

**REPUBLIKA HRVATSKA
ZADARSKA ŽUPANIJA
GRAD ZADAR
Gradonačelnik**

Klasa: 300-01/12-01/05

Ur. broj: 2198/01-1/4-13-10

Zadar, 22. ožujka 2013.

- GRADSKOM VIJEĆU GRADA ZADRA -

PREDMET:

Prijedlog Odluke o usvajanju Strategije razvoja Grada Zadra za razdoblje od 2013.-2020. godine

**NADLEŽNOST:
ZA DONOŠENJE:**

GRADSKO VIJEĆE GRADA ZADRA

PRAVNI TEMELJ:

- Statut Grada Zadra - članak 27.
(„Glasnik Grada Zadra“, broj: 9/09, 28/10 i 3/13)

PREDLAGATELJ:

Gradonačelnik

IZVJESTITELJ:

Gradonačelnik

MATERIJAL IZRADIO:

UO za gospodarstvo

O b r a z l o ž e n j e

Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne novine“ br. 153/09) uređeni su ciljevi i načela politike regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj. Sustav za provedbu politike regionalnog i lokalnog razvoja uspostavljen je kroz hijerarhiju strateških dokumenata od Strategije regionalnog razvoja, preko županijskih razvojnih strategija do strategija/programa razvoja jedinica lokalne samouprave. Budući je Županijska razvojna strategija Zadarske županije već izrađena i provodi se, nužno je da Grad Zadar, kao urbano, kulturno, gospodarsko i razvojno središte Zadarske županije, donese svoju Strategiju razvoja grada Zadra.

Predložena Strategija je rezultat rada temeljenog na partnerstvu između ključnih dionika razvojnih sektora grada, te predstavlja njihov konsenzus oko razvojnog smjera i budućnosti Zadra. Izrada Strategije je trajala godinu dana i okupila je preko 140 najvažnijih predstavnika javnog, privatnog i civilnog sektora grada. Za potrebe Strategije održano je 8 sastanaka radnih skupina, 7 sastanka fokus skupina, te je provedeno 15 intervjua s predstavnicima gradske uprave. Provedeno je istraživanje poslovnog okruženja na 112 poduzetnika s područja grada Zadra, te je prikupljeno je i obrađeno 130 razvojnih projekata za bazu projektnih ideja Grada.

Na osnovu prikupljenih dokumenata, te rada radnih skupina, provedenih istraživanja i statističke analize izrađena je sveobuhvatna analiza stanja najvažnijih razvojnih sektora grada Zadra, te je formiran strateški dio dokumenta. Strategija razvoja grada Zadra definira osnovne pravce razvoja grada prikazane kroz ciljeve, prioritete i mjere održivog društveno-gospodarskog razvoja grada, te predlaže mehanizme za provedbu Strategije u razdoblju od 2013.-2020. godine.

Strategija razvoja grada Zadra je temeljni planski dokument politike razvoja Grada, koji služi kao instrument u provedbi politike regionalnog razvoja, te je ujedno osnova za privlačenje sredstava iz EU fondova.

Slijedom navedenog dostavlja se Gradskom vijeću ovaj prijedlog Odluke – na razmatranje i odlučivanje.

GRADONAČELNIK
Zvonimir Vrančić, v.r.

Temeljem članka 27. Statuta Grada Zadra („Glasnik Grada Zadra“ broj 9/09, 28/10 i 3/13)
Gradsko vijeće Grada Zadra na _____. sjednici, održanoj **dana** _____ **2013.**
godine, d o n o s i

O D L U K U
o usvajanju Strategije razvoja Grada Zadra
za razdoblje od 2013. – 2020.godine

Članak 1.

Usvaja se **Strategija razvoja Grada Zadra za razdoblje od 2013. – 2020. godine**
(u daljnjem tekstu **Strategija**).

Članak 2.

Tekst Strategije, zajedno s prilogima (1. Popis kulturno povijesne i prirodne baštine, 2. Kompletan gospodarska analiza, 3. Baza projekata, 4. Anketa „Poslovno okruženje u gradu Zadru“ i 5. Akcijski plan provedbe) nalaze se u prilogu ove Odluke i čine njezin sastavni dio.

Članak 3.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Klasa: 300-01/12-01/05
Ur.broj: 2198/01-2/1-13-11
Zadar, _____ **2013.**

GRADSKO VIJEĆE GRADA ZADRA

PREDSJEDNIK
Živko Kolega, dr.med.

STRATEGIJA RAZVOJA GRADA ZADRA

Pristup izradi Strategije, Politika regionalnog razvoja i EU fondovi,
Osnovna analiza, SWOT, Strategija razvoja grada Zadra, Indikatori učinka,
Provedba i praćenje strategije

2013.-2020.

Naručitelj: Grad Zadar

Izrađivač: Razvojna agencija Zadarske županije, ZADRA d.o.o.

AUTORI:

Razvojna agencija Zadarske županije, ZADRA d.o.o.

Voditelj projekta:

Šime Erlić, univ.spec.oec

Projektni tim:

Vedrana Kevrić, dipl.oec.

Marica Babić, dipl.ing.

Josip Matassi, dipl.oec.

Sanja Peričić, dipl.oec.

SURADNICI:

Zavod za prostorno uređenje

Nives Kozulić, dipl.ing.arh.

Nevena Rosan, dipl.ing.arh.

Grad Zadar – Radni tim:

Ana Odvitović, dipl.iur.

Žana Klarić, dipl.ing.biotehn.

Ana Bajlo, dipl.ing.biotehn.

Anita Radetić, dipl.oec.

Narodni trg 1, 23000 Zadar
Telefon: 023/ 208-177
Fax: 023/ 213-916
OIB: 09933651854

RAZVOJNA AGENCIJA ZADARSKE
ŽUPANIJE – ZADRA d.o.o.
Adresa: Grgura Budislavića 99,
23000 Zadar
Tel: 023/492-881
Web: www.zadra.hr

Zadar, 2013.

Sadržaj:

I. UVOD	3
II. PRISTUP IZRADI STRATEGIJE	4
III. POLITIKA REGIONALNOG RAZVOJA, EU FONDOVI I PRIPREMA GRADA ZA PROGRAMSKO RAZDOBLJE 2014.-2020.	8
IV. OSNOVNA ANALIZA	11
1. OSNOVNA OBILJEŽJA PROSTORA, POLOŽAJ, PRIRODNA I KULTURNA BAŠTINA GRADA ZADRA	11
2. STANOVNIŠTVO GRADA ZADRA	16
3. INFRASTRUKTURNI SUSTAV GRADA	23
4. PROMETNA DOSTUPNOST GRADA	28
5. ZAŠTITA OKOLIŠA	34
6. STANOVANJE	36
7. IZDVOJENE JAVNE GRADSKE POVRŠINE	38
8. GRADSKA IMOVINA I PROSTORI VOJARNI	40
9. IDENTITET GRADA	41
10. GOSPODARSKI PROFIL GRADA	43
11. PREGLED NAJVAŽNIJIH GOSPODARSKIH SEKTORA	71
12. GOSPODARSKI RAZVOJ: STANJE I PERSPEKTIVE	80
13. DRUŠTVENE DJELATNOSTI	82
14. POSEBNO VAŽNI RAZVOJNI PROJEKTI GRADA	100
15. INSTITUCIJE RAZVOJNOG UPRAVLJANJA	103
16. ANALIZA PRORAČUNA	107
17. SIGURNOSNI POKAZATELJI	110
18. MEĐUNARODNA SURADNJA	112
V. SWOT	114
1. SWOT - RESURSI I INFRASTRUKTURA	114
2. SWOT – DRUŠTVENE DJELATNOSTI	115
3. SWOT – GOSPODARSTVO	117
4. SWOT – TURIZAM	118
VI. STRATEGIJA RAZVOJA GRADA ZADRA	119
1. VIZIJA	120
2. CILJEVI, PRIORITETI I MJERE RAZVOJA	121
3. RAZVOJNE MJERE	129
4. USKLADENOST STRATEGIJE RAZVOJA GRADA ZADRA S DOKUMENTIMA VIŠE RAZINE	160
5. BAZA PROJEKTNIH IDEJA	163
VII. INDIKATORI UČINKA STRATEGIJE RAZVOJA GRADA ZADRA 2020.	165
VIII. PROVEDBA STRATEGIJE	168
1. INSTITUCIONALNI OKVIR	168
2. FINACIJSKI OKVIR	170
3. NADZOR I EVALUACIJA	171
IX. ZAKLJUČAK	172
DODATAK 1 : POPIS ČLANOVA RADNE SKUPINE, TEMATSKIH SKUPINA I PARTNERSKOG ODBORA ZA IZRADU STRATEGIJE RAZVOJA GRADA ZADRA	173

I. UVOD

Grad Zadar predstavlja urbano, kulturno, gospodarsko i razvojno središte Zadarske županije. Peti je grad po veličini u RH i treći na Jadranu, što ga čini jednim od važnih urbanih središta Jadranske regije. U RH, pa čak i u EU okvirima, Zadar se svrstava u gradove srednje veličine. Time prelazi okvire malih primorskih gradova i općina od svega nekoliko tisuća stanovnika, ali nema karakteristike velikih urbanih središta - metropola. Upravo je to karakteristika koja Zadar čini umjerenom sredinom za život s otklonjenim pritiscima koje nose današnji veliki gradovi, ali izraženim urbanim karakterom i važnim gospodarskim potencijalom kako za županiju, tako i za regiju Jadrana i RH. Zadar je smješten na srednjem Jadranu, u sjevernoj Dalmaciji, podjednako udaljen od najsjevernije i najjužnije točke Jadrana što mu daje važan geostrateški položaj i komparativnu prednost u odnosu na druge gradove Jadranske regije. Dobra prometna povezanost svim oblicima prometovanja danas je razvijena do zadovoljavajuće razine što je važan preduvjet za daljnji nesmetani razvoj Zadarskog gospodarstva. Upravo je unaprjeđenje prometne povezanosti bila jedna od značajnijih strateških odrednica grada u posljednjih 10-tak godina, pri čemu su značajna nacionalna i lokalna sredstva investirana upravo u razvoj prometne infrastrukture. Zahvaljujući svome smještaju, grad ima iznimnu mogućnost nesmetanog prostornog širenja prema zaleđu koji čini prostor Ravnih kotara. Utjecaj Ravnih kotara daje specifičan "ruralni" karakter gradskoj periferiji koja zajedno s otocima zadarskog arhipelaga u svega nekoliko kilometara čini „transformaciju“ iz urbanog u ruralni prostor. Iz toga proizlazi poljoprivredni potencijal grada, ruralni turizam i druge gospodarske djelatnosti karakteristične za ruralne prostore. Takva specifičnost omogućuje olakšanu „povezanost i komunikaciju“ ruralnog i urbanog stanovništva, te daje mogućnost

„kombiniranog“ ruralnog i urbanog stila života za žitelje Zadra i Zadarske županije. Zadar je od osamostaljenja i domovinskog rata pa sve do danas, jedan od gradova RH s najvećim stopama gospodarskog rasta za kojeg slobodno možemo kazati da je uspio prebroditi negativne ratne posljedice. Ratom je ipak učinjena nepovratna šteta i oduzete su snažne „razvojne godine“ grada. U isto vrijeme drugi gradovi iz regije i susjednih država imali su priliku nesmetano se razvijati ili barem sačuvati svoje razvojne potencijale. Unatoč svemu, pa i današnjim negativnim svjetskim ekonomskim trendovima, Zadar predstavlja grad koji je županijsko, regionalno i nacionalno važan faktor razvoja sa iznimnim potencijalom za

budućnost. U tom kontekstu se treba promatrati i važnost skore integracije RH u EU, čime Zadar ima priliku postati uređen, gospodarski osnažen i prepoznatljiv grad EU. Politika regionalnog razvoja koju nameće EU traži od RH da se jasno definira strategija razvoja i način njenog financiranja, a od regija i gradova, odnosno JLS-a da se aktivno uključe u navedene strategije

Da bi se iskoristili potencijali, te da bi se odgovorilo na ključne izazove kao što su nezaposlenost, gospodarska stagnacija i ratno nasljeđe, od presudne je važnosti da su budući strateški razvoj i investicije dobro usmjereni. Stoga je prepoznata važnost zajedničkog, koordiniranog i integriranog pristupa planiranju razvoja grada koji će omogućiti efikasnije iskorištavanje prednosti i prilika iz okoline, a sve u cilju postizanja višeg standarda i više kvalitete života za sve građane grada Zadra

razvoja. Do sada je u ovom pristupnom razdoblju u RH izgrađen sustav za provedbu regionalne politike i lokalnog razvoja, na čelu sa Strategijom regionalnog razvoja, zatim Županijskim razvojnim strategijama, te na posljétku strategijama razvoja gradova. Budući je Zadarska županija već izradila svoju Strategiju za razdoblje 2011-2013., potreba za izradom strategije razvoja grada Zadra još je više izražena. RH se nalazi netom prije ulaska u EU, stoga gradske strukture, institucije i organizacije moraju pripremiti svoje kapacitete i definirati lokalnu razvojnu politiku kako bi iz procesa integracije izvukli maksimum, kako za grad, tako i za gospodarstvo i stanovništvo grada. To je ujedno jedan od zadataka ovog strateškog dokumenta.

II. Pristup izradi strategije

Strategija razvoja grada Zadra – značenje

Strategija razvoja grada Zadra je planski dokument politike lokalnog razvoja kojim se određuju strateški ciljevi i prioriteti održivog društveno-gospodarskog razvoja grada. Strateški ciljevi i prioriteti usklađuju se s onima utvrđenima u Županijskoj razvojnoj strategiji i drugim planskim dokumentima više razine.

Programsko razdoblje strategije

Procijenjeno je da je adekvatno programsko razdoblje obuhvata strategije od **2013.-2020.** Taj vremenski period usklađen je sa programskim planiranjem na razini EU i RH, što omogućuje lakšu povezanost gradske strategije sa dokumentima više razine. Isto tako činjenica je da grad Zadar sa svojom veličinom i potencijalima čini središte Zadarske županije i kao takav ima uloga leader-a u županiji, ali i široj regiji. Gradski projekti koji su u tijeku i koji se planiraju realizirati su dobrim dijelom projekti koji nadilaze lokalni značaj, te spadaju u red projekata od regionalnog pa čak i nacionalnog značaja, stoga trebaju biti planirani dulji vremenski period.

Sadržaj strategije

Strategija razvoja grada sadrži sljedeća bitna poglavlja:

Analiza/ocjena stanja

Ovo poglavlje sadrži najvažnija razvojna obilježja, razvojne trendove, razvojne probleme i razvojne potrebe grada u području prirodno prostornih obilježja, demografskih obilježja, infrastrukturnog i prometnog sustava grada, zaštite okoliša, gospodarstva, društvenih djelatnosti, upravljanja razvojem, međunarodne suradnje; tumačenja, usporedbe (npr. sa statističkom regijom, Republikom Hrvatskom, EU) i ocjene, potkrijepljene činjenicama, pokazateljima, argumentima i komentarima, te nalazima iz prethodnih analiza, strategija i drugih razvojnih dokumenta.

SWOT analiza

SWOT analiza sadrži ocjenu snaga i slabosti (unutar grada), te prilika i prijetnji (izvan grada) bitnih za razvoj svih važnih područja obrađenih analizom stanja; obrazlaže i tumači koji su i kakvi stvarni čimbenici razvoja i potencijali za razvoj, ali i ograničenja i prepreke razvoju.

Vizija i strateški ciljevi

Vizija sadrži opis zamišljenog sveobuhvatnog budućeg postignuća u razvoju grada. Strateški ciljevi sadrže konzistentan i sažet opis namjeravanih ishoda s jasno izraženim i mjerljivim postignućima koja proizlaze iz vizije. Oni moraju biti:

- ✓ mjerljivi (kako bi se mogla procijeniti njihova ostvarljivost),
- ✓ ostvarivi (imati minimum prihvatljive razine izvodivosti),
- ✓ jasno formulirani (općenite ciljeve treba izbjegavati),
- ✓ s određenim rokom ostvarenja - međusobno sukladni
- ✓ sveobuhvatni,
- ✓ društveno i okolišno prihvatljivi,
- ✓ takvi da pridonose razvoju grada koji je određen vizijom,
- ✓ sukladni ciljevima Županijske razvojne strategije i statističke regije.

Prioriteti i mjere

Prioriteti proizlaze iz vizije i razrađuju strateške ciljeve. Mjere su intervencije i aktivnosti u nekom sektoru/području i predstavljaju okvir za pripremu i izradu konkretnih razvojnih projekata. Opis i sadržaj mjere uključuje:

- ✓ naziv
- ✓ povezanost sa strateškim ciljem i prioritetom Strategije,
- ✓ usklađenost s ciljevima i prioritetima u drugim strateškim dokumentima i programima (županijskim, nacionalnim i sektorskim, te programima EU-a),
- ✓ svrhu, cilj i obrazloženje,
- ✓ nositelje, korisnike i ciljne skupine,
- ✓ mehanizme provedbe,
- ✓ okvirna fin. sredstva i njihove izvore
- ✓ razdoblje provedbe,

- ✓ pokazatelje za praćenje rezultata i razvojnih učinaka.

Operativni i Financijski plan

Dokument sadrži operativni plan s financijskim okvirom za provedbu Strategije. Financijski plan sadrži indikativni i okvirni pregled, te alokaciju financijskih sredstava po strateškim cijevima, prioritetima i mjerama, izvorima i razdobljima.

Provedba Strategije

Ovo poglavlje sadrži opis postupaka i nadležnost subjekata u provedbi strategije, njihove kapacitete, te rokove provedbe.

Organizacija tijela za izradu Strategije

Cjelokupni proces izrade strategije temelji se na partnerskom pristupu i participativnoj metodologiji kojoj je svrha postići konsenzus predstavnika svih ciljnih skupina u definiranju razvojne politike grada Zadra. Temeljem toga formirana su sljedeća tijela za izradu strategije:

Partnerstvo

Temeljno tijelo čiji je predsjednik zapravo gradonačelnik. Gradonačelnik imenuje članove partnerstva. Partnerstvo je sastavljeno od predstavnika grada Zadra i tvrtki u vlasništvu grada, zatim civilnog sektora sa područja grada i predstavnika privatnog sektora. Glavna uloga partnerstva jest nadziranje i savjetovanje u izradi strategije te njeno prihvaćanje. Glavne cjeline strategije biti će prezentirane na Partnerstvu. Partnerstvo prihvaća finalnu strategiju.

Radne skupine

Radne grupe za izradu Strategije uključuju sve relevantne stručnjake raznih institucija, gradskih odjela, organizacija, itd. ovisno o temi radne grupe. Zadatak radnih skupina je savjetovati, predlagati i usmjeravati izradu strategije kroz za to namijenjene konstruktivne radionice.

Radne skupine oformljene su prema ključnim razvojnim sektorima:

- *Prostorno uređenje, infrastruktura i zaštita okoliša*
- *Društvena i socijalna infrastruktura*
- *Gospodarstvo, ruralni razvoj i otoci*
- *Turizam*

Radni tim

Operativno tijelo sastavljeno od predstavnika ZADRA-e i djelatnika grada za izradu strategije, čiji je zadatak omogućiti da se faze izrade strategije odrade kvalitetno i na vrijeme.

Implementacijsko tijelo

Koordinator provedbe; tijelo oformljeno za vrijeme izrade strategije koje će po načelima integriranog upravljanja razvojem biti odgovorno tijelo za koordinaciju provedbe strategije, monitoring i izvješćavanje. To tijelo će koordinirati s odgovornim organizacijama za svaku pojedinu mjeru strategije. Implementacijsko tijelo biti će određeno za vrijeme izrade strategije.

Slika 1. Organizacijska struktura za izradu Strategije

Metodologija

Metodologijom se utvrđuje jedinstveni pristup, određuje način izrade i provedbe strategije razvoja grada. Izrada strategije grada počiva na nekoliko pristupa:

- *konsenzus – poticanjem napretka u postizanju sporazuma kroz pregovarački konsenzus;*
- *jednakost – niti jednom članu nije omogućen dominantan utjecaj u radu partnerstva;*
- *transparentnost – svi sudionici potpuno su informirani i upoznati s aktivnostima koje partnerstvo poduzima u svom radu.*

Partnerski pristup

Jedno od temeljnih načela politike regionalnog razvoja je načelo partnerstva i suradnje između javnog, privatnog i civilnog sektora. Ono podrazumijeva suradnju između tijela državne uprave, grada i gradskih službi, gospodarskih subjekata, znanstvene zajednice, socijalnih partnera i organizacija civilnoga društva. Partnerstvo djeluje kao forum za dijalog i postizanje konsenzusa između različitih skupina dionika i ima savjetodavnu ulogu u izradi i provedbi planskih dokumenata politike regionalnog razvoja. Partnerstvo se u svom radu rukovodi sljedećim načelima:

Istraživački i analitički pristup

Definiranjem vrste podataka, izvora i načina njihovog prikupljanja osigurana je kvaliteta statističke i analitičke osnove za izradu Strategije. Temeljem kvalitetno prikupljenih i obrađenih ulaznih podataka, te provedenih istraživanja i dubinskih intervjua, definirana je ocjena stanja razvoja grada koja daje zaključke stanja razvoja grada (SWOT), te je osnova za daljnje utvrđivanu viziju, strateške ciljeve, prioritete i mjere razvoja.

Strateški pristup

Strateški pristup uključuje promišljanje, oblikovanje i vrednovanje željenog smjera razvoja grada. To uključuje viziju razvoja grada, strateške ciljeve, prioritete razvoja i mjere, odnosno projekte koji će doprinijeti ostvarivanju strategije grada i postavljene vizije.

Pristup praćenja i vrednovanja postignutog

Praćenje ostvarivanja definirane strategije omogućuje kontinuirano unaprjeđivanje i vrednovanje postignutog. Zbog toga je za vrijeme izrade strategije određeno Implementacijsko tijelo koje će koordinirati provedbom strategije, ali i vrednovati ono što je postignuto prema zadanim indikatorima za ciljeve, prioritete i mjere.

Proces izrade

Partnerstvo i četiri radne skupine formirane su i prvi put okupljene u ožujku 2012. godine, kada se započelo s radom na Strategiji. Organizirane su radionice za izradu SWOT analize, na kojima se prema razvojnim područjima raspravljalo o snagama, slabostima, prilikama i prijetnjama.

Nakon održanih radnih skupina, pristupilo se detaljnom prikupljanju raznih dokumenata i podataka potrebnih za **analizu stanja**. Budući je grad vrlo kompleksna organizacija sa mnoštvom sektora bitnih za Strategiju, proces prikupljanja i definiranja dijelova analize stanja radio se kontinuirano do kraja godine. U procesu se surađivalo s Upravnim odjelima, gradskim tvrtkama i institucijama, a nesmetanu komunikaciju i brzinu omogućio je radni tim za izradu strategije. Sva je analitika objedinjena u prednacrtu osnovne analize koji je dovršen u siječnju 2013. godine, nakon čega je poslan radnim skupinama na komentiranje.

Od lipnja pa do kraja godine kontinuirano su se organizirale uže **tematske (fokus) skupine** kojima je cilj bio prodrijeti dublje u problematiku svakog od pojedinih razvojnih sektora i čiji su zaključci ugrađeni u dijelove analize stanja. U istom razdoblju pripremljeno je istraživanje putem ankete „Poslovno okruženje u gradu Zadru“ koja je u više navrata distribuirana poduzetnicima s područja grada preko baze ZADRA-inih kontakata i kontakata HGK Županijske komore Zadar kao i baze Udruženja obrtnika Zadar, te je distribuirana i poduzetnicima polaznicima ZADRA-inih edukacija. Anketa je objavljena i u on-line izdanju te je bila dostupna na stranicama ZADRA-e i lokalnih Internet portala. U ožujku 2013. rezultati ankete su predstavljeni javnosti, te su ugrađeni u završni dokument Strategije.

Kako bi što kvalitetnije shvatili procese koji se odvijaju unutar gradske uprave, te kako bi utvrdili potrebe i ograničenja u radu gradske uprave, ali iz perspektive djelatnika uprave, provedeno je **15 intervjua** s većinom pročelnika i direktora gradskih poduzeća. Rezultati su također ugrađeni u analizu

stanja, u dio koji se bavi institucijama razvojnog upravljanja.

Kroz cijeli proces izrade Strategije prikupljali su se projektni prijedlozi za **bazu projekata**. Službeni poziv za dostavom projektnih prijedloga u bazu projekata slan je u tri navrata, nakon čega su i telefonski obaviještene institucije da dostave svoje prijedloge. Baza projekata je formirana i analizirana te su rezultati analize dostupni u dokumentu. U veljači 2013., ponovo su

organizirane radne skupine u četiri navrata s ciljem prezentiranja i rasprave ciljeva, prioriteta i mjera razvoja grada. Ukupno je od početka izrade u cijelom procesu izrade sudjelovalo više od 140 predstavnika organizacija javnog, civilnog i privatnog sektora. Na radnim skupinama finalno su formirani ciljevi, prioriteti i mjere koji su potom prezentirani i Partnerskom odboru krajem ožujka, nakon čega je Strategija finalno usvojena u travnju 2013. godine na gradskom vijeću.

III. Politika regionalnog razvoja, EU fondovi i priprema Grada za programsko razdoblje 2014.-2020.

Nakon više od osam godina od podnošenja zahtjeva za članstvo, te gotovo šest godina pregovaranja, 10. lipnja 2011. Europska komisija predložila je zatvaranje pristupnih pregovora s Hrvatskom. Ugovor o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji potpisan je u Bruxellesu 9. prosinca 2011. godine, a 1. srpnja 2013. ciljani je datum ulaska u članstvo EU koji je predložila Komisija kako stoji u Ugovoru o pristupanju. Republika Hrvatska trebala bi postati 28. članica Europske unije.

Nova kohezijska politika EU-a, čiji su osnovni instrument strukturni fondovi nedavno je usvojena. Od Hrvatske to traži brže prilagodbe jer je lokalna i županijska razina trenutno usmjerena na manje projekte, na razvoj bazičnog poduzetničkog okruženja, na cestovnu i komunalnu infrastrukturu. Iako je to izuzetno značajno, moramo definirati razvojne projekte koji će povećati konkurentnost temeljenu na novim tehnologijama, znanju i inovativnosti.

Realno je očekivati da će strukturni fondovi nakon pristupanja postati najvažniji izvor financiranja investicija u Hrvatskoj, na regionalnoj i lokalnoj razini. Kako bi se osiguralo da najslabije razvijena područja u Hrvatskoj maksimalno iskoriste nove mogućnosti, mora se napraviti niz koraka. To je primjerice, **sustavno jačanje sposobnosti za strateško planiranje na razini županija, gradova i općina** uz poticanje sustavnog uključivanja poduzetnika, obrtnika, te udruga u prijavljivanju i provedbi projekata. To uključuje izradu i prijavljivanje većih projekata sa značajnijim i dugoročnijim učincima na razvoj.

Institut za međunarodne odnose od 2007. godine analizira kapacitete županija za korištenje fondova EU-a i rezultati posljednjeg istraživanja nedvojbeno su ukazali na značajan porast tih kapaciteta. **Županijske institucije zajedno s jedinicama lokalne samouprave najuspješnija su kategorija korisnika programa EU-a u okviru dostupnih natječaja.** Analiza pokazuje da

dosadašnji uspjeh u korištenju fondova EU-a nije povezan s veličinom i stupnjem razvijenosti, već je presudan broj zaposlenih na pripremi i provedbi projekata. To znači da i slabije razvijene županije mogu očekivati značajne rezultate kada se odluče **više investirati u razvoj ljudskih resursa.** S druge strane, očito je da neke razvijenije jedinice do sada, nisu uspjele realizirati vlastite potencijale na području korištenja fondova EU-a u mjeri koja bi odgovarala njihovoj gospodarskoj i financijskoj snazi.

Strateško planiranje razvoja kao temelj politike regionalnog razvoja EU

Posljednjih deset godina od početka integracija Hrvatske u EU, EU od regija, županija, gradova i općina neprestano traži da jačaju svoje kapacitete, te da svoj razvoj temelje na strateškim planovima. Temeljni motiv EU ne zahtjeva kako se često misli, lakše privlačenje sredstava EU fondova, niti je razlog takvih zahtjeva stvaranje strateških dokumenata koji su svrha sami sebi. Pravi razlog je uspostava i definiranje PRISTUPA razvoju i promjene u načinu razmišljanja. To znači mijenjanje dosadašnje prakse pristupa razvoju kojeg karakterizira nekoordiniranost, nepovezani procesi i individualne inicijative. Takav pristup razvoju se od stručne javnosti ocjenjuje kao stihijski pristup razvoju.

Premda se svake godine izradi veliki broj strateških dokumenata, u nas još uvijek ne postoji dovoljno razvijena svijest o važnosti strateškog planiranja razvoja. Ne shvaća se da kad nešto usvojimo kao strategiju, onda tu strategiju trebamo i provoditi. Izradom strategije zadovoljava se forma, a razvoj se dešava spontano. To je razmišljanje inferiorne razvojne politike, odnosno politike koja ne preuzima odgovornost za implementaciju strategije jer time preuzima odgovornost i za neuspjeh ostvarenja strategije.

EU svoje razvojne politike donosi na javnoj, transparentnoj platformi gdje se formuliraju strateški ciljevi sudjelovanjem svih zemalja članica.

To ne znači da nema prepreka i sukoba različitih interesa, no takvim pristupom osigurava se da sve zemlje i interesne grupacije mogu vidjeti i sudjelovati u nastajanju strategije razvoja EU, a što je najvažnije EU obvezuje svoje članice na odgovornu provedbu razvojnih strategija. Razlika Hrvatske u odnosu na EU praksu je činjenica da se u Hrvatskoj strategije još uvijek donose samo deklarativno, dok je u EU to provedbeni mehanizam kojim se želi doći do postavljenih ciljeva.

Kamo ide Europa ? EUROPA 2020 i novi programski ciklus EU 2014.-2020.

Europa 2020 je temeljni desetogodišnji strateški dokument predložen od Europske komisije 2010. godine kako bi se unaprijedila ekonomija Europske unije. Njegov cilj zahtjeva „pametan, održiv, uključiv rast“ s većom koordinacijom nacionalne i Europske politike. Europa 2020 naslijedila je Lisabonsku strategiju za razdoblje 2000.-2010. Budući da u EU strategije ne predstavljaju samo formalnost, nego dokument prema kojemu se sav razvoj EU-a usmjerava (financira), za Hrvatsku kao novu članicu pa tako i grad Zadar važno je stalno imati na umu temeljne odrednice razvoja EU.

Tablica 1. Pregled ciljeva i indikatora strategije Europa 2020

TEMELJNI INDIKATORI UČINKA		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Povećati stopu zaposlenosti stanovništva od 20-64 sa sadašnjih 69% na najmanje 75%. ✓ 3% EU BDP-a treba biti investiran u R&D. ✓ Smanjiti emisije stakleničkih plinova za najmanje 20% u usporedbi s 1990. godinom. Udio obnovljivih izvora energije u ukupnoj potrošnji energije mora biti povećan na 20%. Energetska efikasnost se treba povećati za 20%. ✓ Udio onih koji rano napuštaju školu treba biti ispod 10%, a najmanje 40% stanovništva u dobi od 30 do 34 godine treba imati završeno tercijarno obrazovanje ili ekvivalent tome. ✓ Siromaštvo treba smanjiti smanjenjem rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti za najmanje 20 milijuna ljudi. 		
PAMETNI RAST	ODRŽIVI RAST	„INTEGRIRANI“ RAST
INOVACIJE EU prioritet „Inovativne Unije“ je unaprjeđenje uvjeta i pristupa financijskim sredstvima za istraživanje i razvoj.	KLIMA, ENERGIJA I MOBILNOST EU prioritet „Energetski efikasna Europa“ pomaže ekonomski rast upotrebom resursa.	ZAPOSŁJAVANJE I VJEŠTINE EU prioritet „Agenda za nova znanja i poslove“ za modernizaciju tržišta rada.
EDUKACIJE EU prioritet „Mladi u pokretu“ je unaprjeđenje efikasnosti obrazovnog sustava.		
DIGITALNO DRUŠTVO EU prioritet „Digitalna agenda“ za Europu je ubrzanje upotrebe brzog interneta	KONKURENTNOST EU prioritet „Industrijska politika u eri globalizacije“ za unaprjeđenje poslovnog okruženja.	BORBA PROTIV SIROMAŠTVA EU prioritet „Europska platforma protiv siromaštva“ za osiguranje teritorijalne i socijalne kohezije koji će osigurati da se koristi od rasta ravnomjerno rasporede.

Izvor: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm#map

11 je tematskih ciljeva prema kojima će se financirati iz EU fondova od 2014.-2020.

1. Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija
2. Povećanje pristupa, korištenja i kvalitete informacijskih i komunikacijskih tehnologija
3. Povećanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća (za ERDF), poljoprivrednog sektora (za EAFRD), te ribarskog i akvakulturnog sektora (za EMFF)
4. Podupiranje prijelaza na niskougljično gospodarstvo u svim sektorima
5. Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, prevencija i upravljanje rizikom
6. Zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa
7. Promicanje održivog transporta i otklanjanje čepova u ključnim mrežnim infrastrukturama
8. Promicanje zapošljavanja i podupiranje mobilnosti radne snage
9. Promicanje socijalne uključenosti i borba protiv siromaštva
10. Ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje
11. Jačanje institucionalnih kapaciteta i učinkovite javne uprave

Ovih 11 tematskih ciljeva za nas znači da sve ono što ne podliježe tim ciljevima neće biti u fokusu EU razvoja, a to pak znači da neće biti sredstava za nešto što nije u fokusu EU politike. S druge strane, to ne znači da se neće moći financirati stvari koje nisu u domeni EU politike, no takvim ulaganjima pronalaženje financijskih sredstava će biti otežano, a realizacija takvih projekata zahtijevati će puno više „opravdanja“ takve investicije. Pogotovo ako uzmemo u obzir da će velika većina investicija u državi biti financirana upravo iz EU fondova.

Iznimno je važno u ovome trenutku za grad i generalno lokalnu razinu u RH da se raspolaze pravim informacijama u pravo vrijeme. Ulaskom Hrvatske u EU Zagreb i resorna Ministarstva će sve više imati ulogu POSREDNIKA, a sve manje izvršnih tijela koja potpuno samostalno definiraju razvojnu politiku zemlje. I dalje će postojati neovisnost pri definiranju razvojne politike države, ali uvijek temeljem okvira i „pravila igre“ koje uspostavlja Bruxelles. Stoga je bitno da se grad i gradski subjekti uključe u razne međunarodne organizacije, da jačaju suradnju sa EU članicama, te da sudjeluje u udruženjima koja okupljaju gradove EU. Preko takvih udruženja će se lakše moći prezentirati lokalne potrebe i pronaći one zajedničke potrebe gradova EU za koje će se onda tražiti rješenja u Bruxellesu.

Priprema projekata za EU fondove

Grad Zadar i institucije s područja grada u posljednjih su nekoliko godina imale priliku jačati vlastite kapacitete kroz pripremu projekata za programe IPA te Programe zajednice. Sličan obrazac procedure, ali sa višim iznosima nastaviti će se ulaskom Hrvatske u EU kada će se Hrvatskoj otvoriti Strukturni fondovi.

Vrlo važno je da se već danas prepoznaju različite vrste gradskih projekata koji bi se mogli kandidirati za EU sredstva, zatim da se ti isti projekti pripremaju i razvijaju, te usmjeravaju prema zadanim mjerama iz važećih nacionalnih Operativnih programa. Kao što je praksa bila i do sada, tako će se i od sada na nacionalnoj razini pri nadležnim Ministarstvima i Agencijama formirati „baze projekata,“ te indikativne liste projekata prihvatljivih za financiranje. Projekti sa višom razinom spremnosti, ali i višim doprinosom na ostvarenje mjera Operativnih programa imati će prednosti pri financiranju. Stoga je vrlo bitno da se intenzivno radi na pripremi gradskih projekata kako bi oni ušli u fazu „zrelosti“. „Zreli“ projekti su oni koji:

- ✓ se uklapaju u prioritete Operativnih programa;
- ✓ su tehnički izvedivi i financijski održivi;
- ✓ imaju sve potrebne dozvole i studije;
- ✓ imaju potrebne upravljačke i provedbene kapacitete.

RAZVOJNE POTREBE

- aktivno provoditi strategiju razvoja grada
- temeljem strategije razvoja grada definirati prioritetne razvojne projekte, te ih kandidirati za Strukturne fondove EU
- pripremati nove održive projektne ideje
- ubrzano raditi na jačanju kapaciteta gradske uprave, ali i svih institucija s područja grada, te civilnog sektora za pripremu i provedbu projekata prema EU procedurama
- jačati partnerstvo s drugim gradovima, županijama, te lokalnim dionicima razvoja
- posebno jačati prekograničnu suradnju
- pratiti aktivnosti vezane uz pripremu za sudjelovanje RH u regionalnoj i kohezijskoj politici EU

RAZVOJNA OGRANIČENJA

- nedovoljno razvijeni kapaciteti za pripremu i provedbu EU projekata
- visoke stope sufinanciranja EU projekata
- nedovoljna umreženost i prekogranična suradnja sa organizacijama i institucijama s područja EU

IV. OSNOVNA ANALIZA

„PROSTOR I INFRASTRUKTURA“

1. Osnovna obilježja prostora, položaj, prirodna i kulturna baština grada Zadra

1.1. Položaj, značaj i posebnosti područja grada Zadra

Grad Zadar smješten je na središnjem dijelu hrvatske obale Jadrana. Središnja je i najrazvijenija upravno-teritorijalna jedinica unutar prostora Zadarske županije. Kopnena površina Grada Zadra, prostor površine 194,02 km² i čini 5,26 % ukupne površine Zadarske županije.

Grad Zadar kao jedinicu lokalne samouprave čini 15 naselja sa 75.062 stanovnika. Sam grad Zadar sa 71.471 stanovnika je na petom mjestu hrvatskih gradova, iza Zagreba, Splita, Rijeke i Osijeka, a među obalnim gradovima zauzima treće mjesto, iza Rijeke i Splita. Zadar je u prostoru Županije, centar prvog reda, s najvećom koncentracijom radnih mjesta i centralno-mjesnih funkcija koji bi trebao odigrati najveću ulogu u poticanju policentričnog razvoja cijelog područja. U hijerarhiji i sustavu naselja u Hrvatskoj ima ulogu većeg regionalnog središta kojem gravitira više od 200.000 stanovnika.

Slika 2. Geoprometni položaj grada

Izvor: Google maps, obrada: ZADRA d.o.o.

Područje Grada Zadra okruženo je morem Zadarskog, Iškog i Pohliškog kanala, te Kvarneričkim vratima, potom Virskim morem, prolazom Maknare i Sedmovrača, te s pučinskim dijelom Jadranskog mora s južnih strana otoka Premude, Škarde, Ista i Molata. Granica Grada na potezu Premuda, Škarde, Ist i Molat je ujedno posljednje kopneno i vodeno područje u teritorijalnom sastavu Grada Zadra i Republike Hrvatske, u odnosu na susjednu Republiku Italiju. Kopneni dio graniči na sjeverozapadu s područjem Grada Nina, na sjeveru općinom Poličnik, na sjeveroistoku općinom Zemunik Donji i na jugoistoku općinom Bibinje.

Značaj i posebnosti geografskog položaja grada Zadra očituju se u:

- maritimnoj eksponiranosti,

- blizini plodne zone Ravnih kotara,
- velikom gravitacijskom području otoka, priobalja i zaobalja,
- najkraćoj pomorskoj vezi sa susjednom Italijom (Zadar-Ancona)
- nepostojanju relevantnih gradskih središta u širem prostornom okruženju,
- mogućnostima dobre prometne povezanosti (morski put, ceste, željeznica i međunarodna zračna luka),
- zaliha vode u neposrednoj blizini.

Ukupna dužina pripadajuće morske obale iznosi 312,54 km, od čega na kopneni dio otpada 28,57 km (9,1%), a na otočni dio 283,97 km (90,9%). Izuzetno duga i razvedena obala pruža različite mogućnosti njenog korištenja i naglašava pomorsku i turističku orijentaciju gospodarstva.

Naselja u sklopu grada su: Babindub, Brgulje, Crno, Ist, Kožino, Mali Iž, Molat, Olib, Petrčane, Premuda, Rava, Silba, Veli Iž, Zadar i Zapuntel. Spomenuta naselja su razvrstana u tri prostorno razvojne cjeline kako slijedi:

- **obalni pojas** - Zadar, Kožino, Petrčane
- **zaobalje** - Babindub, Crno
- **otoci** - Olib, Silba, Premuda, Škarda, Ist, Molat, Iž, Rava

Zadarskoj urbanoj regiji tako pripadaju obalni pojas i zaobalje, a zadarskom arhipelagu otoci. Sukladno prostornoj organizaciji Zadarske županije, područje Grada Zadra pripada dvjema širim fizionomskim cjelinama: zadarskoj urbanoj regiji i zadarskom arhipelagu.

Tablica 2. Prostorno razvojne cjeline, površina i gustoća stanovništva naselja grada Zadra

Prostorno-razvojna cjelina	Stanovnici	Površina (km ²)	Gustoća 2001.	Gustoća 2011.
Obalni pojas	72.887	67,18	1053,2	1085,0
Zadar	71.471	46,82	1485,6	1526,5
Kožino	815	9,9	58,9	82,3
Petrčane	601	10,46	59,0	57,5
Zaobalje	568	12,96	33,0	43,8
Babindub	31	4,25	1,9	7,3
Crno	537	8,71	48,2	61,7
Otoci	1607	112,56	13,6	14,3
Brgulje	48	5,75	9,2	8,3
Ist	182	14,96	13,5	12,2
Mali Iž	215	7,3	20,1	29,5
Molat	107	9,82	9,8	10,9
Olib	140	27,38	5,4	5,1
Premuda	64	8,31	7,0	7,7
Rava	117	3,61	27,1	32,4
Silba	292	14,98	17,7	19,5
Veli Iž	400	10,3	39,8	38,8
Zapuntel	42	10,15	5,7	4,1
UKUPNO	75.062	191,71	379,3	391,5

Izvor: Prostorni plan grada Zadra, DZS Popis 2001., 2011., obrada: ZADRA d.o.o.

1.2. Geomorfološke osnove reljefa, klima, tlo, vegetacija i šume

Područje Grada Zadra pripada geološki mladom dinarskom sustavu gorja i predgorskih prostora, koji se pruža u pravcu sjeverozapad-jugoistok. Opće geotektonske prilike ukazuju na pripadnost područja Grada Zadra širem kompleksu Dinarida, tj. geotektonskim jedinicama Ravnih kotara i zadarskih otoka. Geološku građu kopnenog područja najvećim dijelom čine foraminiferski vapnenci, pješčenjaci, lapori, konglomerati i debelo uslojeni vapnenci. Obalni pojas kopna i otoka karakterizira velika razvedenost, prevladavaju niske kamenite obale s brojnim pjeskovitim i šljunkovitim uvalama. Cjelokupno područje Grada Zadra pripada sredozemnoj klimi sa suhim i vrućim ljetima. Srednja temperatura najhladnijeg mjeseca nije niža od -3°C, a najmanje jedan

mjesec u godini ima srednju temperaturu višu od 10°C. Bitno klimatsko obilježje je postojanje pravilnog ritma izmjene godišnjih doba. U lokalnim okvirima značajnu ulogu igra široko ravničarsko zaleđe Grada, koje ublažava utjecaje nedalekog Velebita. Klimu obilježavaju tri tipa:

- stabilno i lijepo vrijeme - ljeto i rana jesen,
- burno, suho i hladno vrijeme - hladnija polovica godine,
- jugo (ciklonalno i anticiklonalno) – hladnija polovica godine.

Tla na području grada Zadra su antropogenizirana (nastala nasipavanjem) što znači da je čovjekova intervencija potpuno modificirala prirodnu dinamiku i svojstva. Prevladavajući tipovi tla su: crvenica na vapnencu i dolomitu (terra rossa), smeđe tlo na vapnencu, rendzine.

Ukupno je pod tlima oko 25% površine Grada Zadra, nešto više na kopnu, nego na pripadajućim otocima. Dio zemlje čine poljodjelska zemljišta, pašnjaci ili šumski oblici, a dio je zapušten i često izložen eroziji. Brdski *sredozemni pojas* zastupljen je prostorom vazdazelenih makija hrasta crnike. Prostorno zauzima otoke i uski priobalni pojas do Bilog Briga, te otprilike ceste Zadar-Nin. Obilježavaju ga uobičajene vrste: crnika, planika, smrdela, brnistra, mirta, lemprika itd. Brdski *polusredozemni listopadni pojas* zastupljen je svojim toplijim potpodručjem medunca i bjelograba, a zauzima kopneno zaobalje približno SI od ceste Zadar - Nin, Bilog Briga i Dračevca. Prisutne su vrste hrast medunac, bijeli i crni grab, jasen, javor itd. Bokanjačko blato, a sporadično i uski pojasi uz potok Ričinu, prostorno se izuzimaju u okviru tzv. sredozemnih planarnih zona za koje se vezuje glavnina primorskih nizina i krških polja gdje ima više vode i meka tla. Sredozemna planarna zona primorskih nizina zastupljena je vlažnim poluzimzelenim hrastom, međutim u uvjetima Bokanjačkog blata, na mjestu nekadašnjih močvarnih biocenoza, danas su uglavnom kulture. Prostor Grada Zadra, s obzirom na klimazonalnu vegetaciju obuhvaća vegetacijsko područje šuma:

- hrasta crnike i crnog jasena,
- medunca i bijeloga graba.

Pod šumama i šumskim zemljištem je površina od 6.583 ha. Od toga na šume u državnom vlasništvu otpada 49,09 % ili 3.232 ha, a na šume u privatnom vlasništvu 50,90 % ili 3.351 ha. Od toga na kopnenom dijelu u državnom je vlasništvu 36,21 % ili 2.384 ha šuma i šumskog zemljišta, a na otocima 63,78 % ili 4.199 ha. Glavnina šuma zadarskog područja nalazi se na prostoru od Žmirića do Petrčana. To su šume alepskog bora, crnog bora, pinija, panjača hrasta medunca i crnike. Stanje ovih šuma je zadovoljavajuće, stabla su zdrava i dobre vitalnosti.

RAZVOJNE POTREBE:	RAZVOJNA OGRANIČENJA:
<ul style="list-style-type: none"> - bolje iskorištavanje geostrateških i prostornih potencijala koje ima grad - razvoj prostora u skladu sa očuvanjem klime, tla i vegetacije grada - integracija društvenih sadržaja sa šumama na području grada (izgradnja parkova, turističko-rekreacijskih zona) - transparentnim planskim propozicijama ograničiti nekontrolirano širenje građevinskih područja - planirati korištenje prostora na način da se omogući očuvanje i unapređivanje sveukupnih vrijednosti kao nositelja prepoznatljivosti kulturno-povijesnog identiteta Grada 	<ul style="list-style-type: none"> - razvoj grada uzrokuje povećane pritiske na okoliš - nekontrolirano širenje stambenih, gospodarskih i infrastrukturnih sadržaja - ugroženost kvalitete tla zbog neracionalne uporabe gnojiva, pesticida i nekontroliranog ispuštanja nepročišćenih otpadnih voda

1.3. Kulturna i prirodna baština

1.3.1. Kulturna baština

Kontinuirana naseljenost grada Zadra započinje u periodu jačanja moći ilirskog plemena Liburni (9 st. p.n.e.) o čemu svjedoče brojna arheološka istraživanja i pronađeni predmeti. Periferno područje grada je bilo i ranije povremeno naseljeno (period kamenog doba), ali bez kontinuiteta. Utjecaji liburnske, rimske, bizantske, hrvatske, mletačke, francuske, austrijske i talijanske kulture koje su u određenim povijesnim periodima djelovale na grad i stvorili današnji kulturni identitet grada. Iako administrativno područje grada, danas

obuhvaća osim užeg gradskog područja i obližnja naselja Babindub, Crno, Kožino i Petrčane te otoke Ist, Iž, Molatm Olib, Ravu i Silbu. Glavni centar kulturnih događanja i kulturnih atrakcija je sam grad Zadar. Kulturne posebnosti i glavni čimbenici koje tvore kulturni identitet i daju prepoznatljivost samog gradu i njegovom širem području, mogu se objediniti pod sljedećim kategorijama¹:

- urbanistički izgled grada
- djela kipara i graditelja
- slikarstvo
- zlatarska djelatnost
- novija umjetnička djelatnost i kulturne atrakcije
- manifestacije
- kulturne institucije

Urbanistički izgled grada

Specifičan urbanistički izgled grada, odnosno njegove povijesne jezgre smještene na Poluotoku, određen je sačuvanim rimskim rasporedom ulica (decumanus/cardo), ostacima fortifikacijskog sustava, te brojnim kulturno povijesnim građevinama od kojih neke datiraju od antičkih vremena. Najimpresivniji su zasigurno zadarski bedemi. Iako su sačuvani i ostaci fortifikacija iz rimskog doba, najsčuvaniji su bedemi iz srednjeg vijeka (posebno iz 16. st.). Grad Zadar je bio omeđen bedemima oko cijelog poluotoka ali je dio bedema koji se nalazio na sjeverozapadnom dijelu grada srušen u 19. st., te je uređena zadarska riva – današnja Obala Petra Krešimira IV. Uz bedeme se nalazi srednjovjekovna "Kapetanova kula", a najprepoznatljiviji i najatraktivniji dio bedema čine Kopnena vrata na „Foši“ iz 1543. g., djelo poznatog talijanskog renesansnog arhitekta Michelea Sanmicheli koji je i zadao osnovni smjer gradskih zidina s rasporedom bastiona, položaj Kopnenih vrata, kao i Ponton - središnji bastion jugoistočnog poteza zidina od Citadele do Bastiona Sv. Marcele. Cjeloviti popis kulturno povijesnih građevina s ilustrativnim prikazom povijesne arhitekture prikazan je u tablici u Prilogu dokumenta.

Djela kipara i graditelja

Zahvaljujući djelima nekih od najznačajniji kipara i graditelja srednjeg i novog vijeka, grad Zadar privlači brojne kulturno motivirane posjetitelje i turiste. Od brojnih crkava i svjetovnih građevina koje su detaljno navedene u prilogu, posebno treba navesti najprepoznatljivije: crkva sv. Donata (9. st.), sagrađena na ostacima rimskog foruma - simbol grada Zadra, katedrala sv. Stošije, crkva i ženski benediktinski samostan Sv. Marije, crkva sv. Krševana, crkva sv. Šimuna u kojoj se čuva škrinja sv. Šimuna, crkva i franjevački samostan Sv. Frane, crkva Gospe od Zdravlja, crkva sv. Andrije i sv. Petra, crkva i samostan sv. Mihovila, crkva sv. Dominika, crkva sv. Ilije Proroka, ostaci crkve Stomorica, Narodni trg sa zgradama Gradske straže, Gradske lože i Gradske vijećnice, kompleks Providurove i Kneževe palače, zgrada sveučilišta te brojne druge građevine na širem području grada i na otocima. Među najznačajnijim kiparima i graditeljima koji su djelovali na području Zadra posebno se ističu Pavao iz Sulmone, Juraj Dalmatinac, Nikola Firentinac, Petar Berčić, Andrija Aleši, Petar Radmilov Pozdančić, Petar Meštričević i brojni drugi poznati i anonimni majstori.

Slikarstvo

Slike majstora slikarstva ukrašavale su brojne crkve u samom gradu Zadru, na njegovom širem području i na otocima. Danas se većina slika čuva u crkvama, crkvenim zbirkama i galerijama muzeja. Najvrednija i najstarija djela nalaze se u postavu Stalne izložbe crkvene umjetnosti u benediktinskom samostanu sv. Marije te u zbirci samostana sv. Frane, dok se djela 19. i 20. st. većinom čuvaju u Galeriji umjetnina Narodnog muzeja Zadar. Zasigurno najvrednija djela su ikona "Gospe benediktinki" i sv. Petra i Ugljanski triptih s početka 14. stoljeća, zatim Gospa od Zdravlja (Blaž Jurjev), Ugljanski poliptih (Ivan Petrov iz Milana), Bogorodica s djetetom (Ivan Petrov iz Milana), Bogorodica s djetetom (Dujam Vučković), te poliptih koji je naslikao Vittore Carpaccio. Poznata su još i djela Paola Veneziana, Menegela Ivanova de Canali, L. Luzzo, P. Mera, B. Ricciardi, M. Ingoli, C. Loth, P. Pagani, P. Damini, G. B. A. Pitteri, F. Migliori.

Zlatarska djelatnost

Djela zadarskih zlatara predstavljaju najatraktivniji i najvredniji dio kulturno-povijesne baštine grada Zadra od kojih se većina čuva kao dio postava stalne izložbi crkvene umjetnosti „Zlato i srebro Zadra“. Najznačajnije i najpoznatije djelo je škrinja Sv. Šimuna, u crkvi Sv. Šimuna u Zadru, djelo Franje iz Milana. Od ostalih poznatih

¹ Umjetnička baština Zadra / Ivo Petricoli; Zagreb : Matica hrvatska, 2005.

(potpisanih) zlatara sačuvana su i izložena djela zlatara Šimuna, Melša i Radoslava iz Kotora, Pavla Petrov iz Kotora, Emerika (Petrov) Krnjića iz Dubice, Kristofora de Rochisa iz Venecije, zlatara Stjepana te drugih anonimnih majstora. Zlatarska baština je jedan od najdragocjenijih simbola zadarske kulturne baštine i svjedočanstvo bogatog umjetničkog nasljeđa grada.

Novija umjetnička djelatnost i kulturne atrakcije

Prepoznatljivosti zadarske novije kulturne djelatnosti uvelike je pridonio opus braće Brkan – najistaknutijih zadarskih i hrvatskih fotografa 20. st. Njihova djela su sinonim za izvrsnost poslijeratne fotografije, a osnivanjem međunarodnog fotografskog bienalea Čovjek i more predstavili su zadarski fotografski krug cijelom svijetu. Urbane instalacije Morske orgulje i Pozdrav suncu, smješteni na zadarskoj rivi postale su novi simboli prepoznatljivosti grada koji privlače brojne posjetitelje i značajno su oživjele ovaj dio grada.

Manifestacije

Od brojnih kulturnih manifestacija koje se pretežno odvijaju u ljetnom periodu najvažnije su glazbene večeri u sv. Donatu kao jedan od najstarijih i najkvalitetnijih glazbenih festivala. Tijekom ljeta odvijaju se tradicionalno Zadarsko kazališno ljetno u čijem sastavu djeluje i Festival suvremene glazbe, te međunarodni festival suvremenog kazališta „Zadar snova.“ Manifestacija Film forum Zadar, kao novija kulturna manifestacija koja promovira europsku koprodukciju, uvrštava Zadar među odredišta za ljubitelje filmske umjetnosti. Kulturne i turističke institucije grada Zadra tijekom godine organiziraju i brojne druge kulturne, umjetničke manifestacije koje doprinose kulturnoj prepoznatljivosti grada.

1.3.2. Prirodna baština

Prirodna obilježja područja grada Zadra određena su mediteranskom klimom (vrućim i suhim ljetima, te blagim i vlažnim zimama), razvedenom obalom, te čistim i toplim morem. Zbog blizine nacionalnih parkova i parkova prirode te zbog otoka zadarskog arhipelaga, grad Zadar je odredište brojnih posjetitelja koji uživaju u prirodnim ljepotama. Zaštićeni dijelovi prirode predstavljaju važan razvojni resurs i upotpunjavaju kulturnu i turističku ponudu grada, ali i predstavljaju ograničenja koja treba poštivati pri planiranju cjelokupnog razvoja. Na području grada zaštićeni i predloženi dijelovi za zaštitu su slijedeći dijelovi prirode:

Zaštićena područja

- Park Vladimira Nazora – Zadar – spomenik parkovne arhitekture (PA)

Osobito vrijedna područja i dijelovi prirode, koja se predlažu za postupak uvođenja u registar:

- Grebeni kod Silbe s podmorjem
- Perivoj Kraljice Jelene – Zadar

Područja i lokaliteti osobitih bioloških i krajobraznih vrijednosti:

- krški ekološki sustavi
- područja prekrivena autohtonom vegetacijom
- more i podmorje
- šume (Musapstan)

RAZVOJNE POTREBE:

- uskladiti razvoj gospodarskih i ostalih djelatnosti sukladno ograničenjima koja su vezana uz zaštićena područja prirode
- valorizirati kulturnu i prirodnu baštinu kroz održive oblike turizma
- podizati svijest građana o važnosti zaštite i očuvanju prirodne i kulturne baštine
- sprječavati nasipanje i betonizaciju obale

RAZVOJNA OGRANIČENJA:

- bogata kulturna baština, zaštićene prirodne i tradicijske vrijednosti koje se u dovoljnoj mjeri ne prepoznaju i ne koriste kao jedan od razvojnih resursa
- nedovoljna briga za očuvanje identiteta i tradicijskih vrijednosti
- nedovoljna briga vlasnika o održavanju i obnovi kulturnih dobara
- nedovoljna financijska sredstva za sustavnu obnovu kulturne i prirodne baštine

2. Stanovništvo grada Zadra

Stanovništvo sa svojim obilježjima, uz prirodne resurse čini osnovu razvoja svake sredine. Ono postupno mijenja svoje vitalne značajke, pa odatle određena sporost demografskih procesa. Samo pozitivnim mijenjanjem brojnih čimbenika moguće je utjecati na zaustavljanje negativnih demografskih tijekova i ostvariti uvjete za postizanje pozitivnih promjena i rezultata u razvoju stanovništva.

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine Republika Hrvatska imala je 4.290.612 stanovnika, dok je prema Popisu stanovništva iz 2001. godine imala 4.437.460 stanovnika. **U razdoblju od 10 godina smanjen je broj stanovnika za 3,3%.²**

Negativni trendovi u većini temeljnih demografskih pokazatelja zaobišli su Zadar. Zadar se u razdoblju od 2001. do danas pozitivno razvija i raste. Rezultati analize navedenih prostornih cjelina i njihov geografski raspored ukazuje na kontrast nerazvijenosti, slabe naseljenosti i prostorne nepovezanosti izdvojenih malih otočnih sredina nasuprot prostornoj homogenosti, relativno gustoći naseljenosti i razvijenosti kopnene zone u sklopu koje dominira uži prostor grada Zadra s izrazitom gravitacijskom silom u demografskom, gospodarskom i kulturnom pogledu.

Kretanje broja stanovnika na području grada u razdoblju od 1953. do 2001. ukazuje na kontinuirani porast do 1991. godine. Broj stanovnika se povećao 3,5 puta u tih 47 godina. U razdoblju od 1991. do 2001. dolazi do pada stanovnika od gotovo 10 %. Razlog tome su migracijska kretanja uzrokovana ratom, koja su se odrazila na kopneni dio grada. **No, već na sljedećem popisu 2011. godine uočljiv je oporavak i rast broja stanovnika od 3,2%, koji nije karakterističan za ostatak RH.**

Gravitacijska snaga Zadra prelazi granice Županije. Veličinom i gospodarskim razvojem zauzima značajno mjesto u Državi pa na rast broja stanovnika osim prirodnog prirasta utječu i migracije. **U razdoblju od 1953. do 2011. godine broj stanovnika povećao se za 3 puta.**

Među naseljima koja pripadaju Gradu Zadru jedino se Zadar i Kožino ističu upečatljivim, kontinuiranim rastom broja stanovnika. Broj stanovnika **u zaobalnim naseljima kontinuirano opada, kao i na otocima gdje se od 1953. broj stanovnika smanjio i za 3 puta.** Broj i struktura stanovnika otočnih naselja odraz je negativnih demografskih procesa, emigracije i negativnog prirodnog prirasta, koji su započeli u 19. stoljeću, te su se nastavili do danas. Ipak, u 2011. je vidljiv oporavak i rast broja stanovnika na otocima i zaobalju.

Uspoređujući kretanje stanovništva na otocima u zadnjem desetljeću vidljivo je da je u **5 otočnih mjesta došlo do porasta broja stanovnika dok je u 5 mjesta došlo do pada broja stanovnika**, s tim da je **ukupni porast ipak veći od pada broja stanovnika.**

Naseljenost područja prema Popisu stanovništva iz 2011. godine obilježena je koncentracijom stanovništva u **4 najveća naselja i to Zadru, Kožinu, Petrčanima i Crnom.** Ta naselja u usporedbi s Popisom stanovništva iz 2001. godine pokazuju porast stanovništva, osim Petrčana gdje je u odnosu na 2001. godinu izražen neznatan pad broja stanovnika.

Tablica 3. Kretanje broja stanovnika u gradu Zadru od 1953.-2011. godine

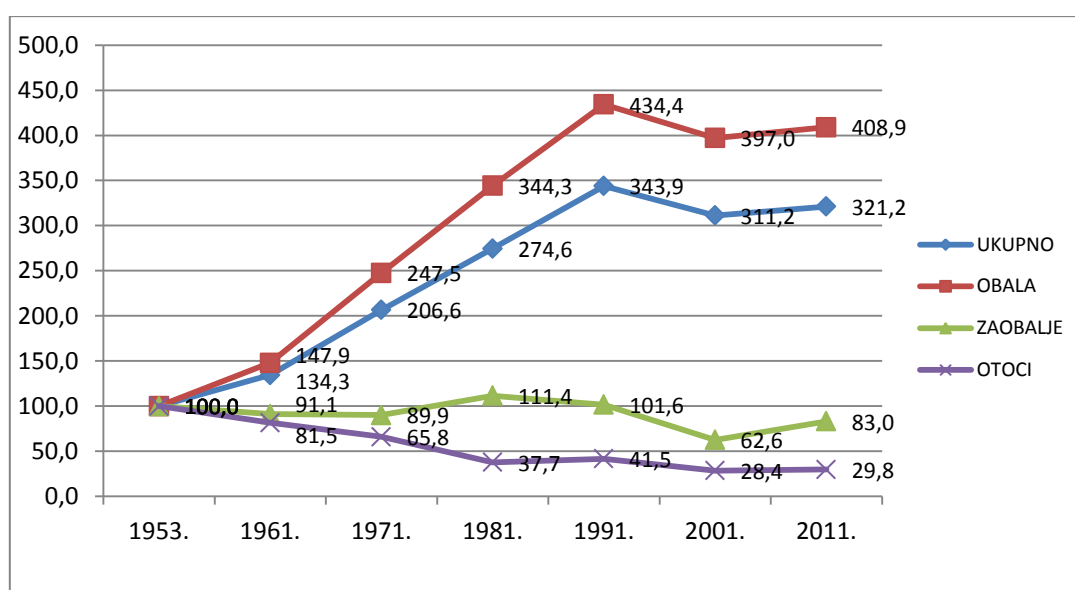
Naselja/godine	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.	PROMJENA 2001-2011
UKUPNO	23368	31383	48278	64161	80355	72.718	75.062	3,2
OBALA	17823	26356	44109	61362	77416	70.756	72.887	3,0
Zadar	16146	25243	43087	60371	76343	69.556	71.471	2,8
Kožino	516	501	510	457	498	583	815	39,8
Petrčane	621	612	512	534	575	617	601	-2,6
ZAOTALJE	684	623	615	762	695	428	568	32,7
Babindub	53	21	31	20	33	8	31	287,5

² U zadnjem međupopisnom razdoblju 2001./2. do 2011. Republika Hrvatska je ostvarila pad broja stanovnika -3,3 %, Republika Srbija je ostvarila pad od -5 % dok je Republika Slovenija ostvarila rast broja stanovnika za 3,1 %. U razdoblju 2001-04, rast stanovnika ostvaren je u Sjevernoj i Južnoj Europi, dok je u Srednjoj Europi zabilježena stagnacija.

Crno	631	602	584	742	662	420	537	27,9
OTOCI	5401	4404	3554	2037	2244	1534	1607	4,8
Brgulje	247	202	132	76	56	53	48	-9,4
Ist	544	495	412	299	237	202	182	-9,9
Mali Iž	810	617	454	212	189	147	215	46,3
Molat	424	335	247	135	114	96	107	11,5
Olib	805	585	569	226	714	147	140	-4,8
Premuda	273	213	152	98	73	58	64	10,3
Rava	371	305	234	147	120	98	117	19,4
Silba	444	397	339	198	221	265	292	10,2
Veli Iž	1224	1021	847	556	468	410	400	-2,4
Zapuntel	259	234	168	90	52	58	42	-27,6

Izvor: M. Korenčić "Naselja i stanovništvo SR Hrvatske 1857-1971" i popis stanovništva 1981, 1991. i 2001. DZS; Zagreb 2001.; 2011.; obrada: ZADRA d.o.o.

Tablica 4. Indeks kretanja broja stanovnika u gradu Zadru po područjima od 1953.-2011., 1953.=100

Izvor: M. Korenčić "Naselja i stanovništvo SR Hrvatske 1857-1971" i popis stanovništva 1981, 1991. i 2001. DZS; Zagreb 2001.; 2011.; obrada: ZADRA d.o.o.

Grad Zadar je **peti grad po veličini u državi**. U tablici niže prikazani su odabrani gradovi u RH i kretanje stanovnika, ali samo za područje urbanih **naselja** gradova bez okolice.

Zadar je uz Split jedini od većih gradova koji je rastao prema broju stanovnika u posljednjih 10 godina. U navedenom razdoblju broj stanovnika porastao je za 2,7% (uže područje grada – naselje Zadar).

Može se zapaziti da je proces koncentracije stanovništva i rasta gradova u RH bio veoma intenzivan do 1991. godine. U **dva desetljeća od 1991. do 2011. nije nastavljen daljnji trend povećanja stupnja urbanizacije**. U zadnjem popisnom razdoblju (2001.-2011.) došlo je do značajnog pada broja stanovnika u gotovo svim gradovima (samo s izuzetkom Zadra). Dva su zajednička obilježja ovih gradova „gubitnika“: prvo, svi su u predtranzicijskom razdoblju imali izrazito industrijsku gospodarsku strukturu (osim Dubrovnika), i drugo, gotovo svi su bili izvrgnuti izravnim ratnim djelovanjima i ratnim štetama u razdoblju 1991.-1995. godine (s izuzetkom Rijeke).

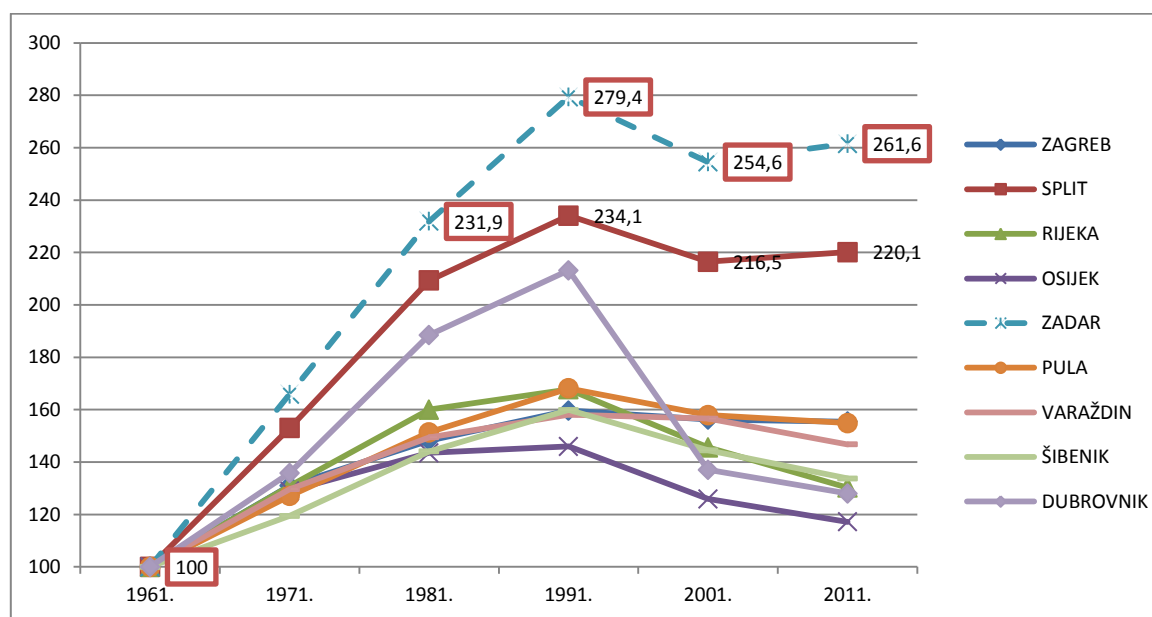
Tablica 5. Kretanje broja stanovnika u izabranim većim naseljima RH, 1961-2011.

	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.	PROMJENA 2001-2011
ZAGREB	442.768	579.943	656.380	706.770	691.724	688.163	-0,5
SPLIT	80.902	123.756	169.322	189.388	175.140	178.102	1,7

RIJEKA	98.759	129.173	158.030	165.693	143.800	128.624	-11,8
OSIJEK	71.782	92.603	103.026	104.761	90.411	84.104	-7,5
ZADAR	27.324	45.329	63.364	76.343	69.556	71.471	2,7
PULA	37.099	47.156	56.153	62.378	58.594	57.460	-2,0
Slavonski Brod	28.810	38.705	47.583	55.683	58.642	53.531	-9,5
VARAŽDIN	26.460	34.312	39.545	41.846	41.434	38.839	-6,7
ŠIBENIK	25.645	30.637	36.952	41.012	37.060	34.302	-8,0
DUBROVNIK	22.210	30.161	41.864	47.348	30.436	28.434	-7,0
VUKOVAR	23.740	36.813	39.898	44.639	30.126	26.468	-13,8
RH	4.159.696	4.426.221	4.601.469	4.784.265	4.437.460	4.284.889	-3,6

Izvor: Popisi stanovništva RH, DZS, obrada: ZADRA d.o.o.

Slika 3. Indeks rasta broja stanovnika po odabranim gradovima, 1961.=100

Izvor: Popisi stanovništva RH, DZS, obrada: ZADRA d.o.o.

2.1. Dobna i spolna struktura stanovništva

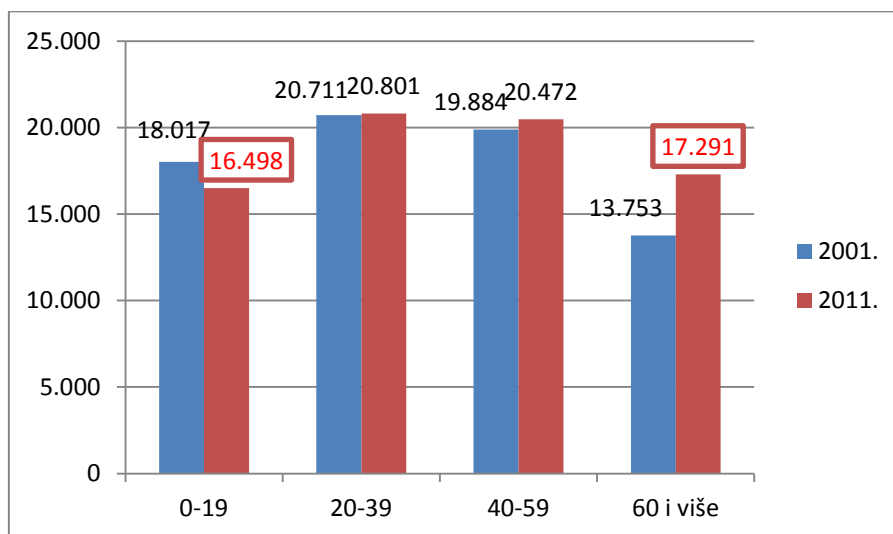
Promjene u dobnoj strukturi stanovništva sugeriraju smanjivanje mladog stanovništva u gradu Zadru za 1.519 mladih, te povećanje starijeg stanovništva od 60 godina za čak 3.538 stanovnika. To znači da stanovništvo grada stari. Podaci o prosječnoj starosti stanovništva Zadra pokazuju kako je prosječna starost 2001. godine bila 38,1 godina, dok je u 2011. prosječna starost 40,8 godina. Ipak, podaci ukazuju kako je stanovništvo Zadra mlađe od prosjeka RH. Generalni trend na razini RH je da stanovništvo od popisa do popisa kontinuirano stari, što predstavlja nacionalni demografski problem.

Tablica 6. Prosječna starost stanovništva u RH prema popisima

Popisi	RH
1953.	30,7
1961.	32,5
1971.	34
1981.	35,4
1991.	37,1
2001.	39,3
2011.	41,7

Izvor: Popisi stanovništva RH, DZS, obrada: ZADRA d.o.o.

Slika 4. Dobna struktura stanovništva u Zadru 2001. i 2011. godine

Izvor: Popisi stanovništva RH, DZS, obrada: ZADRA d.o.o.

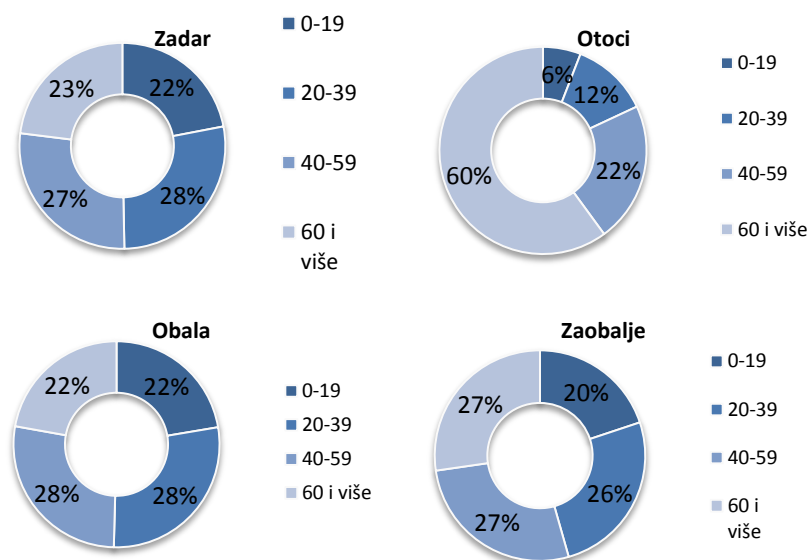
Dobna **struktura stanovnika otoka ukazuje na izumiranje**. Mladog stanovništva ima manje od 6%, **dok starog ima 60% ili 10 puta više nego mladog**. Ta brojka se povećala od prethodnog popisa kada je mladog stanovništva bilo 9%. Tada je starog stanovništva bilo 6 puta više. U ostalim područjima struktura je slična gradskoj strukturi.

Tablica 7. Dobna struktura stanovništva prema područjima u 2001. i 2011. godini u Zadru

	0-19		20-39		40-59		60 i više	
	2001.	2011.	2001.	2011.	2001.	2011.	2001.	2011.
UKUPNO	18017	16498	20711	20801	19884	20472	13753	17291
OBALA	17755	16290	20459	20460	19412	19966	12786	16171
ZAObALJE	118	113	89	146	114	154	102	155
OTOCI	153	95	167	195	323	352	787	965

Izvor: Popisi stanovništva RH, DZS, obrada: ZADRA d.o.o.

Slika 5. Dobna struktura stanovništva prema područjima u gradu Zadru u 2011. godini

Izvor: Popisi stanovništva RH, DZS, obrada: ZADRA d.o.o.

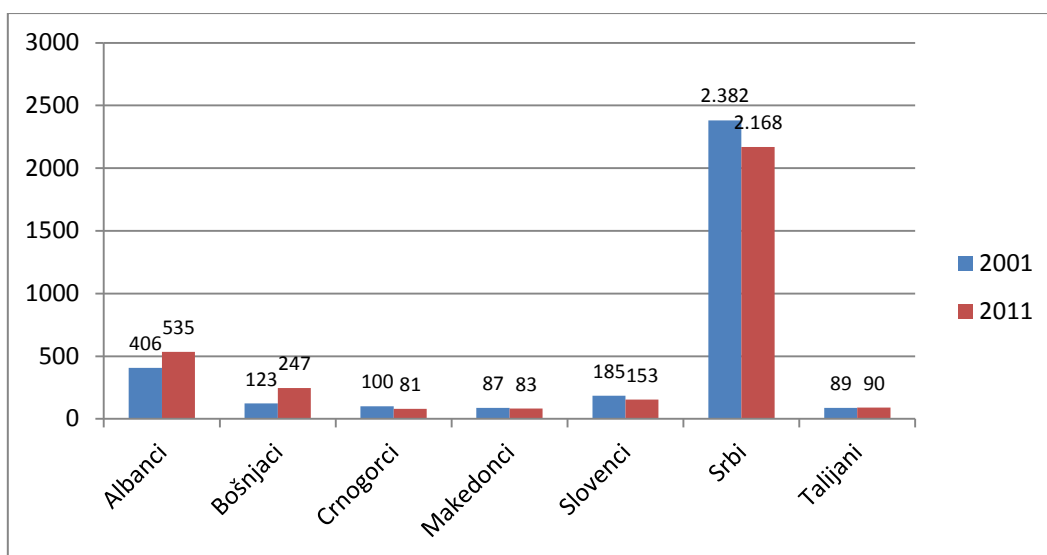
U spolnoj strukturi na području grada Zadra prevladavaju žene sa 52%, što je identično nacionalnoj spolnoj strukturi. U odnosu na 2001. godinu spolna struktura je ostala ne promijenjena.

2.2. Narodnosna i vjerska struktura stanovništva

Narodnosna struktura u gradu Zadru pokazuje kako se u zadnjih deset godina broj Hrvata povećao sa 67.457 na 70.674, dok je od ostalih nacionalnih manjina najviše porastao broj Bošnjaka sa 123 na 247. Ostalih manjina je manje nego što ih je bilo 2001. godine, a najveći je pad Srba, sa 2.382 na 2.168.

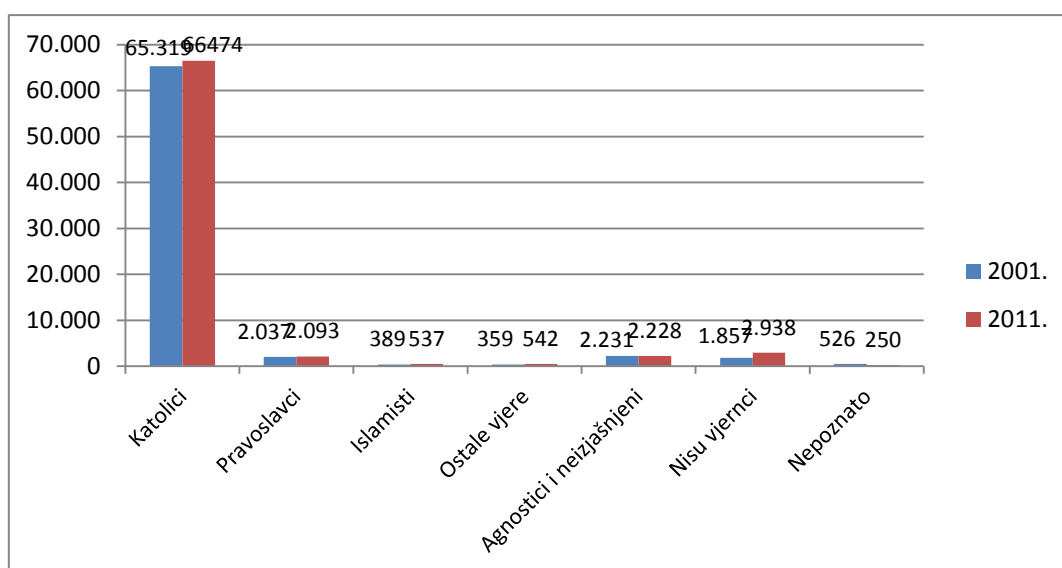
U strukturi stanovništva prema vjeroispovijesti prevladavaju Katolici sa 89% ukupnog stanovništva. Broj Katolika je porastao 1.155 stanovnika, dok je na razini RH broj Katolika smanjen za 200.189 stanovnika. Vjerojatno jedan dio tog smanjenja možemo pripisati ukupnom smanjenju stanovništva, što u Zadru nije slučaj jer je broj stanovnika rastao. Od ostalih vjeroispovijesti, najbrojniji su Pravoslavci sa 2,8%. Broj Pravoslavaca se također povećao od prethodnog popisa za 56 stanovnika. Muslimani čine 0,7 % i povećao im se broj za 148.

Slika 6. Struktura stanovništva prema narodnosti u 2001. i 2011. godini za grad Zadar

Izvor: Popisi stanovništva RH, DZS, obrada: ZADRA d.o.o.

Slika 7. Struktura stanovništva prema vjeroispovijesti u 2001. i 2011. godini za grad Zadar

Izvor: Popisi stanovništva RH, DZS, obrada: ZADRA d.o.o.

2.3. Prirodni prirast

U donjoj tablici prikazano je prirodno kretanje stanovništva grada Zadra u razdoblju 2002. – 2011. godine. Kroz cijelo razdoblje, osim u 2003. godini prirodni prirast grada je pozitivan, kao što je i vitalni indeks iznad 100. To je netipično za ostatak RH, budući da ako promotrimo nacionalni prosjek možemo vidjeti kako su podaci za RH zabrinjavajući jer kontinuirano kroz cijelo desetljeće imamo negativan prirodan prirast. Zadar s druge strane uspijeva zadržati pozitivnu demografsku bazu stanovništva.

Tablica 8. Prirodno kretanje stanovništva grad Zadar 2007. – 2010. godina

Godine	Prirodni prirast Zadar	Prirodni prirast RH	Vitalni indeks Zadar	Vitalni indeks RH
2002.	35	-10475	106,0	79,3
2003.	-17	-12907	97,3	75,5
2004.	104	-9449	118,9	81
2005.	113	-9298	118,5	82
2006.	157	-8932	126,7	82,3
2007.	118	-10457	118,7	80
2008.	116	-8398	117,5	83,9
2009.	161	-7 837	124,1	85
2010.	199	-8.932	132,6	82,3
2011.	171	-10.457	127,3	80

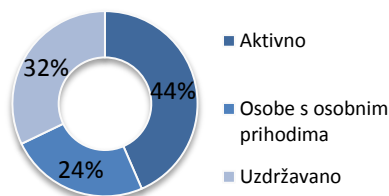
Izvor: Državni zavod za statistiku, obrada: ZADRA d.o.o.

2.4. Radno sposobno i aktivno stanovništvo

Glavni izvor radne snage predstavlja muško stanovništvo od 15 do 64 godine i žene od 15 do 59 godina, a nazivamo ga *radni kontingent* ili *radno sposobno* stanovništvo. Radni kontingent u Zadru čini 50.709 osoba. U odnosu na 2001. godinu radno sposobnog stanovništva je više za 6,6%, dok je na razini RH taj porast manji.

Tablica 9. Radno sposobno stanovništvo u 2001. i 2011. godini

	2001.	2011	Promjena 2001.-2011.
Zadar	47555	50709	6,6
RH	2828632	2873828	1,6

Izvor: Popisi stanovništva RH, DZS, obrada: ZADRA d.o.o.

Prema popisu iz 2001. godine aktivno je 43% (31.627) stanovništva Zadra, 24% čine osobe s osobnim prihodima³ dok na kontingent uzdržavanog stanovništva otpada 32% što je relativno visoka zastupljenost koja je uglavnom posljedica značajnog udjela mlađih dobni skupina u ukupnoj populaciji. Usporedbom sa nacionalnim prosjekom grad Zadar ima identičnu strukturu stanovništva, pa je tako i u RH aktivnog stanovništva 44%. Budući ne raspolažemo podacima za 2011. ne možemo utvrditi jeli broj aktivnog stanovništva rastao u Zadru. Ipak sudeći prema rastu radno sposobnog stanovništva koji je izraženiji od RH prosjeka možemo pretpostaviti da je rastao i broj aktivnog stanovništva u Zadru.

2.5. Migracije

Prema popisu stanovništva iz 2001. godine u ukupnom broju stanovnika Zadra onih koji su od rođenja u Zadru ima 35.238 (49%), dok doseljenih u Zadar ima 37.362 ili 51%. Iz drugog naselja istog grada/općine je doseljeno

³ Osobom s osobnim prihodom smatra se osoba koja ima osobni prihod bilo koje vrste koji se ne stječe sadašnjim radom, tj. Osoba koja nije ekonomski aktivna, npr. Umirovljenici svih kategorija, osobe koje primaju socijalnu pomoć i osobe koje imaju druga redovita primanja ili prihode, npr. Prihode od najma kuće, stana, zemlje ili druge vrste imovine, štednje i sl

1.625 stanovnika, iz drugog grada/općine unutar iste županije 16.971 stanovnik, iz druge županije 11.973 stanovnika te iz inozemstva 6.598 stanovnika. Iz toga proizlazi kako najveći broj ljudi u Zadar dolazi iz drugih dijelova vlastite županije. U strukturi inozemnih dolazaka najviše ljudi dolazi iz BiH. Na razini RH situacija je neznatno drugačija pa tako u prosjeku 51% stanovnika RH od rođenja stanuje u istom naselju, dok je 49% stanovnika doseljeno.

Pored prirodnog prirasta, Zadarska županija ima pozitivan migracijski saldo te je u 2011. god. **treća županija u RH, uz Zagrebačku županiju i grad Zagreb sa najvišim migracijskim saldonom**. Treba naglasiti da to nije iznimka, nego da je migracijski saldo među najvišima u državi kontinuirano u zadnjem desetljeću. Ipak, vidimo kako priljev stanovništva u županiju posljednjih godina slabi, pa je migracijski saldo iz godine u godinu sve niži. U nastavku je prikazan migracijski saldo kroz godine.

Tablica 10. Migracijska kretanja u Zadarskoj županiji 2002. – 2008. god.

Godina	Doseljeni		Odseljeni		Migracijski saldo
	Iz druge županije	Iz inozemstva	U druge županije	U inozemstvo	
2002.	1644	1487	1211	398	1522
2003.	1768	1230	1087	272	1639
2004.	1784	1360	1081	284	1779
2005.	1845	1311	960	258	1938
2006.	1896	1526	1022	330	2070
2007.	1790	1376	1134	404	1628
2008.	1611	1368	1019	504	1456
2009.	1480	669	923	477	749
2010.	1460	373	796	368	669
2011.	1643	563	931	533	742

Izvor: Državni zavod za statistiku

Možemo zaključiti kako je rast grada Zadra uzrokovan pozitivnim prirastom, ali i pozitivnim migracijskim saldonom, zbog čega je Zadar jedan od rijetkih gradova koji je zadržao kontinuitet rasta u posljednjem desetljeću.

2.6. Obrazovanost stanovništva

U Gradu Zadru prema Popisu stanovništva iz 2001. godine od ukupnog broja stanovništva starog 15 i više godina bez školske spreme bilo je 1,91% stanovnika. Od prvog do sedmog razreda, dakle nepotpuno osnovnoškolsko obrazovanje imalo je 9,5% stanovništva, dok je završenu osnovnu školu imalo 16,5%. Najbrojnije je stanovništvo sa srednjoškolskim obrazovanjem i čini 54,5% stanovništva. U odnosu na RH struktura obrazovanja je povoljnija **sa većim udjelom stanovništva sa visokim obrazovanjem**.

Iz donje tablice je vidljivo kako najveći broj stanovništva s osnovnoškolskim obrazovanjem se nalazi u dobnoj skupini od 15-19 godina. Sa srednjoškolskim obrazovanjem najveći broj stanovništva se nalazi u dobnoj skupini od 20-24 godine. Završenu višu školu ima najviše stanovnika dobne skupine 50-54 godine. Više i visoko obrazovanje ima najviše stanovnika dobne skupine 25-29 godina. Sve brži tehnički progres zahtjeva da se većem dijelu stanovništva omogući što kvalitetnije formalno obrazovanje te organizira i potiče cjeloživotno obrazovanje koje je tek u začecima. 11,2% stanovništva ima visoko obrazovanje, magisterij i doktorat.

Tablica 11. Stanovništvo staro 15 i više godina prema školskoj spreml i pismenosti

Godine	Bez škole	1.-7. razreda OŠ	Osnovna škola	Srednja škola	Viša škola	Visoko obrazovanje, dr. i mag.	Nepoznato	UKUPNO
15-19	8	310	3.260	1.502	-	-	18	5098
20-24	10	24	171	4.889	123	158	8	5383
25-29	6	32	313	3.561	314	982	10	5218

30-34	10	30	403	3.519	272	843	19	5096
35-39	8	35	477	3.302	326	854	12	5014
40-44	14	70	584	3.370	385	922	9	5354
45-49	18	146	787	3.270	452	754	16	5443
50-54	30	246	935	2.884	507	743	12	5357
55-59	51	483	622	1.785	329	446	14	3730
60-64	89	991	674	1.525	245	413	8	3945
65-69	246	1045	544	1.338	228	235	8	3644
70-74	187	862	434	788	129	177	8	2585
75-79	169	734	392	431	105	110	10	1951
80-84	115	345	157	191	36	44	3	891
85 i više	166	312	106	114	14	22	3	737
nepoznato	19	24	41	103	11	20	135	353
UKUPNO	1146	5689	9.900	32.572	3476	6723	293	59799

Izvor: Popis stanovništva 2001. godine, obrada: ZADRA d.o.o.

RAZVOJNE POTREBE

- pronatalitetna politika
- povećanje udjela aktivnog i radno sposobnog stanovništva s kompetencijama koje čine temelj razvoja
- kontinuirana i sustavna edukacija ljudskih resursa te stvaranje uvjeta za privlačenje visokostručnih kadrova
- stvaranje povoljnih uvjeta za život mladih obitelji i djece

RAZVOJNA OGRANIČENJA

- visok udio stanovništva s niskim obrazovanjem
- visok udio uzdržavanog stanovništva
- smanjenje broja mladih u ukupnom stanovništvu
- nizak udio radno aktivnog stanovništva
- iako je migracijski saldo (više doseljenih nego odseljenih) među najvišima u RH, on je u posljednje tri godine u padu

3. Infrastrukturni sustav grada

3.1. Vodoopskrba

Zadarska županija je najvećim dijelom siromašna vodom, naročito duž svog priobalnog dijela gdje su koncentrirana najveća naselja, a time i najveći potrošači vode. Vodoopskrbni sustav Grada Zadra opskrbljuje se vodom s nekoliko izvorišta:

- vodoopskrbni sustav Bokanjačko blato – koriste se bunari "Jezerce" i "Bunari 4 i 5", a na CP "Jezerce" dovode se vode s izvorišta Golubinka;
- vodoopskrbni sustav Regionalni vodovod sjeverne Dalmacije – koristi vode s izvorišta u području rijeke Zrmanje;
- lokalni sustavi – bunar Boljkovac i izvorište Oko;
- povezivanjem na vodoopskrbni sustav rijeke Krke (trenutno izvan funkcije).

Udio pojedinih sustava: **Bokanjačko blato s cca 40%, Regionalni vodovod s cca 60%,** a ostali cca 2%.

Na području grada Zadra postoji jedno komunalno poduzeće koje upravlja vodoopskrbnim sustavima, a u većinskom je vlasništvu grada Zadra. Zadaća društva je opskrba svih potrošača na području tri grada (Zadar, Obrovac i Nin) i 16 općina pitkom vodom. Vodovod d.o.o. Zadar upravlja složenim i zahtjevnim vodoopskrbnim sustavom koji se prostire na oko 215.250 ha površine, opskrbljuje oko 123.000 stanovnika. U svom sastavu ima 26 crpnih i procrpnih stanica, 35 vodosprema i prekidnih komora kapaciteta 37.240 m³ i oko 1000 km cjevovoda (ukupna dužina cjevovoda iznosi oko 800 km, uz dodatnih oko 200 km priključnih vodova koje također održava Vodovod d.o.o.).

Glavnih je vodovodnih priključaka 36.312, a od tog broja na području grada Zadra izvedeno je 17.093 priključaka (stanje 31.12.2009. godine). Uz glavne, zaprimljen je i veliki broj sekundarnih vodomjera. Gustoća potrošnje kreće se od 419 stanovnika po km mreže u gradu Zadru do 12 ili manje stanovnika po km mreže u manje naseljenim područjima. Trenutne vodoopskrbne količine kreću se oko 500-600 l/s, a u ljetnom periodu oko 800 l/s. **Potrošnju prate veliki gubici vode.** Podaci Vodovoda d.o.o. Zadar pokazuju da su gubici povećani nakon zamjene lijevano-željeznih cijevi s AC, PVC i naročito PE cijevima u vodoopskrbnoj mreži, zbog čega će biti **nužna hitna zamjena velikog dijela mreže, osobito PE cijevi.**

Vodoopskrba otoka čini jedan od temeljnih infrastrukturnih problema ovog područja. Površinskih vodotokova na otocima nema. Oborinska voda koja dolazi iz atmosfere postepeno se miješa s morskom vodom, pa su podzemne vode otoka uglavnom zaslanjene do mjere da ne koriste za piće. Jedini način korištenja oborinske vode je umjetno sakupljanje kišnice u privatnim cisternama, koje se grade za svaki pojedinačni stambeni i gospodarski objekt. Pritisci su izraženiji u sezoni kada dolazi do povećane potrošnje i nestašice vode. Voda se dovozi s kopna brodovima vodonoscima. U sadašnjem trenutku prihvatljiva rješenja vodoopskrbe otoka Grada Zadra smatraju se: **dovođenje vode s kopna cjevovodima ili brodovima vodonoscima, te desalinacija boćate ili morske vode.**

3.2. Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

Stanje odvodnje na području grada Zadra je zadovoljavajuće. Promatrano i prema kriteriju kvalitete stanovanja i prema kriteriju negativnog/onečišćujućeg utjecaja na okoliš (u prvom redu mora, površinske i podzemne vode). Dosadašnjim zahvatima i projektima sanirani su bitni onečišćivači prostora, prije svega mora i voda, te je nastavljena kontinuirana izgradnja mreže odvodnje. Prema podacima za 2010. godinu, **72% stanovništva grada Zadra priključeno je na kanalizacijski sustav** (prosjeak RH je 43% pokrivenosti).

Sustavom odvodnje u gradu Zadru upravlja tvrtka Odvodnja d.o.o.. Odvodnja d.o.o. je visoko specijalizirana firma za odvodnju i upravljanje otpadnim vodama i danas zapošljava 60 radnika. Tvrtka je dobro opremljena visokom razinom tehnologije (specijalizirana vozila, pumpe i dr.), te raspolaže stručnim kadrom za održavanje postojećih izgrađenih crpnih stanica i izgradnju novog sustava odvodnje.

Trenutno je u Zadru izgrađeno **cca 150 km cjevovoda, 12 crpnih postaja, uređaj za pročišćavanje otpadnih voda "Centar", uređaj za pročišćavanje otpadnih voda "Borik", podmorski ispust "Centar", "Borik" i "Kolovare"**. Slijedi izgradnja sekundarne mreže odvodnje po udaljenim četvrtima grada, koja će to svesti na već izgrađenu osnovicu.

Prema dostupnim podacima Odvodnje d.o.o. Zadar u razdoblju od 2008. – 2011. godine, mreža sustava odvodnje povećana je za 9,5%, dok je u razdoblju od 2001.-2011. godine povećana za 55% sa 104.419 m na 161.396 m.

Tablica 12. Izgradnja sustava odvodnje za područje grada Zadra prema dostupnim podacima po godinama

Godina	2001.	2007.	2011.
Mreža sustava odvodnje u metrima	104.419 m	147.394 m	161.396 m

Izvor: Odvodnja d.o.o. Zadar

Tablica 13. Sustav odvodnje grada Zadra

SUSTAV ODVODNJE CENTAR (90 % otpadnih i oborinskih voda Grada Zadra)	SUSTAV ODVODNJE BORIK (10 % otpadnih i oborinskih voda Grada Zadra)
- uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Centar - UPOV CENTAR - (II stupanj pročišćavanja otpadnih voda) - podmorski ispust Centar - kišni preljev Kolovare - retencijski bazen kod kolodvora - crpna postaja Arbansi II - crpna postaja Foša - crpna postaja Poluotok - crpna postaja Jazine - crpna postaja Brodarica I - crpna postaja Brodarica II - crpna postaja Voštarnica I - crpna postaja Voštarnica II - crpna postaja Maslina	- uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Borik - UPOV BORIK - (I stupanj pročišćavanja otpadnih voda) - podmorski ispust Borik - crpna postaja Borik - crpna postaja UPOV Borik - crpna postaja Zgon - crpna postaja Zgon I.

Izvor: Odvodnja d.o.o.

Od 2009. godine, sve otpadne vode grada Zadra prikupljene u sustav odvodnje otpadnih voda potpuno su pročišćene, te se ispuštaju u more kontroliranim dugačkim podmorskim ispustima (1503 m - "Borik" i 2000 m - "Centar").

U otočnim naseljima zbog nepostojanja vodoopskrbnog sustava mala je potrošnja vode, pa su i količine otpadnih voda male. Otpadne vode iz svih objekata sakupljaju se u septičkim jamama. Septičke jame ne zadovoljavaju suvremene standarde zaštite okoliša jer su često propusne, pa se otpadne vode gube u podzemlju i otječu prema moru. Samo u novoizgrađenim turističkim sadržajima postoje izgrađene taložnice, prije direktnog ispuštanja u more.

3.3. Gospodarenje otpadom

Najveće odlagalište otpada u županiji je odlagalište otpada „Diklo“. Koriste ga Grad Zadar, Grad Nin i još 17 jedinica lokalne samouprave. Tijelo odlagališta zauzima ukupnu površinu od 33 ha, od čega je aktivna površina oko 16 ha. U sklopu odlagališta otpada, na ulazno-izlaznoj zoni uređeno je reciklažno dvorište za odvojeno prikupljanje otpada. Obzirom da se odlagalište nalazi na vrlo nezahvalnoj lokaciji unutar urbanog naselja grada i nema mogućnosti daljnjeg širenja, te je praktično popunjeno, trebala bi započeti faza njegova zatvaranja. Gradsko poduzeće „Čistoća“ d.o.o. Zadar obavlja sve potrebne aktivnosti na održavanju i sanaciji, te planiranom zatvaranju odlagališta Diklo.

Čistoća d.o.o. je javna tvrtka koja se bavi čišćenjem i održavanjem javno – prometnih površina te sakupljanjem i odlaganjem otpada od pravnih i fizičkih osoba. Tvrtka je dobro opremljena i raspolaže stručnim kadrom. Odvozom komunalnog otpada tvrtka opslužuje 49.000 domaćinstava (33.000 domaćinstava na administrativnom području Grada Zadra), 900 pravnih osoba i 1.650 obrtnika. Jedna od razvojnih potreba Čistoće d.o.o., a samim time i sustava gospodarenja otpadom grada je premještanje postojećeg pogona iz centra grada na periferiju (zona Crno), čime bi dobili više prostora, poboljšali prostore za primarnu reciklažu i stvorili bolje uvjete za rad.

Procjenjuje se da će se do 31. prosinca 2014. godine, uz predviđenu godišnju stopu rasta količina odloženog otpada od 2%, na odlagalištu Diklo odložiti količina otpada od 816.369 m³, dok bi do 31. prosinca 2011. godine ta količina iznosila 452.600 m³.

Tablica 14. Predviđeno kretanje količine otpada u Diklu do kraja 2014. Godine

Godina	Komunalni otpad	Neopasni proizvodni otpad	Građevni otpad	Komunalni otpad	Neopasni proizvodni otpad	Građevni otpad
	tona			m ³		
2008.	61.000	2.000	24.400	91.045	2.500	16.267
2009.	62.220	2.040	24.888	92.866	2.550	16.592
2010.	63.464	2.081	25.386	94.723	2.601	16.924
2011.	63.734	2.122	25.893	96.617	2.653	17.262
Ukupno (1)	251.418	8.243	100.567	375.251	10.304	67.045
2012.	66.028	2.165	26.411	98.550	2.706	17.608
2013.	67.349	2.208	26.940	100.521	2.760	17.960
2014.	68.696	2.252	27.478	102.531	2.815	18.319
Ukupno (2)	453.491	14.869	181.397	678.853	18.586	120.931
Sveukupno 31.prosinca 2011. godine					452.600	
Sveukupno 31.prosinca 2014. godine					816.369	

Izvor: Plan gospodarenja otpadom grada Zadra

U svrhu primarne reciklaže na odlagalištu otpada Diklo formirano je reciklažno dvorište. Privremeno odlaganje opasnog otpada iz komunalnog otpada (lijekovi, baterije, akumulatori, TV, PC, radio uređaji i sl.) nalazi se u sklopu reciklažnog dvorišta, na ulazu postojećeg odlagališta komunalnog otpada.

Kućni otpad sakuplja se od građana kontinuirano sedam dana u tjednu, prema utvrđenom rasporedu odvoza i gradskim zonama. Glomazni otpad sakuplja se postavljanjem velikih kontejnera na javne površine. Polimeri se odvoze jednom tjedno prema utvrđenim zonama, dok se biorazgradivi otpad još uvijek ne obrađuje, iako se zbrinjava.

Sanirana su sva odlagališta komunalnog otpada na otocima, a otpad se odvozi na odlagalište Diklo. Na svakom otoku uspostavljena je transfer-stanica za prikupljanje otpada s otoka.

Planom sanacije odlagališta predviđa se zatvaranje odlagališta Diklo, te prenamjena odlagališta u zelenu površinu, prikladnu za planski predviđenu namjenu kao sportsko-rekreativne zone. Konačno zatvaranje odlagališta predviđa se nakon otvaranja Županijskog centra za gospodarenje otpadom, koji bi trebao predstavljati trajno rješenje za odlaganje i gospodarenje otpadom.

2011. izrađen je Plan gospodarenja otpadom Grada Zadra za razdoblje od 8 godina, sukladno Zakonu o otpadu (NN 178/04, 153/05, 111/06, 60/08 i 87/09). Plan je usklađen sa županijskim planom gospodarenja otpadom kao i Planom gospodarenja otpadom RH, te Direktivom EU-a o otpadu (2008/98/ec).

3.4. Energetski sustav

3.4.1. Elektroopskrba

Područje grada Zadra je dobro pokriveno električnom mrežom. Sadašnje stanje izgrađenosti objekata napona 35 kV i 110 kV na području Grada Zadra omogućava sigurnu i stabilnu opskrbu potrošača električnom energijom. Kako se ni u budućnosti ne bi ograničio potrebiti razvoj, potrebno je planiranje novih objekata.

Napajanje kopnenog dijela prostora Grada odvija se iz tri osnovna pravca:

- DV 110 kV Zadar-Obrovac-RHE "Velebit", saniranog nakon rata, dok se RHE vezuje na mrežu 400 kV;
- DV 110 kV Zadar-Biograd-Bilice, obnovljenog nakon rata, dok se u TS "Bilice" povezuje na 220 kV mrežu;
- DV 110 kV Zadar-Nin, gdje se iz TS "Nin" nastavljaju dva pravca:
 - prvi pravac nastavlja se preko otoka Paga i otoka Raba kao "Otočna veza 110 kV",
 - drugi pravac ide prema Obrovcu, dalekovodom Nin-Obrovac s vezom na RHE Velebit.

Napajanje otočnog dijela odvija se iz slijedećih pravaca:

- KB 35 kV Lošinj-Silba, gdje se na mjesnu mrežu vezuje 10 kV napona;
- Pravac Dugog otoka 10 kV naponom. Struja na Dugi otok dolazi s dva kopnena pravca:
 - iz pravca Kožino DV 35 kV preko otoka Iža i Rave, s ne mogućnošću direktnog korištenja,
 - iz pravca Bibinja KB 35 kV preko Kukljice.

Područje Grada Zadra ima mogućnost napajanja za cjelokupnu potrošnju iz više pravaca i više energetskih mreža različitih naponskih nivoa. Područje Grada Zadra se u cijelosti napaja iz TS 110/35 kV Zadar, TS 110/10(20) kV Zadar Centar, TS 110/35 kV Nin, TS 35/10(20) kV Silba, TS 35/10 kV Zadar 1, Zadar 2, Zadar 3 i Zadar 4.

3.4.2. Plinifikacija

Zadarska županija se aktivno uključila u strateški državni projekt plinifikacije Dalmacije, čime bi se, osim povećanja kvalitete usluge i smanjenja troška grijanja; postiglo i smanjenje negativnog učinka na okoliš (neučinkovito izgaranje u pećima na drva oslobađa puno veće količine CO i čestica dima nego izgaranje plina). Planirano je da će se područje Zadarske županije opskrbljivati plinom iz magistralnog plinovoda Bosiljevo-Split, odnosno regionalnih ograna prema Gračacu, Obrovcu, te Benkovcu i Zadru. Magistralni plinovod je došao do Zadra, a u rad je puštena regulacijska stanica kod Babinduba, te su položeni plinovodi u neke važnije zadarske ulice. U prvoj fazi planirana je plinifikacija većih urbanih središta, gradova Zadra, Biograda i Benkovca.

3.4.3. Učinkovito gospodarenje energijom i obnovljivi izvori energije grada Zadra

Geografsko područje Grada Zadra ima izuzetno dobre meteorološke uvjete za proizvodnju električne i toplinske energije iz energije sunca i vjetera kao obnovljivih izvora energije. Investiranjem u povećanje energetske učinkovitosti moguće je ostvariti velike uštede energije uz relativno brz povrat investicije. Stoga je od velike važnosti provoditi mjere povećanja energetske učinkovitosti u sektorima industrije, zgradarstva, prometa i javne rasvjete. Također, jedna od razvojnih potreba grada Zadra je uvođenje i primjena energetskog

informacijskog sustava za kontinuirano praćenje proizvodnje, kvalitete opskrbe i energetske potrošnje na području Grada Zadra. To je ključan preduvjet razvoja svih vještina i znanja potrebnih za ostvarivanje postojećeg potencijala poboljšanja energetske efikasnosti i razvoja gradova na održiv način.

Grad Zadar je prepoznao važnost održivog upravljanja okolišem u području energetske učinkovitosti, te u skladu s tim podržava i promiče projekte poboljšanja energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije, kako u javnom tako i u privatnom sektoru. U cilju praćenja potrošnje energije u svojim objektima, uspostavljanja sustava gospodarenja energijom u istima, provedbe projekata energetske učinkovitosti, te provedbe zakonskih obveza grada Zadra u području energetske učinkovitosti u rujnu 2010. godine, imenovan je EE tim, a u listopadu 2011. formiran je Odsjek za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Grad Zadar je 2010. godine započeo s objavom javnih natječaja za sufinanciranje ugradnje solarnih sustava za grijanje potrošne tople vode u kućanstvima. Do ožujka 2012., sufinancirano je ukupno 27 solarnih sustava. Na području Plovanije ugrađeno je 7 stupova javne rasvjete s LED svjetiljkama, a na 10 trafostanica na području grada Zadra postavljen je regulacijski mehanizam koji od 24,00 do 6,00 sati u jutro smanjuje napon napajanja, čime se smanjuje intenzitet svjetlosti. Na taj način postignute su uštede u potrošnji energije za 25%.

Tijekom 2012. Grad Zadar je za sve objekte veće od 1000 m² kojima financira energente, izvršio energetske preglede i ishodio energetske certifikate.

Pozdrav suncu je urbana instalacija izgrađena 2006. godine, uz glasovite morske orgulje na istarskoj obali. Ovaj projekt primjer je promoviranja primjene alternativnih izvora sunčeve energije i poticanja ekološke svijesti. Pozdrav suncu zapravo je mala elektrana ukupne instalirane snage 15,2 kW, koja električnu energiju proizvedenu tijekom dana distribuira u mrežu HEP-a. Na području grada također djeluje Solarni edukacijski centar (SEC) koji pruža besplatne usluge informiranja o mogućnostima uštede el.energije, dobivanju toplinske i električne energije iz Sunca

3.4.4. Javna rasvjeta

Već dulje vrijeme na globalnoj su razini vidljivi problemi povećane potrošnje električne energije, rasta cijena energije i problema zagađenja okoliša vezanog s proizvodnjom i potrošnjom električne energije. Jedna od značajnih pojedinačnih stavki u potrošnji električne energije svakako je i rasvjeta javnih površina. Uz navedenu problematiku usko je vezan i dodatni problem javne rasvjete – svjetlosno zagađenje okoliša. To je svakako manje poznat problem, ali jednako rastućeg značaja i usko vezan s problemom energetske efikasnosti u rasvjeti. U većini krajeva Hrvatske, pa i Zadru instalacije javne rasvjete datiraju iz osamdesetih godina prošlog stoljeća, a često i iz ranijih perioda. Nažalost, mnoge nove instalacije izvode se proizvodima tehnološke generacije iz osamdesetih godina prošlog stoljeća. Rezultat su visoki troškovi električne energije za javnu rasvjetu, visoki troškovi održavanja, visoki postotak nefunkcionalnosti te visoki stupanj svjetlosnih zagađenja. Temeljem navedenog, u Europi su se već davno razvili modeli financiranja rekonstrukcije javne rasvjete upravo iz raspoloživih ušteda. Glavna zadaća u budućnosti javne rasvjete jest povećanje energetske efikasnosti i smanjenje troškova koji se očituju kroz održavanje i potrošnju stare tehnologije.

Pokrivenost Grada Zadra javnom rasvjetom, uglavnom je zadovoljavajuća uz potrebu stalnog ulaganja u sustav javne rasvjete u rubnim dijelovima grada. Grad Zadar upravlja sustavom električne javne rasvjete koji objedinjuje oko 12.106 rasvjetnih tijela (svjetiljki) i 12.984 izvora svjetlosti (sijalica). Sustav električne javne rasvjete ukupno je 2,2 Mw instalirane snage. Problem postojećeg sustava predstavlja spomenuta tehnološka zastarjelost i neučinkovitost, te problem svjetlosnog zagađenja koje nastaje kao rezultat takve rasvjete. Održavanje javne rasvjete podijeljeno je po zonama na istočni dio grada, Poluotok i otoke, a za popravke kvarova zadužene su specijalizirane tvrtke.

3.5. Groblja

Na prostoru grada Zadra nalazi se nekoliko groblja:

- Gradsko groblje
- groblje na Belafuži
- groblje Bokanjac
- groblje u Diklu
- groblje na Dračevcu /staro i novo/
- groblje na Ploči

Postojeća groblja nemaju adekvatne mogućnosti širenja, pogotovo najveće gradsko groblje koje je širenjem grada ukomponirano u urbane sadržaje grada Zadra. Zbog toga postoji potreba za izgradnjom i uređenjem novog gradskog groblja kojemu je određena nova lokacija. Na ostalom području grada Zadra postoje uređena groblja u svakom mjestu i otoku. Grobljima upravlja gradska komunalna tvrtka Nasadi d.o.o.

RAZVOJNE POTREBE:

nužna hitna zamjena velikog dijela vodovodne mreže, osobito PE cijevi
primjenjivati nove metode detaljnih hidroloških istraživanja, odnosno omogućiti izrazitije eksploatacije sadašnjih rezervi vode
poticati projekte desalinizacije bočate ili morske vode
izgradnja kanalizacijske mreže u svim dijelovima grada (Kožino, Crno, Babin Dub i otoci)
edukaciju i jačanje svijesti građana s ciljem smanjenja količina otpada i odvojenog skupljanja otpada
zatvaranje odlagališta Diklo i otvaranja Županijskog centra za gospodarenje otpadom
izgradnja novih energetskih postrojenja te elektrane na obnovljive izvore energije
uvođenjem plinifikacije osigurati povećanje kvalitete usluge i smanjenja troška grijanja, te smanjenje negativnog učinka na okoliš
povećati energetske učinkovitost javnog energetskog sektora

RAZVOJNA OGRANIČENJA:

potrošnju vode prate veliki gubici vode
vodoopskrba otoka čini jedan od temeljnih infrastrukturnih problema ovog područja
nisu svi stanovnici spojeni na kanalizacijski sustav
neadekvatno riješeni sustavi odvodnje na otocima
nemogućnost daljnjeg širenja odlagališta Diklo
zastarjela javna rasvjeta
visoki troškovi energije

4. Prometna dostupnost grada

4.1. Cestovni promet

Povoljan prometno geografski položaj, dobra prometna povezanost s državnim prometnim koridorima, kao i neprestano ulaganje u cestovnu infrastrukturu i pozicioniranje Zadra na nacionalnoj prometnoj karti čine Zadar jednim od najbolje prometno povezanih gradova u Hrvatskoj. Bez obzira na dobru prometnu povezanost Zadra s državnim prometnim koridorima, postojeći prometni sustav unutar gradskog područja nije na zadovoljavajućoj razini. Nije ostvaren jedinstven prometni sustav jer su se pojedine prometne grane razvijale odvojeno, čime je umanjena učinkovitost prometa u cjelini. Osnovnu uličnu mrežu grada karakterizira nedovoljna propusna moć u vremenima vršnog opterećenja (posebno u sezoni), kao i nepostojanje sustava cjelovite koordinacije semaforских uređaja.

Na području grada sljedeće ceste klasificiraju se kao državne:

- Zadar 2 – Gaženica (D424)
- D8 Rijeka – Zadar - Split,
- D306 Vir – Nin - Zadar (D8),
- D407 Zadar (trajektna luka) – Zadar (D8)
- D422 čvor Babindub (D424)-Zračna luka Zadar.

Sve ostale ceste prema novom Zakonu iz 2012. godine (NN, 44/12), klasificiraju se kao nerazvrstane ceste (prestaju biti razvrstane u javne ceste). Trenutno se intenzivno uređuje evidencija ne razvrstanih cesta, te prema gruboj procjeni dužina cesta za područje cijelog grada iznosi 500 km.

Najintenzivniji promet odvija se na dijelu državne ceste D8 (JTC)-Zadar-Zeleni Hrast. Rekonstrukcijom ceste kroz Zadar, od Crnog do križanja "Industrijska zona 2," znatno su popravljani prometni elementi, a time i sigurnost prometa. Postojeći autobusni kolodvor moderno je opremljen i pruža kvalitetne usluge putnicima na međugradskim i prigradskim linijama. Lociran je neposredno uz željeznički kolodvor. Zemljopisno povoljan položaj i dobra prometna povezanost, stvara klimu za razvoj poduzetništva jer je Zadar dobro povezan s nacionalnim i međunarodnim transportnim pravcima: Zračna luka Zadar, 7 km; Autocesta A1, 7 km, Morska luka Gaženica, 1 km.

Javni prijevoz

Javni prijevoz u gradu Zadru čine autobusni i taxi prijevoz, te poznati gradski tradicijski prijevoznici ili zadarski barkarjoli. Zadarski barkarjoli se ne mogu promatrati kao dio redovne, javne, prometne mreže, no zbog svoje kulturne i tradicijske vrijednosti sigurno imaju veliku vrijednost za sve Zadrane.

Autobus

Autobusni prijevoz se odvija kroz gradski, prigradski i otočki prijevoz. Javni prijevoz karakterizira proces modernizacije autobusnog voznog parka, dok je vozni park solidno opremljen. Proces prilagodbe cjelokupnog prometnog sustava za ne smetano korištenje od strane osoba s teškoćama u kretanju još je u tijeku. Autobusnim prijevozom u Zadru upravlja komunalno poduzeće Liburnija d.o.o., kojem je većinski vlasnik grad Zadar. Broj autobusa u 2012. godini je 84, što je porast u odnosu na 2003. godinu za 8 autobusa. Prosječna starost autobusa se iz godine u godinu smanjuje, a u 2012. iznosi 15,2 godine. Broj prevezenih putnika također raste iz godine u godinu uz manje oscilacije, te u 2012. godini iznosi 7.418, što je povećanje od 37,4% od 2003. godine.

Taksi

Broj taksi prijevoznika u Zadru posljednjih je godina značajno rastao (grad je u 2012. izdao 110 dozvola), kao i broj putnika koji se prevoze taksijima, prvenstveno zbog većeg broja moderno opremljenih taksija i povoljne usluge, te dijelom i zbog početne popularnosti. Osobito se koristi noćna vožnja jer u noćnim satima javni prijevoz ne vozi. U posljednje vrijeme dolazi do usporavanja trenda zbog povećanja broja taksi prijevoznika, te zbog ne mogućnosti održavanja kvalitete usluge uz početnu razinu cijene. Premda je popularnost taksija u porastu, taksi prijevoz još uvijek ne sudjeluje značajnijom mjerom u ukupnom javnom prijevozu i uglavnom se koristi za specifične potrebe.

Barkajoli

Zadarski barkajoli već gotovo 800 godina predstavljaju zaštitni znak grada. U malim čamcima s veslima, po svim vremenskim uvjetima prevoze putnike od Đige, lukobrana sa svjetionikom, do Poluotoka i tako već generacijama. Na taj način Zadranima skraćuju i olakšavaju put na posao ili u središte grada. Mnogi putnici cijeli radni vijek koriste usluge barkajola, a kasnije i njihovih sinova. Oni već sedam stoljeća s malim čamcima povezuju dva kraja gradske luke po svim vremenskim uvjetima, štedeći na taj način vrijeme svojim vjernim putnicima. Ova tradicija se već stoljećima prenosi s koljena na koljeno u nekoliko obitelji, a uspjela se održati unatoč svim izazovima modernog vremena.

Slika 8. Ceste grada Zadra

Promet u mirovanju

Sve javne površine označene kao parkirališna mjesta pod naplatom u gradu Zadru, regulirane su od strane tvrtke koncesionara „Obale luke i lučice d.o.o.“. «Obala i lučice» d.o.o. osnovana je u svrhu gospodarenja i održavanja javnih površina namijenjenih smještaju motornih vozila i brodica.

Naplatna parkirališna mjesta na javnim površinama, na području Poluotoka i Branimirove obale podijeljena su trenutno u dvije zone – plavu i bijelu, odnosno prvu i drugu parkirnu zonu, koje se razlikuju po režimu zadržavanja i cijeni. Plava zona određena je na najfrekventnijem dijelu Poluotoka, kako po vozilima u kretanju, tako i vozila u mirovanju. Predviđena je za maksimalan protok, tj. izmjenu parkiranih vozila, a ne za trajno, odnosno cjelodnevno zadržavanje vozila na parkiralištima. Zona obuhvaća obilježena parkirna mjesta od tzv. zgrade «Pegle» do zgrade Lučke kapetanije. Južnom stranom, plava zona omeđena je gradskim zidinama ili Bedemima zadarskih pobuna.

Slika 9. Parkirne zone

Sva ostala parkirališna mjesta na Poluotoku obilježena su kao bijela, odnosno druga zona i na njima nije ograničeno vrijeme zadržavanja vozila. Osim Poluotoka, tvrtka «Obala i lučice» gospodari i s obilježenim parkirnim mjestima na Branimirovoj obali, od INA-ine benzinske pumpe kod Tanker-komercove marine, preko parkirališta kod kavane Branimir.

Tablica 15. Zone i broj parkirnih mjesta

Zona	Broj parkirnih mjesta	%
ZONA 1	320	13%
ZONA 2	1.030	59%
ZONA 3	252	14%
ZONA 4	220	12%
SVEUKUPNO	1.744	100%

<http://www.oil.hr>

U Gradu Zadru nema javnih garaža kojima upravlja Grad Zadar. Garaže su u privatnom vlasništvu, te se u cijelosti ili djelomično koriste kao javne. Javne garaže u centru grada su u zgradi TIZ-a (650 parkirnih mjesta) te u Trgovinskom centru Relja (400 parkirnih mjesta). Ostale javne garaže, uglavnom su dostupne u sklopu trgovačkih centara u različitim dijelovima grada. Pristupačnim cijenama, vremenskim ograničenjem trajanja, sustavnom kontrolom parkiranja, kao i dostupnošću javnih garaža treba utjecati na smanjivanje broja ilegalno parkiranih vozila na pješačkim i zelenim površinama, te smanjivanju gužve u centru grada, posebice u sezoni.

4.2. Pomorski promet

U razvoju zadarskog područja, pomorski promet i pomorstvo uopće imaju vrlo značajnu ulogu. Pomorstvo i pomorska privreda su tradicionalne djelatnosti stanovništva i osnova gospodarskog i društvenog razvoja. Pomorski promet, kao gospodarska djelatnost ima niz specifičnosti u odnosu na druge grane prometa, a odvija se putem morskih luka za javni promet i luka posebne namjene.

Putnička luka Zadar je od osobitog međunarodnog značaja, smještena na zapadnom dijelu Poluotoka. U zadarskoj luci obavljaju se međunarodne, državne i lokalne funkcije pomorskog prometa, a po broju prevezenih putnika druga je na hrvatskoj obali. Trajekti iz Zadra prometuju na ovim linijama: Zadar-Preko,

Zadar-Dugi otok (Zaglav, Brbinj), Zadar-Iž, Zadar-ostali otoci (Molat, Ist, Premuda, Silba, Olib), Zadar-Silba-Lošinj-Pula i Zadar-Ancona.

Manipulacija i servisiranje brodskog prometa odvija se na skučenom obalnom prostoru što stvara izuzetne probleme, pogotovo ljeti kad je promet najintenzivniji, čega je posljedica smanjenje sigurnosti prometa na kopnu i moru. Trajektna luka stvara intenzivan automobilski promet, neprimjeren visokovrijednom, povijesnom prostoru Poluotoka koji je izgrađen po mjeri pješačkog prometa.

Povezivanje otoka s gradom Zadrom vrlo je kompleksno, budući da efikasno povezivanje sa svrhom društvenog i gospodarskog razvoja nije uvijek ekonomski opravdano. Razvoj pomorskog prometa s otocima, tražit će stalno poboljšanje brzine, frekvencije, udobnosti i sigurnosti putovanja. **Osnovni model povezivanja otoka s kopnom polazi od razdvajanja trajektnog i putničkog prometa, što mora nastupiti odmah nakon prelociranja trajektnog pristaništa u uvalu Bregdeti.** Dominantnu ulogu u povezivanju otoka moraju imati **svakodnevne brze putničke brodske veze**, koje moraju osigurati kvalitetni putnički brodovi s mogućnošću prijevoza manjih količina tereta. Uvođenje trajektnog prometa za otoke svodi se na nekoliko linija tjedno u svrhu prijevoza vozila snabdijevanja i vozila koja prevoze građevni materijal. Pored navedenog, potrebno je ostvariti **međusobno povezivanje otoka manjim brodovima**, što će omogućiti kvalitetniju i raznovrsniju turističku ponudu. Od teretnih brodova potrebnih za opskrbu otoka, **mora se osigurati tanker za naftne derivate i vodonosac.**

Prema naredbi o razvrstavanju luka otvorenih za javni promet (NN 156/04), osim putničke luke Zadar od osobitog (međunarodnog) gospodarskog interesa za RH također je **teretna i putnička luka - luka Gaženica, a putnička luka - luka Silba Žalić je od županijskog značaja.**

Teretna luka Gaženica ima povoljne maritimne osobine, a prostor u zaleđu je povoljan za izgradnju pratećih lučkih i industrijskih objekata. Teretna luka u Gaženici ima kapacitet oko 2,5 milijuna tona tereta godišnje i tehnološki je dobro opremljena za prekrcaj stočne hrane i soja ulja. Struktura prometa prema vrsti robe u teretnoj luci pokazuje da uvozni promet razvija industrijske funkcije i pretovar tekućih tereta, a izvoz upućuje na proizvode zadarske i ličke regije, dok je unutrašnji promet u funkciji snabdijevanja lokalne potrošnje.

U tijeku je **projekt izgradnje nove državne luke Zadar-Gaženica.** U krugu manjem od 10 kilometara Nova luka idealno integrira pomorski, željeznički, cestovni i zračni promet. Kralježnicu toj vezi daje 17 kilometara duga četverotračna brza cesta Zadar 2-Gaženica, koja direktno povezuje Novu luku s autocestom Zagreb-Split, aerodrom u Zemunik i buduću gospodarsku zonu Crno. Realizacijom projekta smanjiti će se pritisak putničkih brodova na samu povijesnu jezgru Zadra. Maksimalna dubina uz obalu iznosila bi 13 metara, što omogućuje prihvati i najvećih putničkih brodova na kružnim putovanjima.

U konačnici će pomorski prometni sustav činiti putnička luka na Poluotoku, trajektna luka u Gaženici i teretna luka Gaženica. Svaka od ovih luka imati će u sastavu specijalizirane sadržaje za obavljanje svih potrebnih funkcija u domaćem i međunarodnom prometu.

Luke nautičkog turizma

U nastavku navodimo luke nautičkog turizma:

Marine veće od 200 vezova			Marine manje od 200 vezova		
Naselje	Lokacija/Naziv	Kapacitet	Naselje	Lokacija/Naziv	Kapacitet
Zadar	Uvala Vrulje	400	Ist	Uvala Široka	Planirana
Zadar	Borik	330	Olib	Luka Olib	Planirana
			Silba	Mul	Planirana
			Veli Iž	Veli Iž	Postojeća

Sidrišta			Sportske luke		
Naselje	Lokacija/Naziv	Kapacitet	Naselje	Lokacija/Naziv	Kapacitet
Brgulje	Luka Brgulje	<100	Zadar	Vitrenjak	450
Ist	Mljake	<100	Zadar	Bregdeti	500
Ist	Uvala Široka	<100	Silba	Paprenica	50

Ist	Uvala Kosirača	<100	Ist	Kosirača	70
Mali Iž	Uvala V.Vodenjak	<100	Ist	Široka	100
Mali Iž	Uvala Knež	<100	Molat	Lučina	100
Mali Iž	Bršanj	<100	Mali Iž	Knež	50
Olib	Luka Olib	<100	Mali Iž	Komoševo	50
Olib	Uvala Slatina	<100	Mali Iž	Bršanj	50
Olib	Uvala Sv.Nikole	<100	Zadar	Vitrenjak	450
Premuda	Uvala Krijal	<100	Zadar	Bregdeti	500
Rava	Lokvina	<100	Silba	Paprenica	50
Silba	Uvala Drage	<100	Ist	Kosirača	70
Silba	Uvala Južni Porat	<100	Ist	Široka	100
Ist-Škarda	Uvala Griparica	<100	Ribarske luke		
Rava-Vela	Uvala Paladinica	<100	Naselje	Lokacija/Naziv	Kapacitet
Zapuntel	Luka Zapuntel	<100	Zadar	Bregdeti	planirana
Zapuntel	Uvala Luka	<100			
Molat	Luka Molat	<100			
Molat	Uvala Jazi	<100			
Molat	Uvala Jazić	<100			

4.3. Željeznički promet

Područjem Zadarske županije prolazi tzv."lička," željeznička pruga kojom su preko Knina povezani najveći gradski centri Dalmacije sa središnjom Hrvatskom. Ova pruga ima karakter pomoćne magistralne željezničke pruge, isto kao i željeznička pruga Knin-Zadar.

Tehničko **stanje pruga je nezadovoljavajuće**, kako zbog ratnih oštećenja i njihovog stajanja izvan funkcije i neodržavanja, kako zbog višegodišnjeg neulaganja u razvitak i osuvremenjivanje, te neadekvatnog ulaganja u održavanje funkcionalne sposobnosti i održavanja. Tako je prisutan velik zaostatak u održavanju i obnavljanju pruga. Zbog neadekvatnog stanja željezničke pruge i nepovoljne dužine vremena putovanja, te zbog poboljšanja cestovnih veza, uspostave frekventnih autobusnih linija i uopće povećanja stupnja motorizacije, željeznički prijevoz postao je apsolutno nekonkurentan. Putovanje do Zagreba traje 10 sati. Posljedica toga je osjetan pad eksploatacijske sposobnosti, prvenstveno brzina, te stupnja sigurnosti i pouzdanosti, a time i prijevozne sposobnosti što čini željeznički promet nekonkurentnim.

4.4. Zračni promet

Zračna luka Zadar je udaljena svega 12 km od grada Zadra. Zračna luka Zadar smještena je u Zemunik Donjem u neposrednoj blizini priključka na autocestu Zagreb-Split (Zadar 2). Zračna luka je luka 4E kategorije i služi za zadovoljenje potreba putničkog prometa, ali ima i sve veću ulogu u prijevozu tereta. S **predviđenim produljenjem piste** biti će osposobljena za prihvat najvećih zrakoplova. Dobro je položena u prostoru sjeverne Dalmacije, tako da na nju gravitiraju sva okolna područja s dosta izgrađenih turističkih kapaciteta. Stoga ova luka ima značajnu ulogu u razvoju turističkog gospodarstva na cjelokupnom području zadarske regije. Uvođenjem čarter letova u turističkom prometu su se znatno smanjile cijene prijevoza, višestruko se skratilo vrijeme putovanja, a znatno se povećala mobilnost i prosječna udaljenost putovanja.

Bez obzira na gospodarsku neopravdanost, **za otoke Grada Zadra potrebno je izgraditi helidrome** kao posebne lokacije ili se mogu povremeno koristiti površine sportskih terena. Helidromi su nužna sigurnost življenja lokalnog stanovništva, kao i sezonskih posjetitelja otoka jer će omogućiti interventni prijevoz do većih obalnih središta.

4.5. Telekomunikacijski i poštanski sustav

Na području Zadra u funkciji su dva digitalna komutacijska centra županijske razine. Oba se nalaze u Zadru; jedan u zgradi TKC ZADAR na Relji i drugi uz Put Bokanjca na Belafuži. Prostornim planom uređenja grada Zadra, omogućilo se proširenje dvaju postojećih centrala, kao i izgradnja novih planiranih područnih centrala,

te zamjena postojećih analognih centrala, korištenjem isključivo digitalnih sustava prijenosa po svjetlovodnim kabelima.

Također, predviđeno je proširenje postojeće mobilne telefonske mreže, dijelom proširenjem kapaciteta postojećih baznih postaja i dijelom izgradnjom novih baznih postaja pokretnih komunikacija na novim lokacijama. Planirana je **izgradnja novih baznih postaja na Bilom Brigu, na Putu Petrića, na Poluotoku za pokrivanje Široke ulice** kao mikrolokacije, na Brguljama i na Premudi, dok je na Istu planirano preseljenje postojeće bazne postaje na brdo zbog pogodnije lokacije. Zbog bitno različitih potreba tijekom turističke sezone i izvan nje, ostavlja se mogućnost privremenog, sezonskog postavljanja pokretnih baznih postaja kako bi se udovoljilo višestruko većim sezonskim potrebama.

Sva naselja na području Grada su u većoj ili manjoj mjeri pokrivena pristupnim TK mrežama međutim, zbog razvoja određenih područja, a prvenstveno zbog potreba za pružanjem novih širokopojsnih TK usluga, nužno je širenje postojećih komutacija kao i izgradnja većeg broja manjih komutacijskih čvorišta. Lokalni transmisijski pravci planiraju se isključivo sa svjetlovodnim kabelima uz izuzeće povezivanja komutacija na manjim i udaljenijim otocima. Bez obzira na navedeno i bez obzira na ekonomsku opravdanost takvih ulaganja u dugoročnom planu je realizacija svjetlovodnog kabela, dijelom podmorskom trasom, dijelom preko otoka, kojim bi se povezali otoci Olib, Premuda, Silba, Ist i Molat preko Dugog otoka.

Uz postojeći poštanski centar i 15 jedinica poštanske mreže planira se izgradnja novog poštanskog centra na prostoru autobusnog i željezničkog kolodvora i dvije jedinice poštanske mreže "Zadar 8" na Puntamici i "Zadar 2" na prostoru autobusnog i željezničkog kolodvora.

RAZVOJNE POTREBE:	RAZVOJNA OGRANIČENJA:
<ul style="list-style-type: none"> - nužna je izgradnja novih dionica državnih, ne razvrstanih cesta, te povezivanje prometnih koridora na način da se dobiju jedinstvene prometne cjeline - izgradnja nove državne luke Zadar-Gaženica - odvajanje trajektne i brodske linije koje prevoze cestovna vozila od brzih turističkih putničkih linija, te smanjiti pritisak putničkih brodova na samu povijesnu jezgru Zadra - osigurati bolju povezanost između otoka i otoka i kopna, kako bi prekinuli izoliranost otoka - potrebno je planirati i izgraditi mrežu heliodroma - potrebno je osigurati mrežu brzih i učestalijih veza na linijama s jadranskim i mediteranskim lukama - planirana je izgradnja novih baznih postaja na Bilom Brigu, Putu Petrića i Poluotoku za pokrivanje Široke ulice 	<ul style="list-style-type: none"> - nije ostvaren jedinstven prometni sustav, jer su se pojedine prometne grane razvijale odvojeno - manipulacija i servisiranje broskog prometa odvija se na skučenom obalnom prostoru što stvara izuzetne probleme - trajektna luka navlači intenzivan automobilski promet neprimjeren visokovrijednom povijesnom prostoru Poluotoka koji je izgrađen po mjeri pješačkog prometa - tehničko stanje željezničkih pruga je nezadovoljavajuće, a željeznički prijevoz nekonkurentan - visoki trošak povezivanja kopna i otoka svjetlosnim kabelima

5. Zaštita okoliša

5.1. More

Akvatorij koji pripada gradu Zadru je sačuvan. Boja mora na području grada Zadra tipična je za nezagađene ili malo zagađene obalne akvatorije. Tek mali dio nezadovoljavajućih nalaza ukazuje na povremena onečišćenja, uglavnom eksczesnog obilježja ili obilježja prirodne pojave. Na području kopnenog dijela grada nalazi oko 6.600 aktivnih septičkih jama, čiji sadržaj procjeđivanjem dospijeva u more. Također, prisutna su manja onečišćenja otpadom i otpadnim uljima u marinama u gradu Zadru (marina Tankerkomerc, marina Puntamika, marina Iž). Poduzete mjere (zahvati na rješenjima odvodnje u Zadarskoj luci) daju pozitivne rezultate, pogotovo nakon izgradnje kolektora u uvali Jazine. Osim glavnog gradskog ispusta Centar, na predjelu Puntamike je u funkciji još jedan veliki ispust na udaljenosti 1500 m od obale. Na obalnom potezu grada, u funkciji je još dvadesetak manjih ispusta. Dio uvala i plaža onečišćen je otpadom koje nanosi more strujama ili s brodova. Veći problem predstavlja zatrpavanje pojedinih dijelova obale građevinskim i komunalnim otpadom, što ugrožava estetski izgled obale i zagađuje more.

5.2. Zrak

Trenutno se na području grada Zadra ne nalazi niti jedna postaja državne mreže za ispitivanje kakvoće zraka, što predstavlja jedan od osnovnih razvojnih problema vezanih uz kakvoću zraka. Posljednja mjerenja⁴ odrađena 2008. godine, ukazala su na činjenicu da je kvakvoća zraka u gradu Zadru I kategorije, odnosno nisu prekoračene granične vrijednosti. No međutim, treba naglasiti nepovoljni utjecaj na zrak kamenoloma (istočni dio grada Zadra) u blizini kojih dolazi do taloženja prašine na okolnim površinama i naseljima u njihovoj blizini. Uporaba krutih goriva za grijanje, osobito za vrijeme zimskih mjeseci, može uzrokovati pojavu mjestimičnih onečišćenja zraka. Ipak treba naglasiti da su današnje prilike na području grada Zadra glede čistoće zraka dobre. Iako povremeno pojedina postrojenja mogu ispustiti određene količine štetnih tvari, relativno čista industrija smanjenog intenziteta, na području Grada općenito ne ugrožava čistoću zraka, odnosno takvi slučajevi su vrlo rijetki.

5.3. Tlo

Na području grada Zadra ne postoje sustavna istraživanja o stanju tala. Pretpostavlja se da kao i u preostalim dijelovima Hrvatske do onečišćenja tla dolazi uslijed raznih ljudskih aktivnosti, pri čemu veliku ulogu imaju odlagališta otpada koja su u manjoj ili većoj mjeri neodržavana, osobito kad je riječ o odlagalištima otpada na otocima koja pripadaju gradu. Nadalje, korištenje pesticida i herbicida u poljodjelstvu, može uzrokovati onečišćenja tla, koja i nakon prestanka aktivnosti na njima ostaju još dugo vremena kontaminirana. Osim onečišćavanja uslijed korištenja pesticida i herbicida postoje slučajevi pojedinačnog izlivanja motornih ulja. Poseban je problem nepropisno odlaganje svih vrsta otpada, uključujući i opasni otpad. Uz prometnice također može doći do onečišćenja tala taloženjem čestica ispušnih plinova, kao i nepropisnim odlaganjem raznih vrsta otpada koje ima negativan utjecaj na bioravnotežu, estetska i fizionomska obilježja terena.

5.4. Buka

Buka i vibracije imaju nepovoljan, premda često teško primjetljiv odnosno prikriven utjecaj na okoliš. Sukladno Zakonu o zaštiti od buke grad ima obvezu izraditi strateške karte buke cestovnog, željezničkog, zračnog prometa, ugostiteljskih objekata i industrijskih postrojenja i akcijske planove za područja grada i segmente buke kada su prekoračene zakonom utvrđene vrijednosti. Ove aktivnosti su u tijeku. Temeljem karte buke područja ugroženog bukom, kojom su određene predviđene razine buke, planirat će se sadržaji, te odrediti praćenje i mjere sprečavanja nastajanja, odnosno njezino smanjivanje na dopuštenu razinu.

5.5. Vode

Grad Zadar se pitkom vodom opskrbljuje iz lokalnih izvorišta i rijeke Zrmanje. U Vodovodu d.o.o. Zadar godišnje se, pored pregleda u ovlaštenim laboratorijima, pregleda oko 2.500 uzoraka vode. Rezultati analiza redovito se dostavljaju na uvid sanitarnoj inspekciji Zadarske županije. Temeljem pregleda uzoraka vode može se zaključiti da stanovnici grada Zadra piju kvalitetnu i zdravstveno ispravnu vodu.

Redovita uzorkovanja izvorskih voda i voda za piće iz vodoopskrbnih zahvata ukazuju na još uvijek relativno dobro stanje podzemnih voda. Izuzetak su područja pod najsnažnijim antropogenim utjecajem (npr. izvor Vruljica u Zadru), gdje su u podzemnim vodama utvrđena onečišćenja strojnim uljima i fekalnim mikroorganizmima.

Poseban problem predstavlja dostupnost pitke vode na otocima grada Zadra. Naime otoci se opskrbljuju vodom u obliku kišnice ili se voda doprema vodonoscima. Zbog loše i nedovoljne sanacije i održavanja mjernih cisterni na otocima, ta voda nije ispravna za piće. Većina otočkog stanovništva kupuje vodu za piće.

⁴2008. godine provodio se Program ispitivanja kakvoće zraka na području grada Zadra kojega je provodila Služba za zdravstvenu ekologiju pri Zavodu za javno zdravstvo Zadar. Prihvaćena dobra procjena stanja kakvoće zraka na području grada Zadra osnovana je temeljem subjektivnog doživljaja građana i ad hoc procjene stručnih službi.

RAZVOJNE POTREBE:

- organiziranje službe, odnosno poduzeće za čišćenje mora i skupljanje otpada s brodova
- kontinuirano osuvremenjenje i proširenje kanalizacijskog sustava
- izgradnja sustava za mjerenje i praćenje okoliša,
- nastavak plinifikacije
- unapređenje sustava javnog prijevoza
- održavanje zelenih površina, sprečavanje njihovog smanjivanja i planiranje novih zelenih površina
- uporaba obnovljivih izvora energije i alternativnih čistih goriva
- uvođenje novih pješačkih zona i biciklističkih staza
- primjena mjera energetske učinkovitosti
- racionalno gospodarenje prostorom
- izrada strateške karte buke i akcijskih planova

RAZVOJNA OGRANIČENJA:

- zagađenje otpadom koji se baca u more
- brodski balast, otpadna ulja u marinama i lukama
- onečišćenja iz kompleksa industrijsko-lučke zone u Gaženici
- otpadne poljoprivredne vode i u nekim dijelovima neriješene komunalne otpadne vode
- nepostojanje postaje za mjerenje i praćenje kakvoće zraka,
- emisije u zrak iz prometa
- skromna provedba energetske uštede, mjera energetske učinkovitosti i uporabe čistijih goriva, te obnovljivih izvora energije
- nepostojanje karte buke i nedostatak ocjene izloženosti stanovništva buci iz različitih izvora

6. Stanovanje

U gradu Zadru u 2011. godini ima 27.518 kućanstava i 41.223 stambenih jedinica. Na razini grada Zadra broj kućanstava se povećao za 3.558 kućanstava (15%), dok je **broj stambenih jedinica porastao za 10.101 ili čak za 32% (na razini RH zabilježen je porast od 20%)**. Od ukupnog broja stambenih jedinica **89% ih je za stalno stanovanje**. To je podatak na razini grada. **Na otocima je situacija u potpunosti drugačija gdje je tek 36% stanova za stalno stanovanje**. U zaobalju je kao i na razini grada 92% stanova za stalno stanovanje. Najviše kućanstava, bez Zadra, ima u Kožinu, Crnom i Velom Ižu. Najveće povećanje broja kućanstava u razdoblju od 2001. do 2011. imaju Kožino (52%) i Crno (26%). Broj kućanstava po naseljima uglavnom prati kretanje broja stanovnika. Tako je u naseljima gdje se smanjio broj stanovnika uglavnom smanjen i broj kućanstava (crveno označena naselja).

Tablica 16. Kućanstva i stambene jedinice u 2001. i 2011. za područje naselja u gradu Zadru

	KUĆANSTVA		Stambene jedinice, 2011.	
	KUĆANSTVA 2001.	KUĆANSTVA 2011.	UKUPNO	STANOVNI ZA STALNO STANOVANJE
UKUPNO	23.960	27.518	41.223	36.702
OBALA	23.018	25.965	37.187	34.753
Zadar	22.583	25.425	35.301	33.943
Kožino	205	312	843	443
Petrčane	230	228	1043	367
ZAOBALJE	146	188	272	251
Babindub	3	7	13	8
Crno	143	181	259	243
OTOCI	796	872	4.143	1.502
Brgulje	36	32	77	33
Ist	90	95	241	96
Mali Iž	87	123	467	325
Molat	56	63	235	79
Olib	68	69	333	72
Premuda	39	42	1043	367
Rava	54	62	177	107
Silba	130	151	942	163
Veli Iž	201	209	543	235
Zapuntel	35	26	85	25

Izvor: DZS, Popis 2001. i 2011., obrada: ZADRA d.o.o.

Prema podacima iz 2001. u gradu Zadru ima 31.122 stanova. 4.194, odnosno 13,5% stanova se za stalno stanovanje nisu stalno nastanjeni (privremeno nastanjeni), očito je to dio stambenog fonda za koji vlasnici, ulaganjem u nekretnine, računaju s povećanjem vrijednosti uloženog novca.

U Zadru je najviše četveročlanih kućanstava, 25% (dok je na razini RH najviše dvočlanih kućanstava), zatim dvočlanih te tročlanih kućanstava. Komunalna opremljenost stambenih jedinica je relativno zadovoljavajuća u Gradu kao cjelini, iako nije podjednaka u svim dijelovima. Kompletan kopneni dio grada ima priključak na vodu i elektroenergetsku mrežu, dok je oko 74 % grada spojeno na mrežu odvodnje. Pojedini kvartovi, a posebno rubni dijelovi grada nemaju riješen sustav kanalizacije.

6.1. Društveno poticajna stanogradnja

Društveno poticana stanogradnja podrazumijeva sustavno organiziranu izgradnju stanova odnosno stambenih zgrada koji se financiraju iz tzv. javnih sredstava (financijska sredstva, građevinsko zemljište, komunalna infrastruktura i priključci na infrastrukturu), koje osiguravaju država i jedinice lokalne samouprave, iz vlastitih sredstava te sredstava poslovnih banaka. Cilj ovog projekta je da građanima omogući jednostavniji i jeftiniji dolazak do stanova, a istodobno pomaže domaću građevinsku operativu kojoj treba pomoći u borbi za opstanak na tržištu.

Izgradnja dviju zgrada na lokaciji Smiljevac započela je u proljeće 2002. godine, te je početkom studenog 2003. godine dovršena i svih 207 (161+46) stanova useljeno. Također, iz Programa društveno poticane stanogradnje je na lokaciji Bili brig izgrađen 91. stan. Izgradnja je započela u ožujku 2003. godine, a zgotovljena u listopadu 2004. Krajem 2011. godine dovršena je zgrada POS –a sa 65 stanova na predjelu Crvene kuće i useljena krajem 2012. Zanimanje stanovništva za ovakvim oblikom poticajne stanogradnje pokazalo se velikim do krize, nakon čega je uslijedio opći pad potražnje za nekretninama. U buduću treba nastaviti planirati i stvarati preduvjete da se ovakvi oblici poticajne stanogradnje nastave.

6.2. Dječja igrališta

Dječja igrališta u današnje vrijeme predstavljaju vrlo važan segment kvalitete javnog društvenog života i stanovanja. Posebno ako uzmemo u obzir zakrčenost urbanih prostora i nestajanje kvalitetnih prostranih javnih prostora. U tom kontekstu važno je osigurati da svaka četvrt ima reprezentativno dječje igralište. Sadašnje stanje pokrivenosti gradskih četvrti dječjim igralištima je zadovoljavajuća, iako još uvijek ima četvrti sa dječjim igralištima koja ne odgovaraju suvremenim društvenim standardima. Postoje primjeri kvalitetne integracije dječjih igrališta sa zelenim površinama, poput igrališta u parku Vruljica, te se upravo ovaj model planiranja izgradnje zelenih površina zajedno sa integriranim dječjim igralištima nameće kao kvalitetno rješenje za buduće zahvate u prostoru. Problem gradskoj upravi pri planiranju i izgradnji dječjih igrališta predstavlja ne postojanje riješenih vlasničkih odnosa na adekvatnim parcelama za gradnju igrališta, kao i sve zahtjevniji EU sigurnosni standardi koji poskupljuju vrijednost izgradnje igrališta.

6.3. Gradska pročelja

Izgled gradskih pročelja svakako je jedan od važnih elemenata koji gradu daje vizualni identitet. Urednost i očuvanost gradskih pročelja važni su svakome gradu, a posebno turističkim gradovima koji svoju ponudu temelje na „doživljaju“. U gradu Zadru problem neuređenih gradskih pročelja posebno je osjetljiv u staroj gradskoj jezgri – Poluotoku, gdje na nekoliko lokacija postoje primjeri lošeg održavanja fasada. Zasiurno je kako to mijenja percepciju grada u očima turista. S jedne strane u staroj gradskoj jezgri postoji cijeli niz lijepo uređenih zdanja, te povijesne i kulturne baštine grada, dok s druge strane na pojedinim mjestima takve prizore kvare dotrajale gradske fasade. Taj problem je istaknutiji na Poluotoku zbog turističko atrakcijske vrijednosti stare gradske jezgre, no taj problem je prisutan i u drugim dijelovima grada. Čim se pređe preko mosta iz grada ili prema jazinama takvi su prizori česti, te dovode do pitanja što je moguće napraviti da se stanari takvih zgrada potaknu ili obvežu na uređenje istih.

Politika grada prema fasadama je da se fasade moraju obnavljati stanari, često iz pričuve, ili zajedničkom inicijativom. Od 2006.-2009. grad Zadar je sufinancirao obnovu fasada u zaštićenoj gradskoj jezgri. U te tri godine je sufinancirao obnovu pročelja na preko 35 lokacija, no ta se praksa nije nastavila. U budućnosti je važno pronaći model između grada i stanara prema kojemu će se omogućiti kontinuirano održavanje gradskih pročelja.

7. Izdvojene javne gradske površine

7.1. Javne zelene površine

Zbog svojih iznimnih prostornih, društvenih i turističko gospodarskih vrijednosti, posebno je vrijedno izdvojiti potencijal javnih zelenih površina, gradskih tržnica i plaža. Ove prostorne cjeline grada prepoznate su i posebno istaknute na radnim skupinama kao nedovoljno valorizirana područja, posebne vrijednosti za grad. Grad Zadar obiluje javnim zelenim površinama, koje imaju značajnu ulogu u slici i identitetu Grada, a najznačajnije su:

- Perivoj kraljice Jelene
- Perivoj Vladimira Nazora – registrirani hortikulturni spomenik
- Perivoj Gospe od Zdravlja
- Perivoj Vrulje
- Perivoj Maraska
- parkovna površina duž Obale kralja Petra Krešimira IV

Također, prepoznatljive javne zelene površine su **drvoredi**. Neki od najznačajnijih jesu drvoredi crnike na rivi, zatim drvored crnike na gradskim bedemima, drvored uz šetalište Karmu i brojni drugi. Uz drvorede, Zadar krasi i cvjetne grede uglavnom zasađene sezonskim cvijećem (santolina gazanija, lavanda, điran i dr.).

Većina gradskih kvartova posjeduje **dječja igrališta**. Neka od njih su integrirana sa zelenim površinama (poput onoga u Vruljici ili kod zgrade TIZ-a), dok su ostala smještena u sklopu okoliša i dvorišta stambenih zgrada. Na radnim skupinama istaknuto je kako je potreba za dječjim igralištima veća od trenutne ponude, te kako bi postojeće zelene površine trebalo koristiti više u ove svrhe.

Navedene javne zelene površine zadržale su do danas sve karakteristike područja koja imaju značajnu ulogu u slici i identitetu grada, a to će sigurno zadržati i nadalje. Njihova neosporna vrijednost potvrđuje se time što su respektirani u svim dosadašnjim prijedlozima i planovima uređenja grada. Ipak, prevladava generalno mišljenje koje je istaknuto i na radnim skupinama, a to je da javne zelene površine nisu dovoljno iskorištene i prezentirane. Premalo je aktivnosti i zbivanja koje se odvijaju na zelenim površinama, tako da zelene površine nedovoljno prezentiraju značajan urbano društveni i turistički potencijal grada.

Perivoj kraljice Jelene i Perivoj Vladimira Nazora

Perivoj kraljice Jelene Madijevke nastao je na dijelu gradskih bedema, točnije na prostoru bastiona Grimani sagrađenom u 15. stoljeću. Biljni fundus se malo mijenjao, pa su sačuvana mnoga stabla iz vremena osnivanja parka. Danas je park solidno uređen, te je često okupljalište mnogih turista koji dolaze u grad. Ipak, potencijal perivoja kao kvalitetnog javnog društvenog, urbanog prostora s iznimnim turističkim potencijalom nije iskorišten do kraja. Iz tih razloga grad je omogućio uređenje starog prostora ledane za pružanje ugostiteljske usluge, čime se perivoj dodatno oživio.

Perivoj Vladimira Nazora nastao je prenamjenom utvrde Forte koja je bila prvi obrambeni otok Zadra prema kopnu. Posjeduje veliki broj domaćih i egzotičnih vrsta drveća i grmlja. Danas perivoj ponajviše služi kao pješački prolaz koji spaja centar grada od Foše s predjelom Ravnice. Perivoj je posebno interesantan sportašima i rekreativcima, ali i turistima. Da bi se dodatno iskoristio visoki potencijal Perivoja kao urbanog društvenog okupljališta, „zelenog otoka“ u centru grada i turističke lokacije potrebna su dodatna ulaganja za uređenje parka, prije svega u zamjenu svjetlosnih stupova koji nisu adekvatni i svjetlosno onečišćuju okoliš, ali i u prezentaciju i turističku valorizaciju Perivoja.

Perivoj Gospe od Zdravlja, Perivoj Vrulje i Perivoj Maraska

Perivoj Gospe od Zdravlja nastao je krajem 19. stoljeća ozelenjavanjem prostora oko crkve „Gospe od Zdravlja“. Perivoj Vrulje nastao je 90-ih godina 19. stoljeća, na prostoru gradskog lovišta u vrijeme kada se počinju podizati ljetnikovci izvan gradskih zidina, neposrednim angažiranjem Društva za uljepšavanje grada. Širenjem grada, Park Vrulje inkorporiran je u urbano tkivo Zadra kao vrijedna zelena površina okružen zonom kolektivne stambene izgradnje. Perivoj Maraska podignut je oko 1900. godine u baroknom stilu. Osim zelenila, kao značajan element oblikovanja zastupljeni su i razni skulptorski oblici.

Zadarska riva

Nastanak rive vezuje se uz daleku 1868. godinu, kada je ukazom cara Franje Josipa I. Zadar prestao biti grad-utvrda. Godine 1874. srušene su gradske zidine i grad se počeo otvarati prema moru. Rivu krase parkovna površina koja se proteže cijelom dužinom.

Danas predstavlja mjesto za šetnje uz more i uživanje u bujnoj vegetaciji. Morske orgulje i Pozdrav suncu u najnovije vrijeme uspješno su udahnule rivi novi život, privlačeći Zadranke i brojne turiste. Štoviše, morske orgulje su postale nova ikona Zadra, i prava turistička atrakcija. Zadarske morske orgulje jedinstvene su u svijetu, a nastale su iz potrebe da se revitalizira riva na zapadnoj strani zadarskog poluotoka, devastirana u ratu. S njih se pruža pogled na obližnje otoke i poznati zadarski zalazak sunca. Potrebe rive očituju se u sanaciji (riva pod udarcima mora sve više propada), ali i konceptualnom i sadržajnom profiliranju. Trenutno se radi na tome da se putem arhitektonskog natječaja odabere najkvalitetnije rješenje za uređenje rive.

7.2. Gradske tržnice

U većini dalmatinskih gradova gradska tržnica je prepoznatljivo društveno okupljalište. Zadar nije izuzetak, a zadarska je tržnica jedna od najživopisnijih i najšarenijih u okolici. Postojala je još od srednjeg vijeka, ali današnja datira iz perioda nakon Drugog svjetskog rata. Na tržnici se nalaze štandovi na otvorenom s mediteranskim delicijama, poput: svih vrsta svježeg voća i povrća uzgojenog u okolici grada, maslinovo ulje iz domaćeg uzgoja, rakija i sir. Mesnice i bogata ribarnica su u neposrednoj blizini. U gradu Zadru aktivne su tri tržnice, od kojih je glavna gradska tržnica u staroj gradskoj jezgri na Poluotoku, druga tržnica je kod trgovinskog centra Relja i treća je na izlazu iz grada prema Crnome („Zelena tržnica“). Zadarske tržnice (posebno ova u centru grada) su nedovoljno iskorišten, te nedovoljno održavan resurs, posebice obzirom na njihov značaj u naglašavanju vrijednosti domaćeg proizvoda. Potrebno je profilirati i sadržajno aktivirati identitet tržnice.

7.3. Gradske plaže

Zadar je jedan od rijetkih gradova koji posjeduje iznimnu čistoću i kvalitetu mora, tako da se ljeti u samom centru grada može kupati. Zapravo ni jedan grad na Jadranu nema toliko plaža za kupanje u samom centru grada kao što ima Zadar. Osim što su vrijedan resurs, gradske plaže sigurno su jedan od elemenata posebnosti i identiteta grada Zadra. Stanje i uređenost plaža na prostoru grada Zadra unatoč prirodnim pogodnostima kao što su: pristupačnost, prirodna ljepota i razvedenost obale, te čisto more nisu dovoljno iskorištene u turističkom smislu. Vodeći računa o činjenici da je obalni pojas najkvalitetnija prostorna zona i najdragocjenije područje od osobite vrijednosti, ne samo za područje Grada, nego i Države nameće se potreba pažljivijeg odnosa prema najvrjednijem prirodnom resursu.

Plaže na području grada Zadra koje su dane u koncesiju su: plaža hotela Pinija (13.016 m²), plaža hotela Kolovare (17.352 m²), plaža Hotela Borik (44.498 m²), KPA Zadar (1.901 m²), UO Porthos (5.353 m²). Ostale plaže na području grada Zadra smještene su u obalnim pojasi Punte Bajlo, Puntamike, Dikla, Kožina i Petrčana. Posebno su vrijedne, ali uglavnom ne uređene plaže na zadarskim otocima, sačinjene od brojnih pješčanih i šljunkovitih uvala. Jedan od temeljnih problema plaža jest nepostojanje dokumentacije koja valorizira plaže kao vrijedan gospodarski resurs grada, već jedino postoje izvješća o kvaliteti mora na pojedinim plažama koja služe za praćenje stanja okoliša i potencijalnih ugroženja ljudi na plažama. Sigurno je jedan od načina bolje valorizacije plaža zadovoljavanje uvjeta za vrhunsku turističku promidžbu, koja se temelji na visokoj kakvoći usluge, čistoći mora i obale, te opremljenosti i uređenosti plaža i marina.

RAZVOJNE POTREBE:

- potreba je profilirati i sadržajno aktivirati identitet gradske tržnice
- revitalizirati parkove kao mjesta okupljanja građana
- obnoviti i urediti gradsku rivu kao jedno od najatraktivnijih javnih prostora na Jadranu

RAZVOJNA OGRANIČENJA:

- nedovoljna aktiviranost i sadržajno profiliranje javnih zelenih površina, plaža i tržnica
- izniman urbani i turistički potencijal gradskih parkova nedovoljno iskorišten

8. Gradska imovina i prostori vojnarni

8.1. Gradska imovina

Grad raspolaže poslovnim i stambenim prostorima koji imaju direktni javni značaj i kojim gospodari poseban odjel unutar gradske javne uprave. Na Poluotoku grad raspolaže sa 294 prostora od kojih je 196 dano u zakup. U preostalih 98 prostora korisnici su udruge. Izvan Poluotoka nalazi se ukupno 162 prostora, od čega je dano u zakup 77 prostora, dok su u ostalih 85 korisnici udruge. Poslovni prostori se daju u zakup na dvije godine, što je prilično kratak rok za poduzetnike koji su korisnici takvih prostora. No, na taj način se postiže viša kontrola i urednost plaćanja obveza od strane poduzetnika.

Problemi koji se tiču gradske imovine najviše se odnose na ne riješene imovinsko-pravne odnose između gradova i države, jer još uvijek postoji veliki broj prostora na kojima je uknjižena država, što vodi neriješenim vlasničkim i upravljačkim odnosima. Osim poslovnih i stambenih prostora grad također upravlja javnim površinama za koje izdaje odobrenja za razne javne aktivnosti.

8.2. Prostori vojnarni

Na području grada Zadra postoji niz vojnih objekata i prostora koji lokacijski i prostorno predstavljaju vrlo vrijedan resurs, koji se može iskoristiti u razvojne svrhe grada. Stvarni vlasnik tih objekata je Republika Hrvatska kojima upravlja MORH ili su predani lokalnim zajednicama.

Prostori vojnarni i vojnih objekata:

- Bivša vojarna Đure Đaković (Franka Lisice)
- Bivša vojarna Stjepan Radić, kod današnje gradske knjižnice od koje se danas koristi samo nekoliko uredskih prostora
- Športski centar Banine
- Prostor Hotela Iž na Voštarnici
- Prostor Pilotskog doma na Ravnicama (koristi se i danas od strane MORH-a)
- Prostor na Ravnicama gdje su danas parkinzi i pauk služba Obale i lučica (skladište Kolovare)
- Bivša vojarna „Smiljevac“
- Vojarna „Crvene kuće“
- Vojarna Šepurine
- Babindub
- Prostor na Bokanjcu na križanju ulice Put Bokanjca i Matije Gupca

POS Smiljevac izgrađen na prostoru bivše vojarne, Projekt Crvene kuće također u obuhvatu nekadašnje vojarne, Gradska knjižnica u prostoru nekadašnjeg Pitomačkog kluba vojarne Stjepan Radić, sveučilišni kampus u prostoru vojarne Đure Đaković, ŠRC Višnjik u vojarni Ante Banina, mogu se smatrati najboljim primjerima iskorištavanja bivših vojnih objekata. Veliki dio bivših vojnih nekretnina zauzele su državne službe, škole, sportske institucije, udruge i sl. Među najatraktivnijim preostalim vojnim nekretninama, MORH je na području Grada Zadra definirao Skladište "Kolovare", Zadar, Skladište "Plovanija", Zadar. Vojarnu "Selo", otok Molat i Skladište goriva "Ražine", otok Ist. Budućnost skladišta "Kolovare" definirana je obuhvatom Detaljnog plana uređenja Ravnice. Skladište Plovanija ili popularnije "Barutana" obuhvaćena je Detaljnim planom uređenja područja Vidikovac. Za svaku vojarnu i objekt treba utvrditi namjenu prema važećim prostornim planovima grada te vidjeti usklađenost katastarskog i zemljišno-knjižnog stanja, kako bi se iste mogle pravilno valorizirati.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> - strateško upravljanje gradskom imovinom s ciljem stvaranja poticajnog društvenog i gospodarskog okruženja - nastaviti poticati jednostavniji i jeftiniji dolazak do stanova putem društveno poticane stanogradnje - prostori bivših vojarni na području grada su izniman društveno gospodarski resurs koji treba staviti u namjenu 	<ul style="list-style-type: none"> - ne postoji strategija upravljanja gradskom imovinom i prostorima - pad investicija, građevinskog sektora i proračunskih mogućnosti RH onemogućuje ulaganje u društveno poticajnu stanogradnju - imovinsko pravni odnosi i druge regulative usporavaju prenamjenu vojnih prostora i objekata

9. Identitet grada

9.1. Uvod

Jedan od uznemirujućih aspekata urbanog života je „istovjetnost“ i dosada današnjih urbanih prostora. Ovo posebice vrijedi za takozvane razvijene zemlje u kojima su sve manje i veće trgovine brendirane kopije modela, loga i slika raznih korporacija. U mnogim zemljama arhitektura je preuzela pojavni oblik svjetskih časopisa i monotonih ponavljanja. Upravo kako se svi televizijski programi doimaju jednakima, takvim se doimaju i izgledi ulica. Mali gradovi i predgrađa pate od spomenutog do krajnjih vrijednosti.

Bojazan da će globalizacijski trendovi još više negativno utjecati na urbano područje Zadra, povećavaju se ulaskom u EU. Opasnost je gubljenje vlastitog identiteta grada i prevlast određenih trendova naspram autohtonosti. Dovoljno je da se razvoj grada prepusti i na vrijeme ne zaštiti od vanjskih globalnih utjecaja.

U identitetskom širem smislu najizraženije prostorne cjeline Zadra su: povijesna cjelina gradske jezgre, otoci zadarskog arhipelaga i obalni pojas. U užem smislu identitetske cjeline grada čine sve one posebnosti koje grad ima, a koje se vežu ne samo uz prostorne karakteristike, nego i uz tradiciju i način života Zadrana. U tom kontekstu **brojne su gradske prepoznatljivosti, poput urbanih gradskih parkova, trgova, plaža, tržnica, rive, foruma, orgulja i pozdrava suncu, kulturne baštine, zatim nematerijalne baštine poput klapskog pjevanja ili jednostavno životnog stila kojeg čini odmor uz kavu u nekom od brojnih zadarskih ugostiteljskih objekata.**

Može se zaključiti da po svojim prirodnim ljepotama, svojom urbanom fizionomijom, mediteranskim koloritom i brojnim kulturno-povijesnim spomenicima, prostor grada Zadra ima sve preduvjete da postane prepoznatljivi centar na hrvatskoj obali Jadrana. S druge strane taj potencijal nije dovoljno iskorišten jer identitet grad još uvijek nije u dovoljnoj mjeri profiliran.

Brendiranje⁵ je jedan od pojmova koji se u posljednje vrijeme često spominje u kontekstu isticanja prepoznatljivosti i imidža gradova i širih područja (regija), a najčešće s krajnjom svrhom privlačenja turista. Često se tako identitet i brend miješaju i kombiniraju kod objašnjenja ovih pojmova. Međutim bitna razlika je u tome što identitet⁶ predstavlja ono što jesmo, tj. ono što nas razlikuje od drugih, dok je brend isticanje identiteta ili nekih elemenata identiteta u komercijalne svrhe. U pogledu grada to bi značilo da se brendiranjem želi postići da se prepozna po određenim specifičnostima. Tako je pitanje koje treba postaviti u kontekstu definiranja brenda grada: „Kakvi zapravo želimo biti u odnosu na naš postojeći identitet?“

Nadalje, moramo odrediti koji je krajnji cilj brendiranja, s tim da nužan motiv ne mora biti razvoj turizma. Brendirati se možemo i kao grad povoljnog investicijskog okruženja i u tom kontekstu predstavljati projekte poput zone Crno ili Gaženice kao element brenda. Proces brendiranja grada Zadra, može biti jedna od akcija kojom će se profilirati identitet grada i kojom će se planski osmisлити kakav želimo da Zadar bude u svijesti „potrošača“.

9.2. Razvojno identitetska cjelina grada Zadra: POLUOTOK

Jasno je da Zadranima najveći dio identiteta Zadra poistovjećuju upravo sa starom gradskom jezgrom – Poluotokom. Premda to ne mora biti i nije jedino po čemu se Zadar identificira, Poluotok svakako zaslužuje posebnu pažnju gradskih vlasti, građana pa time i ovog dokumenta. Poluotok ima visoku sentimentalnu vrijednost za sve građane Zadra. On je srce grada. Sigurno je kako se pozitivnim pomacima u razvoju i revitalizaciji stare gradske jezgre postiže veći i vidljiviji razvojni efekt čitavog grada. Efekt koji u ovo vrijeme gospodarske krize može biti dobar pokazatelj pozitivnih promjena u odolijevanju sve težoj gospodarskoj i poduzetničkoj klimi koja je zavlada u nas.

⁵ <http://www.markopaliaga.com/userfiles/file/Microsoft%20PowerPoint%20-%20Grad%20Brand.pdf>

⁶ **Jedna od definicija identiteta:** sve one značajke, elementi, atributi, prostorni, urbanistički, tehnološki, prirodni, povijesni, društveni koji utječu na opću percepciju nekog grada kao kompleksne tvorevine društvenog života u nekom prostoru

Problemi s kojima se Poluotok suočava su problemi koji se tiču svakog Zadranina, bez obzira iz kojeg djela Zadra ili Zadarske županije dolazi. Stoga je i za strategiju bitno analizirati probleme koji pogađaju staru gradsku jezgru, te pokušati pronaći rješenja za otklanjanje istih.

Rezultati analize pokazuju kako su najveći problemi Poluotoka:

- gubljenje važnosti Poluotoka naspram drugih društvenih okupljališta komercijalnog karaktera
- to je posebno izraženo zimi kada nedostaje kvalitetno osmišljenog sadržaja koji bi značajnije privukao ljude na Poluotok
- s druge strane u sezoni je Poluotok je prenapučen ljudima i sadržajima koji često ne odgovaraju imidžu stare gradske jezgre ili su ti sadržaji loše koordinirani, pa dolazi do preklapanja i stvaranja „poplave“ događanja
- odumiranjem obrta (kako je pokazala analiza) nestali su i neki prepoznatljivi gradski prostori (uz to ekonomska kriza i „nedovoljna konkurentnost“ Poluotoka kao lokacije, učinila je da na Poluotoku ima dosta praznih poslovnih objekata ili objekata koji „žive na ekonomskom rubu“)
- na Poluotok, kao element potražnje utječe i prilaz Poluotoku koji je otežan (u sezoni) kao i u većini starih gradskih jezgri, te cijena parkinga (obje stavke su kod komercijalnih lokacija u drugim dijelovima grada isključene, čime su lokacije automatski konkurentnije)
- nema razrađenog koncepta, kriterija i smjernica prema kojima bi se odredila sadržajna područja na Poluotoku (primjerice, mogle bi se odrediti grupe djelatnosti kojima je dopušteno djelovati na pojedinim područjima Poluotoka, a sve sa svrhom profiliranja sadržaja i stvaranja prepoznatljivosti). U duljem roku ovakav pristup bi pridonio definiranom imidžu Poluotoka.
- pojedinačne mjere, kao što su smanjenje cijena parkinga ili cijena poslovnih prostora (u rješavanju kompleksnosti sadržaja, koncepta i ponude Poluotoka potreban je planski pristup koji će integrirati smjernice i prijedloge različitih disciplina kao što su: stručnjaci u planiranju prostora, stručnjaci u turizmu, kulturi, arhitekti, marketinški stručnjaci...).

Iako su ovim djelom analize izdvojeni isključivo problemi, to ne znači da na Poluotoku nema izuzetno pozitivnih primjera oživljavanja stare gradske jezgre. U sezoni, ali i izvan nje postoji cijeli niz događanja koje Poluotok čine živim, a posjetiteljima i lokalnom stanovništvu osiguran je sadržajan i efektan društveni, kulturni i zabavni program, što potvrđuju brojke o kontinuiranom rastu broja posjetitelja Zadra. Nadalje, na Poluotoku je u posljednjih nekoliko godina nastalo nekoliko iznimno atraktivnih i prepoznatljivih javnih gradskih prostora, poput prostora na Forumu, Poljane Šime Budinića i trg Petra Zoranića, te svjetskog fenomena Pozdrav suncu i morskih orgulja. Problem odumiranja starih gradskih jezgra nije samo problem Zadra, nego i svih drugih gradova sa starim gradskim jezgrama, što je prije svega rezultat globalnih trendova. To je posebno izražajno u današnje vrijeme gospodarske krize kada nije lako održati potražnju građana za „najsкупljim“ dijelom grada, pa se ljudi prirodno okreću jeftinijim i lakše dostupnijim sadržajima. Ipak, važno je istaknuti kako Zadar živi svoj život u centru na razini višoj od većine Jadranskih gradova, te kako pozitivnu praksu oživljavanja Poluotoka treba nastaviti i dalje.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
- revitalizacija stare gradske jezgre Poluotoka	- nekoordinirani pristup u isticanju i prezentaciji prepoznatljivosti grada
- profiliranje identiteta grada i brendiranje	- komercijalizacija postojećih sadržaja
- jačanje prepoznatljivosti našeg gradskog identiteta	- daljnje gubljenje vrijednosti Poluotoka kao centra društvenog života grada
- poboljšanje trenutnog imidža i gradske percepcije	
- gradnja budućeg željenog identiteta grada	

10. Gospodarski profil grada

10.1. Uvod

U razdoblju između Drugog svjetskog i Domovinskog rata, gospodarstvo grada Zadra izdiglo se prema pokazateljima strukture i dinamike gospodarskog razvoja, među prve gradove u Republici Hrvatskoj. Temelji gospodarskog razvoja počivali su na čvrstoj podlozi nekoliko naslijeđenih industrijskih grana⁷ iz prethodnog, predratnog razdoblja⁸, povoljnom geoprometnom položaju, izgradnji željeznice, luke i vitalnih cestovnih prometnica, vlastitim sirovinским resursima (poljoprivreda i ribarstvo), te na ljudskom potencijalu sposobnom da uspješno organizira i implementira suvremena tehnološka i marketinška dostignuća. Domovinski rat i poslijeratni period donijeli su sa sobom teškoće koje će se osjećati i u slijedećim desetljećima. Tim više što je u poslijeratnom periodu uslijedila potreba za revitalizacijom gospodarstva s pretvorbom društvenog u privatno vlasništvo. Ipak, u takvim okolnostima objektivno najveći dio gospodarskih aktivnosti bio je usmjeren na sanaciju štete i uspostavljanje prekinutih gospodarskih tokova. Proizvodnja je stala, mnoge tvrtke su zatvorene, mnoštvo stanovnika ostalo je bez zaposlenja, a samim time pao je i brutoproizvod, te nacionalni dohodak. Zasiurno je najveći gubitak iz tog razdoblja gubitak ljudskih kapaciteta u proizvodnji, tj. visokospecijaliziranih kadrova koji su znali raditi u tehnološkoj industriji, a nakon rata nisu nastavili koristiti svoje znanje u proizvodnom sektoru, već su bili primorani prekvalificirati se ili „umiroviti“. Tako je nestala generacija specijaliziranih radnika, a s njima i znanja potrebna za razvoj prerađivačke industrije. U značajnoj mjeri izostao je razvoj zasnovan na novim tehnologijama, što je inače vrlo modernu strukturu gospodarstva iz proteklog razdoblja dovelo do značajnog zaostajanja.

Ipak, nakon ratnih 90-ih i poslijeratne transformacije gospodarstva, te godina revitalizacije koje su uslijedile u prvom desetljeću 21. stoljeća, Zadar se gospodarski dobro obnavlja i jača, te predstavlja značajan subjekt u gospodarskom ustroju Države, a poglavito obalnog pojasa. Analiza u ovom dokumentu to potvrđuje i pokazuje kako je Zadar u tom razdoblju među gradovima sa najvišim stopama rasta prema svim važnijim gospodarskim pokazateljima.

Osnovne grane na kojima se zasniva razvoj gospodarstva su: turizam, promet, usluge, trgovina, građevinarstvo, te ribarstvo i marikultura. Grad postaje centralno mjesto kapitalnih investicija županije i šire regije, pa se tako grade javna prometna i društvena infrastruktura, stambene i poslovne zgrade, razni novi trgovački centri, a prisutne su i značajne investicije u proizvodnji. Grade se danas vrlo prepoznatljivi projekti koji polako mijenjaju i oblikuju gospodarsku i društvenu sliku grada poput SC Višnjik, Forum, hotela u Punta Skali, nekoliko hotela i hostela u centru grada, razvija se zračni promet kroz Zračnu luku Zadar, a u isto vrijeme planiraju se značajne kapitalne investicije koje zadarsko gospodarstvo trebaju podignuti na višu razinu, poput: luke Gaženica, gospodarske zone Crno, projekta „Ravnice“ i dr. Ovo razdoblje u gospodarskom razvoju grada karakteriziraju nadprosječne stope rasta, iako ne treba zaboraviti kako su i u tom razdoblju prisutni strukturni gospodarski problemi karakteristični za cijelo gospodarstvo RH (visoka nezaposlenost, opadanje proizvodnje, premali udjel visokih tehnologija i komponente znanja u poduzetništvu, negativna vanjskotrgovinska bilanca i dr.).

Nažalost, godine oporavka, rasta i razvoja nakon ratnih razaranja brzo su zaustavljene globalnom gospodarskom krizom u 2008. godini koja traje sve do danas. Negativni učinci krize gotovo su pobrisali desetljeće rasta ne samo u RH, nego i u većini zemalja svijeta. Zadar u doba recesije odolijeva nezaposlenosti nešto bolje od drugih Jadranskih gradova, dok broj zaposlenih opada, no manje nego u ostalim gradovima RH. Ipak, generalno stanje u gospodarstvu upućuju na zabrinutost. Povećava se rizik od siromaštva, veliki je udio

⁷ Zadar u 70-ima postaje gospodarski i demografski značajan u okvirima RH te uzima svoju poziciju petog grada u RH koju ima i danas. Ključni segmenti gospodarstva su: brodarstvo, metaloprerađivačka, tekstilna i kemijska industrija, riboprerađivačka, proizvodnja pića, cigareta, elektronika... Time je Zadar za razliku od niza gradova imao **šaroliko, a ne monokulturno** gospodarstvo koje mu je u razdoblju do raspada SFRJ, **priskrbilo mjesto najzdravijeg gospodarskog središta** s najvećim ostatkom dohotka, kako se tada zvao profit u zemlji. (Hrvatska gospodarska komora, ŽK Zadar, 2011.)

⁸ Poznate tvrtke iz predratnog razdoblja: Tvornica precizne mehanike Vlado Bagat, Adrija, Boris Kidrič, Jugoslavneksa tankerska plovdba, Vinilplastika, PK Zadar, Zadranka, Plodine, Tekstil, Jugoplastika, Dalma...

mladih trajno nezaposlenih, broj poduzetnika i prihodi stagniraju, investicije su značajno opale. Sve zajedno direktno utječe i na punjenje proračuna JLS-a i Države, što pokreće začarani krug nelikvidnosti. Blokirani računi i ne naplaćena potraživanja su svakodnevica s kojom se suočavaju gospodarstvenici, kao i stalno rastući troškovi i izdavanja za poreze, prireze i razne namete. Krizom su najsnažnije pogođene djelatnosti ugostiteljstva, prerađivačka industrija, te posebno građevinarstvo koje je opalo u tri godine preko 30% kao rezultat nestajanja poslova u građevinskom sektoru, te općeg nedostatka investicija.

Ostaje očekivati da će strukturne reforme koje se moraju provesti u gospodarstvu zajedno sa EU integracijama i otvaranjem prema EU tržištima i stranim investitorima potaknuti novi ciklus gospodarskog rasta koji će Zadar vratiti starim stopama rasta. Sigurno je kako će u tome veliku ulogu imati gradovi koji moraju osigurati uvjete za privlačenje investicija i novih poduzeća u gradska područja. Dakle, za Zadar kao i ostale Jadranske gradove ostaje pitanje kako potaknuti vlastito gospodarstvo i kako se izdignuti iznad prosjeka, te kako iskoristiti specifičnosti prije ostalih, kako bi postali „motor rasta“.

10.2. BDP

U strukturi BDP-a RH najveći udio u BDP-u RH ima Splitsko-dalmatinska županija, koju potom slijede Primorsko-goranska i Istarska županija. **Po udjelu u ukupnom BDP-u RH, Zadarska županija je četvrta županija od sedam županija.** Prve tri županije su gospodarski snažnije od Zadarske, prije svega zahvaljujući veličini i snazi svojih urbanih središta. Kako bi Zadar dosegao tu razinu mora u sljedećem desetljeću rasti stopama većim od tri navedene županije, no to nije vjerojatno za očekivati zbog mnogo drugih faktora koji određuju veličinu nekog gospodarstva (prije svega broj stanovnika).

Za analizu je značajniji pokazatelj BDP-a po glavi stanovnika od ukupnog BDP-a za županiju jer pokazuje veličinu županijskog gospodarstva bez obzira na broj stanovnika. Prema BDP-u per capita, **Zadarska županija je ispod prosjeka RH (na 83 %), te peta od sedam županija Jadranske RH.** Zanimljivo je kako je Ličko-senjska ispred Zadarske prema ovom pokazatelju, iako je gospodarski slabija županija. Razlog tome je mali broj stanovnika u odnosu na ukupni BDP županije.

Tablica 17. BDP i BDP po glavi stanovnika za RH i županije Jadranske RH u 2009. godini

	Bruto domaći proizvod, mil. EUR	Struktura po županijama, % (Hrvatska = 100)	Bruto domaći proizvod po glavi stanovnika, EUR	Indeks (Hrvatska = 100)
RH	44.781,00	100,00	10.111,00	100,00
Jadranska Hrvatska	14.343,00	32,00	9.764,00	96,60
Istarska	2.754,00	6,20	12.810,00	126,70
Primorsko-goranska	3.744,00	8,40	12.305,00	121,70
Ličko-senjska	435,00	1,00	8.707,00	86,10
Zadarska	1.474,00	3,30	8.388,00	83,00
Šibensko-kninska	826,00	1,80	7.239,00	71,60
Splitsko-dalmatinska	3.837,00	8,60	7.952,00	78,70
Dubrovačko-neret.	1.273,00	2,80	9.990,00	98,80

Izvor: DZS, Priopćenja i statistička izvješća, 2012.

Vremenski period dinamike kretanja BDP-a logično je podijeliti u dva razdoblja: razdoblje rasta do 2008. i razdoblje stagnacije nakon 2008. godine, kada nastupa ekonomska kriza. Gospodarstvo Zadarske županije je u prethodnom desetljeću **raslo prema prosječnoj godišnjoj stopi rasta od 10,3%.** U tom razdoblju gospodarstvo je **poraslo za 137 % u odnosu na 2000. godinu.** To je ujedno i **najveći porast od svih Jadranskih županija.** Nakon 2008. godine, koja se službeno uzima kao godina početka globalne ekonomske krize slijedi pad BDP-a u svim Jadranskim županijama. Premda ne raspolažemo podacima nakon 2009., na osnovu drugih dostupnih podataka (zaposlenost, nezaposlenost) možemo zaključiti kako se negativni trend nastavio sve do danas.

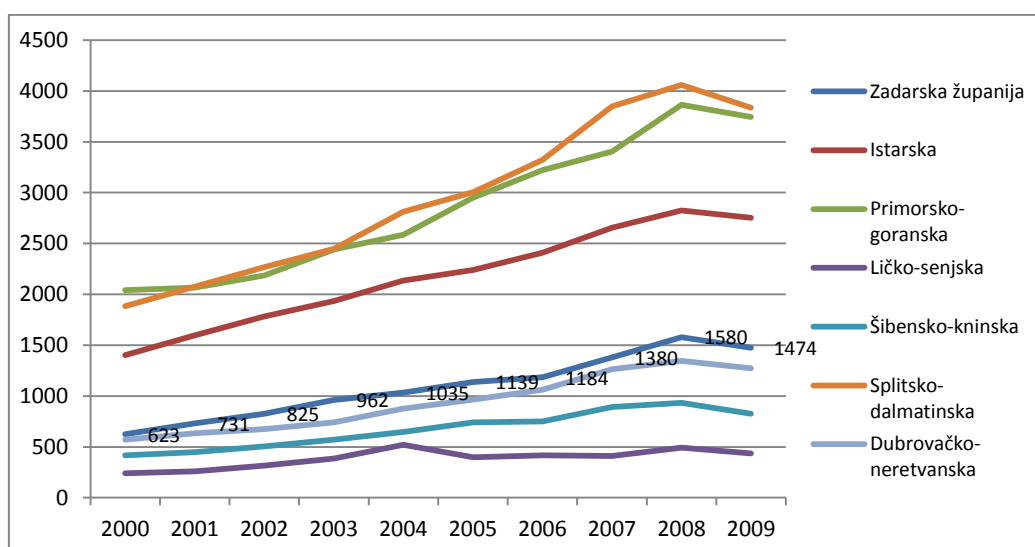
Tablica 18. BDP u tekućim cijenama (u mil. EUR) od 2000.-2009. za županije Jadranske RH

Godina	Zadarska županija	Istarska	Primorsko-goranska	Ličko-senjska	Šibensko-kninska	Splitsko-dalmatinska	Dubrovačko-neretv.
2000	623	1.401,00	2.040,00	242,00	416,00	1.883,00	572,00
2001	731	1.597,00	2.067,00	259,00	447,00	2.077,00	634,00
2002	825	1.783,00	2.185,00	316,00	506,00	2.267,00	674,00
2003	962	1.935,00	2.440,00	384,00	570,00	2.446,00	742,00
2004	1035	2.137,00	2.586,00	521,00	647,00	2.813,00	876,00
2005	1139	2.240,00	2.952,00	398,00	742,00	3.006,00	963,00
2006	1184	2.410,00	3.222,00	418,00	751,00	3.324,00	1.063,00
2007	1380	2.654,00	3.406,00	411,00	892,00	3.847,00	1.265,00
2008	1580	2.826,00	3.864,00	492,00	932,00	4.058,00	1.344,00
2009	1474	2.754,00	3.744,00	435,00	826,00	3.837,00	1.273,00
PGS rasta	10,30%	7,90%	7,12%	8,23%	8,29%	8,40%	9,51%

Izvor: DZS, Priopćenja i statistička izvješća, po godinama

Podaci o BDP-u od 2000.-2009. nam pokazuju kako se gospodarstvo Zadarske županije, a time i grada Zadra uspješno oporavilo od ratnih razaranja i raslo više od drugih Jadranskih županija, sve do 2009. godine kada sva gospodarstva ulaze u razdoblje stagnacije.

Slika 10. BDP po županijama od 2000. do 2009. godine

Izvor: DZS, Priopćenja i statistička izvješća, po godinama, obrada ZADRA d.o.o.

U strukturi gospodarstva Zadarske županije, uspoređujući se sa ostalim županijama posebno je izražena djelatnost poljoprivrede i ribarstva. Iako Splitsko-dalmatinska županija u toj djelatnosti ima veći udio u BDV- od ZZ, udio od 3,6 % za ZZ je veći nego što je u drugim županijama. Stoga tu djelatnost treba gledati kao komparativnu prednost županije. Nadalje, cijela Jadranska regija ima visoke udjele u djelatnosti građevinarstva, zatim djelatnosti trgovine i djelatnosti poslovanja nekretninama koje su redom djelatnosti usluga koje ne generiraju održivi rast područja. Dok je primjerice, prerađivačka djelatnost na 27% za Jadransku RH i na vrlo niskih 1,1% za Zadarsku županiju.

10.3. Tržište rada u gradu Zadru

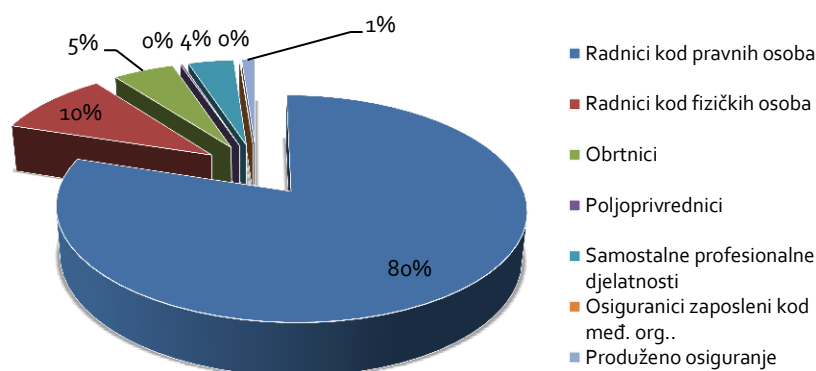
10.3.1. Zaposlenost

Glavni izvor radne snage predstavlja muško stanovništvo od 15 do 64 godine i žene od 15 do 59 godina, a nazivamo ga radni kontingent ili radno sposobno stanovništvo. Osobe koje rade ili aktivno traže zaposlenje predstavljaju najvažniju kategoriju tržišta rada, a to je radna snaga ili ekonomski aktivno stanovništvo.

Kako na razni gradova RH ne postoje dostupni podaci o broju zaposlenih, kod analize zaposlenosti grada Zadra i ostalih gradova Jadranske Hrvatske, korištene su statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, više godina). Podaci HZMO-a su jedini potpuni i relevantni podaci za procjenjivanje broja zaposlenih za područje gradova u RH jer jedini objedinjuju podatke zaposlenih kod pravnih osoba, obrta, fizičkih osoba, poljoprivrednike i samostalne profesionalne djelatnosti, tj. svih onih zaposlenika koji su osiguranici HZMO-a.

Zaposlenost je jedan od najvažnijih indikatora gospodarske dinamike koji je u snažnom međuodnosu sa demografskim kretanjima. U **gradu Zadru je 2011. godine bilo 33.679 zaposlenih**. Od toga je najveći broj zaposlenih u pravnim osobama (80%) i iznosi **26.842 zaposlenih**, zatim kod fizičkih osoba (10%) i obrta (5%). Dinamika promjene strukture u broju zaposlenih ukazuje na **značajnije smanjivanje broja zaposlenih u obrtima** (i poljoprivrednika) koji se smanjuje kontinuirano kroz cijelo desetogodišnje razdoblje u svim gradovima, da bi u 2011. broj zaposlenih u obrtima pao ispod razine od 2001. godine. S druge strane događa se „**procvat**“ **samostalnih profesionalnih djelatnosti**⁹ koje su u Zadru porasle za 379%! Broj zaposlenih u samostalnim djelatnostima raste kroz cijelo razdoblje u svim gradovima bez obzira na recesiju, što znači da te djelatnosti odolijevaju recesiji, ali ne znači da i one neće stagnirati ako se nastave negativni trendovi u gospodarstvu jer usluge koje pružaju te djelatnosti ovise o potražnji gospodarskog sektora za njima.

Slika 11. Struktura zaposlenih prema vrsti poslodavca u gradu Zadru

Izvor: HZMO, Statističke informacije, 2011. godina; obrada: ZADRA d.o.o.

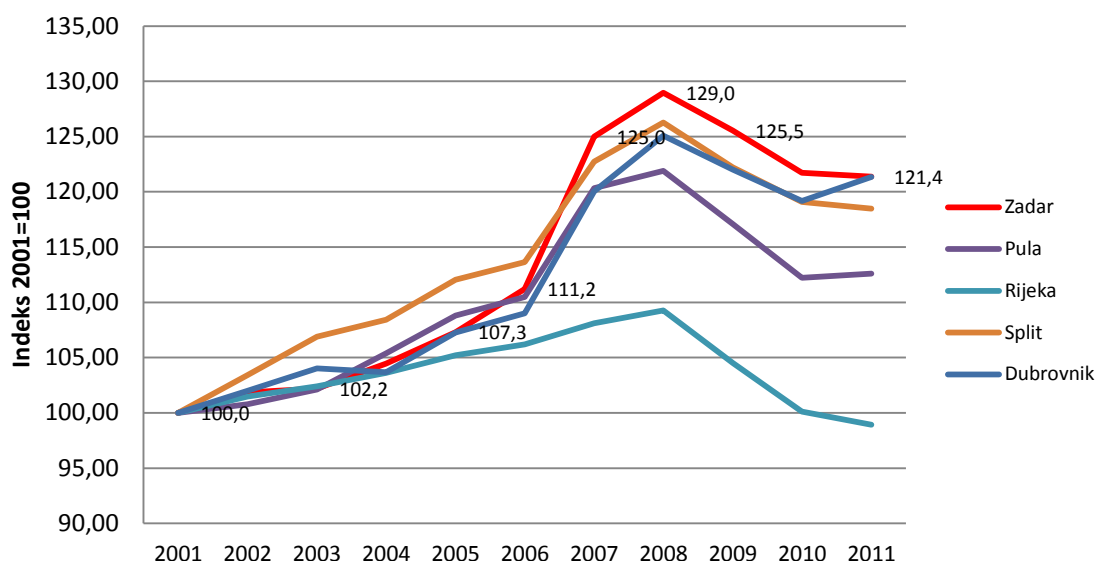
U razdoblju od 2001. do 2008. **godine grad Zadar ima najveći postotni porast zaposlenosti (29%) u odnosu na ostale gradove Jadranske Hrvatske** (vidi graf Indeks broja zaposlenih). Iza njega slijedi Split, što ova dva grada svrstava u gradove sa iznadprosječnom stopom rasta u promatranom razdoblju. Nakon 2008. slijedi pad zaposlenosti u svim gradovima, pri čemu se broj zaposlenih u većini gradova približava razini iz 2001. godine, dok u Rijeci pada ispod razine od 2001. godine. Gledajući cijelo **desetogodišnje razdoblje grad Zadar također ima najveći porast (21%) u odnosu na 2001.**, unatoč padu broja zaposlenih nakon 2008. godine u svim

⁹ Djelatnostima slobodnih zanimanja osobito se smatraju:

1. samostalna djelatnost zdravstvenih djelatnika, veterinar, odvjetnika, javnih bilježnika, revizora, inženjera, arhitekata, poreznih savjetnika, stečajnih upravitelja, tumača, prevoditelja, turističkih djelatnika i druge slične djelatnosti,
2. samostalna djelatnost znanstvenika, književnika, izumitelja i druge slične djelatnosti,
3. samostalna predavačka djelatnost, odgojna djelatnost i druge slične djelatnosti,
4. samostalna djelatnost novinara, umjetnika i športaša.

gradovima. Radi se o značajnom padu u svim gradovima što potvrđuje velike gospodarske probleme s kojima se gospodarstvo suočava i nemogućnost gospodarstva da generira zaposlenost.¹⁰

Slika 12. Indeks broja zaposlenih po godinama i gradovima od 2001.-2011. godine, 2001=100

Izvor: HZMO, Statističke informacije, po godinama; obrada: ZADRA d.o.o.

Zabrinjava podatak da u pojedinim gradovima zaposlenost opada brže od 2008. do 2011. godine nego što je rasla od 2001.-2008. godine u razdoblju rasta, što je vidljivo iz prosječne godišnje stope rasta tako da se u svega nekoliko godina krize gubi "desetljeće razvoja," što je sigurno zabrinjavajući podatak. To je još uvijek najmanje izraženo u Zadru i Dubrovniku, ali **ako se negativni trendovi nastave i nakon 2013. i Zadar će se približiti razini zaposlenosti iz 2001. godine.**

Tablica 19. Osiguranici (broj zaposlenih) prema izabranim gradovima od 2001.-2011. godine

Godina	Zadar	Pula	Rijeka	Split	Dubrovnik
2001.	27.669	28.320	66.847	71.889	17.653
2002.	28.182	28.540	67.827	74.340	18.007
2003.	28.274	28.917	68.459	76.850	18.363
2004.	28.904	29.848	69.270	77.951	18.300
2005.	29.690	30.817	70.326	80.547	18.937
2006.	30.769	31.291	70.985	81.705	19.243
2007.	34.585	34.079	72.266	88.228	21.192
2008.	35.684	34.517	73.044	90.782	22.079
2009.	34.737	33.159	69.869	87.852	21.538
2010.	33.679	31.780	66.920	85.600	21.040
2011.	33.579	31.884	66.126	85.162	21.422
PGS 2001-2008	4,14	3,13	1,32	3,75	3,58
PGS 2008-2011	-1,97	-2,54	-3,16	-2,06	-0,99

Izvor: HZMO, Statističke informacije, po godinama; obrada: ZADRA d.o.o.

10.3.2. Nezaposlenost¹¹

Dinamika u stopi nezaposlenosti za izabrane gradove pokazuje pozitivne pomake do 2008. godine. **Grad Zadar je u svega nekoliko godina uspio smanjiti svoju stopu nezaposlenosti sa 20,36% u 2001. godini na 10,22% u 2008.,** što je smanjenje za deset postotnih poena u samo osam godina. U tom razdoblju stopa

¹⁰ Brzina pada zaposlenosti ovisi o strukturi gospodarstva, pa će tako gradovi u kojima primjerice prevladava djelatnost koja je jače pogođena krizom (npr. Industrijska proizvodnja) brže gubiti zaposlene od ostalih gradova, što je slučaj sa Rijekom i Pulom, koje su od izabranih gradova najbrže opadale od 2008.-2011. godine.

¹¹ Stopu nezaposlenosti računamo kao omjer nezaposlenost/(zaposlenost + nezaposlenost). U izračunu su za broj zaposlenih uzeti podaci HZMO-a kojima se pribrojio broj nezaposlenih prema podacima HZZ-a.

nezaposlenosti je **opadala po godišnjoj stopi od 6,08%**. Nezaposlenost je brže opadala u Puli, Rijeci i Dubrovniku, što znači da su svi Jadranski gradovi u razdoblju rasta vodili učinkovitu politiku protiv nezaposlenosti. Grad Zadar, **s obzirom na mogućnosti (usporedba s Pulom) ima relativno visoku stopu nezaposlenosti**, koja se nije uspjela smanjiti na razinu ispod 10% u poslijeratnim godinama, što znači da će u godinama oporavka koje slijede trebati vratiti pozitivni trend koji je grad imao do 2008. godine. Cilj je u kratkom roku broj nezaposlenih svesti ispod 4.000, a duljem roku još i niže prema 2.000 nezaposlenih, što je svakako izazov u desetljeću koje je ispred nas.

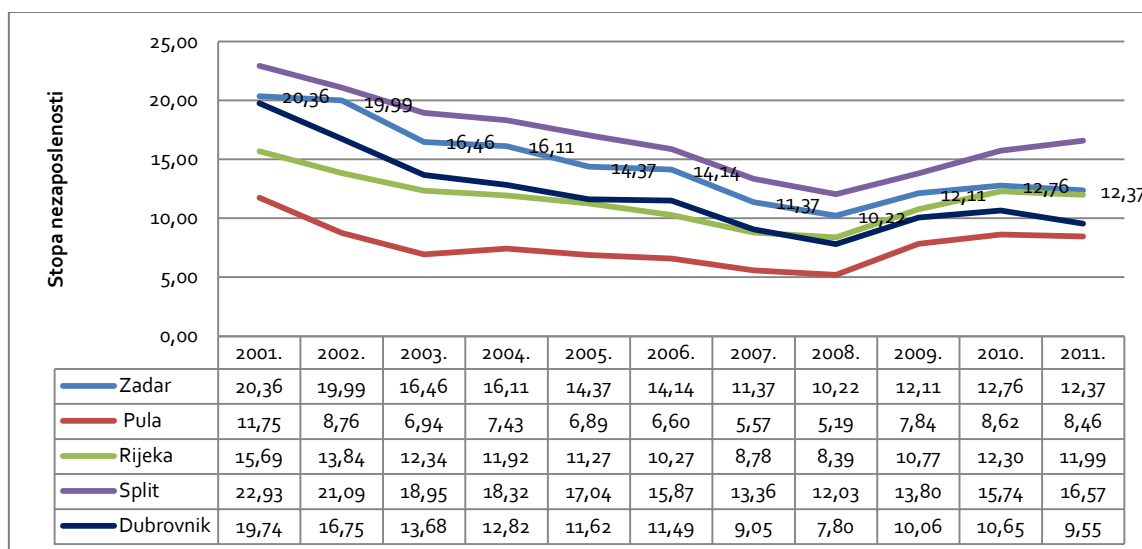
U razdoblju recesije u Zadru je od svih gradova **najsporije rasla nezaposlenost po prosječnoj godišnjoj stopi od 5,55%**. Usporedimo li Zadar s drugim gradovima možemo vidjeti da su izabrani gradovi u godinama rasta rasli sporije od Zadra, dok su u recesiji brže opadali nego što je opadao Zadar. Prema tome **možemo zaključiti**, kako je Zadar prema **kretanju zaposlenosti i nezaposlenosti u krizi zadržao stabilnost bez većih gubitaka**.

Tablica 20. Broj nezaposlenih u izabranim gradovima prema podacima HZZ-a na dan 31.12.

Godina	Zadar	Pula	Rijeka	Split	Dubrovnik
2001.	7.074	3.769	12.439	21.383	4.342
2002.	7.043	2.740	10.895	19.868	3.623
2003.	5.571	2.155	9.641	17.966	2.911
2004.	5.552	2.397	9.376	17.487	2.692
2005.	4.982	2.282	8.928	16.545	2.489
2006.	5.068	2.210	8.127	15.414	2.498
2007.	4.437	2.010	6.958	13.602	2.109
2008.	4.063	1.890	6.687	12.416	1.867
2009.	4.788	2.820	8.435	14.059	2.409
2010.	4.928	2.997	9.385	15.989	2.509
2011.	4.740	2.948	9.008	16.920	2.261
PGS 2001-2008	-6,08	-7,12	-6,61	-5,99	-8,14
PGS 2008-2011	5,55	18,66	11,57	12,09	7,03

Izvor: HZZ, Registrirana nezaposlenost, po godinama, obrada: ZADRA d.o.o.

Slika 13. Stope nezaposlenosti po godinama i izabranim gradovima

Izvor: HZZ, Registrirana nezaposlenost; HZMO, Statističke informacije, po godinama; obrada: ZADRA d.o.o.

Koliko je Zadar bitan za vlastitu županiju pokazuju sljedeći podaci. Na županijskoj razini grad Zadar kao županijsko središte ima najveći broj zaposlenih i nezaposlenih u županiji. Štoviše, usporedbom podatak o broju zaposlenih za grad i županiju proizlazi da je u gradu Zadru preko 70 % zaposlenih cijele županije,¹² što

¹² Prema podacima DZS-a u Zadarskoj županiji je 2011.godine evidentirano 44.727 zaposlenih, dok je u Zadru prema podacima HZMO-a evidentirano 33.579 zaposlenih. Treba imati na umu da su podaci o broju zaposlenih nešto niži prema izvoru DZS, nego prema HZMO, tako

opravdava reputaciju urbanog centra i „motora“ razvoja naše županije. Navedeno potvrđuju i podaci o stopi registrirane nezaposlenosti iz sljedeće tablice. Iz tablice vidimo da je Zadarska županija prema stopi nezaposlenosti ispod prosjeka RH, dok je grad Zadar kao i većina naših gradova bolji od prosjeka RH.

Tablica 21. Stopa registrirane nezaposlenosti za grad, županiju i RH u zadnje tri godine

	2009.	2010.	2011.
Grad Zadar	12,11	12,76	12,37
Zadarska županija	18,7	21,10	21,00
RH	15,1	18,20	19,10

Izvor: DZS, Statističke informacije; HZMO, Statističke informacije; obrada: ZADRA

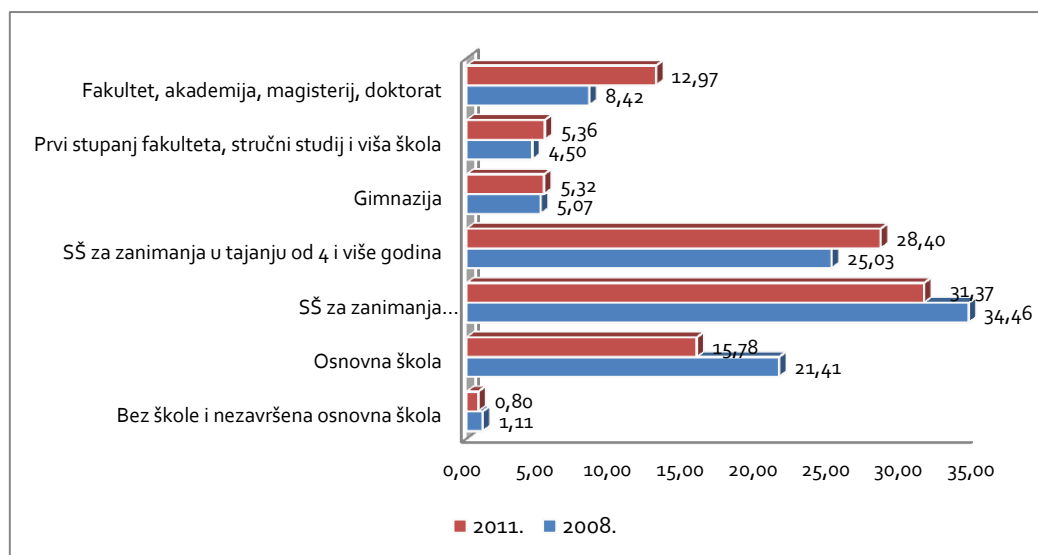
10.3.3. Struktura nezaposlenosti

U strukturi nezaposlenosti prema razini obrazovanja od ukupno 4.740 nezaposlenih osoba u 2011. godini najviše nezaposlenih čine osobe sa završenom srednjom školom (čak 60% ako zbrojimo trogodišnje i četverogodišnje SŠ obrazovanje). Zatim slijede sa 16% udjela nezaposleni sa osnovnom školom, te nezaposleni sa završenim fakultetom, magisterijem ili doktoratom (13%).

Podaci o promjenama u strukturi nezaposlenosti kroz godine pokazuju **negativne pomake u strukturi nezaposlenih sa VSS obrazovanjem** čime ukazuje na slabljenje i nestajanje gospodarskih subjekata koji zapošljavaju visoko kvalificiranu radnu snagu, a također i o niskoj konkurentnosti lokalnog gospodarstva. **U odnosu na 2008. godinu u 2011. godini broj visokoobrazovanih nezaposlenih osoba u Zadru je porastao za 80%**, te je povećao svoj udio u ukupnoj nezaposlenosti sa 8,42% na 12,97%. Više je potencijalnih razloga zbog kojih se povećao udio nezaposlenih sa VSS razinom obrazovanja:

- raste broj studenata koji završavaju fakultete, a ne uspijevaju se zaposliti;
- strukturni gospodarski problemi i pad konkurentnosti gospodarstva rezultiraju većim otpuštanjima visoko obrazovanog stanovništva;
- te viši troškovi angažiranja radnika sa VSS razinom obrazovanja uzrokuju pad potražnje za VSS radnom snagom i dr.

Slika 14. Promjene u strukturi nezaposlenosti od 2008.-2011. godine

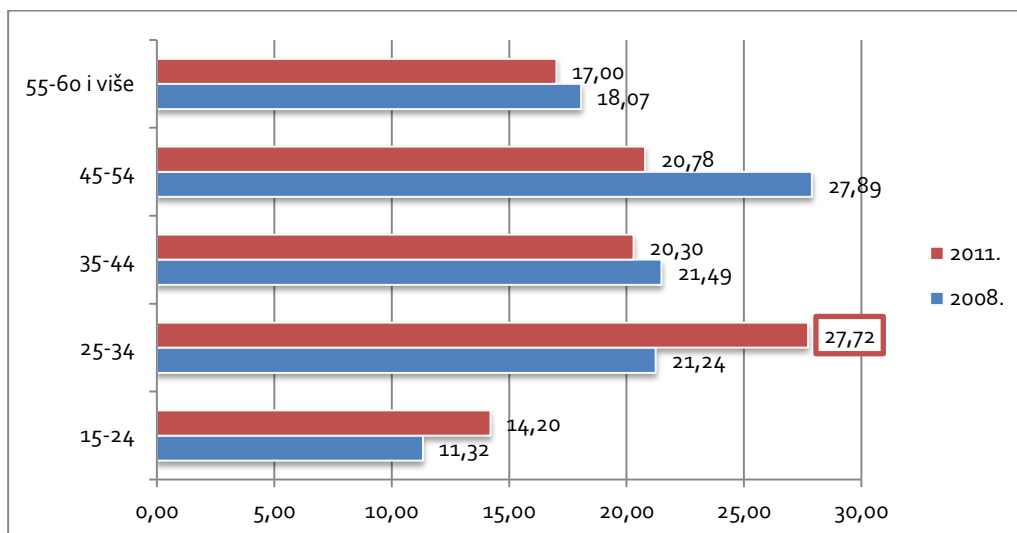
Izvor: HZZ, Registrirana nezaposlenost, po godinama.; obrada: ZADRA d.o.o.

Visoki broj nezaposlenog visoko obrazovanog stanovništva dodatno se potvrđuje u strukturi nezaposlenih prema dobi, gdje u ukupnom broju nezaposlenih prevladava dobna skupina od 25-34 godine sa 28 %, što

da se radi samo o procjeni. To s druge strane ne umanjuje vrijednost procjene iz koje je vidljiv veliki udjel broja zaposlenih iz grada Zadra u Zadarskoj županiji.

upućuje na zaključak da u strukturi nezaposlenih prevladavaju mladi, obrazovani ljudi. U posljednje tri godine najviše se povećava broj mladih u ukupnoj nezaposlenosti. Vidljivo je k tome da je gotovo polovica nezaposlenih (48%) u dobi od 25-44 godine, tj. u godinama kada je radna produktivnost na najvišem nivou. Dakle, problem zapošljavanja mladih i obrazovanih, naspram starijih i iskusnijih koji je oduvijek karakterističan za RH, u krizi se samo produbio. U ukupnom broju nezaposlenih 2011. godine bilo je 57% žena, ali taj udjel opada kroz posljednje tri godine (u 2008. godini udio nezaposlenih žena je bio 64%). Premda udio žena u nezaposlenosti opada, broj nezaposlenih žena i muškaraca raste, tako da se zapravo samo mijenjaju udjeli muških i ženskih nezaposlenih osoba u ukupnoj nezaposlenosti. S druge strane to znači da su muškarci jače pogođeni negativnim kretanjima na tržištu rada i da je kriza više pogodila „muške“ djelatnosti (poput građevine).

Slika 15. Udio nezaposlenih osoba u gradu Zadru prema dobi u 2008. i 2011. godini

Izvor: HZZ, Registrirana nezaposlenost, po godinama.; obrada: ZADRA d.o.o.

10.3.4. Plaće

Prema podacima DZS-a visina prosječne neto plaće u Zadarskoj županiji iznosi **5.137 kn u 2010. godini**. Plaće su **kontinuirano i stabilno rasle kroz cijelo posljednje desetljeće**, te su u odnosu na 2001. godinu porasle za 48,43%. Plaće u Zadarskoj županiji slijede trend porasta plaća na razini Jadranske RH i kreću se između 5.031 kn u Šibensko-kninskoj županiji do 5.312 kn u Primorsko-goranskoj županiji. **Zadarska županija je na četvrtom mjestu po visini plaće od izabranih Jadranskih županija**. Djelatnosti sa najvišim plaćama u Zadarskoj županiji, tj. djelatnosti koje su plaćene više od županijskog prosjeka u **2010. godini (prema NKD 2007) su:**

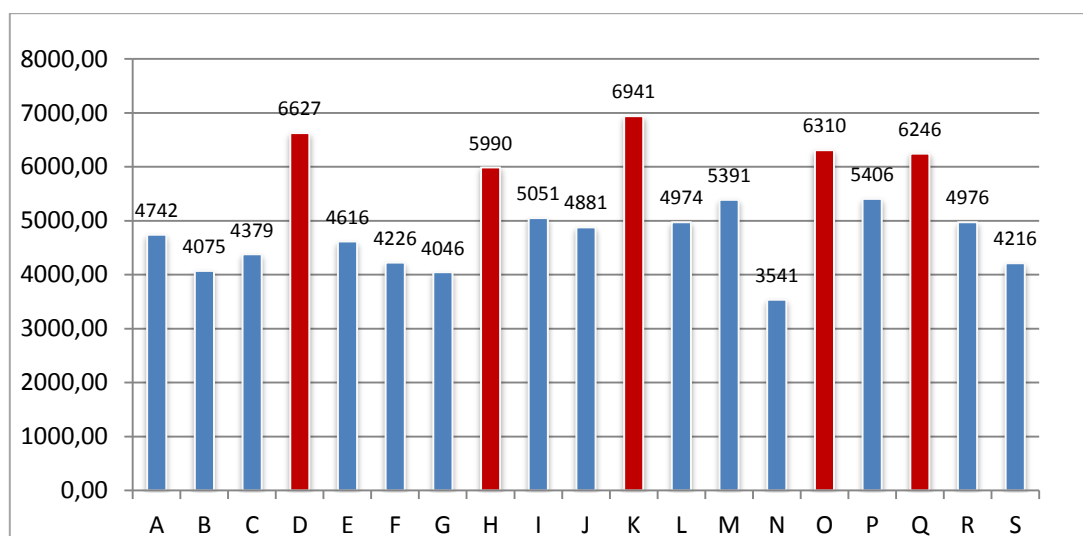
- (D) Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija¹³
- (H) Prijevoz i skladištenje¹⁴
- (K) Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
- (O) Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje
- (Q) Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi

Ako usporedimo ranije podatke iz 2007. godine, najbolje plaćenim djelatnostima treba dodati još i „**Ribarstvo**“ (prema NKD 2002). Najviše isplaćene plaće su u **financijskim djelatnostima i osiguranju**, čak 35% više od prosječne županijske plaće.

¹³ U Zadarskoj županiji u djelatnosti D „Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija“ (proizvodnja, opskrba, savjetovanje itd.) djeluju poduzeća koja se bave pretežno obnovljivim izvorima energije (solarna energija, vjetroelevtrane, itd.), te instalacijom grijanja i klimatizacije.

¹⁴ Djelatnost „Prijevoz i skladištenje“ uključuje kopneni prijevoz i cjevovodni transport, vodeni i zračni prijevoz, te skladištenje u prijevozu i kurirsku djelatnost.

Slika 16. Prosječna isplaćena neto plaća po djelatnostima za Zadarsku županiju u 2010. godini*

Izvor: DZS, Statistička izvješća, zaposlenost i plaće, po godinama, obrada: ZADRA d.o.o.

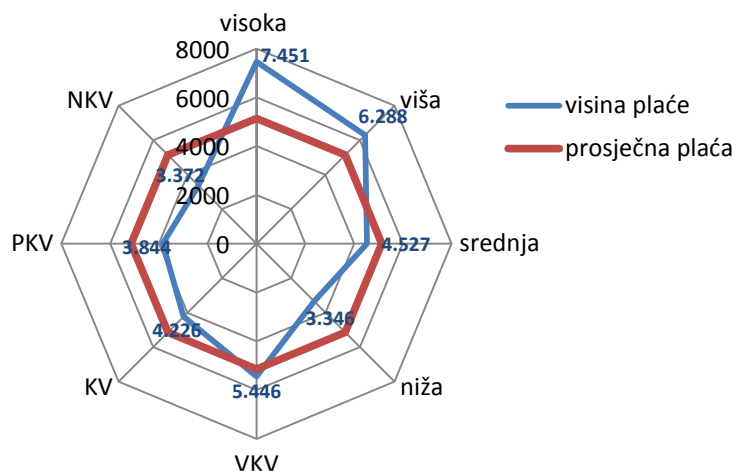
*Pogledati kazalo djelatnosti na kraju poglavlja

Prije krize, od 2001. do danas, plaće su najznačajnije rasle u djelatnostima:

- poljoprivreda, lov i šumarstvo
- ribarstvo
- građevinarstvo
- trgovina na veliko i malo
- poslovanje nekretninama

Vidljivo je kako među ovima djelatnostima nema djelatnosti koje se mogu okarakterizirati kao isključivo djelatnosti javnog sektora, što nam govori da su poduzeća ovih sektora u prosperitetnim godinama dobro poslovala (bolje od javnog sektora), te su bila u mogućnosti povećavati svoje plaće brže od poduzeća iz ostalih djelatnosti. Ove djelatnosti su u razdoblju od 2001. do 2007. **povećale svoje plaće između 40% i 50%**. S druge strane, u istom razdoblju je rast plaća u javnom sektoru umjeren i stabilan, te plaće rastu po stopi od 5,7% godišnje ili 34% u šestogodišnjem razdoblju do 2007. godine. Nadalje, prema podacima DZS-a iz 2010. godine (slika niže), najlošije su plaćeni nekvalificirani radnici i radnici niže stručne spreme koji za svoj rad dobiju čak 35 % nižu plaću od prosječne, a slijede PKV, KV, srednja, te VKV, viša i visoka. Podaci pokazuju **kako stupanj obrazovanja značajno utječe na visinu plaće**: osobe sa završenim fakultetom imaju 45% višu plaću u odnosu na prosječnu plaću.

Slika 17. Prosječna neto plaća prema stupnju stručne spreme za Zadarsku županiju u 2010. godini

Izvor: DZS, Statistička izvješća, zaposlenost i plaće, po godinama, obrada: ZADRA

10.4. Indeks prosperiteta

Indeks prosperiteta je jednostavna mjera koja pokazuje odnos između porasta plaće i porasta zaposlenosti u nekoj industriji na lokalnoj razini. **Ako je indeks iznad 1.0, plaće su rasle brže od zapošljavanja, a ako je indeks ispod 1.0, plaće su rasle sporije od zapošljavanja.** Razlozi zbog kojih neke industrije imaju slabiji porast plaća od zaposlenosti mogu biti ukoliko lokalno područje privlači tvrtke sa niskim plaćama, ili razlog može biti zato što su mnogi poslovi u industriji honorarni, privremeni poslovi.

Grad Zadar i Zadarska županija moraju razmotriti žele li usmjeriti napore u privlačenju poslova koji su slabo plaćeni, ili im je cilj stimulirati poduzeća sa bolje plaćenim poslovima koji mogu smanjiti siromaštvo i povećati standard stanovništva. Industrije sa visokim indeksom prosperiteta znaju biti atraktivni kandidati za ekonomski razvoj grada ili županije. Indeks prosperiteta prikazan je za razdoblje od 2001.-2007.

Tablica 22. Indeks prosperiteta za Zadarsku županiju po djelatnostima, NKD 2002

DJELATNOST	% promjena plaća (2001-2007)	% promjena zaposlenost (2001- 2007)	INDEKS PROSPERITETA
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	51,58	1,04	49,81
Ribarstvo	49,87	42,66	1,17
Rudarstvo i vađenje	25,31	34,06	0,74
Prerađivačka industrija	37,17	-17,94	-2,07
Opskrba električnom energijom, plinom i vodom	34,60	-3,77	-9,18
Građevinarstvo	44,09	36,90	1,19
Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu...	40,33	38,67	1,04
Hoteli i restorani	35,27	0,97	36,48
Prijevoz, skladištenje i veze	34,52	-10,68	-3,23
Financijsko posredovanje	26,64	29,25	0,91
Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	50,37	54,98	0,92
Javna uprava i obrana, obavezno socijalno osiguranje	34,31	151,20	0,23
Obrazovanje	28,54	21,14	1,35
Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	30,10	8,76	3,43
Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	30,43	85,88	0,35

Izvor: DZS, Statistička izvješća, zaposlenost i plaće, po godinama, obrada: ZADRA d.o.o.

Crvenim brojkama u tablici označene su djelatnosti „dobitnici“, dok su ostale djelatnosti izgubile ili prema broju zaposlenih ili je plaća manje rasla od porasta zaposlenosti. **Poljoprivreda** ima izniman porast plaće, no utvrdili smo ranije da se plaća u poljoprivredi tek približila prosječnoj županijskoj plaći u 2007. godini, dok je zaposlenost jedva porasla za 1,04%. Isto je s **Hotelima i restoranima**, kojima je indeks 36,48 i koji su kao i poljoprivreda značajno rasli u plaćama (do županijskog prosjeka), ali je zaposlenost gotovo na istoj razini kao i 2001. godine. Veliki dobitnik je djelatnost ribarstva koja je značajno rasla prema obje kategorije i uz to je plaća rasla više od zaposlenosti. Zatim slijede **građevinarstvo** i **trgovina** sa indeksom 1,19 i 1,04 koji su također značajno rasli po obje kategorije, s tim da građevina ima još izraženiju razliku u rastu plaća od ribarstva.

S druge strane **građevinarstvo** i **trgovina** u godinama recesije su vrlo brzo opadali u obje kategorije, iz čega možemo zaključiti kako su obje djelatnosti brzo rastuće u godinama prosperiteta uz visoki dohodak zaposlenika, dok je u doba recesije situacija obratna. To se isto ne može zaključiti za primjerice ribarstvo koje je ostalo stabilnije u doba recesije i koje može poslužiti kao pozitivni „primjer“ gospodarstva županije. Preostale djelatnosti dobitnici su djelatnosti javnog sektora - obrazovanje i zdravstvena zaštita, sa indeksom 1,35 i 3,43. Obje djelatnosti bilježe umjeren rast plaća i zaposlenosti u analiziranom razdoblju.

Industrije gubitnici prema indeksu prosperiteta su sve ostale industrije od kojih zbog svoje veličine treba izdvojiti **prerađivačku industriju te prijevoz, skladištenje i veze**, koje su obje značajno opale prema broju

zaposlenih. Kako je u tom razdoblju zaposlenost rasla, a broj nezaposlenih opadao, znači da su radnici iz tih djelatnosti pronašli posao u nekim drugim, vjerojatno brže rastućim industrijama.

10.5. Struktura gospodarstva

Standardna mjera za procjenu važnosti pojedinih industrijskih sektora u gospodarstva je broj zaposlenih po djelatnostima, jer se upravo sektori sa najvećim udjelom zaposlenih u ukupnoj zaposlenosti lokalnog područja gledaju kao sektori koji najviše utječu na prosperitet nekog područja. U gradu Zadru sljedeće djelatnosti čine 40% zaposlenih u ukupnom gospodarstvu grada:

- (C) Prerađivačka industrija (8%)
- (F) Građevinarstvo (6%)
- (G) Trgovina na veliko i na malo (20%)
- (H) Prijevoz i skladištenje (6%)

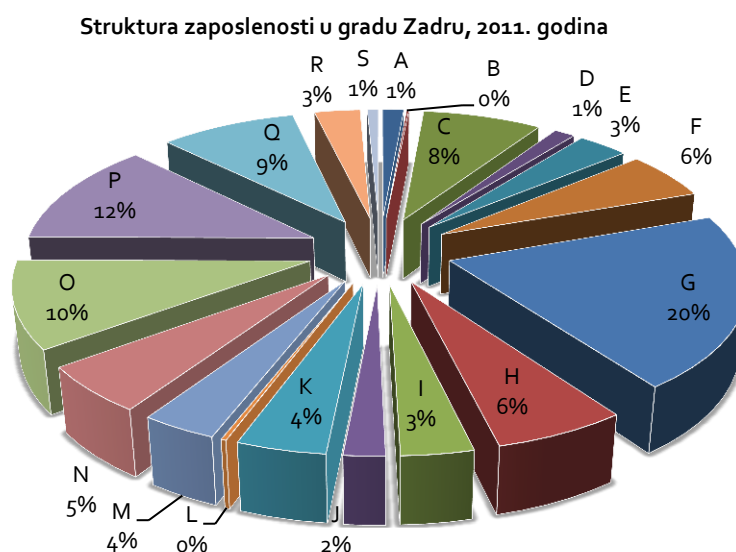
Ovim djelatnostima također treba dodati djelatnost (K) *Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja*, te djelatnost (N) *Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti*, koje čine 9% od ukupnog gospodarstva grada.

Sektori koji se mogu okarakterizirati kao javni sektori ili sektori u kojima je većina zaposlenih korisnik državnog ili lokalnog proračuna čine najmanje 30% gospodarstva grada. To su:

- (O) javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje
- (P) obrazovanje
- (Q) djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi

Možemo zaključiti kako **ne postoji izražena specijalizacija** u ni jednoj od djelatnosti, osim možda trgovini, te da je gospodarstvo grada diversificirano, tj. većina djelatnosti je ravnomjerno zastupljena u strukturi gospodarstva grada. Spomenutoj tvrdnji u prilog ide i usporedba sa Pulom u kojoj je zastupljenost **Prerađivačke djelatnosti značajno veća nego u Zadru i iznosi 23%**! Trgovina je na 14%, dok djelatnosti javnog sektora čine približno kao i Zadru 27% gospodarstva. **Prema tome, mogućnost daljnjeg napretka i specijalizacije Zadra evidentna je u području prerađivačke industrije, što znači da ostale djelatnosti mogu nastaviti rasti jednakom dinamikom, dok bi prerađivačka industrija trebala rasti brže kako bi povećala svoj udio u gospodarskoj strukturi grada.**

Slika 18. Struktura zaposlenosti po djelatnostima u gradu Zadru 2011. godine

Izvor: DZS, Statističko izvješće, obrada: ZADRA d.o.o.

*kazalo djelatnosti je na kraju poglavlja

Za potrebe analize gospodarstva grada izrađena je cjelovita analiza koja se nalazi u prilogu Strategije. Rezultati analize potvrđuje prethodne zaključke kojima se pokazalo da Zadar sa svojih 5 specijaliziranih djelatnosti ima širu i diverzificiraniju gospodarsku bazu od RH. Grad Zadar se u odnosu na nacionalni prosjek specijalizirao u djelatnostima:

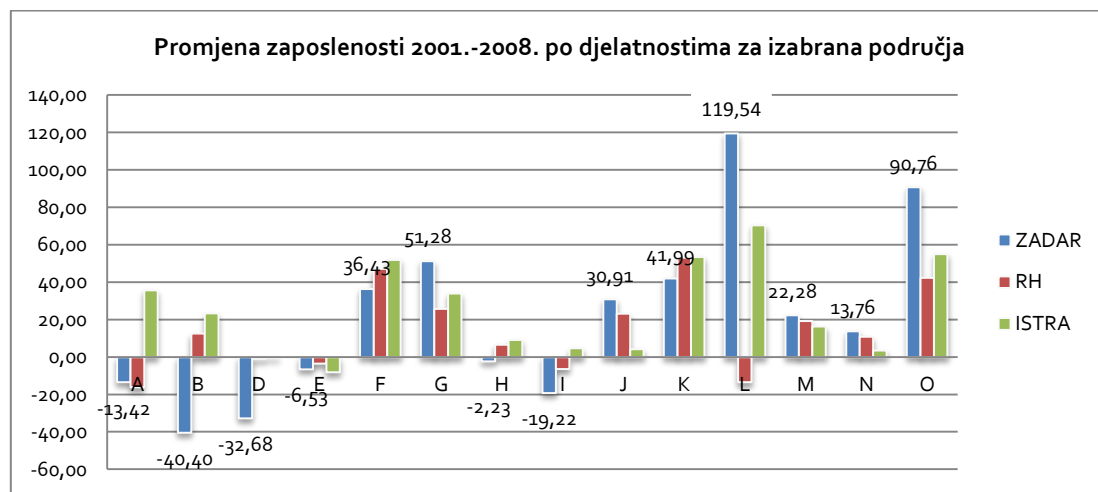
- (G) trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala,
- (H) prijevoz i skladištenje,
- (I) djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane,
- (K) financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja,
- (N) administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti.

Ni jedna od 5 djelatnosti u kojima se Zadar specijalizirao ne može se okarakterizirati kao proizvodna djelatnost. Dakle, analiza otkriva jakosti Zadra u mnogim tipovima ne proizvodnih aktivnosti, posebno u poslovno-uslužnim, trgovačkim, smještajno-ugostiteljskim, financijskim i prijevoznim aktivnostima. Zadar se u odnosu na RH prosjek posebno specijalizirao u djelatnosti (N) **Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti** koja se sastoji od djelatnosti iznajmljivanja, putničkih agencija, tvrtki za upravljanje zgradama, zaštitarskih tvrtki i dr.¹⁵. Sljedeće djelatnosti sa visokom specijalizacijom je **trgovina** koja zapošljava najveći broj ljudi u Zadru, zatim **financijski sektor** (prvenstveno zbog OTP banke), **te prijevoz i skladištenje** gdje dominiraju tvrtke poput Tankerske plovidbe i Zračne luke Zadar. U usporedbi s Istrom interesantno je da se Zadar **više specijalizirao u djelatnostima prijevoza i skladištenja** zatim **administrativnim djelatnostima** kao i **trgovini i financijskim djelatnostima**. S druge strane, razlika u odnosu na RH je što je Zadar „manje“ specijaliziran od Istre u djelatnosti **smještaja, te pripreme i usluživanja hrane**. U strukturi djelatnosti grada Zadra nije spomenuta djelatnost **Ribarstva**¹⁶ (kao dio poljoprivrede), a svakako zaslužuje da se spomene zbog svog iznimnog značaja za cijelu županiju. Ribarstvo i prerada ribe čine tradicionalni sektor u kojemu Zadarska županija prednjači nasuprot ostalim županijama u RH¹⁷. Grad Zadar kao urbani centar županije ribarima služi za plasman ribe i logistiku, stoga se snažna ribarska industrija županije ne može zamisliti bez potpore Zadra.

10.6. Ocjena dinamike razvoja gospodarskih sektora grada Zadra

Sljedećom slikom prikazano je kretanje zaposlenosti po djelatnostima za Zadar, RH i Istarsku županiju. Istra je i u ovom primjeru uzeta kao referentni okvir za usporedbu.

Slika 19. Promjena zaposlenosti 2001.-2008. po djelatnostima za RH, grad Zadar i Istarsku županiju, NKD 2002

Izvor: DZS, Statističko izvješće, obrada: ZADRA d.o.o.

¹⁵ Unutar djelatnosti najveći je broj charter tvrtki, i putničkih agencija, ali najveći je broj zaposlenih u zaštitarskim tvrtkama i tvrtkama upravljanja i čišćenja zgrada

¹⁶ Na području Zadarske županije aktivno je **368 poslovnih subjekata** - koji za osnovnu djelatnost po NKD-u imaju *Ribarstvo i uzgoj riba ili usluge povezane s njima* (Poslovna.hr, 2012). Bitno je naznačiti da od ukupno 368 subjekata, njih 67 ima sjedište u samom gradu Zadru, dok preostalih 301 imaju sjedište na ruralnom području Zadarske županije

¹⁷ Lokacijski kvocijent za djelatnost Ribarstva na razini županije iznosi 12,29! (vidi Prilog)

Već na prvi pogled vidljivi su strukturni nedostaci zadarskog gospodarstva u odnosu na RH i Istru. **U ni jednoj od gospodarskih djelatnosti Zadar (plavi stupac) nije rastao više od prosjeka RH ili Istre.** Gospodarstvo grada je u navedenom razdoblju **naraslo za 20,14 %** što je više od RH i gotovo jednako kao i Istra (RH 11,13%; Istra 20,24%). **Rast je ponajviše rezultat rasta trgovine (G), javnog sektora (L, M, N), zatim građevinskog sektora (F) te poslovanja nekretninama, iznajmljivanja, te poslovnih i stručnih usluga (K)**¹⁸. Rast ovih sektora stvorio je ukupno **4.486 novih radnih mjesta** u Zadru (od ukupno 3.722 novo stvorena radna mjesta za sve sektore¹⁹). Analiza udjela (Shift-share) je pokazala kako je najveći doprinos rastu ostvaren upravo u djelatnosti trgovine i javne uprave, a da su vodeće i konkurentne djelatnosti grada Zadra **trgovina, te financijsko posredovanje**. To su dvije djelatnosti u kojima je grad Zadar **PREMA RASTU od 2001.-2008.** lokacijski konkurentniji od prosjeka RH. Važno je napomenuti kako je **rast javne uprave uvjetovan procesima „formiranja države“** koji su se događali nakon 2001. godine. U isto vrijeme, primjerice u Istri kao i na nacionalnoj razini zabilježen je značajan rast javne uprave i djelatnosti povezanih s javnim sektorom. Bez obzira na manje razlike u rastu javnog sektora između gradova **Jadranske Hrvatske svi gradovi su ujednačeni prema udjelu zaposlenih u „javnim“ djelatnostima (oko 30% gospodarstva).**

Ostali sektori se nisu uspjeli transformirati i doseći potrebnu razinu konkurentnosti. Veliki sektori **poput prerađivačke industrije su značajno opali** u godinama rasta, što je zabrinjavajući podatak i ukazuje na iznimne strukturne slabosti zadarske industrije. **Pad prerađivačke industrije u Zadru značajno je veći od pada na RH razini.** Iako se ne konkurentnost ovog sektora može povezati sa ne konkurentnošću i strukturnim problemima nacionalne prerađivačke industrije, očito je kako se ostaci snažnih prerađivačkih poduzeća zadarske prerađivačke industrije iz 80-ih i 90-ih godina nisu uspjela transformirati u godinama nakon osamostaljenja, te su "nastavili s propadanjem" i u razdoblju od 2001. na ovamo.

Djelatnosti "dobitnici" koje su osigurale kontinuirani rast i stabilnost su djelatnosti usluga poput **chartera, zatim djelatnosti putničkih agencija i drugih poslovnih usluga (zaštitarske usluge, pravne i računovodstvene usluge, projektantske usluge, promidžbene, grafičke, računalne i druge usluge) (K).** Iako čine oko 5% gospodarstva, tvrtke iz ovog sektora uspijevaju pronaći tržišnu nišu i ostati konkurentne. Upravo takvi sektori trebaju biti baza na koju će se nasloniti budućnost gospodarskog razvoja grada.

Analiza nacionalne komponente rasta je pokazala **kako rast lokalne ekonomije u dobrom djelu možemo pripisati rastu nacionalne ekonomije.** Za sve gradove kao i za Zadar ova komponenta pokazuje pozitivnu vrijednost, što znači da je lokalni rast u RH uglavnom iniciran nacionalnom razinom. **Na razini RH od 2001.-2008. godine brzo rastuće djelatnosti su:**

- građevinarstvo
- trgovina
- financijsko posredovanje
- poslovanje nekretninama
- obrazovanje

Grad Zadar u svim ovim djelatnostima ima rast, što znači da su većina brzorastućih djelatnosti u RH također brzorastuće djelatnosti i u Zadru. To potvrđuje prethodne zaključke, a to je da **lokalni rast u RH uglavnom inicira nacionalnom razinom.**

10.7. Kretanje gospodarstva u recesiji

Administrativni podaci o kretanju zaposlenih u pravnim osobama prema sektoru djelatnosti pružaju ažurnu sliku područja djelatnosti u kojima se dogodilo smanjenje zaposlenosti. U usporedbi s 2009. godinom, **najsnažnije su pogođene:**

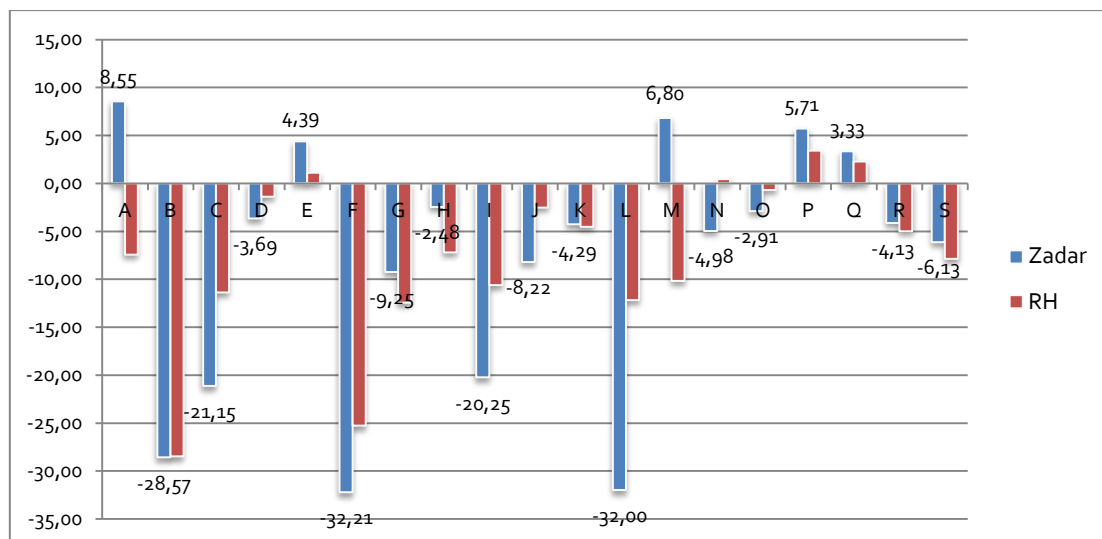
(I) ugostiteljstvo - djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (-21.25%),
(C) prerađivačka industrija (- 21,15%),
(F) građevinarstvo (- 32,21%),

¹⁸ Ovdje spadaju poslovni subjekti sektora K poput pravnika, javnih bilježnika, arhitekta i inženjera, knjigovođa, zatim iznajmljivača (charteri) i agencije za poslovanje nekretninama

¹⁹ Nekim sektorima se broj zaposlenih smanjio. Zato je porast zaposlenosti „rastućih“ djelatnosti veći od ukupnog porasta broja zaposlenih za sve djelatnosti.

koji zajedno čine oko 20% zaposlenosti u pravnim osobama. Smanjenje broja zaposlenih umjerenije je u trgovini i prijevozu, te većini poslovnih usluga, a **nezamjetno u djelatnostima gdje dominira javni sektor**. Ukupan broj zaposlenih u pravnim osobama smanjen je za 7,23% (2009.-2011.), dok je na nacionalnoj razini zaposlenost smanjena za 8,04%.

Slika 20. Promjena zaposlenosti 2009.-2011. po djelatnostima za RH i grad Zadar, NKD 2007

Izvor: DZS, Statističko izvješće, obrada: ZADRA d.o.o.

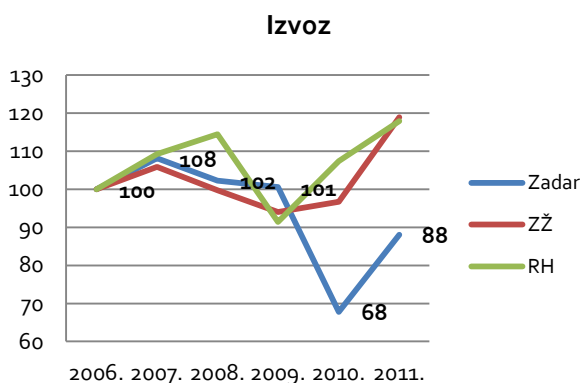
10.8. Robna razmjena s inozemstvom

U gradu Zadru djeluju tvrtke sa dugom izvoznom tradicijom. Dio tih tvrtki postoji još od prije 90-ih, dok je dobar dio proizvodno prerađivačkih tvrtki nestao ili značajno oslabio u razdoblju tranzicije. Današnja situacija ukazuje na teško razdoblje s kojima se suočava izvoz grada Zadra i Zadarske županije.

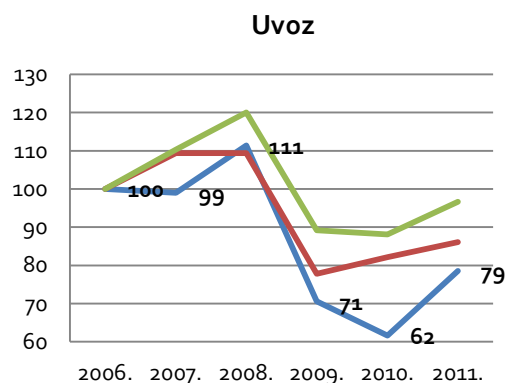
Analiza podataka DZS-a pokazuje kako **izvoz i uvoz kontinuirano rastu u Zadru, Zadarskoj županiji i RH od 2006.-2009., i to je trend koji je nastavljen od kraja 90-ih**. U 2009. godini dolazi do značajnog pada uvoza i izvoza uzrokovanih gospodarskom krizom i smanjenjem potrošnje. **Kriza je posebno jako pogodila izvoznike iz grada Zadra** te je kulminirala u 2010. godini kada izvoz opao za više od 32% u odnosu na 2006. godinu, dok je taj pad na nacionalnoj razini i razini Zadarske županije umjereniji. Zadarski izvoz polagano se oporavlja u sljedećim godinama i u 2011. iznosi 88% vrijednosti izvoza 2006. godine te se još uvijek ne uspijeva vratiti na razinu iz 2006. godine, dok se izvoz Zadarske županije u potpunosti oporavlja i raste za 19% više od razine iz 2006. godine. Trend uvoza prati trend izvoza, s tim da je pad uvoza ipak „dublji“ i sporije se oporavlja na svim promatranim razinama.

Slika 21. Indeks izvoza za grad Zadar, ZŽ i RH, 2006.=100

Slika 22. Indeks uvoza za Zadar, ZŽ i RH, 2006.=100

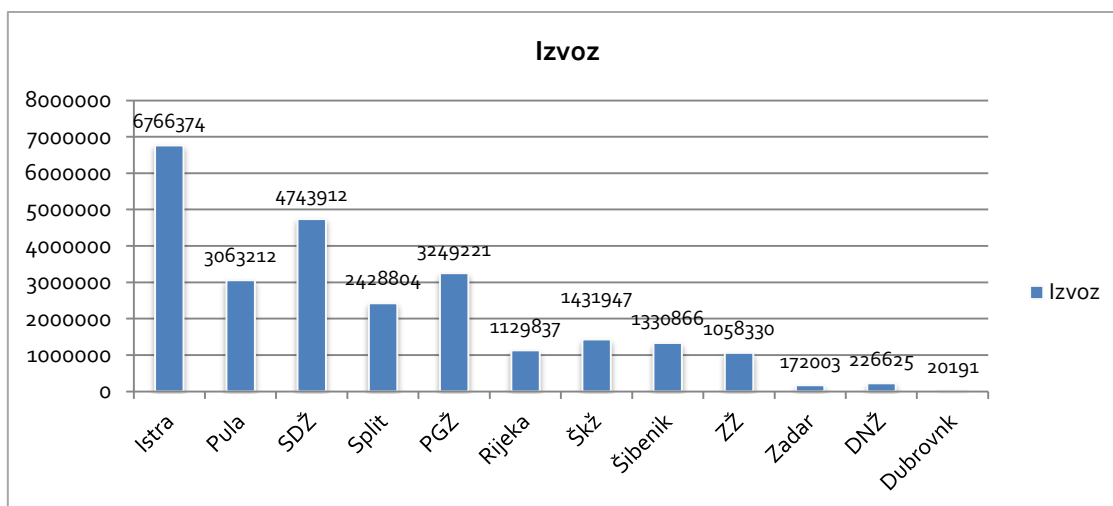
Izvor: DZS, Priopćenja po godinama, obrada: ZADRA d.o.o.

Izvor: DZS, Priopćenja po godinama, obrada: ZADRA d.o.o.

Pokrivenost uvoza izvozom u Zadru se kreće od 40% do 50%, što je približno jednako sa odnosom uvoza i izvoza RH gospodarstva. Usporedni podaci o ukupnom izvozu poduzetnika sa područja grada pokazuju slabosti Zadra naspram ostalih Jadranskih gradova. Tako se iz slike može vidjeti kako je Zadar na začelju prema iznosu ukupnog izvoza u 2011. godini, uz Dubrovnik koji je prioritetno turistički grad bez ozbiljnih izvoznika. Zadar je od odabranih gradova jedini grad kojemu je izvoz na 15% od izvoza cijele županije (Rijeka: 51%, Split: 42%, Pula: 52%). Benkovac ima tek nešto niži izvoz od Zadra, dok primjerice općina Poličnik izvozi i do 3 puta više od Zadra. To znači da su se izvozne firme iz Zadra uglavnom rasporedile na ruralnim područjima županije. Vrlo vjerojatno zbog povoljnijih uvjeta poslovanja, no sigurno je kako ni grad ni županija nisu u dovoljnoj mjeri ispunili svoje izvozne potencijale.

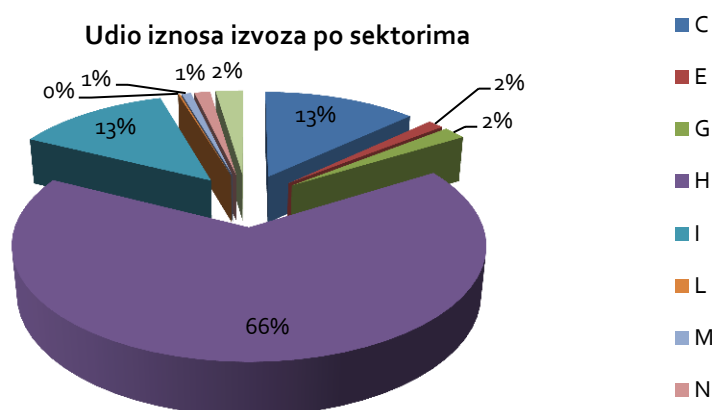
Slika 23. Izvoz po županijama i gradovima Jadranske RH u 2011. godini, u tis. kn

Izvor: DZS, Priopćenja po godinama, obrada: ZADRA d.o.o.

U nastavku je prikazan pregled 30 najvećih izvoznika sa područja grada Zadra prema podacima FINA-e. Tih 30 firmi ujedno čini većinu zadarskog izvoza. U strukturi djelatnosti najveći broj izvoznih poduzeća sa područja grada su poduzeća iz prerađivačke djelatnosti, zatim slijede poduzeća iz djelatnosti prijevoza i skladištenja, te djelatnosti pružanja smještaja. Prema broju izvoznih poduzeća najviše je onih prerađivačke djelatnosti. No, prema udjelu u iznosu izvoza čak 66% ukupnog izvoza grada Zadra čini djelatnost prijevoza i skladištenja na čelu sa Tankerskom plovibom d.d.. Bez te tvrtke djelatnosti sa najvećim udjelom u izvozu su prerađivačka djelatnost i djelatnost pružanja smještaja. To potvrđuje posebnu važnost koja se daje prerađivačkoj industriji jer upravo su prerađivačke tvrtke one koje izvoze, tj. čine područje na kojem rade „bogatijim“. Od ostalih djelatnosti interesantno je da djelatnosti koje su se prethodnom analizom pokazale kao djelatnosti „dobitnici,“ također participiraju u izvozu. Prije svega to su stručne djelatnosti i djelatnosti poslovnih usluga te trgovina.

Slika 24. Udio iznosa izvoza po sektorima za grad Zadar*

Izvor: FINA, obrada: ZADRA d.o.o. *Vidjeti poduzeća iz Priloga

10.9 . Zaposleni u izvozu

Multiplikator zaposlenosti je jednostavni izraz odnosa između broja radnika u izvozu i ukupne zaposlenosti lokalnog područja. Pomaže nam utvrditi izvoznu bazu područja. Izvozna poduzeća generalno mogu proizvesti više poslova i prihoda za grad od ostalih gospodarskih sektora. Osim toga, **takva poduzeća su vrlo često vidljiv izvor promjene u zapošljavanju**. Smatra se kako su upravo izvozna poduzeća „multiplikator“ zaposlenosti nekog područja.

Iz sljedeće tablice možemo vidjeti kako su od svih gradova **jedino Zadar i Rijeka rasli prema broju zaposlenih u izvozu u razdoblju recesije**, iako je u razdoblju od 2001.-2008. broj zaposlenih u izvozu opao u oba grada. Teško je temeljem samo ovih podataka zaključiti zašto je tome tako, no očito je da se konkurentnost izvoznog sektora Zadra i Rijeke povećala u razdoblju recesije, što potvrđuju i prethodno analizirani podaci o rastu izvoza u tim godinama (nakon pada iz 2008.).

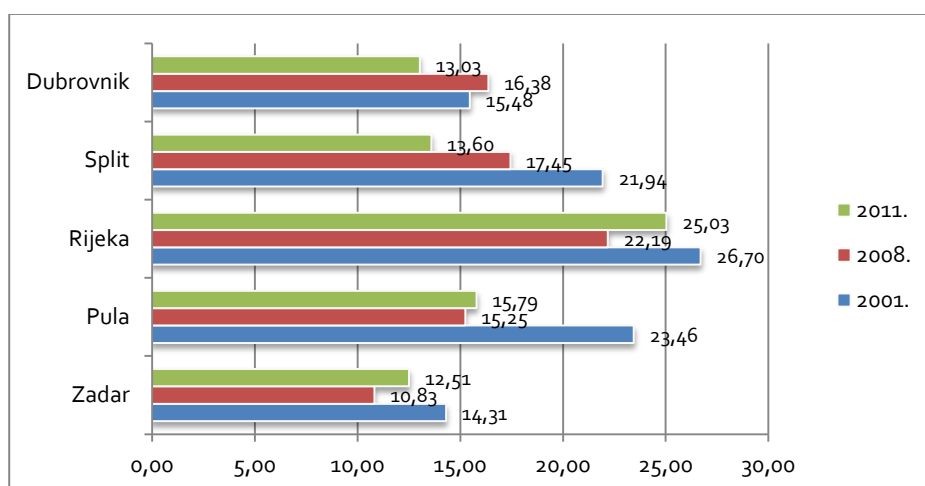
Tablica 23. Broj izvoznika i broj zaposlenih po gradovima u 2001., 2008., 2011.

Naziv općine	2001.		2008.		2011.	
	Br. izvoznika	Br. zaposlenih	Br. izvoznika	Br. zaposlenih	Br. izvoznika	Br. zaposlenih
DUBROVNIK	89	2.732	99	3.616	100	2.792
PULA	189	6.643	205	5.264	229	5.035
RIJEKA	525	17.851	665	16.207	621	16.554
SPLIT	528	15.774	451	15.838	466	11.582
ŠIBENIK	62	4.290	63	3.321	73	2.739
ZADAR	118	3.960	118	3.864	119	4.202

Izvor: FINA, 2012, obrada: ZADRA

Na slici niže možemo primijetiti kako je **udio zaposlenih u izvozu u ukupnoj zaposlenosti grada na 12,51% u 2011. godini, što je najniži udio zaposlenih u izvozu od svih odabranih Jadranskih gradova**. Ukoliko razmotrimo dinamiku kretanja udjela zaposlenih u izvozu u ukupnoj zaposlenosti, možemo primijetiti kako je najveći udio izvoza u ukupnoj zaposlenosti u 2001. godini, nakon čega taj udio opada (raste ukupna zaposlenost i jačaju drugi ne-izvozni sektori). Nakon 2008. godine dolazi do rasta udjela zaposlenika izvoza najviše zbog pada ukupne zaposlenosti (vidljivo je ranije da se broj zaposlenih u izvozu također smanjio u većini gradova).

Slika 25. Udio zaposlenih u izvozu u odnosu na ukupnu zaposlenost po godinama

Izvor: FINA, 2012, HZMO po godinama, obrada: ZADRA

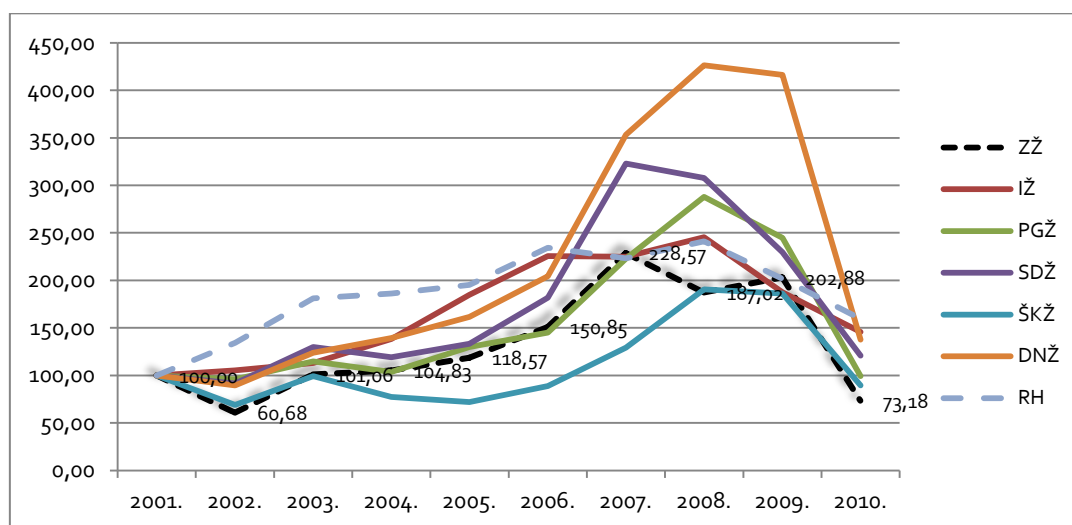
10.10. Investicije

Podaci o investicijama u novu dugotrajnu imovinu dostupni su samo za županiju, no slična se struktura i dinamika kretanja investicija može preslikati i na grad. Usporedna analiza investicija po županijama pokazuje

kako je ZŽ po iznosu investicija na predzadnjem²⁰ mjestu od Jadranskih županija (3,15%), što ne čudi jer su ostale Jadranske županije (osim ŠKŽ) veće prema broju stanovnika i svojim glavnim gradovima. Prva po investicijama je Primorsko-goranska županija (9,88%), iza koje slijede Splitsko-dalmatinska (7,85%) i Istarska županija (5,68%).

Ako promotrimo dinamiku kretanja investicija u prethodnom desetljeću uočavamo vrlo znakovit trend kretanja investicija u razvojnim i recesijskim godinama. U usporedbi sa prethodnom analizom zaposlenosti ili BDP-a vidljivo je kako **investicije prije reagiraju na krizu, pa tako već u 2007./2008. godini, na prvi dodir globalne ekonomske krize, imamo zaustavljanje investicija** koje je prisutno u gotovo svim županijama (osim PGŽ i ŠKŽ). Nakon 2008. godine dolazi do ogromnog pada, te investicije u ZŽ padaju na 73% vrijednosti investicija iz 2001. godine (u tri godine sa 228% na 73%). Ovaj graf kretanja investicija možda i najbolje slikovito predočuje pogubne učinke gospodarske krize koje osjećamo još i danas. Iako kriza investicija nastupa u 2008. godini, kriza u svim ostalim gospodarskim segmentima „osjeti“ se tek nekoliko godina kasnije.

Slika 26. Kretanje investicija za područje županija Jadranska RH i RH od 2001. do 2010.

Izvor: DZS, Statistička izvješća po godinama, obrada: ZADRA d.o.o.

Sektori koji čine većinu investicija u Zadarskoj županiji u 2009. godini su: (F) *Građevinarstvo* (28%), i (I) *Pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane* (18%). Međutim, kada su investicije bile na vrhuncu (u 2007.) struktura investicija je nešto drugačija, pa je tako najviše ulagano u sektorima: *Opskrba električnom energijom vodom i plinom, Građevinarstvo, Trgovina na malo i veliko, Hoteli i restorani*.

Investicije u 2007. su veće od investicija u 2001. za 128,5% što ukazuje na povećanje investicijskih kapaciteta investitora u tom razdoblju. Ako pogledamo koji su sektori rasli možemo zaključiti kako je ukupni rast investicija u Zadarskoj županije ponajviše **uzrok rasta investicija u djelatnosti pružanja usluga smještaja i hrane** (porast od čak 1000%), te u **građevinarstvu** (231%) i u **prerađivačkoj industriji** (141 %).

10.11. Malo i srednje poduzetništvo

10.11.1. Temeljni financijski pokazatelji poduzetnika

U tablici niže prikaz je najvažnijih financijskih pokazatelja za poduzetnike iz 10 najvećih gradova RH u 2011. godini. **Zadar je prema prvih 5 pokazatelja (bez neto dobiti) u prosjeku osmi „poduzetnički“ grad u RH.** Ispred njega od manjih gradova su Pula na šestom i Varaždin na sedmom mjestu. Nadalje, vidimo kako Zadar na svojih 1.824 poduzetnika ostvaruje duplo manji prihod od Varaždina, iako Varaždin ima manje poduzetnika (1.519). S druge strane, Pula ima više poduzetnika od Zadra i Varaždina i ostvaruje manji prihod od Varaždina, a veći od Zadra. Treba uzeti u obzir da su gradovi s kojima se Zadar uspoređuje izbjegli direktna ratna razaranja, te da su poput Varaždina ili Velike Gorice rasli zbog blizine Zagreba. Razlog tome je što se u periodu

²⁰ Bez Ličko senjske

od rata pa do 2008. godine zadarsko poduzetništvo formira i raste. To potvrđuju i stope rasta prema kojima je rast poduzetničkog sektora u Zadru veći od RH prosjeka.

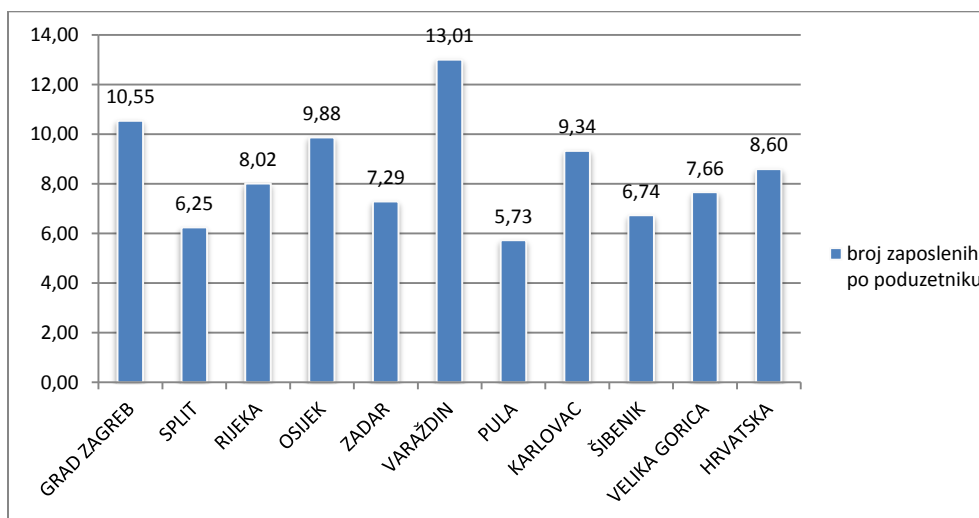
Tablica 24. Financijski pokazatelji za 10 najvećih gradova RH u 2011. godini, iznosi u tisućama kuna

GRAD	Broj poduzetnika		Broj zaposlenih		Ukupni prihod		Dobit nakon poreza		Gubitak nakon poreza	
	Broj	Rang	Broj	Rang	U tis. Kn	Rang	U tis. Kn	Rang	U tis. Kn	Rang
GRAD ZAGREB	32144	1	339.072	1	329.321.161	1	16.501.983	1	10.654.968	1
SPLIT	6.237	2	38.978	2	23.589.517	2	2.492.215	3	1.193.610	2
RIJEKA	4.100	3	32.866	3	21.093.072	3	3.596.710	2	682.474	6
OSIJEK	2.209	5	21.826	4	13.772.493	4	553.538	6	568.417	9
ZADAR	1.824	6	13.303	7	6.326.677	9	216.886	13	657.905	7
VARAŽDIN	1.519	8	19.767	5	12.831.500	5	375.809	7	332.214	10
PULA	2.479	4	14.202	6	7.550.625	7	318.011	8	1.034.414	3
KARLOVAC	1.021	11	9.535	12	5.757.089	10	585.845	5	124.910	27
ŠIBENIK	977	14	6.582	17	4.004.781	18	89.998	33	254.506	13
VELIKA GORICA	1.245	9	9.541	11	9.300.166	6	227.588	10	115.343	28

Izvor: FINA, 2012

Na sljedećoj slici je prikaz broja zaposlenih po poduzetniku. Ovaj pokazatelj nam govori koliko su poduzeća smještena u nekom gradu ili regiji sposobna generirati zaposlenost. **Varaždin ima najveći broj zaposlenih na broj poduzeća od svih gradova u RH, dok Pula i Split imaju najmanje.**

Slika 27. Broj zaposlenih po poduzeću za 10 najvećih gradova

Izvor: FINA, 2012

U razdoblju 2001. do 2008. godine broj poduzetnika u Zadru je rastao po prosječnoj godišnjoj stopi od 15,3% (više od RH prosjeka), a broj zaposlenih kod poduzetnika po stopi od 13,74%, što je također značajno više od RH prosjeka. Nakon 2008. godine trend se zaustavlja i dolazi do stagnacije (pad prihoda, zaposlenosti, dobiti, itd.). Možemo kazati kako se poduzetništvo solidno razvijalo do recesije, kada se rast prekida i Zadar ne uspijeva maksimizirati kapacitete koje ima. Koncentracija poduzetnika na gradskom prostoru grada je 9,5 poduzetnika po km², dok je prosječno aktivno u RH ukupno 4 poduzetnika po km².

Značajna stavka u analizi financijskih pokazatelja poduzetnika za prihodovnu stranu gradskog proračuna je **porez na dobit** (zajednički prihodi - koji se dijele s državom). Vidljivo je kako je ukupna suma poreza na dobit značajno rasla do 2008. godine (356,14%) nakon čega su izdvajanja za porez na dobit opala za 29,5%. **Pad poreza na dobit znači i pad prihoda proračuna od poreza na dobit u isto tolikoj mjeri.**

Prosječna plaća koju poduzetnik isplaćuje svojim zaposlenicima iznosi **4.847 kn u 2010. godini**. U odnosu na prosječnu neto plaću u Zadarskoj županiji koja uključuje izdvajanje za plaće javnog i privatnog sektora i iznosi 5.137 kn. **Prosječna plaća isplaćena kod poduzetnika je za 290 kn manja.**

Tablica 25. Temeljni financijski pokazatelji poduzetnika u razdoblju rasta i recesije za grad Zadar

	2001.	2008.	2011.	2001-2008 PROMJENA	2008-2011 PROMJENA
Ukupni prihod	3.806.596,00	8.879.762,00	6.326.677,00	133,27	-28,75
Ukupni rashodi	3.727.168,00	8.770.219,00	6.718.944,00	135,31	-23,39
Dobit prije opor.	169.701,00	660.828,00	265.516,00	289,41	-59,82
Gubitak prije opor.	90.273,00	551.285,00	657.783,00	510,69	19,32
Porez na dobit	15.154,00	69.123,00	48.753,00	356,14	-29,47
Dobit nakon opor.	154.581,00	592.039,00	216.886,00	283,00	-63,37
Gubitak nakon opor.	90.306,00	551.619,00	657.905,00	510,83	19,27
NETO DOBIT	64.275,00	40.420,00	-441.019,00	-37,11	-1.191,09
Prosječna neto plaća	2.685,00	4.666,00	4.826,00	73,78	3,43
Broj poduzetnika	790,00	1.636,00	1.824,00	107,09	11,49
Prosječan broj zaposlenih	7.010,00	13.753,00	13.303,00	96,19	-3,27

Izvor: FINA, 2012

Analiza strukture djelatnosti poduzetnika pokazuje kao i prethodna analiza ukupnog gospodarstva da su glavne poduzetničke djelatnosti **trgovina, prerađivačka industrija, građevina, prijevoz i skladištenje te pružanje hrane i smještaja**. Razlika je u odnosu na prethodno promatranje čitavog gospodarstva (javnog i privatnog sektora) što prerađivačka industrija ovdje uzima veći udio u strukturi zaposlenosti i iznosi 14% zaposlenosti, odmah iza građevine. **Dakle, promatrajući isključivo rezultate poduzetnika prerađivačka industrija je iza trgovine najvažnija poduzetnička grana u Zadru.**

10.11.2. Gospodarska kriza - pregled blokiranih poslovnih subjekata

Jedan od najvećih problema s kojima se trenutno poduzetnici u RH suočavaju je nemogućnost naplate potraživanja, a koja uzrokuje povećanu nelikvidnost gospodarskog sustava RH. Ovdje su prikazani svi poslovni subjekti (pravne i fizičke osobe) koji su barem na jedan dan bili blokirani zbog neizvršenih plaćanja. Podaci uključuju sve one poslovne subjekte koji su u sustavu FINA-e, čak i ako nisu predali završna izvješća po nekoliko godina, no imaju evidentiran dug.

U strukturi prema ročnosti **daleko najviše je onih koji su dugotrajno blokirani, više od 360 dana (više od 80%)**, dakle prenose svoj dug iz godine u godinu.

U kolovozu 2012. u RH ukupno ima:

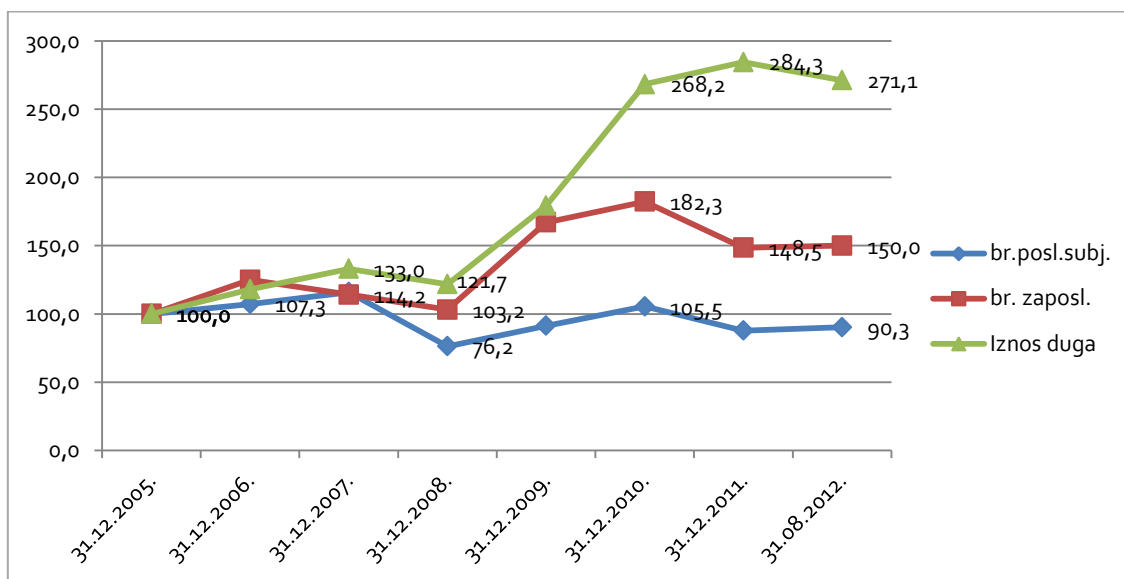
- 73.393 blokiranih poslovnih subjekata (od toga pravnih je osoba 52,7%, a fizičkih osoba je 47,3%),
- 66.265 osoba zaposlenih u blokiranim poslovnim subjektima,
- poslovni subjekti u blokadi ukupno duguju 44,06 milijardi kuna.

Od toga je u gradu Zadru:

- 1.680 blokiranih poslovnih subjekata,
- 1.568 osoba zaposlenih u blokiranim poslovnim subjektima,
- poslovni subjekti u blokadi ukupno duguju 773,9 milijuna kuna.

Od 2005. godine na ovamo bilježi se **rast iznosa duga za 84,3% u Zadru (u RH za 94,7%) i rast broja zaposlenih u blokiranim poslovnim subjektima od 50%**. Najveći iznos blokade u RH odnosi se na poslovne subjekte iz djelatnosti **TRGOVINE, ukupno 12,19 milijardi kn (27,33%)** neizvršenih osnova za plaćanje svih poslovnih subjekata. Prema iznosu blokade slijede poslovni subjekti iz djelatnosti **GRAĐEVINARSTVA i prerađivačke djelatnosti**.

Slika 28. Indeks broja poslovnih subjekata u blokadi, broja zaposlenih i iznosa neizvršenih plaćanja za Zadar, 2005.=100

Izvor: FINA, 2012, obrada: ZADRA d.o.o.

Rezultati analize temeljnih financijskih pokazatelja poduzetnika svjedoče o teškim vremenima za poduzetnike u cijeloj Hrvatskoj. Poduzetnici u Zadru se suočavaju sa padom prihoda, rastom gubitaka, povećanim dugovanjima i sve više ih je s blokiranim računima. Dinamika kretanja poduzetničkih financijskih rezultata ukazuje na pozitivna zbivanja koja su se dešavala u razdoblju od 2001.do 2008. godine, kada je prema većini pokazatelja poduzetništvo grada raslo više od prosjeka RH. Taj trend je zaustavljen u 2009. godini te se poduzetništvo do danas još nije oporavilo od negativnih ekonomskih kretanja.

10.12. Obrtništvo

Obrti i obrtništvo imaju dugu tradiciju u gradu Zadru i Zadarskoj županiji. Posljednjih godina uloga obrtništva sve više opada, i sve je veći broj osnovanih tvrtki koji postaju popularniji oblik poslovnog subjekta. Neki od razloga nestajanja obrta mogu se tražiti u odumiranju tradicionalnih obrtničkih djelatnosti, ali i u nepovoljnim zakonodavno-regulatornim uvjetima za obrte. Za grad i **gradski identitet** je važno da se tradicija obrtništva nastavi, stoga je posebno bitno zaštititi i očuvati postojeće **tradicijske obrte**²¹ grada. Neki od dugovječnih tradicijskih obrtničkih zanimanja koji djeluju još i danas na području grada su:

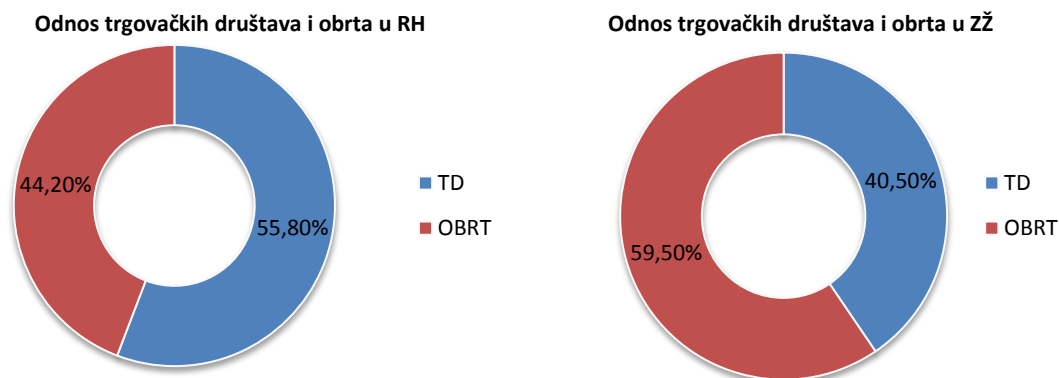
- Barkarjoli
- Brusači
- Postolari
- Keramičari
- Svjećari
- Urari, i sl.

Analiza obrtništva temelji se na izvješćima HOK-a u kojima su obrađeni podaci o obrtima za područje Zadarske županije. Za samo područje grada Zadra ne raspolažemo strukturno poslovnim podacima o obrtima, no najvažniji zaključci o kretanjima u obrtništvu mogu se vidjeti iz kretanja obrtništva na županijskom nivou. Prema podacima poslovnog alata „Poslovna Hrvatska“ vidljivo je kako je u Zadru aktivno 2.073 obrta, dok je na županijskom nivou **4.782 aktivna obrta prema podacima HOK-a**. Dakle, oko **43% svih obrta u županiji smješteno je u gradu Zadru**. Prema broju obrta **Zadarska županija je među prvim županijama u RH**, iza Splitsko dalmatinske (10.167), Primorsko goranske (8.478), Istarske (8.033) i Zagrebačke županije (5.995), **te ispred županija** poput Osječko baranjske, Varaždinske itd.

²¹ Tradicijski obrti su obrti za koje je potrebno posebno poznavanje zanatskih vještina i umijeća u obavljanju djelatnosti te koji se obavljaju pretežnim udjelom ručnog rada, a koji se tehnikama proizvodnje i rada, namjenom i oblikom oslanjaju na obrasce tradicijske kulture, pa u tom smislu mogu simbolizirati lokalni, regionalni ili nacionalni identitet.

Premda broj obrta kontinuirano opada, u Zadarskoj županiji još uvijek prevladavaju obrti naspram trgovačkih društava. No, to je trend koji se mijenja u korist trgovačkih društava, pa tako na nacionalnoj razini prevladavaju trgovačka društva u odnosu na obrte.

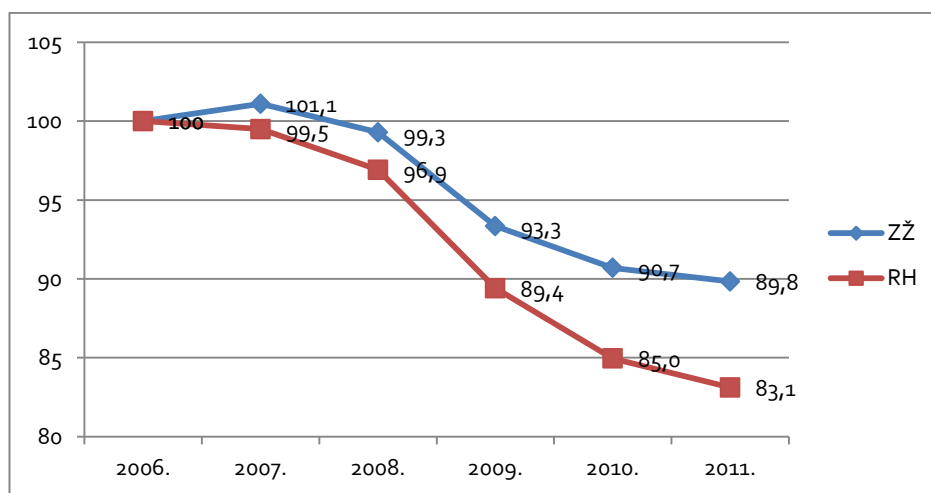
Slika 29. Odnos trgovačkih društava i obrta u ZŽ i RH

Izvor: DZS, Stat. priopćenja, KNJIGA OBRTNIKA – članova HOK-a, 31.12.2011, obrada: ZADRA d.o.o.

Ako razmotrimo kretanje broja obrta u posljednjih 6 godina zamjetno je kako broj obrta kontinuirano opada, te je u 2011. godini na razini 89% od 2006., kada je obrta bilo 5.331. Na nacionalnoj razini nestajanje obrta je još izraženije.

Slika 30. Indeks broja aktivnih obrta za Zadarsku županiju i RH od 2006. do 2011., 2006.=100

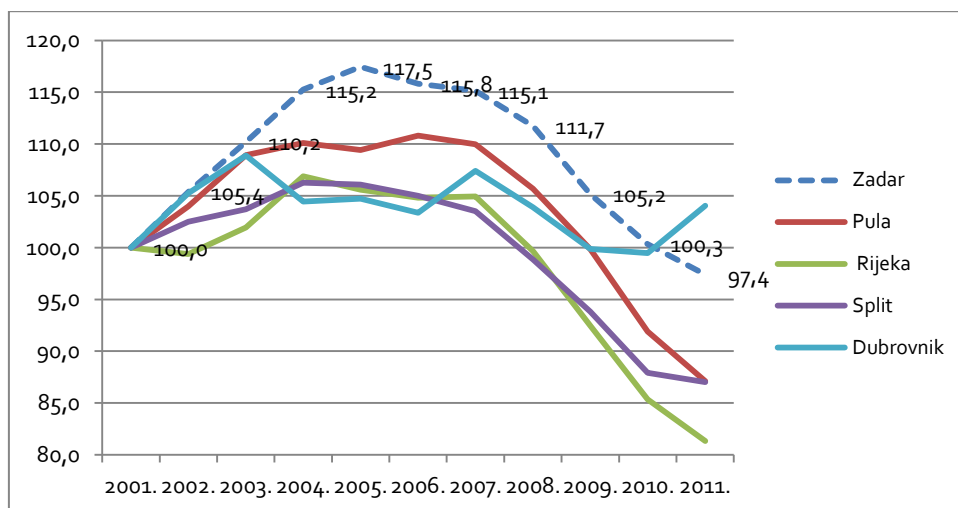

Izvor: KNJIGA OBRTNIKA – članova HOK-a; 31.12.2011. (podaci za aktivne obrte); obrada ZADRA d.o.o.

Iz prethodne analize tržišta rada ovdje su izdvojeni podaci o zaposlenima u obrtu za područje grada Zadra (temeljem podataka mirovinskog osiguranja)²². Broj zaposlenih u obrtima je od 1.764 u 2001. godini narastao na 2.072 u 2005. godini da bi u 2011. završio na 1718 zaposlenih u obrtima. Možemo vidjeti kako je broj zaposlenih u obrtu kontinuirano rastao do 2005. godine, kada slijedi značajno opadanje zaposlenih obrtnika. Broj zaposlenih obrtnika je najbrže rastao u Zadru. Međutim, rast se nije održao te krivulja pokazuje kako je u svim gradovima broj zaposlenih obrtnika pao na razinu ispod 2001. godine.

²² Obrtnik-osiguranik mirovinskog osiguranja je osoba koja ostvaruje dohodak isključivo bavljenjem obrtničke djelatnosti bez obzira na broj registriranih obrtničkih radnji i po toj osnovi plaća doprinos za mirovinsko osiguranje. U obrtnike-osiguranike Mirovinskog osiguranja ne evidentiraju se obrtnici koji imaju otvoren obrt uz radni odnos i po kojoj su osnovi osiguran

Slika 31. Indeks kretanja zaposlenosti u obrtima za izabrane gradove od 2001. do 2011., 2001.=100

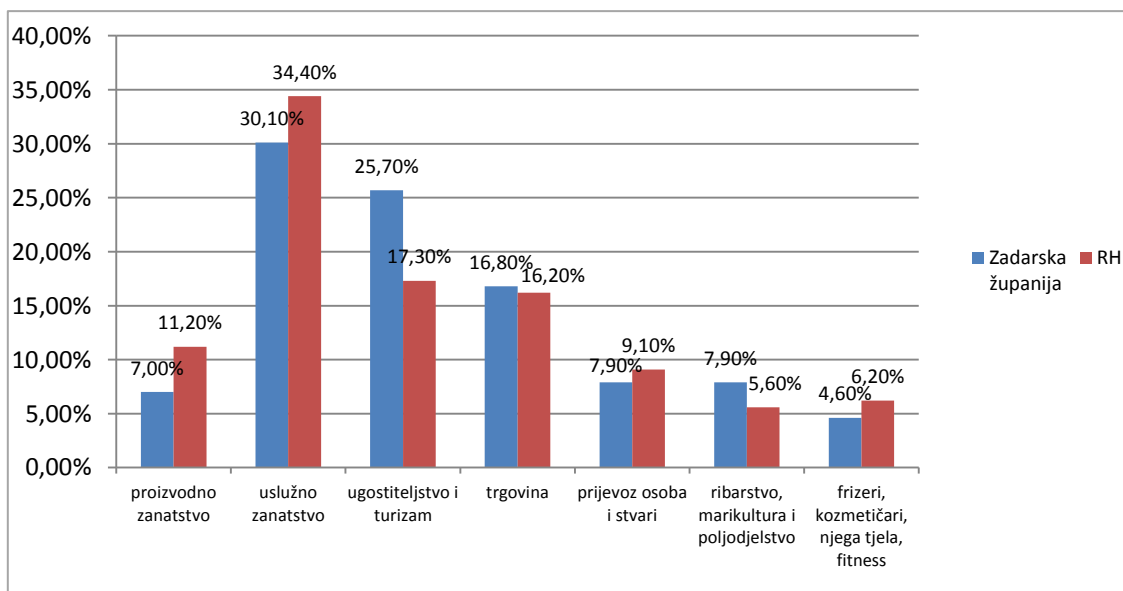
Izvor: HZMO, po godinama, obrada: ZADRA d.o.o.

U Zadarskoj županiji prevladavaju obrti koji se bave djelatnostima:

- **uslužnog zanatstva** (građevina, izdavaštvo, tisak, autostruka, čišćenje itd.),
- **ugostiteljstva i turizma**
- **trgovine.**

Usporedbom relativnih udjela strukture djelatnosti sa nacionalnom razinom **Zadarska županija ima veći udio u ugostiteljstvu i turizmu, malo više u trgovini te ribarstvu i marikulturi.** Manji udjel je u proizvodnom i uslužnom zanatstvu, što ponovo potvrđuje raniji zaključak o manjem udjelu proizvodnje u gospodarstvu grada i županije od RH prosjeka.

Slika 32. Cehovski ustroj u aktivnim obrtima prema županijama i oznaci glavne djelatnosti u sjedištu prosinac 2011

Izvor: KNJIGA OBRTNIKA – članova HOK-a; 31.12.2011. (podaci za aktivne obrte); obrada ZADRA d.o.o.

10.13. Poslovno okruženje u gradu Zadru

Zadra d.o.o. je za potrebe izrade Strategije razvoja grada Zadra tijekom 2012./2013. provela anketiranje²³ na uzorku od 112 ispitanika u svrhu istraživanja "Poslovnog okruženja u gradu Zadru" kojim se nastojalo utvrditi kakvo je viđenje zadarskih poduzetnika o uvjetima i regulativama koje utječu na gradsko poduzetništvo, te kako bi prepoznata ograničenja, prilike i probleme u poslovnom okruženju grada Zadra istaknuli u Strategiji, te dali prijedloge za njihovo unaprjeđenje.

Rezultati analize poduzetničkog okruženja u gradu Zadru sugeriraju kako se poduzetnici kao i u ostatku RH suočavaju sa teškim uvjetima poslovanja, te kako su učinci gospodarske krize značajno pogoršali poslovnu klimu u gradu Zadru. Ipak, 68% ispitanika na budućnost svoga poslovanja u gradu Zadru gleda optimistično, te više od 85% ispitanih poduzetnika planira širiti svoje poslovanje u sljedećih 5 godina. To je potencijal na kojemu treba raditi kako bi se poslovno okruženje u gradu Zadru podiglo na viši nivo. Gradska uprava zajedno sa raznim institucijama s područja grada, kao i državna razina na čelu s resornim Ministarstvima i vladom moraju raditi na stvaranju povoljnijeg poslovnog okruženja. O privlačnosti poslovnog okruženja u velikoj mjeri će ovisiti i daljnji ukupni razvoj Zadra, te je stoga ovo istraživanje i Strategija razvoja grada polazna točka u izgradnji konkurentnijeg poslovnog okruženja Zadra.

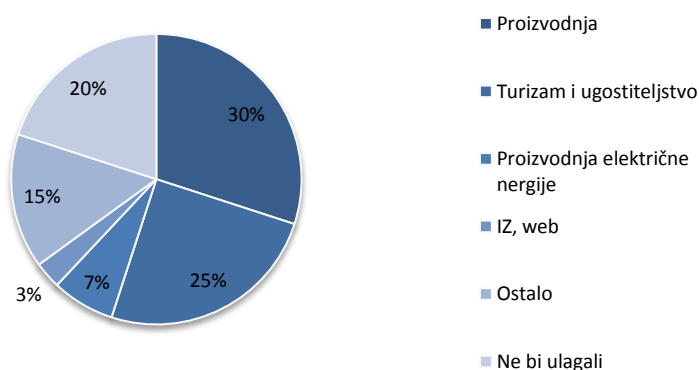
10.13.1. Perspektiva poslovnog okruženja

Rezultati pokazuju kako preko **60% poduzetnika ima problema sa pronalaženjem kvalificirane radne snage**, a ponajviše im nedostaje **radnika sa znanjem u području tehničkih vještina** bitnih za posao, dakle radnika koju su kvalificirani za posao koji obavljaju.

Interesantno je da većina zadarskih poduzetnika **najvećom konkurencijom smatraju ostala poduzeća s područja grada**. Tek manji dio njih smatra da su im konkurencija poduzeća iz Jadranskih gradova, a vrlo mali broj njih **konkurencijom vide strana poduzeća**. Ovaj podatak ukazuje na pretežito **lokalnu orijentiranost zadarskog gospodarstva**.

Da mogu, **poduzetnici bi u ovom trenutku investirali najvećim djelom u proizvodnju** (i to u prehrambenu industriju temeljenu na autohtonosti i ekologiji), zatim **25% njih bi investiralo u turizam i ugostiteljstvo**, dok 20% ne bi ulagalo u ovom trenutku.

Tablica 26. Preferencije poduzetničkog ulaganja

Izvor: Anketa, obrada: ZADRA d.o.o.

Poduzetnici su detektirali 5 najvažnijih ograničavajućih faktora u širenju njihovog poslovanja:

1. Nedostupna financijska sredstva
2. Administracija i komplicirana zakonska regulativa
3. Visoka davanja državi i previsoki osnovni troškovi poslovanja
4. Loše poduzetničko okruženje uzrokovano prvenstveno dugotrajnom ekonomskom krizom
5. Nelojalna konkurencija i rad na crno

²³ Kompletni rezultati ankete dostupni su u prilogu

10.13.2. Percepcija državne administracije i gradske uprave

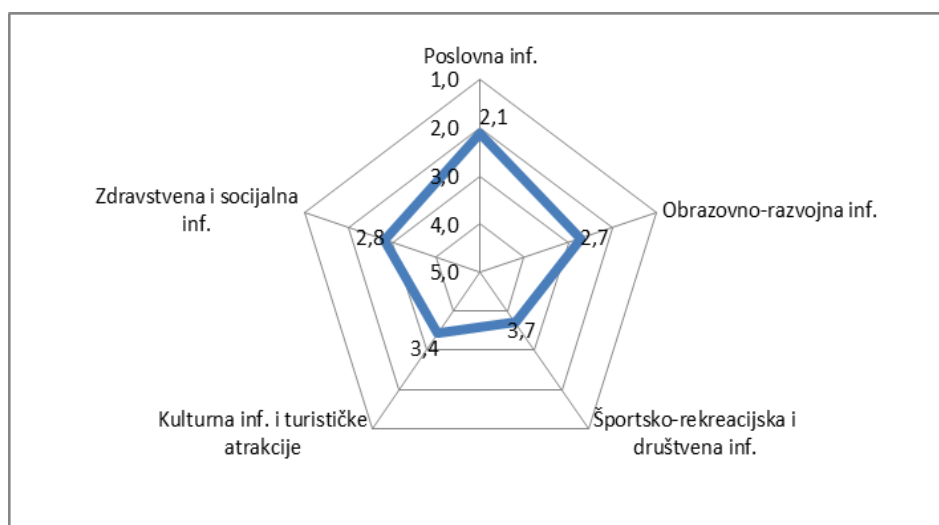
Većina poduzetnika smatra kako troši previše vremena u godini na obavljanje poslova povezanih sa zahtjevima javne administracije, te na ishođenje svih dozvola i odobrenja koja im omogućavaju obavljanje posla.

Poduzetnici predlažu sljedeće mjere koje se trebaju poduzeti kako bi olakšali razvoj njihovog poslovanja:

- Ukinuti ili sniziti razne namete
- Modernizirati javni servis te ubrzati administraciju
- Regulirati inspekcijski nadzor i rad na crno
- Graditi infrastrukturu (voda, kanalizacija, idr.), posebno poslovnu (zona Crno)
- Jačati savjetodavnu ulogu, te uklanjati prepreke poduzetnicima „u hodu“
- Poboljšati komunikaciju i suradnju sa drugim javnim službama i uredima
- Osmisliti i povećati sustav potpora poduzetnicima,
- Pomoći pri razvoju kadrova za poduzetnike

Upitani da rangiraju prema važnosti mjere, poduzetnici **na prvo mjesto stavljaju unaprjeđenje poslovne infrastrukture**, na drugom je mjestu unaprjeđenje administracije i reforma lokalnog poreznog sustava, a tek nakon toga edukacije i informiranje poduzetnika o mogućnostima razvoja. Prioritetni projekti u koje grad treba ulagati u sljedećih 5 godina, prema mišljenju poduzetnika su, **na prvom mjestu, gospodarska zona Crno i luka Gaženica**, zatim ulaganje u obrazovno-razvojne projekte (prije svega Sveučilišni kampus), zatim projekti zdravstvene i socijalne infrastrukture, te su tek na kraju po prioritetnosti poduzetnici stavili projekte ulaganja u kulturnu infrastrukturu i športsko-rekreacijsku i društvenu infrastrukturu.

Tablica 27. Prioritetnost ulaganja (manji iznos je viši prioritet)

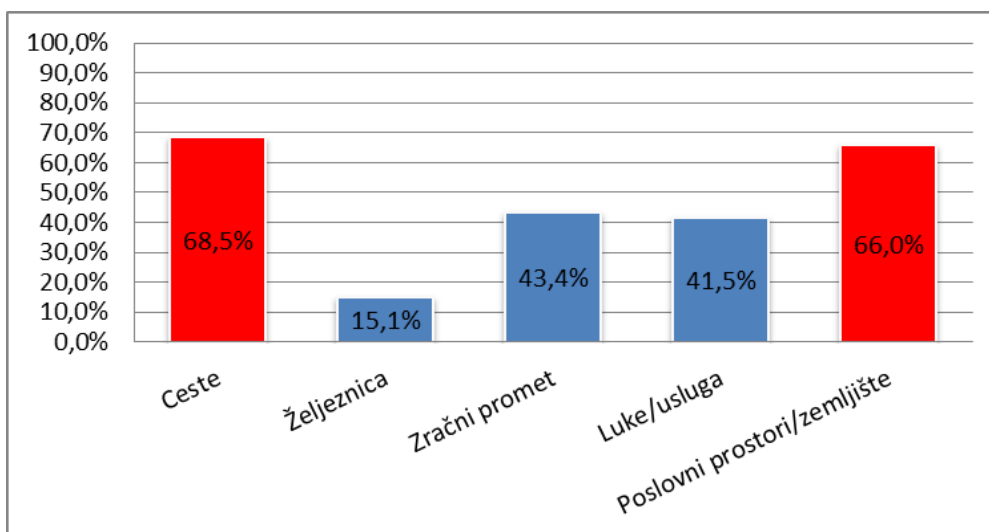

Izvor: Anketa, obrada: ZADRA d.o.o.

10.13.3. Faktori rasta i razvoja poduzetništva u Zadru

Preko 60% poduzetnika smatra kako su u području infrastrukture **ceste i poslovni prostori** faktori koji najviše utječu na njihovo poslovanje (više od željeznice, zračnog prometa i luka). To pak znači kako je zadarsko gospodarstvo uglavnom orijentirano lokalno, budući nedovoljno koristi željezničke, pomorske ili zračne prometne pravce.

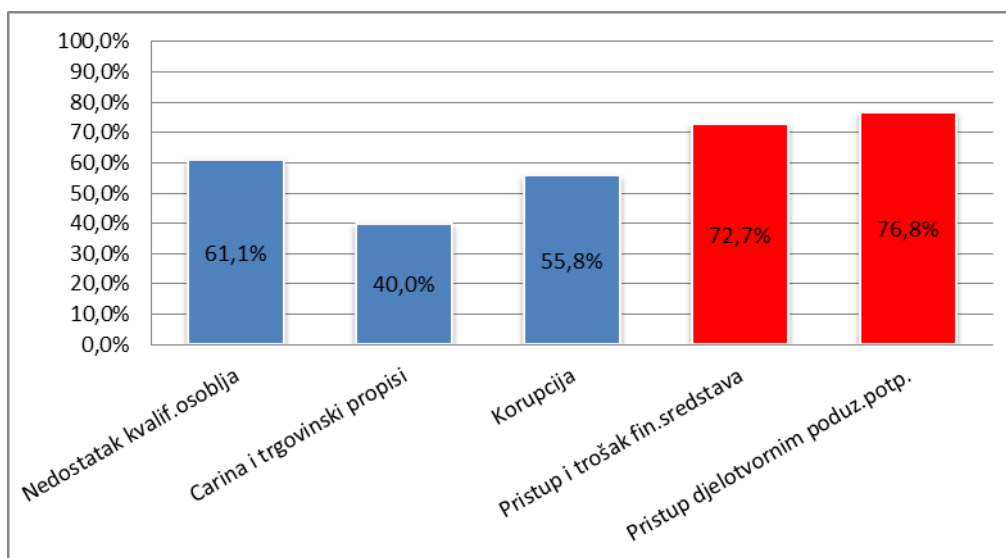
Tablica 28. Infrastrukturni faktori – utjecaj na poslovanje poduzetnika

Izvor: Anketa, obrada: ZADRA d.o.o.

Nadalje, preko **70% poduzetnika smatra kako su izdavanje dozvola, porezne stope, obrazovni sustav te visoki režijski troškovi** najvažnije javne usluge koje utječu na njihovo poslovanje (važnije od policijske i vatrogasne zaštite ili primjerice odlaganja otpada, idr.). Preko 70% poduzetnika smatra kako **dostupnost financijskim sredstvima i pristup djelotvornim poduzetničkim potporama** najviše utječe na njihovo poslovanje, i to više nego primjerice nedostatak kvalificiranog osoblja ili korupcija.

Tablica 29. Faktori utjecaja na poduzetničko poslovanje

Izvor: Anketa, obrada: ZADRA d.o.o.

10.13.4. Poduzetnički pogled na gospodarski razvoj grada

Poduzetnici smatraju da su **3 najbrže rastuća sektora** u Zadru: **turizam i ugostiteljstvo, zatim trgovina, te ribarstvo**. Isto tako, 3 sektora/industrije koje **najviše opadaju** u Zadru su: **građevina, prerađivačka industrija i malo obrtništvo**.

Upitani da izdvoje najvažnije atrakcijske faktore za one koji žele ulagati u Zadar poduzetnici su izdvojili: **položaj, prometnu povezanost i infrastrukturu, te klimatske uvjete**.

S druge strane 3 najvažnija ograničenja za one koji žele ulagati u Zadar su: **troma administracija, nedostatak znanja i obrazovane radne snage, te negativno poslovno okruženje** (visoki porezi i troškovi poslovanja, učestale promjene zakona, nedostupna financijska sredstva idr.).

Poduzetnike se također pitalo što oni mogu poduzeti da bi se gospodarsko stanje poboljšalo, na što ih je većina odgovorila kako mogu **povećati broj zaposlenih, educirati se i raditi na vlastitom razvoju, te opstati u ovim teškim trenucima na tržištu.**

I za kraj, preko 70% poduzetnika smatra kako Zadar nema gospodarsku strategiju, te kako je važno da se **jasno definira dugoročna gospodarska strategija** razvoja Zadra i Zadarske županije, **te da se drži iste.**

10.14. Gospodarstvo znanja, poslovna infrastruktura i klasteri

Hrvatska danas premali dio svog BDP-a ulaže u R&D (0,73), što je značajno ispod prosjeka razvijenih zemalja svijeta koje ulažu oko 2,5 % BDP u R&D. Upravo ulaganje u obrazovanje, R&D i nove tehnologije omogućuju povećanje konkurentnosti i stvaranje gospodarstva znanja. Pozitivni svjetski primjeri pokazuju kako je jedan od načina za povećanje korištenja znanja u gospodarstvu moguć kroz izgradnju centara izvrsnosti, istraživačkih centara, tehnoloških parkova i formiranjem klastera. U posljednjih nekoliko godina trend nastajanja novih centara poslovno-istraživačke infrastrukture se dešava i u RH, a pojedine regije su u tom pogledu napravile više od drugih, te im je razvoj poslovne infrastrukture jedna od temeljnih strateških razvojnih odrednica. Tako danas imamo nekoliko regionalno prepoznatih tehnoloških parkova i centara izvrsnosti. Među njima se svakako ističu Osječko-baranjska, Primorsko-goranska, Splitsko-dalmatinska, Varaždinska županija, i dr.

Jedan od direktnih načina na koji gradovi i županije mogu poticati poduzetništvo je izgradnjom ovakve poslovne infrastrukture. Pravi uspjeh ovakve strategije dolazi postepeno i zahtjeva visoka ulaganja u objekte «upitne održivosti». Jer je za uspostavljanje poslovne, znanstveno istraživačke infrastrukture potrebno izdvojiti značajna sredstva prvo za izgradnju, te kasnije za troškove managementa i pokrivanje operativnih troškova, bez prave mogućnosti da takvi centri imaju vlastiti profit. Barem ne na početku. U tom kontekstu JLS i lokalna razina moraju prepoznati dugoročne benefite ovakvih investicija, što sigurno u našim uvjetima nije jednostavno obzirom na opće gospodarske uvjete i prije svega ograničene proračune.

Za dobro osmišljen i uspostavljen tehnološki park/centar potrebna je čvrsta suradnja znanstvene zajednice, privatnih gospodarstvenika i JLS, a pravi uspjeh je moguće očekivati tek kad su inovativni pojedinci povezani u sustav, u kojem su umreženi sa kompanijama, istraživačkim institutima, tehnološkim parkovima, centrima izvrsnosti. Kada svaka ideja ili izum ima logičan put razvoja i završi kao komercijalni projekt. Kao izvozni proizvod.

Ono što moramo znati jest da poduzetnička infrastruktura ne služi samo za iznajmljivanje poslovnih prostora i određenih poslovnih usluga poduzetnicima, kao što se to često događa, već mora rješavati gospodarske probleme tog kraja i mora biti „operativni alat“ za realizaciju ciljeva iz Strategije razvoja pojedinog grada, županije, kraja ili cijele države. Ti ciljevi nisu za sve isti i ovise i o resursima kojima neki grad ili kraj raspolaže, o tradiciji te o stupnju razvoja. Zato se ni zadaci i ciljevi pojedinih institucija poduzetničke infrastrukture ne mogu definirati jednostavnim preslikavanjem nečijih (ili stranih) rješenja.

U sredinama s jakom industrijskom tradicijom, sveučilištem, znanstvenim i obrazovnim institucijama mogu se osnivati *tehnološki i znanstveni parkovi*. U manjim sredinama nema tih resursa pa težište treba staviti na poduzetnike „niske tehnologije“ vezane uz mogućnosti i tradiciju pojedinog kraja. Za to su dovoljni *poduzetnički inkubatori*.

Slika 33. Poduzetnička infrastruktura u RH

Br.	ŽUPANIJA	Razvojna agencija	Poduzetnički centar	Poduzetnički inkubator	Tehnološki park	Poduzetničke zone	Slobodne zone	UKUPNO
1.	Zagrebačka	1	3	0	0	4	1	9
2.	Zadarska	1	0	1	0	5	0	7
3.	Vukovarsko-srijemska	1	0	0	0	2	1	4
4.	Virovitičko-	1	0	1	0	6	0	8

	podravska							
5.	Varaždinska	2	2	0	2	6	1	13
6.	Šibensko-kninska	1	0	0	0	3	0	4
7.	Splitsko-dalmatinska	1	7	3	0	6	2	19
8.	Sisačko-moslavačka	2	1	1	1	8	0	13
9.	Primorsko-goranska	2	3	4	2	7	2	20
10.	Požeško-slavonska	1	3	1	0	4	0	9
11.	Osječko-baranjska	1	7	3	0	11	1	23
12.	Međimurska	2	0	0	0	9	0	11
13.	Ličko-senjska	2	0	0	0	3	0	5
14.	Krapinsko-zagorska	1	0	0	0	5	1	7
15.	Koprivničko-križevačka	1	3	3	0	4	0	11
16.	Karlovačka	1	1	0	0	5	1	8
17.	Istarska	2	2	3	0	9	1	17
18.	Grad Zagreb	1	5	0	1	0	0	7
19.	Dubrovačko-neretvanska	1	2	0	0	2	1	6
20.	Brodsko-posavska	1	1	1	0	2	1	6
21.	Bjelovarsko-bilogorska	1	4	2	0	7	0	14
	UKUPNO	27	44	23	6	108	13	221

Izvor: www.hamag.hr

Vidimo kako Zadarska županija ima samo jedan poduzetnički inkubator i jednu razvojnu agenciju. Ostalo su poslovne zone. Grad Zadar kao motor županije ima tek jedan poduzetnički inkubator i mega projekt poslovne zone koja se tek realizira. Za Zadar je važno da zadrži korak sa drugim regijama RH, te da novim ulaganjima u poslovnu infrastrukturu stvori povoljnije uvjete za rast i razvoj poduzetništva.

Slijedeći europske trendove u kojima je sve prisutnija tendencija povezivanja i udruživanja poslovnih subjekata u cilju podizanja konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva i gospodarstva općenito, te obzirom na činjenicu da RH i EU potiču takva udruživanja, 2007. godine osnovan je prvi klaster u Zadarskoj županiji, Zadarski automobilski klaster (ZAK).

Zbog stanja na svjetskom tržištu gdje je prisutna tendencija konstantnog pritiska na snižavanje proizvodnih troškova, te visokih tehnoloških zahtjeva koje svjetski proizvođači automobila postavljaju pred proizvođače dijelova za autoindustriju i tako otežavaju novim poduzetnicima ulazak, a postojećim opstanak na automobilskom tržištu neke tvrtke članice ovog klastera (HSTEC d.d. iz Zadra i LTH d.o.o. iz Benkovaca) pridružile su se nacionalnom AD Klasteru iz područja autoindustrije.

U Zadarskoj županiji 2008. godine osnovana su još dva klastera i to Klaster Benkovačkog kamena (KBK) i Zadarski informatički klaster (ZIC).

U tijeku je provedba EU-IPA projekta 'Podrška razvoju klastera' čiji je nositelj Ministarstvo gospodarstva. Svrha projekta je povećati podršku razvoju klastera kao značajnom čimbeniku povećanja dodane vrijednosti, te jačanja izvoznog potencijala malog i srednjeg poduzetništva. Jedan od rezultata projekta je i uspostava regionalnih klastera konkurentnosti (KK), čije će članice biti i tvrtke s područja grada Zadra, odnosno Zadarske županije. To su KK automobilskeg sektora, KK prehrambeno-prerađivačkog sektora i KK kreativne industrije.

KAZALO

	KAZALO, NKD 2007:
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo
B	Rudarstvo i vađenje
C	Prerađivačka industrija
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša
F	Građevinarstvo
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala
H	Prijevoz i skladištenje
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
J	Informacije i komunikacije
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
L	Poslovanje nekretninama
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
O	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje
P	Obrazovanje
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi
R	Umjetnost, zabava i rekreacija
S	Ostale uslužne djelatnosti

	KAZALO, NKD 2002
A	Poljoprivreda, lov i šumarstvo
B	Ribarstvo
C	Rudarstvo i vađenje
D	Prerađivačka industrija
E	Opskrba električnom energijom, plinom i vodom
F	Građevinarstvo
G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu...
H	Hoteli i restorani
I	Prijevoz, skladištenje i veze
J	Financijsko posredovanje
K	Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge
L	Javna uprava i obrana, obavezno socijalno osiguranje
M	Obrazovanje
N	Zdravstvena zaštita i socijalna skrb
O	Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti
P	Privatna kućanstva sa zaposlenim osobljem
Q	Izvanteritorijalne organizacije i tijela

11. Pregled najvažnijih gospodarskih sektora

Gospodarska analiza je pokazala kako je gospodarska struktura grada dversificirana, tj. gospodarstvo grada nije strukturirano tako da u njemu prevladavaju jedna ili dvije dominantne grane. Ono nije monostrukturno, već je sačinjeno od cijelog niza podjednako zastupljenih djelatnosti. **Raznolikost gospodarske strukture dopušta ujednačen i održiv razvoj grada, te daje veću sigurnost njegovu rastu i razvoju.** Zadar je i kroz povijest imao diverzificiranu gospodarsku bazu, koja je u najvećoj mjeri bila sačinjena od djelatnosti industrije, pomorstva, prometa i veza, turizma, snažne poljoprivrede u zaleđu grada, te trgovine i graditeljstva. Danas je gospodarska struktura grada sačinjena od **prerađivačke industrije (8%), građevinarstva (6%), trgovine (20%), prijevoza i skladištenja 6%, te djelatnosti financijskih, poslovnih i stručnih usluga (13%) i turističke djelatnosti koja se provlači kroz više djelatnosti.** Za grad su također bitne djelatnosti poljoprivrede i ribarstva koja se vežu uz zaleđe grada i otoke.

11.1. Prerađivačka industrija

Duga je povijest prerađivačke industrije u Zadru, no pravi procvat se događa nakon 60-ih godina prošlog stoljeća, kada su nastale vodeće prerađivačke tvrtke poznate i danas. Od tada se industrija postupno definira i strukturira, a unutar nje dominiraju četiri grane: kemijska, metalna, tekstilna i prehrambena. Do rata zadarsko gospodarstvo pretvara se u jedno od najuspješnijih gospodarstava u zemlji, zahvaljujući upravo industrijskoj djelatnosti²⁴. U razdoblju nakon rata i privatizacije dolazi do velikih promjena, te struktura gospodarstva poprima sasvim druge razmjere. U strukturi industrije prevladava **prehrambena industrija, te u manjoj mjeri metaloprerađivačka i strojograđevna djelatnost, a zastupljene su još i kemijska industrija i proizvodnja plastičnih masa** (tekstilna, kožarska industrija, proizvodnja duhana, obuće, elektronike gotovo nestaju). Prehrambena industrija ostaje okosnica preživjele industrije. Ne radi se o tome da je prehrambena industrija osnažena, nego su ostale industrije ubrzano propale. Metaloprerađivačka i strojograđevna djelatnost proživljavaju agoniju propadanjem Bagata i teškim prilikama u SAS-u. Propadanje industrije nastavlja se do danas, te prerađivačka industrija pada ispod 10% u ukupnom BDP-u županije. U njoj proizvodnja hrane i pića ima većinski udio, a metaloprerađivačka i strojograđevna čine ostatak, dok su sve ostale industrije simbolično zastupljene (Hrvatska gospodarska komora, ŽK Zadar, 2011.).

Prerađivačka industrija danas čini svega 8% zadarskog gospodarstva (prema broju zaposlenih), a još je više zabrinjavajuće što kroz cijelo vrijeme nakon 2000. godine prerađivačka industrija nastavlja propadati, iako ostatak gospodarstva raste. Pad prerađivačke industrije u Zadru značajno je veći, čak i od RH prosjeka, a u strukturi gospodarstva prerađivačka djelatnost je udjelom manja u Zadru od većine Jadranskih gradova. U razdoblju recesije prerađivačka industrija je jedna od tri najviše pogođene djelatnosti u gradu Zadru. Premda je Zadar oduvijek karakterizirala raznovrsnost gospodarske strukture, ipak ako želimo osigurati stabilniji gospodarski rast **udio prerađivačke industrije mora biti veći.**

Za gospodarstvo grada je iznimno bitno zaustaviti ove trendove jer prerađivačka industrija ima posebnu društveno-ekonomsku, razvojnu, pa čak i povijesnu važnost za Zadar. Prerađivačka industrija je posebno važna za svaku ekonomiju jer koristi lokalne resurse, zapošljava lokalnu radnu snagu, omogućuje gospodarsku specijalizaciju područja/regije, pridonosi ulaganju u nove tehnologije, vrlo često je generator gospodarskih inovacija, te ulaganja u istraživanje i razvoj. Prerađivačke firme su uglavnom izvozno orijentirane i vrlo često su uzrok ubrzanog rasta i razvoja nekog područja. Upravo zato snažna prerađivačka industrija mora biti cilj i ove strategije. Više je načina na koji se to može učiniti: jačanjem razvojno istraživačke infrastrukture i usluga, privlačenjem novih firmi u područje, jačanjem postojećih putem osiguravanja povoljnih uvjeta, te poticanjem osnivanja novih lokalnih prerađivačkih firmi.

U svakom slučaju svaki daljnji razvoj industrije treba temeljiti na prirodnim prednostima, mogućnosti jeftinog i masovnog transporta morskim putem, te na suvremenim tehnologijama, inovacijama i znanju. Kao ni do sada, na ovom prostoru se ne smije planirati niti graditi i razvijati nikakva ekološki problematična industrija jer bi njeni financijski i drugi ekonomski efekti uvijek bili značajno manji od dugoročnih šteta općem gospodarskom i društvenom razvoju.

²⁴ 1985. godine Općina Zadar ima 35% društvenog bruto proizvoda iz industrije, 21% iz trgovine, 16% od prometa i veza, 8,5% od građevinarstva, 7% od poljoprivrede i ribarstva, dok svega 5% se pripisuje ugostiteljstvu i turizmu.

11.2. Promet, skladištenje i veze

U grani prometa, dominantu ulogu ima pomorski promet gdje sa sjedištem u Zadru djeluje najveća pomorska tvrtka Tankerska plovidba d.d., koja raspolaže flotom brodova za prijevoz sirove nafte, derivata, kemikalija, te rasutih tereta. Kao jedan od najvećih hrvatskih brodara zapošljava preko 1000 ljudi, ostvarujući iz godine u godinu pozitivan financijski rezultat. Naravno, u ovome trenutku suočeni su sa svjetskom krizom započetom u drugoj polovici 2008. godine, a pred njima je kao i pred svjetskim brodarima vrijeme dolaska velikog broja novih brodova iz brodogradilišta naručenih u doba rasta. Na razini ukupne djelatnosti, promet, skladištenje i veze u razdoblju nakon 2000. godine bilježi kontinuirani pad zaposlenosti koji rezultira padom ukupne zaposlenosti sektora od 19% do 2008. godine. Nakon 2008. godine taj pad usporava, te do 2011. pad iznosi 2,4%.

Poglavito zahvaljujući Tankerskoj plovidbi, promet, skladištenje i veze su sa **6% udjela u zaposlenosti jedna od četiri najznačajnije djelatnosti u strukturi gospodarstva grada**. Još je veći izvozni značaj ove djelatnosti za grad, jer prema udjelu u izvozu čak **66% ukupnog izvoza grada Zadra čini djelatnost prijevoza i skladištenja**. S razvojem projekta Gaženice očekuje se još veći rast djelatnosti prometa, skladištenja i veza u gradu Zadru i postupno preuzimanje uloge predvodnika sektora na razini RH²⁵.

U putničkom prometu Zadar je druga luka na Jadranu nakon Splita, a pet milijuna putnika je respektabilna brojka i u mediteranskim razmjerima. Najveći dio putničkog prometa ostvaruje riječki brodar Jadrolinija u lokalnom, dužobalnom i međunarodnom prometovanju. Za gospodarski razvoj posebno treba istaknuti međunarodni pravac Zadar-Ancona. Ovo je najkraća veza prema Italiji, a izgradnjom auto ceste dolazi do povećanja broja linija prema Anconi. Najfrekventniji pravac u lokalnom prometu je relacija Zadar-Preko. Važan projekt Luke za "cruisere" završen je u lipnju 2005. godine i omogućava Zadru dobru perspektivu u razvoju turizma s mogućnošću primanja najvećih "cruisera". Zadar i Zadarska županija također računaju na napredak veza s Italijom, ali i razvoj RO-RO i drugih oblika kombiniranoga prometa na Sredozemlju.

Zadarska luka Gaženica ima izvanredne preduvjete za povezivanje sa susjednom bosansko - hercegovačkom federacijom i srednjoeuropskim državama koje nemaju vlastit izlaz na more. No, Zadarska je luka oduvijek pretežno alimentirala potrebe lokalne privrede, pa je bila i manje podložna oštroj konkurenciji ostalih jadranskih luka. Uključenje u utrku za dominaciju odigralo bi veliku ulogu u razvoju ovog sektora djelatnosti. Može se dakle očekivati porast prometa preko luke najmanje u skladu s općim trendom gospodarskog uspona.

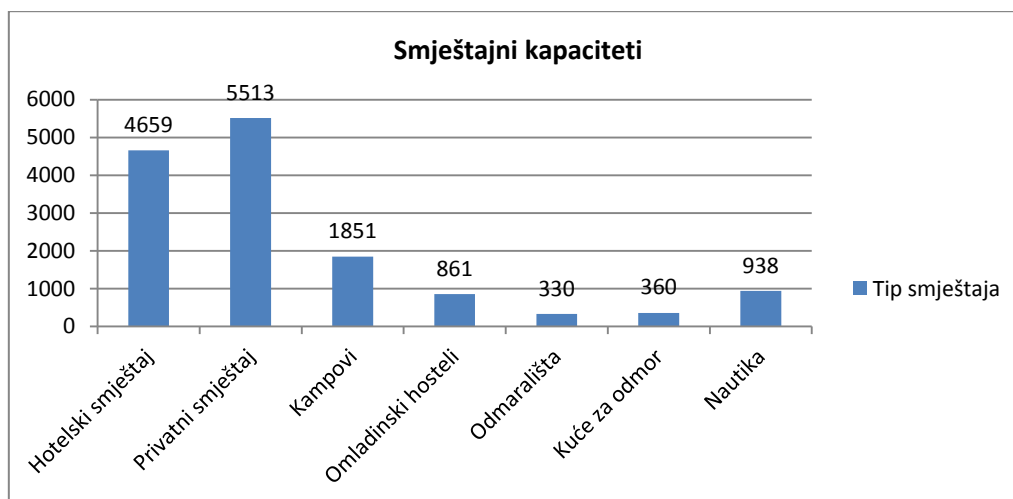
Osim Tankerske koja predstavlja najvažniji privredni subjekt u ovoj grani, tu su još Luka Zadar koja tek treba doživjeti punu ekspanziju razvojem Gaženice, te su u manjoj mjeri zastupljeni zračni promet kroz zračnu luku Zadar, koja u posljednjih nekoliko godina bilježi rekordan promet, te u cestovnom prijevozu nekoliko istaknutih prijevoznika. Do značajnog razvoja prijevoza u Zadru dolazi u razdoblju oporavka iza rata, a posebno 2000. godine kada se redom grade veliki kapitalni projekti poput Masleničkog mosta, tunela kroz Velebit, trasa autoceste Zagreb-Split, te mnogih drugih cesta i tunela koji povezuju sjever i jug Hrvatske.

11.3. Turizam

Grad Zadar je zahvaljujući svom prirodnom smještaju u samom središtu Jadran, bogatstvu kulturno povijesne i prirodne baštine, te jedinstvenom turističkom ponudom jedno od najpopularnijih hrvatskih turističkih destinacija. Postojeća prometna infrastruktura osigurava odličnu prometnu povezanost i dostupnost same destinacije bilo kopnom, morem ili zrakom. Zbog blizine otoka i brojnih prirodnih i kulturno- povijesnih bogatstava u bližoj i široj okolici, Zadar predstavlja centralnu destinaciju iz koje se vrlo lako mogu obilaziti okolne atrakтивности. Turizam je jedna od glavnih gospodarskih grana koja najviše doprinosi vanjskotrgovačkoj razmjeni kroz izvoz usluga. Grad Zadar, prema podacima Turističke zajednice grada Zadra iz 2011 g. raspolaže sa ukupno 14.512 smještajnih jedinica. Struktura smještajnih kapaciteta prikazana je sljedećom slikom.

²⁵ Analiza lokacijskog kvocijenta otkriva specijaliziranost Zadra u djelatnosti Prometa, skladištenja i veza u odnosu na prosjek RH. Promet u Zadru zauzima veći udio nego na nacionalnoj razini, što znači da je to jedna od djelatnosti sa komparativnom prednosti za grad Zadar

Slika 34. Struktura smještajnih kapaciteta u 2011.g.

IZVOR: TZ grada Zadra 2011.

Kako je vidljivo u tablici najznačajnije tvrtke koje se bave hotelskom djelatnošću su Turisthotel d.d., Borik d.d., Punta Skala d.o.o. i Hoteli Zadar d.d..

Tablica 30. Top 10 poduzeća prema djelatnosti – Hoteli i sličan smještaj u 2011. godini

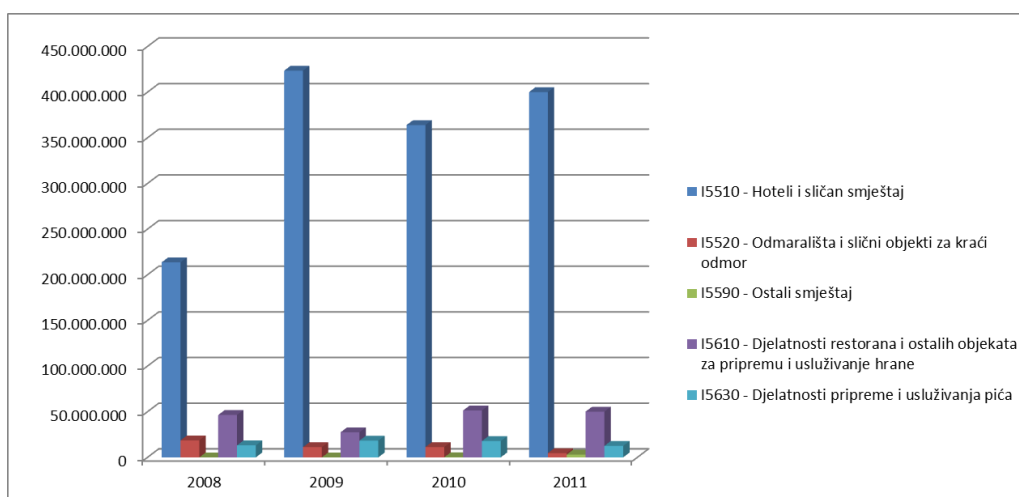
2011	Mjesto	2011	Mjesto
Turisthotel	Zadar	Saharun putnička agencija d.o.o.	Ist
Borik d.d.	Zadar	Adriatica Zadar d.o.o.	Zadar
Puntaskala d.o.o.	Zadar	Vila Valentina d.o.o.	Zadar
Hoteli Zadar d.d.	Zadar	Aenona d.d.	Zadar
Felis-dom nekretnine	Zadar	Duboko plavetnilo-hoteli d.o.o.	Zadar

Izvor: HGK Županijska komora Zadar

U analizi djelatnosti po sektorima, djelatnost koja je direktno vezana uz turizma je djelatnost pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane. Ova djelatnost čini svega 3% gospodarstva i ne oslikava pravi udio turističke djelatnosti u gospodarstvu (jer se turizam provlači kroz više NKD djelatnosti), ipak djelatnost pružanja smještaja i hrane je bitan segment turističke ponude grada. Djelatnost pružanja smještaja i hrane sudjeluje u izvozu grada sa značajnih 13%, te u ukupnim investicijama na razini županije također oko 18% (druga djelatnosti u strukturi investicija odmah iza trgovine). To je djelatnost sa najvišim rastom investicija u razdoblju od 2001. do 2008. kada su investicije u ovoj djelatnosti porasle za nevjerojatnih 1000%. Iako ovi pokazatelji sugeriraju veliku važnost ove djelatnosti za lokalno gospodarstvo, od 2001. do 2008. djelatnost pružanja smještaja i hrane nije rasla prema broju zaposlenih (podaci DZS-a). Što je zapravo iznenađujuće obzirom na opći rast turizma i prihoda od turizma. S druge strane podaci FINA-e pokazuju kontinuirani rast broja zaposlenih i broja poduzetnika u ovoj djelatnosti kroz cijelo razdoblje od 2001.-2011., čak i u razdoblju krize. U svakom slučaju možemo zaključiti kako turizam u gradu Zadru posljednjih godina raste prema svim bitnim pokazateljima (prihodi, noćenja, broj dolazaka), što je vidljivo i značajnim investicijama koje su realizirane u Zadru, pa je tako izgrađen hotelski smještaj u Punta skali, hotel Bastion i hotel Kalelarga na Poluotoku, te Hostel Forum.

Tvrtke koje se bave hotelskom djelatnošću bilježe najveće prihode u turizmu što je vidljivo na sljedećoj slici.

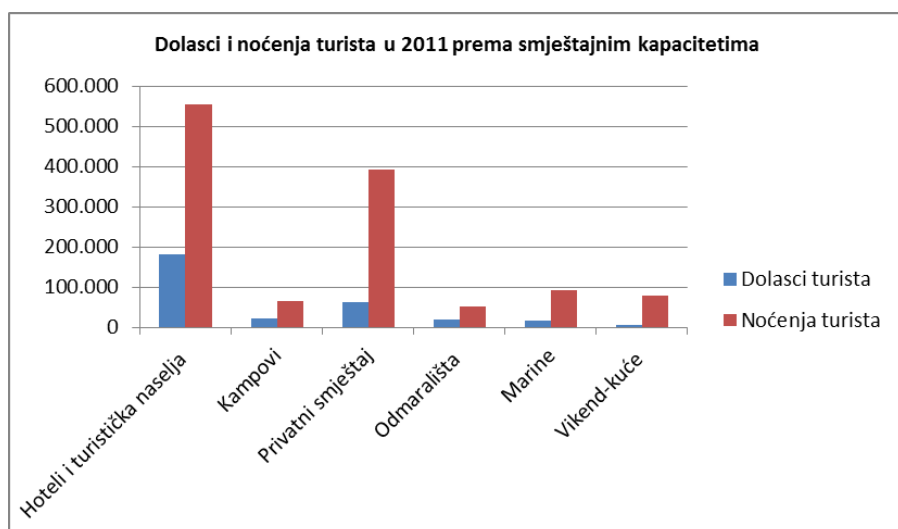
Slika 35. Ukupno prihod po djelatnosti

Izvor: HGK Županijska komora Zadar

Turističke statistike pokazuju da **najviše gostiju boravi u hotelima i turističkim naseljima**, a zatim u **privatnom smještaju**, marinama, kampovima, odmaralištima i vikend kućama.

Slika 36. Dolasci i noćenja turista u 2011. prema smještajnim kapacitetima

Izvor: TZ Zadarske županije

Posljednjih godina postoji kontinuirani trend rasta dolazaka i noćenja zahvaljujući, između ostalog, uvođenju **niskotarifnih letova** koji povezuju gotovo cijelu Europu sa Zadrom, proširenju smještajnih kapaciteta, kvalitetne promocije, ali i organizacije vrlo atraktivnih ljetnih manifestacija i koncerata. U 2010. godini po **prvi puta je ostvaren rekordan broj od preko milijun noćenja**.

Prema podacima Turističke zajednice grada Zadra, u 2011. godini, područje grada Zadra posjetilo je ukupno 284.077 registriranih gostiju, od čega 50.257 domaćih (17,7%) i 233.820 stranih (82,3%). U odnosu na 2010. godinu zabilježeno je ukupno povećanje registriranog broja turista od +7%. Ostvareno je ukupno 1.075.845 noćenja (+6% više u odnosu na 2010. g.), a od toga su domaći gosti ostvarili 167.472 noćenja (15,6%) (+4% više u odnosu na 2010. g.), a strani 908.373 noćenja (84,4%) (+6% više u odnosu na 2010. g.). Kada se pribroje podaci o prometu nautičkog turizma (vode se zasebno u statistikama Hrvatske turističke zajednice), u 2011. g. područje Zadra posjetilo je 300.078 gostiju od čega 52.867 domaćih i 247.211 stranih. **U usporedbi s 2010. godinom, broj turista je veći za +6%. Također je ostvareno 1.169.145 noćenja ili +4% više u odnosu na 2010. g. Najveći broj noćenja u 2011. ostvaren je u zadarskim hotelima (47%), a slijede privatni smještaj (32%), nautički turizam (8%), kampovi (6%), hosteli i kuće za odmor (3%), te odmarališta (1%).** Individualni

gosti su ostvarili 53% noćenja, a organizirano je putem stranih i domaćih turističkih agencija ostvareno 47% noćenja.

U tablici niže je dan prikaz najbrojnijih gostiju prema zemlji porijekla zabilježeno u 2011. g. (tablica ne uključuje podatke o nautičkom turizmu).

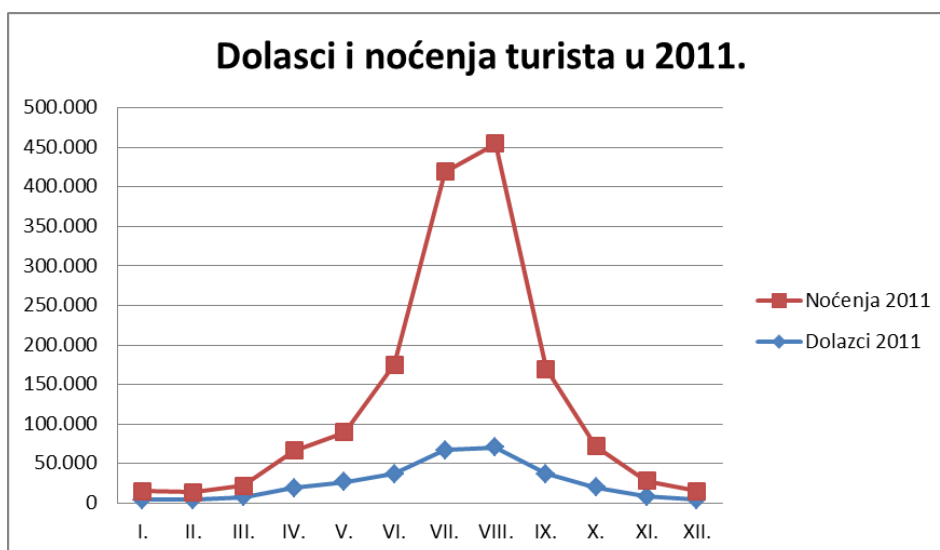
Tablica 31. Gosti prema zemlji porijekla u 2011. godini

Zemlja porijekla	Dolasci 2011.	Zemlja porijekla	Noćenja 2011.
Njemačka	30 874	Njemačka	166 233
Italija	25 419	Austrija	119 288
Austrija	23 862	Slovenija	78 925
Španjolska	17 827	Italija	71 813
Francuska	17 749	Slovačka	66 953
Slovenija	14 742	Mađarska	44 815
Velika Britanija	10 448	Poljska	40 268
Slovačka	9 934	Češka	39 018
Mađarska	8 250	Velika Britanija	34 741
Poljska	6 454	Francuska	34 724
Češka	6 124	Rusija	21 993
Belgija	5 921	Španjolska	21 835
Nizozemska	4 859	Belgija	18 166
Švicarska	4 470	Nizozemska	17 580
Australija	4 041	Švedska	16 065
Ostale zemlje	42 846	Ostale zemlje	115 956
Ukupno	233 820	Ukupno	908 373

IZVOR: TZ grada Zadra 2011.

Prema navedenim statističkim podacima sasvim je vidljiva velika uloga turizma u cjelovitom gospodarskom razvoju grada Zadra. Zahvaljujući uvođenju, prethodno spomenutih, nisko tarifnih letova koji povezuju Zadar sa Europom, Zračna luka Zadar ostvaruje znatan i kontinuirani rast broja putnika od 2007 do danas, što znatno utječe na turizam grada. **U 2011. godini ostvaren je dosad najveći promet od 284.980 putnika, dok ih je primjerice 2001. g. bilo samo 39.244.** Nisko tarifne kompanije zaslužne su i za jaču promotivnu kampanju koja je i rezultirala uspješnim turističkim prometom. Međutim, glavni problem daljnjeg razvoja turizma grada Zadra, kao i u ostatku Hrvatske leži u sezonalnoj karakteristici turizma i konkurentnosti u odnosu na ostale destinacije. Trend ljetno kupališnog turizma još uvijek dominira na tržištu, ali ujedno sve više traži i ponudu brojnih drugih aktivnostima koje će upotpuniti posjet određenoj destinaciji.

Tablica 32. Dolasci i noćenja turista po mjesecima u 2011.

Izvor: TZ grada Zadra

Glavni faktori na kojima se temelje suvremeni turistički trendovi su **sigurnost, zdravlje, ekologija i kultura**. Također pri planiranju daljnjeg turističkog razvoja treba uzeti u obzir rast turističke potražnje starijih dobnih skupina koje između ostaloga češće putuju, duže ostaje na odmoru, žele sudjelovati u različitim aktivnostima, te više troše na putovanju. Sukladno navedenom, prilike za daljnji i dugoročni razvoj turizma na području grada Zadra treba tražiti u **specifičnim oblicima turističke ponude. To su prije svega, obzirom na bogatu kulturno povijesnu baštinu, kulturni turizam koji uključuje i gastro turizam. Zatim izletnički turizam obzirom na blizinu nacionalnih parkova, parkova prirode i otoka, te nautički turizam** koji bilježi solidne ekonomske rezultate, a koji mogu biti još i bolji. Zadarska županija je druga županija na Jadranu iza Primorsko-goranske prema broju luka nautičkog turizma (21 luka od ukupno 98 luka u RH) **s najvećim brojem vezova na Jadranu** (3.640). Luke nautičkog turizma u Zadarskoj županiji čine **23% ukupnog prihoda luka nautičkog turizma Jadrana**, a prihodi kao i ukupan broj plovila rastu posljednjih godina. Također, rezultati prethodne analize pokazuju kako je upravo djelatnost u kojoj prevladavaju charteri i tvrtke povezane sa nautičkom djelatnošću, jedna od djelatnosti u kojoj grad ima **izraženu komparativnu prednost**, odnosno veći udio u gospodarstvu od prosjeka RH. **To je jedan od sektora koji je postigao kontinuirani rast od 2001. do 2008.** uz umjereni pad u recesijskim godinama, **pa stoga čini jedan od potencijalno ekspanzivnih sektora** razvoja grada u sljedećim godinama, posebno ako uzmemo u obzir važnost projekta uvale Jazine (Dražnice i Maestral) i premještanja trajektnog terminala u luku Gaženica.

Nautički turizam na prostoru Grada Zadra ima sve preduvjete za brz i kvalitetan razvoj, bar kada je riječ o prirodnim pogodnostima. Plovni akvatorij između brojnih otoka, uvala, kanala, otočića i hridi izvanredan su mamac brojnim nautičarima koji od ranog proljeća do kasne jeseni plove u ovim vodama. Postoji i prilično dobra infrastruktura, koja se sastoji od vezova u moru i na kraju. Danas su na prostoru Grada Zadra izgrađene i opremljene 3 marine (2 u gradu i 1 na Velom izu). Također je započet proces izgradnje i uređenja nautičkih luka, tipa privezišta i sidrišta na otocima Grada Zadra. No, nautički turizam ne može biti samo ponuda sigurnog veza i eventualno nekih osnovnih životnih i nautičkih potreptina, nego ponuda kompletnog turističko ugostiteljskog sadržaja prilagođenog potrebama nautičkih turista.

Obzirom na lokaciju i odličnu prometnu povezanost potencijal za razvoj turističke ponude grada Zadra tijekom cijele godine svakako je i **kongresni turizam**, čiji razvoj grad trenutno ne raspolaže zadovoljavajućim kapacitetima, međutim za kojeg postoje planovi i projekti, a čijom realizacijom bi se kreirala ponuda kongresnog turizma u Zadru. Također, ne treba zanemariti visoke potencijale **sportskog turizma** za kojeg postoji izniman potencijal u već izgrađenoj sportskoj infrastrukturi, tradiciji zadarskog sporta (posebno košarke) te velikom broju sportskih udruga i klubova.

11.4. Trgovina i graditeljstvo

Novija povijest Zadra do rata poznaje nekoliko značajnih trgovina među kojima se ističu Plodine, Zadranka, Tekstil i Tankerkomerc. U Zadru tada djeluje niz trgovačkih tvrtki s drugih područja, posebno splitskog (Dalma, Jugoplastika), ali i iz drugih krajeva RH. U 90-ima pokušaji spašavanje domicilnih tvrtki Zadrance i Plodina ne daju rezultate. Stasa dio lokalnih trgovaca na čelu sa Sonikom, Bakmazom, Bure Commercom, Intermodom i sl., te Zadarcomerca koji ubrzo dopijeva u stečaj.

Trgovina je daleko najveći gospodarski sektor grada i **čini 20% gospodarstva** s oko 4.500 zaposlenih. Domaćoj trgovini pridružili su se veliki strani i domaći trgovački lanci kao što su: Billa, Getro, Pevec, Plodine, Konzum, Kaufland, Trgovinski centar Zadar, Merkur, Mercator, Interspar, Lidl, Supernova i dr.

Od 2001.-2008. **trgovina je sektor koji je sa rastom od 51% stvorila najviše radnih mjesta u Zadru, čak 1.764**, što znači da je **gospodarski rast grada u najvećoj mjeri određen rastom djelatnosti trgovine**. U razdoblju krize trgovina je jedna od djelatnosti koja je umjereno do jako pogođena krizom, te je opala za 9,25%. Analiza također pokazuje da je **trgovina vodeća konkurentna djelatnost** u kojoj je grad Zadar lokacijski konkurentniji od prosjeka RH.

Snaga trgovine u Zadru ponajviše proizlazi iz dobrog geostrateškog položaja Zadra kao i dobro razvijenih cesta i prometne povezanosti, što omogućuje trgovinskim lancima iz Zadra da u isto vrijeme profitiraju od lokalnog stanovništva, dobrim djelom od stanovnika iz šire okolice, te drugih susjednih županija koje gravitiraju Zadru, a u sezoni od turizma. Ne treba odbaciti niti činjenicu da Zadar kao grad raste brojem

stanovnika što je rezultat pozitivnog migracijskog salda i prirodnog prirasta, a također ovoj industriji odgovara radi porasta tržišta potražnje.

U razdoblju velikog gospodarskog razvoja 70-ih godina u **graditeljstvu** nastaju firme na čelu s GP Jadranom, GP Zadrom, uz GP Lavčević i GP Vladimir Gortan, pa niz hrvatskih građevinara ovdje nalazi posao. Ovo je razdoblje izgradnje i urbanizacije dijelova grada koji se danas smatraju centrom Zadra. Gradi se Velebitska, Voštarnica, a nastaju i druge nove gradske četvrti. Na žalost, urbanisti i legalna gradnja ne prate ekspanziju grada, te se sve mahom događa po principu leopardove kože, gdje se grade nova naselja uglavnom među bespravno izgrađenim naseljima individualnog stanovanja. Iz tog razdoblja može se istaknuti graditeljski megaprojekt vodovoda sa Zrmanje.

Nakon 90-ih najveće građevinske tvrtke propadaju, opstaju novonastale Maraš, osamostaljeni Gortan, te Lavčević. Građevinarstvo je samo trpjelo propadanje kao i u cijeloj zemlji od početka rata do prvih buđenja pred 2000. godinu, i izgradnje trgovinskih centara, pa POS-ovih zgrada te konačno kompletne stanogradnje. Danas građevinarstvo čini oko **6% gospodarstva grada**, no to je udjel nakon velikog pada posljednjih 5 godina. U razdoblju rasta od 2001. do 2008. građevinarstvo je **jedna od nekolicine djelatnosti sa iznimnim rastom od 37% u broju zaposlenih, te sa rastom investicija od preko 200%**. U tom periodu **građevinarstvo zapošljava 450 novih zaposlenika** te čini oko **18% ukupnih investicija na razini županije**. Nakon 2008. građevinarstvo je djelatnost koja je **najviše pogođena krizom** što se odražava i na zaposlenosti koja se u tri godine smanjuje za 32%. Mnoge tvrtke u ovom razdoblju su blokirane, neke potpuno nestaju, a većina ih se bori sa nelikvidnošću. Ono što najviše negativno utječe na perspektivu građevine je opća gospodarska situacija u kojoj se ne naziru nove investicije. Jedini način za podizanje građevinarstva u budućnosti je osiguravanjem povoljnog okruženja za investicije. Građevinarstvo raste na novim investicijama, stoga ja iznimno bitno pokrenuti novi gospodarski ciklus koji će podići građevinarstvo iz ove teške situacije.

11.5. Financijske, poslovne i stručne usluge

Posebno značajan zamah u posljednjem desetljeću su dobile financijske usluge, porezno savjetovanje, osiguranje i bankarstvo, na čelu sa najvećom tvrtkom u sektoru OTP bankom. Iako danas **čini oko 4% gospodarstva**, te zapošljava oko 900 ljudi, financijska djelatnost je od 2001. do 2008. **narasla za 30%**, da bi u krizi tek minimalno opala. Prema strukturi gospodarstva financijska djelatnost je jedna od **djelatnosti s komparativnom prednošću** u Zadru jer ima veći udio zaposlenih u ukupnoj zaposlenosti od prosjeka RH. Znači da poslovni subjekti iz ovog sektora vide Zadar kao pogodno područje za razvoj takve djelatnosti. Zadar je grad s dvadesetak poslovnica, podružnica, filijala, područnih ureda, zastupstava, bankovnih predstavništava. Razvoj tržišta kapitala i tržišta dionica, trebalo bi poticajno djelovati na ubrzanje općih gospodarskih tokova, odnosno, što je posebno važno, do optimalne strukturne i prostorne alokacije kapitala.

Uz financijski sektor još je više rastao sektor poslovnih i stručnih usluga u kojemu su zastupljene pravne usluge, arhitektonske i inženjerske usluge, računovodstvo, knjigovodstvo, računalne usluge, promidžba, te usluge poput putničkih agencija i iznajmljivanja. Ove djelatnosti pokazuju na razini ukupne djelatnosti stabilnost u krizi, te su gotovo jedini sektor koji nije opadao prema broju zaposlenih od 2008.-2011. godine. Na razini **gospodarstva čine 9% (približno 2.000 zaposlenih)**, a od 2001.-2008. godine dio su sektora koji je **narastao nevjerovatnih 42%**. Ako sektoru stručnih i poslovnih usluga pridodamo sektor financijskih usluga i osiguranja dobivamo procjenu od približno 2.800 zaposlenih u 2011. godini u sektoru financijskih, poslovnih i stručnih usluga, što je oko visokih **13% gospodarstva**. Uz trgovinu (i građevinu do recesije) sektor ovih **usluga je stvorio najviše novih radnih mjesta (oko 700) u Zadru, u posljednjem desetljeću**.

Svi ovi podaci pokazuju kako se u Zadru u godinama rasta posljednjeg desetljeća razvio vrlo potentan i stabilan sektor poslovnih i stručnih usluga. Za vjerovati je kako se upravo ovaj sektor izgradio na investicijama i gospodarskom rastu²⁶ ostalih sektora grada koji se ne mogu razvijati bez snažnog sektora poslovnih i stručnih usluga. Svakako je ovo jedan od sektora na koji treba računati u budućnosti i čiji daljnji **razvoj i profiliranje treba pratiti i poticati**. Upravo usluge, a pogotovo usluge temeljene na znanju, čine većinski dio modernih i

²⁶ Dobrim djelom je zaslužan razvoj turizma i građevine jer većina poslovnih subjekata u sektoru čine građevinski inženjeri, arhitektonski uredi, zatim iznajmljivanje (charteri koji se vežu na turizam), putničke i turističke agencije... A uz njih dolaze i sektori računovodstva, računalnih usluga, knjigovodstva, pravne usluge, itd.

razvijenih gospodarstava svijeta²⁷, pa stoga i ovaj sektor treba promatrati kao početak razvoja sektora koji će poprimati sve veći značaj u budućem razvoju grada.

11.6. Poljoprivreda, ribarstvo i ruralni razvoj

Grad Zadar ima značajnu ulogu u razvoju poljoprivrede i ribarstva. Oduvijek je bio središte ruralne, agrarno razvijene okolice u kojoj su proizvodi prvobitno plasirani na gradsko tržište, a potom, razvojem industrije i prometa, poljoprivredna se sirovina počinje prerađivati i distribuirati iz grada. Na radionicama za izradu ove strategije, kao i na održanim intervjuima s predstavnicima gradske uprave posebno je istaknuta važnost razvoja ruralnih krajeva kroz razvoj poljoprivrede, ribarstva i marikulture, koji su jednako tako bitni i za sami razvoj grada.

Na prostoru Grada Zadra razlikuju se tri poljoprivredno-proizvođačke zone: rubni pojas Ravnih kotara, obala i otoci. Rubni pojas Ravnih kotara kontaktno je područje Grada s najbogatijim poljoprivrednim područjem Županije. Do domovinskog rata ovo je područje bilo značajan proizvođač voća, povrća i vina u Hrvatskoj. Posebno su se isticali kombinat Zadar s Plodinama koji su ujedno bili najveći prometnik svježim voćem i povrćem u zemlji. Pored Vrane, Baštice i Smilčića razvija se Bokanjac, Nadinsko blato, a šire se Baštica i Vlačine. PK Zadar tada poprima impresivne razmjere. Tada nastaju snažne zadruge poput Nove zore, PZ Ravnih kotara i PZ Vukšić. U ribarstvu osim Adria Ulova u Kalima djeluje Mardešić kao i privatni ribari. Uz snažan zamah riboprerađivačke djelatnosti (Adria, Mardešić) dolazi do osnivanja Cenmara kao prvog svjetskog postrojenja za kavezni uzgoj bijele ribe (lubin i orada). Gradi se i tvornica za preradu soje na bazi pretežito uvezene soje.

Nakon rata se poljoprivreda nalazi u iznimno teškoj situaciji zbog ogromnih područja pod minama ili minski sumnjivim područjima. Većina polja je neobrađeno. PK Zadar kao najvažniji subjekt već je prije rata razbijen nizom drugih tvrtki. Nakon rata tvrtka se gasi.

U razdoblju od rata razvilo se nekoliko poznatih poslovnih subjekata poput Vrane, Vigensa, Vinarije Benkovac te Maraske u Vlačinama. Uz pomoć poljoprivrednih potpora sade se velike površine maslina i vinograda. Poljoprivredna proizvodnja i dalje je manja od predratne, a dio problema je nastao u uvjetima u kojima se uvoz svega isplati, a proizvodnja ne.

Ribarstvo je zahvaljujući specifičnoj marikulturi dobilo impuls oporavka i razvitka. Izvozi se tuna, a Japan postaje prvi izvozni partner. u 2009. se osniva tvrtka Cromaris za marikulturu sa sjedištem u Zadru, koja čini 50% uzgoja bijele ribe i oko 95% uzgoja mlađi u RH. Dans od ukupnog ulova ribe i drugih morskih organizama u RH na Zadarsku županiju opada 42%. **Zadarske županija postaje vodeća županija prema ulovu u RH, te generalno vodeća županija u ribarstvu i marikulturi u zemlji.** Na području Zadarske županije aktivno je **368 poslovnih subjekata** - koji za osnovnu djelatnost po NKD-u imaju *Ribarstvo i uzgoj riba ili usluge povezane s njima* (Poslovna.hr, 2012). Bitno je naznačiti da od ukupno 368 subjekata, njih 67 ima sjedište u samom gradu Zadru, dok preostalih 301 imaju sjedište na ruralnom području Zadarske županije. Rezultati analize upućuju na to kako se u posljednjih nekoliko godina odvija premještanje ribarskih subjekata s područja grada u ruralna područja županije, što potvrđuju podaci o smanjenju zaposlenih u ribarstvu na području grada od 2001.-2008 za 40%, dok se u isto vrijeme broj zaposlenih u ribarstvu na području županije ubrzano raste, kao i svi ostali pokazatelji (prihod, izvoz, idr.). Svi ekonomski pokazatelji označavaju djelatnost ribarstva kao djelatnost s konkurentskom prednošću Zadarske županije naspram RH i kao takvu je treba iskoristiti da bude poluga daljnjeg gospodarskog razvoja grada i županije.

Danas je poljoprivreda na simboličnih 2% (prema zaposlenosti) gospodarstva, te sve više poprima socijalnu, a ne gospodarsku kategoriju. Ključni nedostaci u današnjoj poljoprivrednoj proizvodnji su nesređeni vlasnički odnosi, to jest zemljišne knjige, zatim usitnjenost posjeda, male površine poljoprivrednog zemljišta koje se navodnjavaju, te nesređeno tržište poljoprivrednim proizvodima. Unatoč svim nedostacima i kriznim vremenima, u proteklih nekoliko godina podignuo se respektabilan broj trajnih nasada (poglavito maslina, vinograda, smokava...) iz kojeg se razvio asortiman i kvaliteta naših proizvoda (vina, ulja, sira, meda, proizvoda od smokava, ribljih i suhomesnatih proizvoda, proizvoda od ljekovitog i aromatičnog bilja...). Na primorskom

²⁷ Visoko razvijene zemlje s prosječnim BDP-om po stanovniku od 32.550 USD (PPP, 2005.) u prosjeku imaju sljedeći udio u BDP-u: poljoprivreda 2%, industrija 26% i usluge 72%.

dijelu i na otocima poljoprivredna proizvodnja je izrazito mediteranskog tipa s razvijenim kulturama vinograda, maslina, maraske, smokve, badema i ranog povrća.

Poljodjelstvo je jedan od primarnih i strateških pravaca razvoja Zadarske županije, te zajedno s turizmom mora odigrati značajnu ulogu u budućem razvoju. 68000 ha obradivih površina Zadarske županije treba pravilno usmjeriti i iskoristiti, uz financijske, tehnološke i znanstvene poticajne mjere. Osnovni smjer u razvoju poljodjelske proizvodnje i dalje će biti voćarstvo i maslinarstvo, vinogradarstvo i vinarstvo, povrćarstvo, stočarstvo, osobito ovčarstvo i kozarstvo. Poželjni ciljevi razvitka poljoprivredne proizvodnje neće se moći u potpunosti ostvariti bez odgovarajućeg razvoja prometa poljoprivrednim proizvodima.

11.7. Kreativna industrija – sektor budućnosti

Kreativna industrija predstavlja važan element u ostvarivanju prosperiteta mnogih gradova danas. Sintezom industrijske proizvodnje i ubrzanih tehnoloških promjena s jedne strane i kulturnih djelatnosti u najširem smislu s druge strane, kreativnost se izdvojila kao neizbježni i odlučujući element u procesu stjecanja dobiti u globalnim razmjerima. Tako je u mnogo čemu kultura u različitim aspektima postala bitan element industrijskog napretka²⁸.

Komercijalizacija umjetnosti i kulture pored zarade, bitno mijenja i način funkcioniranja gradova, njihovih dijelova i stanovnika. Gradovi koji su gotovo zaboravljene kvartove pretvorili u prostor za rad umjetnika, opet postaju interesantni za različite ciljne grupe. Kreativno poduzetništvo pogoduje težnjama povećanja atraktivnosti grada, budući da je veoma lak instrument za pokretanje procesa animacije gradskog tkiva.

Počela je era u kojoj će se gradovi preorijentirati na privlačenje novog stanovništva, a ne na direktno privlačenje kapitala, jer povećanje broja radnog, obrazovanog i kreativnog stanovništva utječe i na povećano zanimanje investitora (Đerić, 2009.).

Kreativna industrija u Hrvatskoj još uvijek je nedovoljno poznata, pa tako i činjenica da može otvoriti nova radna mjesta i donijeti dobit. Riječ je o konstantno rastućem sektoru globalnog gospodarstva koji stvara i koristi proizvode intelektualnog vlasništva i kreativnih usluga. Kreativna industrija obuhvaća široki spektar djelatnosti kao što su primjerice izdavačka, filmska, audiovizualna, zanatska, dizajnerska i likovna umjetnost. Stručnjaci govore kako su upravo kreativnost i inovativnost veliki gospodarski adut za budućnost.

Važnost kreativne industrije prepoznata je diljem Europe pa su Estonija, Latvija i Litva provele sveobuhvatno lokaliziranje resursa kreativne industrije. U Francuskoj, Portugalu i Španjolskoj postoje studiji upravljanja kreativnim poduzećima, a Barcelona, Helsinki, Göteborg i neke talijanske regije imaju odjele uprave za razvoj kreativne industrije. Velika Britanija u ovoj grani gospodarstva danas zapošljava dva milijuna ljudi, a ovaj sektor bilježi dvostruko veći godišnji prirast od ostalih gospodarskih grana zajedno. U Austriji su 2000. godine kreativna poduzeća zabilježila dobit od 20,6 milijardi eura, što je prirast od 49% u pet godina, a radnih mjesta u istoj grani bilo je 29% više nego li prije pet godina. Posljednji podaci kreativne industrije u Austriji govore kako je ona ostala najdinamičnija grana gospodarstva te zemlje.

U gradu Zadru postoje dobri preduvjeti za razvoj kreativne industrije. Sve je veći broj firmi i pojedinaca koji se mogu okarakterizirati kao dio kreativne industrije. S druge strane, prostorne mogućnosti naše županije (zadarski arhipelag, velebitsko područje i područje unutrašnjosti naše županije), te kulturna i povijesna baština iznimno su resurs koji je privlačan ovakvim industrijama. Danas dio kreativne industrije mogu biti razne djelatnosti koje imaju kreativan proizvod ili uslugu. Tako se uz kreativnu industriju često vežu: arhitektura, dizajn, moda, film, fotografija, glazba, kazalište, likovna umjetnost, književnost/nakladništvo, balet/ples, obrti, promocija i marketing, razvoj računalnih aplikacija i dr.

²⁸ <http://www.moj-posao.net/Vijest/61421/Kreativna-industrija-adut-za-buducnost/6/>

12. Gospodarski razvoj: stanje i perspektive

Zadar se nakon ratnih 90-ih **ubrzano razvija te dostiže ostale, u tom trenutku razvijenije gradove RH**. U posljednjem desetljeću grad se nameće kao lider Jadranske regije prema stopama rasta zaposlenosti, stanovništva, BDP-a, i drugim društveno-ekonomskim pokazateljima. U godinama rasta grade se veliki kapitalni projekti, od javne prometne i društvene infrastrukture, stambenih i poslovnih zgrada, pa do velikih trgovačkih centara, hotela, ugostiteljskih objekata, idr.). Zbog velikih investicija prosperira građevinski sektor te sektor financijskih usluga, a značajne stope rasta pokazuju i sektori poslovnih usluga kao i poslovanja nekretninama.

Prava je nesreća što već nakon desetljeća nesmetanog razvoja nastupa globalna ekonomska kriza koja grad ponovo, tek 13 godina nakon rata, zaustavlja i vraća nekoliko godina unatrag. Svakako bi zanimljivo bilo vidjeti dokle bi Zadar stigao da se nastavio razvijati prema stopama rasta iz razdoblja 2001. do 2008. Za vjerovati je kako bi se u sljedećem desetljeću još više približio razvijenijim metropolskim gradovima RH.

Danas, 4 godine nakon početka ekonomske krize u osnovi zadarsko gospodarstvo, kao i u ostalom većinu RH gradova, karakteriziraju:

- ✓ **Veliki vanjsko-trgovinski deficit**
- ✓ **Rast nezaposlenosti**
- ✓ **Pad broja obrtnika i stagnacija poduzetnika**
- ✓ **Deindustrijalizacija i snažan pad industrijske proizvodnje**
- ✓ **Pad proračunskih prihoda grada**

Premda je u razdoblju rasta zadarsko gospodarstvo raslo prema stopama višim od prosjeka, čak i tada su prisutni strukturni gospodarski problemi karakteristični za cijelu RH, poput visoke nezaposlenosti, nedovoljnog izvoza i kontinuirano opadajuće prerađivačke industrije. Obzirom da je vrijeme revitalizacije završilo, na koncu sa ekonomskom krizom, ostaje vidjeti na koji način će se Zadarsko gospodarstvo razvijati u godinama koje su ispred nas, te na koji način će odgovoriti na izazove poput revitalizacije prerađivačke industrije, produljenja turističke sezone, izgradnje luke međunarodnog značaja Gaženica, oživljavanja poduzetništva i obrtništva, jačanje izvoza i pokretanje novog investicijskog ciklusa. Tome treba pridodati i izazove koje nosi ulazak u EU i s njime još veće otvaranje stranom kapitalu i vanjskim ekonomskim utjecajima. Svi ti izazovi moraju biti u fokusu razvojne politike grada kako bi u nadolazećem programskom ciklusu i razdoblju trajanja ove strategije vratili Zadar na putove rasta i društveno-ekonomskog razvoja.

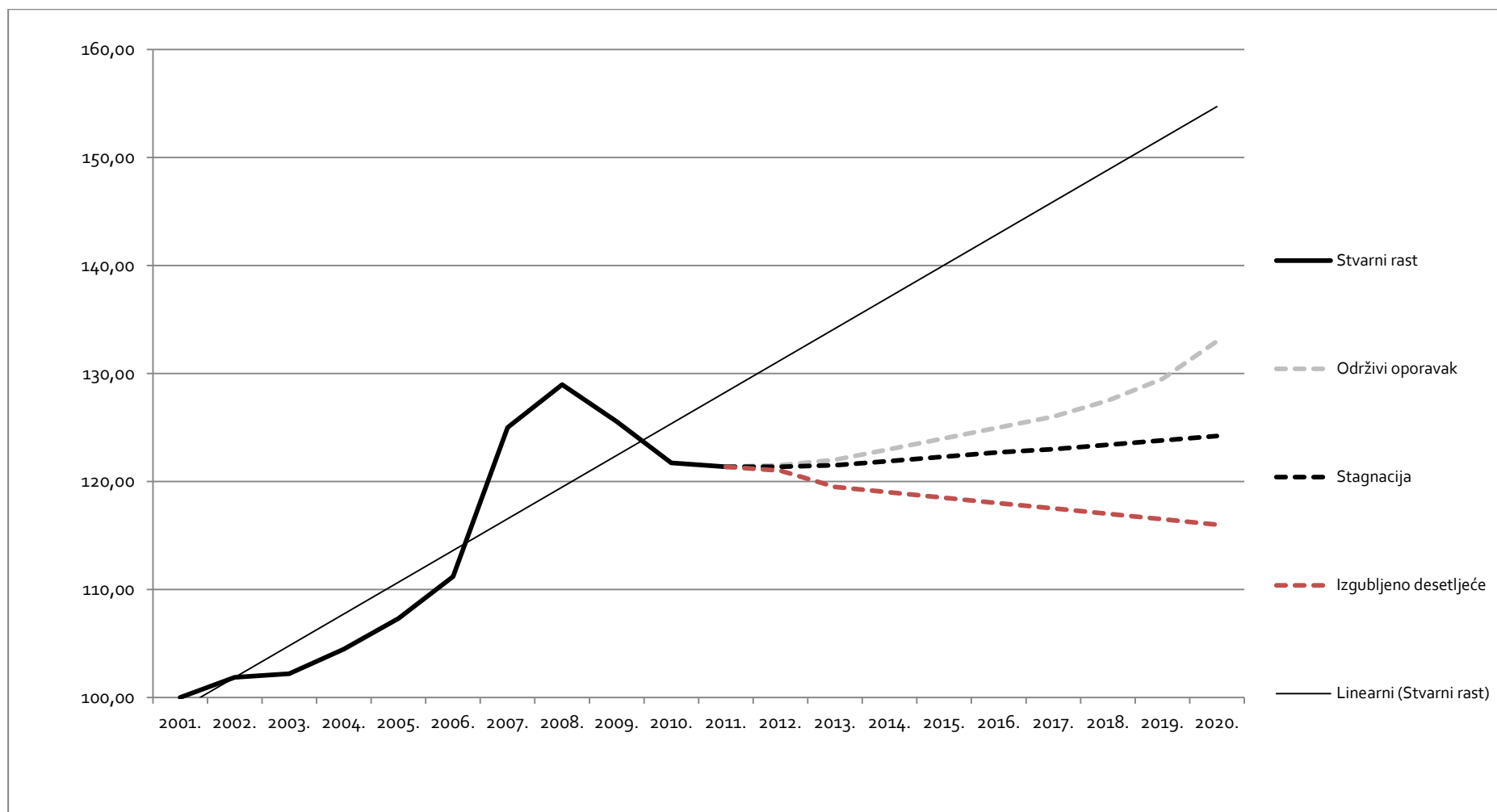
Zadar 2020. !?

Sudeći prema dosadašnjim gospodarskim kretanjima, a prije svega padu poduzetničke aktivnosti i već kroničnom nedostatku investicija koju karakterizira gospodarstvo cijele RH za očekivati je najmanje daljnju stagnaciju u kratkom roku. U srednjem i dugom roku nadamo se da će se gospodarstvo ipak uspjeti oporaviti, a prvi pozitivni efekti mogli bi uslijediti ulaskom u EU.

U srednjem i dugom roku grad se može razvijati po tri scenarija:

- 1. Održivi oporavak** – Zadar se vraća stopama rasta iz prethodnog razdoblja i raste iznadprosječno. Gospodarstvo se u potpunosti oporavlja.
- 2. Stagnacija** – Zadar ne uspijeva prebroditi krizno razdoblje, tek polagano nastavlja rasti uz značajne gubitke
- 3. Izgubljeno desetljeće** – Zadar će trajno izgubiti godine prosperiteta i razvojni potencijal koji trenutno ima

Slika 37. Tri scenarija razvoja grada do 2020.

Izvor: ZADRA d.o.o.

* Linearni stvarni rast pokazuje kako bi se Zadar razvijao da nije bilo krize

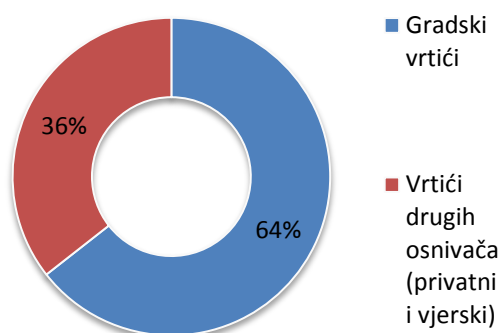
13. Društvene djelatnosti

13.1. Obrazovanje

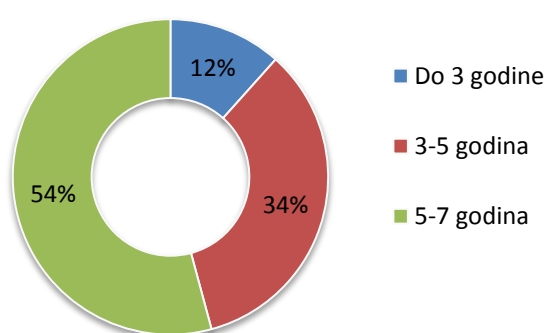
13.1.1. Predškolski odgoj

Predškolski program obuhvaća programe odgoja, naobrazbe, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi koji se ostvaruju u vrtićima. Na području Zadra predškolski odgoj i naobrazba provode se u tri ustanove kojima je osnivač Grad Zadar: Dječji vrtić Radost, Dječji vrtić Sunce, Dječji vrtić za djecu s posebnim potrebama Latica, te u ustanovama drugih osnivača, privatnim i vjerskim vrtićima. Udio djece koja pohađaju gradske, privatne, te vrtiće vjerskih zajednica prikazan je na grafikonu niže. **Gradski vrtići u Zadru zbrinjavaju 36 % djece, dok vrtići drugih osnivača zbrinjavaju 64% djece, čime je ukupno obuhvaćeno 80% djece predškolske dobi.**

Slika 38. Udio upisane djece u dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja (2011/2012)

Slika 39. Udio upisane djece u dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja prema dobi (podaci za Zadarsku županiju; DZS)

Izvor: Grad Zadar; www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/08-01-08_01_2012.htm

Po pitanju upisane djece u dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja prema dobi (podaci za poručje županije), na slici je vidljivo da je **12% upisane djece u dobi do 3 godine, 34% djece u dobi između 3 i 5 godina, te preostalih 54% između 5 i 7 godina.**

U posljednjih nekoliko godina ostvaren je značajni napredak u području predškolskog odgoja, pa je tako od pedagoške 2005./2006. godine do 2011./2012. godine kapacitet vrtića povećan za 18 odgojnih skupina. Prosječan broj djece u skupinama u pedagoškoj 2005./2006. godini iznosio je 27 djece, a u pedagoškoj 2011./2012. godini iznosi 21 dijete što svjedoči i o povećanom standardu boravka djece u vrtićima. U tome razdoblju izvršeni su brojni zahvati rekonstrukcije, nadogradnje i potpune izgradnje vrtića (značajnije intervencije: PO Ciciban, PO Tratinčica u Crnome, uređenje stambene zgrade na Smiljevcu za 4 odgojne skupine, PO V. Nazor, dječiji vrtić G. Vitez, vrtić Višnjik, i dr.), što je rezultiralo spomenutim unaprjeđenjem uvjeta boravka djece u vrtićima.

Na slici niže prikazana je rasprostranjenost vrtića u Gradu Zadru. Vidljiva je gusta pokrivenost vrtićima u samom centru, te pomalo razrijeđena prema rubnim dijelovima grada. Iz navedenog možemo zaključiti da je rasprostranjenost vrtića u Gradu Zadru na zadovoljavajućoj razini.

Slika 40. Pokrivenost vrtićima, Zadar

Izvor: <http://www.mzos.hr>; Obrada: Zadra d.o.o.

Predškolski odgoj i naobrazba provodi se u tri ustanove kojima je osnivač Grad Zadar:

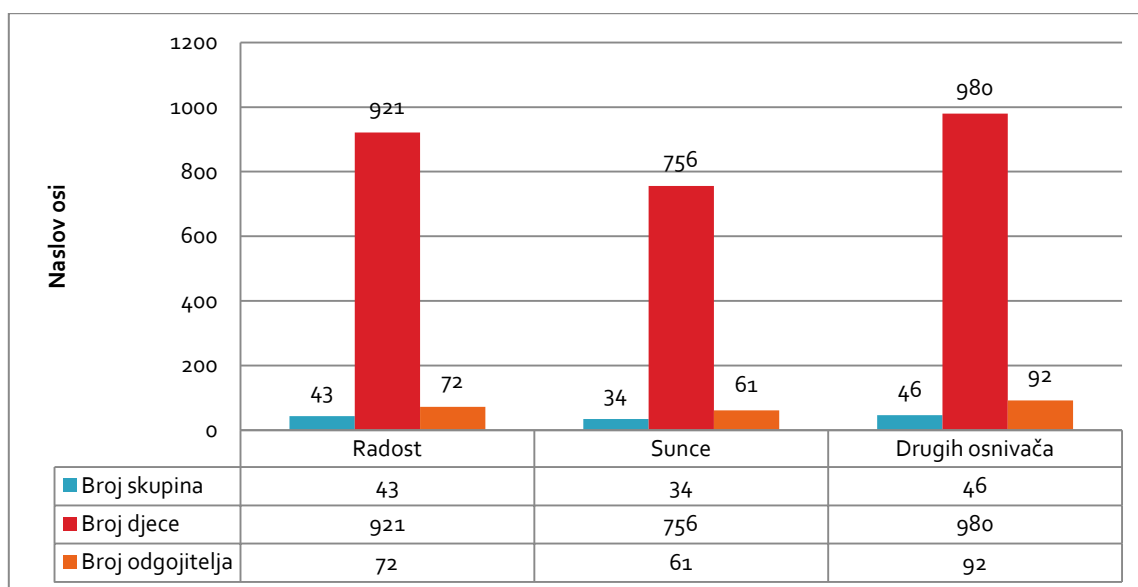
- *Dječji vrtić Radost*
- *Dječji vrtić Sunce*
- *Dječji vrtić za djecu s posebnim potrebama Latica.*

Dječji vrtić Radost osnovan je 1972. godine, iako su prvi zabilježeni počeci rada vrtića iz 1946. godine. U svom sastavu ima devet područnih objekata (na slici označeno zeleno). **Vrtić okuplja 921 dijete** u 43 odgojne skupine (Glasnik grada Zadra, br. 15, prosinac 2011.). U stalnom radnom odnosu zaposleno je 127 radnika, od toga 72 odgojitelja. Prema tome u DV Radost **1 odgojitelj brine za 12,79 djece**. **Dječji vrtić Sunce** osnovan je 2006. godine, a u svom sastavu ima osam područnih objekata (na slici označeno žuto). **Okuplja 756 djece** u 34 odgojne skupine. Ovome treba pridodati i 20 nove djece u novootvorenom područnog objekta Kožino. U stalnom radnom odnosu zaposleno je 104 radnika, od toga 61 odgojitelj. U DV Sunce **1 odgojitelj brine za 12,39 djece**. **Dječji vrtić Latica** (na slici su označeni crveno) je specijalizirana predškolska ustanova za djecu s teškoćama u razvoju na ovome području. Djeluje od 1990. godine. Cilj rada jest osigurati uvijete za poticanje socijalnog, emocionalnog, intelektualnog i tjelesnog razvoja djece kojima je pomoć neophodna, odnosno različitim edukacijsko-rehabilitacijskim postupcima pripremiti djecu za adekvatnu školu. Pedagoškim programima u školskoj 2011./2012. godini **obuhvaćeno je oko 83 djece**.

Grad Zadar, pored osnivanja vlastitih ustanova podupire i rad **dječjih vrtića drugih osnivača, privatnih i vjerskih** (na slici označeno plavo), i to potporama za formiranje stručnog tima (pedagog, psiholog, stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila i medicinska sestra) te financiranjem radnog mjesta pedagoga. Od kada je 2008. Grad Zadar započeo sa **sufinanciranjima plaća odgojitelja u vrtićima drugih osnivača** to je rezultiralo smanjenjem pritiska na upis djece u vrtiće kojima je Grad osnivač, te stvorilo preduvjeta da svako dijete ima mogućnost biti upisano u vrtić (privatni ili javni).

Vrtići drugih osnivača početkom pedagoške 2011./2012. godine ukupno okupljaju **980 djece u 46 odgojnih skupina**. U privatnim vrtićima na jednog odgojitelja/učitelja u **prosjeku ide 10,40 djece**. U vjerskim vrtićima na jednog odgojitelja/učitelja u **prosjeku ide 12 djece**. Prema tome, i u privatnim i u vjerskim vrtićima, manji je broj djece po odgojitelju nego u državnim vrtićima. U sklopu Sportske škole *Loptica* osnovan je prvi zadarski dječji vrtić koji provodi sportski program.

Slika 41. Broj djece, skupina i odgajatelja po vrtićima

Izvor: Glasnik grada Zadra, br. 15

RAZVOJNE POTREBE

- poboljšati opremljenost postojećih predškolskih ustanova i izgradnja novih sukladno potrebama grada
- poboljšati suradnju i koordinaciju među institucijama koje pružaju usluge u predškolskom odgoju
- omogućiti svakoj predškolskoj ustanovi dovoljan broj stručnjaka za rad s djecom
- razvijati nove i unaprijediti postojeće programe za djecu s teškoćama u razvoju i darovitu djecu
- u redoviti cjelodnevni program prioritetno uključivati djecu zaposlenih roditelja i djecu iz obitelji slabijeg socijalnog statusa
- radno vrijeme prilagođavati potrebama obitelji

RAZVOJNA OGRANIČENJA

- nedostatna opremljenost ustanova
- nedostatak stručnog kadra (rehabilitatori, logopedi...)
- nedovoljno programa za djecu s teškoćama u razvoju

13.1.2. Osnovnoškolsko obrazovanje

Grad Zadar je osnovao 10 osnovnih škola s ukupno **6.730 učenika** u 329 razredna odjela školske godine 2011./2012. To su: OŠ Stanovi, OŠ Krune Krstića, OŠ Petra Preradovića, OŠ Šimuna Kožićića Benje, OŠ Šime Budinića, OŠ Smiljevac, OŠ Bartula Kašića, OŠ Zadarski Otoci i OŠ Voštarnica, zajedno sa Zadarskom županijom osnivač je Glazbene škole Blagoja Berse. Na području Zadra djeluju dvije osnovne škole drugih osnivača (Privatna osnovna škola Nova i Osnovna glazbena škola svetog Benedikta). Nastava se izvodi u 10 matičnih škola i 14 područnih škola, odnosno područnih odjela.

Tablica 33. Podaci o školama, učenicima, učiteljima po godinama, Zadar

Grad Zadar	Učenici	Učenici koji su završili školu	Učitelji	Od toga žena	Učitelji s punim radnim vremenom
2010./2011.	6730	1032	495	413	420
2009./2010.	6858	922	523	442	444
2008./2009.	7226	991	513	425	438
2007./2008.	7228	946	476	395	414

Izvor: DZS, priopćenja po godinama

U osnovnim školama provode se različiti izvanstandardni programi koje financira Grad Zadar: program produženog boravka, osobni pomoćnici u nastavi, Centar izvrsnosti za matematiku, program ranog (od prvog

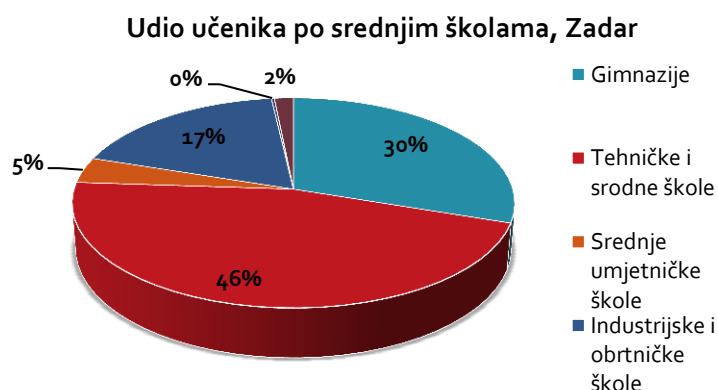
razreda) učenja njemačkog jezika kao drugog stranog jezika, program njege u OŠ Voštarnica te različiti programi izvannastavnih aktivnosti (školska košarkaška liga, eko škole, tiskanje školskih listova, Škola stvaralaštva Novigradsko proljeće, ueničke zadruge, različita školska predmetna i športska natjecanja).

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> - osigurati potreban broj učitelja za program produženog boravka - osigurati rad u svim školama u jednoj smjeni - omogućiti školama organizaciju više izvannastavnih aktivnosti - omogućiti uvođenje standarda za ocjenjivanje kvalitete nastavnih programa i nastavnika u skladu sa EU smjericama i kriterijima sukladno državnom pedagoškom standardu 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatni uvjeti za obuhvat učenika programom produženog boravka - organizacija u više smjena - nedovoljna organiziranost mreže škola - neadekvatni uvjeti u pojedinim školama - nedostatak kadra za osnovno školstvo (sveučilišni programi nisu usklađeni sa lokalnim potrebama na tržištu rada) - nedostatak sredstava za ostvarivanje propisanih državnih standarda u školstvu - prometna nepovezanost u nenastavnim satima (ovise isključivo o roditeljima)

13.1.3. Srednjoškolsko obrazovanje

Sustavo odgoja i srednjeg obrazovanja 2009./2010. godine u Zadarskoj županiji, obuhvaćeno je ukupno **7.769 učenika** u 324 razredna odjela. Na slici se vidi da **u srednjoškolskom obrazovanju najviše učenika, čak 46% (3570), pohađa tehničke i srodne škole, te 30% (2339) gimnazije. Vidljivo manje učenika upisano je u strukovne škole.** U industrijske i obrtničke škole upisano je 17% (1412) učenika, u srednje umjetničke škole 5% (307) učenika, srednje škole za odrasle 2% (122) učenika, te specijalne srednje škole svega 0,002% (19) učenika.

Slika 42. Udio učenika po srednjim školama, 2009./2010., Zadar

Izvor: DZS, Statističko izvješće 1443, obrada Zadra

Nastava se izvodi u 1 privatnoj srednjoj školi, te 15 srednjih škola kojima je osnivač Zadarska županija:

- Gimnazija Franje Petrića
- Gimnazija Vladimira Nazora
- Gimnazija Jurja Barakovića
- Pomorska škola
- Medicinska škola
- Obrtnička škola Gojka Matuline
- Tehnička škola Zadar
- Strukovna škola Vice Vlatkovića
- Prirodoslovno-grafička škola Zadar
- Poljoprivredna prehrabna i veterinarska škola
- Škola za tekstil, dizajn i primijenjenu umjetnost
- Ekonomsko-birotehnička i trgovačka škola
- Hotelijersko-turistička i ugostiteljska škola
- Glazbena škola Blagoja Berse
- Klasična gimnazija Ivana Pavla II.
- Zadarska privatna gimnazija

Stipendiranje učenika i studenata sredstvima gradskog proračuna provodi se temeljem javnog natječaja koji se objavljuje u dnevnom i tjednom tisku, u pravilu u mjesecu studenom za iduću školsku godinu. Grad Zadar dodjeljuje ukupno 15 stipendija za učenike srednjih škola. Radi se o iznosu od 200 kn mjesečno. **Srednjoškolski đачki dom** Zadar je odgojno - obrazovna ustanova čija pedagoška i društvena aktivnost

pridonosi rastu i razvoju učeničkih sposobnosti i znanja. Svoje nepopunjene kapacitete ustupa studentima obzirom da su kapaciteti studentskog doma nedovoljni.

Na radionicama vezanim uz probleme i perspektivu sustava obrazovanja u gradu Zadru istaknuti su neki od bitnih problema koji predstavljaju ograničavajuće faktore još kvalitetnijem razvoju školstva u gradu Zadru. Obrazovanje i odgoj u velikoj su mjeri ovisni o odlukama središnje države, a u manjoj mjeri su ključne odluke ostavljene gradovima što sustav čini značajno centraliziranim. Ako dodamo tome činjenicu da su županije te koje upravljaju srednjim školama, a gradovi ti koji osnivaju osnovne škole, onda je razvidno kako je uloga gradova u obrazovanju ograničena. No to ne znači da je ona zanemariva. Štoviše, uloga gradova je velika u pogledu dopune manjkavosti nacionalnog sustava. Gradovi mogu potpomagati nove školske programe, izvaninstitucionalno obrazovanje, unaprjeđivati uvjete i infrastrukturu, te pomagati u specijalizaciji školskih kadrova. Također mogu poticati suradnju sa sveučilištem, gospodarskim sektorom, raznim udrugama, drugim školama i sredinama, kao i osmišljavati i provoditi razne razvojne programe vezane uz fondove EU.

Prepoznata je određena „disharmonija“ u upravljanju obrazovnim sustavom između gradske i županijske razine. Budući da su SŠ u nadležnosti županija, iako se nalaze na području grada nisu jednako tretirane kao i OŠ. Poneke škole se u tom pogledu osjećaju izolirano sa svojim problemima. Iz tog, ali i drugih razloga istaknuta je nužnost postojanja regionalnog odbora za školstvo sastavljenog od članova grada i županije, te po potrebi i nekih drugih institucija.

Ono što grad može jest više podupirati kreiranje specijaliziranih školskih programa. U tom pogledu posebno treba imati na umu djecu s posebnim potrebama i njihovu integraciju u društvo.

U školstvu danas još uvijek nije zaživjela mreža škola kojom se utvrđuju školske ustanove koje obavljaju djelatnost odgoja i obrazovanja, sa svim njihovim objektima u kojima se provodi odgoj i obrazovanje, te programi obrazovanja koje školske ustanove ostvaruju, uključujući i posebne programe za učenike s teškoćama. Ponekad se događa da škole imaju previše programa. Programe treba selektirati i usmjeriti sukladno prethodno dobro definiranim potrebama.

Obrazovni sustav nije dovoljno usklađen s potrebama tržišta rada, pa je primjerice u tom kontekstu predloženo da grad može planirati uspostavu centara kompetentnosti za strukovna zanimanja kojim bi se stvarao kvalificirani kadar za tržište rada.

Prema strategiji EU 2020, RH se obvezala da će do 2020. godine sve škole raditi u jutarnjoj smjeni. Ova smjernica temelji se na prijedlogu struke prema kojemu bi sve škole trebale izvoditi nastavu u jutarnjoj smjeni, stoga tome treba aktivno težiti naša županija i grad u narednom programskom razdoblju. To je neizvedivo u školama koje nemaju infrastrukturnih kapaciteta za održavanje jedne smjene tj. postojeća infrastruktura im ne dozvoljava pružanje višeg školskog standarda. Tako primjerice imamo školske zgrade u parku u centru grada unutar koje funkcioniraju čak 4 škole bez dvorane. Prijedlog je da se zajedničkim nastupom grada i županije taj problem pokuša riješiti, premještanjem dviju škola u nove prostore.

Produženi boravak je nešto čemu svakako treba težiti. Uspostavom produljenog boravka u školama upotpunjuje se obrazovno odgojna uloga škole u društvu. Djeci se omogućuje raznovrsnost, bolja kvaliteta usluge, više pažnje itd. To je prijedlog koji nije moguće riješiti preko noći jer je potrebno zadovoljiti infrastrukturne preduvjete. Također je istaknuto kako ne postoji na razini grada prostor za kulturu, te kako je sigurno takav jedan „kulturni centar“ neophodan za snažniji razvoj obrazovanja u području kulture. Sportske aktivnosti treba vratiti u škole, a posebice preko ljeta kada je moguće osigurati djeci da se putem škola bave raznim sportskim aktivnostima.

Generalno je zaključeno kako postoje škole i pojedinci u sustavu koji iniciraju stvari, koji su kreativni i aktivni, ali gledajući razinu ukupnog sustava definitivno fali više kreativnosti i inicijative. Zaključna opaska je da se u narednom periodu više treba usmjeriti na ulaganje u programe, a manje na kapitalna ulaganja. Jednostavno je nemoguće brzo riješiti infrastrukturne probleme, ali se zato možemo orijentirati na stvari koje možemo unaprijediti već danas.

RAZVOJNE POTREBE

- ulagati u izgradnju odgovarajućeg broja škola i sportskih dvorana
- obnoviti postojeće srednje škole, opremiti i poboljšati prostorne uvjete
- osigurati školskim ustanovama rad u jednoj smjeni sukladno Državnom pedagoškom standardu
- izraditi dugoročne planove i potrebe za srednjoškolskim obrazovanjem vezano za potrebe gospodarstva
- uvesti sustavno praćenje i vrednovanje realizacije nastavnih programa
- jačati efektivnu suradnju svih sudionika obrazovnog sustava u svrhu postizanja maksimalno mogućeg upisivanja i završavanja srednjoškolskog obrazovanja, a posebice za deficitarna zanimanja

RAZVOJNA OGRANIČENJA

- dio srednjih škola zahtijeva ulaganje za uređenje i povećanje kvalitete prostora
- nemogućnost organiziranja nastave u jednoj smjeni

13.1.4. Visoko školstvo

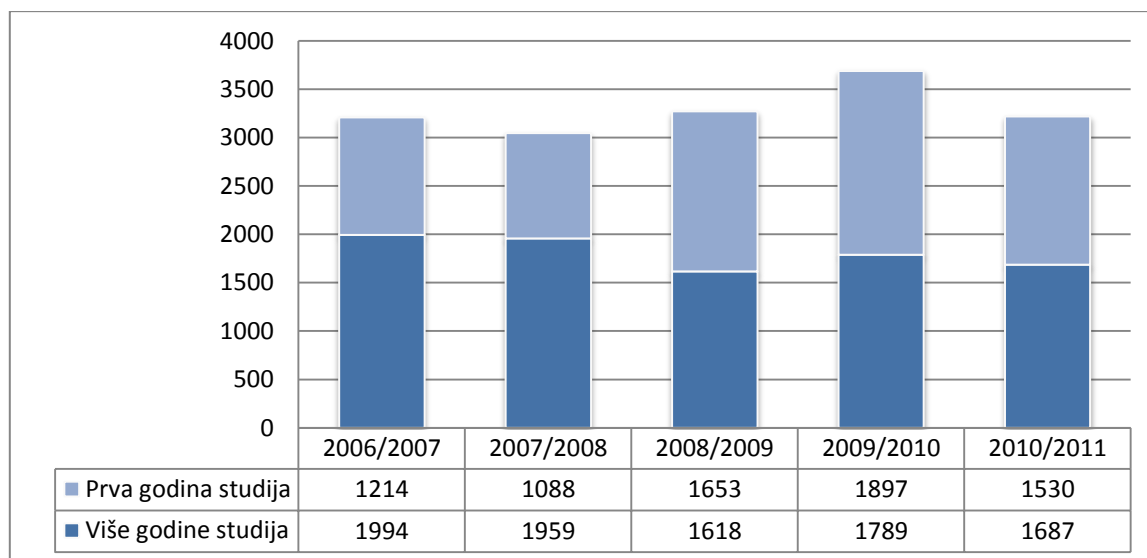
Tradicija duža od 600 godina, svrstava Zadar u red najstarijih sveučilišnih gradova Europe. Visoko školstvo i znanost Grada Zadra, odnosno Sveučilište u Zadru ustrojeno je sa sveučilišnim odjelima, stručnim odjelima i drugim ustrojenim jedinicama u svom sastavu koji sadrži 24 odjela. Stanje i raspored snaga unutar Sveučilišta najjednostavnije se ocrtavaju u broju osoba izabranih za znanstveno-nastavnička zvanja: **humanističke znanosti 60, društvene znanosti 30, prirodne znanosti 14 i ostale znanosti 5**. Prema podacima iz 2009., Sveučilište zapošljava 357 osoba u znanstveno - nastavnim, nastavnim i suradničkim zvanjima, a istovremeno studira 6.093 studenata (preddiplomski, diplomski i poslijediplomski/doktorski, te apsolvanti iz predbolonjskih programa).

Tablica 34. Upisani studenti prema visokim učilištima od ak. g. 2006./2007. do 2010./2011.

	2006./2007.		2007./2008.		2008./2009.		2009./2010.		2010./2011.	
	Ukupno	I. god.	Ukupno	I. god.	Ukupno	I. god.	Ukupno	I. god.	Ukupno	I. god.
Stručni odjeli Sveučilišta u Zadru	367	113	301	103	354	164	385	193	388	172
Sveučilišni odjeli Sveučilišta u Zadru	2868	1128	2746	985	2917	1489	3301	1704	2829	1358
UKUPNO:	3235	1241	3047	1088	3271	1653	3686	1897	3217	1530

Izvor: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1445.pdf

Slika 43. Upisani studenti prema visokim učilištima od ak. g. 2006./2007. do 2010./2011.

Izvor: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1445.pdf

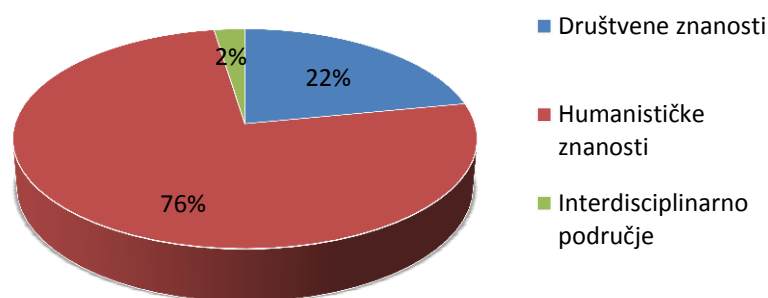
U zimskom semestru akademske godine 2009./2010. na Sveučilište u Zadru upisalo se ukupno **3686 studenata**. Gledajući prethodnih nekoliko godina **trend je vidljivo rastući**. Broj studentica se povećava, ali ne proporcionalno. Taj podatak ipak nije zabrinjavajući s obzirom da udio studentica u odnosu na ukupan broj studenata iznosi 73%.

Na sveučilišnom studiju studira 90% studenata, a na stručnom preostalih 10%. 2005. godine prvu godinu fakulteta upisalo je 1309 studenata, a 2010., pet godina kasnije, diplomiralo je 1218 kandidata. Podrazumijeva se da oni koji su diplomirali 2010. nisu nužno upisali 2005., ali većina jeste, te je ta brojka ohrabrujuća. Završetkom poslijediplomskog studija, prema starom ili novom studijskom programu RH u 2010. godini, 1.077 kandidata steklo je akademski stupanj magistra i specijalista od čega u Zadru 0,8%. Od 9 kandidata, 8 je žena.

Svi novi doktorski studiji napravljeni su prema bolonjskom modelu. U ovom ih je trenutku ukupno pet, a na svim godinama pohađa ih ukupno 108 studenata. Od ukupno 838 doktora znanosti u 2010. na Sveučilištu u Zadru doktoriralo je **22 kandidata, odnosno 2,6% kandidata**. Ukupan broj žena doktora znanosti jest 12 što znači da je 2010. od ukupnog broja kandidata koji su doktorirali 54% žena.

U 2010. u RH, najveći je broj doktorskih disertacija iz područja biomedicine i zdravstva i iznosi 21,0%, slijedi područje prirodnih znanosti s 19,0%, područje tehničkih znanosti s 18,7%, područje društvenih znanosti s 17,6%, područje humanističkih znanosti s 16,8%, područje biotehničkih znanosti s 6,1%, a najmanje je doktorskih disertacija iz interdisciplinarnoga područja znanosti, tj. 0,8%. **U Zadru 13% otpada na društvene znanosti, 81% na humanističke i 4% na interdisciplinarno područje**

Slika 44. Doktorandi – osobe u postupku stjecanja doktorata znanosti – prema znanstvenom području, Zadar, AK.G. 2010./2011.

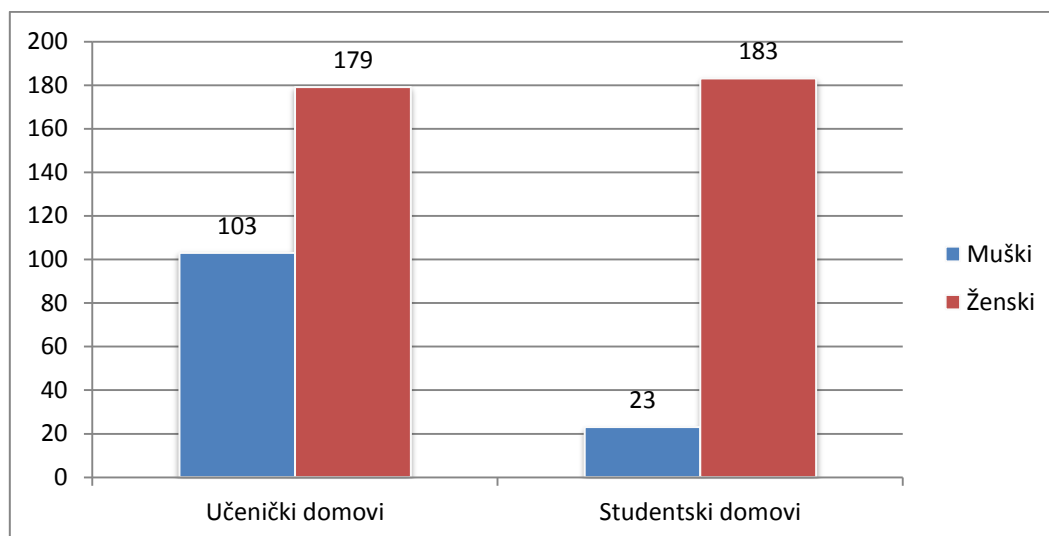
Izvor: DZS, SI 1445

U provedbi bolonjskog procesa **osnovne zapreke bit će: nedostatak nastavnika, asistenata i administrativnog osoblja, nedostatak prostora za nastavu i smještaj studenata i nastavnika u mobilnosti**. Nedostatak osoblja u proteklom se godinama postupno rješavao razvojnim radnim mjestima. Treba se nadati da će se taj model ekipiranja sveučilišta ponovno vratiti u praksu. Nedostatak prostora trajno će se riješiti izgradnjom Novoga kampusa..

Od broja stipendija koji se odnosi na studente 25 stipendija dodjeljuje se studentima prve godine, a 30 studentima viših godina studija, te 30 studentima koji se školuju za deficitarna zvanja. Studentska prava studenti u Zadru ostvaruju putem Centra za studentski standard putem kojeg se organizira subvencionirana prehrana studenata. Sveučilišna knjižnica informacijsko je središte Sveučilišta. Najvažniji zadatak koji predstoji Sveučilištu na ovom planu jest prostorno objedinjavanje Sveučilišne knjižnice, Znanstvene knjižnice i Knjižnice Zadarske nadbiskupije u zajedničku zgradu u okviru Sveučilišnog kampusa. Objedinjavanjem knjižnica na jednom mjestu stvorilo bi se središte knjižničnog sustava zadarske regije, otvoreno za sve korisnike kojima su potrebni izvori za obrazovni i znanstveni rad. Knjižnica bi prvenstveno bila u funkciji znanstvenog i nastavnog rada Sveučilišta.

Studenti surađuju u nastavi, učenju i istraživanju, kazališnim, klupskim i sportskim aktivnostima, volontiranju, pomažu slabijima, sudjeluju u životu Grada i obogaćuju ga. Nažalost, unatoč svim nastojanjima, standard zadarskih studenata ugrožavaju uglavnom **nedostatni smještajni kapaciteti**, pogotovo uzmemo li u obzir da primjerice 2010. čak 72% upisanih studenata nisu iz zadarske regije. Iako se Sveučilište programima i sadržajima stalno širi, dom i dalje raspolaže sa samo 97 soba. Nekoliko tisuća studenata konkurira na samo tristotinjak mjesta. Od toga, 190 ih je u obnovljenom i moderno opremljenom Studentskom domu, dok je ostatak u Đačkom domu koji studentima prepušta dio svojih nepopunjenih kapaciteta. Trajno rješenje problema studentskog smještaja u Zadru je **izgradnja Novog kampusa**, koji će se sufinancirati novcem iz fondova EU-a. Jedan od najvažnijih prioriteta toga projekta je upravo izgradnja novog studentskog doma s dvije zgrade i 600 mjesta, te studentskog restorana.

Slika 45. Učenici/studenti smješteni u domu prema spolu, Zadar

Izvor: DZS, obrada: ZADRA

RAZVOJNE POTREBE

- izraditi dugoročne kadrovske planove i potrebe za visokoškolskim obrazovanjem vezano za potrebe gospodarstva
- posebno poticati izvrsne studente i njihovo uključivanje u gospodarstvo i druge djelatnosti od strateškog značaja za razvoj županije
- osigurati smještaj rastućem broju studenata
- jačati uključivanje Sveučilišta na međunarodnim projektima koji su od ključnog značaja za društveni i gospodarski razvitak Grada
- jačati „triple helix“ suradnju: Sveučilište, poslovni sektor, lokalna uprava i samouprava
- promovirati sustav cjeloživotnog obrazovanja

RAZVOJNA OGRANIČENJA

- nedovoljna povezanost nastavnih programa s problemima i potrebama gospodarstva županije
- nedostatan smještaj za studente koji su došli na studij u Zadar iz drugih mjesta

13.2. Zdravstvo

Vodeći uzrok smrtnosti u gradu Zadru, kao i u gotovo svim razvijenim zemljama svijeta jesu bolesti cirkulacijskog sustava (45%), na drugom mjestu su zloćudne novotvorine (25%), zatim slijede bolesti dišnog sustava (8%), bolesti probavnog sustava (7%), te ozljede trovanja i ostale posljedice vanjskih uzroka (6%). Standardizirane stope smrtnosti od navedenih bolesti u gradu Zadru ipak su niže od stope u Hrvatskoj, kao i od stope zemalja Europske regije, osim stope smrtnosti kao posljedice prometnih nesreća. Tijekom posljednjih nekoliko godina u zemljama Europe, a tako i u Zadru zabilježen je porast stope incidencije raka dojke, vrata maternice i raka debelog crijeva kod žena, a raka dušnica i pluća, prostate i debelog crijeva kod muškaraca, te depresije kod oba spola.

Zdravstvena zaštita koju provode zdravstvene ustanove na području Grada Zadra obavlja se na razini primarne, sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite, te na razini zdravstvenih zavoda.

U Gradu Zadru djeluju sljedeće zdravstvene ustanove, poliklinike i ordinacije: Zavod za javno zdravstvo Zadarske županije, Opća bolnica Zadar, Ljekarna Zadar s ljekarničkim jedinicama, privatne ljekarne i ljekarničke jedinice, poliklinike bez ugovora s HZZO-om, privatne specijalističke ordinacije bez ugovora, patronaža, kućna njega, primarna zdravstvena zaštita, dojenčad i predškolska djeca, zaštita žena, medicina rada, školska medicina, hitna medicinska pomoć, te djelatnost za zaštitu i liječenje usta i zubi.

Tablica 35. izvršenje aktivnosti iz Programa zdravstvene zaštite za razdoblje 2012.-2013. godinu

Aktivnost	2012.	2013.
Sufinanciranje potreba u javnom zdravstvu	915.000,00	1.300.000,00
Pomoć Općoj bolnici Zadar	2.000.000,00	2.000.000,00
Prevenција i borba protiv bolesti ovisnosti o opojnim drogama	645.000,00	700.000,00
Pomoć u stručnom usavršavanju zdravstvenih djelatnika	300.000,00	50.000,00
Sufinanciranje udruga oboljelih od kroničnih bolesti	180.000,00	200.000,00
UKUPNO ZDRAVSTVO:	4.040.000,00	4.250.000,00

Izvor: <http://www.grad-zadar.hr/repos/doc/Program%20zdravstvene%20zastite%20za%202012.%20godinu.pdf>

Predviđena sredstva za zdravstvo 2013. godine iznose 4.250.000,00 kuna i povećana su u odnosu na prethodnu godinu.

Dom zdravlja

Dom zdravlja obavlja djelatnosti primarne zdravstvene zaštite. Kapaciteti Doma zdravlja su po pitanju infrastrukture, tehničke opremljenosti i stručnog kadra zadovoljavajući. Područne službe Doma zdravlja su: Zadar, Biograd n/m, Benkovac, Gračac, Pag i Obrovac. Dom zdravlja preko svojih područnih ambulanti i timova pruža usluge primarne zdravstvene zaštite i na naseljenim otocima. Po potrebi koriste se i brza plovila policije, kapetanije i dr.

Opća bolnica Zadar

Opća bolnica Zadar je značajna regionalna ustanova koja broji 20 medicinskih odjela i 8 službi s 1.240 ukupno zaposlenih, od toga 944 zdravstvenih djelatnika i 296 nezdravstvenih djelatnika. Broj bolesničkih kreveta je 494, a prosječna iskorištenost u 2010. godini bila je 80, 67%. Prosječan broj dana liječenja iznosio je 5-6 dana. Tijekom iste godine obrađeno je ukupno 24.685 slučajeva u stacionarnom dijelu dok je u specijalističko-konzilijarnom dijelu izvršeno 246 995 pregleda i 3 093 293 usluga. U 2007. godini u suradnji sa Sveučilištem u Zadru pokrenut je Studij sestrinstva na kojem je angažirano 25 liječnika i 25 prvostupnica sestrinstva. OB Zadar je postala nastavna baza Sveučilišta u Zadru. Kategorizacijom bolnica u 2011. godini, bolnica je svrstana u kategoriju županijskih bolnica regionalnog značenja (II. A). Posljednjih godina bolnica aktivno provodi edukaciju osoblja, radi na opremanju i obnovi prostora te na tehničkoj ekipiranosti.

Zavod za javno zdravstvo Zadarske županije

Zavod za javno zdravstvo Zadar je zdravstvena ustanova osnovana za trajno obavljanje javnozdravstvene djelatnosti, koja je Zakonom o zdravstvenoj zaštiti utvrđena kao djelatnost od interesa za Republiku Hrvatsku. Zavod za javno zdravstvo je zdravstvena ustanova koja provodi javnozdravstvenu djelatnost na području grada Zadra i Zadarske županije. Ustanova se financira prihodima iz državnog proračuna i to temeljem ugovora sa Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje i Ministarstvom zdravstva i socijalne skrbi RH, prihodima iz proračuna jedinica lokalne samouprave i područne (regionalne) samouprave, te prihodima ostvarenima na tržištu. Zavod za javno zdravstvo razvija sustav kvalitete i njeguje načela izvrsnosti, što je rezultiralo dobivenim potvrdama o akreditaciji Hrvatske akreditacijske agencije o osposobljenosti.

Za potrebe izrade strategije razvoja grada Zadra održan je sastanak fokus grupe „Zdravstvo.“ Na fokus grupi se ukratko analiziralo stanje u sektoru zdravlja grada Zadra, te su iznesene preporuke za njegovo unapređenje. U fokus grupi su sudjelovali predstavnici sljedećih institucija: Zavod za javno zdravstvo, Poliklinika Sanus, Dom zdravlja Zadarske županije, Poliklinika Lozo, Poliklinika Sunce i Dom za odgoj djece i mladeži – Zadar. Kao ključni problemi sektora u Gradu Zadru navedeni su: infrastrukturni problemi

(dislociranost hitne pomoći, nedostatak ambulante za turiste, nedostatak prostora za provođenje različitih zdravstvenih programa i dr.), nedostatak liječnika s posebnim naglaskom na određene vrste specijalista (npr. specijalisti medicine rada, anesteziolozi, ortodonti i dječji psihijatri) i nedovoljna zdravstvena zaštita na otocima. Općenito je istaknuto da se nedovoljno radi na prevenciji bolesti u smislu formalne (programi kroz predškolski i školski sustav) i neformalne edukacije građana (podizanje svijesti kroz medijske kampanje, promotivne akcije i sl.). Istaknut je i problem nedostatka komunikacije između svih ključnih dionika zdravstvenog sustava Grada Zadra.

RAZVOJNE POTREBE

izrada preventivnih zdravstvenih programa
ulaganje u održavanje postojećih zdravstvenih ustanova i objekata te osuvremenjivanje nedostatne opreme
podizati standard zdravstvenih usluga
nedovoljan broj liječnika obzirom na povećani broj posjetitelja u sezoni

RAZVOJNA OGRANIČENJA

nezadovoljavajuće održavanje postojećih kapaciteta i opreme
nedostatak odgovarajuće opreme, posebno kod hitne službe
nedostatak preventivnih zdravstvenih programa
nedostatak kadra u zdravstvu i nedovoljne stimulacije za njihovo privlačenje (smještaj, posao za članove obitelji i dr.)
otežano financiranje nekih od vodećih zdravstvenih ustanova

13.3. Socijalna skrb

Socijalna skrb je djelatnost od interesa za Republiku Hrvatsku kojom se osiguravaju i ostvaruju mjere i programi namijenjeni socijalno ugroženim osobama, kao i osobama s nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima, koji uključuju prevenciju, promicanje promjena, pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i podršku pojedincu, obitelji i skupinama s ciljem unapređenja kvalitete života i osnaživanja korisnika u samostalnom zadovoljavanju osnovnih životnih potreba, te njihovog aktivnog uključivanja u društvo.

Osnovno pravo iz Zakona o socijalnoj skrbi „pomoć za uzdržavanje“ na dan 31. listopada 2011. godine, na području grada Zadra primalo je 429 samaca (434 u 2010.) i 300 obitelji (268 u 2010.) obitelj s 1.180 članova obitelji (1.039 u 2010.), što kazuje da ukupno 1.610 osoba (1.473 u 2010.) koristi to pravo, a što u odnosu na razmjere gospodarske krize predstavlja neznatno povećanje u odnosu na stanje godinu dana ranije. **Jednokratnu novčanu pomoć** za razne životne potrebe ostvarilo je u tekućoj godini preko Centra za socijalnu skrb ukupno 782 osobe (890 u 2010.), što je zbog smanjenog dotoka novca u državnom proračunu nešto manje nego godinu dana ranije. Doplatak za pomoć i njegu u punom i smanjenom iznosu ukupno 1.646 osoba (1725 u 2010.). **Osobnu invalidninu** u punom i smanjenom iznosu ostvarilo je 433 osobe (436 u 2010. Godini), **skrb izvan vlastite obitelji** 40 osoba (57 u 2010. Godini), **pravo na status roditelja njegovatelja** 40 osoba (30 u 2010.) itd. Dakle, prema gore navedenim pokazateljima, usprkos recesiji i nastavku gospodarske krize nije došlo do zabrinjavajućeg porasta broja korisnika socijalne skrbi na području grada Zadra.

Za socijalnu skrb i zdravstvo, Grad Zadra je u 2012. godini svojim proračunom predvidio 25.637.900,00 HRK, odnosno **6,8% ukupnog proračuna** na način da je čak **52,4% tog iznosa usmjereno na programe socijalne skrbi**, **28,3% na zaštitu osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju**, **15,8% za zdravstvo dok je preostalih 3,6% tog dijela proračunskih sredstava namijenjeno za udruge iz domovinskog rata.**

Sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi (NN 33/12) definirani su korisnici socijalne skrbi koji mogu ostvarivati prava u sustavu socijalne skrbi. Sukladno tom Zakonu različite oblike pomoći u okviru Socijalnog programa Grada Zadra, kao što se vidi iz tablice, **u 2009. i u 2010. koristilo je oko 10.000 građana.** 2010. godine u odnosu na 2009. sveukupno se povećao broj korisnika socijalne skrbi, posebice djece i mladeži društveno neprihvatljiva ponašanja te istih u stanju različitih potreba socijalne skrbi. Broj korisnika se pak smanjio ponajviše od strane psihički bolesne djece i mladeži i ovisnika, psihički bolesnih osoba i ovisnika, te odraslih osoba u stanju različitih potreba socijalne skrbi.

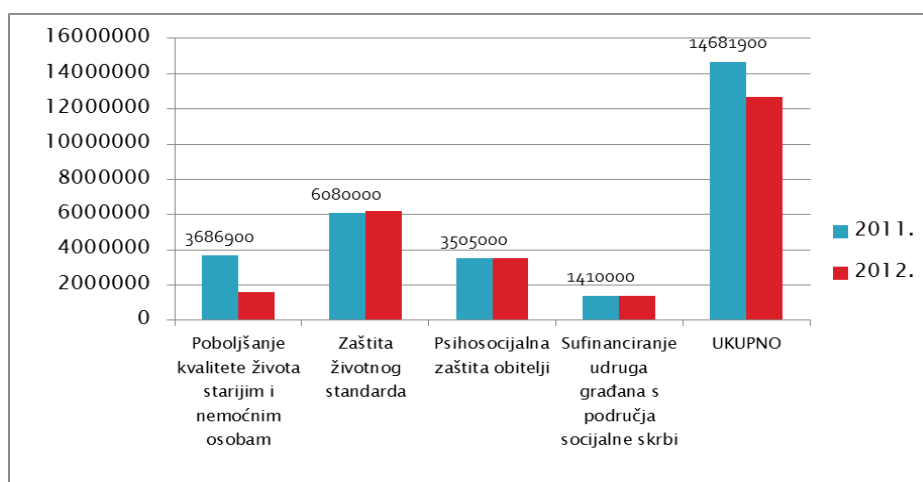
Tablica 36. Korisnici socijalne skrbi u Zadru u 2009. i 2010. godini

ZADAR	Maloljetni korisnici					UKUPNO
	djeca i mladež prema kojima je primijenjena mjera obiteljsko-pravne zaštite	djeca i mladež društveno neprihvatljiv a ponašanja	tjelesno ili mentalno oštećena djeca i mladež	psihički bolesna djeca i mladež i ovisnici	djeca i mladež u stanju različitih potreba socijalne skrbi	
2009.	1 207	430	434	242	335	2.648
2010.	1 412	482	466	192	458	3.010
Punoljetni korisnici						
osobe koje nemaju dovoljno sredstava za život	osobe koje nemaju dovoljno prihoda za uzdržavanje	osobe društveno neprihvatljiv a ponašanja	tjelesno ili mentalno oštećene osobe	psihički bolesne osobe i ovisnici	odrasle osobe u stanju različitih potreba socijalne skrbi	
776	313	677	1 774	583	2 529	5.876
788	325	687	1 780	565	2312	5.669
UKUPNO 2009.						9.300
UKUPNO 2010.						9.467

Izvor: www.dzs.hr, statistički izvještaj

Grad Zadar - Upravni odjel za socijalnu skrb i zdravstvo pored vlastitih programa i programa koji proizlaze kao obveze definirane zakonom, daje mogućnost pojedincima, udrugama građana i odgovarajućim ustanovama da dostavom prijedloga, projekata i programa sudjeluju u kreiranju socijalne i zdravstvene politike svoga grada. Za izvršenje pojedinih aktivnosti Socijalnog programa za razdoblje 2011.-2012. godinu proračunska sredstva su prikazana na slijedećoj slici.

Slika 46. Sredstva za izvršenje pojedinih aktivnosti Socijalnog programa, 2011./2012.

Izvor: Program za socijalnu skrb i zdravstvo za 2012. godinu

Nadalje, u svijetu ima približno 650.000.000 osoba s invaliditetom, u Hrvatskoj oko 430.000, a prema podacima Ureda državne uprave na području Zadarske županije živi 14.335 osoba s invaliditetom (8,84% u odnosu na ukupan broj stanovnika županije). Za izvršenje aktivnosti iz Programa pomoći i zaštite za osobe s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju 2011. izdvojeno je 4.340.000,00 HRK, a 2012. ukupno 7.531.000,00 kuna. Navedena sredstva konkretno su korištena pri izgradnji Centra *Mocire*, mobilnosti osoba s invaliditetom, te Dječjem vrtiću za djecu s teškoćama u razvoju *Latica*.

Institucionalna mreža organizacija socijalne skrbi u Gradu Zadru

Građanima Zadra i Zadarske županije usluge socijalne skrbi pruža Centar za socijalnu skrb Zadar skupa s mrežom podrške od strane drugih ustanova i organizacija Grada Zadra i Županije. U ustanove koje pružaju pomoć, njegu i skrb Grada Zadra ubrajaju se:

- Centar za socijalnu skrb

- Dom za starije i nemoćne (Zadar skrbi o 331 osobi)
- Dom za odrasle osobe Sv. Frane skrbi o 277 osoba (60 korisnika stacionarnih, a 217 izvaninstitucionalnih).
- Dom za odgoj djece i mladeži Zadar vodi brigu i skrb za oko 60-ak djece i mladeži.

Centar za socijalnu skrb Zadar

Centar za socijalnu skrb Zadar je javna ustanova, osnovana od strane Zadarske županije. Broji 45 zaposlenika. 2012. godine od strane Centra koristi su imali sljedeći:

120 samaca i 308 obitelji, odnosno za 1242 korisnika – pomoć za uzdržavanje,
788 korisnika doplatka za pomoć i njegu,
22 korisnika novčane naknade do zaposlenja,
15 korisnika smještaja udomiteljskog – udomiteljske obitelji,
263 korisnika osobne invalidnine,
66 djeca korisnika privremenog uzdržavanja,
656 korisnika jednokratnih pomoći.

Osim aktivnosti Centra za socijalnu skrb koji najvećim djelom pruža pomoć ugroženim, nemoćnim i drugim osobama Grada Zadra, niz drugih institucija pruža pomoć starijim, siromašnim osobama s obiteljskim problemima, te osobama s posebnim poteškoćama.

Izvaninstitucionalni oblici socijalne skrbi u Gradu Zadru

Osim gore navedenih državnih ustanova, usluge socijalne skrbi pružaju i:

- Crveni križ
- Caritas Zadarske nadbiskupije
- Vjerske zajednice
- Udruge i druge pravne osobe
- Udomiteljske obitelji
- Obiteljski domovi
- Fizičke osobe

Brojni programi se provode na području grada Zadra, poput: programi Crvenog križa (humanitarna pomoć, dobrovoljno davanje krvi, prva pomoć, rad s podmladkom i mladeži, nep - program zamjene korištenog za novi narko-pribor za intravenozne ovisnike, služba traženja) i Caritasa, Sklonište za žrtve obiteljskog nasilja udruge „Duga“, Služba kućne njege Doma sv. Frane, Boravak za psihički bolesne odrasle osobe, program „Halo pomoć“, Dnevni boravak za djecu sa smetnjama u razvoju „Sunce“, udruga „Svjetlo“ u sklopu Kluba Tim pruža mogućnost dnevnog boravka za osobe s mentalnom retardacijom, Obiteljsko savjetovalište Caritas provodi osam programa, Savjetovalište za mlade u sklopu Doma za odgoj djece i mladeži, Pučka kuhinja „Sv. Vinko“, Dječji vrtić za djecu s teškoćama u razvoju «Latica» i dr.

Za potrebe izrade strategije razvoja Zadra održan je sastanak fokus grupe „**Socijalna skrb**“. Na fokus grupi se ukratko analiziralo stanje i perspektive razvoja sektora socijalne skrbi grada Zadra, te su iznesene preporuke za njegovo unapređenje. Osim otvorene rasprave o sustavu socijalne skrbi u gradu Zadru, cilj je također bio fokusirati se na one elemente sustava na koje grad može utjecati svojom ulogom. U fokus grupi sudjelovali su predstavnici sljedećih institucija: Caritas Zadarske županije, Obiteljski centar Zadarske županije, Centar za socijalnu skrb Zadar, Dječji vrtić „Latica“, Društvo naša djeca Zadar, Zadarska županija i Dom za odrasle Sv. Frane.

Kao ključni problemi sektora u Gradu Zadru navedeni su: problem nedostatka kvalificiranog kadra (logopedi, rehabilitatori i dječji psiholozi), činjenica da sustavom socijalne skrbi nisu pokrivene sve socijalne kategorije, nedostatak socijalne infrastrukture, nedostatak programa rane intervencije u djetinjstvu, posebice za djecu od rođenja do treće godine života, zatim nedostatak logističke podrške za udruge i nedostatak sredstava za njihovo djelovanje, te nedovoljna transparentnost financiranja udruga. Kao poseban problem naglašen je nedostatak komunikacije i koordinacije između svih ključnih dionika sustava Socijalne skrbi.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> - razvijati dodatne sadržaje za starije i nemoćne osobe (stalni i dnevni boravak) - osigurati dovoljan broj kvalitetnog stručnog kadra za rad u socijalnim ustanovama - povećati sredstva za sustav socijalne skrbi - sustavno pratiti i ocjenjivati mjere socijalne skrbi - educirati i informirati stručnjake s područja socijalne skrbi - predložiti mjere koje bi pridonijele osamostaljivanju i izlasku iz sustava primatelja socijalne skrbi (radno-sposobnih osoba) - sustavno razvijati uslugu rane intervencije u djetinjstvu 	<ul style="list-style-type: none"> - nedovoljni smještajni kapaciteti u odnosu na potrebe - nedovoljne mogućnosti poludnevnog i dnevnog boravka za djecu s teškoćama u razvoju i djecu s poremećajima u ponašanju - slaba informiranost građana o socijalnim pravima i mogućnostima koje su na raspolaganju - nedostatak sredstava za povećan broj korisnika sustava socijalne skrbi - nedostatak razvijenih izvaninstitucionalnih oblika skrbi (skrb u korisnikovu domu u zajednici) - niski standardi i visoka cijena privatnih domova za starije i nemoćne - nedovoljno aktivnosti za prevenciju nasilja u školama - nepostojanje programa namijenjenih obiteljima i djeci s razvojnim odstupanjima od samog rođenja

13.4. Kulturne djelatnosti

Razvoj kulturnog života grada ovisi o kulturnim institucijama koje djeluju na njegovom području. Arheološki muzej, Narodni muzej sa svim svojim odjelima, Muzej antičkog stakla, Stalna izložba crkvene umjetnosti "Zlato i srebro Zadra," te zbirka umjetnina samostana sv. Frane skrbe o najvrjednijim eksponatima kulturno-povijesne i umjetničke baštine grada. Uz izložbene galerije kojima upravlja Narodni muzej Zadar, te umjetnička društva, postoje i brojne privatne galerije koje organiziranjem raznih izložbi obogaćuju kulturni život grada.

Prema podacima DZS u gradu Zadru djeluje 8 muzeja i muzejskih zbirki gdje je inventarizirano 87 806 predmeta stalnog postava od kojih je izloženo 10.985. 63.261 predmet nije inventariziran. U 2009. muzeje i zbirke grada Zadra posjetilo je 33.048 posjetitelja.

Kazališna djelatnost zastupljena je djelovanjem i radom Hrvatskog narodnog kazališta Zadar (kapacitet – sjedala 643) i Kazališta lutaka Zadar (kapacitet – sjedala 165), čiji su lutkari osvajali brojne nacionalne i međunarodne nagrade. U sezoni 2009./2010. u Hrvatskom narodnom kazalištu Zadar održano je ukupno 19 predstava od čega 2 drame i 17 komedije koje je posjetilo ukupno 7 007 posjetitelja (650 posjetitelja je odgledalo dramske predstave, a 6.357 komedije). U sezoni 2010./2011. u Kazalištu lutaka Zadar izvedeno je ukupno 28 djela od koji je 15 djela domaćih autora. Ukupno je održano 214 predstava koje je posjetilo 21.453 posjetitelja.

U području glazbene, glazbeno-scenske i plesne umjetnosti u Zadru posebno se ističu Zadarski komorni orkestar Zadar, Gradska glazba Zadar i HKGD "Petar Zoranić".

Kulturni život grada obogaćuje i djelovanje Sveučilišta u Zadru, knjižnica (gradske knjižnice i znanstvene knjižnice), ali i brojnih kulturnih udruženja koja često organiziraju vrlo zanimljiva predavanja, radionice i izložbe. Gradska knjižnica Zadar središnja je zadarska posudbena narodna knjižnica, središte mreže zadarskih knjižnica, ali i središte lokalne zajednice zbog velikog broja događanja koje prihvaća, pomaže ili samostalno organizira.

Bogata pisana povijest grada Zadra i Dalmacije sačuvana je u fondu jedne od najvećih hrvatskih knjižnica – Znanstvene knjižnice u Zadru. Znanstvena knjižnica čuva i daje na korištenje svojim članovima bogato kulturno naslijeđe koje seže od srednjovjekovnih rukopisa, preko inkunabula i prvotiska zadarskih i hrvatskih humanista, pa do ostale raritetne i vrijedne građe. Zbog funkcije Knjižnice koja se odnosi na zaštitu kulturne baštine, ove izvornike nije moguće davati na često korištenje. Stoga je započet projekt DIKAZ – digitalna knjižnica, koji će omogućiti Knjižnici da ispuni obvezu zaštite građe, a da korisnicima istovremeno osigura lakši pristup građi. Izgradnjom nove zgrade knjižnice unutar Sveučilišnog kampusa, Znanstvena knjižnica Zadar bi zbog bogatstva i veličine svojeg fonda trebala prerasti u znanstveno, nastavno i informacijsko središte akademske zajednice.

Stoljetna tradicija čuvanja dokumenata u Zadru sačuvana je do današnjih dana. Državni arhiv u Zadru broji oko šest stotina arhivskih fondova i zbirki u ukupnoj količini od sedam tisuća dužnih metara arhivskoga gradiva,

dok fond arhivske knjižnice obuhvaća preko pedeset tisuća knjiga, rukopisa, časopisa i novina. Arhiv omogućava korištenje bogate arhivske građe državnim tijelima, tijelima lokalne samouprave kao i fizičkim osobama. Arhiv posjećuju znanstvenici i istraživači iz drugih država, što svjedoči o vrijednosti arhivske građe koju posjeduje i za koju se skrbi.

Prema podacima DZS u 2010. u Zadru su djelovale 4 radiopostaje, koje su emitirali ukupno 34.890 sati programa iz vlastitog studija od čega 12517 sati govornog i 22373 sati glazbenog programa. Na području grada Zadra djeluju 2 televizijske kuće Vox d.o.o. i Gradska televizija d.o.o. Vox je tijekom 2010. emitirao ukupno 8760 sati programa, a Gradska televizija 4818 sati. Također prema podacima iz DZS grad Zadar ima 21 815 radio pretplatnika i 19835 televizijskih pretplatnika.

U gradu Zadru 2010., postojala su dva kinematografa kapaciteta 1413 sjedala, a održano je 11287 prikazivanja koje je posjetilo ukupno 205 021 gledatelja²⁹. Danas djeluje samo jedan kinematograf u kojem se prikazuju najnoviji filmski hitovi.

Državni zavod za statistiku bilježi djelovanje 7 pučkih otvorenih učilišta na području grada Zadra u sezoni 2008./2009., kojima je održano 15 seminara/tečajeva/predavanja općeg obrazovanja i 98 seminara/tečajeva/predavanja stručnog obrazovanja, usavršavanja i ostalo. Tečajeve općeg obrazovanja završilo je 417 polaznika, a 1281 polaznik je završio tečajeve stručnog obrazovanja i usavršavanja³⁰.

Grad Zadar je u 2011. g. iz proračuna izdvojio 21 605 266,80 kuna za kulturu.

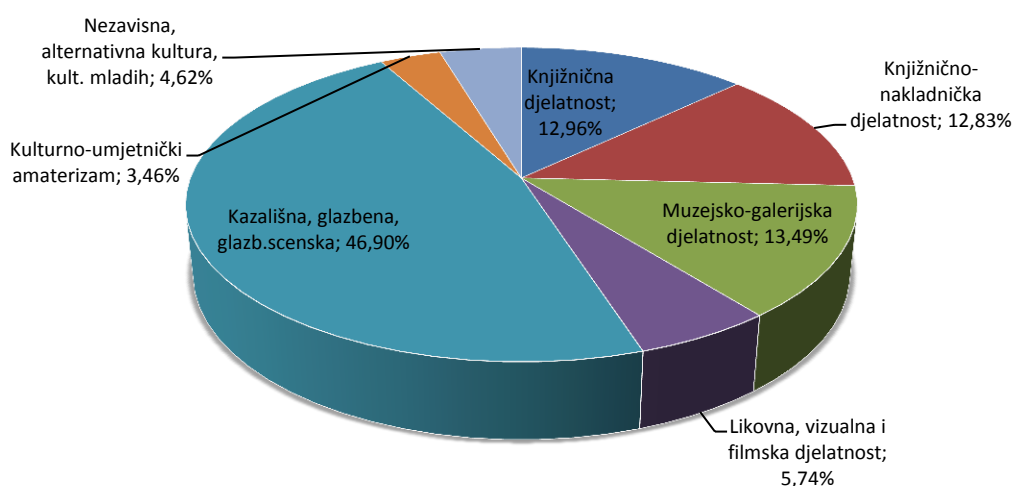
Tablica 37. Ukupni proračun i proračun za kulturu grada Zadra ostvaren u 2011. i planiran za 2012.

OSTVARENO/ PLANIRANO	UKUPNI PRORAČUN (kn)	PRORAČUN ZA KULTURU (kn)	UDIO (%) PRORAČUNA ZA KULTURU U UKUPNOM
OSTVARENO U 2011.	481.875.735,00	21.605.266,80	4,12%
PLANIRANO ZA 2012.	377.281.674,00	24.535.839,00	6,50%

Izvor: anketni obrazac ministarstva kulture <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=7966>

Za javne potrebe u kulturi, grad Zadar je u 2011. odobrio ukupno 6.060.629,27 kuna od čega je najviše sredstava odobreno za kazališnu, glazbenu i glazbeno scensku djelatnost 46,90% (2 842 715,88 kuna), dok je najmanje izdvojeno za kulturno umjetnički amaterizam 3,46% (209.700,00 kuna). Na slici niže prikazana su ostali udjeli izdvojeni za kulturne djelatnosti grada Zadra.

Slika 47. Sredstva javnih potreba u kulturi u 2011. godini.

²⁹ Statistička izvješća 1447/2011.; 3.10 Kinematografi, kapacitet (sjedala), zaposleni, predstave i gledatelji po županijama i gradovima/općinama u 2010. http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2011/SI-1447.pdf

³⁰ Statistička izvješća 1418/2010.; tablica 5.6. pučka otvorena učilišta, domovi kulture i ostali organizatori kulturno-umjetničke djelatnosti po županijama i gradovima/općinama u sezoni 2008./2009. http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2010/SI-1418.pdf

Za potrebe izrade strategije razvoja grada Zadra, održan je sastanak fokus grupe „kulturne djelatnosti“ na kojem se pokušalo analizirati stanje u kulturi grada Zadra i perspektive razvoja, točnije preporuke za unaprjeđenje. Na sastanku su sudjelovali predstavnici različitih kulturnih djelatnosti grada Zadra koji aktivno sudjeluju u kulturnom životu grada (Hrvatsko narodno kazalište, Glazbene večeri u sv. Donatu, Gradska glazba, Državni arhiv, Znanstvena knjižnica, udruga Zadar snova, Gradska knjižnica, Film Forum Zadar i Arheološki muzej).

Kulturne djelatnosti grada Zadra koje su posebno prepoznate i identificiraju se s gradom Zadrom jesu kulturne manifestacije glazbene, glazbeno-scenske i plesne umjetnosti. Među ovim manifestacijama posebno se ističu glazbene večeri u sv. Donatu kao međunarodno poznata kulturna manifestacija, zatim manifestacije Zadarsko kazališno ljeto, Zadar snova i Film Forum Zadar.

Osnovni problem koji se identificirao tijekom sastanka je kultura podređena turizmu, budući da se većina kulturnih događanja organizira tijekom ljetnih mjeseci u svrhu unaprjeđenja turističke ponude, dok je zimski period relativno siromašan kulturnim događanjima. Sama kulturna događanja tijekom ljeta (ali i ostatak godine) često su međusobno loše koordinirana i dolazi do terminskih preklapanja što uzrokuje slabiju posjećenost istih. Nedostatna je umreženost i međusobna komunikacija između institucija i ostalih pravnih osoba u kulturi, što rezultira sporijim razvojem kulturnog života grada. Grad Zadar se percipira kao grad sporta (košarke), a izostaje prezentacija bogatog kulturnog naslijeđa i suvremene kulturne produkcije grada.

Potrebno je osmisliti kulturnu strategiju grada Zadra i osnovati tijelo pri gradu Zadru koje će koordinirati realizaciju kulturnih manifestacija koje se odvijaju na području grada i zajedno sa svim institucijama i pravnim osobama u kulturi aktivno raditi na jačanju kulturnog identiteta grada.

Posebna pozornost pri unaprjeđenju kulturnog života grada mora se usmjeriti na edukaciju stanovništva (posebno mladih), podizanje razine svijesti o kulturi grada i motiviranje građana za sudjelovanje u kulturnom životu grada. Također je potrebno raditi na boljoj prezentiranosti kulturnih institucija, kulturne građe, njihovoj otvorenosti prema javnosti, ali i na korištenju suvremenih informatičkih rješenja za unaprjeđenje prezentacije i dostupnosti kulturne građe.

Prilika za unaprjeđenje kulture grada vidi se u pripremi i financiranju zajedničkih projekata. Kvalitetna priprema projekata preduvjet je za osiguravanje financijskih, materijalnih i drugih uvjeta za obavljanje i razvitak djelatnosti kulture, a osobito muzejske, galerijske, knjižničarske, arhivske, kazališne, glazbene i glazbeno-scenske, nakladničke, likovne i filmske.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> - unaprijediti umreženost i međusobnu komunikaciju između institucija i ostalih pravnih subjekata u kulturi sa svrhu koordiniranog i boljeg razvoja kulturnog života grada - distribuirati organizaciju kulturnih događanja tijekom cijele godine - unaprijediti prezentaciju bogatog kulturnog naslijeđa i suvremene kulturne produkcije grada - unaprijediti prezentaciju kulturnih institucija i dostupnost njihove građe korištenjem suvremenih informatičkih rješenja - definirati strateške smjernice dugoročnog razvoja kulture grada Zadra - koordinirana organizacija kulturnih manifestacija - edukacija i motiviranje lokalnog stanovništva (posebno mladih) za aktivno sudjelovanje u kulturnom životu grada - osigurati adekvatne muzejsko-galerijske prostore - korištenje međunarodnih razvojnih programa i fondova u svrhu financiranja obnove i valorizacije kulturne baštine (materijalne i nematerijalne, te jačanje ljudskih kapaciteta za pripremu i provedbu projekata financiranih iz EU i ostalih fondova 	<ul style="list-style-type: none"> - nedovoljna proračunska sredstva za financiranje postojećih i novih kulturnih programa, aktivnosti i proizvoda - kulturna baština nije u dovoljnoj mjeri očuvana, zaštićena i valorizirana - nedovoljno educiran kadar za pripremu i provedbu projekata iz sektora kulture financiranih iz nacionalnih, EU i međunarodnih izvora. - neadekvatni i prostorno disperzirani izložbeno-muzejski prostori - organiziranje kulturnih manifestacija podređenih turističkom razvoju i koncentriranih u periodu turističke sezone

13.5. Sportske djelatnosti

Sport i rekreacija su veoma značajni za razvoj svake sredine, pa tako i za grad Zadar. Sportom se nazivaju fizičke aktivnosti kojima se građani mogu baviti rekreacijski, amaterski i profesionalno. Sport može biti vrhunski (selektivni) i masovni (neselektivni), a razlikuju se još profesionalni, amaterski, rekreacijski, školski i sport za osobe sa invaliditetom. U pravilu se sportovi dijele na grupne (zajedničke) i samostalne (pojedinačne) vrste sportova.

Sportske aktivnosti Grada Zadra odvijaju se djelovanjem 172 korisnika: **6 sportskih saveza, 10 sportskih udruga, 117 sportskih klubova te 11 sportskih klubova za invalide**. Procjenjuje se da je u sportske aktivnosti **sveukupno uključeno 11.696 aktivnih članova**, od čega 423 veterana, 1.098 seniora, 691 juniora, 1.524 kadeta, 3.470 djece, 1.138 rekreativaca, 581 invalida, te 2.771 neregistriranih (povremenih). Iz navedenog proizlazi da se **15,57% stanovništva Zadra aktivno bavi sportom**.

Grad Zadar financira 25 profesionalnih trenera za koje su sredstva osigurana u redovnim djelatnostima kluba. Radi se o sredstvima približno u visini mjesečne plaće srednjoškolskog profesora tjelesne i zdravstvene kulture.

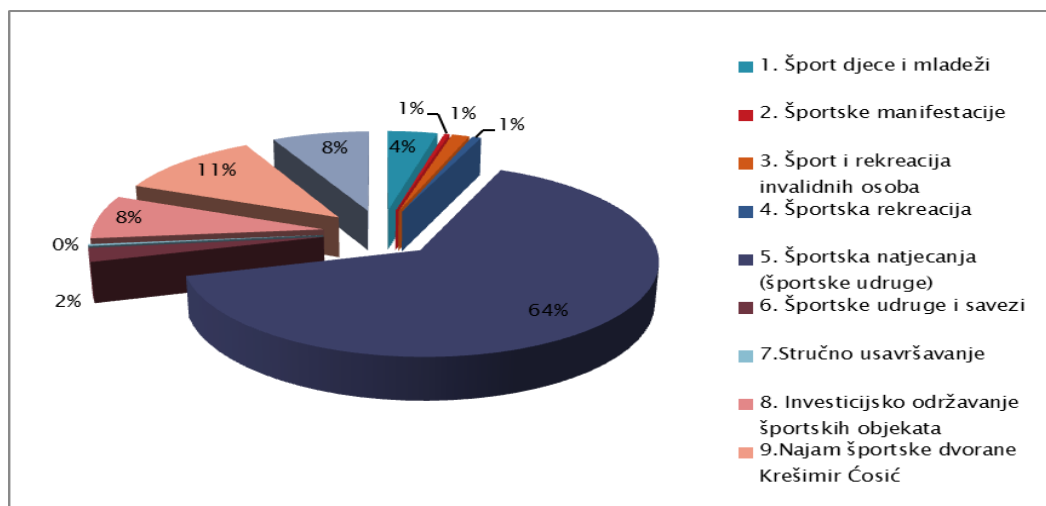
S usvojenom kategorizacijom za 2011. jasno je bilo istaknuto da se Zadru **na prvom mjestu** nalazi **košarka**, a time i nositelj kvalitete KK Zadar. U odnosu na 2010. kada je u Zadru bilo osigurano 5,7 milijuna kuna, 2011. je predviđeno značajno manje, odnosno 5 milijuna kuna. Smanjena su također izdvajanja i za KK Borik-Puntamika, VK Jadran, STK Donat, Kuglački klub Zadar i dr. S druge strane, NK Zadar je sa 3,8 proračun podignut na 4,5 milijuna kuna, obzirom da je najviše upisane djece u škole nogometa, te se na taj način daje dodatni poticaj napredovanju i razvoju NK Zadar.

Proračun gradskih klubova možda je čak **najsnažniji pokazatelj promjene Proračuna Grada Zadra, odnosno gospodarske krize** koja na njega utječe. 2012. situacija se vidno mijenja. Nogometnom klubu Zadar i Košarkaškom klubu Zadar planirana sredstva su znatno niža. Svakom su osigurana sredstva u iznosu od 3,8 milijuna kuna.

Izgradnjom nove dvorane *Krešimira Ćosića* i zatvorenih bazena *Višnjik* daje se novi zamah razvoju sporta u Zadru i šire. Strateška odluka cjelokupnog uređenja ŠRC Višnjik još nije donesena, te time još nije definirano hoće li se na tom području graditi stadion i atletska staza. Ono što je ipak napravljeno jest zaletišta za skok u dalj, a u skoroj budućnosti realizirati će se i zaletišta za skok u vis. Svi gradski kvartovi su pokriveni polivalentnim sportskim igralištima koji se nalaze ili u sklopu škola ili zasebno. U tom pogledu u posljednjih 10 godina napravljen je značajan iskorak. Daljnje potrebe očituju se u podizanju kvalitete postojećih igrališta (zamjene asfaltne podloge travnatom ili plastičnom), te izgradnjom dodatnih sportskih sadržaja.

Za sportske aktivnosti Proračunom Grada Zadra za 2012. predviđeno je 26.250.500,00 HRK. Najveći dio sredstava proračuna ide u 172 sportska kluba.

Slika 48. Udjeli financiranih sportskih aktivnosti

Izvor: Glasnik Grada Zadra, Broj:15

RAZVOJNE POTREBE

- povećati broj aktivnih sudionika u sportu
- učinkovitije organizirati sportske sadržaje za djecu i mladež
- razvojnim programima podržavati veći broj perspektivnih sportaša
- poboljšati uvijete za pripreme sportaša
- osigurati veću skrb o stručnom radu te dovesti nove, stručno obrazovane trenere u klubove
- poticati javno-privatno partnerstvo tijekom gradnje sportskih objekata
- podizanje kvalitete postojećih sportskih igrališta i sportske infrastrukture

RAZVOJNA OGRANIČENJA

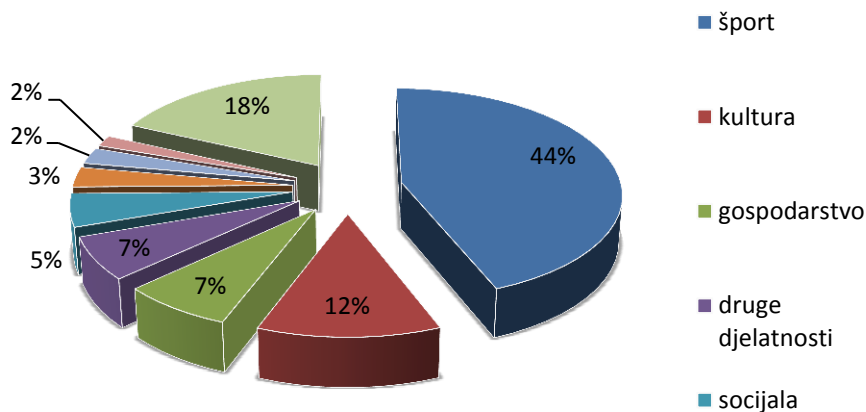
- premalo sportskih aktivnosti za djecu od 1. do 4. razreda
- velika disperzija unutar pojedinih sportskih udruga
- ne postojanje sustava mjerenja učinaka financiranih programa u sportu

13.6. Civilno društvo

Uz javno i privatno društvo, treći važan sektor demokratskog društva čini civilni sektor. Hrvatski pravni sustav prepoznaje nekoliko vrsta organizacija civilnog sektora, od kojih su najbrojnije udruge, odnosno organizacije aktivnih sudionika društvenog života udruženih temeljem zajedničkih interesa i uvjerenja o demokratizaciji, toleranciji, nenasilju, rodnoj nejednakosti, zaštiti okoliša, osnaživanju žena, pomaganju marginalnim skupinama i ostalim važnim društvenim pitanjima. Prema registru udruga Republike Hrvatske, od ukupno 47.087 udruga na području Republike Hrvatske i 1.414 udruga registriranih na području Zadarske županije, **657 udruga registrirano je na području grada Zadra (28.09.2012.).**

Udruge grada Zadra djeluju na mnogobrojnim područjima interesa. Ipak, prema područjima glavne grupe djelatnosti najzastupljenije su udruge iz djelatnosti **sporta** (289 udruga ili 43,98%), koje slijede udruge iz područja djelatnosti **kulture** (78 udruga ili 11,87%), **gospodarstva** (48 udruga ili 7,30%) i ostalih djelatnosti (43 udruge ili 6,54%). Na području Zadra djeluju 33 udruge **unutar socijalnih djelatnosti** (5,02%), **20 udruga domovinskog rata** (3,04%), 16 udruga iz područja **zdravstva** (2,43%) i 11 iz područja **okupljanja i zaštite djece, mladih i obitelji** (1,67%).

Slika 49. Područja djelatnosti udruga iz grada Zadra u 2012. godini

Izvor: Registar udruga

Uspoređujući podatke s onima na razini Republike Hrvatske, trend vodećeg broja udruga također je iz područja sportskih djelatnosti (34,26%), kojeg prati broj udruga iz područja djelatnosti kulture (15,00%), gospodarstva (9,34%) i ostalih djelatnosti (8,94%).

Druga važna organizacija civilnog sektora je zaklada. Zaklada Ljubo Stipišić Delmata jedina je zaklada sa sjedištem u gradu Zadra, osnovana u srpnju 2012. godine i namijenjena proučavanju, promicanju i popularizaciji ukupnog znanstvenog, stručnog, te umjetničkog opusa maestra Ljube Stipišića Delmate.

Organizacije civilnog društva u gradu Zadru su po pojedinim sektorima postigle prepoznatljive rezultate i potvrdile svoju značajnu društvenu ulogu. Ipak, izražena je potreba za intenziviranjem partnerstva organizacija civilnog društva, državnih tijela i privatnog sektora, a samim time i za razvojem civilnog društva i utjecajem koji organizacije civilnog društva imaju na proces pripreme, donošenja i provođenja javnih politika.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> - poticati osnivanje i djelovanje udruga, a posebno u deficitarnim područjima djelovanja - povećati transparentnost financiranja udruga - unaprijediti sustav mjerenja učinaka programa udruga - jačati upravljačke i stručne kapacitete udruga - poticanje usmjeravanja većeg financiranja udruga iz EU fondova 	<ul style="list-style-type: none"> - preveliki broj udruga koje zastupaju identična područja - nedovoljna razvijenost civilnog društva u područjima, osim sporta - Visoki proračunski izdaci za udruge, nedovoljna transparentnost i ne postojanje sustava mjerenja učinaka financiranih programa

13.7. Mladi

Na području grada Zadra prema posljednjem popisu stanovništva ima 16.489 mladih do 20 godina, što je 22% od ukupnog stanovništva. **Broj mladih se od prošlog popisa smanjio za -8,43%**, što je posljedica starenja ukupnog stanovništva grada. Mladi su stup svakog društva i lokalne zajednice i njihovi problemi moraju biti dio razvojne strategije.

Mlade danas u Hrvatskoj najviše tište socioekonomski problemi, što konkretno znači nizak životni standard, nedostatak životne perspektive i nezaposlenost. Rezultati prezentirani u gospodarskoj analizi ovoga dokumenta pokazuju kako je **u strukturi nezaposlenosti Zadra najveći broj upravo mladih, i to visokoobrazovanih.** Hrvatska je po nezaposlenosti mladih u dobi do 24 godine **druga u Europi.** Mladi u Hrvatskoj danas i nadalje odrastaju u društvu koje nudi više rizika i nesigurnosti nego šansi za bolju budućnost. Neka istraživanja³¹ pokazuju kako su glavni problemi mladih iz njihove perspektive: **“briga za budućnost”, “nedostatak društvenih sadržaja” i “problemi vezani uz školovanje.”** Problemi mladih danas su slabo prezentirani u javnosti, što znači da u javnom političkom životu mladi nisu podjednako zastupljeni kao neke druge skupine.

Interese mladih u gradu Zadru prema gradskoj upravi i Vijeću zastupa savjet mladih koji je savjetodavno tijelo formirano s ciljem savjetovanja, omogućavanje boljeg društvenog, sportskog, kulturnog i socijalnog života mladih u Zadru, te aktiviranje mladih i organiziranih oblika koji se bave mladima u javnom životu grada. **Svrha** postojanja Savjeta mladih Grada Zadra jest da raspravlja, predlaže, savjetuje, daje mišljenje, informira, te sudjeluje u izradi planova, programa i projekata koji su direktno ili indirektno vezani za mlade u gradu Zadru. Za potrebe izrade strategije organizirana je fokus grupa sa članovima Savjeta na kojoj su istaknuti temeljni problemi i potrebe mladih u gradu Zadru, te su predloženi načini za njihovo rješavanje.

Mladi u najvećoj mjeri svoj problem vide u nedostatku kvalitetnog i za potrebe mladih prilagođenog prostora. Izbor sadržaja za mlade koji se ne tiče formalnih obrazovnih programa vrlo je sužen i svodi se uglavnom na sport i izlaske. Dijelom zato jer je današnji životni stil mladih vrlo „jednoličan“ i možemo kazati „plitak“, a svodi se na upražnjavanje slobodnog vremena u kafićima i lokalnim gradskim kvartovima. Mladi danas sve više dolaze u doticaj s alkoholom, te eksperimentiraju s drogama. Štoviše, to je postao nezaobilazni dio stila života mladih u Zadru. Posebno je teško mladima na otocima i udaljenijim dijelovima koji su društveno izolirani. Možda i najveći nedostatak društva je što se o ovim problemima premalo govori. Ne postoji dovoljno inicijative, programa i sadržaja kojim bi se ovakvi problemi umanjili. Generalno je o problemima mladih prisutna niska razina svijesti u društvu.

S druge strane da bi riješili navedene probleme potrebno je više inicirati udruživanje, osnivanje raznih neformalnih i formalnih tematskih grupa i udruga koje će prezentirati probleme mladih javnosti. Mladima je potreban veći osjećaj pripadnosti koji se gradi kroz ovakve grupe, a s druge strane na taj način ih se usmjerava i pomaže u pronalaženju pravog puta.

³¹ <http://diskrepancija.org/sekcije/casopis-diskrepancija/stari-brojevi/vol-3-no-5-6/potrebe-i-problemi-mladih-u-hrvatskoj/>

RAZVOJNE POTREBE

- prostor za okupljanje, djelovanje i izražavanje mladih
- razvoj Sveučilišta (kampus) i unapređenje uvjeta studiranja
- podizanje razine svijesti o problemima mladih kroz organizaciju tribina, okruglih stolova i radionica
- afirmiranje talentiranih mladih osoba s područja grada
- jačanje kapaciteta savjeta mladih
- jačanje lokalne međuregionalne i međunarodne suradnje mladih

RAZVOJNA OGRANIČENJA

- današnji problem mladih jest slabo prezentiranje u javnosti
- nedostatak prostora za mlade
- nedostatak društvenih sadržaja za mlade
- izraženi problemi mladih na otocima
- niska razina svijesti o problemima mladih

14. Posebno važni razvojni projekti grada

Razvoj grada Zadra u skoroj budućnosti sigurno će usmjeriti neki od planiranih velikih i posebno važnih projekata za grad. Projekti koji su ovdje izdvojeni pripadaju projektima od gospodarskog i društvenog značaja, a njihova realizacija potencijalno će promijeniti sliku grada. Izdvojeni gospodarski projekti zaposliti će nove ljude, okrenuti Zadar prema investitorima, pojačati poduzetničku klimu grada i biti poticaj novom rastućem gospodarskom ciklusu. Društveni projekti podignuti će kvalitetu života Zadrana na viši nivo, te omogućiti aktivniji razvoj društvenog života Zadra.

Luka Gaženica

Projekt luka Gaženica ukupne je vrijednosti 236 milijuna eura. Površina luke iznosi 250.000 četvornih metara. Luka Gaženica ima strateški položaj jer se nalazi samo nekoliko kilometara od autoceste i aerodroma Zemunik, a tek oko 5 kilometara udaljen je cjelokupan gospodarski kompleks grada Zadra.

Gradnja luke Gaženice u Zadru počela je u svibnju 2009. Po završetku projekta u luci će biti 12 gatova, od kojih će šest biti lokalnih gdje će prometovati brodovi na hrvatskim trajektnim linijama, tri međunarodna i dužobalna, te tri za RO-RO brodove i kruzere. Luka će sadržavati 300 metara gata za ribare, uz 8000 metara zaobalnog prostora s terminalima, parkiralištima, servisnim službama i hotelom. U završnici projekta trebala bi biti izgrađena zgrada budućega terminala u luci.

Po završetku gradnje, luka Gaženica bi trebala postati jedna od najznačajnijih i najvećih luka na Mediteranu. Nova zadarska putničko-trajektna luka reprezentant je generalne razvojne strategije, kojom Zadar doživljava strukturalnu preobrazbu iz rubnoga grada u moderno mediteransko središte.

Važnost projekta se ogleda u otklanjanju razvojnih ograničenja u području lučke infrastrukture. Osnažit će se međunarodna pomorska linija Ancona – Zadar, koja će postati jedan od glavnih pravaca povezivanja putnika i vozila južne i srednje i istočne Europe.

Gospodarska zona Crno

Područje obuhvata izrade UPU Gospodarske zone Crno u Zadru, a nalazi se na površini od 400ha, sjeveroistočno od urbane aglomeracije Zadra i direktno se nastavlja na područje prigradskog naselja Crno. Područje je u stopostotnom vlasništvu Grada Zadra. Predviđene djelatnosti unutar gospodarske zone su proizvodna, poslovna i rekreacijska djelatnost.

Vizija gospodarske zone Crno jest postati najbolja gospodarska zona u regiji. **Misija** gospodarske zone Crno je poticanjem razvoja novih proizvoda i tehnologija osigurati dinamičan gospodarski rast Zadarske županije. Cilj je učiniti gospodarsku zonu Crno prepoznatljivom u regiji i atraktivnom domaćim i stranim investitorima, što će u konačnici rezultirati razvojem novih tehnologija i proizvoda, koncentracijom specijaliziranih znanja i vještina unutar Tehnološkog parka, povećanjem konkurentnosti i izvoza, smanjenjem nezaposlenosti i dinamičnim gospodarskim rastom Grada Zadra i Zadarske županije.

Po svom geografskom položaju gospodarska zona Crno jedinstvena je iz razloga što se nalazi na širem području grada Zadra, odlikuje se odličnom povezanosti s autocestom, pomorskom lukom, zračnom lukom i budućom željeznicom. Strateški položaj predstavlja gospodarsku zonu Crno idealnom za logistički centar Dalmacije. Prema prostornim pokazateljima Gospodarska zona Crno predstavlja **izuzetan gospodarski potencijal**, te se njenim razvojem osiguravaju novi potrebni prostori za razvoj različitih aktivnosti i otvaranje novih radnih mjesta kao značajan element razvoja.

Centar za gospodarenje otpadom Zadarske županije (ŽCGO)

Iako se radi o prvenstveno projektu županijske važnosti, nesporna je važnost izgradnje Centra za sami grad Zadar, upravo zbog nemogućnosti daljnjeg širenja odlagališta u Diklu. Konačni prijedlog lokacija ŽCGO je sukladno odredbama Prostornog plana Zadarske županije, planiran na području Biljana Donjih.

U ŽCGO će se provoditi mehaničko-biološka obrada otpada s odlaganjem, te izdvajanje sekundarnih sirovina i odlaganje neiskoristivih frakcija otpada, obrada građevinskog otpada kao i kompostiranje zelenog otpada. Unutar ŽCGO nalaze se sljedeće zone:

- upravna zgrada s parkiralištem
- reciklažno dvorište otvorenog tipa
- transportni centar s garažama, radionicama i prostorijama za radnike
- postrojenje za mehaničko-biološku obradu otpada sa sortirnicom/recikliranjem
- odlagalište za neopasni otpad
- prostor za kompostiranje zelenog otpada
- područje za obradu oborinskih voda, procjeda i odlagališnog plina
- prostor za recikliranje i obradu građevnog otpada
- odlagalište za inertni otpad
- ulazno-izlazna zona s dvostrukom vagom
- zelenih površina, infrastrukture i prometnica unutar ŽCGO.

Ukupna vrijednost investicije u prvih pet godina iznosi cca. 38 milijuna €, u periodu od 30 godina 57 milijuna €.

Projekt „Ravnice“, projekt uvale Jazine (Liburnska obala) i projekt Draženice-Maestral

Prostor „Ravnica“ povezuje staru gradsku jezgru s ostatkom grada i smatra se jednom od najatraktivnijih lokacija u Zadru. Projektom su predviđene radikalne promjene na kopnu i u akvatoriju: rekonstruirali bi se povijesni kanali, tako da bi zadarski poluotok ponovno postao otok, u podzemlju bi se izgradila golema garaža, a nad njom kazalište, kongresni centar, hotel, centar za kazališnu i glazbenu umjetnost, te glavni turistički punkt.

Funkcija novih Ravnica nije samo prolaz za brodove i more, već dobivaju ulogu središta društvenog života grada. Tu bi bio smješten mozaik raznih javnih sadržaja, poput kongresnog centra, kina, muzeja, kazališta, koncertne dvorane... Ovo je i krajnje mjesto do kojeg se dolazi autom. Ispod su garaže. Projekt je još na idejnoj razini, međutim u narednom razdoblju stvarat će se periodi za njegovu realizaciju za što je već pokazan interes investitora.

PROJEKT uređenja uvale Jazine zajedno sa strateškim projektom uređenja Draženice-Maestral predstavlja potencijal za razvoj nautičkog turizma u Zadru. Nakon što se trajektni terminal smjesti u Gaženici ostaje značajna i vrlo atraktivna prostorna cjelina koja zajedno s ovim projektom može tvoriti kompletan i cjelovit sadržaj nautičkog turizma.

Centar novih tehnologija CeNT

Vizija projekta CeNT je oblikovati Zadarsku županiju i Jadransku regiju kao prepoznatu i gospodarski privlačnu kroz mrežu razvojnih aktivnosti u području visokih tehnologija s težištem na primjenu metaloprerađivačke industrije u područjima strojogradnje, obrazovanja, automatizacije i robotike, alata i naprava, integralnog transporta, podvodnih istraživanja i medicinskog inženjerstva. **Misija projekta** je doprinos razvoju tehnološki inovativnog i konkurentnog gospodarstva Zadarske županije i Jadranske regije. **Djelatnost CeNT-a** je potpora gospodarstvu, potpore obrazovnim institucijama, potpora osnivanju i razvoju „spin-off“ poduzeća, umrežavanje u međunarodne sustave tehnoloških centara i najam prostora inovativnim tvrtkama.

Centar novih tehnologija (CeNT) oblikovan je kao **obrazovna tvornica** za cjelovito učenje stvaranja gospodarskog znanja kroz sinergiju znanosti i tehnologije na temelju inovativnosti, znanja, te poslovnih i strukovnih vještina.

Korisnici očekivanih rezultata projekta su gospodarstvenici, sveučilište u Zadru i Jadranska regija. Očekivani rezultati koji u prilog gospodarstvenicima su stvaranje stručnjaka koji se u kratkom vremenu učinkovito zapošljavaju u regionalna poduzeća, osiguravanje i sustavna primjena neophodnih tehnoloških znanja potrebnih za konkurentnost na svjetskom tržištu, koncentracija razvojnih kapaciteta, organiziranje i provođenje cjeloživotnog obrazovanja za potrebe regije i šire.

Novi kampus sveučilišta u Zadru

Novi kampus Sveučilišta u Zadru planiran je na prostoru bivše vojarnje „Franka Lisice“. Sveučilištu u Zadru su putem instrumenta WBIF (Investicijski okvir za Zapadni Balkan) uvjetno odobrena sredstva u okviru 90.500.000 eura za izgradnju prve faze Novog kampusa i multimedijalnog centra s knjižnicom, te bespovratna sredstva u iznosu od 800.000 eura za tehničku pomoć koja je započela sa svojim radom u travnju 2012. godine, a podrazumijeva aktivnosti vezane za pripremu provedbe projekta. Uz pozitivnu Studiju izvodljivosti, čija je izrada započela u rujnu, ovaj projekt biti će financiran uz odobreni zajam EIB-e, te iz Strukturnih fondova, odnosno može se nastaviti s izradom potrebne projektne dokumentacije i izgradnjom četiri objekta planiranih u prvoj fazi projekta Novi Kampus: Sveučilišne knjižnice sa multimedijalnom prostorom, zgrade tehničkih i prirodnih znanosti, te novog studentskog doma razmještenog u dva objekta od kojih je u jednome planiran i studentski restoran.

Slijedeće dvije faze projekta koje nisu predmet ranije spomenute mogućnosti financiranja odnose se na izgradnju još jednog studentskog doma sa studentskim klubom, zgrade humanističkih i društvenih znanosti, te centra za znanstveno istraživački rad i transfer tehnologija.

Muzej dvije palače

Muzej 2 palače- Turistička valorizacija kulturne baštine projekt je ukupne procijenjene vrijednosti 20 milijuna eura, očekivanog trajanja 36 mjeseci. Nositelj projekta je Grad Zadar, dok su partneri na projektu Zadarska županija, Narodni muzej Zadar, Razvojna agencija Zadarske županije, Konzervatorski odjel Ministarstva kulture u Zadru i Sveučilište u Zadru.

Ciljevi projekta su unaprjeđenje kulturno turističke ponude stvaranjem Muzeja 2 palače u prostoru Kneževe i Providurove palače u Zadru, te stvaranje muzeja koji će u jedinstvenom prostoru prikazivati povijest, etnološke, kulturne i prirodne osobitosti zadarske regije.

Muzej 2 palače nastao bi reorganizacijom Narodnog muzeja u Zadru i premještanjem zbirke u kompleks Providurove i Kneževe palače, a sadržavat će: Galeriju umjetnina, Muzej grada Zadra, Etnološki muzej, Prirodoslovni muzej i Pomorsku zbirku.

Osim izložbenih prostora za postave navedenih zbirki i neophodne sadržaje za funkcioniranje muzeja, unutar muzeja predviđeni su prostori s javnim sadržajima poput edukativnih radionica, prodavaonica, čitaonica tj. knjižara i suvenirnica, knjižnica, koncertna dvorana, polivalentna dvorana, dvorana za povremene gostujuće izložbe, restorana i sličnog. Muzejske zbirke trenutno su dislocirane na različitim mjestima grada Zadra, uređenjem Muzeja 2 palače smjestile bi se u jedinstven prostor i na taj način prikazivale povijesne, etnološke, kulturne i prirodne osobitosti zadarske regije. Potrebno je naglasiti i povezanost budućeg muzeja 2 Palače sa Sveučilištem u Zadru koji školuje buduće povjesničare umjetnosti, arheologe, ekonomiste, turističke komunikologe, lingviste i ostale buduće visoko školovane osobe koje će imati dodatnu mogućnost za zaposlenje.

Projekt **Muzej 2 palače od velikog je značaja za Zadar i zadarsku regiju u razvojnom, kulturnom i turističkom smislu.** Realizacijom ovog projekta otvorit će se nova radna mjesta, gore navedeni kompleks postat će značajno kulturno i turističko središte Zadra i zadarske regije što će doprinijeti povećanom interesu turista za Zadar, te produženju turističke sezone. Gore navedeno rezultirati će povećanjem konkurentnosti zadarske regije u razvojnom, kulturnom i turističkom smislu.

Zadarska Poliklinika

Prostorno-planska dokumentacija u zdravstvu usmjerena je realizaciji projekta Poliklinike na lokaciji Tičinovi vrtli u gradu Zadru. Projekt vrijedan 150 milijuna kuna financira se kreditom Europske razvojne banke. Ukupna površina poliklinike iznosi ukupno oko 25.000 četvornih metara bruto prostora na 6 etaža. Unutar prostora će biti smješteni svi poliklinički sadržaji, ambulate i dijagnostičke jedinice koje se **trenutno nalaze unutar prostora Zadarske Opće bolnice**. U tijeku je dovršenje građevinskih radova i očekuje se da će zgrada biti spremna za puštanje u rad u 2014. godini.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> - aktivno poticati i davati podršku realizaciji strateški važnih projekata grada - organizirati timove za realizaciju navedenih projekata - projekte pripremati i usmjeravati za financiranje iz EU Strukturalnih fondova - jačati ljudske kapacitete javne uprave za pripremu i provedbu EU projekata 	<ul style="list-style-type: none"> - nedovoljni financijski kapaciteti grada za samostalnu realizaciju strateških projekata - ne raspolaže se dovoljno pouzdanim informacijama s nacionalne razine o mogućnostima financiranja projekata iz EU strukturalnih fondova za razdoblje 2014.-2020.

15. Institucije razvojnog upravljanja

Za potrebe izrade ove strategije organizirani su intervjui s osobama na rukovodećim pozicijama u gradskoj upravi, ali na čelu s pročelnicima gradskih odjela i direktorima javnih komunalnih poduzeća. Cilj intervjua je bio saznati kakva je učinkovitost javne uprave iz perspektiva djelatnika u javnoj upravi, kakva je horizontalna i vertikalna suradnja, te koji su temeljni problemi u funkcioniranju javne uprave u Zadru. Uz to, ispitanicima je postavljen set pitanja koji se odnosi na viđenje razvoja grada iz njihove perspektive, dakle perspektive ljudi koji upravljaju razvojem grada.

15.1. Osnovni ustroj upravnih tijela

Osnovne ustrojstvene jedinice su: Gradska skupština kao predstavničko tijelo i Gradonačelnik kao izvršno tijelo. Gradonačelnika i njegova dva zamjenika, te vijećnike Gradske skupštine biraju građani na neposrednim izborima. Unutar područja Grada Zadra nalazi se 15 naselja i 36 mjesnih odbora. Tijela mjesnog odbora su vijeće mjesnog odbora, kojeg čine članovi birani od strane građana s prebivalištem na području mjesnog odbora i predsjednik vijeća mjesnog odbora, kojega biraju članovi vijeća iz svojih redova.

Odlukom o ustroju upravnih tijela Grada Zadra ustrojeno je 14 gradskih ureda, koji obavljaju poslove interesa za grad Zadar. Gradski uredi su:

- Ured Gradonačelnika
- Ured Grada
- Upravni odjel za graditeljstvo i zaštitu okoliša
- Upravni odjel za provedbu dokumenata prostornog uređenja i građenja
- Upravni odjel za gospodarenje gradskom imovinom
- Upravni odjel za gospodarstvo
- Upravni odjel za komunalne djelatnosti
- Upravni odjel za poljoprivredu i razvitak otoka
- Upravni odjel za financije
- Upravni odjel za odgoj i školstvo
- Upravni odjel za kulturu i šport
- Upravni odjel za socijalnu skrb i zdravstvo
- Upravni odjel za gradsku samoupravu i opće poslove
- Ured za unutarnju reviziju

Gradske zdravstvene, socijalne, školske, kulturne i druge ustanove obavljaju društvene i druge djelatnosti u skladu sa zakonom. Gradska trgovačka društva obavljaju komunalne i druge poslove od interesa za Grad.

U gradu Zadru ne postoji tijelo koje se prioritarno bavi razvojnim planiranjem. Najbliže su tome odjel i zavod koji se bave prostornim planiranjem grada. Uz njih obvezu programskog planiranja prema Zakonu ima gradski ured za financije, koji je nadležan za proračun grada i planiranje proračunskih sredstava. Svaki od upravnih odjela donosi program za sljedeću godinu.

15.2. Interna i eksterna suradnja odjela, institucija i tvrtki gradske uprave

Pojedini odjeli gradske uprave imaju vrlo raznolike funkcije koje moraju obavljati. Razlog tome je ubrzano širenja spektra javnih usluga koje grad mora zadovoljavati, a bez prave mogućnosti da osniva nove odjele ili zapošljava dodatne ljude. Na taj način se gubi na efikasnosti i razvojnem „fokusu“ ureda jer postoji niz obveza koje odvlače pažnju od temeljne misije ureda. Komunikacija između odjela je u većini slučajeva zadovoljavajuća, ali može biti još bolja, odnosno. nije dostatna zajednička interakcija i kontinuirana suradnja svih ključnih gradskih tijela u predlaganju, izradi i provedbi razvojnih inicijativa, odnosno projekata, te strateških dokumenata i programa. Kao i kod većine gradova RH nema detaljno razrađenih standardiziranih pravila za međusobnu suradnju upravnih tijela. Suradnja sa drugim institucijama s područja grada, koje nisu nužno u vlasništvu grada bi mogla biti bolja. Nedovoljno je praćenje rada tih institucija i nema utvrđenih kriterija za ocjenu učinka realiziranih programa. Vanjska suradnja odjela se uglavnom odnosi na samo dva ili tri najvažnija subjekta za odjel. Posebno je teško institucijama koje nisu direktno pod gradom, ali djeluju na području grada jer često za njihove probleme ima manje sluha. Suradnja sa županijom bi također mogla biti još bolja, primjerice u planiranju zajedničkih projekata, zajedničkim aktivnostima i slično.

Nadalje, suradnja s Ministarstvima i tijelima državne razine vrlo je slaba. Gotovo se može kazati da je grad „sam“ u rješavanju svakodnevnih problema. Partnerski odnos ne postoji, već je taj odnos sličniji odnosu „nalogodavac – izvršitelj“, gdje Ministarstva, agencije i država generalno kreiraju pravila igre, daju smjernice i naputke, ali bez prave povratne informacije i uvažavanja potreba gradova. Primjeri toga su donošenja novih zakona, određivanja bitnih projekata ili jednostavno vertikalni protok informacija, zbog čega se često može čuti negodovanje predstavnika gradova da se upravo njih svjesno zaobilazi.

Upravo zbog navedenih razloga, te zbog još veće potrebe za vertikalnom suradnjom koja će nastati ulaskom RH u EU, potrebno je ojačati vertikalnu suradnju. Ulaskom u EU, nadležna Ministarstva će imati još manju ulogu u određivanju pravila i prioriteta razvoja nego što su imala do sada. Njihova uloga će sve više biti uloga posrednika između lokalne razine i Bruxelles-a. Stoga se nameće potreba snažnijeg uključivanja gradova u razna nacionalna udruženja, savjete i tijela na kojima se mogu predlagati željene promjene. Još je važnije uključivanje u međunarodne organizacije i stvaranje prekograničnih partnerstva jer to će biti jedini način na koji će manji gradovi moći istaknuti svoje probleme. Već postoje pozitivni primjeri odjela i javnih tvrtki iz grada koje su se svojom aktivnošću uspjele uključiti u razna tijela, udruge ili povjerenstva preko kojih mogu promovirati svoja mišljenja.

15.3. Nadležnosti gradske uprave

Na pitanje o tome koliko smatraju da je rad gradske uprave ograničen zbog pravila koja su određena na nacionalnoj razini, većina je odgovorila sa „srednje“ ili „puno“. Ovo povlači za sobom pitanje i nadležnosti gradova, točnije kolika je nadležnost grada u rješavanju problema stanovništva. Koliko grad učinkovito može riješiti probleme u zdravstvu, obrazovanju i socijalu bez uplitanja Države. Činjenica je da je uloga Države još uvijek prevelika, te da zakonska ograničenja i pravila ostavljaju premalo manevara gradovima u rješavanju ključnih pitanja za svoje stanovništvo. Ulogu države potrebno je još više decentralizirati kako bi se povećala efikasnost upravljanja. Tu je još problem i financijske decentralizacije jer se sredstva doznaju gradovima bez prave analize potreba, a s druge strane sužene su mogućnosti prenamjene takvih sredstava. Možda i najstetnija stvar u sustav jesu sredstva dodjeljena prema potrebama iz prethodnih godina, što direktno stimulira tražitelje sredstava da povećavaju troškove kako bi dobili više (iako im realno sredstva ne moraju biti potrebna). Pravilno decentralizacijom sigurno se mogu ostvariti značajne uštede uz istu razinu usluge.

Generalno možemo zaključiti kako postoji određena nemoć lokalne razine upravljanja, te visoka zavisnost o potezima Države u otklanjanju gorućih društveno-ekonomskih problema, posebno po pitanju pokretanja gospodarskog oporavka.

15.4. Efikasnost upravljanja i ograničenja

Većina intervjuiranih smatra kako njihov odjel ili tvrtka javne poslove obavljaju dovoljno efikasno, te da su javne usluge pružene na vrijeme i uz zadovoljavajuću razinu kvalitete. S druge strane većina ih smatra kako im nedostaje još ljudi za unaprjeđenje rada odjela/tvrtke, tj. za podizanje razine kvalitete na viši nivo ili proširenja područja djelovanja, što znači da ipak ima mjesta za napredak. Interesantno je kako su potrebe za novim kadrovima izražene čak i sada u razdobljima krize. U pojedinim odjelima definitivno nedostaje ljudi, što se lako može vidjeti prema broju pristiglih i neobrađenih predmeta, ili u slučajevima kada pojedini sektor grada pokriva jedna ili dvije osobe, ili pak kada u odjelu radi 10 ili 15 godina uvijek jednak broj ljudi. Puno je teže pronaći viškove, a zato treba uvesti sustave mjerenja učinaka. Da bi se poticala kvaliteta javnog rada potreban je fleksibilniji sustav nagrađivanja. Kadrovi u javnoj upravi presporo se mijenjaju. „Osvježanja“ su rijetka i gotovo neuobičajena.

Ograničenja koja najčešće sputavaju veći razvoj javne uprave mogu se sažeti sljedećim prikazom.

INTERNA OGRANIČENJA	VANJSKA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> - nedostatna financijska sredstva - nedovoljni apsorpcijski kapaciteti za rješavanje predmeta - nedovoljna kontrola utrošenih sredstava - ne raspolaže se dobrim podacima i ne postojanje informacijskih sustava - neadekvatna organizacijska struktura i obrazovna struktura zaposlenih - istovremeni suficit i deficit radne snage - nedovoljna koordiniranost između odjela u planiranju razvoja (međusektorsko planiranje) 	<ul style="list-style-type: none"> - česte izmjene i nedovoljno dobri zakoni - sporost sudstva i pravosuđa - nefleksibilnost državnih službi ili Ministarstava (primjerice Porezne uprave) - gospodarska kriza - ne riješeni imovinsko pravni odnosi otežavaju bilo kakvu provedbu mjera već pri planiranju istih

15.5. Razvojna perspektiva grada s aspekta javne uprave

Većina od preko 90% intervjuiranih su optimistični glede budućnosti razvoja grada. Razvojne potencijale grada vide u: geostrateškom položaju, očuvanost i kvaliteta okoliša, integriranost sa zaleđem i velikim potencijalima zaleđa i otoka, kulturnoj baštini i tradiciji, mladima, prepoznatljivosti, pomorstvu, povezivanje s EU, turizmu, poljoprivrednoj orijentaciji idr. U definiranju naših temeljnih razvojnih potencijala ili snaga vidljiv je nedostatak internih čimbenika, tj. u percepciji potencijala na kojima grad treba graditi svoj razvoj nedostaju ljudski faktor i specifična znanja. Prednost se isključivo vidi u prirodnim i prostornim obilježjima.

Nasuprot razvojnim potencijalima najveće „kočnice“ u razvoju grada su:

Tablica 38. Ograničavajući čimbenici razvoja

UPRAVLJAČKI	PROSTORNO RESURSNI I DRUŠTVENI	EKONOMSKI
<ul style="list-style-type: none"> - birokracija i administrativna kompliciranost - nedostatak planova (planiranja razvoja) - nedostatak sredstava - nedovoljna pokrivenost grada detaljnom prostornom dokumentacijom - sporost izdavanja dozvola - dominacija bespravne nad legalnom gradnjom - ne riješeni imovinsko pravni odnosi - zakoni koji su u praksi ne primjenjivi - loše upravljanje s nacionalne razine - nedovoljna međunarodna suradnja 	<ul style="list-style-type: none"> - neiskorištenost vlastitih prirodnih, poljoprivrednih (zaleđe) i pomorskih potencijala - nepostojanje infrastrukture za mlade - nedovoljna infrastruktura za cjelovitiji razvoj kulture (izložbeni prostori i dr.) 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatak prerađivačke industrije (posebno je istaknuta metaloprerađivačka i prehrambena industrija) - prevelika ovisnost o turizmu - nedostupnost financijskih sredstava (banke) - prevelik uvoz - prevelika ovisnost gospodarstva o uslugama (građevina posebice)

Prevladavaju problemi koji su apostrofirani kao „upravljački“ faktori ograničenja razvoja, što znači da je percepcija ljudi iz sustava, da je sustav javnog upravljanja u visokoj mjeri ograničavajući čimbenik razvoja.

Točnije, da u sustavu javnog upravljanja ima najviše ograničavajućih faktora razvoja (na koje često vrlo teško možemo utjecati).

15.6. Razvojni fokus

Percepcija djelatnika javne uprave jesu prioriteti kojima se moramo posvetiti i usmjeriti svoje kapacitete u sljedećih nekoliko godina, a to su:

- proizvodnja i prerada vezana uz industrije visokih tehnologija s integriranom brigom za okoliš (6)
- razvoj poljoprivrede temeljen na autohtonosti i ekologiji (5)
- obrazovanje, znanje i inovacije (5)
- infrastruktura (Luka Gaženica, ceste, željeznice i dr.) (3)
- razvoj turizma (3)
- malo i srednje poduzetništvo i obrti (2)
- korištenje kulturnog bogatstva u svrhu ekonomskog razvoja (1)
- strateški pristup problemima (1)

U ovoj teškoj gospodarskoj situaciji da bi izašao u susret gospodarstvenicima i stanovništvu grad može:

- bolje se organizirati za privlačenje investicija
- smanjiti komunalne naknade, spomeničku rentu i druge namete
- smanjiti birokraciju
- cijene javnih usluga učiniti što pristupačnijim građanima
- zadržati dosadašnji standard javne usluge
- provoditi ciljane i dobro promišljene potpore u segmentu socijale i zdravstva
- poticati preorijentiranje na proizvodnju hrane, a ne življenje od uvoza
- jačati ljudske resurse da bi povećali apsorpcijske kapacitete
- poticati transparentnost i borbu protiv korupcije i sive ekonomije

Treba imati na umu da je većina ovih prijedloga u direktnoj vezi sa provedbom državne politike razvoja. Država je ta koja određuje pravila i daje zakonodavni okvir, zbog čega je i navedena potreba za većom decentralizacijom.

15.7. EU integracije: prilike i prijetnje

Rezultati istraživanja stavova predstavnika javne uprave Grada Zadra o trenutnim integracijama Hrvatske u EU i budućnosti koje nam to pristupanje donosi pokazuju kako velika većina njih smatra da integracije mogu donijeti samo pozitivna iskustva Hrvatskoj i Zadru, te da će se Zadar svojom kulturom, standardom života i civilizacijskim normama lako uklopiti u EU. Kao argumente „za“ navode još jaču integraciju u međunarodne tokove roba, ljudi i kapitala s ekonomski najjačim zemljama svijeta, zatim velike mogućnosti financiranja projekata iz EU fondova, te direktno sudjelovanje u procesima kreiranja razvojne politike EU kroz Europski parlament, te razne tijela i organizacije koje djeluju na EU razini. Tek manji broj njih smatra kako se trebamo bojati ulaska u EU, te izražavaju skeptičnost glede toga što nam EU donosi. Glavne negativne razloge vide u velikim interesima kapitala koji traži neprestano nova tržišta i širenje, zatim u gubljenju identiteta pod pritiskom snažnijih integracija (posebno su navedeni problemi imigracija), te bojazni da prioritete koje zastupa i financira EU ne budu u skladu i s našim razvojnim prioritetima, što bi naš razvoj moglo odvesti na krivi put.

15.8. Planiranje razvoja

U gradskoj upravi postoji svijest i konsenzus o potrebi strateškog planiranja u upravljanju razvojem grada. Ocjenjeno je da dosadašnji razvoj u velikoj mjeri ovisi o centralnoj državi, te da ne postoji sustav strateškog planiranja i što je još važnije strateškog upravljanja. Razvoj se događa ad-hoc, a ne kao rezultat sustavnog planiranja i strateškog određenja. U provedbi strateškog planiranja istaknut je jedan strukturni problem koji se veže uz područja nadležnosti jedinica lokalne (regionalne) samouprave. Premda je status županija viši u regionalnom smislu od statusa gradova, prema kojem je županija posrednik između grada i nacionalne razine, županija nema instrumenata da naloži gradovima i općinama da se moraju pridržavati zadane strategije razvoja, niti da ih stimulira ili obvezuje da se u tom smjeru moraju razvijati. Postoje načini da se problem umanjí kroz definiranje pravila na nacionalnoj razini prema kojima se razvoj ne može financirati ako nije dio

strategije. Upravo na taj način i EU regulira svoju politiku regionalnog razvoja, što znači da će to biti i već je dijelom praksa i kod nas.

U praksi javnog upravljanja i strateškog planiranja u gradskoj upravi nisu jasno propisane procedure (metodologije) za strateško planiranje na višegodišnjoj osnovi za pojedina tematska područja (gospodarstvo, obrazovanje, prometna infrastruktura, itd.). Praksa integralnog, tj. međusektorskog planiranja, odnosno izrade razvojnih programa je u začetima. Upravna tijela nemaju definirane konkretne ciljeve i očekivane rezultate rada na godišnjoj razini, pa shodno tome ne postoji ni sustav praćenja dostizanja postavljenih ciljeva. Financiranje institucija iz gradskog proračuna je transparentno, ali mjerenje učinaka financiranih programa i sustav praćenja ne postoji.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> - razviti mehanizme za unaprjeđenje komunikacije i protoka informacija između i unutar odjela - razviti sustav pokazatelja za mjerenje rezultata rada upravnih tijela i određenih tematskih sektora - uvesti sustav nagrađivanja djelatnika ovisno o postignutim rezultatima - poboljšati suradnju s nacionalnom razinom - više se uključivati u međunarodne organizacije te pojačati međunarodnu suradnju na konkretnim projektima - jačati institucionalne kapacitete za privlačenje EU sredstava 	<ul style="list-style-type: none"> - nedovoljno razvijeni mehanizmi komunikacije i koordinacije unutar i između odjela - ne postoji sustav mjerenja učinaka - prevelika centralizacija ovlasti središnje države - prevelika ovisnost Grada o odlukama s nacionalne razine - nema planiranja na višegodišnjoj osnovi - otežano novo zapošljavanje zbog teške gospodarske situacije ljudi potrebnih za rad na projektima EU fondova

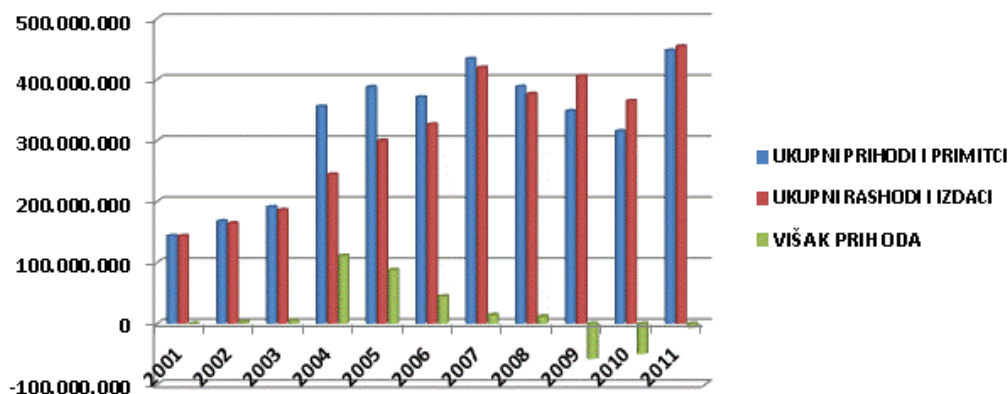
16. Analiza proračuna

Proračun Grada Zadra, sukladno zakonskim odredbama, pokazuje sve prihode i primitke te sve rashode i izdatke na razini grada, odnosno sve redovite i planirane aktivnosti gradske uprave za određenu godinu, izvore financiranja i precizne iznose troškova različitih projekata, investicija i redovitih aktivnosti. Kako bi se dobila jasnija slika financijskih izvora Grada Zadra u analizi koristiti će se i usporedni podaci za tri druga grada: Split, Pula i Šibenik.

Promatrajući razdoblje od 2001. Do 2011. godine zamjetno je da nakon niza godina kontinuiranog rasta, proračun Grada Zadra u 2008. bilježi pad prihoda (s iznimkom 2006. godine, kad je zabilježen manji pad u odnosu na 2005). Kontinuirani pad prihoda je nastavljen od 2008. pa do 2011. godine.

Naime, u apsolutnom iznosu ukupni proračunski prihodi i primitci u razdoblju od 2001. do 2007. godine porasli su za oko 290 milijuna kuna, odnosno s 143,6 milijuna kn u 2001. godini na 433,6 milijuna u 2007. godini. U 2010. proračunski prihodi i primitci iznose 315 milijuna kuna što je za 118,6 milijuna kuna manje nego 2007. godine.

Slika 50. Proračun Grada Zadra u razdoblju od 2001.-2011. u HRK

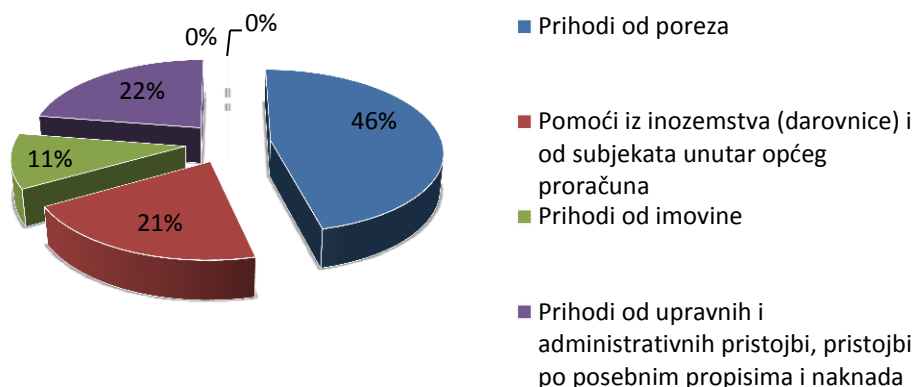
Izvor podataka: : Godišnji obračuni proračuna Grada Zadra 2001.-2011.

Višak proračunskih prihoda kontinuirano pada od 2004. godine, da bi se 2009. godine pojavio proračunski deficit (negativna razlika između prihoda i primitaka, s jedne strane, i rashoda i izdataka s druge strane). Tekući deficit je te godine iznosio 59,8 milijuna kn (sa prenesenim viškom prihoda iz prethodne godine smanjio se na 33,8 milijuna kn). Razlog ovom deficitu su prvenstveno gospodarska kriza, ali i manji prihodi iz poreza na dohodak, poreza na nekretnine te komunalnih doprinosa kao i smanjenje investicijske aktivnosti.

Ključno obilježje gradskog proračuna u 2011. je značajno smanjenje **tekućeg deficita** u odnosu na tekući deficit zabilježen u 2010. godini, koji je iznosio 49,6 milijuna kn. Tekući deficit u 2011. godini iznosio je 7 milijuna kn, odnosno smanjen je za 42,6 milijuna kn. Treba napomenuti da su se proračunski prihodi i primici povisili u 2011. u odnosu na 2010. za 132,2 milijuna kuna, a rashodi i izdatci smanjili za 89,6 milijuna kn. No zbog prijenosa deficita iz prethodnih godina, 2011. godina je zaključena sa visokim deficitom u iznosu od **90,1 milijun kuna**.

Što se tiče strukture gradskog proračuna u 2011. godini, prihodi poslovanja iznose čak **93,4%** ukupnih prihoda, odnosno **64,5 %** ukupnih prihoda i primitaka. Najvažniji pojedinačni izvor prihoda s udjelom od **46,2%** u poslovnim prihodima, predstavljaju *porezni prihodi*, koje u najvećoj mjeri sačinjavaju porez i prirez na dohodak. Slijede ih *prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada* sa **22 %** udjela u poslovnim prihodima. Ovo su autonomni prihodi Grada Zadra sa unaprijed utvrđenom namjenom, a u najvećoj mjeri sačinjavaju ih prihodi od komunalnih doprinosa i naknada kojima grad financira gradnju i održavanje komunalne infrastrukture. *Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna* čine **21%**, a prihodi od imovine **11%** udjela u poslovnim prihodima. U ovu vrstu prihoda spadaju prihodi od financijske imovine (prihodi od kamata na oročena sredstva i po viđenju te prihodi od zateznih kamata), te prihodi od nefinancijske imovine (naknade za koncesije i koncesijska odobrenja na pomorskom dobru, prihodi od zakupa i iznajmljivanja imovine te spomenička renta).

Slika 51. Struktura poslovnih prihoda grada Zadra u 2011. g.

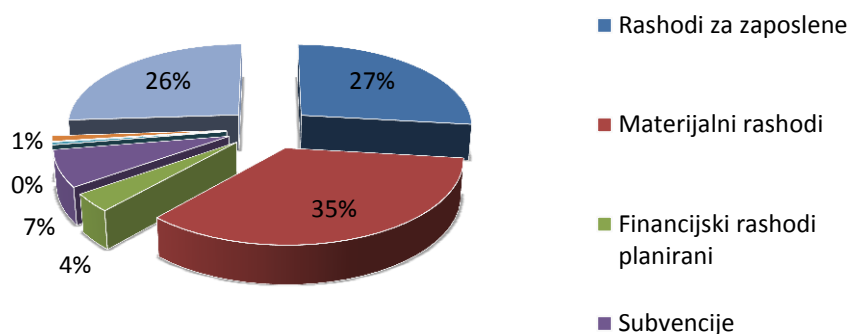
Izvor podataka: Izvještaj o prihodima i rashodima, primicima i izdacima za razdoblje od 01.01.-31.12.2011. Grada Zadra

Porezni prihodi koji čine najveći udio poslovnih prihoda grada Zadra u kontinuiranom su padu od 2008. godine. Treba napomenuti da su oni doživjeli i najveći pad u 2011. u odnosu na predkriznu 2008. godinu, tako su sa 172,4 milijuna kn u 2008. pali na 133,4 milijuna kn u 2011., odnosno smanjili su se za 39 milijuna kuna. Također, značajan pad su doživjeli i prihodi iz stavke pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna, koji su u 2011. pali za 10,7 milijuna kn u odnosu na 2008. g. a prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi smanjili su se za 5,7 milijuna kuna u istom. Taj je pad uglavnom posljedica smanjene investicijske aktivnosti te, posljedično, manjih prihoda od komunalnih doprinosa i drugih naknada. Prihodi od imovine su se u 2011. nešto povećali u odnosu na 2008. godinu, tako su sa 28,6 porasli na 30,9 milijuna kn, odnosno za 2,3 milijuna kn, čime su pomogli ublažavanju pada prihoda na drugim područjima.

Strukturno u ukupnim rashodima i izdacima u 2011. godini najveći je udjel rashoda poslovanja sa **53,1%**, uz dominirajuću zastupljenost *materijalnih rashoda*, poglavito rashoda za usluge, od čega najznačajnije troškove čine usluge tekućeg i investicijskog održavanja te *rashoda za zaposlene* svih korisnika proračuna (bruto plaće). Rashodi poslovanja još obuhvaćaju *financijske rashode* (rashod za kamate po izdanim obveznicama i kamate

po primljenim kreditima), *subvencije* (subvencije trgovačkim društvima unutar javnog sektora, poljoprivrednicima i obrtnicima), *pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna* (obuhvaćeno je dežurstvo pedijatar, sufinanciranje projekta EKO preko Zadarske županije, te financiranje sa Općinom Poličnik sukladno Sporazumu o zajedničkom financiranju izgradnje vodovodne mreže gospodarske zone Murvica Jug) *naknade građanima i kućanstvima* (naknade za novorođenu djecu te podmirenje troškova prijevoza djece iz obitelji slabijeg imovinskog stanja) te *ostale rashode*. Struktura rashoda poslovanja prikazana je na donjoj slici.

Slika 52. Struktura rashoda poslovanja u 2011. g.

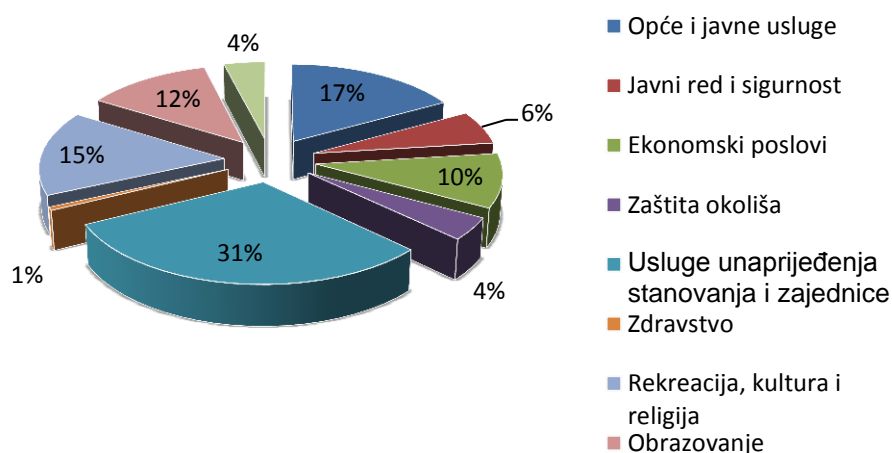

Izvor podataka: Izvještaj o prihodima i rashodima, primicima i izdacima za razdoblje od 01.01.-31.12.2011. Grada Zadra

Stavka rashoda koja se najčešće veže uz razvojne projekte su **rashodi za nabavu nefinancijske imovine** koji se prvenstveno odnose na gradnju građevinskih objekata i kupnju zemljišta. Radi se o jednoj od najvećih rashodovnih stavki na koju je u prethodnoj 2008. godini otpadalo oko **32%** ukupnih rashoda i izdataka. U 2011. godini na nju otpada tek **15,6%** ukupnih rashoda i izdataka. Očito je da se upravo smanjivanjem investiranja u nove građevinske objekte pokušava uštedjeti na rashodovnoj strani proračuna.

Prema funkcionalnoj klasifikaciji proračunskih rashoda, u 2011. g. s udjelom od **31%** odnosno 96 milijuna kuna u 2011. godini prednjače usluge unaprijeđenja stanovanja zajednice, drugo rangirane su opće javne usluge s udjelom od **17%** odnosno 53 milijuna kuna, a na trećem mjestu su rekreacija, kultura i religija s udjelom od **15%** i izdvojenih 48 milijuna kuna.

Slika 53. Rashodi prema funkcionalnoj klasifikaciji 2011.

Izvor podataka: Izvještaj o rashodima prema funkcionalnoj klasifikaciji za razdoblje od 01.01.-31.12.2011. Grada Zadra

U odnosu na druge gradove slične veličine Grad Zadar ima niz sličnosti, ali i razlika u strukturi proračuna. Slijedeća tablica pokazuje osnovne sličnosti i razlike.

Tablica 39. Sličnosti i razlike u strukturi proračuna Zadar, Pula, Šibenik i Split

	Zadar	Pula	Šibenik	Split
Udio poreznih prihoda u prihodima poslovanja	46,2%	40,9%	56,0%	57,8%
Udio prihoda imovine u prihodima poslovanja	10,7%	14,6%	6,4%	8,2%
Udio prihoda od administrativnih pristojbi i drugih posebnih propisa u prihodima poslovanja	22,5%	28,2%	15,7%	27,8%
Udio rashoda za zaposlene u rashodima poslovanja	26,8%	29,2%	37,6%	32,5%
Udio materijalnih rashoda u rashodima poslovanja	34,9%	38,5%	43,3%	38,1%
Udio subvencija u rashodima poslovanja	7,2%	6,5%	2,6%	3,2%
Udio rashoda za nabavu nefinancijske imovine u ukupno ostvarenim rashodima i izdancima	15,6%	19,3%	37,6%	27,6%

Izvor podataka: Ministarstvo financija, Državna revizija

Porezni prihodi u svim promatranim gradovima predstavljaju najvažniji pojedinačni izvor prihoda s vrlo visokim udjelom u poslovnim prihodima, međutim u Zadru je taj udio ipak manji nego u Splitu (57,8%) i Šibeniku (56%). Što se tiče prihoda imovine u prihodima poslovanja Zadar bilježi veći udio od Šibenika (6,4%) i Splita (8,2%), a nešto manji od Pule (14,6%), dok je udio prihoda od administrativnih pristojbi i drugih posebnih propisa u prihodima poslovanja u Zadru (22,5%) u 2011. bio niži nego u Splitu (27,8%) i Puli (28,2%).

Zadar bilježi najmanji udio rashoda za zaposlene u odnosu na promatrane gradove koji se u 2011. kretao na razini od oko 26,8%, za razliku od Šibenika koji je bilježio visokih 37,6%. Također, Zadar iste godine bilježi i najmanji udio materijalnih rashoda u rashodima poslovanja koji se kretao na razini od 34,9%, dok je u Splitu i Puli bio nešto viši (38%), a u Šibeniku iznosio oko 43 %, te najmanji udio rashoda za nabavku nefinancijske imovine u rashodima poslovanja koji je iznosio 15,6%, što znači da je grad Zadar u 2011. trošio nešto manje na investicije od promatranih gradova. Zadar bilježi nešto viši udio subvencija u ukupnim rashodima poslovanja od promatranih gradova, a posebno u odnosu na Split i Šibenik.

RAZVOJNE POTREBE

- smanjiti deficit gradskog proračuna
- zadržati što veću razinu investicija za gradnju potrebnih građevinskih objekata i druge vrste rashoda povezane s razvojnim projektima
- nastaviti raditi na povećanju efikasnosti trošenja javnih sredstava
- racionalizirati rashodovnu stranu proračuna

RAZVOJNA OGRANIČENJA

- visoki deficit gradskog proračuna
- naplata potraživanja iz prijašnjeg razdoblja
- kontinuirani pad poreznih prihoda uzrokovan ekonomskom krizom
- visoke obveze proizišle iz prethodnih godina kada je proračun grada kontinuirano rastao

17. Sigurnosni pokazatelji

OPĆE STANJE SIGURNOSTI

Koeficijent razriješenosti kaznenih djela PU Zadarske iznosi 62,6%, što je ispod državnog prosjeka koji iznosi 66,7%. Obzirom da je Zadar izrazito turistički grad od ukupnog broja evidentiranih i obrađenih kaznenih djela u PU Zadarskoj 1.539 ili 41,9% odnosi se na četiri ljetna mjeseca.

Zbog počinjenja kaznenih djela prijavljene su 1.473 osobe, što je u odnosu na 2010. godinu manje za 0,3 %. Među prijavljenim počiniteljima kaznenih djela su i 97 strana državljanina ili 6,6% od ukupnog broja evidentiranih počinitelja.

Tablica 40. Vrsta pojave i događaja

	2010.	2011.	+-%
Kaznena djela	3390	3672	+8,3
Događaji	269	178	-33,8
Prometne nezgode	2300	2057	-10,6
Prekršaji u prometu	23639	26536	+12,3
Prekršaji u javnom redu	1213	1216	+0,2
Požari	440	924	+110,0

Izvor: <http://zadarska.policija.hr/>

Tablica 41. Posljedice ugrožavanja sigurnosti

	Smrtno stradali		Teško ozlijeđeni		Lakše ozlijeđeni		Materijalna šteta	
	2010.	2011.	2010.	2011.	2010.	2011.	2010.	2011.
Kriminalitet	6	6	30	44	103	91	90.331.512,93	67.612.484,00
Događaji	51	48	43	57	49	46		
Promet	21	21	210	196	817	733	23.000.000,00	20.570.000,00
Požari							46.993.348,00	29.380.042,00
UKUPNO	78	75	283	297	969	870	160.324.860,93	117.562.526,00

Izvor: <http://zadarska.policija.hr/>

Opći kriminalitet

Tijekom 2011. godine evidentirano je 2.783 kaznenih djela iz oblasti općeg kriminaliteta, od kojih je s nepoznatim počiniteljem bilo evidentirano 2148 kaznenih djela ili 77,2%. Počinitelj je naknadno otkriven kod 36,2% kaznenih djela.

Ukupna razriješenost kaznenih djela iz oblasti općeg kriminaliteta iznosi 50,7%.

Gospodarski kriminalitet

Iz oblasti gospodarskog kriminaliteta zabilježeno je 3427 kaznenih djela ili 11,6% od ukupnog broja evidentiranih kaznenih djela za koja je prijavljeno 190 počinitelja. Broj kaznenih djela iz oblasti gospodarskog kriminaliteta u odnosu na 2010. godinu povećan je za 18,9%.

Organizirani kriminalitet

Evidentirano je 46 kaznenih djela ili 1,2% od ukupnog broja evidentiranih kaznenih djela za koje je prijavljeno 29 počinitelja.

Broj prijavljenih kaznenih djela iz ove oblasti isti je kao 2010. godine.

Zloupotreba opojnih droga

U 2011. godini nastavljena je pojačana aktivnost vezana za problematiku suzbijanja zloupotrebe opojnih droga, pa su tako u 2011. godini podnesene prijave zbog počinjenja 317 kaznenih djela iz ove oblasti za koje je prijavljeno 261 osoba. Tijekom 2011. godine zbog počinjenja kaznenih djela "Zloupotreba opojnih droga" istražnom sucu Županijskog suda u Zadru privedeno je 39 osoba dok je tijekom 2010. godine privedeno 35 osoba, što predstavlja povećanje za 11,4%.

Maloljetnička delinkvencija

Ove godine obrađeno je 116 kaznenih djela iz oblasti kaznenopravne zaštite djece i maloljetnika, a 2010. godine 99 kaznenih djela što je povećanje u odnosu na 2010. godinu za 17 djela ili 17,2%.

Javni red

Što se tiče problematike javnog reda, povećan je broj prekršaja za 0,2% i stanje ocjenjujemo kao zadovoljavajuće budući da nije bilo narušavanja javnog reda u većem opsegu.

Nadzor državne granice

Zaštita i kontrola državne granice kao važan čimbenik unutarnje sigurnosti iziskuje posebnu pozornost poduzimanjem mjera koje onemogućavaju nelegalne ulaske i izlaske, krijumčarenje raznih roba, posebice oružja i droga. Tijekom 2011. zabilježeno je 325.162 prijelaza putnika, što je za 10,1% više nego u prethodnoj godini. Nije zabilježen niti jedan slučaj povrede državne granice s težim sigurnosnim posljedicama.

Cestovni promet

U prometnoj problematici bilježimo 2.057 prometnih nesreća, što je za 10,6% manje u odnosu na 2010. godinu od čega se 1,028 ili 50,0% nesreća dogodilo u tri ljetna mjeseca.

U prometnim nesrećama smrtno je stradala 21 osoba, isto kao i u 2010. godini.

Požari

Tijekom 2011. godine zabilježeno je povećanje ukupnog broja požara (za 110,0%), uglavnom nastalih kao posljedica nemara koji su i dalje dominirajući način izazivanja požara uz istovremeno smanjenje materijalne štete neposredno nastale djelovanjem požara.

18. Međunarodna suradnja

Ured Gradonačelnika, uz poslove odnosa s javnošću, prezentacije i promidžbe Grada, zadužen je i za poslove međugradske i međunarodne suradnje. Aktivnosti međunarodne suradnje operativno provodi odsjek za međunarodnu suradnju. Grad Zadar ima dugu tradiciju suradnje sa brojnim inozemnih jedinicama lokalne samouprave i međunarodnim organizacijama. Kao potvrdu kvalitetno provedenih aktivnosti na planu europske međunarodne suradnje, Gradu Zadru je u lipnju 2002. g. u Strasbourgu Parlamentarna skupština Vijeća Europe dodijelila nagradu Diploma Europe, a u rujnu 2003. g. isto tijelo dodjeljuje mu Zastavu Europe. Najintenzivnija suradnja odvija se s gradovima prijateljima: Reggio Emiliom (Italija), Romansom (Francuska), Furstenfeldbruckom (Njemačka), Szekesfehervarom (Mađarska), Padovom (Italija) te Iquiqueom (Čile).

Osim službenih gradova - prijatelja Zadar ima dobro razvijene odnose i suradnju s brojnim europskim gradovima, osobito iz susjednih zemalja. Posebno dobra suradnja se ostvaruje sa talijanskim gradom Ankonom kao sjedištem Regije Marche uz koju se vezuju duge povijesne i kulturne veze. Posljednjih godina organiziraju se redovni susreti, zajedničke manifestacije, predavanja i skupovi kao što su npr. Festa del Mare/Svečanost mora, Macchine volanti sull'Adriatico/Letjelice nad Jadranom, itd. Grad Zadar je na poziv Ankone kao grada osnivača postao i članicom Foruma jadranskih i jonskih gradova, značajne asocijacije koja se zalaže za sigurnost, očuvanje i napredak ovog dijela Europe. Posljednjih godina raste obostrani interes, a postoje dobri preduvjeti za ostvarivanje suradnje sa Banskim Bistricom, sveučilišnim slovačkim gradom, gospodarski orijentiranim na laku industriju i zimski turizam.

Uz članstvo u prethodno spomenutom Forumu jadranskih i jonskih gradova, Grada Zadar je član međunarodne udruge gradova sa zidinama (Walled Towns Friendship Circle - WTFC), Europske mreža suradnje gradova srednje veličine (Kooperationsnetzwerk Europäischer Mittelstädte), Europske mreže mjesta mira (European Network of Places of Peace), te Hrvatske udruge povijesnih gradova.

Premda Zadar ostvaruje dobre rezultate na području međunarodne suradnje, većina aktivnosti je usmjerena na organizaciju kulturnih događanja, predavanja, raznih skupova te organizaciju razmjene učenika u suradnji sa zadarskim osnovnim školama. Dosadašnja dobra iskustva međunarodne suradnje trebalo bi proširiti i značajnije intenzivirati radom na zajedničkim projektima u području turizma, gospodarstva, zaštite okoliša, transporta, energetske učinkovitosti, razmjeni iskustava i primjera dobrih praksi u radu sa građanima i gospodarstvenicima, te u brojnim ostalim zajedničkim temama za koje se mogu koristiti ne samo vlastita sredstva, već i sredstva EU fondova.

Skorim integracijama Hrvatske u EU međunarodna suradnja će još više dobiti na značaju. EU posebno intenzivno potiče prekograničnu suradnju, tako da partnerstva koja je grad do sada izgradio trebaju biti temelj za nove projekte prekogranične suradnje. Isto tako za Grad je vrlo važno da se uključi u razne međunarodne

organizacije, a posebno one koje djeluju u EU okvirima kako bi imao pristup informacijama iz različitih područja koja su bitna za razvoj grada.

RAZVOJNE POTREBE

- odrediti strateške smjernice i prioritete u međunarodnoj suradnji, te stvoriti bazu projekata međunarodne suradnje
- unaprijediti koordinaciju i suradnju sa svim dionicima pri pripremi i provedbi projekata međunarodne suradnje
- unaprijediti razinu osposobljenosti djelatnika gradske uprave kao i kapacitete djelatnika tvrtki u vlasništvu Grada Zadra za pripremu i provedbu projekata međuregionalne i međunarodne suradnje
- osigurati efikasnu strukturu (projektni radni timovi) za kontinuirano praćenje, pripremu i provedbu projekata međunarodne suradnje
- širiti mrežu međunarodnih partnerstva, kroz članstva u međunarodnim udruženjima, bratimljenje sa drugim gradovima, regijama i institucijama
- jačati prepoznatljivost Grada Zadra kroz aktivnije sudjelovanje u zajedničkim projektima sa postojećim gradovima prijateljima i članovima međunarodnih udruženja

RAZVOJNA OGRANIČENJA

- nedostatna koordinacija, informiranost i suradnja s nacionalnim tijelima
- ustanovama i ostalim tijelima važnim za međunarodnu suradnju
- nedefinirane strateške smjernice i prioritete za međunarodnu suradnju
- slabija koordinacija pri planiranju i provedbi projekata međunarodne suradnje između gradskih ureda i institucija
- nedovoljno iskorištena postojeća mreža partnerstava Grada Zadra pri pripremi projekata međunarodne suradnje
- slabija prepoznatljivost Grada Zadra kao partnera na međunarodnim projektima
- nedovoljna suradnja sa civilnim i gospodarskim sektorom pri kreiranju projekata međunarodne suradnje

V. SWOT

1. SWOT - Resursi i infrastruktura

SNAGE	SLABOSTI
PROSTORNO RESURSNA OSNOVA I OKOLIŠ <ul style="list-style-type: none"> Dobar geostrateški položaj Visoka čistoća mora, vode i zraka Pozitivan prirodni prirast, migracijski saldo i ukupni rast stanovništva grada Dobra pokrivenost grada prostorno planskom dokumentacijom Uređenost i čistoća javnih gradskih plaža INFRASTRUKTURA <ul style="list-style-type: none"> Zadovoljavajuća pokrivenost grada komunalnom infrastrukturom Visoki potencijal strateškog projekta Gaženica Dobra prometna povezanost grada Plinifikacija kao uskoro dostupni energent RURALNI RAZVOJ I OTOCI <ul style="list-style-type: none"> Očuvana priroda, običaji i kulturna baština Iznimna specifičnost i privlačnost zadarskog arhipelaga i razvedenog otočja Integriranost ruralnog prostora kao poljoprivrednog, ekološkog, krajobraznog i turističkog potencijala u područje Grada Visoki potencijal poljoprivrede i ribarstva ruralnog područja Zadarske županije koji se može razvijati „kroz“ Zadar 	PROSTORNO RESURSNA OSNOVA I OKOLIŠ <ul style="list-style-type: none"> Nedovoljno iskorišten geoprometni i geopolitički položaj kao resurs za razvoj Ne riješeni imovinsko-pravni odnosi Starenje stanovništva grada Gubitak identiteta naselja i kvartova koji su izvan stare gradske jezgre Poluotoka Prostorno planski dokumenti se ne realiziraju prema planu i procesi ostvarivanja pojedinih planova su prespori (Pre)česte izmjene prostornih planova Često izrađeni planovi (posebno detaljni) nisu dovoljno usklađeni s realnim potrebama u prostoru nego samo razrađuju prostorno plansku dokumentaciju višeg reda Nedovoljna iskorištenost postojećih javnih zelenih površina i nepovezanost istih INFRASTRUKTURA <ul style="list-style-type: none"> Veliki gubitci vode postojećeg vodoopskrbnog sustava Neusklađenost zakonske regulative za otpad Prometna povezanost unutar grada je nezadovoljavajuća (posebice to dolazi do izražaja u sezoni) Nedovoljna pokrivenost grada kanalizacijskom mrežom Postojeći načini zbrinjavanja otpadnih voda u pojedinim djelovima grada (septičke jame) su prijetnja za okoliš Nedovoljna turistička i kulturološka valorizacija gradskih tržnica, plaža i javnih zelenih površina Postojanje divljih odlagališta na području grada Nedovoljno reciklažnih dvorišta u gradu. Otpad se nedovoljno reciklira RURALNI RAZVOJ I OTOCI <ul style="list-style-type: none"> Nedovoljno pitke vode na otocima Nekoordiniranost trajektnih linija prema otocima Loša prometna povezanost otoka Monopol pomorskog prijevoznika čini uslugu prijevoza premalo zavisnom od potreba stanovništva otoka Nedovoljna briga o javnim objektima na otocima Veliki broj neobrađenih maslina na otocima
PRILIKE	PRIJETNJE
RESURSI I OKOLIŠ <ul style="list-style-type: none"> Nova pozicija Grada Zadra ulaskom Hrvatske u EU, afirmacija u mreži europskih gradova Unapređivanje sustava cjeloživotnog učenja Usklađivanje obrazovanja s potrebama gospodarstva Postoji mogućnost međuzupanijske suradnje u planiranju trajektnih linija prema otocima, čime bi se optimizirale trajektno linije Atraktivni prostor koji će ostati preseljenjem 	RESURSI I OKOLIŠ <ul style="list-style-type: none"> Sve veći pritisci na vodu kao resurs – potencijalni problemi sa nedostatkom vode u sezoni Sve veće potrebe za električnom energijom (posebice gospodarstva - zone) mogu ograničiti i usporiti razvoj značajnih infrastrukturnih projekata Pretpostavka slabe povezanosti Gaženice sa trajektnim terminalom, gradom i zonom Crno (posebno željezničkim prometom)

<ul style="list-style-type: none"> ▪ trajektnog pristaništa iz grada u Gaženicu ▪ Prirodni potencijal za korištenje obnovljivih izvora energije <p>RURALNI RAZVOJ I OTOCI</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Mogućnost većeg angažmana grada u povezivanju otoka i kopna ▪ Mogućnost ulaganja i poticanja ulaganja u obnovljive izvore energije na otocima ▪ Poticanje desalinizatora i malih projekata koji mogu olakšati rad i život na otocima ▪ Mogućnost osiguranja dnevnih migracija otok-grad-otok ▪ Stavljanje u funkciju janih gradskih objekata na otocima 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedovoljno iskorišteni kapaciteti luke Gaženica ▪ Potencijalna umjerena prijetnja za okoliš planiranog centra za gospodarenje otpadom ▪ Baza potencijalnih onečišćivača kontinuirano raste i tako stvara nove potencijalne opasnosti na okoliš ▪ Nedovoljan nadzor u provođenju postojećih propisa o zaštiti okoliša (inspekcije) <p>„RURALNI RAZVOJ“ I OTOCI</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Starenje stanovništva i depopulacija većine otoka ▪ Gubljenje identiteta ruralnih i urbanih krajeva
--	--

2. SWOT – Društvene djelatnosti

SNAGE	SLABOSTI
<p>OBRAZOVANJE</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dostatni kapaciteti predškolskih ustanova (državni vrtići u Zadru zbrinjavaju 79% djece, privatni 19% te vjerski 2%) ▪ Dobra prostorna raspoređenost vrtića u gradu Zadru ▪ Dobra mreža institucija u predškolskom odgoju ▪ Postojanje programa Grada Zadra za integraciju (projekt uvođenja osobnih pomoćnika u škole) za potrebe djece sa poteškoćama ▪ Stipendije za učenike ▪ Kvalitetan postojeći kadar (odgojiteljice u vrtićima, najobrazovanije u EU) ▪ Veliki broj programa za cjeloživotno obrazovanje ▪ Tradicija, Zadar – sveučilišni grad ▪ Integrirano sveučilište ▪ Veliki broj studijskih programa ▪ Postojeći kadar, osobito znanstveni pomladak ▪ Priljev novih znanstvenika ▪ Mali broj studenata ▪ Dobra suradnja s lokalnom zajednicom <p>SOCIJALNA SKRB</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ veliki broj javnih ustanova i udruga u području socijalne skrbi ▪ kvalitetni pojedinačni programi socijalne skrbi ▪ dobro razvijena izvan-institucionalna skrb za starije i nemoćne ▪ Postojanje razvojnih i strateških planova <p>CIVILNO DRUŠTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Razvijena mreža udruga na području grada ▪ Veliki broj udruga <p>ZDRAVSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Razvijena mreža i postojanje standarda zdravstvenih usluga ▪ Sustavno ulaganje u bolničke kapacitete, opremu i kadrove ▪ dobar lječnički kadar ▪ dobra opremljenost zdravstvenih ustanova ▪ dobro razvijena mreža privatnika u zdravstvu ▪ Započeta izgradnja nove poliklinike donosi viši zdravstveni standard 	<p>OBRAZOVANJE</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedovoljni infrastrukturni kapaciteti školskih ustanova, dotrajalogost postojećih objekata i školske opreme u osnovnim i srednjim školama ▪ Nedovoljna suradnja i koordinacija među institucijama koje pružaju usluge u predškolskom i školskom odgoju ▪ Nedostatak profesorskog kadra (posebno u domeni prirodnih znanosti) ▪ Nepostojanje specijaliziranih programa za djecu sa posebnim potrebama kao i programa za darovitu djecu, te premalo sportskih programa za djecu od 1-4 razreda ▪ Nedovoljno dječjih igrališta ▪ Loša prometna povezanost u nenastavnim satima ▪ Nedovoljna povezanost nastavnih programa s potrebama tržišta rada ▪ Trajni nedostatak sveučilišnog kadra i nedovoljni infrastrukturni kapaciteti ▪ Nedostatak znanstvenih i tehnoloških centara te instituta ▪ Nedostatak slobodnih mjesta za odvijanje praktične nastave zbog krizne gospodarske situacije ▪ Mali broj novih doktorskih studija ▪ Slaba uključenost studenata u znanstveni rad ▪ Nomenklatura zvanja nije uskladena sa bolonjskim procesom <p>SOCIJALNA SKRB</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedostatak kvalificiranog kadra (logopedi, rehabilitatori, dječiji psiholozi) i socijalne infrastrukture ▪ Nedostatak komunikacije i koordinacije između ključnih dionika sustava socijalne skrbi ▪ Sustavom nisu pokrivene sve socijalne kategorije (psihosocijalni tretman ovisnika, psihosocijalni tretman osoba oboljelih od malignih i kroničnih bolesti i krizne psihološke intervencije, nedostatak programa rane intervencije) ▪ Nedovoljna transparentnost sustava za praćenje korisnika socijalne skrbi ▪ Niski standardi i visoke cijene smještaja u privatnim domovima za starije i nemoćne

	<p>CIVILNO DRUŠTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> Nedostatak logističke podrške za udruge kao i problem nedostatka sredstva za njihovo djelovanje Nedovoljna suradnja pojedinih udruga sa javnim institucijama Slaba organiziranost volontera, nedovoljna spremnost uključivanja građana u volonterske aktivnosti Veliki broj udruga koje pokrivaju isto područje Ne postojanje volonterskog centra Nepostojanje kvalitetnog mehanizma kontrole utroška sredstva koja se daju udrugama <p>ZDRAVSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> Dislociranost službe hitne pomoći, nedostatak hitnog prijema u bolnici, Bolnica paviljonskog tipa Nedostatak liječnika a s posebnim naglaskom na određene vrste specijalista kao što su: specijalisti medicine rada, anesteziolozi, ortodonti, specijalisti hitne medicine i dječji psihijatri Nedostatne zdravstvene zaštite na otocima Nedostatak preventivnih zdravstvenih programa Pojačani pritisci tijekom turističke sezone – nedostatak ambulate za turiste Otežano financiranje nekih od vodećih zdravstvenih ustanova
PRILIKE	PRIJETNJE
<p>GLOBALNI I EU TRENDVI</p> <ul style="list-style-type: none"> Predpristupni, strukturni i kohezijski fondovi EU Usvajanje novih standarda u školstvu koje donosi ulazak u EU Europski programi cjeloživotnog obrazovanja i prekvalifikacije Rastući interes za stvaranje centara izvrsnosti Rastući trendovi u domeni zdravstvenog turizma <p>NACIONALNI I LOKALNI TRENDVI</p> <ul style="list-style-type: none"> Rastući interes za unaprijeđenje sustava brige o starijim osobama Rastući trend jačanja uloge civilnog društva Edukacija udruga za pisanje projekata za povlačenje sredstava iz fondova EU Razvoj Sveučilišta u Zadru - realizacija novog kampusa Obrazovanje obrtnika omogućuje samozapošljavanje 	<p>OBRAZOVANJE</p> <ul style="list-style-type: none"> Sustav financiranja obrazovnog procesa nije kvalitetno i sustavno riješen na svim razinama Ne postoji sustavna klasifikacija obrazovnih programa po kvaliteti, Smanjivanje izdvajanja za školstvo može onemogućiti održavanje minimuma standarda prostora, opreme, kadrova i programa <p>SOCIJALNA SKRB</p> <ul style="list-style-type: none"> Nedostatak odgovarajućih propisa i mogućnosti rješavanja naraslih potreba socijalne skrbi svijest o potrebi rješavanja problema sektora socijalne skrbi nije dovoljno razvijena nedovoljna osjetljivost društvene zajednice prema određenim socijalnim kategorijama <p>CIVILNO DRUŠTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> Merazumijevanje zajednice za aktivnosti, metode i rezultate koje žele ostvariti udruge civilnog društva Nedovoljno pravna reguliranost volonterskog rada Izostanak financijske potpore Kriza morala <p>ZDRAVSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> Ograničena sredstava proračuna i promjena propisa može dovesti do snižavanja standarda zdravstvene zaštite

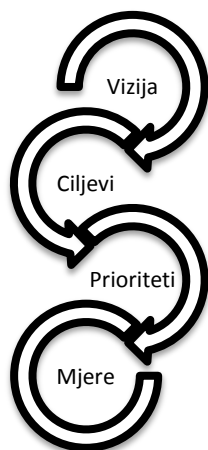
3. SWOT – Gospodarstvo

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Duga Tradicija u prerađivačkoj industriji (postojeći kapaciteti, radna snaga, itd...) ▪ Tradicija i razvojni potencijal nautičke djelatnost, pomorstva i veza ▪ Dinamičan razvoj građevinske djelatnosti i trgovine do gospodarske krize ▪ Visoki potencijal daljnjeg razvoja turizma i ugostiteljstva ▪ Diverzificirana gospodarska baza (raznolikost djelatnosti koje čine zadarsko gospodarstvo) ▪ Položaj i dobra infrastrukturna povezanost grada je dobar preduvjet gospodarskog razvoja ▪ Postojanje organizacija i institucija koje mogu pokrenuti razvoj ▪ Veliki potencijali za razvoj turizma temeljenog na kulturnoj baštini, staroj jezgri i drugim oblicima turizma ▪ Dinamičan razvoj poduzetništva u razdoblju do gospodarske krize ▪ Postojanje sveučilišta i škola koji stvaraju nove kadrove i mogu pružiti potporu gospodarskom sektoru ▪ Dobra zastupljenost bankarskog, financijskog i osiguravateljskog sektor 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedostatak kvalificiranih kadrova u proizvodnji ▪ Neusklađenost tržišta rada s potrebama gospodarstva ▪ Sporost javne administracije ▪ Visoka nezaposlenost lokalnog stanovništva, a posebno mladih i visoko obrazovanih ▪ Propadanje obrtništva ▪ Nedostatak investicija u proizvodnju i preradu ▪ Nedovoljna podrška za snažniji razvoj prehrambene industrije (npr. razvoj prehrambenih instituta i organizacija koje mogu servisirati prehrambenu industriju) ▪ Nedovoljno privlačenje tehnološko-inovacijskih orijentiranih poduzeća ▪ Nedovoljna izvozna orijentiranost gospodarstva ▪ Nekoordinirani razvoj, bez strateških usmjerenja ▪ Veliki broj poslovnih subjekata je nelikvidno i u „blokadi“ ▪ Sporost u realizaciji projekta poslovne zone Crno ▪ Neažurnost i nepouzdanost javnog sustava prema potencijalnim investitorima ▪ Nepovoljna poduzetnička klima u Zadru ▪ Neriješeni imovinsko-pravni odnosi otežavaju nove investicije ▪ Nedovoljna koordiniranost institucija, agencija i organizacija koje mogu pokrenuti gospodarski ciklus ▪ Neefikasnost provedbe zakonskih propisa ▪ Nedovoljna osmišljenost cjelokupnog komercijalnog koncepta ponude na Poluotoku ▪ Nedovoljna prepoznatljivost i komercijalna iskorištenost zadarskih geostrateških, prirodnih i kulturnih resursa ▪ Nedostajuća je povezanost poduzetništva s istraživanjem i razvojem
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Specijalizacija u smjeru novih tehnologija i inovacija u funkciji proizvodnje ▪ Poslovno udruživanje ▪ Ekonomski učinci koje nosi razvoj luke Gaženice ▪ Bolji pristup tržištu proizvoda i usluga ulaskom u EU ▪ Svjetski trendovi rasta poduzetništva u kulturi, sportu, medicini ▪ Porast potražnje za kulturom i kulturnim turizmom u svijetu ▪ Smanjenje potrošnje energije upotrebom EE rješenja i ulaganjima u obnovljive izvore energije ▪ Rastuća svijest o značaju obrtništva za nacionalno gospodarstvo ▪ Razvoj novih tehnologija omogućuje primjenu iste u svrhu gospodarskog razvoja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zakoni kojim se reguliraju investicije i poduzetništvo nisu naklonjeni investitorima ▪ Administrativne barijere prilikom ulaganja u razvoj poduzetništva ▪ Financijska preopterećenost porezima, doprinosima, raznim nametima te visokim cijenama energenata ▪ Jačanje trenda odljeva visokostručne radne snage ▪ Nezakonitosti u gospodarskom poslovanju; platno-prometna nedisciplina; nelojalna konkurencija „sive ekonomije“ ▪ Nedovoljno dostupna povoljna financijska sredstva za poduzetnike i obrtnike ▪ Globalna i nacionalna gospodarska kriza ▪ Snažna inozemna konkurencija kao rezultat otvaranja ekonomije i EU integracija

4. SWOT – turizam

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zadar je prepoznata turistička destinacija ▪ Grad ima dugu turističku tradiciju ▪ U gradu već postoje organizirani turistički kapaciteti (radna snaga i turistički objekti) ▪ Dobra prometna povezanost i položaj ▪ Dobar zračni prijevoz i postojanje niskotarifnih linija ▪ Dobra klima, očuvane plaže, prirodna i kulturna baština ▪ Gestrateški položaj (u odnosu na nacionalne parkove i udaljenost od svih drugih važnih atrakcija) ▪ Zadarski arhipelag je izniman turistički potencijal ▪ Ponuda vrhunskih proizvodi dodane vrijednosti, posebno gastro ekoloških i autohtonih proizvodi ▪ Bogata i sadržajna turistička ponuda u sezoni 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedovoljno kvalitetnog (potrebnog) kadra u turizmu ▪ Nedostatak kvalitetnih (luksuznih) smještajnih kapaciteta (hotela) ▪ Kratka turistička sezona ▪ Zadar je prepoznat kao isključivo ljetna (sezonska) destinacija ▪ Nedostataka kvalitetnih sadržaja u predsezoni i podsezoni ▪ Ne postoje aдекватnog prostora za manifestacije kroz cijelu godinu (za velike koncerte, kongrese...) ▪ Zadarska regija (u turističkom smislu) je previše centralizirana u Zadru ▪ Ne postoji dugoročni turistički plan za gradsku jezgru – poluotok (vizija) ▪ Nedovoljno korištenje postojećih kapaciteta zbog slabe koordiniranosti turističkih dionika, javnog i privatnog sektora ▪ Slabo udruživanje u stvaranju turističke ponude ▪ Slabo korištenje postojećih lokalnih brendova i atrakcija (npr. maraskino, pozdrav suncu, itd koji nisu dovoljno financijski valorizirani) ▪ Neadekvatna struktura smještajnih kapaciteta (hoteli, apartmani..) ▪ Nemamo ideju, strategiju, koncept (upravljanje) postojećim iznimnim turističkim resursima i atrakcijama ▪ Ne postoji marketing i strategija manifestacija (ima puno manifestacija, u nekim djelovima i previše, ali nisu usklađene i nisu ciljane..) ▪ Nedovoljno razvijen izletnički turizam (nudimo kornate i telašćicu..) ▪ Nedovoljno – neadekvatno stimulirane turističke agencije u formiranju turističkih programa koji bi odgovarali ciljanoj turističkoj politici grada ▪ Zelene površine nisu adekvatno (u turističkom smislu) prilagođene ponudi
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bolje povezivanje turizma sa drugim sektorima ▪ Dobre mogućnosti za produljenje turističke sezone ▪ Specijalizacija školskih programa za potrebe u turizmu (prilagodba školskih programa) ▪ Specijalizacija turističke ponude u vidu kulturnog turizma ▪ Grad Zadar UNESCO grad ▪ Novi školski programi (kuhar, konobar.... Kadar u turizmu) ▪ Jačanje nautičkog turizma (sadržaji za nautički turizam) ▪ Organizacija i valorizacija zadarske rive ▪ Marina u centru grada (kad se izmjesti brodovi u gaženici) ▪ Orijentacija mladima kao ciljnoj skupini koju je relativno jednostavno privući 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bez kvalitetnijeg upravljanja postoji prijetnja da postanemo grad muzej... grad „kamen...” ▪ Pad turističke potražnje zbog ekonomske situacije ili nekih drugih razloga ▪ Globalni trendovi koji dovode do gubitka identiteta manjih gradova

VI. STRATEGIJA RAZVOJA GRADA ZADRA

Strategija razvoja grada Zadra je temeljni dokument i strateško usmjerenje za ostvarenje ciljeva, a temelji se na ocjeni postojećeg stanja, jasno definiranoj viziji, te na njima utemeljenim strateškim ciljevima i strateškim prioritetima razvoja, koji su detaljnije razrađeni kroz mjere, temeljem kojih se kroz dugoročno plansko razdoblje projicira razvoj, temeljen na kriterijima od značaja za opći društveni i gospodarski razvoj. Razdoblje obuhvata je definirano sukladno realnoj potrebi preobrazbe grada Zadra, kao sustava koji se na regionalnom i nacionalnom planu mora prilagoditi zahtjevima strategije «Europa 2020», a vezano za ulazak Hrvatske u Europsku Uniju.

Strategija razvoja je ključni dio dokumenta i predstavlja razvojni smjer grada Zadra u sedmogodišnjem razdoblju do 2020. godine. Strategijom se predlaže set ciljeva, prioriteta i mjera koji se trebaju ostvariti do 2020. godine, a koji za krajnji cilj imaju povećati kvalitetu života i standard građana, poboljšati gospodarsko okruženje te povećati efikasnost upravljanja gradom, ili jednostavno iskoristiti sve iznimne potencijale koje Zadar ima.

Predložena strategija rezultat je konsenzusa i partnerstva svih relevantnih dionika razvoja grada, tj. predstavnika ključnih institucija i organizacija javnog, civilnog i privatnog sektora, koji su sudjelovali u izradi strategije³².

Temeljni cilj postavljen pred izrađivače strategije bio je odrediti strateško usmjerenje grada koje će u isto vrijeme biti realno ostvarivo i ambiciozno, te će obuhvatiti sve faktore bitne za razvoj grada, a s druge strane dovoljno fokusirano i originalno da omogući usmjereni razvoj grada s razvojnim mjerama prilagođenim specifičnim potrebama grada Zadra. Pri tome je težnja stavljena na jednostavnost kako bi strateško usmjerenje bilo razumljivo svima, jer krajnji korisnici ove strategije su svi građani grada Zadra. Postići jednostavnost, originalnost, sveobuhvatnost, a opet fokusiranost, te ambicioznost i s druge strane realnost vrlo je zahtjevno, uzimajući u obzir kompleksnost grada kao sustava sačinjenog od brojnih institucija, organizacija, pojedinaca i mreža – javnog, privatnog i civilnog sektora te njihovih međudnosa.

Strategija razvoja grada Zadra za sedmogodišnje razdoblje od 2013.-2020. određena je sa pet temeljnih ciljeva, tj. razvojnih pravaca.

Strategija grada započinje izjavom o viziji koja je dana u nastavku.

³² U izradi strategije sudjelovalo je preko 100 predstavnika različitih interesnih skupina razvoja grada, prvenstveno kroz Partnerski odbor i radne skupine, te kroz tematske skupine i sastanke.

1. VIZIJA

Zadar 2020. doživljava punu afirmaciju. Do izražaja dolaze geostrateški, prometni i turistički potencijali, te potencijal zaleđa i otoka grada, koji Zadar čine jakim središtem Jadrana, prepoznatljivim u ovom djelu EU.

Gospodarski Zadar se potpuno oporavlja i vraća stopama rasta od prije recesije. Stvoreno je povoljno investicijsko okruženje. Gospodarsku strukturu karakterizira rast i održivi razvoj više djelatnosti od kojih se ističe napredak prerađivačke industrije, daljnji razvoj turizma koji se profilira i jača izvan sezone, te prometa i veza koji razvojem kapitalnih projekata Zadar svrstava među istaknuta prometna čvorišta Mediterana.

Standard života Zadrana podignut je na viši nivo. Zadar je razvijen, siguran i otvoren grad koji kontinuirano teži stvaranju kvalitetnijih životnih uvjeta za svoje stanovništvo. Uspješno je integriran u međunarodne tokove, otvoren za suradnju s drugim gradovima i regijama i pouzdan partner u stvaranju kvalitetnijeg društvenog okruženja.

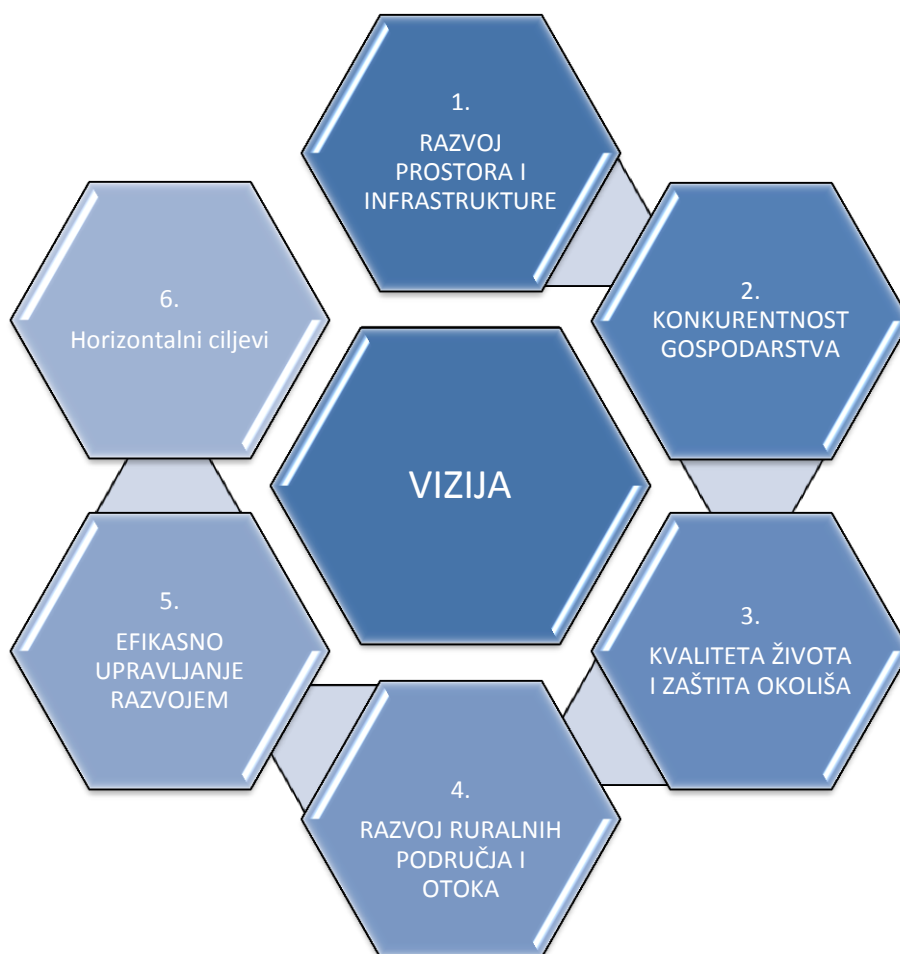
Zadar je grad originalnosti i prepoznatljivog identiteta. Novi projekti mijenjaju urbanu sliku grada, čineći ga jedinstvenim, atraktivnim i ugodnim domaćinom brojnim gostima. Kulturne vrednote, povijest, tradicija, arhipelag, očuvanost i raznolikost prirode, gastronomija, te autohtoni proizvodi visoke dodane vrijednosti utkani su u identitet grada dajući mu imidž idealnog grada.

2. Ciljevi, prioriteti i mjere razvoja

Strategija razvoja grada Zadra sačinjena je od 5 razvojnih ciljeva i horizontalnih strateških ciljeva:

1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITA OKOLIŠA
4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA
5. POVEĆANJE EFIKASNOSTI UPRAVLJANJA RAZVOJEM

HORIZONTALNI STRATEŠKI CILJEVI

1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRIJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA

1.1. Unaprijeđenje i održivo korištenje prostora grada

1.1.1. Cjelovito planiranje prostornog razvoja sukladno sa razvojnim potrebama Grada
1.1.2. Unaprijeđenje postojećih i uređenje novih javnih gradskih prostora te poticanje obnove pročelja
1.1.3. Revitalizacija urbanog središta grada – Poluotoka
1.1.4. Urbana obnova perifernih dijelova grada

1.1.5. Unaprijeđenje obalnog pojasa grada, pogotvito na polju Draženica-Maestral, Lubuske obale, Karma, uvale Bregdeli i Ravnica
1.1.6. Saracija i definiranje koncepta uređenja Obale Petra Krasimira - Riva
1.1.7. Profitiranje, sadržajno i oblikovno unaprijeđivanje te stvaranje novih zadarskih tržnica, plađa i javnih zelenih površina

1.2. Razvoj i unaprijeđenje infrastrukturnog sustava grada

1.2.1. Razvoj i unaprijeđenje sustava odvodnje sukladno razvoju Grada
1.2.2. Razvoj i povećanje učinkovitosti vodoopskrbnog sustava Grada
1.2.3. Razvoj i unaprijeđenje elektonetne i telekomunikacijske mreže sukladno razvoju Grada
1.2.4. Povećanje dostupnosti bezlošnog interneta na cijelom Poluotoku, te na važnijim punktovima izvan centra grada

1.2.5. Pinofikacija Grada Zadra
1.2.6. Unaprijeđenje javne gradske razvjete
1.2.7. Saracija odgajališta Diko, Izgradnja županijskog regionalnog centra za gospodarenje otpadom te unaprijeđenje sustava za gospodarenje otpadom
1.2.8. Unaprijeđenje sustava komunalnih usluga grada
1.2.9. Izgradnja novog Gradskog broja i održavanje postojećih broja

1.3. Razvoj prometne mreže grada

1.3.1. Integracija i poboljšanje kvalitete kolnog, pješakog i prometa u mirovanju te cestovne mreže kao i unaprijeđenje sustava za upravljanje i nadzor prometne mreže
1.3.2. Razvoj zračnog prometa kroz razvoj Zračna luka Zadar i mreže heliodroma
1.3.3. Modernizacija željeznice, te stvaranje efikasnog uključivanja Zadra u državnu mrežu
1.3.4. Razvoj pomorske infrastrukture i usluga i potpora projektu luka Gaženica kao luka od međunarodnog značaja
1.3.5. Unaprijeđenje sustava javnog prijevoza i stvaranje predujele za razvoj intermodalnog prijevoza
1.3.6. Razvoj biciklističkog prometa

1.4. Održivo gospodarenje energijom i povećanje udjela obnovljivih izvora energije

1.4.1. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije
1.4.2. Povećanje energetske učinkovitosti u sektorima industrije, zgradarstva, prometa i javne razvjete
1.4.3. Unaprijeđenje energetskog informacijskog sustava grada

2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI

2.1. Poticanje održivog razvoja industrije

2.1.1. Stvaranje povoljnog okruženja za razvoj predujele industrije visokih tehnologija s integriranim brigom za okoliš
2.1.2. Stvaranje povoljnog okruženja za razvoj djelatnosti usluga prijevoza i skladištenja
2.1.3. Poticanje razvoja kreativnih industrija
2.1.4. Poticanje razvoja sektora poslovnih i stručnih usluga

2.2. Unaprijeđenje poduzetničkog okruženja

2.2.1. Razvoj gospodarske zone Crmo, te jačanje ostale poslovne infrastrukture i poslovnih potpora
2.2.2. Poticanje izvozne orijentacije gospodarstva i stvaranje pozitivnog investicijskog okruženja
2.2.3. Poticanje gospodarskog udruživanja i razvoj klastera
2.2.4. Poboljšanje dostupnosti financijskih sredstava MSP i obrtništva
2.2.5. Edukacija poduzetnika, te poticanje umrežavanja i inovativnih načina poslovanja poduzetnika
2.2.6. Očuvanje tradicijskih obrta
2.2.7. Poticanje zaštite, certificiranja, brendiranja autotih Zadarskih proizvoda

2.3. Razvoj turizma grada Zadra

2.3.1. Razvoj turističkog identiteta Grada i stvaranje brenda grada
2.3.2. Unaprijeđenje i bolje upravljanje postojećom turističkom ponudom grada i jačanje izvan sezone turističke ponude
2.3.3. Razvoj turističke infrastrukture
2.3.4. Razvoj specifičnih oblika turističke ponude

2.4. Povećanje primjene znanja, inovacija i novih tehnologija u gospodarstvu

2.4.1. Jačanje razvojno istraživačke infrastrukture i usluga
2.4.2. Poticanje korištenja znanja, razvoja tehnologija i inovacija u gospodarstvu

3. UNAPRIJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITA OKOLIŠA

3.1. Razvoj društvene infrastrukture i usluga

3.1.1. Poboljšanje uvjeta i kvalitete usluga sustava odgoja i obrazovanja na svim razinama
3.1.2. Potpora projektu sveučilišnog kampusa i daljnjem razvoju Sveučilišta
3.1.3. Unaprijeđenje kvalitete infrastrukture u kulturi, kulturnih programa i poboljšanje koordinacije između kulturnih institucija
3.1.4. Očuvanje i jačanje prepoznatljivosti kulturno povijesne baštine
3.1.5. Razvoj sportske infrastrukture,

športskih programa i aktivnije uključivanje športa u obrazovanje
3.1.6. Poboljšanje uvjeta i kvalitete usluga u zdravstvu i razvoj programa zdravstvene prevencije
3.1.7. Unaprijeđenje socijalne infrastrukture, usluga i programa i poboljšanje koordinacije između organizacija socijalne skrbi
3.1.8. Unaprijeđenje pronatalitetne populacijske politike

3.2. Unaprijeđenje kvalitete stanovanja i sigurnost stanovništva

3.2.1. Planiranje i stvaranje predujele za stambenu izgradnju
3.2.2. Planiranje, obnova i gradnja cjelovitih stanova
3.2.3. Unaprijeđenje sustava zaštite i spašavanja

3.3. Razvoj ljudskih potencijala

3.3.1. Integracija osoba u nepovoljnoj poziciji u tržište rada
3.3.2. Razvoj cjeloživotnog profesionalnog usmjerenja i razvoj programa cjeloživotnog obrazovanja i osposobljavanja
3.3.3. Poticanje obrazovanja za zapošljavanje i konkurentnost na tržištu rada
3.3.4. Prevencija dugotrajne nezaposlenosti

3.4. Zaštita i očuvanje prirode i unaprijeđenje okoliša

3.4.1. Provedba mjera za zaštitu, povećanje kvalitete i unaprijeđenje sustava praćenja kakvoće okoliša (mora, voda, tlo, zrak)
3.4.2. Poticanje svijesti o zaštiti okoliša i očuvanju prirode
3.4.3. Planiranje sadržaja, određivanje praćenja i mjera sprječavanja nastajanja buke te razno smanjivanje na dopuštenu razinu
3.4.4. Očuvanje i održivo korištenje prirodne baštine i biološke raznolikosti

4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA

4.1. Razvoj prostora i infrastrukture

4.1.1. Očuvanje tradicionalnih obilježja i uređivanje naselja ruralnog i suburbanog karaktera i nekadašnjih seoskih naselja
4.1.2. Razvoj sustava vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanje otpadnih voda, te razvoj sustava gospodarenja otpadom na otocima
4.1.3. Povećanje dostupnosti širokopojasnog pristupa internetu

na otocima.
4.1.4. Prilagodba prometnih tokova s kopna prema otocima sukladno sa razvojnim potrebama.
4.1.5. Izgradnja i održavanje lokalnih i nerazvrstanih cesta te šumskih i poljskih putova.
4.1.6. Izgradnja, obnova i održavanje mjesnih luka i iskrcajnih mjesta, te punktova opskrbe za nautičare

4.2. Razvoj društvene infrastrukture

4.2.1. Razvoj cjeloživotnog obrazovanja i specijaliziranih obrazovnih programa
4.2.2. Unaprijeđenje tradicije, kulture i sportske ponude na otocima
4.2.3. Obnova i revitalizacija zapuštenih prostora i objekata društvene namjene
4.2.4. Unaprijeđenje medicinske skrbi i skrbi o starijim osobama na svakom otoku

4.3. Razvoj turizma, poljoprivrede i ribarstva

4.3.1. Poticanje proizvodnje prerade, trženja i promocije poljoprivrednih i ribljih proizvoda
4.3.2. Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti
4.3.3. Razvoj infrastrukture za potrebe sektora ribarstva

5. POVEĆATI EFIKASNOST UPRAVLJANJA RAZVOJEM

5.1. Povećanje kompetencija i unaprijeđenje sustava za upravljanje razvojem

5.1.1. Jačanje kapaciteta za korištenje sredstava EU
5.1.2. Poticanje širenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija u javnom upravljanju i poboljšanje javnih usluga
5.1.3. Kontinuirano osposobljavanje i obrazovanje u skladu s potrebama javnog

upravljanja
5.1.4. Unaprijeđenje upravljanja, protoka informacija i komunikacije između gradskih odjela, institucija i drugih javnih organizacija s područja grada
5.1.5. Poboljšanje sustav mjerenja učinka i transparentnosti javnih programa

5.2. Učinkovito upravljanje gradskim prostorom i gradskom imovinom

5.2.1. Unaprijeđenje sustava upravljanja prostorom i zemljištem
5.2.2. Jačanje kapaciteta ureda za izdavanje dozvola
5.2.3. Poticanje modernizacije i racionalnog upravljanja gradskom imovinom

5.3. Jačanje kapaciteta civilnog sektora

5.3.1. Potpora djelovanju, osposobljavanju i transparentnosti rada lokalnih udruga
5.3.2. Razvoj partnerstva između javnog, civilnog i gospodarskog sektora

5.4. Jačanje međugradske, međuzupanijske, prekogranične i međunarodne suradnje

5.4.1. Jačanje uloge grada u međunarodnim organizacijama i udruženjima i uključivanje u nove organizacije
5.4.2. Unaprijeđenje suradnje i razvoj zajedničkih projekata sa partnerstvom gradovima i institucijama iz drugih županija i prekograničnog prostora

Cilj 1.: Očuvanje i održivi razvoj prostora te unaprjeđenje infrastrukturnog sustava grada

Specifičnost Zadra kao prostorno razvojne cjeline sačinjenog od urbanog prostornog tkiva u centru i ruralno urbanih cjelina koje dominiraju prema rubnim dijelovima grada pretpostavlja osnovne pravce prostornog razvoja u ujednačenoj urbanizaciji svih dijelova grada, s posebnim pristupom u daljnjem razvoju (revitalizacije) centralnog djela – stare gradske jezgre – Poluotoka. Zadar kao grad atraktivnih prostornih karakteristika treba nastaviti razvijati kroz originalne, ambiciozne i atraktivne zahvate u prostoru koji će grad učiniti prepoznatljivim, ističući urbani identitet i čineći ga privlačnim mjestom za življenje.

U skladu s navednim temeljni razvojni pravac u razvoju infrastrukture grada je ujednačavanje opremljenosti komunalnom, prometnom i drugom „urbanom“ infrastrukturom svih dijelova grada podjednako, poštujući pri tome načela održivog razvoja. Posebno velik značaj u preoblikovanju Zadra kako u industrijskom tako i u društveno- turističkom smislu imati će razvoj i realizacija velikih kapitalnih projekata (Gaženica, Crno, obalni pojas grada, sveučilišni kampus, Dvije palače, premještanje odlagališta otpada, i dr.), za čiju realizaciju se mora osigurati sve potrebne ljudske i druge kapacitete.

Poseban iskorak valja napraviti prema energetske neovisnosti grada koja je temeljni preduvjet razvoja EU, a koju ćemo postići povećanjem proizvodnje energije iz obnovljivih izvora, te značajnijom energetskom učinkovitosti grada.

Krajnji cilj je uredan, organiziran, racionalan i funkcionalan prostor grada koji osigurava preduvjete nesmetanog razvoja svih gradskih cjelina, istodobno štiteći postojeću urbanu gradsku strukturu.

Prioritet 1.1.: Unaprjeđenje i održivo korištenje prostora grada

Unaprjeđenje i održivo korištenje prostora grada jedan je od temeljnih preduvjeta cjelovitog, nesmetanog i održivog razvoja grada. Dobro promišljen, planiran i organiziran prostor preduvjet je održivog i policentričnog razvoja grada. Planiranje prostornog uređenja i zahvati provedeni u prostoru trebaju dovesti do urbaniziranja svih gradskih četvrti, te preoblikovanja važnih javnih gradskih prostorno-razvojnih cjelina u skladu s vizijom razvoja prostora grada. Ključni koraci preoblikovanja gradskog prostora predviđeni su projektima unaprjeđenja obalnog područja grada, uređenjem novih javnih gradskih prostora, te stavljanjem u adekvatnu upotrebu potencijala plaža, tržnica i javnih zelenih površina. Poseban vid prostornog razvoja grada je Poluotok na kojemu se treba provesti niz planski definiranih aktivnosti s ciljem revitalizacije stare gradske jezgre i promocije najvažnije identitetske cjeline grada.

Prioritet 1.2.: Razvoj i unaprjeđenje infrastrukturnog sustava grada

Infrastrukturna opremljenost grada treba pratiti razvoj grada, s opaskom da je pojedinim gradskim predjelima potreban viši standard infrastrukturne opremljenosti od dosadašnjeg, pa je stoga temeljni cilj proširiti komunalnu infrastrukturnu mrežu na sve dijelove grada, uz postepeno uvođenje novog energenta u sustav, plina. Posebno je važno trajno riješiti problem odlagališta Diklo u skladu s najvišim okolišnim standardima. Daljnji razvoj infrastrukture u približavanju standardima razvijenih gradova Europe postići će se ulaganjima u povećanje dostupnosti bežičnog Interneta i kvalitetnijim rješenjima sustava javne rasvjete.

Prioritet 1.3.: Razvoj prometne mreže grada

Dobra prometna povezanost Zadra, te važan geostrateški položaj temelj su u kreiranju razvojne politike prometa u budućem razvoju grada Zadra. Napredak je prvenstveno potrebno postići u lokalnoj prometnoj mreži integracijom lokalnih prometnih pravaca kako bi se dobila protočnost, viša prometna komunikacija i jedinstvene prometne cjeline. Razvoj zračnog prometa zamišljen je prvenstveno kroz razvoj Zračne luke Zadar kojoj se mora omogućiti sva potrebna podrška u realizaciji strateških projekata (produljenje piste, idr.). Važno je također planirati i izgraditi heliodrome. U željezničkom prometu temeljni razvojni pravac je modernizacija željezničke mreže, prije svega daljnjim razvojem projekta Gaženice, te poticanjem efikasnog uključivanja Zadra u državnu mrežu. Razvoj pomorske infrastrukture ponajviše je određen realizacijom nacionalnog projekta luke

Gaženica, ali i ostalim ulaganjima u pomorsku infrastrukturu na području grada, a sve sa ciljem osnaživanja pozicije Zadra u međunarodnim pomorskim okvirima. Daljnji efikasni razvoj ukupnog prometnog sustava grada zahtjeva intermodalnost prometnih pravaca koji podrazumijeva usmjeravanje prometa s cesta na željeznicu, priobalnu i unutarnju plovidbu, a time i smanjenje opterećenja cestovnog prometa i njegova negativnog učinka na okoliš.

Prioritet 1.4.: Održivo gospodarenje energijom i povećanje udjela obnovljivih izvora energije

Ubrzani razvoj grada za sobom neizbježno povlači veću potrošnju električne i toplinske energije. Ovim prioritetom se nastoji istaknuti važnost poticanja korištenja obnovljivih izvora energije kako bi se zaštitila priroda i omogućilo održivo gospodarenje energijom. Održivost gradova uvelike ovisi o načinu na koji se u gradovima gospodari i upravlja potrošnjom energije, stoga je i uloga gospodarenja energijom u postizanju održivog razvoja grada u budućnosti velika.

Cilj 2.: Povećanje gospodarske konkurentnosti

Temeljni gospodarski razvojni pravci Zadra prepoznati su u snažnijem razvoju industrijske proizvodnje, prometa i veza, poslovnih i stručnih usluga, te kreativne industrije. Budući je gospodarski razvoj vrlo kompleksan i uloga grada je u tome pogledu moguća samo do jedne mjere, paralelno je potrebno raditi više usklađenih koraka. Prvenstveno je potrebno identificirati industrije koje mogu generirati održivi rast i razvoj gospodarstva, te u isto vrijeme raditi na privlačnosti poslovnog okruženja za te industrije kroz aktivnosti i mjere kao što su poticanje izvoza i investicija, ulaganje u poslovnu infrastrukturu, edukacija kadrova idr.

Posebni pravac razvoja je razvoj turizma kroz profiliranje postojeće turističke ponude, oblikovanje i isticanje prepoznatljivosti zadarskog identiteta, te kreiranje nove turističke ponude razvojem selektivnih oblika turizma, a što za krajnji cilj treba imati produljenje turističke sezone, više prihoda od turizma i značajniju prepoznatljivost Zadra kao turističke destinacije.

Budući krajnji cilj svakog konkurentnog gospodarstva je „gospodarstvo znanja“ bez kojeg je nemoguće graditi održiv gospodarski razvoj, sve identificirane industrije treba temeljiti na znanju, inovacijama i novim tehnologijama.

Prioritet 2.1.: Poticanje održivog razvoja industrije

Strategija je ovim prioritetom identificirala industrije koje prioritetno treba razvijati kako bi ojačali diverzificiranu gospodarsku bazu grada, što je preduvjet održivog gospodarskog razvoja Zadra. Uspješnost gospodarskog razvoja grada ovisiti će o razvoju prerađivačke industrije, koja se trenutno uglavnom temelji na prehrambenoj i metaloprerađivačkoj industriji, a čiji daljnji razvoj treba temeljiti na visokim tehnologijama, integriranoj brizi za okoliš, ali i razvoju poslovnih usluga te prometa i veza koje su servis ovakvim industrijama i čijim razvojem se povećava privlačnost gradskog područja za investitore. Razvoj industrije moguć je kroz tri pravca: 1. poboljšanjem uvjeta i poticanjem postojećih prerađivačkih tvrtki; 2. poticanjem stvaranja novih tvrtki proizvođača, kroz izgradnju poslovnih inkubatora, centara izvrsnosti, raznih oblika direktnih potpora, edukacije, i oslobađanja davanja za proizvođače idr., te; 3. privlačenjem novih poduzeća i prerađivačkih tvrtki u područje, prije svega ciljanim i dobro pripremljenim razvojem gospodarske zone Crno, ali i raznim drugim oblicima potpore kojim se kreira povoljnije okruženje za privlačenje ovakvih industrija.

Prioritet 2.2.: Unaprjeđenje poduzetničkog okruženja

Gro zadarskog gospodarstva čine mali poduzetnici i obrtnici o čijem poslovanju ovisi i uspješnost razvoja grada, pa je stoga njima posvećen poseban prioritet. Ujedno, mjere ovog prioriteta trebaju realizirati rast i razvoj industrija identificiranih prvim gospodarskim prioritetom. Analiza je pokazala kako poduzetnicima u današnjim teškim uvjetima gospodarske krize nedostaje kvalificiranog kadra, sputavaju ih administrativne barijere i visoki troškovi poslovanja, a financijska sredstva su skupa i teško dostupna. Poduzetništvo generalno nije dovoljno konkurentno, a jedini izlaz je podizanje razine konkurentnosti kroz izgradnju poslovne infrastrukture i usluga za poduzetnike, poticanje izvoza, povećanje dostupnosti financijskih sredstva, te izobrazbu poduzetnika i njihovih zaposlenika. Poseban

fokus treba staviti na zaštitu poduzetnika koji proizvode autohtone proizvode visoke dodane vrijednosti i proizvode sa visokom komponentom znanja.

Prioritet 2.3.: Razvoj turizma grada Zadra

Turizam je jedna od glavnih gospodarskih grana grada Zadra koja najviše doprinosi vanjskotrgovačkoj razmjeni kroz izvoz usluga i proizvoda. Kroz osnovnu analizu obilježja turizma grada Zadra uočeno je da posljednjih godina postoji kontinuirani trend rasta dolazaka i noćenja. Međutim, glavni problem daljnjeg razvoja turizma grada Zadra leži u izrazitom sezonskom karakteru turističke potražnje i nedovoljnoj prepoznatljivosti i distinkciji od ostalih konkurentskih turističkih područja. Trend ljetno kupališnog turizma još uvijek dominira na tržištu ali sve više se traži i ponudu brojnih drugih aktivnosti koje upotpunjavaju turistički doživljaj destinacije. Daljnji razvoj turizma grada Zadra treba usmjeriti kroz razvijanje turističkog identiteta grada, aktivnosti za unaprjeđenje i bolje upravljanje postojećom turističkom ponudom grada orijentirajući se posebno na razdoblje izvan sezone, te kroz razvijanje turističke infrastrukture i razvoj specifičnih oblika turističke ponude.

Prioritet 2.4.: Povećanje primjene znanja, inovacija i novih tehnologija u gospodarstvu

„Promocija“ korištenja znanja u gospodarstvu grada je horizontalni gospodarski prioritet kojemu je cilj integriranje znanja u svim identificiranim industrijama grada, na način da se unaprijede uvjeti za primjenu znanja, inovacija i novih tehnologija kroz izgradnju razvojno istraživačke infrastrukture, povezivanjem znanstveno istraživačkih institucija sa gospodarskim sektorom i poticanjem primjene znanja, novih tehnologija i inovacija u proizvodnim procesima poduzetnika.

Cilj 3.: Unaprjeđenje kvalitete života i zaštita okoliša

Kvaliteta okruženja u kojem živimo očituje se ponajviše u kvaliteti društva i društvenih procesa koji prožimaju grad, te očuvanosti okoliša u kojem se nalazimo. Zadar unaprjeđenje svoje kvalitete života vidi kroz podizanje standarda obrazovanja na svim razinama, očuvanje i izgradnju prepoznatljivosti bogate kulture, kvalitetniju promociju športa kao načina života, te osiguranje visokog standarda zdravstvenih usluga i usluga socijalne skrbi. Pored toga, najvažniji smjer u razvoju društva je razvoj ljudskog kapitala koji se može izgraditi jedino kontinuiranim ulaganjem u ljude. Sav razvoj grada, u svim segmentima društvenog djelovanja mora biti u skladu s prirodom, valorizacijom prirode i integracijom prirode u život grada. Ostvarenjem predviđenih prioriteta ostvaruje se povećanje kvalitete života građana grada Zadra kao atraktivnog i ugodnog mjesta za život pri čemu se naglasak stavlja na povezanost javnog, društvenog i gospodarskog sektora u realizaciji uravnoteženog društvenog razvoja, temeljenog na načelima održivosti.

Prioritet 3.1. : Razvoj društvene infrastrukture i usluga

Obrazovanje, zdravstvo i socijalna skrb te kulturne i športske djelatnosti čine društvenu infrastrukturu grada Zadra. Razvijenost ovih djelatnosti je pokazatelj ukupne kvalitete života građana. Temeljni pravci razvoja društva grada Zadra prepoznati su prije svega u unaprjeđenju uvjeta u obrazovanju kao ključnom elementu društvenog razvitka, s posebnim naglaskom na daljnjem razvoju Sveučilišta. Kulturni i športski život grada u sljedećem razdoblju treba nastaviti profilirati uz određene reforme u provedbi kulturnih i športskih programa, a sve sa ciljem još boljeg iskorištavanja kulturnog i športskog potencijala grada. U sustavu zdravstva i socijalne skrbi treba zadržati dosegnute standarde, ali i unaprijediti one segmente sustava koji su manjkavi tj. nisu dovoljno dobro regulirani sa nacionalne razine.

Nadalje kako bi zadržali pozitivan prirodni prirast kao element pozitivnih društvenih zbivanja koji je karakterističan za tzv. „sretne zajednice“, usmjerena pronatalitetna politika jedan je od temelja razvitka grada.

Prioritet 3.2. Unaprjeđenje kvalitete stanovanja i sigurnost stanovništva

Kvaliteta stanovanja i stambeno zbrinjavanje jedan su od osnovnih potreba građana. Stambeno zbrinjavanje građana svakim danom postaje sve veći luksuz, a ne i društveno minimalni standar, grad

u suradnji sa investitorima i Državom treba planirati i stvarati uvjete za izgradnju stanova, čime se doprinosi rješavanju stambenog pitanja građana (posebno kroz POS) te urbanizaciji gradskih četvrti.

Prioritet 3.3.: Razvoj ljudskih potencijala

Ljudi sa svojim znanjima i vještinama najznačajniji su resurs konkurentnog gospodarstva. Ovim prioritetom se nastoji istaknuti važnost suradnje svih dionika na lokalnom tržištu rada uz uspostavljanje partnerskih odnosa kako bi se postigla veća zapošljivost. Posebnu pozornost treba usmjeriti na integracija osoba u nepovoljnoj poziciji na tržištu rada.

Društveni, ekonomski i tehnološki razvoj diktiraju potrebu za konstantnim stjecanjem novih znanja i vještina. U tom smislu sve je značajnija izgradnja sustava cjeloživotnog učenja koji se nadovezuje na redoviti obrazovni sustav te osigurava da jednom stečeno znanje nadopuni i prilagodi novim zahtjevima tržišta rada.

Također je potrebno jasno definirati koja su zanimanja deficitarna te koja nije moguće steći u okviru postojeće mreže obrazovnih institucija u gradu Zadru, pa je potrebno izgraditi sustav da se kadrovski potencijali usmjeravaju na referentne institucije u zemlji i inozemstvu.

Prioritet 3.4.: Zaštita i očuvanje prirode i unaprjeđenje okoliša

Prirodni resursi koji čine sastavni dio grada posebno su osjetljivi stoga je neophodno osigurati trajnu zaštitu prirodnih resursa, u mjeri i na način koji osigurava dugoročno održivi razvoj grada. Potrebno revitalizirati, očuvati i zadržati visok stupanj biološke raznolikosti na području grada Zadra. Kako bi zaštita okoliša grada Zadra bila održiva potrebne su mjere i aktivnosti usmjerene na očuvanje prirodnih sustava, odnosno zaštitu i očuvanju prirode i unaprjeđenje okoliša. U cilju sprečavanja onečišćenja (zagađivanja) okoliša ili smanjenja posljedica negativnih utjecaja na okoliš potrebno je unaprijediti sustav praćenja kakvoće okoliša te poduzeti mjere za praćenje kakvoće, mora, voda, tla, zraka i buke. Iskazana je i potreba za edukacijom stanovništva od predškolske dobi nadalje o zaštiti okoliša i korištenju obnovljivih izvora energije. Razvitak korištenja obnovljivih izvora energije (energija sunca, vjetra, biomase, vodotoka) je cilj energetske politike EU i vrlo važan zadatak za RH pa tako i sve njene gradove.

Cilj 4.: Održivi razvoj ruralnog područja i otoka

Grad Zadar je oduvijek bio središte ruralne, agrarno razvijene okolice. Širi ruralni prostor grada sa otocima ujedno predstavlja jedan od najvažnijih razvojnih potencijala grada. Razvoj i snaga grada, ovise o razvoju i snazi njegovog ruralnog područja. S tim na umu, temeljni pravci razvoja ruralnog (gradskog) područja su prepoznati kroz razvoj i očuvanje tradicionalnih obilježja naselja ruralnog i suburbanog karaktera i nekadašnjih seoskih naselja, zatim kroz razvoj infrastrukture na način da svi ruralni dijelovi budu opremljeni komunalnom infrastrukturom, te da se iskoriste pomorski potencijali otoka kroz izgradnju luka, iskrcajnih mjesta i druge pomorske infrastrukture. Ruralna privreda treba se bazirati na tradiciji, autohtonosti i ekologiji, te proizvodima visoke dodane vrijednosti, kako u poljoprivredi tako i u turizmu, i ribarstvu. Posebno je važno izdvojiti ulogu grada u rastu i razvoju poljoprivrede i ribarstva čitave županije, budući je upravo grad središnje mjesto prerade, plasmana i logistike poljoprivredno-ribljih proizvoda. Posebna pažnja se mora posvetiti razvoju društvenog života otoka i ruralnih područja, a sve sa svrhom zadržavanja stanovništva i osiguravanja „jednakih“ uvjeta života na otocima kao i na kopnenom djelu grada.

Prioritet 4.1.: Razvoj prostora i infrastrukture

Temeljni pravac u razvoju prostora otoka i ruralnog područja je zaštita i revitalizacija postojećeg sela te sprečavanje gubitka karakterističnog krajobraza i u konačnici „odumiranje“ sela. Razvoj infrastrukture na otocima ima visoki prioritet u izjednačavanju uvjeta življenja na otocima i kopnenom djelu grada, no zbog specifičnosti otoka, kao i iznimno skupih investicija, infrastrukturni razvoj otoka se dešava sporije od priželjkivanog. Ipak, mjerama su detektirani razvojni pravci u unaprjeđenju infrastrukturnog sustava otoka koji se u budućem razdoblju mogu i trebaju primijeniti kako bi otoci postali privlačniji, ali i ekonomski povoljnije mjesto za život.

Prioritet 4.2.: Razvoj društvene infrastrukture

Razvoj društvene infrastrukture na otocima podrazumijeva razvoj obrazovanja, kulture i športa s ciljem revitalizacije otoka tokom cijele godine. Današnji životni uvjeti na otocima ne zadovoljavaju potrebe suvremenog čovjeka. Otocima nedostaje kvalitetnih sadržaja koji bi s jedne strane privukli ljude kroz cijelu godinu, a s druge osigurali malobrojnom lokalnom stanovništvu dostatne društvene sadržaje. Stoga se glavni pravci društvenog razvoja otoka trebaju tražiti u izgradnji društvenih sadržaja, osmišljavanju različitih kreativnih programa koji će privući ljude na otoke, te pružanju jednakih mogućnosti za obrazovanje, medicinsku i socijalnu skrb malobrojnom lokalnom stanovništvu.

Prioritet 4.3.: Razvoj turizma, poljoprivrede i ribarstva

Otočka privreda danas služi lokalnom, pretežito starijem stanovništvu kao jedan od izvora prihoda za podmirenje osnovnih životnih potreba pa se tako može promatrati više kao socijalna nego ekonomska kategorija. Ipak, postoje pojedinci, zadruge i udruge koji svojim primjerom pokazuju da je razvoj privrede na otocima moguć, ali po vrlo specifičnim uvjetima. Prije svega proizvodnja se mora temeljiti na proizvodima visoke kvalitete, autohtonosti, ekologiji, te spletu marketinških aktivnosti koje će kupcu sugerirati da se radi o otočkim proizvodima iznimne kvalitete, jedinstvenim na svijetu. U tom pravcu su predložene mjere razvoja koje se baziraju na poticanju proizvodnje, prerade i plasmana poljoprivrednih i ribljih proizvoda, dok se za turistički razvoj (pored sezone) ponuda treba graditi kroz specifične oblike turizma i diversifikaciju ruralnih gospodarskih aktivnosti.

Cilj 5.: Povećanje efikasnosti upravljanja razvojem

Kvaliteta vođenja i javnog upravljanja lokanim sustavom kritični je faktor u efektivnom korištenju resursa. Efektivno vođenje i upravljanje su danas faktor komparativne prednosti s kojim se gradovi i regije međusobno natječu. Pojam upravljanja razvojem ne uključuje samo upravljanje gradskom upravom, nego obuhvaća mrežu javnih, poslovnih i nevladinih partnera koji zajednički surađuju unutar grada kako bi kreirali bolje uvjete za društveno-ekonomski rast, socijalnu koheziju i generirali zaposlenost.

Problem koji se javlja kod upravljanja razvojem jest mjerljivost postojećih kapaciteta. Mjerenje je moguće ukoliko je sustav javne uprave uspostavljen na osnovama praćenja i vrednovanja provedbe politika te formuliranih pokazatelja uspješnosti na osnovi kojih je moguće mjeriti napredak u provedbi politika, programa i planova. Nadalje ključno obilježje efikasnog upravljanja razvojem je prevladavanje "koordinacijskih neuspjeha" koji nastaju zbog isprepletenosti nadležnosti i opće kompleksnosti ukupnog lokalnog sustava.

Kapacitet institucije često se odnosi i na „apsorpcijski kapacitet“ u korištenju strukturnih fondova EU. Skorim ulaskom Hrvatske u EU, otvara se mogućnost da se uz pomoć izdašnih europskih fondova, društveni i gospodarski razvitak grada ubrza. Međutim, Grad, gradske institucije, udruge i gospodarski sektor, svi zajedno se moraju jače angažirati kako bi iskoristili sredstva iz europskih fondova namijenjenih regionalnom razvoju (i ostvarivanju ove Strategije). Stoga je jedan od najvažnijih pravaca razvoja, u ovom programskom razdoblju, povećanje sposobnosti lokalne zajednice za privlačenje i provedbu EU projekata.

Ovim ciljem se pridonosi u rješavanju problema mjerljivosti efikasnosti javne uprave, kao i problema koordinacije, te se jačaju lokalni kapaciteti za provođenje razvoja i fondova EU sa krajnjom svrhom postizanja više efikasnosti lokalnog sustava upravljanja i kvalitetnije iskoristivosti lokalnih resursa.

Prioritet 5.1. Povećanje kompetencija i unaprjeđenje sustava za upravljanje razvojem

Preduvjet efikasnog gradskog sustava upravljanja su znanje, kompetentnost, stručnost, te kontinuirano učenje. Strateški je važno osigurati da se svi zaposlenici kontinuirano obučavaju i uče te da se lokalna uprava organizira na najučinkovitiji mogući način. To će posebno doći do izražaja kod privlačenja i financiranja sredstava EU, za koje se potrebno dobro organizirati, te omogućiti da unutar svakog odjela/institucije postoji osoba sa znanjima o pripremi i provedbi EU projekata. Nadalje, zbog visoke kompleksnosti sustava, potrebno je osigurati nesmetanu protočnost informacija između odjela, te izgraditi sustave za korištenje novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija, kao i poboljšati komunikaciju prema javnosti. Krajnji cilj je postaviti sustav koji će planirati razvoj nekoliko

godina unaprijed, te moći mjeriti učinke ostvarenih javnih programa, a sve sa svrhom podizanja kvalitete javnog servisa građanima.

Prioritet 5.2. Učinkovito upravljanje gradskim prostorom i gradskom imovinom

Sređeni imovinsko pravni odnosi, uređenost prostorno planske dokumentacije, te barijere kod izdavanja dozvola preduvjet su bilo kakvog razvoja. Upravo u ovim segmentima upravljanja postoji najviše razvojnih ograničenja, stoga je cilj identificirati barijere te uz ojačane kapacitete ubrzati postupke i procese za realizaciju privatnih i javnih investicija.

Prioritet 5.3. Jačanje kapaciteta civilnog sektora

Uz javno i privatno društvo, treći važan sektor demokratskog društva je civilni sektor. Od organizacija civilnog sektora koje djeluju na području grada najbrojnije su udruge. Udruge grada Zadra djeluju na mnogobrojnim područjima interesa, ali kako je ustanovljeno kroz osnovnu analizu najbrojnije su udruge iz djelatnosti športa, a slijede udruge iz područja kulture, gospodarstva, ostalih djelatnosti, socijalnih djelatnosti, domovinskog rata, zdravstva te okupljanja i zaštite djece, mladih i obitelji. Od ostalih organizacija civilnog sektora na području grada Zadra djeluje trenutno jedna zaklada. Organizacije civilnog društva u gradu Zadru su u nekim od sektora djelovanja postigle prepoznatljive rezultate i potvrdile važnost svoje uloge u cjelokupnom društveno razvoju, ali uočavaju se potrebe za intenziviranjem partnerstva između organizacija civilnog društva, državnih tijela i privatnog sektora. Na ovaj način će se unaprijediti partnerski pristup pri procesu pripreme, donošenja i provođenja javnih politika.

5.4 Jačanje međugradske, međužupanijske, prekogranične i međunarodne suradnje

Grad Zadar ima dugu tradiciju suradnje sa brojnim inozemnim jedinicama lokalne samouprave i međunarodnim organizacijama. Osnovnom analizom je uočeno da je većina aktivnosti usmjerena na organizaciju kulturnih događanja, predavanja, raznih skupova te organizaciju razmjene učenika u suradnji sa zadarskim osnovnim školama. Dosadašnja dobra iskustva međunarodne suradnje otrebno je proširiti i intenzivirati radom na zajedničkim projektima u području turizma, gospodarstva, zaštite okoliša, transporta, energetske učinkovitosti, razmjeni iskustava i primjera dobrih praksi u radu sa građanima i gospodarstvenicima, te u brojnim ostalim zajedničkim temama za koje se mogu koristiti i sredstva EU fondova. EU posebno intenzivno potiče prekograničnu suradnju, tako da postojeća partnerstva postaju temelj za razvijanje novih projekata prekogranične suradnje, ali potrebno je kontinuirano djelovati na širenju mreže partnerstava i suradnje. Od posebnog interesa za Grad je i uključivanje u razne međunarodne organizacije, posebno one koje djeluju u EU okvirima, kako bi se osigurao pristup informacijama iz različitih područja bitnih za daljnji razvoj Grada.

HORIZONTALNI STRATEŠKI CILJEVI

U okviru Županijske razvojne strategije Zadarske županije definirani su tzv. horizontalni ciljevi koje treba promicati u svim programima i projektima implementacije te strategije. Budući je Strategija razvoja grada Zadra jedna dokument niže razine u nju su preuzeti slijedeći horizontalni ciljevi:

1. Razminiranje,
2. Razvoj informacijskog društva,
3. Promocija jednakih mogućnosti i ljudskih prava,
4. Održivi razvoj,
5. Partnerstvo i učinkovita demokracija

3. Razvojne mjere

1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.1. Unaprjeđenje i održivo korištenje prostora grada
MJERA	1.1.1. Cjelovito planiranje prostornog razvoja sukladno sa razvojnim potrebama Grada
SVRHA MJERE	Težiti cilju formiranja uređenog i organiziranog urbanog okoliša uz osiguranje održivog razvoja i na temeljima naslijeđenih dobara
CILJ MJERE	Planirati i provoditi skladan i svrsishodan prostorni razvoj grada
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Planski izrađivati i donositi dokumente prostornog uređenja na način da se osigura racionalno korištenje i zaštita prostora, skladan demografski razvoj, te unaprjeđenje uređenja naselja i komunalne infrastrukture Poticati višu kvalitetu izrađenih prostornih planova, te bolje provođenje planova, Poticati izradu detaljne prostorne dokumentacije za prostor cijelog grada Poticati očuvanje i preoblikovanje postojećeg urbanog prostora grada kako bi se postigla maksimalna urednost i organiziranost, Planovima osigurati poboljšanje svih aspekata postojećih već angažiranih prostora Preispitati važeća građevinska područja u odnosu na izgrađenost u prostoru
REZULTAT	Unaprijeđen sustav planiranja i provedbe prostornog razvoja grada; Planovi usklađeni sa stvarnim potrebama i situacijom na terenu; Ambiciozni, poticajni, racionalni i svrhoviti prostorni planovi
NOSITELJI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	Zavod za prostorno uređenje, ostali upravni odjeli, urbanistička struka, DAZ,
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalno stanovništvo, turisti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. realiziranih planova, prostorno analitičkih podloga, studija, i dr. pokrivenost grada detaljnom prostornom dokumentacijom

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.1. Unaprjeđenje i održivo korištenje prostora grada
MJERA	1.1.2. Unaprjeđenje postojećih i uređenje novih javnih gradskih prostora te poticanje obnove pročelja
SVRHA MJERE	Postići podizanje kvalitete urbanog življenja kroz funkcionalno definiranje i uređenje javnih gradskih prostora
CILJ MJERE	Unaprijediti postojeću, urediti i sadržajno osmisliti nove javne prostore, te stvoriti uvjete za obnovu gradskih pročelja, a sve u skladu s parametrima razvoja naselja i urbanog preoblikovanja
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Klasificirati, urediti i sadržajno osmisliti javne prostore: pješačke ulice i trgove, šetnice te okupljališta Graditi originalne nove javne gradske prostore sukladno identitetu grada; Osigurati kontinuirano i adekvatno održavanje javnih gradskih površina Definirati plan prenamjene (u suradnji s Ministarstvom) postojećih prostora i objekata vojarni sa područja grada; Definirati model poticanja uređenja gradskih pročelja, te urediti pročelja na objektima u vlasništvu grada
REZULTAT	Podignuta kvaliteta urbanog življenja u predjelima uređenih i novo izgrađenih javnih gradskih prostora
NOSITELJI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	UO za komunalne djelatnosti, Društvo arhitekata Zadar, Zavod za prostorno uređenje, UO za provedbu dokumenta prostornog uređenja i građenja, konzervatorski odjel, Ministarstvo obrane RH
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalno stanovništvo, turisti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> broj uređenih postojećih javnih površina broj novo izgrađenih javnih površina

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.1. Unaprjeđenje i održivo korištenje prostora grada
MJERA	1.1.3. Revitalizacija urbanog središta grada – Poluotoka
SVRHA MJERE	Održivi razvoj Poluotoka uz zaustavljanje negativnih trendova gubljenja važnosti Poluotoka naspram drugih društvenih okupljališta grada, smanjenja interesa komercijalnih i drugih poslovnih subjekata za gradsko središte te zaustavljanje procesa gubljenja jedinstvenog elementa identiteta grada Zadra.
CILJ MJERE	Revitalizirati urbano središte grada - Poluotok
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Formirati multidisciplinarni tim koji će integrirati smjernice i prijedloge različitih disciplina (kao što su stručnjaci u planiranju prostornog razvoja, stručnjaci u turizmu, kulturi, arhitekti, marketinški stručnjaci, itd.), kojima cilj treba biti definiranje koncepta, kriterija i smjernica prema kojima bi se odredila sadržajna područja na Poluotoku Izraditi plan urbane revitalizacije Poluotoka Provoditi plan sukladno utvrđenim, jasno definiranim i mjerljivim smjernicama
REZULTAT	Kreirana stručna i politički verificirana podloga za pristupanje procesu revitalizacije; Provedene aktivnosti revitalizacije
NOSITELJI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša

PARTNERI U PROVEDBI	Zavod za prostorno uređenje, drugi odjeli i stručne službe, istaknuti predstavnici različitih disciplina, konzervatorski odjel
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> stanari, poslovnici i drugi subjekti poluotoka, lokalno stanovništvo
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> povećanje potražnje komercijalnih i drugih poslovnih subjekata za prostorima na Poluotoku broj provedenih aktivnosti/intervencija/projekata revitalizacije

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.1. Unaprjeđenje i održivo korištenje prostora grada
MJERA	1.1.4. Urbana obnova perifernih dijelova grada
SVRHA MJERE	Urbanizacija svih naseljenih dijelova grada. Preoblikovanje i zadovoljavanje minimalnih urbanih standarda (funkcija) gradskih četvrti i naselja
CILJ MJERE	Graditi i osigurati sve potrebne funkcije perifernih dijelova grada u skladu sa potrebama suvremenih urbanih naselja
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Definirati mjere urbanizacije pojedinih gradskih četvrti Provoditi intervencije u prostoru s ciljem podizanja standarda svih komunalnih i javnih usluga, poboljšavanja svih oblika komunikacije, osiguranja prostornih pretpostavki za razvoj društvenih djelatnosti, podizanje kvalitete stanovanja i drugih intervencija preoblikovanja perifernih naselja u urbane gradske cjeline Zaštititi urbanu slojevitost. U zonama intervencije težiti da očuvanju postojećih zgrada koje je moguće sačuvati bilo za postojeću ili novu namjenu. Štititi urbanu osobnost i kontinuitet.
REZULTAT	Kontinuirano preoblikovanje perifernih gradskih naselja u urbane gradske cjeline
NOSITELJI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	Zavod za prostorno uređenje, UO za provedbu dokumenta prostornog uređenja i građenja, UO za komunalne djelatnosti, urbanistička struka, DAZ
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> stanovnici perifernih dijelova grada
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> Izrađene studije i analitičke podloge kao i detaljna prostorna dokumentacija za periferne dijelove grada

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.1. Unaprjeđenje i održivo korištenje prostora grada
MJERA	1.1.5. Uređenje obalnog pojasa grada, poglavito na potezu Draženica-Maestral, Liburnske obale, Karne, uvale Bregdeti i Ravnica
SVRHA MJERE	Cjelovito uređenje, te prostorno i funkcionalno unaprjeđenje obalnog dijela grada; Usmjereno prostorno preoblikovanje obale sukladno definiranim idejnim pretpostavkama i viziji prostornog razvoja grada;
CILJ MJERE	Planski razvijati strateške projekte unaprjeđenja obalnog pojasa grada sukladno viziji prostornog razvoja grada;
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Ciljani razvoj strateški važnih projekata što uključuje: izradu prostorno planske dokumentacije, daljnji razvoj projektnih ideja, postepeno rješavanje zapreka (vlasništvo, dozvole, i dr.), izradu sve potrebne tehničke dokumentacije, i dr.; Razvijati strateške projekte s namjerom stvaranja okruženja za razvoj grada prema determiniranim strateškim smjernicama razvoja grada (industrijski razvoj, razvoj specifičnih oblika turizma, društveni razvoj, zaštita i valorizacija kulturne i prirodne baštine, i dr.); Osiguravanje uključenosti strateških projekata i pravaca razvoja grada u strategijama više razine (razne nacionalne strategije i operativni programi); Oblikovanje i kandidiranje projekata za financiranje iz EU Strukturalnih fondova
REZULTAT	Pripremljeni projekti za provedbu, te započeta provedba strateški važnih projekata prema jasno utvrđenim uvjetima i potrebama
NOSITELJI	Ured gradonačelnika/ UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	Svi drugi upravni odjeli, Zavod za prostorno uređenje, konzervatorski odjel
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalno stanovništvo i turisti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> pripremljena dokumentacija za strateške projekte odrađene aktivnosti na provedbi projekata

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.1. Unaprjeđenje i održivo korištenje prostora grada
MJERA	1.1.6. Sanacija i definiranje koncepta uređenja Obale Petra Krešimira - Rive
SVRHA MJERE	Uređenje jednog od najatraktivnijih zadarskih javnih gradskih prostora – gradske promenade. Definiranje novog, atraktivnog i modernog koncepta preoblikovanja Rive
CILJ MJERE	Preoblikovati Rivu u suvremen, moderno uređen i jedinstven javni gradski prostor i društveno okupljalište na Jadranu
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Definirati mjere, plan, dokumentaciju i realizirati projekt sanacije Rive Napraviti sve potrebne korake za definiranje novog koncepta Rive (projektni zadatak, javni poziv, i dr.) Pokrenuti realizaciju novog projekta
REZULTAT	Sanirana Riva; Odabran novi koncept uređenja Rive i uređena Riva u skladu s odabranim konceptom

NOSITELJI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	Zavod za prostorno uređenje, drugi gradski odjeli, Društvo arhitekata, konzervatorski odjel
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalno stanovništvo i turisti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ izrađena dokumentacija sanacije i uređenja ▪ odrađene aktivnosti na pripremi uređenja ▪ br. m² saniranog djela Rive ▪ Br. intervencija na preuređenju

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.1. Unaprjeđenje i održivo korištenje prostora grada
MJERA	1.1.7. Profiliranje, sadržajno i oblikovno unapređivanje te stvaranje novih zadarskih tržnica, plaža i javnih zelenih površina
SVRHA MJERE	Nedovoljna iskorištenost identitetskog potencijala tržnica, plaža i javnih zelenih površina kao javnih prostora izuzetne socijalne interakcije, ravnomjerno raspoređenih u gradskom prostoru. Unapređivanje nedovoljno valoriziranih resursa tržnica, plaža i javnih zelenih površina posebice obzirom na njihov značaj u naglašavanju urbanih i autohtonih vrijednosti Zadra i šireg zadarskog područja
CILJ MJERE	Definirati razvojnu funkciju i sadržajno aktivirati plaže, tržnice i javne zelene površine
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pokrenuti korake klasifikacije, uređenja i sadržajnog osmišljavanja tržnica, plaža i javnih zelenih površina ▪ Izraditi svu potrebnu dokumentaciju koja valorizira i sadržajno osmišljava koncept gradske tržnice, javnih zelenih površina i gradskih plaža (u samom gradu i na otocima) ▪ Poticati sadržajno aktiviranje tržnica, plaža i javnih zelenih površina
REZULTAT	Stavljeni u odgovarajuću funkciju potencijali zadarskih tržnica, plaža i javnih zelenih površina; Sadržajno aktivirane plaže, tržnice i javne zelene površine
NOSITELJI	UO za komunalne djelatnosti/UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	ostali upravni odjeli, konzervatorski odjel, Zavod za prostorno uređenje, Nasadi d.o.o., Zadarske tržnice, idr.
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalno stanovništvo, turisti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ izrađene studije/akcijski planovi za konceptualno određenje i aktiviranje tržnica, plaža i javnih zelenih površina ▪ izvršene aktivnosti na realizaciji mjere

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.2. Razvoj i unapređenje infrastrukturnog sustava grada
MJERA	1.2.1. Razvoj i unapređenje sustava odvodnje sukladno razvoju Grada
SVRHA MJERE	Osigurati pokrivenost mrežom odvodnje kompletnog grada prema najvišim standardima kvalitete i očuvanja okoliša. Nastaviti racionalno širenje mreže prema rubnim dijelovima grada i gradskim naseljima. Rekonstruirati i unaprijediti postojeći sustav odvodnje
CILJ MJERE	Nastaviti širiti mrežu odvodnje, te unaprijediti i ojačati kapacitete sustava odvodnje otpadnih voda
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Izrada dokumentacije odvodnje otpadnih voda, analiza predloženog sustava, određivanje faza izgradnje istog ovisno o planiranom razvoju naselja ▪ Poticati korištenje najnovijih tehnologija u sustavu zbrinjavanju otpadnih voda ▪ Nastaviti s racionalnom izgradnjom sekundarne kanalizacijske mreže. Nastaviti širenje mreže prema rubnim dijelovima grada u skladu s najvišim okolišnim standardima ▪ Planirati i realizirati intervencije zaštite obalnog mora i vodocrpilišta ▪ Jačati kapacitete za unaprjeđenje, održavanje i upravljanje sustavom odvodnje otpadnih voda ▪ Poticati korištenje otpadnog mulja iz uređaja za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda u poljoprivredi
REZULTAT	Proširena mreža odvodnje na područja grada koja do sad nisu imali izgrađen sustav; Efikasan sustav odvodnje otpadnih voda
NOSITELJI	Odvodnja d.o.o.
PARTNERI U PROVEDBI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša, UO za komunalne djelatnosti,
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalno stanovništvo
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ povećan broj priključaka ▪ broj stanovnika priključenih na sustav

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.2. Razvoj i unapređenje infrastrukturnog sustava grada
MJERA	1.2.2. Razvoj i povećanje učinkovitosti vodoopskrbnog sustava Grada
SVRHA MJERE	Osigurati pokrivenost svih gradskih četvrti kvalitetnim sustavom vodoopskrbe; Razvoj sustava vodoopskrbe koji treba učinkovito pratiti ukupni gospodarski rast; Unapređivanje sustava mjerenja, upravljanja i izgradnje sustava potrošnje vode te smanjenje gubitaka vode
CILJ MJERE	Unaprijediti i proširiti vodoopskrbni sustav grada; Osigurati neovisnu, kontinuiranu, sigurnu, kvalitetnu i dostatnu vodoopskrbu
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Izraditi dugoročne planove potreba za vodom, te uskladiti buduće mjere sa definiranim planovima

	<ul style="list-style-type: none"> Nastaviti s praćenjem stvarnih karakteristika izgrađenih elemenata vodoopskrbnog sustava, posebno snimanja i saniranja gubitaka u distribucijskoj mreži, radi stvaranja mogućnosti za racionalno iskorištavanje i racionalnu buduću dogradnju uz osiguranje redovitih isporuka potrebnih količina vode svim zonama u svim predviđenim i izvanrednim uvjetima Vodoopskrbne sustave izgraditi sa svim pratećim vodnim građevinama te primjenom kriterija racionalnog korištenja postojećih sustava vodoopskrbe, što podrazumijeva minimum dopuštenih gubitaka vode, svođenje potrošnje vode na stvarne potrebe komunalnog standarda i dr. Nastaviti rekonstrukciju sustava postojeće javne vodoopskrbe (zamjene dotrajalih cijevi, i dr.) Jačati kapacitete za unaprjeđenje, održavanje i upravljanje sustavom vodoopskrbe te modernizirati sustav upravljanja vodnim resursima
REZULTAT	Efikasan vodoopskrbni sustav; Smanjeni gubici vode; Razvijeni dugoročni planovi vodoopskrbe
NOSITELJI	Vodovod d.o.o.
PARTNERI U PROVEDBI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša, UO za komunalne djelatnosti, idr.
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalno stanovništvo i turisti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> povećanja broja priključaka na sustav proširena vodoopskrbna mreža (u km) smanjeni gubici vode

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.2. Razvoj i unapređenje infrastrukturnog sustava grada
MJERA	1.2.3. Razvoj i unapređenje elektorenergetске i telekomunikacijske mreže sukladno razvoju Grada
SVRHA MJERE	Zadovoljavanje preduvjeta za gospodarski i opći društveni razvoj grada, osiguravajući (na vrijeme) dovoljne količine energije i telekomunikacijske dostupnosti gospodarstvu i stanovništvu, prateći gospodarski rast i razvoj grada.
CILJ MJERE	Razvoj elektroenergetске i telekomunikacijske mreže sukladno razvojnim potrebama grada
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Planirati i graditi dalekovode i trafostanice sukladno dinamici i potrebama grada i posebno gospodarstva (TS Crno, TS Žmirići, DV Zadar-Nin, DV poličnik-Zadar, i dr.) Planirati i omogućiti izgradnju mreže i građevina telekomunikacijskog sustava te proširenje postojećih komutacija županijske razine (na Relji i na Belafuži uz Put Bokanjca, kao i izgradnja novih planiranih područnih komutacija), korištenjem isključivo digitalnih sustava prijenosa po svjetlovodnim kabelima
REZULTAT	Elektroenergetska mreža dostupna svima u dovoljnoj količini i pravovremeno (kada se radi o novoj izgradnji); Svakoju postojećoj i novo planiranoj građevini omogućen priključak na telefonsku mrežu
NOSITELJI	HEP/HT
PARTNERI U PROVEDBI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalno stanovništvo i gospodarstvo
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. izgrađenih TS i DV br. novih naselja i kvartova pokrivenih novim TK

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.2. Razvoj i unapređenje infrastrukturnog sustava grada
MJERA	1.2.4. Povećanje dostupnosti bežičnog Interneta na cijelom Poluotoku, te na važnijim punktovima izvan centra grada
SVRHA MJERE	Podizanje razine informatizacije grada; Podizanje standarda i kvalitete života kako za lokalno stanovništvo tako i za turiste i posjetitelje grada; Osiguravanje više dostupnosti informacijama stanovništvu;
CILJ MJERE	Omogućiti neograničen, besplatni, bežični pristup Internetu na Poluotoku i važnijim točkama izvan centra grada
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Instalirati HotSpot-ove na Poluotoku, te važnijim punktovima izvan centra grada Planski postepeno širiti bežični pristup Internetu
REZULTAT	Omogućen neograničeni, besplatni, bežični pristup Internetu
NOSITELJI	UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	ostali upravni odjeli
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> privatni i poslovni korisnici, lokalno stanovništvo i turisti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. novih HotSpot-ova pokrivenost grada bežičnim Internetom

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.2. Razvoj i unapređenje infrastrukturnog sustava grada
MJERA	1.2.5. Plinifikacija Grada Zadra
SVRHA MJERE	Planirati i omogućiti nesmetanu uspostavu i širenje plinovoda i izgradnju mjerno regulacijskih stanica
CILJ MJERE	Omogućiti opskrbu plinom područja Grada Zadra
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Osigurati sve pretpostavke za izgradnju trase i regulacijskih stanica vodeći računa o postojećoj infrastrukturi, planskoj dokumentaciji tj. odnosu prema postojećim izgrađenim strukturama naselja i krajobraznim vrijednostima

REZULTAT	Uspostavljena plinovodna mreža na području grada; Osigurani svi uvjeti za njeno nesmetano širenje i priključivanje na mrežu
NOSITELJI	Zadarska županija
PARTNERI U PROVEDBI	upravni odjeli grada, EVN
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalno stanovništvo i gospodarstvo
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> % pokrivenosti grada plinovodnom mrežom br. priključaka br. izgrađenih regulacijskih stanica

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.2. Razvoj i unapređenje infrastrukturnog sustava grada
MJERA	1.2.6. Unapređenje javne gradske rasvjete
SVRHA MJERE	Unaprijediti javnu gradsku rasvjetu sukladno potrebama i imidžu grada; Smanjenje troškova i svjetlosnog zagađenja; Novom rasvjetom postići funkcionalnu i estetičnu koherentnu cjelinu grada; Izraziti posebnosti ključnih zona unutar grada, osiguravajući konzistenciju, uspomenu i atmosferu stanovnicima i posjetiteljima grada
CILJ MJERE	Postupno zamjenjivati staru javnu rasvjetu novom, ekološki prihvatljivom i efikasnijom javnom rasvjetom
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Definirati javnu rasvjetu sukladno građevinama na području kojih se javna rasvjeta izvodi Provesti detaljnu analizu postojeće rasvjete i odrediti novi koncept rasvjete na svim važnijim gradskim lokacijama, počevši sa Poluotokom Implementacija rasvjete prema definiranim prioritetima postupne implementacije rasvjete po pojedinim cjelinama
REZULTAT	Implementirana nova javna rasvjeta
NOSITELJI	UO za komunalne djelatnosti
PARTNERI U PROVEDBI	ostali upravni odjeli
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalno stanovništvo i posjetitelji grada
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. novih rasvjetnih tjela područja obuhvata grada novom rasvjetom

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.2. Razvoj i unapređenje infrastrukturnog sustava grada
MJERA	1.2.7. Sanacija odlagališta Diklo, izgradnja Županijskog regionalnog centra za gospodarenje otpadom te unapređenje sustava za gospodarenje otpadom
SVRHA MJERE	Izgraditi županijski centar za gospodarenje otpadom izvan urbanog naselja grada, na novu predviđenu lokaciju na području Grada Benkovca (kod Biljana Donjih). Sanirati postojeće odlagalište Diklo. Daljnje širenje odlagališta Diklo nije moguće, stoga se ova mjera mora hitno realizirati.
CILJ MJERE	Premjestiti glavno županijsko odlagalište otpada izvan centra grada, te unaprijediti sustav gospodarenja otpadom
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Sanirati i zatvoriti odlagalište Diklo, te poduprijeti izgradnju Županijskog centra za gospodarenje otpadom Unapređenje sustava gospodarenja otpadom ulaganjem u infrastrukturu i opremu komunalnog poduzeća Izgradnja reciklažnih dvorišta, uspostava zelenih otoka i postavljanje spremnika za posebne vrste otpada, te postavljanje tabli: Zabranjeno odlaganje otpada te informacije o mjestima za odlaganje otpada Uvođenje naprednih sustava naplate (čipovi) u svrhu poticanje recikliranja otpada Osnivanje javne baze podataka o otpadu sanacija svih postojećih (divljih i neuređenih) odlagališta
REZULTAT	Premješteno odlagalište otpada na novu lokaciju; Unaprjeđen sustav gospodarenja otpadom izgradnjom infrastrukture, ulaganjem u opremu, izgradnjom reciklažnih dvorišta, postavljanjem eko otoka, i dr.
NOSITELJI	Eko d.o.o./ Čistoća d.o.o.
PARTNERI U PROVEDBI	Zadarska županija, upravni odjeli grada
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> komunalna poduzeća, lokalno stanovništvo
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> Realiziran projekt sanacije i uspostave novog centra br. intervencija u infrastrukturu br. reciklažnih dvorišta i zelenih otoka

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.2. Razvoj i unapređenje infrastrukturnog sustava grada
MJERA	1.2.8. Unapređenje sustava komunalnih usluga grada
SVRHA MJERE	Osigurati uredan, čist i funkcionalan prostor grada
CILJ MJERE	Unaprijediti sustav održavanja i komunalne opremljenosti grada
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Proširiti segment održavanja na sve javno-prometne površine te osigurati jednaki standard komunalne usluge svim gradskim četvrtima Analizirati stanje površina, nerazvrstanih cesta i komunalne opreme te predlagati mjere za njihovo unapređenje i za podizanje standarda komunalne opremljenosti grada

	<ul style="list-style-type: none"> Posebno poticati komunalno unaprjeđenje postojećih javnih zelenih površina i plaža, te izgradnju i održavanje dječjih igrališta. Osigurati postojanje kvalitetnih dječjih igrališta u svim predjelima grada. Poticati integraciju zelenih površina sa dječjim igralištima Planirati izgradnju novih javnih zahoda posebno u kontekstu više potražnje u turističkoj sezoni
REZULTAT	Viša razina komunalne opremljenosti i komunalnog standarda građana
NOSITELJI	UO za komunalne djelatnosti
PARTNERI U PROVEDBI	ostali upravni odjeli
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalno stanovništvo
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. komunalnih intervencija godišnje br. uređenih/opremljenih dječjih igrališta

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.2. Razvoj i unaprjeđenje infrastrukturnog sustava grada
MJERA	1.2.9. Izgradnja novog Gradskog groblja i proširenje postojećih groblja
SVRHA MJERE	Osiguravanje dovoljno kapaciteta i odgovarajućeg uređenja prostora. Smanjivanje pritiska na prostor u urbanom djelu grada.
CILJ MJERE	Pripremiti sve potrebne radnje i započeti etapnu izgradnju novog gradskog groblja; Osigurati jednake komunalne standarde svim grobljima s područja grada
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa, izrada urbanističkog plana uređenja (UPU), izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta, ishođenje potrebnih dozvola, provedba natječaja za radove Izgradnja novog gradskog groblja na području predviđenog lokaliteta "Bulićev gaj", oko 1-1,5 km sjeverno od naselja Crno. Osigurati dovoljno prostora za razvoj groblja, a etapnim razvojem omogućiti rezerve grobnih mjesta nekoliko godina unaprijed. Osigurati sve potrebne sadržaje prema najvišim standardima (grobna polja, kapela, zvonik i posebni memorijalni dio, pogonski, radni i službeni dio, parkiralište, prostor za prodaju cvijeća, svijeća, opreme i sl.) Analizirati stanje (kapacitete) postojećih gradskih groblja, te izraditi prijedloge unaprjeđenja postojećeg stanja gradskih groblja
REZULTAT	Novo gradsko groblje stavljeno u funkciju; Analizirane potrebe i provedeni potrebni zahvati na postojećim ostalim gradskim grobljima
NOSITELJI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	Nasadi d.o.o., ostali upravni odjeli
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalno stanovništvo
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> Novo groblje stavljeno u funkciju Br. intervencija na postojećim grobljima

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.3. Razvoj prometne mreže grada
MJERA	1.3.1. Integracija i poboljšanje kvalitete kolnog, pješačkog i prometa u mirovanju te cestovne mreže kao i unaprjeđenje sustava za upravljanje i nadzor prometom
SVRHA MJERE	Poboljšanje prometne komunikacije, prometna integracija i osiguravanje prometne protočnosti posebice u sezoni; Smanjiti automobilski promet u središtu grada, poboljšati uvjete parkiranja za stanovnike središta grada; povećati ukupnu sigurnost cestovnog prometa. Urediti mrežu pješačkih staza, šetnica i okupljališta
CILJ MJERE	Poboljšanje postojeće i izgradnja nove cestovne mreže sukladno najvišim pravilima prometne struke s krajnjim ciljem osiguravanja integracije prometnog sustava, protočnosti, te racionalne organiziranosti cestovne mreže. Osiguravanje pretpostavki za promet u mirovanju s ciljem smanjivanja vršnog prometnog opterećenja u centru grada.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Izgradnja novih dionica državnih, i nerazvrstanih cesta, te povezivanje prometnih koridora na način da se dobiju jedinstvene prometne cjeline; Izgradnja nedostajućih uličnih i cestovnih spojeva osnovne ulične mreže, te rekonstrukcija raskrižja, postojećih ulica, te asfaltiranje makadamskih ulica; Osiguravanje parkiranja za stanovnike središta grada te izgradnja nedostajućih parkirališnih kapaciteta (javne garaže i parkirališta na frekventnim stajalištima javnog prometa); Modernizacija signalne i sigurnosne opreme i uređaja Unaprjeđenje cestovne mreže grada kroz rekonstrukciju i dogradnju s uvođenjem inteligentnog prometnog sustava (ITS) nadzora i upravljanja prometom, kojim će se riješiti problem učestalih zastoja, uska grla, onečišćenje okoliša, pravodobne informiranosti vozača i na taj način povećati sigurnost i protočnost prometa, smanjiti kašnjenja i učestale zastoje te onečišćenje okoliša; Priprema dokumentacije za apliciranje projekata za EU fondove.
REZULTAT	povezani prometni koridori koji tvore jedinstvene prometne cjeline; Moderno izgrađene i opremljene ceste, raskrižja i kolnici, te povećani kapaciteti prometa u mirovanju.
NOSITELJI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša/ UO za komunalne djelatnosti
PARTNERI U PROVEDBI	Županija, Županijska uprava za ceste, Hrvatske ceste, komunalna poduzeća, Županijska uprava za ceste, Hrvatske ceste
KORISNICI	Stanovništvo i gospodarski subjekti grada
POKAZATELJI	Broj kilometara novih izgrađenih ulica, asfaltiranih makadamskih ulica, rekonstruiranih raskrižja

	Broj novih garažnih i parkirališnih mjesta Broj prometnih nesreća Propusna moć raskrižja (PAJ/h)
--	--

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.3. Razvoj prometne mreže grada
MJERA	1.3.2. Razvoj zračnog prometa kroz razvoj Zračne luke Zadar i mreže heliodroma
SVRHA MJERE	Razvijena i modernizirana Zračna luka Zadar te planirani i izgrađeni heliodromi kao preduvjet prometnog razvoja županije u cjelini, a posebno turističke djelatnosti
CILJ MJERE	Stvoriti preduvjete za održiv zračni promet
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Redovito održavanje postojeće infrastrukture; Modernizacija terminala Zračne luke Zadar, te izgradnja piste; Planiranje i izgradnja heliodroma.
REZULTAT	Stvoreni uvjeti te povećani kapaciteti za ubrzani razvoj zračnog prometa Zadra
NOSITELJI	Zračna luka Zadar
PARTNERI U PROVEDBI	Županija, UO za gospodarstvo, ostali upravni odjeli
KORISNICI	Stanovništvo, turisti, tvrtke i obrti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> Broj putnika Tone tereta Br. heliodroma

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.3. Razvoj prometne mreže grada
MJERA	1.3.3. Modernizacija željeznice te ostvarenje efikasnog uključivanja Zadra u državnu mrežu
SVRHA MJERE	Unaprijeđenje kvalitete željezničke prometne infrastrukture; Uključivanje Zadra u najvažnije željezničke prometne pravce; Stvaranje preduvjeta za razvoj povoljnijeg oblika putovanja
CILJ MJERE	Predlagati, savjetovati i poticati unaprjeđenje kvalitete željezničke infrastrukture od interesa za grad Zadar
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Pratiti i sudjelovati u programiranju razvoja željezničkog prometa RH, te u kontekstu razvoja luke Gaženica; Predlagati prometna rješenja za Zadar nadležnom Ministarstvu Sufinancirati pripremu projektnih rješenja za unaprjeđenje željezničkog prometa
REZULTAT	Poboljšana željeznička infrastruktura Zadar uključen u državnu mrežu
NOSITELJI	Ured gradonačelnika/ UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture, Hrvatske željeznice, idr.
KORISNICI	Stanovništvo, gospodarski subjekti grada
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> Broj realiziranih infrastrukturnih projekata u području željezničke infrastrukture Broj kilometara obnovljene i izgrađene željezničke infrastrukture Broj putnika Tone tereta

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.3. Razvoj prometne mreže grada
MJERA	1.3.4. Razvoj pomorske infrastrukture i usluga, te potpora projektu luke Gaženica kao luke od međunarodnog značenja
SVRHA MJERE	Otklanjanje razvojnih ograničenja u području pomorske infrastrukture; Osnaživanje međunarodnih pomorskih pravaca; osiguravanje svih preduvjeta za prometovanje dužobalnih i međunarodnih linija; Razvoj ribarske infrastrukture; Uređenje svih mjesnih luka; Realizacijom luke Gaženica postati jedna od najznačajnijih luka na Mediteranu
CILJ MJERE	Osnaživanje Zadra kao važne međunarodne prometne luke
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Osigurati sve potrebne uvjete (kadrove, infrastrukturu, i dr.) te dati podršku izgradnji nove državne luke Gaženica; Omogućiti odvajanje trajektne i brodske linije koje prevoze cestovna vozila od brzih turističkih putničkih linija, te smanjiti pritisak putničkih brodova na samu povijesnu jezgru Zadra (premještaj trajektnog terminala u Gaženicu); Stvoriti uvjete i poticati formiranje mreže brzih i učestalijih veza na linijama s jadranskim i mediteranskim lukama; Modernizacija i obnova lučke infrastrukture.
REZULTAT	Realizirane planirane faze izgradnje projekta Gaženice; Luka uspostavljena i u funkciji; Unaprijeđena lučke infrastruktura; Smanjen pritisak putničkih brodova na samu povijesnu jezgru Zadra; Brže i učestalije veze na linijama s jadranskim i mediteranskim lukama
NOSITELJI	Ured gradonačelnika/ UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U	Lučka uprava Zadar, Županijska lučka uprava, Ministarstvo prometa, pomorstva i infrastrukture Županija, i dr.

PROVEDBI	
KORISNICI	Stanovništvo, tvrtke i obrti s područja Zadra, ali i cijele regije i RH
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. prevezenih putnika tone tereta br. novih i obnovljenih luka i lučica br. veza na linijama s jadranskim i mediteranskim lukama

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.3. Razvoj prometne mreže grada
MJERA	1.3.5. Unaprjeđivanje sustava javnog prijevoza i stvaranje preduvjeta za razvoj intermodalnog prijevoza
SVRHA MJERE	Podizanje kvalitete i modernizacija sustava javnog prijevoza; Začetak razvoja intermodalnog prijevoza tereta i putnika koje je nužno razvijati kako bi se podigla efikasnost ukupnog putničkog i teretnog prijevoza.
CILJ MJERE	Ugodnija i brža vožnja javnim prijevozom, nove mogućnosti kupnje karata, koordinacija postojećih prometnih koridora radi učinkovitog i konkurentnog prijevoza robe, modernizacija i prilagodba postojeće infrastrukture (cestovne, željezničke, zračne, pomorske), logistike i usluga potrebama razvoja intermodalnog sustava prijevoza
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Ugradnja sistema za nadgledanje i kontrolu prometa, informacije o putnicima, e-kartice, te elektronska naplata putne karte, ugradnja vanjskih displeja na važnija autobusna stajališta; Produženje i pugušćenje mreže autobusnih linija (Povećati učestalost i proširiti pokrivenost javnim prijevozom, te unaprjediti mogućnost presjedanja); Obnova voznog parka javnog prijevoza i nabava suvremenih niskopodnih autobusa, te autobusa koji manje zagađuju okoliš (električni ili biodizel); Analiza potreba za razvoj intermodalnog prijevoza; Izgradnja novih intermodalnih terminala, te izgradnja i usklađivanja prometne infrastrukture za potrebe intermodalnog prijevoza; Prilagodba logističkih i administrativnih procesa potrebama intermodalnog prijevoza; Priprema dokumentacije za apliciranje projekata za sufinanciranje iz EU fondova.
REZULTAT	Jednostavnije, jeftinije i brže putovanje, bolja informiranost putnika o dolascima vozila javnog prijevoza, dobra prometna povezanost regionalnog prostora i regionalnih središta
NOSITELJI	Upravni odjel za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	Hrvatske ceste, Hrvatske željeznice, Zračne luke, Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture
KORISNICI	gradovi i općine, tvrtke, obrti, stanovništvo
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. novih i rekonstruiranih stajališta i terminala javnog putničkog prometa, br. pripremljenih/apliciranih projekata, napravljeni preduvjeti za razvoj intermodalnog prijevoza

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.3. Razvoj prometne mreže grada
MJERA	1.3.6. Razvoj biciklističkog prometa
SVRHA MJERE	Promocija biciklističkog prometa kao modernog, ekonomski prihvatljivog, urbanog, jednostavnog, lako dostupnog i ekološkog prijevoznog sredstva.
CILJ MJERE	Izgraditi infrastrukturu za nesmetani razvoj međusobno povezane i funkcionalne mreže biciklističkih staza
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Graditi i uređivati biciklističke staze i parkirališta Provoditi kampanje za popularizaciju biciklističkog prometa Provoditi edukaciju biciklista (sadašnjih i budućih)
REZULTAT	Povećana dužina biciklističkih staza, biciklistička mreža kao jedinstvena funkcionalna cjelina, povećanje standarda biciklističkih staza, povećan broj biciklističkih parkirališta
NOSITELJI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	ostali upravni odjeli, udruge
KORISNICI	Građani, turisti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. novoizgrađenih kilometara biciklističkih staza, br. novih parkirališta i parkirnih mjesta, povećanje udjela putovanja ostvarenih biciklom

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.4. Održivo gospodarenje energijom i povećanje udjela obnovljivih izvora energije
MJERA	1.4.1. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije
SVRHA MJERE	Energetski održivog razvoja Grada povećanjem udjela obnovljivih izvora energije, kogeneracije i ekološko prihvatljivih goriva u bruto neposrednoj potrošnji. Svrha mjere je smanjenje ovisnost o uvozu energenata i utjecaja uporabe fosilnih goriva na okoliš, poticanje razvoja novih tehnologija i domaćeg gospodarstva u cjelini.
CILJ MJERE	Učinkovito korištenje obnovljivih izvora energije i kogeneracije, posebno energije sunca i vjetra te zaštita okoliša
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Sufinanciranje ugradnje solarnih kolektora u kućanstva Izgradnja fotonaponske elektrane na krovu javnih objekata (škola, bolnica, sportska dvorana)

	<ul style="list-style-type: none"> Promocija korištenja obnovljivih izvora energije Informiranje građana o prednostima OIE u sklopu rada Solarnog edukacijskog centra Razvoj projekata prekogranične suradnje i regionalne konkurentnosti za financiranje iz fondova EU
REZULTAT	Povećana energetska učinkovitost; porast proizvodnje energije iz obnovljivih izvora energije; Smanjena potrošnja komercijalnih izvora energije, te emisije CO ₂ i ostalih štetnih plinova u okoliš.
NOSITELJI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, HEP, Solarni edukacijski centar Zadarske županije, ekološke i energetske udruge, znanstvene i obrazovne institucije
KORISNICI	Stanovništvo, tvrtke, obrti, zadruge, udruge
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. izgrađenih elektrana na obnovljive izvore energije i ugrađenih kolektorskih sustava za grijanje potrošne tople vode br. edukacija o prednostima korištenja obnovljivih izvora energije, br. novih projekata i programa iz područja obnovljivih izvora energije stopa smanjenja potrošnje komercijalnih izvora energije.

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.4. Održivo gospodarenje energijom i povećanje udjela obnovljivih izvora energije
MJERA	1.4.2. Povećanje energetske učinkovitosti u sektorima industrije, zgradarstva, prometa i javne rasvjete
SVRHA MJERE	Pridonošenje ostvarenju ciljeva energetske održivosti razvoja Grada optimiziranjem proizvodnje energije i učinkovitim korištenjem energije u neposrednoj potrošnji
CILJ MJERE	Povećanje energetske učinkovitosti u proizvodnji energije i neposrednoj potrošnji energije na području Grada Zadra temeljem Strategije energetskog razvoja Republike Hrvatske, utvrđene energetske politike Grada Zadra i Zakona o učinkovitom korištenju energije u neposrednoj potrošnji (NN 152/08)
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Provođenje projekta „Sustavno gospodarenje energijom u gradovima i županijama u Hrvatskoj“; Identifikacija mogućih mjera i aktivnosti energetske učinkovitosti po sektorima za ostvarenje zacrtanih ciljeva uštede energije; Sanacija i obnova gradskih pročelja u svrhu povećanja energetske učinkovitosti; Zamjena energetske neučinkovite javne rasvjete s energetske učinkovitim žaruljama; Gradnja punionica za električna vozila;
REZULTAT	Postignute uštede u potrošnji energije, te novčane uštede kao rezultat smanjene potrošnje energije, smanjanje emisije CO ₂ i ostalih štetnih plinova u okoliš, razvijena energetska infrastruktura za prihvata električnih vozila
NOSITELJI	Grad Zadar - Upravni odjel za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, HEP, ostali upravni odjeli
KORISNICI	Zgrade javnog i privatnog sektora, stanovništvo, udruge
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. unesenih objekata u registar ISGE-a („informacijski sustav za gospodarenje energijom“) br. provedenih mjera povećanja energetske učinkovitosti br. izgrađenih punionica za električna vozila br. pripremljenih/apliciranih projekata udjel energetske učinkovite i ekološke javne rasvjete u cjelokupnom sustavu

STRATEŠKI CILJ	1. OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA
PRIORITET	1.4. Održivo gospodarenje energijom i povećanje udjela obnovljivih izvora energije
MJERA	1.4.3. Unaprjeđenje energetskog informacijskog sustava grada
SVRHA MJERE	Uspostavljanje energetskog informacijskog sustava kao alata za kvalitetno praćenje energetske proizvodnje i opskrbe Grada, energetske sektorske potrošnje, energetske potrošnje objekata i sustava u vlasništvu i pod upravljanjem Grada Zadra te ostalih energetskih pokazatelja za optimalno korištenje energije, informiranje, educiranje i uključivanje stručne i šire javnosti u procese odlučivanja i druge procese u području energetske održivosti razvoja i zaštite klime
CILJ MJERE	Učinkovitije upravljanje energijom i prirodnim resursima, uspostavljanje registra objekata, baze podataka i elemenata za energetska bilanca Grada, kontinuirano praćenje energetske potrošnje, stvaranje predujeta za pravovremene i pozitivne intervencije u sustavu, pružanje potpore u planiranju potrošnje i ostalih mjera energetske učinkovitosti, edukacija svih uključenih u izradu i korištenje energetskog informacijskog sustava.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Povezati sve nositelje informacija o proizvodnji, prijenosu i distribuciji energije u jedinstveni sustav prikupljanja, obrade i prezentiranja energetskih podataka; Provoditi obavještanje, educiranje i dostupnost informacija znanstvenoj, stručnoj i široj javnosti o svim temama iz područja energije i klime.
REZULTAT	Formiran energetska informacijski sustav Grada Zadra, uspostavljena komunikacija svih nadležnih gradskih i državnih tijela, proizvođača, distributera i opskrbljivača energijom i vodom, stručnih i znanstvenih institucija te ostalih zainteresiranih subjekata.
NOSITELJI	Grad Zadar - Upravni odjel za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	Stručne i znanstvene institucije, energetske agencije, druga upravna tijela Grada Zadra
KORISNICI	Grad Zadar, znanstvena, stručna i šira javnost
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. upravnih tijela/institucija/proizvođača, distributera i opskrbljivača energijom uključenih u prikupljanje podataka u okviru informacijskog sustava

2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.1. Poticanje održivog razvoja industrije
MJERA	2.1.1. Stvaranje povoljnog okruženja za razvoj prerađivačke industrije visokih tehnologija s integriranom brigom za okoliš
SVRHA MJERE	Stvaranje povoljnijih uvjeta i dugoročno potpomognuto usmjeravanje razvoja prerađivačke industrije temeljem postojećih potencijala (postojeća prehrambena i metaloprerađivačka industrija, visok poljoprivredni potencijal zaleđa, izniman položaj i geoprometna povezanost), te zaštita postojeće proizvodnje u prioritarnim prerađivačkim granama.
CILJ MJERE	Jačanje tradicionalnih grana zadarske prerađivačke industrije i stvaranje okruženja za razvoj novih industrijskih grana visokih tehnologija s integriranom brigom za okoliš
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identificirati ključne elemente industrijskog razvoja i prepoznati ključne faktore razvoja prerađivačke industrije ▪ Definirati plan održivog industrijskog razvoja Zadra ▪ Planirati i koordinirati ostalim aktivnostima i projektima od važnosti za industrijski razvoj Zadra, s posebnim naglaskom na specijalizaciji u prerađivačkoj industriji (planirati privlačenje upravo prerađivačkih kompanija u zonu Crnu, osigurati povoljne uvjete kojima će se privući prerađivačke kompanije) ▪ Poticati stvaranje novih prerađivačkih firmi specijalizacijom zona, inkubatora te raznim oblicima potpora (jamstveno kreditne sheme, tehničke potpore, darovnice, idr). ▪ Sustavom potpora, infrastrukturnim uređenjem, te uključivanjem obrazovnih i znanstvenih institucija osigurati privlačnije okruženje za prerađivačke tvrtke ▪ Organizirati posebno tijelo/povjerenstvo/savjet za gospodarsku politiku grada
REZULTAT	Konkurentna prerađivačka industrija temeljena na novim, okolišno prihvatljivim, načinima proizvodnje koja generira ulaganja u nove tehnologije, istraživanje i razvoj, inovacije, te jača izvozne kapacitete grada.
NOSITELJI	UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	HGK, ZADRA nova, Zadarska županija, HOK, UOZ, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalne proizvođačke tvrtke ▪ proizvođački orijentirani poduzetnici početnici ▪ potencijalne proizvođačke tvrtke koje želimo privući ▪ proizvođačke grupe, organizacije i udruge
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ povećanje broja zaposlenih u prerađivačkoj industriji ▪ povećanje udjela prerađivačke industrije u strukturi gradskog gospodarstva (prema prihodima, u BDP-u ili broju zaposlenih) ▪ povećanje broja prerađivačkih poduzeća ▪ povećanje prihoda prerađivačke industrije

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.1. Poticanje održivog razvoja industrije
MJERA	2.1.2. Stvaranje povoljnog okruženja za razvoj djelatnosti usluga prijevoza i skladištenja
SVRHA MJERE	Realizacijom strateški važnih projekata Gaženice i gospodarske zone Crno, te korištenjem iznimno povoljnog geostrateškog položaja Zadra usmjerenim djelovanjem stvoriti povoljne uvjete za daljnji iskorak u razvoju djelatnosti prijevoza, skladištenja i veza; Promišljenim stvaranjem uvjeta za razvoj djelatnosti usluga prijevoza i skladištenja stvoriti povoljnije i konkurentnije okruženje za razvoj industrije
CILJ MJERE	Stvoriti poticajno okruženje za značajniji razvoj djelatnosti usluge prijevoza i skladištenja
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Definirati program logističkog razvoja Zadra, te identificirati potencijale za razvoj djelatnosti prijevoza i skladištenja (geostrateški položaj, utjecaj nove luke Gaženica i gospodarske zone Crno na uslugu prijevoza i skladištenja, procjena ljudskih i organizacijskih resursa u djelatnosti prijevoza i skladištenja, logistički potencijal Zadra, i dr.) ▪ Planirati i koordinirati ostalim aktivnostima i projektima od važnosti za logistički razvoj Zadra (poslovna zona Crno i luka Gaženica), te pripremiti te projekte u kontekstu razvoja sektora prometa, skladištenja i veza;
REZULTAT	Stvoreni preduvjeti za gospodarski razvoj djelatnosti usluga prijevoza i skladištenja i grada Zadra kao regionalno važnog prometnog čvorišta
NOSITELJI	UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	HGK, ZADRA nova, Zadarska županija, HOK, UOZ, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prijevoznike tvrtke ▪ udruženja iz prijevoznikog sektora
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ povećanje broja zaposlenih i udjela u BDP-u djelatnosti prijevoza, skladištenja i veza ▪ povećanje broja poduzeća prijevoza, skladištenja i veza

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.1. Poticanje održivog razvoja industrije
MJERA	2.1.3 Poticanje razvoja kreativnih industrija
SVRHA MJERE	Stvaranje povoljnog okruženja za razvoj kulturnih / kreativnih industrija, od identificiranja djelatnosti, tvrtki,

	udruga, obrta i istaknutih pojedinaca iz industrije do potrebnih inicijativa, javne podrške i podizanja razine svijesti o važnosti kreativne industrije.
CILJ MJERE	Identificiranje suvremenih ključnih elemenata kulturne identifikacije Zadra koji mogu utjecati na njegovu međunarodnu prepoznatljivost, odnosno poslužiti kao ključna točka za turističku privlačnost i prodaju te kompetitivnu prednost na turističkom tržištu; stvaranje drugačije percepcije o ulozi i definiciji sektora kulturnih/kreativnih industrija;
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Provesti analizu i identificirati ključne elemente kreativne industrije u Zadru i okolici Izraditi plan s konkretnim i provedivim mjerama poticanja razvoja kulturnih industrija (istraživanje mogućnosti osiguravanja poslovnog prostora za kreativne industrije koje doprinose identitetskom sustavu Zadra i zapošljavanju visokoobrazovanih kadrova iz kreativnog sektora, mogućnosti uspostavljanja godišnje nagrade za kreativne industrije čiji je rad prepoznat u međunarodnim okvirima i nagrađen relevantnim međunarodnim priznanjima i dr.) Osigurati prostor i lokaciju za djelovanje kreativne industrije u Zadru Osnivanje filmskog fonda Pripremati projekte od značaja za kreativnu industriju prema EU fondovima
REZULTAT	Identificirana kreativna industrija i stvoreni preduvjeti za razvoj novih kulturnih proizvoda grada
NOSITELJI	UO za kulturu i šport/UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	udruge i klasteri kreativnih industrija, druga gradska upravna tijela, druge institucije u kulturi poput HNK, knjižnice, državni arhiv, Kazalište lutaka, idr.
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> tvrtke, obrti i fizičke osobe (samostalni umjetnici i istaknuti pojedinci) koji su prepoznate kao dio kreativne industrije građani i posjetitelji grada
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> povećanje broja zaposlenih u prepoznatim djelatnostima kreativne industrije povećanje broja poslovnih subjekata kao dijela kreativne industrije

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.1. Poticanje održivog razvoja industrije
MJERA	2.1.4 Poticanje razvoja sektora poslovnih i stručnih usluga
SVRHA MJERE	Usluge temeljene na znanju čine većinski dio modernih i razvijenih gospodarstava svijeta, a u gradu Zadru su kroz proteklo razdoblje upravo poslovne usluge imale jedan od najvećih porasta u ukupnom gospodarstvu grada. Svrha mjere je daljnjim usmjeravanjem, fokusiranim potporama i stvaranjem povoljnijih uvjeta poslovanja osigurati stabilan i konkurentan sektor poslovnih usluga, temeljenih prije svega na IT i inženjerskim, te drugim stručnim uslugama s visokom komponentom znanja.
CILJ MJERE	Stvoriti poticajno okruženje za stabilan razvoj poslovnih i stručnih usluga
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Provesti analizu i identificirati ključne elemente razvoja poslovnih i stručnih usluga Izraditi plan s konkretnim i provedivim mjerama poticanja razvoja poslovnih i stručnih usluga Osigurati prostor i lokaciju za djelovanje usluga iz ovog sektora (IT inkubator, idr.) Osmisliti, planirati i provoditi sustavne potpore sektoru poslovnih i stručnih usluga
REZULTAT	Stvoreni preduvjeti za gospodarski razvoj poslovnih i stručnih usluga, što za rezultat ima rast broja visokokvalitetnih i stručnih tvrtki iz djelatnosti poslovnih usluga
NOSITELJI	UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	HGK, ZADRA nova, Zadarska županija, HOK, UOZ, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> tvrtke i obrti koji su dio djelatnosti poslovnih i stručnih usluga
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> povećanje broja zaposlenih i udjela u BDP-u djelatnosti poslovnih i stručnih usluga povećanje broja tvrtki i obrta poslovnih i stručnih usluga

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.2. Unaprjeđenje poduzetničkog okruženja
MJERA	2.2.1. Razvoj gospodarske zone Crno, te jačanje ostale poslovne infrastrukture i poslovnih potpornih institucija
SVRHA MJERE	Stvaranje infrastrukturnih preduvjeta za usmjereni razvoj poduzetništva. Izgradnjom inkubatora i poslovnih zona te druge poslovne infrastrukture u konačnici se stvaraju povoljniji uvjeti za poduzetnike, što Zadru daje konkurentnu prednost u odnosu na druge gradove u kontekstu privlačnosti poduzetničkog okruženja čime se olakšava poslovanje postojećih poduzetnika i privlače nova ulaganja u gospodarstvo
CILJ MJERE	Izgraditi poslovnu infrastrukturu do razine najrazvijenijih gradova RH
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Usmjeriti sve raspoložive ljudske i financijske kapacitete za što skorije otvaranje poslovne zone Crno (1. funkcionalne faze) Planirati koncept zone u skladu sa suvremenim dosezima najrazvijenijih poslovnih zona; te od početka imati na umu specijalizaciju zone u gospodarskim područjima koja su identificirana s nacionalne razine (i ovim dokumentom) kao prioritetna razvojna područja grada. Na prvom mjestu razvoj prehrambene industrije, zatim metaloprerađivačke, te razvoj kapaciteta za djelatnost prijevoza i skladištenja (uz sektor poslovnih usluga gdje je prije svega moguć daljnji razvoj IT sektora) Planirati izgradnju poslovne infrastrukture kao što su inkubatori, centri kompetencija, tehnološki parkovi i drugi oblici suvremene poslovne infrastrukture u skladu sa smjernicama specijalizacije regija RH Uključiti partnere u realizaciju ovakvih projekata. Prije svega sveučilište, ali i druge partnere (HGK, HOK, UOZ, ZADRA nova, idr...)
REZULTAT	Pokrenuta poslovna zona Crno; definirani novi oblici poslovne infrastrukture; planirani i realizirani novi projekti poslovne infrastrukture; poboljšani uvjeti za razvoj tvrtki usmjerenih razvoju novih tehnologija i proizvoda temeljenih na visokoj dodanoj vrijednosti.

NOSITELJI	UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	ZADRA nova, HGK, HOK, UOZ, Zadarska županija, Sveučilište, drugi vanjski instituti i fakulteti
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> poduzetnici početnici Sveučilište, fakulteti i instituti obrtnici i samostalne profesije
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. novih realiziranih projekata poslovne infrastrukture povećan broj novoosnovanih proizvodnih poduzeća i poduzeća sa proizvodima visoke dodane vrijednosti povećan broj zaposlenih

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.2. Unaprjeđenje poduzetničkog okruženja
MJERA	2.2.2. Poticanje izvozne orijentacije gospodarstva i stvaranje pozitivnog investicijskog okruženja
SVRHA MJERE	Usmjeriti potpore, te stvoriti poticajno okruženje za stvaranje i privlačenje novih izvoznih poduzeća na područje grada.
CILJ MJERE	Stvoriti povoljne uvjete za rast izvoza
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Poticati „gospodarstvo znanja“, kao temelja izvozne orijentacije gospodarstva. To uključuje poticanje primjene znanja i povezivanje gospodarskih subjekata sa znanstvenim sektorom radi povećanja konkurentnosti i izvoznih kapaciteta poduzetnika Poticati poduzetnike koji planiraju izvoz smanjenjem troškova izlaza na inozemna tržišta, te troškova promocije i marketinga na inozemnim tržištima idr. Smanjiti davanja i razne namete izvozno orijentiranim poduzećima Koordiniranim aktivnostima na izgradnji poslovne infrastrukture i sustavom poticaja, te smišljenih marketinških aktivnosti privući izvozna poduzeća na područje grada (zona Crno, luka Gaženica, idr.)
REZULTAT	Stvoreno povoljno okruženje za rast i razvoj izvozno orijentiranih poduzeća kroz osmišljeni sustav koordiniranih aktivnosti i mjera: izgradnjom poslovne infrastrukture, poticanjem primjene znanja, smanjenjem troškova za izvoznike, idr.
NOSITELJI	UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	ZADRA nova, drugi gradski odjeli, Zadarska županija, HGK, HOK, UOZ, Sveučilište
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> Izvozno orijentirane tvrtke i obrti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> povećan udio izvoza grada u udjelu ukupnog izvoza županije povećan broj novih izvoznika na području grada poboljšani financijski pokazatelji poslovanja zadarskih izvoznika (prihodi, dobit, gubitak, idr.)

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.2. Unaprjeđenje poduzetničkog okruženja
MJERA	2.2.3. Poticanje gospodarskog udruživanja i razvoj klastera
SVRHA MJERE	Povezivanje poslovnog, znanstveno-istraživačkog i/ili javnog sektora u gospodarska udruženja i klastere u svrhu transfera znanja, uvođenja novih tehnologija i komercijalizaciju inovacija kao i povećanja konkurentnosti udruženih poduzeća
CILJ MJERE	Razvijanje gospodarskog udruživanja i klastera u svim sektorima gospodarstva radi povećanja konkurentnosti (prerađivačka industrija, ICT sektor, kreativne industrije, turizam, idr.)
SADRŽAJ	<p>Organizacijska potpora osnivanju i radu gospodarskih udruživanja i klastera, kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> Sudjelovanje u identifikaciji gospodarskih i drugih subjekata – potencijalnih članova klastera prema smjernicama Ministarstva gospodarstva i Ministarstva poduzetništva i obrta; Pružanje podrške u izradi pripremnih dokumenata za osnivanje klastera (ugovora, pravilnika, sporazuma itd.) te sudjelovati u izradi plana aktivnosti rada klastera
REZULTAT	Osnovana nova gospodarska udruženja i klasteri
NOSITELJI	UO za gospodarstvo,
PARTNERI U PROVEDBI	drugi gradski odjeli, ZADRA nova, Zadarska županija, Sveučilište, HGK, HOK, UOZ, idr., Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> potencijalni članovi klastera i gospodarskih udruživanja
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> broj novih gospodarskih udruživanja i klastera pokazatelji rada klastera

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.2. Unaprjeđenje poduzetničkog okruženja
MJERA	2.2.4. Poboljšanje dostupnosti financijskih sredstava MSP-u i obrtništvu
SVRHA MJERE	Olakšati pristup povoljnim financijskim sredstvima za one segmente poduzetničkih projekata koje su ocijenjeni kao razvojni prioritet (prerada, proizvodi visoke dodane vrijednosti, ulaganje u znanje i inovacije, idr.)
CILJ MJERE	Povećana dostupnost financijskih sredstava poduzetništvu
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Proširiti postojeći portfolio potpora te povećati broj kreditnih i jamstveno kreditnih shema dostupnih poduzetnicima; osigurati raznovrsnost financijskih potpora (darovnice, tehničke potpore za razradu projekata, jamstveno-kreditne sheme, sufinanciranje troškova, idr.)

	<ul style="list-style-type: none"> Programi potpora usmjeriti prema poduzetnicima koji se bave ili se planiraju baviti djelatnostima koje su označene kao razvojni prioritet (proizvodnja i prerada, ICT, idr.) Pružiti tehničku potporu poduzetnicima u pripremi i razradi njihovih projekata za druge izvore financiranja.
REZULTAT	Širi spektar potpora dostupnih poduzetnicima; usmjerenije potpore i potpore koje su prilagođenije potrebama poduzetnika;
NOSITELJI	UO za gospodarstvo/ZADRA nova, banke
PARTNERI U PROVEDBI	ZADRA nova, Zadarska županija
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> mali i srednji poduzetnici obrtnici zadruga
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. realiziranih kredita/potpore iz različitih financijskih shema br. poduzetnika kojima je pružena tehnička pomoć od strane potpornih institucija br. realiziranih EU poduzetničkih projekata

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.2. Unaprjeđenje poduzetničkog okruženja
MJERA	2.2.5. Edukacija poduzetnika, te poticanje umrežavanja i inovativnih načina poslovanja poduzetnika
SVRHA MJERE	Povećati dostupnost specijaliziranim edukacijama za poduzetnike, te potaknuti umrežavanje poduzetnika i uvođenje inovativnih načina poslovanja sa svrhom osiguravanja više konkurentnosti poduzetnika
CILJ MJERE	Ojačati kapacitete poduzetnika, posebno u prioritetno identificiranim industrijama
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Kreiranje programa edukacija putem poduzetničkih potpornih institucija Poticanje pohađanja certificiranih edukacija za poduzetnike Povezivanje sa sveučilištem i školama na razvoju novih edukativnih programa za poduzetnike Poticati umrežavanje poduzetnika na lokalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini, putem raznih projekata suradnje, razmjene ljudi i transfera znanja (uz primjenu ICT –a inovativnih rješenja) Osigurati prostor i potaknuti uspostavu „cooworking centra“ za poduzetnike i samostalne umjetnike („freelanceri“)
REZULTAT	Ojačani kapaciteti poduzetnika u različitim segmentima poduzetničkog poslovanja; Povećana aktivnost poduzetnika na umrežavanju sa drugim partnerima izvan lokalnog područja; Osnovan „cooworking centar“
NOSITELJI	UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	UOZ, ZADRA nova, HGK, HOK, Zadarska županija
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> tvrtke, obrti, samostalni umjetnici
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. održanih edukacija br. poduzetnika polaznika edukacija podaci o formiranim poduzetničkim mrežama osnovan Cooworking centar

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.2. Unaprjeđenje poduzetničkog okruženja
MJERA	2.2.6. Očuvanje tradicijskih obrta
SVRHA MJERE	Zaštititi tradicionalne i autohtone zadarske obrtnike od daljnjeg nestajanja, te omogućiti razvoj tradicijskog obrtništva kao jednog od važnih elemenata identiteta grada
CILJ MJERE	Zaštititi tradicijske obrte i unaprijediti uvjete poslovanja za razvoj obrtništva
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Unaprijediti postojeću ponudu tradicijskih obrta te potaknuti stvaranje novih; Posebno poticati stvaranje novih prepoznatljivih obrtničkih proizvoda te njihovo brandiranje i prodaju; Revitalizacija izumrlih tradicijskih obrta; Informiranje, marketinške aktivnosti i edukacija postojećih i budućih ponuđača i proizvođača tradicijskih obrtničkih proizvoda; Poticanje standardiziranja proizvodnje i kontrolu kvalitete; izrada, uspostava i provedba programa umrežene tradicijske obrtničke ponude;
REZULTAT	Sačuvani postojeći tradicijski obrti; Revitalizirani stari tradicijski obrti te stvoreni uvjeti za razvoj novih obrta temeljenih na tradicijskim vrijednostima i identitetu grada
NOSITELJI	UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	UOZ, HOK, Zadra nova, HGK, Zadarska županija
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> prepoznati tradicijski obrti i potencijalni novi tradicijski obrtnici
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> povećan broj tradicijskih obrta na području grada povećan broj i raznolikost tradicijskih proizvoda visoke dodane vrijednosti

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.2. Unaprjeđenje poduzetničkog okruženja
MJERA	2.2.7. Poticanje zaštite, certificiranja i brendiranja autohtonih Zadarskih proizvoda
SVRHA MJERE	Profiliranje identiteta i prepoznatljivosti grada kroz zaštitu i promociju autohtonih zadarskih proizvoda
CILJ MJERE	Povećanje vrijednosti i prepoznatljivosti autohtonih zadarskih proizvoda
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Pružanje potpore kroz edukacije proizvođača i jačanje regionalnih potpornih institucija za provedbu zaštite, certificiranja i brendiranja proizvoda,

	<ul style="list-style-type: none"> Izrade specifikacija, istraživanja i ispitivanja u svrhu zaštite, certificiranja i brendiranja proizvoda, te sufinanciranje administrativnih troškova dobivanja i provođenja zaštite, certificiranja i brendiranja proizvoda Potpore promotivnim i marketinškim aktivnostima koje promoviraju autohtoni zadarski proizvod
REZULTAT	Povećana vrijednost i prepoznatljivost autohtonih zadarskih proizvoda
NOSITELJI	UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	UOZ, HGK, Zadra nova, HOK, Sveučilište, Zadarska županija
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalni proizvođači lokalne proizvođačke udruge i zadruge
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> broj zaštićenih i brendiranih proizvoda broj projekata koji promoviraju autohtone proizvode broj manifestacija koje promoviraju autohtone proizvode

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.3. Razvoj turizma grada Zadra
MJERA	2.3.1. Razvoj turističkog identiteta i stvaranje brenda Grada
SVRHA MJERE	Pozicioniranje grada Zadra kao Mediteranske destinacije prepoznatljivog turističkog identiteta.
CILJ MJERE	Stvoriti jedinstvenu percepciju grada Zadra kao turističke destinacije specifičnog životnog stila, izuzetne prirodne ljepote, bogatog kulturnog nasljeđa, opuštenog ugođaja, izvornih lokalnih gastro i eno specijaliteta i ostalih zadarskih specifičnosti te time ostvariti razlikovanje od ostalih destinacija.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Definiranje strateških smjernica za razvoj turističkog identiteta grada temeljem analiza ključnih zadarskih posebnosti i turističkih percepcija Zadra u suradnji sa svim dionicima turističkog razvoja grada Zadra Efikasnije korištenje postojećih urbanih resursa u turističke svrhe (poput gradskih tržnica, plaža, parkova i perivoja, kulturne baštine, klapa, i dr.) Brendiranje destinacije Zadar definiranjem zadarskih turističkih proizvoda, stvaranjem vizualnog identiteta i provedbom komunikacijske strategije Poticanje komercijalizacije novog turističkog identiteta (poticanje izrade suvenira, novih turističkih proizvoda, usluga i dr.) Postavljanje turističke signalizacije u skladu sa novim vizualnim identitetom
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none"> Definiran strateški smjer razvoja turističkog identiteta grada; Grad Zadar brendiran kao turistička destinacija te stvoreni novi turistički proizvodi temeljeni na novom turističkom identitetu
NOSITELJI	Grad Zadar – UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	TZ grada Zadra i ostali dionici razvoja turizma
KORISNICI	Lokalno stanovništvo, gospodarstvenici, turisti i izletnici, turističke institucije, tvrtke, turoperator, turističke agencije, institucije kulturnih djelatnosti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> Broj sufinanciranih marketinških i komunikacijskih projekata u skladu sa smjernicama novog turističkog identiteta grada; Porast broja turista koji prvi put posjećuju Zadar; Broj projekata za komercijalizaciju novog turističkog identiteta;

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.3. Razvoj turizma grada Zadra
MJERA	2.3.2. Unaprjeđenje i bolje upravljanje postojećom turističkom ponudom grada i jačanje izvan sezone turističke ponude
SVRHA MJERE	Ostvarenje boljih turističkih rezultata učinkovitijim upravljanjem postojećom turističkom ponudom grada Zadra te produženjem turističke sezone
CILJ MJERE	Unaprijediti sustav upravljanja turističkom ponudom grada Zadra umrežavanjem dionika turističkog razvoja, definiranjem strateških smjernica dugoročnog turističkog razvoja, efikasnijim i koordiniranim planiranjem turističkih aktivnosti, učinkovitijim upravljanjem postojećom turističkom ponudom te poticanjem i jačanjem izvansezonske turističke ponude
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Izrada strateškog dokumenta dugoročnog turističkog razvoja destinacije Zadar Uspostavljanje sustava za koordinirano i efikasnije upravljanje destinacijom kao i sa svim turističkim aktivnostima unutar iste (uvođenje destination managementa, koordinirano upravljanje turističkim događanjima tijekom sezone, unaprjeđenje komunikacije i suradnje među dionicima turističkog razvoja i dr.) Povećanje kvalitete turističkih atrakcija/proizvoda Jačanje kadrova za upravljanje turističkim razvojem grada Poticati standardizaciju i unaprjeđenje kvalitete obiteljskog smještaja Osmisliti sustav potpora, te poticati projekte i aktivnosti za jačanje izvansezonske turističke ponude Poticati stručno usavršavanje turističkih i ugostiteljskih kadrova sukladno potrebama i trendovima na tržištu Poticati korištenje ICT rješenja u turističkoj promociji i upravljanju destinacijom Unaprijediti sustav prihvata turističkih grupa u povijesnoj jezgri grada (prvenstveno na lokaciji starog kolodvora)
REZULTAT	Definirana turistička razvojna strategija grada; Uspostavljen koordinirani sustav upravljanja destinacijom i

	svim aktivnostima unutar iste; Osnaženi kadrovi za upravljanje turističkim razvojem grada te poboljšani kapaciteti turističkih i ugostiteljskih kadrova kao i postojeći turistički kapaciteti sukladno potrebama tržišta; Unaprijeđen sustav prihvata turističkih grupa
NOSITELJI	Grad Zadar – UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	TZ grada Zadra i ostali dionici razvoja turizma
KORISNICI	Lokalno stanovništvo, gospodarstvenici, turisti i izletnici, turističke institucije, tvrtke, turoperatori, turističke agencije, institucije kulturnih djelatnosti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> Povećanje broja dolazaka, noćenja i direktnih prihoda od turističkih djelatnosti Povećanje broja zaposlenih u turističkim djelatnostima Broj polaznika stručnog usavršavanja u turizmu (posebno destination management) Broj projekata i aktivnosti za jačanje izvansezonske ponude Povećan broj turista izvan sezone

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.3. Razvoj turizma grada Zadra
MJERA	2.3.3. Razvoj turističke infrastrukture
SVRHA MJERE	Ostvarenje boljih turističkih rezultata unaprijeđenjem postojeće i razvojem nove javne i privatne turističke infrastrukture
CILJ MJERE	Unaprijediti postojeću i razvijati novu infrastrukturu (javnu i privatnu) koja na području turističke destinacije izravno ili neizravno utječe na razvoj turizma i turističke ponude
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Unaprjeđenje postojeće javne turističke infrastrukture (plaža, šetnica, kupališta, športsko-rekreacijskih dvorana i centara, koncertnih dvorana, igrališta, tematskih staza i dr.) Razvoj nove javne turističke infrastrukture (turistički info centri, plaže, šetnice, tematske staze, kupališta, kongresne dvorane i dr. javne turističke infrastrukture) Poticanje razvoja poduzetničke turističke infrastrukture (poticanje razvoja smještajnih kapaciteta, posebno hotela, te poticanje korištenja imovine u poslovno turističke svrhe i dr.)
REZULTAT	Unaprijeđena postojeća i razvijena nova javna i privatna turistička infrastruktura kojom će se unaprijediti turistička ponuda grada Zadra
NOSITELJI	Grad Zadar – UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	TZ grada Zadra i ostali dionici razvoja turizma
KORISNICI	Lokalno stanovništvo, gospodarstvenici, turisti i izletnici, turističke institucije, tvrtke, turoperatori, turističke agencije, institucije kulturnih djelatnosti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> Povećanje broja dolazaka i noćenja, te prihoda od turističkih djelatnosti Broj novoizgrađenih turističkih objekata (hoteli, turistički info centri, idr.), te ostale turističke infrastrukture Broj provedenih projekata unaprjeđenja postojeće turističke infrastrukture

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.3. Razvoj turizma grada Zadra
MJERA	2.3.4. Razvoj specifičnih oblika turističke ponude
SVRHA MJERE	Transformacija prevladavajućeg masovnog tržišta turističke potražnje na manje segmente, u cilju povećanja konkurentnosti turističke destinacije i postizanja održivog razvoja
CILJ MJERE	Razviti turističku destinaciju prema specifičnim oblicima turističke potražnje u funkciji maksimizacije zadovoljstva posjetitelja i poticanja održivog razvoja turizma
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Poticati razvoj strateški definiranih specifičnih oblika turizma: kulturni i gastro turizam, nautički turizam, sportski turizam (košarka, bočanje, borilački sportovi, nogomet, idr.), izletnički turizam (npr. biciklizam na otocima), kamping turizam, te kongresni i zdravstveni (wellness) turizam Definirati razvojne planove za svaki od specifičnih oblika turizma Fokusranje na specijalizirane proizvode i tržišne niše
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none"> Profilirana postojeća turistička ponude u segmentima kulture, nautike, sporta, izleta, kampinga, kongresnog i zdravstvenog turizma Rast potražnje turista motiviranih specifičnim oblicima turističke ponude
NOSITELJI	UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	TZ grada Zadra i ostali dionici razvoja turizma, drugi gradski odjeli
KORISNICI	Lokalno stanovništvo, gospodarstvenici, turisti i izletnici, turističke institucije, tvrtke, turoperatori, turističke agencije, institucije kulturnih djelatnosti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> Rast broja turista motiviranih specifičnim oblicima turističke ponude Povećanje prosječne potrošnje po gostu Broj evidentiranih projekata/potpora realiziranih za ove namjene

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.4. Povećanje primjene znanja, inovacija i novih tehnologija u gospodarstvu
MJERA	2.4.1 Jačanje razvojno istraživačke infrastrukture i usluga
SVRHA MJERE	Unaprijediti uvjete za primjenu znanja, inovacija i novih tehnologija u gospodarstvu kroz izgradnju razvojno istraživačke infrastrukture kojoj je primarna svrha povezati znanstveno istraživačke institucije sa gospodarskim

	sektorom i služiti kao jedinstveni servis lokalnim tvrtkama koje nemaju vlastite kapacitete za istraživanje i razvoj.
CILJ MJERE	Uspostaviti sustav tehnološke podrške razvoju poduzetništva (tehnoloških centara i inkubatora)
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analiza tehnoloških profila tvrtki i njihovih razvojnih potreba ▪ Izrada akcijskog plana razvoja razvojno istraživačke infrastrukture i usluga (tehnološki park, poslovno-inovacijskog centri i dr.) ▪ Povezivanje i razmjena iskustava sa sličnim institucijama u RH i inozemstvu
REZULTAT	Uspostavljen sustav tehnološke podrške razvoju poduzetništva
NOSITELJI	UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	Drugi gradski odjeli, ZADRA nova, druga sveučilišta, gospodarski subjekti i istraživačko razvojne institucije, srednje i strukove škole
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tvrtke i obrti ▪ studenti i znanstvenici
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj istraživačko razvojnih projekata ▪ Broj ostvarenih suradnji znanstveno-istraživačkog sektora i poduzetništva ▪ Broj pripremljenih/ apliciranih projekata za sufinanciranje iz EU fondova

STRATEŠKI CILJ	2. POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI
PRIORITET	2.4. Povećanje primjene znanja, inovacija i novih tehnologija u gospodarstvu
MJERA	2.4.2 Poticanje korištenja znanja, razvoja tehnologija i inovacija u gospodarstvu
SVRHA MJERE	Usmjerenim poticanjem primjene znanja, novih tehnologija i inovacija u proizvodnim procesima poduzetnika podići razinu konkurentnosti proizvoda
CILJ MJERE	Promovirati i poticati korištenje znanja, novih tehnologija i inovacija specifičnim i fokusiranim sustavom potpora
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stručna pomoć poduzetnicima u razvoju proizvoda i usluga, komercijalizaciji proizvoda i projekata, realizaciji poduzetničkih ideja, zasnovanih na znanju, istraživanjima i inovacijama. ▪ Povezivanje poslovnog, znanstveno-istraživačkog i/ili javnog sektora u svrhu transfera znanja, uvođenja novih tehnologija i komercijalizacije inovacija i razvoj klastera
REZULTAT	Uspostavljeni programi potpora poduzetnicima za primjenu znanja, novih tehnologija i inovacija u gospodarstvu
NOSITELJI	UO za gospodarstvo,
PARTNERI U PROVEDBI	HGK, Zadra nova, druga sveučilišta i istraživačko razvojne institucije, srednje i strukove škole
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tvrtke, obrti i samostalne profesije
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ broj odobrenih potpora ▪ broj projekata koji promovira upotrebu znanja, inovacija i novih tehnologija u gospodarstvu ▪ broj ostvarenih suradnji između poslovnog, znanstveno-istraživačkog i javnog sektora

3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITA OKOLIŠA

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.1. Razvoj društvene infrastrukture i usluga
MJERA	3.1.1. Poboljšanje uvjeta i kvalitete usluga sustava odgoja i obrazovanja na svim razinama
SVRHA MJERE	Osigurati kvalitetne uvjete za pružanje usluga sustava odgoja i obrazovanja stanovništva na svim razinama.
CILJ MJERE	Povećati kapacitete odgojno obrazovnih ustanova, poticati diferenciranje postojećih obrazovnih programa te kreiranje novih; Dopriniti stvaranju kadrova temeljenih na znanju, iskustvu i kompetenciji.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ulaganje u obnovu, izgradnju i opremanje odgovarajućeg broja vrtića, škola i sportskih dvorana, te podizanje standarda postojećih; ▪ Poboljšanje suradnje i koordinacije među odgojno-obrazovnim ustanovama; ▪ Usmjeriti se na osmišljavanje, kreiranje i implementaciju diferenciranih obrazovnih programa ▪ Osiguravanje dovoljnog broja stručnjaka za rad s djecom i mladima, te potrebnog broja učitelja za program produženog boravka; Dodatno educiranje nastavnika; ▪ Rad školskih ustanova u jednoj smjeni sukladno Državnom pedagoškom standardu ; ▪ Razvijanje novih i unaprjeđenje postojećih programa za djecu s teškoćama u razvoju i darovitu djecu; ▪ Uvođenje standarda za ocjenjivanje kvalitete nastavnih programa i nastavnika u skladu sa EU smjernicama i kriterijima sukladno državnom pedagoškom standardu ; ▪ Izrada dugoročnih planova i identifikacija potreba za srednjoškolsko obrazovanje vezano za potrebe gospodarstva; poticanje suradnje i partnerstva sa sveučilištem i privatnim sektorom na planiranju i izgradnji centara izvrsnosti/kompetencija (npr. centar za strukovna zanimanja); ▪ Rasteretiti urbani dio grada premještanjem nekih škola na periferiju ili izvan grada (primjerice poljoprivredna škola i sl.);
REZULTAT	Poboljšani uvjeti, te podignuta razina kvalitete i kapaciteta u odgojno-obrazovnim ustanovama
NOSITELJI	UO za odgoj i školstvo
PARTNERI U PROVEDBI	Odgojno-obrazovne ustanove, Upravni odjel Zadarske županije za društvene djelatnosti, druga gradska upravna tijela i službe
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Djeca predškolske dobi, učenici osnovnih i srednjih škola, odgojno-obrazovni djelatnici, roditelji/skrbnici
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ br. izgrađenih, obnovljenih i opremljenih društvenih ustanova ▪ br. škola koje rade u jednoj smjeni ▪ br. zaposlenika te škola koje pružaju mogućnost produženog boravka

	▪ br. novih inovativnih školskih programa
STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.1. Razvoj društvene infrastrukture i usluga
MJERA	3.1.2. Potpora projektu sveučilišnog kampusa i daljnjem razvoju Sveučilišta
SVRHA MJERE	Osigurati kvalitetne uvjete za pružanje usluga studentima i opći društveni razvoj zajednice izgradnjom i opremanjem sveučilišnog kampusa, te razvojem novih znanstvenih i nastavnih djelatnosti sukladno potrebama gospodarstva.
CILJ MJERE	Pružiti svu moguću stručnu, financijsku i kadrovsku pomoć realizaciji strateški važnog projekta za grad, sveučilišnog kampusa; Kvalitativno unaprijediti visokoškolske studentske programe i znanstveno - istraživačke projekte u svim znanstvenim područjima, u skladu s potrebama tržišta rada te u svrhu bolje suradnje s gospodarstvom i lokalnom zajednicom, te privlačenja što većeg broja domaćih i stranih studenata
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Priprema projekta i izrada projektne dokumentacije sveučilišnog kampusa; ▪ Osiguranje svih potrebnih uvjeta od strane grada za izgradnju novog sveučilišnog kampusa; ▪ Poticanje diversifikacije djelatnosti sveučilišta, pojačanim razvojem znanstvenih i nastavnih djelatnosti u skladu s potrebama tržišta rada te u svrhu bolje suradnje s gospodarstvom i lokalnom zajednicom; ▪ Povećanje mobilnosti studenata; ▪ Uključivanje Sveučilišta u projekte značajne za društveni i gospodarski razvitak Grada i županije ▪ Poticanje izvrsnih studenata i njihovo uključivanje u gospodarske sektore od strateškog značaja za razvoj Grada i županije
REZULTAT	Postignut visoki napredak u realizaciji strateškog projekta sveučilišnog kampusa; uređene i opremljene funkcionalne cjeline planirane projektom; Razvijeni novi studiji u područjima prirodnih, tehničkih, biotehničkih i biomedicinskih znanosti; Podignuta kvaliteta studentskog života u Zadru;
NOSITELJI	Sveučilište u Zadru
PARTNERI U PROVEDBI	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, stručne službe Grada Zadra i Zadarske županije
KORISNICI	Studenti i djelatnici Sveučilišta u Zadru, gospodarski sektor Zadarske županije
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ br. realiziranih cjelina projekta sveučilišnog kampusa ▪ br. novih programa u područjima prirodnih, tehničkih, biotehničkih i biomedicinskih znanosti ▪ br. studenata Sveučilišta u Zadru

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.1. Razvoj društvene infrastrukture i usluga
MJERA	3.1.3. Unaprjeđenje kvalitete infrastrukture u kulturi, kulturnih programa i poboljšanje koordinacije između kulturnih institucija
SVRHA MJERE	Unaprijediti kvalitetu kulturnog života grada Zadra
CILJ MJERE	Poboljšati kvalitetu kulturnog života grada razvijanjem novih kulturnih programa, efikasnijim i koordiniranim upravljanjem postojećim kulturnim programima, unaprjeđenjem međusobne suradnje između kulturnih institucija kao i suradnje sa gradskom upravom, koordiniranim upravljanjem kulturnim manifestacijama te infrastrukturnim poboljšanjima i modernizacijom objekata koji se koriste u kulturne svrhe.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uspostavljanje sustava za koordinirano i efikasno upravljanje i financiranje kulturnih djelatnosti, programa i aktivnosti u gradu Zadru; ▪ Definiranje strateških smjernica dugoročnog razvoja kulture, kulturnih djelatnosti i aktivnosti grada Zadra; ▪ Poticanje stvaranja novih programa u kulturi; ▪ Kontinuirano, cjelogodišnje organiziranje kulturnih događanja; ▪ Modernizacija postojećih i osiguravanje novih adekvatnih prostora za kulturne djelatnosti (muzejsko-galerijske, izložbene, kazališne, bibliotekarske, arhivske, i dr.); ▪ Jačanje ljudskih kapaciteta djelatnika u kulturi; ▪ Edukacija i motiviranje građana, posebno mladih za sudjelovanje u kulturnom životu grada; ▪ Unaprjeđenje suradnje sa odgojno-obrazovnim institucijama kako bi se kontinuirano djelovalo; na aktivnije uključivanje djece i mladih u kulturni život grada ▪ Digitalizacija knjižne i arhivske građe; ▪ Primjena ICT tehnologija za unaprjeđenje usluga i promociju kulture grada Zadra; ▪ Omogućiti dostupnost kulturnih sadržaja osobama s posebnim potrebama.
REZULTAT	Kvalitetnija te ujednačena kulturna ponuda grada tokom cijele godine; uspostavljen sustav koordiniranog i efikasnog upravljanje sektorom kulture i kulturnim djelatnostima u gradu Zadru
NOSITELJI	UO za kulturu i šport
PARTNERI U PROVEDBI	Ostali upravni odjeli Grada Zadra, kulturne institucije u vlasništvu Grada kao i ostale kulturne organizacije koje djeluju na području grada Zadra
KORISNICI	Lokalno stanovništvo, institucije i kulturne organizacije, djelatnici u kulturi, posjetitelji kulturnih događanja
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj uspješno provedenih projekata u sektoru kulture sufinanciranih proračunskim sredstvima; ▪ Usvojena strategija dugoročnog razvoja sektora kulture; ▪ Broj novih kulturnih programa; ▪ Posjećenost kulturnih događanja kroz cijelu godinu

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.1. Razvoj društvene infrastrukture i usluga
MJERA	3.1.4. Očuvanje i jačanje prepoznatljivosti kulturno povijesne baštine

SVRHA MJERE	Očuvati i valorizirati kulturno-povijesnu baštinu grada Zadra te je promovirati na nacionalnoj i međunarodnoj razini.
CILJ MJERE	Zaštititi, očuvati i održivo koristiti kulturno-povijesnu baštinu grada Zadra, ulagati u jačanje prepoznatljivosti materijalne i nematerijalne kulturno-povijesne baštine grada Zadra te unaprijediti sustav promoviranja na nacionalnoj i međunarodnoj razini.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Održavanje i obnova kulturno-povijesne baštine grada Zadra; ▪ Unaprjeđenje prezentacije bogatog kulturnog naslijeđa i suvremene kulturne produkcije grada korištenjem novih tehnologija; ▪ Postavljanje smeđe signalizacije i interpretacijskih tabli; ▪ Omogućen obilazak kulturno-povijesne baštine osobama sa posebnim potrebama; ▪ Razvijanje novih, inovativnih programa promocije kulture.
REZULTAT	Nacionalna i međunarodna prepoznatljivost kulturnog identiteta grada
NOSITELJI	UO za kulturu i šport
PARTNERI U PROVEDBI	Ostali UO Grada Zadra, kulturne institucije u vlasništvu Grada kao i ostale kulturne organizacije koje djeluju na području grada Zadra
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Građani Grada Zadra, institucije i kulturne organizacije, djelatnici u kulturi, posjetitelji kulturno-povijesne baštine
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ br. obnovljenih spomenika kulturno povijesne baštine (pokretnih i nepokretnih); ▪ br. posjetitelja kulturno povijesne baštine grada Zadra;

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRIJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.1. Razvoj društvene infrastrukture i usluga
MJERA	3.1.5. Razvoj športske infrastrukture, športskih programa i aktivnije uključivanje športa u obrazovanje
SVRHA MJERE	Unaprijediti i podizati kvalitetu života kroz unaprjeđivanje zdravog tjelesnog stanja građana i vrhunske športske kvalitete u individualnim i kolektivnim športovima, uključujući i poboljšavanje uvjeta za športsku edukaciju i pripremu športaša.
CILJ MJERE	Uključiti u šport i športsku rekreaciju što veći broj građana, osobito djece i mladih, osoba s invaliditetom i osoba treće životne dobi te ulagati u razvoj mladih športaša radi stvaranja široke kvalitativne osnove kao uvjeta daljnjeg napretka i očuvanja dostignute razine kvalitete zadarskog športa.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Izrada strategije razvoja športa i uvažavanje njenih odrednica u koncipiranju temeljnih pravaca razvoja ove djelatnosti u Zadru; (Re)definiranje prioriteta u financiranju športskih klubova, te uvesti mjerenje učinaka utrošenih sredstava; ▪ Ulaganje u obnovu, izgradnju i opremanje odgovarajuće športske infrastrukture (športsko-rekreacijski centar, stadion, i dr.); ▪ Povećanje broja aktivnih sudionika u športu, te priprema dodatnih sportskih sadržaja za djecu i mlade; ▪ Poboljšanje uvjete za pripreme sportaša, te priprema i provedba razvojnih programa za podršku perspektivnim sportašima; ▪ Osiguravanje stručnih timova te dovođenje novih, stručno obrazovanih trenera u klubove; ▪ Poticanje povezivanje turizma i športa; ▪ Promovirati šport u školama organizacijom športskih natjecanja, lige, i dr.; snažnije uključivanja športa u osnovne škole; ▪ Razvijati kulturu navijanja i ponašanja gledatelja;
REZULTAT	Poboljšani uvjeti za bavljenje športom; Podignuta svijest javnosti o značaju športa kroz osmišljeno i sadržajno korištenje slobodnog vremena, posebice djece i mladeži te osoba s invaliditetom i posebnim potrebama; Očuvana postojeća športska kvaliteta i unaprjeđen vrhunski šport; Povećana turistička ponuda Grada slijedom organizacije domaćih i međunarodnih športskih priredbi
NOSITELJI	UO za kulturu i šport
PARTNERI U PROVEDBI	Sportski savezi, sportske udruga, sportski klubovi, odgojno-obrazovne institucije
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Građani grada Zadra, posjetitelji (turisti)
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ br. članova športskih saveza, športskih udruga, športskih klubova ▪ br. aktivnih sportaša ▪ br. rekreativaca ▪ Površina športskih građevina grada Zadra

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRIJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.1. Razvoj društvene infrastrukture i usluga
MJERA	3.1.6. Poboljšanje uvjeta i kvalitete usluga u zdravstvu i razvoj programa zdravstvene prevencije
SVRHA MJERE	Unaprijediti sustav zdravstvenih usluga za svakog korisnika i društvo u cjelini
CILJ MJERE	Osigurati kvalitetnu, efikasnu i pravičnu zdravstvenu zaštitu, usklađenu s visokim standardima EU, koja obuhvaća cjelovit sustav društvenih i individualnih mjera, usluga i aktivnosti za očuvanje i unapređivanje zdravlja.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Potpora završetku projekta zadarske poliklinike; ▪ Realizacija organizacijskih promjena koje će u postojećim okvirima sredstava i stručnog kadra pridonijeti pružanju kvalitetnijih, efikasnijih i ekonomski racionalnijih zdravstvenih usluga; ▪ Educiranje djelatnika u zdravstvu (poticanje kvalitetnog stručnog kadra i nadarenih mladih liječnika za rad u javnom sektoru); ▪ Ulaganje u obnovu, izgradnju i opremanje zdravstvenih ustanova;

	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje pokretanja novih programa preventivne zdravstvene zaštite; Priprema i provedba edukacije građana o važnosti prevencije i zdravog načina života.
REZULTAT	Poboljšana efikasnost i kvaliteta usluge, prostora i opreme; Promocija zdravlja i prevencija bolesti
NOSITELJI	UO za socijalnu skrb i zdravstvo Grada Zadra
PARTNERI U PROVEDBI	Upravni odjel za socijalnu skrb i zdravstvo Zadarske županije, HZZO, Zdravstvene institucije, druga gradska upravna tijela i službe
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> Stanovništvo grada Zadra te cijele Zadarske županije, zdravstveni djelatnici, turisti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> realiziran projekt poliklinike br. obnovljenih zdravstvenih ustanova br. liječnika i zdravstvenih djelatnika br. programa prevencije na području Grada Zadra

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.1. Razvoj društvene infrastrukture i usluga
MJERA	3.1.7. Unaprjeđenje socijalne infrastrukture, usluga i programa te poboljšanje koordinacije između organizacija socijalne skrbi
SVRHA MJERE	Unaprijediti sustav socijalnih usluga za svakog korisnika i društvo u cjelini
CILJ MJERE	Osigurati kvalitetnu, efikasnu i pravičnu socijalnu uslugu koja obuhvaća cjelovit sustav društvenih i individualnih mjera, usluga i aktivnosti za korisnike socijalne skrbi i društvo u cjelini.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Obnova i izgradnja objekata socijalne infrastrukture; Opremanja i modernizacija objekata socijalne infrastrukture; Edukacija i osiguravanje dovoljnog broja stručnog kadra za rad u socijalnim ustanovama; Aktivnosti socijalnih usluga za skupine u nepovoljnom položaju; Priprema i provedba sadržaja za starije i nemoćne osobe; Aktivnosti prevencije ovisnosti, pomoći ovisnicima i njihovim obiteljima; Programi za djecu i mlade; Poticanje volonterstva, te druge slične aktivnosti; Poboljšanje koordinacije između organizacija socijalne skrbi
REZULTAT	Poboljšani uvjeti i podignuta razina kvalitete za pružanje usluga socijalne skrbi
NOSITELJI	UO za socijalnu skrb i zdravstvo Grad Zadra
PARTNERI U PROVEDBI	Ministarstvo zdravlja, Zadarska županija, institucije socijalne skrbi, NVO s programima socijalnog i humanitarnog karaktera
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> Skupine u nepovoljnom položaju kao što su: djeca i mladi bez odgovarajuće skrbi, starije i nemoćne osobe, osobe s invaliditetom, žrtve nasilja i dr.
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. obnovljenih ili novih objekata socijalne infrastrukture br. pripremljenih i provedenih projekata i programa iz područja socijalne skrbi br. stručnih djelatnika u ustanovama socijalne skrbi br. korisnika usluga socijalne skrbi

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.1. Razvoj društvene infrastrukture i usluga
MJERA	3.1.8. Unaprjeđenje pronatalitetne populacijske politike
SVRHA MJERE	Sprječavanje negativnih demografskih trendova, zadržavanje prirodnog prirasta; Stvaranje privlačnog okruženja za život mladih obitelji i djece.
CILJ MJERE	Povećanje stope nataliteta
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Naknade za svako novorođeno dijete Stvaranje povoljnih uvjeta za život mladih obitelji i djece (rješavanje stambenih pitanja, zapošljavanja i dr.) Postepeno uvoditi nove oblike potpora poput poreznih olakšica, plaćenog porodiljnog dopusta, poticanje fleksibilnijeg radnog vremena, prednosti kod ostvarivanja prava na vrtić, jeftinija cijena vrtića za treće dijete, i td.
REZULTAT	Porast nataliteta
NOSITELJI	UO za zdravstvo i socijalnu skrb
PARTNERI U PROVEDBI	odgojno-obrazovne institucije, HZZ
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> Građani
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> Stopa nataliteta, prirodni prirast br. mladih u ukupnom stanovništvu

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.2. Unaprjeđenje kvalitete stanovanja i sigurnost stanovništva
MJERA	3.2.1. Planiranje i stvaranje preduvjeta za stambenu izgradnju
SVRHA MJERE	Zadovoljavanje potreba stanovništva /obitelji za kvalitetnim stanovima na području grada; Urbanizacija gradskih četvrti
CILJ MJERE	Planiranjem i stvaranjem preduvjeta za izgradnju stanova doprinjeti urbanizaciji gradskih četvrti te zadovoljiti potrebe stanovništva (obitelji) za stanovima; povećati kvalitetu stanovanja
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Odrediti područja i izraditi prostorno-plansku dokumentaciju za stambenu gradnju primjerenu potrebama ljudi uz osiguranje visoke kvalitete stanovanja na tim područjima.;

	<ul style="list-style-type: none"> Provoditi potrebne pripremne aktivnosti na stvaranju preduvjeta za izgradnju stambenih blokova (prometna i komunalna infrastruktura, i dr.).
REZULTAT	Izgrađeni novi stambeni blokovi prema visokim standardima kvalitete; Podignut društveni standard stanovanja građana
NOSITELJI	UO za gospodarstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	Druga gradska upravna tijela i službe, privatni investitori
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> Građani, mlade obitelji
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. obnovljenih i izgrađenih stanova

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.2. Unaprjeđenje kvalitete stanovanja i sigurnost stanovništva
MJERA	3.2.2. Planiranje i gradnja stanova iz programa društveno poticane stanogradnje
SVRHA MJERE	Unaprijediti sustav stambenih usluga kroz zadovoljenje potreba što šireg kruga građana i poboljšati kvalitetu stanovanja;
CILJ MJERE	Doprinijeti kvaliteti, efikasnosti i pravičnosti stanovanja za društvo u cjelini
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Provesti analizu potreba za gradskim stanovima; Izraditi Program za izgradnju stanova; Predložiti, uspostaviti i razvijati stambenu politiku na način da se gradski i stanovi grade ravnomjerno na cijelom području Grada; Osigurava odgovarajuće građevinsko zemljište, uređenje komunalne infrastrukture i priključke na infrastrukturu, odnosno podmiruje troškove koji se odnose na infrastrukturu i priključke Osigurati druge uvjete potrebne za izgradnju stanova
REZULTAT	Uspostavljen sustav praćenja potrebe i gradnje POS stanova; Izgrađeni stanovi.
NOSITELJI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	Druga gradska upravna tijela i službe
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> Građani, korisnici prava POS-a
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. obnovljenih i izgrađenih stanova br. dodijeljenih stanova

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.2. Razvoj društvene infrastrukture i usluga
MJERA	3.2.3. Unaprjeđenje sustava zaštite i spašavanja
SVRHA MJERE	Doprinijeti sigurnosti stanovništva
CILJ MJERE	Unapređivanje kvalitete sustava zaštite i spašavanja stanovništva
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Realizacija suradnje svih nadležnih institucija u zaštiti od požara, prirodnih nepogoda i akcidenata; Monitoring, prevencija i upravljanje sigurnošću, tehnološkim rizicima i rizicima vezanim uz korištenje velikih infrastrukture (luka, cesta, željeznica) te prekrcajanja opasne robe; Aktivnosti nabave opreme i napredne tehnologije za prevenciju i sanaciju onečišćenja; Izrada planova zaštite i intervencija u slučajevima požara, prirodnih nepogoda i akcidenata; Informiranje i edukacija građana za postupanje u incidentnim situacijama te ostale slične aktivnosti.
REZULTAT	Učinkovit sustav zaštite i spašavanja
NOSITELJI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U PROVEDBI	Državna uprava za zaštitu i spašavanje RH -Područni ured Zadar, Zadarska županija, GSS, komunalna poduzeća, NVO
KORISNICI	Stanovništvo Grda Zadra, turisti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. intervencija br. osposobljenih stručnjaka br. osposobljenih jedinica za djelovanje u slučaju elementarne nepogode br. intervencija zaštite i spašavanja

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.3. Razvoj ljudskih potencijala
MJERA	3.3.1. Integracija osoba u nepovoljnoj poziciji na tržištu rada
SVRHA MJERE	Osnaženje opće tolerancije, solidarnosti i uzajamnosti prema individualnim razlikama i potrebama, smanjenju rizika od siromaštva i socijalne isključenosti.
CILJ MJERE	Poticanje zapošljavanja i zapošljivosti osoba u nepovoljnoj poziciji na tržištu rada (osobe sa smanjenom sposobnošću za rad, osobe s invaliditetom, žene, mladi bez radnog iskustva, starije osobe, dugotrajno nezaposleni, osobe kojima prijeti socijalna isključenost i siromaštvo) kroz subvencije pri zapošljavanju i obrazovne aktivnosti.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Subvencije za poslodavce koji zapošljavaju osobe u nepovoljnoj poziciji na tržištu rada; Povećanje zapošljivosti osoba u nepovoljnoj poziciji na tržištu rada kroz programe doškolovanja i prekvalifikacije; Subvencije za samozapošljavanje za osobe u nepovoljnom položaju na tržištu rada.
REZULTAT	Smanjenje broja nezaposlenih unutar skupine osoba u nepovoljnoj poziciji na tržištu rada
NOSITELJI	UO za školstvo i obrazovanje/ Upravni odjel za gospodarstvo/ Odjel za socijalnu skrb i zdravstvo

PARTNERI U PROVEDBI	HZZ – podružnica Zadar, poslodavci, Lokalno partnerstvo za zapošljavanje, druga gradska upravna tijela
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> Osobe sa smanjenom sposobnošću za rad, osobe kojima prijeti socijalna isključivost
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> Povećanje broja novozaposlenih osoba smanjenom sposobnošću za rad, kao i osoba kojima prijeti socijalna isključivost

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.3. Razvoj ljudskih potencijala
MJERA	3.3.2. Razvoj cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja i razvoj programa cjeloživotnog obrazovanja i osposobljavanja
SVRHA MJERE	Kroz razvoj Centara za informiranje i savjetovanje u karijeri omogućiti građanima stjecanje uvida u potencijal i manjkove vlastitih znanja i vještina i stanja njihove potražnje na tržištu rada; Omogućiti građanima stjecanje i osuvremenjivanje svih vrsta sposobnosti, znanja i vještina potrebnih na sve zahtjevnijem tržištu rada.
CILJ MJERE	Povećanje sudjelovanja osoba svih dobi u cjeloživotnom učenju, povezivanje cjeloživotnog učenja s tržištem rada, veća konkurentnost gospodarstva i trajna zapošljivost.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Otvaranje Centara za informiranje i savjetovanje u karijeri; Analiza stvarnih potreba na tržištu rada i suradnja među lokalnim dionicima radi promicanja važnosti cjeloživotnog učenja; Poticanje uvođenja novih programa cjeloživotnog učenja prilagođenih tržištu rada; Promotivne aktivnosti radi motiviranja ljudi za cjeloživotno učenje.
REZULTAT	Povećana mobilnost radne snage, smanjenje broja nezaposlenih,
NOSITELJI	UO za školstvo i obrazovanje/ UO za Gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	HZZ – podružnica Zadar, poslodavci, Lokalno partnerstvo za zapošljavanje
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> Učenici, studenti, zaposleni i nezaposleni građani, djelatnici odgojno-obrazovnih institucija, poslodavci
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. zaposlenih na temelju provedenih programa cjeloživotnog učenja i prekvalifikacije

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.3. Razvoj ljudskih potencijala
MJERA	3.3.3. Poticanje obrazovanja za zapošljivost i konkurentnost na tržištu rada
SVRHA MJERE	Sustavno istraživanje ponude i potražnje na tržištu rada te ostvarivanje partnerstva između obrazovnih institucija i poslovne zajednice.
CILJ MJERE	Prilagodba ponude zanimanja, znanja i vještina građana koji pristupaju ili se već nalaze na tržištu rada aktualnim potrebama tržišta rada.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Unaprijediti instrumente istraživanja ponude i potražnje na tržištu rada radi poticanja obrazovanja za zapošljivost i konkurentnost; Razvoj programa obrazovanja i usavršavanja koji omogućuju veću zapošljivost i konkurentnost radne snage; Stipendiranje učenika i studenata koji se obrazuju za deficitarna zanimanja; Stvaranje partnerstva između obrazovnih institucija, poslovnog i javnog sektora.
REZULTAT	Uravnoteženo tržište rada
NOSITELJI	UO za školstvo i obrazovanje/ UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	HZZ – podružnica Zadar, poslodavci, Lokalno partnerstvo za zapošljavanje, druga gradska upravna tijela
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> Učenici, studenti, zaposleni i nezaposleni građani, djelatnici odgojno-obrazovnih institucija, poslodavci
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. stipendista grada Zadra br. novozaposlenih na temelju provedenih aktivnosti

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.3. Razvoj ljudskih potencijala
MJERA	3.3.4. Prevencija dugotrajne nezaposlenosti
SVRHA MJERE	Kroz preventivne aktivnosti smanjiti rizik od dugotrajne nezaposlenosti
CILJ MJERE	Povećati osviještenost mladih o tržištu rada
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Uvođenje profesionalnog usmjeravanja kao redovite aktivnosti osnovnih, srednjih škola i visokoobrazovnih ustanova; Informiranja mladih o tržištu rada u sklopu redovitih nastavnih i izvannastavnih aktivnosti; Provođenje aktivnosti za podizanje samopouzdanja i jačanje komunikacijskih vještina potrebnih na tržištu rada u sklopu redovitih nastavnih i izvannastavnih aktivnosti;
REZULTAT	Uravnoteženo tržište rada
NOSITELJI	UO za školstvo i obrazovanje/ Upravni odjel za Gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	HZZ – podružnica Zadar, poslodavci, Lokalno partnerstvo za zapošljavanje, druga gradska upravna tijela
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> Učenici, studenti, djelatnici odgojno-obrazovnih institucija, poslodavci
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. učenika obuhvaćenih aktivnostima br. odgojno obrazovnih ustanova koje provode aktivnosti

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.4. Zaštita i očuvanje prirode i unaprjeđenje okoliša
MJERA	3.4.1. Provedba mjera za zaštitu, povećanje kvalitete i unaprjeđenje sustava praćenja kakvoće okoliša (mora, vode, tlo zrak)
SVRHA MJERE	Uspostavljanje sustava praćenja kakvoće okoliša te unaprjeđenje sustava kao alata za učinkovitije upravljanje okolišem.
CILJ MJERE	Izgradnja i jačanje cjelovitog sustava zaštite okoliša u gadu Zadru
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Ispitivanje fizikalnih, kemijskih i bakterioloških osobina morske vode, meteoroloških prilika i hidrografskih osobina mora; Korištenje suvremene tehnologije(kolektori) u svrhu pročišćavanja otpadnih voda u moru; Organiziranje službe, odnosno poduzeće za čišćenje mora i skupljanje otpada s brodova; te skupljanja otpada na plažama; Povećanje broja uređaja na kopnu za prihvati i obradu sakupljenog otpada s mora; Uspostava sustava za mjerenje i praćenje kakvoće zraka, unaprjeđenje sustava za praćenje vrste i koncentracije peludnih zrnaca u zraku na području grada Zadra; Održavanje I. kategorije kakvoće zraka, te smanjenje emisija štetnih tvari; Unaprjeđenje sustava praćenja pritiska na tlo Kontinuirano unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom Ispitivanje zdravstvene ispravnosti izvorskih voda i vode za piće (posebno u mjesnim cisternama na otocima na području grada Zadra)
REZULTAT	Uspostavljen sustav koordiniranih intervencija za sprječavanje onečišćenja okoliša te sustav mjerenja i praćenja kakvoće i pritiska na okoliš;
NOSITELJI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša/ Zadarska županija
PARTNERI U PROVEDBI	<ul style="list-style-type: none"> Turistička zajednica grada Zadra, gospodarski subjekti u turizmu, Zavod za javno zdravstvo - Služba za zdravstvenu ekologiju
KORISNICI	Stanovništvo Grada Zadra, turisti i izletnici
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> Ocjena kakvoće mora Koncentracija peludnih zrnaca Uspostavljen sustav za mjerenje onečišćenja tla Ukupna količina odloženog otpada i postotak oporavljenog/recikliranog otpada Ocjena kakvoće vode

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.4. Zaštita i očuvanje prirode i unaprjeđenje okoliša
MJERA	3.4.2. Podizanje svijesti o zaštiti okoliša i očuvanju prirode
SVRHA MJERE	Uključivanje cjelokupnog stanovništva Grada Zadra u proces zaštite okoliša i očuvanja prirode.
CILJ MJERE	Jačanje cjelovitog sustava zaštite okoliša u Gradu Zadru.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Priprema i provođenje informativnih radionica te edukacijskih programa za sve dobne skupine i ciljne korisnike Provođenje akcija vezanih uz zaštitu okoliša Organiziranje promotivnih kampanja za podizanje razine svijesti o problemima okoliša te o mjerama za očuvanje okoliša
REZULTAT	Ekološki osviještena zajednica
NOSITELJI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša.
PARTNERI U PROVEDBI	Turistička zajednica grada Zadra, Zadarska županija, nevladine organizacije, Zavod za javno zdravstvo - Služba za zdravstvenu ekologiju
KORISNICI	Stanovništvo Grada Zadra, turisti i izletnici
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. održanih edukacija br. polaznika koji su prisustvovali edukacijama br. provedenih akcija zaštite okoliša br. sudionika u akcijama zaštite okoliša

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.4. Zaštita i očuvanje prirode i unaprjeđenje okoliša
MJERA	3.4.3. Planiranje sadržaja, određivanje praćenja i mjera sprječavanja nastajanja buke te njezino smanjivanje na dopuštenu razinu
SVRHA MJERE	Sprječavanje nastajanja/smanjivanje buke na dopuštenu razinu.
CILJ MJERE	Stvoriti preduvjete za održivu kvalitetu života i zaštitu okoliša
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Izrada strateške karte buke i akcijskih planova, te objava karata i akcijskih planova na službenim stranicama Grada Zadra radi informiranja građana, Intenzivan rad na preventivnim mjerama zaštite od buke, Kvalitetno prostorno i prometno planiranje, Inzistiranje na izradi i provedbi projekta zaštite od buke u graditeljstvu, cestogradnji, industriji i graditeljstvu Uspostava stalnog inspekcijskog nadzora i provedbe propisa.
REZULTAT	Smanjena buka na dopuštenu razinu; Doneseni akcijski planovi, provedene preventivne mjere
NOSITELJI	Povjerenstvo za mjerenje buke/ Upravni odjel za graditeljstvo i zaštitu okoliša
PARTNERI U	ostali upravni odjeli

PROVEDBI	
KORISNICI	Građani Grada Zadra,
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> Razina buke br. akcija inspekcijskog nadzora

STRATEŠKI CILJ	3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITE OKOLIŠA
PRIORITET	3.4. Zaštita i očuvanje prirode i unaprjeđenje okoliša
MJERA	3.4.4. Očuvanje i održivo korištenje prirodne baštine i biološke raznolikosti
SVRHA MJERE	Revitalizirati, očuvati i zadržati visok stupanj biološke raznolikosti i korištenja prirodne baštine na području grada Zadra
CILJ MJERE	Razraditi i provoditi konkretne mehanizme korištenja prirodne baštine te zaštite biološke raznolikosti integrirati politiku zaštite biološke raznolikosti u druge sektore.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Identifikacija posebno osjetljivih dijelova prirode te ukoliko postoji potreba, proglašavanje zaštićenih dijelova prirode; Inventariziranje i kartiranje biološke raznolikosti i uspostavljanje sustava inventarizacije, ocjene ugroženosti biološke raznolikosti i praćenja, itd.; Uspostavljanje baze podataka o biološkoj raznolikosti; Provedba projekata na odabranim zelenim površinama.
REZULTAT	Unaprijeđeni mehanizmi zaštite biološke raznolikosti te ažurirane i novo izrađene baze podataka; Provedene konkretne mjere na odabranim zelenim površinama (zadarski parkovi)
NOSITELJI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša /Upravni odjel za komunalne djelatnosti.
PARTNERI U PROVEDBI	Zadarska županija, Grad Zadar - Upravni odjel za graditeljstvo i zaštitu okoliša, nevladina organizacije, Nasadi d.o.o., Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Zadarske županije
KORISNICI	Turisti, rekreativci, drugi građani, drugi subjekti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. zasađenih kultura br. intervencija u okolišu inventarizirana i kartirana područja biološke raznolikosti

4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA

STRATEŠKI CILJ	4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA
PRIORITET	4.1. Razvoj prostora i infrastrukture
MJERA	4.1.1. Očuvanje tradicionalnih obilježja i uređivanja naselja ruralnog i suburbanog karaktera i nekadašnjih seoskih naselja.
SVRHA MJERE	Ciljana revitalizacija postojećih sela; sprječavanje gubitka karakterističnog krajobraza koji je produkt ljudskog rada seoskog stanovništva (kultivirani krajolik); sprječavanje napuštanja poljoprivredne djelatnosti i „odumiranje“ sela.
CILJ MJERE	Zadovoljiti kvalitetne estetske, kulturne, ekološke, ali i gospodarske funkcije sela, koje se temelje na zaštiti prirodnih i kulturnih potencijala područja s očuvanjem tipoloških značajki identiteta sela i integralnom zaštitom stambenog naslijeđa.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Planski izrađivati i donositi dokumente prostornog uređenja na način da se osigura racionalno korištenje i zaštita ruralnog prostora, estetska, kulturna, ekološka, ali i gospodarska funkcije sela, koja se temelje na zaštiti prirodnih i kulturnih potencijala područja s očuvanjem tipoloških značajki identiteta sela Poticati očuvanje raznolikosti okoliša, preoblikovanje i kvalitetan razvoj sela, poboljšavanje kakvoće životnoga standarda sela, obnovu i iskorištavanje postojećega stambenog fonda, obnavljanje i sanaciju manje kvalitetnih i degradiranih dijelova ruralnoga područja, zaštita objekata i područja glede očuvanja kulturnog naslijeđa, prilagodba novogradnje identitetu sela, usmjeravanje izgradnje na područja gdje je prometno-komunalna infrastruktura već riješena ili najbolje riješena Omogućiti građenje objekata u funkciji poljoprivredne proizvodnje (građevine za čuvanje voćnjaka, vinograda i maslinika, građevine za pohranu i veleprodaju poljoprivrednih proizvoda, građevina za uzgoj stoke i peradi, građevine za preradu poljoprivrednih i mesnih proizvoda, staklenici i plastenici, i dr.) Prostornom dokumentacijom omogućiti kvalitetnije povezivanje otoka s kopnom i otoka međusobno Osigurati površine zone za javno zelenilo, šetnice i dječja igrališta na otocima i ruralnim područjima
REZULTAT	Uređivanje naselja i stvaranje temelja za razvoj kvalitetne društveno/gospodarske podloge za život u naseljima ruralnog i suburbanog karaktera
NOSITELJI	UO za poljoprivredu i razvitak otoka/Zavod za prostorno uređenje
PARTNERI U PROVEDBI	UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša, ostali upravni odjeli, otočke udruge/zadruga i LAG otoci
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalno stanovništvo, udruge, zadruga, privredni subjekti i LAG otoci
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. pripremljenih i provedenih projekata/intervencija uređenja povećanje br. stanovnika na otocima

STRATEŠKI CILJ	4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA
PRIORITET	4.1. Razvoj prostora i infrastrukture
MJERA	4.1.2. Razvoj sustava vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanje otpadnih voda, te sustava gospodarenja otpadom na otocima
SVRHA MJERE	Razviti efikasan i kapacitetima dostatan komunalni sustav na otocima; Smanjiti pritiske na okoliš, posebice u sezoni

CILJ MJERE	Omogućiti nesmetanu i količinski dovoljnu opskrbu otoka vodom; Unaprijediti postojeći sustav odvodnje otpadnih voda na područjima bez kanalizacije; Usmjerenim akcijama utjecati na smanjenje nastanka otpada
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Nastaviti pripreme radnje, planirati i ulagati u dokumentaciju za izgradnju otočnog cjevovoda za južnu skupinu otoka (Iž i Rava), te zapadnu skupinu otoka (Molat, Ist, Premuda, Silba i Olib) Omogućiti nesmetanu i efikasnu vodoopskrbu do izgradnje sustava putem izgradnje mreža, te vodosprema s mogućnošću punjenja putem brodova vodonosaca ili desalinizacijom bočate vode Uvođenje u primjenu suvremenih uređaja za sustavno kondicioniranje otpadnih voda te primjenu suvremenih uređaja za pročišćavanje otpadnih voda (kod septičkih jama) Izbjegavanje nastanka otpada kroz promotivne aktivnosti i edukacije o ekološkoj jedinstvenosti zadarskih otoka, te u tom kontekstu smanjenju negativnih utjecaja na okoliš ograničavanjem neodgovornog ponašanja (divlja odlagališta, nekvalitetne septičke jame, opasni otpad, odvojeno prikupljanje, i td.) Uspostava zelenih otoka, postavljanje spremnika za posebne vrste otpada
REZULTAT	Efikasan i ekološki prihvatljiv komunalni sustav zadarskih otoka
NOSITELJI	UO za poljoprivredu i razvitak otoka
PARTNERI U PROVEDBI	Vodovod d.o.o., Odvodnja d.o.o.
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalno stanovništvo otoka
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. projekata/intervencija u području vodoopskrbe otoka br. novih priključaka na mrežu izrađena dokumentacija za kompletni sustav vodoopskrbe

STRATEŠKI CILJ	4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA
PRIORITET	4.1. Razvoj prostora i infrastrukture
MJERA	4.1.3. Povećanje dostupnosti širokopojsnog pristupa Internetu na otocima
SVRHA MJERE	Na otocima kao područjima na kojima djelomično ili u potpunosti ne postoji dostatan komercijalni interes za izgradnju širokopojsnih mreža od strane operatora elektroničkih komunikacija potrebno je da jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave preuzmu vodeću ulogu u poticanju izgradnje širokopojsnih mreža kroz financiranje i sufinanciranje odgovarajućih projekata.
CILJ MJERE	Povećati dostupnost širokopojsnog pristupa Internetu na otocima
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Poticati donošenja dokumenata prostornog uređenja kojima se omogućuje izgradnja infrastrukture pokretnih i nepokretnih komunikacijskih mreža Ulagati u razvoj postojećih komunikacijskih mreža i izgradnju nove infrastrukture širokopojsnog pristupa Povezivanje javnopravnih tijela na širokopojsni pristup Pripremati projekte za financiranje razvoja infrastrukture širokopojsnog pristupa iz fondova Europske unije Poticanje razvoja programa pružanja Internetskih usluga s kopna na otok (ulagati u programe koji mogu stanovnicima otoka osigurati usluge s kopna, poput zdravstvenih, obrazovnih ili poslovnih usluga (e-škole, e-zdravlje, e-poslovanje, i dr.)), a koje se temelje na Internetu
REZULTAT	Povećana dostupnost širokopojsnog Interneta kroz izgradnju infrastrukture, i poticanje razvoja Internet usluga
NOSITELJI	UO za poljoprivredu i razvitak otoka
PARTNERI U PROVEDBI	UO za gospodarstvo, Zadarska županija, otočki LAG
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> stanovnici otoka i turisti, privatni i poslovni korisnici
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. priključaka na Internet br. projekata koji doprinose cilju mjere

STRATEŠKI CILJ	4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA
PRIORITET	4.1. Razvoj prostora i infrastrukture
MJERA	4.1.4. Prilagodba prometnih tokova s kopna prema otocima sukladno sa razvojnim potrebama
SVRHA MJERE	Poboljšanje uvjeta i povećanje kvalitete života otočana osiguranjem kvalitetnije i efikasnije povezanosti otoka s kopnom.
CILJ MJERE	Povećati intenzitet prometa i prilagoditi prometne tokove s kopna prema otocima i između otoka
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Odvajanje putničkog i trajektnog prometa i osiguranje prikladnih lokacija za pojedinu vrstu Organiziranje kvalitetnog međuotočnog povezivanja i povezivanja otoka sa gradom Uvođenje brzih brodskih pruga i kvalitetnije dnevne veze sa gradom
REZULTAT	Intenzivniji međuotočni promet i promet između otoka i kopna
NOSITELJI	UO za poljoprivredu i razvitak otoka
PARTNERI U PROVEDBI	Zadarska županija, Jadrolinija, lokalni prijevoznici
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> stanovnici otoka i turisti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. prometnih linija intenzitet prometnih linija

STRATEŠKI CILJ	4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA
PRIORITET	4.1. Razvoj prostora i infrastrukture
MJERA	4.1.5. Izgradnja i održavanje lokalnih i nerazvrstanih cesta te šumskih i poljskih putova
SVRHA MJERE	Osiguravanje kvalitetnije prometne povezanost
CILJ MJERE	Povećati kvalitetu prometovanja na otocima i do udaljenih naselja

SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje izrade projektne dokumentacije Izgradnja i obnove lokalnih i nerazvrstanih cesta, te šumskih i protupožarnih putova
REZULTAT	Povećana prometna dostupnost i osiguran uvjeti za kvalitetniju prometnu komunikaciju
NOSITELJI	UO za poljoprivredu i razvitak otoka
PARTNERI U PROVEDBI	Zadarska županija, JLS, komunalna poduzeća, Hrvatske šume
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalno stanovništvo, lokalno gospodarstvo
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. izgrađenih ili obnovljenih lokalnih i nerazvrstanih cesta br. izgrađenih ili obnovljenih šumskih i protupožarnih putova

STRATEŠKI CILJ	4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA
PRIORITET	4.1. Razvoj prostora i infrastrukture
MJERA	4.1.6. Izgradnja, obnova i održavanje mjesnih luka i iskrčajnih mjesta, te punktova opskrbe za nautičare
SVRHA MJERE	Razvoj i transformacija luka za kvalitetniji prihvata na otocima
CILJ MJERE	Unaprijediti uvjete za pomorski prijevoz i nautičare
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Definiranje plana obnove i izgradnje mjesnih luka i iskrčajnih mjesta Izgradnja i obnova mjesnih luka i iskrčajnih mjesta Planirati i poticati izgradnju benzinskih postaja na otocima uz plovne putove, u skladu visokim okolišnim standardima
REZULTAT	Unaprjeđena infrastruktura pomorskog prometa na otocima
NOSITELJI	UO za poljoprivredu i razvitak otoka
PARTNERI U PROVEDBI	Zadarska županija
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> Ribari, lokalno stanovništvo, nautičari i turisti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. izgrađenih/uređenih mjesnih luka i iskrčajnih mjesta br. izgrađenih/uređenih punktova za nautičare

STRATEŠKI CILJ	4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA
PRIORITET	4.2. Razvoj društvene infrastrukture
MJERA	4.2.1. Razvoj cjeloživotnog obrazovanja i specijaliziranih obrazovnih programa
SVRHA MJERE	Pružiti mogućnosti lokalnom stanovništvu otoka za kontinuiranim obrazovanjem i usavršavanjem u svim životnim dobima. Poticanje društvene uključenosti, razvoj aktivnoga građanstva, razvijanje individualnih potencijala pojedinaca, te postizanje veće konkurentnosti i trajne zapošljivosti.
CILJ MJERE	Organizirati i poticati organiziranje cjeloživotnog obrazovanja kao i specijaliziranih obrazovnih programa za stanovnike otoka
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Poticati organiziranje različitih seminara, radionica, tečajeva i ostalih aktivnosti s ciljem unaprjeđenja znanja, vještina i kompetencija stanovnika otoka
REZULTAT	Povećana razina znanja, uključenosti i kvalifikacija stanovništva potrebnog za samoostvarenje, povećanje kvalitete življenja, poboljšanje obrazovne strukture stanovništva, trajno osuvremenjivanje sadržaja i metoda obrazovanja na svim razinama obrazovnog sustava
NOSITELJI	UO za poljoprivredu i razvitak otoka/UO za odgoj i školstvo
PARTNERI U PROVEDBI	razne udruge, obrazovne institucije i obrazovne organizacije
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> stanovništvo otoka u svim životnim dobima
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. polaznika edukacijskih programa br. održanih programa godišnje

STRATEŠKI CILJ	4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA
PRIORITET	4.2. Razvoj društvene infrastrukture
MJERA	4.2.2. Unaprjeđenje tradicijske, kulturne i športske ponude na otocima
SVRHA MJERE	Promocija kulture, tradicije i načina života otočana; Poticanje uključenosti stanovništva kroz različite kulturne i športske događaje i aktivnosti; Revitalizacija života na otocima
CILJ MJERE	Promovirati kulturu, tradiciju i način života otočana poticanjem organiziranja raznih događaja kulturnog i športskog karaktera
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Organizacija događanja poput kazališnih predstava, manifestacija, športskih turnira, ljetne školske lige, školskih izleta i raznih drugih tematskih događanja s ciljem promocije otočkog načina življenja i revitalizacije otoka
REZULTAT	Unaprjeđena ponuda kulturnih i športskih događanja na otocima
NOSITELJI	UO za poljoprivredu i razvitak otoka/UO za kulturu i šport
PARTNERI U PROVEDBI	institucije u kulturi, udruge, Zadarska županija, LAG otoci i dr.
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> stanovništvo otoka i ostali posjetitelji
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. aktivnosti godišnje br. posjetitelja događanja

STRATEŠKI CILJ	4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA
PRIORITET	4.2. Razvoj društvene infrastrukture
MJERA	4.2.3. Obnova i revitalizacija zapuštenih prostora i objekata društvene namjene

SVRHA MJERE	Privođenje svrsi javnih prostora i objekata na atraktivnim lokacijama; Korištenje istih za društvene namjene i kreiranje novih sadržaja za otočane
CILJ MJERE	Analizirati stanje te postepeno obnavljati i privoditi svrsi zapuštene prostore i objekte društvene namjene
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Analizirati stanje postojećih materijalnih ostataka bivše društvene imovine i napuštenih prostora te valorizirati i djelomično rekonstruirati kao spomenički kompleks ili neki drugi oblik javne društvene infrastrukture
REZULTAT	Izrađen pregled stanja zapuštenih prostora i objekata društvene namjene te rekonstruirani prostori s definiranom namjenom
NOSITELJI	UO za poljoprivredu i razvitak otoka
PARTNERI U PROVEDBI	UO graditeljstvo i zaštitu okoliša, ostali upravni odjeli, Zadarska županija, LAG otoci
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> stanovništvo otoka
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. rekonstruiranih prostora/objekata

STRATEŠKI CILJ	4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA
PRIORITET	4.2. Razvoj društvene infrastrukture
MJERA	4.2.4. Unaprijeđenje medicinske skrbi i skrbi o starijim osobama na svakom otoku
SVRHA MJERE	Viša razina kvalitete i dostupnosti medicinske skrbi i skrbi o starijim osobama na otocima
CILJ MJERE	Unaprijediti uvjete za pružanje medicinske skrbi i skrbi o starijim i nemoćnim osobama
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> U suradnji s lokalnim stanovništvom i udrugama unaprijediti uvjete za obavljanje medicinskih usluga i usluga socijalne skrbi poput osiguravanja brzog plovila za medicinske potrebe, kvalitetne skrbi i njege te pomoći u kući osobama starije životne dobi (gerontodomačice), kućni majstor za pomoć starijim osobama, i dr.
REZULTAT	Organizirani novi programi te poboljšani uvjeti za obavljanje medicinske i socijalne skrbi na otocima
NOSITELJI	UO za poljoprivredu i razvitak otoka
PARTNERI U PROVEDBI	UO za zdravstvo i socijalnu skrb, udruge i druge zdravstvene i institucije socijalne skrbi
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> stanovništvo otoka i turisti
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. korisnika medicinskih usluga i usluga socijalne skrbi na otocima br. programa unaprijeđenja medicinske skrbi i skrbi o starijim i nemoćnim

STRATEŠKI CILJ	4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA
PRIORITET	4.3. Razvoj turizma, poljoprivrede i ribarstva
MJERA	4.3.1. Poticanje proizvodnje, prerade, trženja i promocije poljoprivrednih i ribljih proizvoda
SVRHA MJERE	Povećati konkurentnost poljoprivrednih proizvođača i ribara; Poticati ulaganje u prepoznatljivost domaćih i ekoloških proizvoda; Formirati programe potpora proizvodnji, preradi, trženju i promociji domaćih poljoprivrednih i ribljih proizvoda
CILJ MJERE	Povećati vrijednost prodaje i prepoznatljivosti poljoprivredno-prehrambenih i ribljih proizvoda
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje izrade projektne dokumentacije za izgradnju proizvođačkih objekata Potpore izgradnji i uređenju objekata za preradu i prodaju proizvoda, nabavka opreme za preradu i prodaju proizvoda, razvitak inovativnih načina prodaje, dizajn i izrada promotivnog materijala, oglašavanje. Poticanje trženja autohtonih i ekoloških proizvoda putem manifestacija, organizacije prodajnih prostora i pomoći u distribuciji proizvoda
REZULTAT	Viša prepoznatljivost autohtonih i ekoloških proizvoda zadarskog područja; Povećana prodaja domaćih proizvoda kroz realizirane potpore i organizirane promotivne manifestacije, sajmove, ruralne prodavaonice, i dr.
NOSITELJI	UO za poljoprivredu i razvitak otoka
PARTNERI U PROVEDBI	Zadarska županija, poljoprivredne i ribarske udruge i zadruge, HPK, HPA, Sveučilište, idr.
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalni poljoprivredni proizvođači i ribari proizvođačke udruge, zadruge, tvrtke, obrti i OPG-i
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. korisnika programa potpora ruralnom razvoju br. održanih događanja sa ciljem promocije lokalnih proizvoda

STRATEŠKI CILJ	4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA
PRIORITET	4.3. Razvoj turizma, poljoprivrede i ribarstva
MJERA	4.3.2. Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti
SVRHA MJERE	Diversifikacija gospodarskih djelatnosti omogućuje povećanje zaposlenosti i dohotka u ruralnom prostoru, a to je jedna od najvažnijih pretpostavki za razvoj ruralnog prostora. Diversifikacija, uz djelatnosti koje su vezane uz poljoprivrednu proizvodnju, obuhvaća razvitak ostalih nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom prostoru, a prije svega razvitak ruralnog turizma, tradicijskih zanata, te razvoj proizvodnje energije iz obnovljivih izvora.
CILJ MJERE	Poticati razvoj agroturističke ponude u ruralnom području, te selektivnih oblika turizma koji se temelje na prirodnoj, tradicijskoj i kulturnoj-povijesnoj baštini te aktivni turizam; Poticati izgradnju manjih pogona (do 30 kW) za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, te ostale ne poljoprivredne djelatnosti
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Poticati razvoj te osmisliti programe potpora i promocijske aktivnosti vezane uz razvoj turističke ponude na OPG-u, razvoj tematskih putova, razvoj selektivnih oblika turizma, umrežavanje i promocija ruralne turističke ponude, obnova kamenih ograda (mocira), i druge ne poljoprivredne djelatnosti Identifikacija i vrednovanje tradicijskih zanata (stolarske radione, radionice za gradnju i popravak manjih brodica, lončarstvo i sl.), te poticanje uređenja i opremanje proizvodnih i prodajnih prostora; Dizajn, proizvodnja, prodaja i promocija suvenira, korištenje tradicijskih zanata u turističke svrhe, tečajevi za

	tradicijske zanate <ul style="list-style-type: none"> Potpora izgradnji pogona za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora; Promocija ulaganja u obnovljive izvore energije
REZULTAT	Povećane mogućnosti za bavljenje raznim ne poljoprivrednim djelatnostima na otocima i ostalom ruralnom području
NOSITELJI	UO za poljoprivredu i razvitak otoka
PARTNERI U PROVEDBI	ostali upravni odjelu, Zadarska županija, ZADRA nova, i dr.
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalno stanovništvo, tvrtke, obrti, zadruge
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. korisnika programa potpora ruralnom razvoju br. financiranih projekata/događanja broj komercijaliziranih tradicijskih suvenira broj gospodarskih subjekata koji se bave tradicijskim zanatima

STRATEŠKI CILJ	4. ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA
PRIORITET	4.3. Razvoj turizma, poljoprivrede i ribarstva
MJERA	4.3.3. Razvoj infrastrukture za potrebe sektora ribarstva
SVRHA MJERE	Jačanje ribarstva kao jedne od najperspektivnijih županijskih gospodarskih grana. Poboljšanje uvjeta za bavljenje ribarstvom na zadarskim otocima
CILJ MJERE	Razviti infrastrukturu sukladno EU normama
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Osiguravanje minimalnih higijenskih uvjeta za prodaju ribe; Usklađivanje gradskog prostornog plana s potrebama sektora ribarstva; Izgradnja infrastrukture i suprastrukture i osiguravanje komunalne infrastrukture za potrebe sektora;
REZULTAT	Suvremeno uređena i opremljena infrastruktura i suprastruktura za ribare, sukladno najvišim EU standardima
NOSITELJI	UO za poljoprivredu i razvitak otoka
PARTNERI U PROVEDBI	ostali upravni odjeli, Zadarska županija, Zavod za prostorno uređenje
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> ribari
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. intervencija na infrastrukturi br. intervencija u prostornim planovima

5. POVEĆANJE EFIKASNOSTI UPRAVLJANJA RAZVOJEM

STRATEŠKI CILJ	5. POVEĆANJE EFIKASNOSTI UPRAVLJANJA RAZVOJEM
PRIORITET	5.1. Povećanje kompetencija i unaprjeđenje sustava za upravljanje razvojem
MJERA	5.1.1. Jačanje kapaciteta za korištenje sredstava EU
SVRHA MJERE	Angažirati lokalne ljudske kapacitete i organizirati timove unutar odjela, javnih institucija i poduzeća za praćenje EU procesa, umrežavanje s partnerima, diseminaciju informacija, te pripremu i provedbu EU projekata, a sve sa ciljem podizanja apsorpcijskih kapaciteta za privlačenje sredstava EU
CILJ MJERE	Organizirati lokalne resurse te ojačati kapacitete za korištenje sredstava EU
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Omogućiti djelatnicima javne uprave iz svih odjela, te javnih institucija s područja grada (muzeja, knjižnice, kazališta, škola, javnih poduzeća, domova i dr.), te udruga pohađanje edukacija, informativnih radionica i prezentacija važnih za korištenje sredstava EU (PRAG procedure, pisanje i provedba projekata, praćenje procedura vezanih uz EU Strukturne fondove i dr.) Organizirati timove s područja grada koji će u suradnji s Povjerenstvom za pripremu i provedbu europskih projekata Grada Zadra, pripremati projekte za Strukturne fondove EU
REZULTAT	Ojačani kapaciteti za privlačenje EU sredstava
NOSITELJI	UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	ostali upravni odjeli, sve javne institucije s područja grada, javna poduzeća i udruge
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> zaposlenici javne uprave, javne institucije i poduzeća, udruge
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. polaznika edukacija/prezentacija/radionica br. prijavljenih EU projekata br. projekata u provedbi

STRATEŠKI CILJ	5. POVEĆANJE EFIKASNOSTI UPRAVLJANJA RAZVOJEM
PRIORITET	5.1. Povećanje kompetencija i unaprjeđenje sustava za upravljanje razvojem
MJERA	5.1.2. Poticanje širenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija u javnom upravljanju i poboljšanju javnih usluga
SVRHA MJERE	Unaprijediti efikasnost i transparentnost javnog servisa; Uz pomoć novih ICT alata i sistema unaprijediti komunikaciju prema građanima
CILJ MJERE	Informiranje, osposobljavanje, te izgradnja sustava javne uprave za korištenje novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje digitalne interakcije između javne uprave i građana u svim segmentima javnoga upravljanja implementacijom novih ICT rješenja (npr. e-skriptarnica, digitalizacija knjižnične građe, izdavanje raznih potvrda, dozvola i odobrenja putem Interneta, prezentacija grada i komunikacija s turistima putem HotSpot-ova i dr.) Poticanje sudjelovanja na predavanjima, radionicama i tečajevima kojima su predmet nove informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT)

REZULTAT	Podignuta razina kvalitete javne usluge građanima
NOSITELJI	UO za gospodarstvo
PARTNERI U PROVEDBI	ostali upravni odjeli, sve javne institucije s područja grada, javna poduzeća i udruge
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> lokalno stanovništvo, predstavnici javne uprave i drugih institucija
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. implementiranih rješenja digitalizacije i širenja

STRATEŠKI CILJ	5. POVEĆANJE EFIKASNOSTI UPRAVLJANJA RAZVOJEM
PRIORITET	5.1. Povećanje kompetencija i unaprjeđenje sustava za upravljanje razvojem
MJERA	5.1.3. Kontinuirano osposobljavanje i obrazovanje u skladu s potrebama javnog upravljanja
SVRHA MJERE	Jačanje znanja i kompetencija javne uprave; Efikasnije strateško planiranje i strateško upravljanje; Kvalitetniji i efikasniji javni servis
CILJ MJERE	Omogućiti osposobljavanje djelatnika javne uprave u svim segmentima javnog upravljanja
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Poticati pohađanje stručnih seminara, predavanja, programa razmjene iskustava i drugih specijaliziranih edukacijskih programa djelatnika javne uprave u svim područjima javnog upravljanja; Organiziranje posjete stručnim i znanstvenim institucijama, oglednim primjerima, udruženjima i institucijama u zemljama EU-a, a vezano uz lokalni razvoj. Osnažiti kapacitete gradske uprave (edukacija zaposlenika, rukovođenje, organizacija) za strateško planiranje razvoja i provedbu strateških odluka i planova. Standardizirati i razvijati postupke i procedure strateškog planiranja u skladu s najboljom praksom drugih europskih gradova. Izraditi nedostajuće strateške dokumente te pripremiti godišnje akcijske planove za sve usvojene dokumente
REZULTAT	Podignuta razina znanja i kompetencija djelatnika javne uprave
NOSITELJI	svi upravni odjeli ovisno o području
PARTNERI U PROVEDBI	institucije i tvrtke u vlasništvu grada, obrazovne agencije, škole, organizatori edukacija, tečajeva i radionica
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> zaposlenici javne uprave
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. polaznika edukacija/tečajeva br. održanih edukacija/tečajeva

STRATEŠKI CILJ	5. POVEĆANJE EFIKASNOSTI UPRAVLJANJA RAZVOJEM
PRIORITET	5.1. Povećanje kompetencija i unaprjeđenje sustava za upravljanje razvojem
MJERA	5.1.4. Unaprjeđenje upravljanja, protoka informacija i komunikacije između gradskih odjela, institucija i drugih javnih organizacija s područja grada
SVRHA MJERE	Unapređivanje suradnje između i unutar upravnih tijela, institucija i javnih poduzeća (javne uprave) kako bi se povećala njihova učinkovitost kroz bržu i efikasniju komunikaciju te bolji protok informacija. Uspostavljanje efikasnijeg sustava koordinacije između institucija i organizacija različitih sektora (npr. kultura, turizam, zaštita okoliša i dr.).
CILJ MJERE	Viša efikasnost javne uprave, učinkovita koordinacija i prijenos informacija unutar sustava gradske uprave
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Razviti mehanizme za unapređivanje komunikacije i protoka informacija između i unutar odjela gradske uprave, institucija i javnih poduzeća, te unaprijediti suradnju i koordinaciju sa institucijama koje nisu u vlasništvu grada ali čije djelovanje je od interesa za građane: <ul style="list-style-type: none"> detaljnou razradom standardiziranih pravila za međusobnu suradnju organiziranjem tematskih radnih sastanaka i debata sa predstavnicima sektora (npr. za sektor obrazovanja organizirati tromjesečne radne sastanke sa predstavnicima škola i obrazovnih udruga; ili za sektor turizma prije početka sezone okupiti sve predstavnike institucija/organizacija u turizmu za pripremu i koordinaciju događanja u sezoni; u kulturi oformiti tijelo koje može koordinirati svim institucijama u reguliranju kulturne ponude grada, i td.) edukacijom korisnika Izraditi višegodišnje razvojne planove odjela
REZULTAT	Povećana efikasnost upravljanja unutar javnog sektora
NOSITELJI	Ured gradonačelnika
PARTNERI U PROVEDBI	svi ostali upravni odjeli, institucije s područja grada, javne tvrtke
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> djelatnici upravnih odjela, javnih tvrtki i institucija
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. održanih tematskih radnih sastanaka br. educiranih korisnika

STRATEŠKI CILJ	5. POVEĆANJE EFIKASNOSTI UPRAVLJANJA RAZVOJEM
PRIORITET	5.1. Povećanje kompetencija i unaprjeđenje sustava za upravljanje razvojem
MJERA	5.1.5. Poboljšanje sustav mjerenja učinka i transparentnosti javnih programa
SVRHA MJERE	Postizanje više učinkovitosti trošenja javnih sredstava i više vrijednosti na uloženo; Osigurati kvalitetan javni pristup informacijama
CILJ MJERE	Unaprijediti sustav kontrole, praćenja i mjerenja financiranja javnih programa
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Uspostaviti sustav financiranja i subvencioniranja korisnika javnih sredstava prema kriterijima učinkovitosti i najvišeg javnog doprinosa Uvesti procedure evaluacije učinaka realiziranih javnih programa

	<ul style="list-style-type: none"> Sustav objavljivanja javnih informacija poboljšati na način da se informacije javnosti lako dostupne, razumljive i prilagođene korisniku.
REZULTAT	Efikasnije i efektivnije trošenje/ulaganje javnih sredstava
NOSITELJI	UO za financije
PARTNERI U PROVEDBI	svi ostali upravni odjeli
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> proračunski korisnici, zadruge, udruge i svi ostali korisnici proračunskih sredstava
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> uspostavljene nove procedure (obrasci, dokumentacija, i dr.) dostupni mjerljivi podaci o učincima pojedinih javnih programa novi oblici dostupnosti javnim informacijama (bilteni, Internet objave, i dr.)

STRATEŠKI CILJ	5. POVEĆANJE EFIKASNOSTI UPRAVLJANJA RAZVOJEM
PRIORITET	5.2. Učinkovito upravljanje gradskim prostorom i gradskom imovinom
MJERA	5.2.1. Unaprjeđenje sustava upravljanja prostorom i zemljištem
SVRHA MJERE	Ažurna i tehnički suvremena osnova za vođenje prava na nekretninama, tržište nekretninama i prostorno planiranje. Riješiti probleme vezane za upis u zemljišni registar i katastarski sustav kako bi se stvorili preduvjeti za gospodarski razvoj.
CILJ MJERE	Unaprjeđenje sustava zemljišnog registra i katastarskog sustava na području grada Zadra
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Primjena urbane komasacije za cjelovito uređenje zemljišta sukladno detaljnom planu uređenja; Uskladiti stanje u zemljišnim evidencijama sa stanjem na terenu – provesti katastarske izmjere i sve potrebne korake u sređivanju imovinsko pravnih odnosa; Sustavno provoditi digitalizaciju zemljišnih evidencija. Razvoj GIS sustava Uskladiti stanje u katastru i zemljišnim knjigama; Identificirati barijere u procesima zemljišnog registra i katastarskog sustava, te definirati mjere njihovog rješavanja
REZULTAT	Povećana dostupnost informacija i transparentnost procedura te stvoreni preduvjeti za ubrzane investicije
NOSITELJI	Područni ured za katastar Zadar
PARTNERI U PROVEDBI	Državna geodetska uprava, Ministarstvo pravosuđa
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> gradski upravni odjeli, trgovačka društva i ustanove, javna poduzeća, pravne osobe i građani, i dr.
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. upisanih čestica u zemljišnik veza između katastra i zemljišnika

STRATEŠKI CILJ	5. POVEĆANJE EFIKASNOSTI UPRAVLJANJA RAZVOJEM
PRIORITET	5.2. Učinkovito upravljanje gradskim prostorom i gradskom imovinom
MJERA	5.2.2. Jačanje kapaciteta ureda za izdavanje dozvola
SVRHA MJERE	Uklanjanje barijera investitorima. Olakšavanje kompleksne zakonske regulative. Smanjenje vremena potrebnog za obradu predmeta.
CILJ MJERE	Povećati učinkovitost sustava za izdavanje dozvola
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Staviti na raspolaganje sve potrebne financijske, stručne i kadrovske kapacitete ureda i pratećim službama; Omogućiti edukacije i stručno usavršavanje ureda u različitim disciplinama koje je potrebno svladati za učinkovito izdavanje dozvola ; Razvijati modele suradnje i projekte otklanjanja barijera pri izdavanju dozvola partnerstvom između ureda, drugih upravnih gradskih i državnih odjela, suda, državne geodetske službe, i dr.; Poticati osmišljavanje posebnih programa savjetovanja, praćenja i vođenja potencijalnih investitora u suradnji sa partnerskim institucijama.
REZULTAT	Učinkovitiji sustav provedbe dokumenata prostornog uređenja i građenja; Privlačnije okruženje za investitore
NOSITELJI	Upravni odjel za provedbu dokumenata prostornog uređenja i građenja
PARTNERI U PROVEDBI	ostali upravni odjeli,
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> zaposlenici odjela i drugih povezanih službi/institucija, poduzetnici i investitori, građani
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> br. riješenih predmeta godišnje br. polaznika edukacija br. formiranih partnerstva i projekata na otklanjanju barijera

STRATEŠKI CILJ	5. POVEĆANJE EFIKASNOSTI UPRAVLJANJA RAZVOJEM
PRIORITET	5.2. Učinkovito upravljanje gradskim prostorom i gradskom imovinom
MJERA	5.2.3. Poticanje modernizacije i racionalnog upravljanja gradskom imovinom
SVRHA MJERE	Stvaranje poticajnih uvjeta za razvoj strateški identificiranih razvojnih djelatnosti grada (poduzetništvo, tradicijski obrti, proizvodnja autohtonih proizvoda visoke dodane vrijednosti, poticanje razvoja deficitarnih tipova udruga, i dr.);
CILJ MJERE	Učinkovito gospodarenje gradskom imovinom sukladno definiranim strateškim smjernicama sa krajnjom svrhom poticanja identificiranih razvojnih sektora grada
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Izraditi detaljnu klasifikaciju gradskih poslovnih i stambenih prostora, javnih površina i zemljišta te je učiniti javno dostupnom; Izraditi višegodišnje planove načina upravljanja imovinom, te sukladno strateškim smjernicama razvoja grada odrediti prioritetne namjene prostora, te sustav poticanja gospodarstva (npr. smanjiti rentu tradicijskim obrtima, proizvođačima autohtonih suvenira, smanjiti cijene najma udrugama koje djeluju u deficitarnim područjima i sl.).

REZULTAT	Definirano strateško usmjerenje upravljanja gradskom imovinom; Učinkovitije korištenje postojećih kapaciteta
NOSITELJI	Upravni odjel za gospodarenje gradskom imovinom
PARTNERI U PROVEDBI	Ostali upravni odjeli
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> udruge, socijalni slučajevi, građani koji ostvaraju propisana prava i svi ostali građani korisnici javnih prostora
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> izrađena analiza stanja (klasifikacija) izrađeni višegodišnji planovi

STRATEŠKI CILJ	5. POVEĆANJE EFIKASNOSTI UPRAVLJANJA RAZVOJEM
PRIORITET	5.3. Jačanje kapaciteta civilnog sektora
MJERA	5.3.1. Potpore djelovanju, osposobljavanju i transparentnosti rada lokalnih udruga
SVRHA MJERE	Unaprijediti kapacitete civilnog sektora kako bi se na taj način doprinijelo povećanju efikasnosti u pripremi, donošenju i provođenju javnih politika s krajnjim ciljem unaprjeđenja cjelokupnog razvoja Grada Zadra.
CILJ MJERE	Jačanje kapaciteta civilnog sektora za aktivno sudjelovanje u upravljanju razvojem Grada kroz poticanje osnivanja i djelovanja udruga (posebno u deficitarnim područjima djelovanja), povećanje transparentnosti financiranja, unaprjeđenje sustava mjerenja učinaka programa udruga i jačanje upravljačkih i stručnih kapaciteta udruga.
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Izraditi analizu stanja i učinkovitosti rada organizacija civilnog društva te definirati ključne smjernice za unaprjeđenje njihovog djelovanja; Poticanje osnivanja i djelovanja udruga, posebno u sektorima koji su identificirani kao deficitarni; Unaprijediti sustav financiranja i mjerenja učinaka programa i projekata civilnog društva financiranih proračunskim sredstvima; Jačati upravljačke i stručne kapacitete organizacija civilnog sektora za pripremu i provedbu projekata financiranih nacionalnim, EU i međunarodnim sredstvima; Jačati svijest građana o važnosti i mogućnostima djelovanja organizacija civilnog društva u pripremi, donošenju i provođenju javnih politika kroz organizaciju tribina, skupova i sl.; Poticanje volonterstva i ostalih aktivnosti od opće dobrobiti za zajednicu.
REZULTAT	Ojačani kapaciteti za rast i razvoj udruga, posebno u deficitarnim područjima
NOSITELJI	Grad Zadar – UO za kulturu i šport
PARTNERI U PROVEDBI	Ostali UO Grada Zadra, organizacije civilnog društva koje djeluju na području grada Zadra, volonterske organizacije
KORISNICI	Lokalno stanovništvo, organizacije civilnog društva, volonterske organizacije
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> Usvojene ključne smjernice za unaprjeđenje djelovanja organizacija civilnog društva Br. novoosnovanih udruga posebno u deficitarnim sektorima Br. osposobljenih djelatnika organizacija civilnog sektora za pripremu i provedbu projekata financiranih nacionalnim, EU i međunarodnim sredstvima

STRATEŠKI CILJ	5. POVEĆANJE EFIKASNOSTI UPRAVLJANJA RAZVOJEM
PRIORITET	5.3. Jačanje kapaciteta civilnog sektora
MJERA	5.3.2. Razvoj partnerstva između javnog, civilnog i gospodarskog sektora
SVRHA MJERE	Unaprijediti komunikaciju i stvoriti snažno partnerstvo između javnog, civilnog i gospodarskog sektora kako bi se unaprijedila priprema, donošenje i provođenje javnih politika od interesa za razvoj Grada Zadra.
CILJ MJERE	Poticati veću uključenost, informiranost i zajedničku suradnju javnog, civilnog i privatnog sektora na temama od javnog značaja
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> Izraditi programe suradnje s civilnim društvom i gospodarskim sektorom, te definirati teme od zajedničkog interesa; Poticati organizaciju tribina, okruglih stolova i tematskih sastanaka o aktualnim javnim temama; Razvijanje partnerstva organizacija civilnog društva i javnog sektora na projektima financiranim iz nacionalnih, EU i međunarodnih sredstava Poticanje umrežavanja organizacija civilnog društva, gospodarskog i javnog sektora u svrhu realiziranja programa i projekata važnih za unaprjeđenje razvoja Grada
REZULTAT	Postignuta viša razina uključenosti, zajedničkih suradnji i informiranosti predstavnika javnog, civilnog i privatnog sektora u procesima donošenja razvojnih politika i upravljanja gradom
NOSITELJI	Grad Zadar – UO za kulturu i šport
PARTNERI U PROVEDBI	Ostali UO Grada Zadra, organizacije civilnog društva koje djeluju na području grada Zadra, gospodarstvenici
KORISNICI	<ul style="list-style-type: none"> Lokalno stanovništvo, organizacije civilnog društva, gospodarstvenici
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> Br. potpisanih sporazuma o suradnji i partnerstava između organizacija civilnog društva na lokalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini Br. nominiranih i provedenih projekata financiranih iz nacionalnih, EU i međunarodnih sredstava u partnerstvu javnog i civilnog sektora

STRATEŠKI CILJ	5. POVEĆANJE EFIKASNOSTI UPRAVLJANJA RAZVOJEM
PRIORITET	5.4. Jačanje međugradske, međuzupanijske, prekogranične i međunarodne suradnje
MJERA	5.4.1. Jačanje uloge grada u međunarodnim organizacijama i udruženjima i uključivanje u nove organizacije
SVRHA MJERE	Jačanje prekogranične i međunarodne prepoznatljivosti grada. Viša uključenost u raznim međunarodnim

	organizacijama, posebno onim koje djeluju sa svrhom promicanja EU razvoja. Zastupanje i prezentacija interesa grada u međunarodnim organizacijama.
CILJ MJERE	Unaprijediti ulogu grada u postojećim međunarodnim organizacijama i udruženjima te poticati uključivanje u nove
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jačati prepoznatljivost Grada Zadra kroz aktivnije sudjelovanje u zajedničkim projektima sa postojećim gradovima prijateljima i članovima međunarodnih udruženja ▪ Širiti mrežu međunarodnih partnerstva, kroz članstva u međunarodnim udruženjima, bratimljenje sa drugim gradovima, regijama i institucijama
REZULTAT	Grad Zadar prepoznat kao aktivan partner i sudionik u aktivnostima međunarodne suradnje u postojećim i novim međunarodnim organizacijama i udruženjima
NOSITELJI	Grad Zadar – ured gradonačelnika
PARTNERI U PROVEDBI	Ostali UO Grada Zadra, ZADRA nova
KORISNICI	Upravna tijela Grada Zadra, ZADRA nova, institucije i tvrtke u vlasništvu Grada, lokalno stanovništvo, gospodarstvenici, ostale institucije koje djeluju na području Grada
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj kandidiranih i provedenih projekata međunarodne suradnje ▪ Broj potpisanih ugovora o partnerstvu, suradnji i bratimljenju sa drugim gradovima, regijama i institucijama

STRATEŠKI CILJ	5. POVEĆANJE EFIKASNOSTI UPRAVLJANJA RAZVOJEM
PRIORITET	5.4. Jačanje međugradske, međužupanijske, prekogranične i međunarodne suradnje
MJERA	5.4.2. Unaprjeđenje suradnje i razvoj zajedničkih projekata sa partnerskim gradovima i institucijama iz drugih županija i prekograničnog prostora
SVRHA MJERE	Jačanje suradnje i upravljačkih kapaciteta kroz pripremu i implementaciju EU projekata prekogranične suradnje te Programa zajednice sa partnerima iz prekograničnog prostora
CILJ MJERE	Unaprijediti suradnju na pripremi i provedbi partnerskih međunarodnih projekata
SADRŽAJ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Odrediti strateške smjernice i prioritete u međunarodnoj suradnji, te stvoriti bazu projekata međunarodne suradnje ▪ Unaprijediti koordinaciju i suradnju sa svim dionicima pri pripremi i provedbi projekata međunarodne suradnje ▪ Unaprijediti razinu osposobljenosti djelatnika gradske uprave kao i kapacitete djelatnika tvrtki i institucija u vlasništvu Grada Zadra za pripremu i provedbu projekata međuregionalne i međunarodne suradnje ▪ Osigurati efikasnu strukturu (projektni radni timovi) za kontinuirano praćenje, pripremu i provedbu projekata međunarodne suradnje
REZULTAT	Viša uključenost grada, gradskih institucija i organizacija u međunarodne projekte
NOSITELJI	Grad Zadar – ured gradonačelnika
PARTNERI U PROVEDBI	Ostali UO Grada Zadra, ZADRA nova, institucije i tvrtke u vlasništvu Grada
KORISNICI	Upravna tijela Grada Zadra, ZADRA nova, institucije i tvrtke u vlasništvu Grada, lokalno stanovništvo, gospodarstvenici, ostale institucije koje djeluju na području Grada
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Povećan broj projekata i veća iskorištenost sredstava iz EU i drugih izvora ostvarenih u partnerstvu sa gradovima i institucijama iz drugih županija i prekograničnog prostora

4. Usklađenost Strategije razvoja grada Zadra s dokumentima više razine

Strategija Grad Zadra je razvojni dokument koji je i podloga za korištenje fondova Europske unije. Strateški ciljevi Grada usklađeni su s prioritetima i ciljevima definiranim gospodarskom strategijom EU, pod nazivom „EUROPA 2020 – strategija za pametan, održiv i uključiv rast“³³. Ova je strategija, kao nasljednica Lisabonske strategije, usvojena slijedom potreba da se izađe iz krize i da se EU uvođenje srednjoročnih i dugoročnih reformi transformira u ekonomiju koja će ostvarivati visoke stope zaposlenosti, produktivnosti i društvene povezanosti.

U kontekstu skorog pristupanja Europskoj uniji, Hrvatska je zaprimila Prijedlog za pripremu i prioritete programskih dokumenta, koji predstavlja polazište za otvaranje dijaloga oko sadržaja Partnerskog sporazuma i Operativnih programa, koje će Hrvatska podnijeti Europskoj komisiji za potrebe sufinanciranja investicijskih prioriteta u okviru novog proračunskog razdoblja Europske unije od 2014. do 2020. godine.

Strateški ciljevi razvoja Grada Zadra su u skladu s ciljevima i prioritetima Županijske razvojne strategije Zadarske županije za razdoblje 2011.- 2013. Također su usklađeni sa ciljevima i prioritetima Strategije regionalnog razvoja RH i s ciljevima i prioritetima na razini NUTS 2 regije Jadranska Hrvatska te s Operativnim programima Nacionalnog strateškog referentnog okvira 2012. – 2013. kako je prikazano u tablici.

³³ http://ec.europa.eu/europa2020/index_en.htm

Tablica 42.: Odnos ciljeva Strategije Grada Zadra, ŽRS, SRRH i NSRO

Ciljevi i prioriteti strategije Grada Zadra		Ciljevi i prioriteti Zadarske županije	Ciljevi i prioriteti SRRH 2011. - 2013. za Jadransku hrvatsku	Ciljevi i prioriteti NSRO 2012. - 2013. (operativni programi)
CILJ 1.: OČUVANJE I ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA TE UNAPRIJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA GRADA				
Prioritet 1.1.	Unaprjeđenje i održivo korištenje prostora grada	Prioritet 4.1. Razvoj komunalne infrastrukture i usluga	Prioritet 1.: Održivo gospodarenje prirodnim i kulturnim vrijednostima u svrhu jačanja konkurentnosti regije Prioritet 2.: Razvoj regionalne infrastrukture	Operativni program <i>Okoliš i energetika</i> , prioritetna os 1: Intervencije u gospodarenju otpadom, kakvoći zraka, zaštiti prirode i sektoru energetike prioritetna os 2: Intervencije u sektoru gospodarenja vodama,
Prioritet 1.2.	Razvoj i unaprjeđenje infrastrukturnog sustava grada	Prioritet 4.1. Razvoj komunalne infrastrukture i usluga	Prioritet 2.: Razvoj regionalne infrastrukture	Operativni program <i>Okoliš i energetika</i> , prioritetna os 1: Intervencije u gospodarenju otpadom, kakvoći zraka, zaštiti prirode i sektoru energetike prioritetna os 2: Intervencije u sektoru gospodarenja vodama,
Prioritet 1.3.	Razvoj prometne mreže grada	Prioritet 4.3. Razvoj i učinkovito korištenje prometne infrastrukture i usluga	Prioritet 2.: Razvoj regionalne infrastrukture	Operativni program <i>Promet</i> , prioritetna os 2: Razvoj i modernizacija regionalne prometne infrastrukture
Prioritet 1.4.	Održivo gospodarenje energijom i povećanje udjela obnovljivih izvora energije	Prioritet 4.4. Unaprjeđenje zaštite okoliša i povećanje energetske učinkovitosti	Prioritet 1.: Održivo gospodarenje prirodnim, kulturnim i povijesnim vrijednostima u svrhu jačanja konkurentnosti regije;	Operativni program <i>Okoliš i energetika</i> , prioritetna os 1: Intervencije u gospodarenju otpadom, kakvoći zraka, zaštiti prirode i sektoru energetike ;
CILJ 2.: POVEĆANJE GOSPODARSKE KONKURENTNOSTI				
Prioritet 2.1.	Poticanje održivog razvoja industrije	Prioritet 2.3. Razvoj konkurentnog poduzetništva i turizma	Prioritet 3: jačanje konkurentnosti poslovnog sektora	Operativni program <i>Regionalna konkurentnost</i> ; prioritetna os 1: Jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva prioritetna os 2: Povećanje razvojnoga potencijala hrvatskih regija
Prioritet 2.2.	Unaprjeđenje poduzetničkog okruženja	Prioritet 2.3. Razvoj konkurentnog poduzetništva i turizma	Prioritet 3: jačanje konkurentnosti poslovnog sektora	Operativni program <i>Regionalna konkurentnost</i> ; prioritetna os 1: Jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva prioritetna os 2: Povećanje razvojnoga potencijala hrvatskih regija
Prioritet 2.3.	Razvoj turizma grada Zadra	Prioritet 2.3. Razvoj konkurentnog poduzetništva i turizma	Prioritet 3: jačanje konkurentnosti poslovnog sektora	Operativni program <i>Regionalna konkurentnost</i> prioritetna os 1: Jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva; prioritetna os 2: Povećanje razvojnoga potencijala hrvatskih regija
Prioritet 2.4.	Povećanje primjene znanja, inovacija i novih tehnologija u gospodarstvu	Prioritet 2.4. Uvođenje znanja, novih tehnologija i inovacija u gospodarstvo	Prioritet 3: jačanje konkurentnosti poslovnog sektora	Operativni program <i>Regionalna konkurentnost</i> prioritetna os 1: Jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva; prioritetna os 2: Povećanje razvojnoga potencijala hrvatskih regija
CILJ 3.: UNAPRIJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA I ZAŠTITA OKOLIŠA				
Prioritet 3.1.	Razvoj društvene infrastrukture i usluga	Prioritet 4.2. Razvoj društvene, zdravstvene i socijalne infrastrukture i usluga	Prioritet 2.: Razvoj regionalne infrastrukture	Operativni program <i>Regionalna konkurentnost</i> prioritetna os 2: Povećanje razvojnoga potencijala hrvatskih regija; Operativni program <i>Razvoj ljudskih potencijala</i> prioritetna os 3: Poboľšanje ljudskog kapitala u obrazovanju, istraživanju i razvoju;

Prioritet 3.2.	Unaprjeđenje kvalitete stanovanja i sigurnost stanovništva	Prioritet 4.2. Razvoj društvene, zdravstvene i socijalne infrastrukture i usluga	Prioritet 2.: Razvoj regionalne infrastrukture	Operativni program <i>Regionalna konkurentnost</i> prioritetna os 2: Povećanje razvojnoga potencijala hrvatskih regija
Prioritet 3.3.	Razvoj ljudskih potencijala	Prioritet 1.3.. Jačanje kapaciteta i učinkovitosti poduzetničkog sektora	Prioritet 3: jačanje konkurentnosti poslovnog sektora	Operativni program <i>Regionalna konkurentnost</i> prioritetna os 1: Jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva; Operativni program <i>Razvoj ljudskih potencijala</i> , Prioritetna os 1: Potpora pristupu održivom zapošljavanju i prilagodljivosti radne snage; Prioritetna os 2: Pojačanje socijalne uključenosti skupina u nepovoljnom položaju i osoba s posebnim potrebama Prioritetna os 3: Pобољшanje ljudskog kapitala u istraživanju i razvoju
Prioritet 3.4.	Zaštita i očuvanje prirode i unaprjeđenje okoliša	Prioritet 4.4. Unapređenje zaštite okoliša i povećanje energetske učinkovitosti	Prioritet 1.: Održivo gospodarenje prirodnim, kulturnim i povijesnim vrijednostima u svrhu jačanja konkurentnosti regije ; Prioritet 4.: Zaštita okoliša	Operativni program <i>Okoliš i energetika</i> , prioritetna os 1: Intervencije u gospodarenju otpadom, kakvoći zraka, zaštiti prirode i sektoru energetike ;

CILJ 4.: ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA I OTOKA

Prioritet 4.1.	Razvoj prostora i infrastrukture	Prioritet 4.1. Razvoj komunalne infrastrukture i usluga	Prioritet 2.: Razvoj regionalne infrastrukture	Operativni program <i>Okoliš i energetika</i> , prioritetna os 1: Intervencije u gospodarenju otpadom, kakvoći zraka, zaštiti prirode i sektoru energetike prioritetna os 2: Intervencije u sektoru gospodarenja vodama,
Prioritet 4.2.	Razvoj društvene infrastrukture	Prioritet 4.2. Razvoj društvene, zdravstvene i socijalne infrastrukture i usluga	Prioritet 2.: Razvoj regionalne infrastrukture	Operativni program <i>Regionalna konkurentnost</i> prioritetna os 2: Povećanje razvojnoga potencijala hrvatskih regija; Operativni program <i>Razvoj ljudskih potencijala</i> prioritetna os 1: Potpora pristupu održivom zapošljavanju i prilagodljivosti radne snage
Prioritet 4.3.	Razvoj turizma, poljoprivrede i ribarstva	Prioritet 2.2. Razvoj ruralnih područja	Prioritet 1: Održivo gospodarenje prirodnim, kulturnim i povijesnim vrijednostima u svrhu jačanja konkurentnosti regije; Prioritet 2: Razvoj regionalne infrastrukture;	Operativni program <i>Regionalna konkurentnost</i> prioritetna os 2: Povećanje razvojnoga potencijala hrvatskih regija Operativni program <i>Poljoprivreda i ruralni razvoj</i> (IPARD) prioritet 1: Pобољшanje tržišne učinkovitosti i provedbe standarda Zajednice (mjera 101 i mjera 103); prioritet 3: Razvoj ruralne ekonomije (mjera 302)

CILJ 5.: POVEĆANJE EFIKASNOSTI UPRAVLJANJA RAZVOJEM

Prioritet 5.1.	Povećanje kompetencija i unaprjeđenje sustava za upravljanje razvojem	Prioritet 1.2. Jačanje kapaciteta i učinkovitog rada javnog sektora	Prioritet 1.: Održivo gospodarenje prirodnim i kulturnim vrijednostima u svrhu jačanja konkurentnosti regije	Operativni program <i>Jačanje upravnih kapaciteta</i> prioritetna os 1: Povećanje efikasnosti javne uprave i pravosuđa; prioritetna os 2: Razvoj ljudskih potencijala u javnoj upravi i pravosuđu
Prioritet 5.2.	Učinkoviti upravljanje gradskim prostorom i gradskom imovinom	Prioritet 1.2. Jačanje kapaciteta i učinkovitog rada javnog sektora	Prioritet 1.: Održivo gospodarenje prirodnim i kulturnim vrijednostima u svrhu jačanja konkurentnosti regije	Operativni program <i>Jačanje upravnih kapaciteta</i> prioritetna os 1: Povećanje efikasnosti javne uprave i pravosuđa;
Prioritet 5.3.	Jačanje kapaciteta civilnog sektora	Prioritet 1.1. Jačanje i umrežavanje organizacija civilnog društva	Prioritet 1.: Održivo gospodarenje prirodnim i kulturnim vrijednostima u svrhu jačanja konkurentnosti regije	Operativni program <i>Razvoj ljudskih potencijala</i> prioritetna os 4: Jačanje uloge civilnog društva za bolje upravljanje;
Prioritet 5.4.	Jačanje međugradske, međuzupanijske, prekogranične i međunarodne suradnje	Prioritet 1.2. Jačanje kapaciteta i učinkovitog rada javnog sektora	Prioritet 1.: Održivo gospodarenje prirodnim i kulturnim vrijednostima u svrhu jačanja konkurentnosti regije	Operativni program <i>Jačanje upravnih kapaciteta</i> prioritetna os 1: Povećanje efikasnosti javne uprave i pravosuđa;

Izvor: ZADRA

5. Baza projektnih ideja

Baza predstavlja objedinjeni pregled projektnih ideja i/ili pripremljenih prijedloga projekata s područja grada, koja pruža uvid u razvojni smjer grada za sljedeće programsko razdoblje. Ona predstavlja službeni registar projektnih ideja s područja Grada Zadra. Zaključci analize baze projektnih ideja pomažu odrediti zajedničke potrebe predlagatelja, što je osnova za definiranje Razvojne strategije Grada Zadra. U bazu se unose podaci o razvojnim projektima čiji su korisnici i/ili nositelji i/ili predlagatelji javno-pravne, privatne i civilne organizacije. Sve ideje i pripremljeni projekti iz baze razvrstavaju se prema definiranim ciljevima, prioritetima i mjerama koje su usuglasile radne skupina za izradu Strategije. Na taj način se dobiva precizan pregled projektnih ideja prema definiranim područjima razvoja. **Cilj i svrha baze projektnih ideja je učinkovito planiranje i praćenje provedbe politike razvoja Grada Zadra.**

Sve projektne ideje koje se unose u bazu morale su u potpunosti biti u skladu sa ciljevima, prioritetima i mjerama Strategije grada, jer se na taj način automatski osigurala usklađenost sa dokumentima više razine (pr. Županijska razvojna strategija Zadarske županije, Strategija regionalnog razvoja RH). Bitno je napomenuti da je Strategija grada multisektorski dokument, u kojem su ciljevi, prioriteti i mjere postavljeni dovoljno općenito da ne eliminiraju nijedno razvojno područje (ali opet i dovoljno specifično da ne mogu biti primjenjive i na bilo koji drugi grad). Zbog toga je većina pristiglih projektnih ideja bila u skladu sa ciljevima, prioritetima i mjerama strategije.

Slika 54: shematski prikaz odabira projektnih ideja za provedbu strategije

Izvor: ZADRA

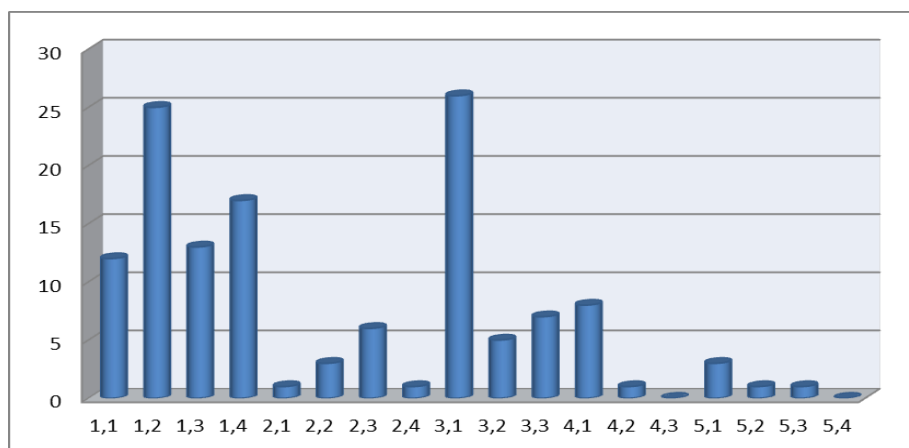
Sve projektne ideje unesene u bazu prošle su postupak **rangiranja** u ovisnosti o sljedeća tri kriterija: Pripremljenost, relevantnost, financijski kapacitet podnositelja za provedbu projekta. **Napomena: projekti za koje nije potrebna dokumentacija za početak provedbe – „soft projekti”³⁴ - rangirani su po drugim kriterijima.**

Projektne ideje su prikupljali djelatnici Razvojne agencije Zadarske županije kao i djelatnici Grada Zadra, koji su ih intenzivno sakupljali kroz kontinuirani rad s radnim skupinama i izravnim kontaktiranjem predstavnika javnog, privatnog i civilnog sektora. Projektne ideje su dostavljane na standardiziranom obrascu, te su pohranjivane u bazu projektnih ideja. Pristizale paralelno s izradom strategije i radom radnih skupina te je **ukupno zaprimljeno 130 projektnih ideja**. Budući da pristigle projektne ideje **nisu i sve postojeće u gradu Zadru**, analiza daje tek približnu informaciju/ocjenu usklađenosti između Strategijom usuglašene i određene hijerarhije vizije/ ciljeva/prioriteta/mjera i svih postojećih projektnih ideja u gradu. S druge strane, s obzirom na dužinu trajanja izrade strategije i izrazita nastojanja ključnih dionika da sudjeluju u njejoj izradi, moguće je pretpostaviti da se na poziv za prijavu natječaja prijavila većina najkvalitetnijih i najaktivnijih sudionika budućeg razvoja.

Stoga zaključci analize ipak mogu poslužiti kao indikatori o tome u kojoj se mjeri sadašnje razvojne aktivnosti (projektne ideje) u Gradu Zadru poklapaju sa Strategijom utvrđenim ciljevima i prioritetima. Analizom su zastupljene samo one projektne ideje koje će se moći realizirati u ovom programskom razdoblju, te su osnova za izradu akcijskog plana Strategije. Kako je vidljivo iz donje slike, **analiza baze pokazuje izrazito neravnomjernu raspodjelu projektnih ideja prema prioritetima**. Tako je najviše projektnih ideja pokriveno prioritetima: **1,2 Razvoj i unaprjeđenje infrastrukturnog sustava grada**, te **3,1 Razvoj društvene infrastrukture i usluga**. Uočena neravnomjerna raspodjela projektnih ideja se odvija po očekivanom obrascu; po kojem znatno odskaka razvoj infrastrukture, kao područje s vjerojatno već ranije pripremljenim idejnim projektima koji trajno čekaju sredstva za provedbu.

³⁴ „Soft projekti”, ocjenjivani s najvišim stupnjem pripremljenosti, jer za njihovo izvođenje nije potrebno ishođenje nikakve tehničko – tehnološke dokumentacije, te se neometano može započeti sa njihovom provedbom. Takve projektne ideje su vrlo važan razvojni čimbenik jer gotovo uvijek jačaju kapacitete, uspostavljaju suradnju i služe kao promotor društvenih vrijednosti.

Slika 55.: Raspodjela projektnih ideja prema prioritetima

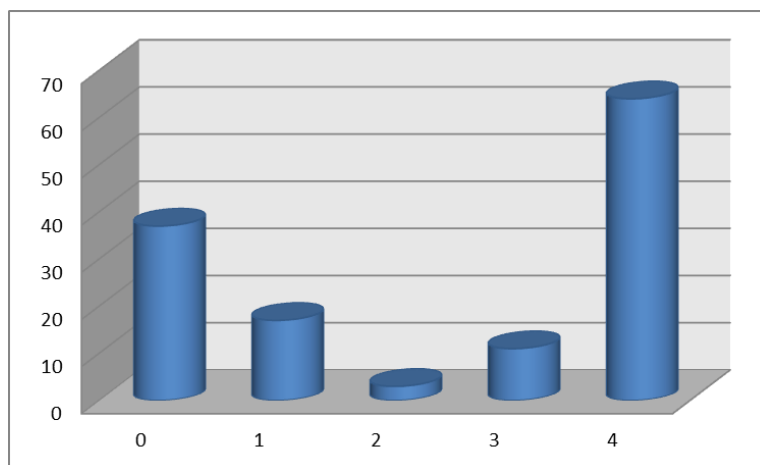

Izvor: ZADRA

Posebno je zabrinjavajuće što najmanje projektnih ideja ima za prioritete 2,1: *Poticanje održivog razvoja industrije* i 2,4: *Povećanje primjene znanja, inovacija i novih tehnologija u gospodarstvu*. Međutim, bitno je napomenuti da nužno svaki prioritet i ne mora biti pokriven projektima, već su pojedini prioriteti postavljeni kao mjere intervencije i predstavljaju svojevrsno usmjerenje razvoja Grada Zadra te ukazuju na područja na kojima treba prorađivati u razvojnom smislu u nadolazećem programskom razdoblju. Velike oscilacije broja projektnih ideja, prema prioritetima, govore da je radi usklađenijeg i ravnomjernijeg razvoja prema svim utvrđenim prioritetima, potrebno:

- **razvojne dionike informirati o slabo pokrivenim područjima razvoja;**
- **aktivnije i izravnije potaknuti osmišljavanje, stvaranje i predlaganje kvalitetnih projektnih ideja za prioritete i mjere koje nisu pokriveni dovoljnim brojem projekata a koji su važni za razvoj Grada Zadra.**

Slika 56.: Broj projektnih ideja razvrstanih prema stupnju dovršenosti

Izvor: ZADRA

Analiza projekata po fazama pripreme i provedbe ukazuje da u Gradu Zadru dominiraju projektne ideje sa najvišim stupnjem dovršenosti. No treba imati na umu da se svi soft projekti (projekti za čiju izvedbu nije potrebno ishođenje nikakve tehničko – tehnološke dokumentacije) automatski ocjenjuju sa maksimalna 4 boda, tako da činjenica da imamo najveći broj projekata sa visokim stupnjem dovršenosti, ujedno i ne znači da se nužno radi i o visokom stupnju dovršenosti velikog broja infrastrukturnih projekata. Tome najbolje govori u prilog činjenica, da ukoliko se napravi analiza dovršenosti projekata prioriteta 1,2 *Razvoj i unaprjeđenje infrastrukturnog sustava grada* u kojemu je iznimno mala zastupljenost soft projekata, i u kojemu se uglavnom nalaze veći infrastrukturni projekti, dolazi se do podatka da tek 38% projekata u ovom prioritetu ima maksimalan stupanj dovršenosti. Nadalje, visoki broj projekata u najvišem stupnju dovršenosti, a kojima nije započela realizacija govori o nedostatku sredstava za pokretanje istih.

VII. INDIKATORI UČINKA STRATEGIJE RAZVOJA GRADA ZADRA 2020.

Ključna područja strategije predstavljena su preko 8 temeljnih indikatora učinaka grada Zadra. Pet je osnovnih ciljeva putem kojih se trebaju ostvariti indikatori učinka (ciljne vrijednosti) do 2020. godine, kako bi se ostvario napredak definiran Strategijom razvoja grada Zadra.

Jasan i strukturiran skup ključnih indikatora učinaka omogućuju nam mjerenje napretka. Indikatori učinka su mjere koje signaliziraju uspjeh. Oni nas informiraju o tome kako ćemo prepoznati uspjeh programa. Indikatori trebaju biti SMART:

- Specifični (Specific),
- Mjerljivi (Measurable),
- Realni (Achievable),
- Bitni (Relevant) i
- vremenski određeni (Time-bound)

Dobar pokazatelj treba biti sveobuhvatan, jasno definiran, ponovljiv, razumljiv i praktičan donositeljima odluka, ali utemeljen na znanstvenim uvidima.

CILJNE VRIJEDNOSTI „Strategija razvoja Zadra 2020.-te“				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zaustaviti rast nezaposlenosti te smanjiti broj nezaposlenih za 15%³⁵ ▪ Povećati broj stanovnika grada Zadra za 3,5%³⁶, te udio radno sposobnog stanovništva sa 67% iz 2011. na 73%. ▪ Povećati broj stanovnika otoka za 5% ▪ Povećati udio industrije u gospodarstvu sa sadašnjih 8% na 11%³⁷, te povećati broj dolazaka turista i broj noćenja izvan sezone za najmanje 10% (siječanj-svibanj, listopad-prosinac)³⁸ ▪ Povećati udio visokoobrazovanog stanovništva u ukupnom broju stanovnika za 5%³⁹ ▪ Smanjiti udio socijalno ugroženih⁴⁰ u ukupnom broju stanovnika sa 12% na 10% ▪ Smanjiti potrošnju energije u javnim zgradama za 30%⁴¹, te instalirati 15 fotonaponskih sustava i solarnih toplinskih sustava na javnim zgradama ▪ Najmanje 15 projekta sufinancirati sredstvima EU⁴² 				
PROSTOR I INFRASTRUKTURA	GOSPODARSKA KONKURENTNOST	KVALITETA ŽIVOTA I ZAŠTITA OKOLIŠA	RURALNI RAZVOJ I OTOCI	EFIKASNOST UPRAVLJANJA
<p>Cilj 1. Razvoj prostora i infrastrukture doprinijeti će ostvarenju navedenih ciljnih vrijednosti stvaranjem preduvjeta za održivi društveno-ekonomski razvoj.</p> <p>Prioriteti:</p> <p>1.1. Unaprjeđenje i održivo korištenje prostora grada</p> <p>1.2. Razvoj i unaprjeđenje infrastrukturnog sustava grada</p> <p>1.3. Razvoj prometne mreže grada</p> <p>1.4. Održivo gospodarenje energijom i povećanje udjela obnovljivih izvora energije</p> <p>Ostali indikatori učinka:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ povećati za 15 % broj priključaka na sustav vodoopskrbe, odvodnje, i druge komunalne infrastrukture ▪ povećati br. putnika/tereta pomorskim prijevozom za 10% ▪ povećati br. putnika zračnim prijevozom za 10% ▪ povećati promet roba željeznicom za 20% ▪ povećati br. putnika javnim prijevozom za 25% ▪ Izgraditi županijski centar za otpad ▪ izgraditi Gaženicu prema planu ▪ izgraditi 1. fazu zone Crno ▪ urediti obalni pojas grada i Rivu ▪ povećati za 20 % reciklirani materijal ▪ povećati br. hot spot Internet lokacija za 100 % ▪ izgraditi novo gradsko groblje 	<p>Cilj 2. Gospodarska konkurentnost doprinijeti će unaprjeđenju poduzetničkog okruženja za MSP; i potaknuti razvoju snažne i održive industrijske baze; te potaknuti razvoj turizma</p> <p>Prioriteti:</p> <p>2.1. Poticanje održivog razvoja industrije</p> <p>2.2. Razvoj turizma grada Zadra</p> <p>2.3. Unaprjeđenje poduzetničkog okruženja</p> <p>2.4. Povećanje primjene znanja, inovacija i novih tehnologija u gospodarstvu</p> <p>Ostali indikatori učinka:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ povećati broj zaposlenih za 20% ▪ povećati udio investicija u proizvodnju sa sadašnjih 6% na 12% ukupnih investicija (u odnosu na 2009.) ▪ povećati br. zaposlenih u industriji za 20% (2011.=100) ▪ povećati udio izvoza u uvozu na 60%; povećati broj zaposlenih u izvozu za 8 % ▪ povećati broj poduzeća za 30%, te povećati prihode poduzetnika za 25% ▪ povećati prosječnu potrošnju turista sa sadašnjih 40 EUR na 60 EUR (2011.=100) ▪ povećati broj dolazaka i broj noćenja turista za 15% 	<p>Cilj 3. Kvaliteta života i očuvan okoliš pomoći će u podizanju životnih uvjeta u Zadru, posvećujući posebnu pažnju očuvanju i održivoj upotrebi okoliša</p> <p>Prioriteti:</p> <p>3.1. Razvoj društvene infrastrukture i usluga</p> <p>3.2. Unaprjeđenje kvalitete stanovanja i sigurnost stanovništva</p> <p>3.3. Zaštita i očuvanje prirode i unaprjeđenje okoliša</p> <p>3.4. Razvoj ljudskih potencijala</p> <p>Ostali indikatori učinka:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zadržati pozitivni demografski prirast ▪ doprinijeti povećanju pozitivnog migracijskog salda Zadarske županije za 30% ▪ smanjiti br. visokoobrazovanih mladih nezaposlenih osoba sa sadašnjih 15% na 7% ukupno nezaposlenih (2011.=100) ▪ povećati prosječnu plaću za najmanje 20% ▪ povećati broj studenata za 30 % ▪ povećati broj posjetitelja kulturnih znamenitosti za 20% ▪ osigurati i urediti prostor za kreativnu industriju ▪ urediti Centar dvije palače ▪ povećati broj djece korisnika cjelodnevnog boravka ▪ započeti s izgradnjom ili u potpunosti izgraditi sveučilišni kampus ▪ završiti zgradu poliklinike ▪ Izgraditi nove POS stanove na jednoj novoj lokaciji ▪ povećati br. stambenih jedinica za 20% 	<p>Cilj 4. Ruralni razvoj i otoci doprinijeti će revitalizaciji zadarskih otoka, poboljšanju životnih uvjeta, te potaknuti gospodarsku aktivnost otoka u skladu s socio-ekonomskim mogućnostima i održivim razvojem</p> <p>Prioriteti:</p> <p>4.1. Razvoj turizma, poljoprivrede i ribarstva</p> <p>4.2. Razvoj društvene infrastrukture</p> <p>4.3. Razvoj prostora i infrastrukture</p> <p>Ostali indikatori učinka:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ povećati broj stanovnika na barem 6 od 10 otoka ▪ ublažiti starenje otoka ▪ povećati broj OPG-a, zadruga, udruga, tvrtki i obrta registriranih na otocima za 20% ▪ povećati broj priključaka na Internet za 20% 	<p>Cilj 5. Efikasnost upravljanja doprinijeti će povećanju učinkovitosti javnog upravljanja, povećanim lokalnim apsorpcijskim kapacitetima, te unaprjeđenju javnog servisa</p> <p>Prioritet:</p> <p>5.1. Povećanje kompetencija i unaprjeđenje sustava za upravljanje razvojem</p> <p>5.2. Učinkovito upravljanje gradskim prostorom i gradskom imovinom</p> <p>5.3. Jačanje kapaciteta civilnog sektora</p> <p>5.4. Jačanje međugradske, međuzupanijske, prekogranične i međunarodne suradnje</p> <p>Ostali indikatori učinka:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ provesti ili započeti s provedbom barem 5 prekograničnih projekata ▪ provesti ili započeti s provedbom barem 5 projekata programa zajednice ▪ provesti ili započeti s provedbom barem 5 projekata ERDF/ESF/CF projekata (bez prekogranične) ▪ izraditi barem 3 sektorske strategije razvoja ▪ smanjiti br. dana potrebnih za obradu predmeta za izdavanje dozvola ▪ uvesti barem jedan ICT sustav obrade podataka ili digitalizacije ▪ povećati broj novih registriranih i aktivnih udruga

³⁵ Prema podacima iz 2011. godine nezaposlenih na području grada Zadra ima 4.740. Dugoročni cilj je svesti nezaposlenost na manje od 4.000

³⁶ U odnosu na 2011. godinu

³⁷ Povećati udio industrije u odnosu na 2011. godinu mjereno brojem zaposlenih u djelatnosti „C“ Prerađivačka industrija (NKD 2007).

³⁸ U odnosu na 2013.

³⁹ 2011.= 100. Zbog nedostupnog podatka za 2011. godinu, procjena je izvršena prema podacima iz 2001. i nacionalnim trendovima. U 2001. godini broj visokoobrazovanih u stanovništvu od 15 godina na više iznosi 11,24%. Visokoobrazovani uključuju završen fakultet, magisterij te doktorat.

⁴⁰ Pod socijalno ugroženim se misli na broj korisnika socijalne skrbi. Smanjiti broj korisnika socijalnih usluga i usluga socijalne skrbi za 12% u odnosu na 2010. Indikator je procijenjen temeljem podataka o korisnicima socijalne skrbi u Zadru

⁴¹ U odnosu na 2013., prema podacima Registra potrošnje javnih Zgrada (UNDP/Ministarstvo zaštite okoliša i prirode)

⁴² U kojima je grad partner, nositelj ili suradnik

Izvori provjere

PROSTOR I INFRASTRUKTURA	GOSPODARSKA KONKURENTNOST	KVALITETA ŽIVOTA I ZAŠTITA OKOLIŠA	RURALNI RAZVOJ I OTOCI	EFIKASNOST UPRAVLJANJA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ komunalna poduzeća (Vodovod, Odvodnja i Čistoća) ▪ Lučka uprava Zadar, Državni zavod za statistiku (Priopćenja, Transport i komunikacije) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Državni zavod za statistiku, Priopćenja: Zaposlenost i plaće/ Nacionalni računi ▪ FINA, Analiza financijskih rezultata poslovanja poduzetnika po gradovima ▪ Institut za turizam - TOMAS ljetopis ▪ Turistička zajednica grada Zadra 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Državni zavod za statistiku, Popis ▪ Hrvatski zavod za zapošljavanje, Statistika ▪ Državni zavod za statistiku, Priopćenja: Obrazovanje, istraživanje i razvoj, kultura i socijalna skrb 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Državni zavod za statistiku, Popis ▪ Agencija za plaćanje u poljoprivredi ▪ Hrvatski telekom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU/ Grad Zadar – UO za gospodarstvo ▪ Grad Zadar – UO za provedbu dokumenata prostornog uređenja i građenja ▪ Registar udruga

VIII. Provedba strategije

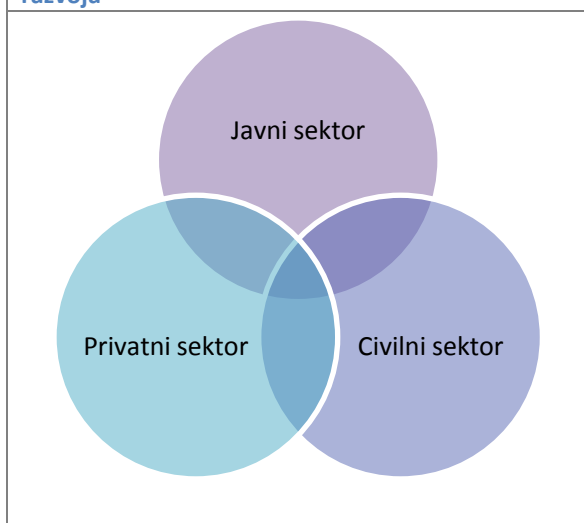
1. Institucionalni okvir

Razvoj grada Zadra je institucijsko razvojni proces. Koordiniranost institucija u procesu provedbe Strategije je ključna. Dobro kapacitirane, lokalno bazirane institucije moraju biti organizirane i dostupne tako da pomognu u identificiranju i mobiliziranju svih resursa kako bi se izvršio strateški plan.

Kako bi se Strategija uspješno provela potrebna je suradnja između središnje državne i gradske vlasti, ali i različitih tijela uprave, institucija i poduzeća s javnim ovlastima državne i lokalne razine, te svih drugih dionika na lokalnoj razini – iz privatnog sektora i sektora civilnog društva.

Dakle, uspješnost provedbe strategije ne ovisi isključivo o Gradu Zadru i gradskoj upravi, nego jednako tako i o važnim subjektima prije svega nacionalne razine, ali onda i državnim institucijama kao i o privatnoj inicijativi (investitori). To najviše dolazi do izražaja kod velikih kapitalnih projekata, poput luke Gaženice, Sveučilišnog kampusa, poliklinike, i td. kod koji se isprepleću nadležnosti državne i lokalne razine u provedbi aktivnosti projekata. Veliki dio predviđenih projekata i mjera strategije financirati će se iz raznih drugih izvora financiranja, pored proračunskih sredstava, stoga je za učinkovitu provedbu strategije potrebno imati adekvatne apsorpcijske kapacitete.

Slika 57.: Preduvjet održivosti provedbe strategije razvoja

Partnerski odbor i radni tim

Partnerski odbor, kao i u fazi izrade Strategije, nastavlja imati savjetodavnu ulogu i u fazi provedbe te prihvaća izvješće o provedbi Strategije. Zadaće Partnerskog odbora u procesu provedbe su:

- strateško usmjeravanje razvoja na području županije,
- odobravanje razvojnih programa,
- nadzor provedbe programa i realizacije financijskih sredstava.

Mjerama strategije su definirani nositelji pojedinih aktivnosti i ostale komponente bitne za provedbu Strategije. U procesu izrade Strategije formirala su se tijela i radne skupine koji su doprinijeli kreiranju ciljeva, prioriteta i mjera razvoja. Ta tijela/grupe trebaju imati glavnu ulogu i u provedbi Strategije. Za koordinaciju provedbe strategije zadužen je radni tim, koji u fazi provedbe postaje implementacijsko tijelo za provedbu programa. Ovisno o vrsti posla, Implementacijsko tijelo raspoređuje aktivnosti prema dužnostima zaposlenika upravnih odjela. Vrlo je važno osigurati što veći krug dionika koji sudjeluju u implementaciji Strategije jer se na taj način stvara osjećaj vlasništva i osigurava podrška u provedbi projekata od strane šireg kruga dionika. To su prije svega ljudi sa radnih skupina, te predstavnici različitih institucija, organizacija i gospodarskog sektora.

Upravni odjeli

Ključnu ulogu u provedbi strategije imaju gradska upravna tijela koja u okviru svoga djelokruga koordiniraju pripremu i provedbu aktivnosti, surađujući s drugim nositeljima aktivnosti i ostalim dionicima te koordinirajući njihov rad. Upravna tijela Grada Zadra zadužena su i za praćenje provedbe i izvještavanje o aktivnostima iz svoje nadležnosti.

Upravni odjel za gospodarstvo

UO za gospodarstvo kao naručitelj Strategije, te kao tijelo koje posjeduje kapacitete, znanje i iskustvo u provedbi EU projekta, upravljanju bazom projekata, te planiranju i provedbi razvojnih programa od interesa za grad Zadar, te tijelo koje saziva i sudjeluje u radu Partnerskog odbora, je glavno tijelo provedbe Strategije, zaduženo za koordinaciju i praćenje provedbe svih ostalih gradskih odjela.

Javni sektor

Tablica 43.: Popis institucija javnog sektora prema područjima Strategije

PROSTOR I INFRASTRUKTURA	GOSPODARSKA KONKURENTNOST	KVALITETA ŽIVOTA I ZAŠTITA OKOLIŠA	RURALNI RAZVOJ I OTOCI
Zavod za prostorno uređenje Zadarske županije, područni ured za katastar Zadar, gradska komunalna poduzeća, Zadarska županija, Županijska uprava za ceste Zračna luka Zadar Hrvatske željeznice Lučka uprava Zadar, Županijska lučka uprava, Hrvatske šume, Hrvatske vode, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, HEP, Solarni edukacijski centar Zadarske županije, Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture, Hrvatske željeznice, Hrvatske autoceste, Hrvatske ceste, i dr.	Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Razvojna agencija Zadarske županije, Hrvatska gospodarska komora - Komora Zadar, Udruženje obrtnika i Obrtnička komora Zadar, Hrvatska banka za obnovu i razvoj, Turistička zajednica Grada Zadra, Hrvatski zavod za zapošljavanje - ps Zadar, Lokalno partnerstvo za zapošljavanje, i dr.	Konzervatorski odjel Zadar, Sveučilište u Zadru, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Odgojno-obrazovne ustanove, kulturne institucije u vlasništvu Grada kao i ostale kulturne organizacije koje djeluju na području grada Zadra, Državna uprava za zaštitu i spašavanje RH -Područni ured Zadar, Zavod za javno zdravstvo Ministarstvo zdravlja Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Javna ustanova za zaštićene dijelove prirode, Ministarstvo kulture, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Centar za socijalnu skrb, institucije socijalne skrbi, Zavod za javno zdravstvo, zdravstvene institucije (klinike, bolnice, domovi zdravlja), i dr.	Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Ministarstvo poljoprivrede, Hrvatska poljoprivredna agencija, Hrvatska poljoprivredna komora, i dr.

Civilni sektor

Civilni sektor u gradu Zadru u najvećoj mjeri čine udruge koje djeluju na mnogobrojnim područjima interesa. Ipak, prema područjima glavne grupe djelatnosti najzastupljenije su udruge iz djelatnosti sporta, kulture, gospodarstva, zatim udruge unutar socijalnih djelatnosti te udruge domovinskog rata, udruga iz područja zdravstva i iz područja okupljanja i zaštite djece, mladih i obitelji. Udruge su važan sudionik razvoja grada jer pridonose povećanju tolerancije, demokratičnosti i vladavini prava, te imaju značajno iskustvo u pripremi i provedbi projekata te mogu aktivno utjecati na privlačenje sredstava iz nacionalnih i EU fondova.

Privatni sektor

Privatni sektor najznačajniji je pokretač razvoja i zapošljavanja. Cilj je razvojne strategije afirmirati dijalog, posebice s poslovnim asocijacijama, te ukloniti zapreke i stvoriti što kvalitetnije okruženje za djelovanje privatnog sektora i afirmaciju poduzetničkih inicijativa kojima se ostvaruje razvoj zadarskog gospodarstva i novo zapošljavanje, ali i unapređivanje društva, te svih gradskih funkcija. Stoga su strategijom definirane mjere koje trebaju osigurati viši stupanj uključenosti privatnog sektora u procesu donošenja odluka važnih za grad. Provedbom strategije treba omogućiti jače sudjelovanje privatnog sektora i u tradicionalno 'javnim' funkcijama: obrazovanju, kulturi, sportu, zdravstvu i socijalnoj skrbi, te u razvoju prometno-komunalnih sustava.

Preporuke

Institucionalna analiza pokazala je da Grad Zadar nema u potpunosti razvijene institucionalne okvire koji bi omogućili nesmetanu provedbu Strategije, zbog čega su potrebna određena organizacijska unaprjeđenja. Lokalne upravne strukture u pojedinim segmentima razvoja imaju ograničen opseg djelovanja (nedostatak financija i kadrova u nekim sektorskim područjima). Razlog tome su spore organizacijske prilagodbe u javnom sektoru koje ne prate promjene koje nameću novi razvojni trendovi u upravljanju razvojem. Danas se promjene i problemi u sustavu dešavaju rastućom brzinom, stoga je javni menadžment prisiljen odgovoriti na te organizacijske izazove vještijim i bržim upravljanjem promjenama. Budući određene razvojne politike

predstavljaju prioritete ove strategije institucionalni kapaciteti će se morati osnažiti, posebno u pogledu skorog pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, zbog čega je cijeli jedan cilj strategije posvećen jačanju efikasnosti lokalne uprave.

Strategija je identificirala područja koja zahtijevaju dodatne organizacijske napore za efikasnije upravljanje razvojem. Tako je razvojnim mjerama posebno naglašena potreba za snažnijim upravljačkim kapacitetima u području turizma, kulture, socijalne skrbi te u području gospodarstva (industrijski razvoj), ali i u segmentima kao što su privlačenje EU fondova, javni sustav izdavanja raznih dozvola, međunarodna suradnja i dr. Zbog iznimne važnosti prije svega gospodarske revitalizacije grada, te zbog iznimnih (neiskorištenih) potencijala u turizmu i kulturi, osnaživanje upravljačkih kapaciteta u ovim sektorima još je viša nužnost.

Postoji cijeli niz institucija, organizacija, udruga i aktivnih pojedinaca koji su dio ovih sektora, a čije nadležnosti su isprepletene između nacionalne, županijske i lokalne razine, što često dovodi do stanja u kojima neki bitan problem nije riješen zbog ne postojanja odgovorne institucije za rješavanje istog. Tako primjerice u turizmu postoji konsenzus oko toga da se sezona treba produljiti i na razdoblje pred i pod sezone, no u biti se ne zna čija je to odgovornost. Sektor turizma sigurno zaslužuje više upravljačkih kapaciteta od sadašnjih koji su isključivo odgovornost jedne TZ, te nekoliko djelatnika gradskih odjela, a nije pretenciozno kazati da se radi o najvažnijem razvojnom sektoru grada. Slična je stvar i u kulturi, u kojoj postoji cijeli niz institucija i organizacija koje svojim djelovanjem čine kulturnu ponudu grada, no ne postoji međusobna koordinacija tih institucija, ili usklađenost njihovih godišnjih programa, kao ni konsenzus o razvojnoj strategiji kulture, premda je mišljenje većine kako je upravo kultura jedan od temeljnih identitetskih elemenata grada, te kako bi upravo kulturno bogatstvo trebalo biti naše ogledalo u svijet.

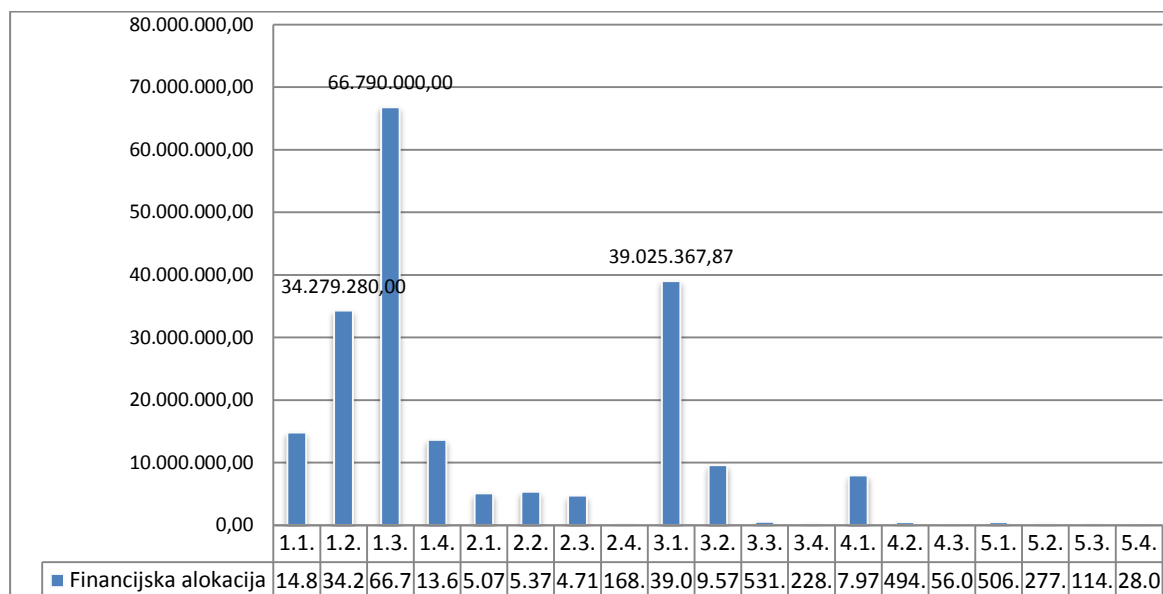
Upravljanje gospodarskim procesima, također je svedeno na nekoliko zasebnih institucija koje međusobno surađuju, ali nemaju zajednički konsenzus, niti provode zajedničke aktivnosti na rješavanju aktualnih gospodarskih problema. Da bi izbjegli nastajanje ovakvih stanja, koja su rezultat iznimne kompleksnosti sustava potrebno je prepoznati problem i predložiti organizacijska rješenja koja mogu unaprijediti situaciju. Premda u nekim segmentima postoji cijeli niz institucija koje dobro rade i djeluju u funkciji razvoja, to ne mora značiti da su te institucije koordinirane i da se razvijaju u istom, zadanom smjeru. Kako bi unaprijedili upravljačke kapacitete u tim segmentima treba osnovati tijelo, savjet, odbor ili agenciju koja će preuzeti odgovornost koordinacije na sebe, a samim time unaprijediti upravljačke kapacitete za provedbu ove Strategije.

2. Financijski okvir

Provedivost Strategije Grada Zadra do kraja 2020. ovisiti će primarno o osiguranju i privlačenju sredstva potrebnih za provedbu mjera. Pribavljanje i održavanje dugoročnih izvora financiranja za lokalnu strategiju je značajan izazov jer lokalna razvojna strategija nije zakonska odgovornost lokalne samouprave. Kod određivanja i dogovora oko lokalnog proračuna, lokalni ekonomski razvoj se natječe za ograničene resurse sa sektorima kao što su stanovanje, zdravstvo i obrazovanje. Zato je važno imati političku potporu u lokalnoj zajednici kako bi potaknuli alokaciju resursa. Isto tako je važno da lokalna samouprava u potpunosti razumije da lokalni ekonomski razvoj potencijalno doprinosi budućem rastu prihoda i prepoznaje povezanost između uspješnog lokalnog ekonomskog razvoja, povećane lokalne ekonomske aktivnosti i rasta lokalnog proračuna.

Financijski okvir Strategije Grada Zadra, izrađen je na temelju baze projekata izrađene za potrebe Strategije, proračuna i planova nabave Grada Zadra, procjene mogućnosti povlačenja sredstava iz fondova nacionalne razine, odnosno na temelju procjene mogućnosti privlačenja sredstava iz fondova EU i drugih međunarodnih izvora. Bitno je napomenuti da su prilikom izrade financijskog okvira, a u svrhu dobivanja što realnijeg okvira, iz procjene bili isključeni veliki investicijski projekti za čiju implementaciju je odgovorna nacionalna razina. Također vodilo se računa i o tome da kod velikih infrastrukturnih projekata kojima je nositelj Grad, ne uzimaju u kalkulaciju čitavi iznosi projekata, već samo onaj dio za koji se pretpostavlja da će se zaista i potrošiti u implementacijskom periodu. Ukupna planirana financijska sredstva za provedbu sedmogodišnje Strategije iznose 203.685.593,3 EUR. Valja naglasiti kako su u financijsku konstrukciju uključeni i ostali izvori financiranja, prije svega sredstva nacionalnih i EU sredstava.

Slika 58.: Financijska alokacija po prioritetima izražena u eurima

Izvor: ZADRA d.o.o.

Financijska alokacija po prioritetima (Graf), ukazuje da je daleko najviše sredstava alocirano je za infrastrukturne prioritete; 1.2. *Razvoj i unapređenje infrastrukturnog sustava grada*, 1.3. *Unapređivanje prometne mreže grada* i 3.1. *Razvoj društvene infrastrukture i usluga*. Ova tri prioriteta čine 69% sveukupne alokacije sredstava u financijskom okviru. Prema tome, ova tri prioriteta čine okosnicu financijske konstrukcije i zato su iznimno bitni za stanovništvo Grada Zadra i strateško ostvarenje Strategije. Međutim, Strategiju treba gledati i kroz druge prioritete koji su jednako bitni za razvoj grada. Posebno su važni prioriteti koji jačaju kapacitete Grada jer su to ulaganja koja trebaju generirati nove velike kapitalne projekte i sve one intervencije u prostoru Grada koje će život u Gradu Zadru učiniti kvalitetnijim.

S obzirom na nedostatna financijska sredstva u gradskom proračunu, kao i visoki deficit Grada Zadra, strategija financiranja uvelike je povezana, s pristupom međunarodnim izvorima financiranja (poput EU fondova, fondova Svjetske banke, EBRD-a i drugih bilateralnih izvora financiranja). Zato je ključno je ojačati kapacitete za pribavljanje i upravljanje tim sredstvima u cilju postizanja najvišeg stupnja učinkovitosti korištenja dostupnih fondova.

3. Nadzor i evaluacija

Praćenje je kontinuirano procjenjivanje strategije i/ili provedbe projekata u odnosu na dogovoreni raspored, inpute, infrastrukturu i usluge korisnika projekta. Nadzor osigurava menadžerima i drugim zainteresiranim stranama kontinuirane povratne informacije o provedbi, te rano identificira stvarne ili potencijalne uspjehe i probleme kako bi se omogućila pravodobna prilagodba projektnog rada. Provedba strategije podrazumijeva uspostavu sustava za praćenje i vrednovanje postignutoga. Temelj za praćenje uspješnosti implementacije strategije su zadani indikatori učinka, te indikatori niže razine (materijalni i projektni) koje će trebati utvrditi implementacijskim planovima.

Radi olakšanog praćenja provedbe Strategije koristit će se formirana baza projekata, koja će uz provedbene poslove upravnih odjela poslužiti kao temeljni okvir za praćenje ostvarivanja pojedinih mjera i zadatih indikatora. Baza se mora ažurirati na godišnjoj razini što će omogućiti kontinuirano informiranje o stanju na terenu, te „integrirano“ upravljanje razvojem. Jednom godišnje UO za gospodarstvo i ZADRA inicirati će proces izvještavanja o postignutoj provedbi Strategiji, koji će se potom prezentirati Partnerskom odboru. Partnerski odbor će kao savjetodavno tijelo nadzirati proces provedbe i praćenja, na način da će pružati preporuke i primjedbe na provedbu/izvještavanje postignutih rezultata Programa. Nakon tri godine, provest će se ocjena provedbe Programa po dogovorenim načelima, nakon čega se može pristupiti ažuriranju postojećeg dokumenta, radi učestalih promjena na lokalnoj, nacionalnoj i EU razini.

IX. ZAKLJUČAK

Strategija razvoja grada Zadra vlasništvo je svih građana grada Zadra. Strategija je rezultat rada temeljenog na partnerstvu između ključnih dionika razvojnih sektora grada, te predstavlja njihov konsenzus oko razvojnog smjera i budućnosti Zadra. Izrada Strategije trajala je godinu dana i okupila je preko 140 najvažnijih predstavnika javnog, privatnog i civilnog sektora grada, te je kroz provedeno istraživanje ispitano mišljenje 112 poduzetnika. Prikupljeno je i obrađeno 130 razvojnih projekata koji su zalag budućeg razvoja grada.

Tijekom izrade Strategije postignuto je dublje razumijevanje uloge i značenja ovog dokumenta te je podignuta razina svijesti o razvojnim potrebama i ograničenjima s kojim je grad suočen. Strategija je detektirala ključne razvojne pravce grada, te je uspostavila komunikaciju između svih bitnih ljudi s područja grada što treba poslužiti u budućnosti kao „infrastruktura“ za provedbu definirane razvojne politike grada.

Krajnja svrha cijelog procesa strateškog planiranja i izrade Strategije je osigurati višu kvalitetu života za sve građane Zadra, a to znači unaprijediti prostor i infrastrukturu grada, podići razinu gospodarske konkurentnosti grada, unaprijediti društveni život grada i čuvati okoliš. Da bi se to ostvarilo potrebno je kontinuirano i fokusirano raditi na stvaranju pozitivnog okruženja koje će rezultirati poboljšanjem kvalitete okruženja za život u Zadru, smanjenjem nezaposlenosti i stvaranjem pozitivne razvojne perspektive grada.

Pred gradskim vodstvom sada je izazov da sve zacrtane ciljeve razvoja zajednički ostvare, te da u dugom roku vizija razvoja grada postane realnost. Vizija razvoja mora biti konstantno na umu svih onih koji sudjeluju u razvoju i izgradnji budućnosti Zadra. S vizijom na umu zaključujemo ovaj dokument uz nadu da će se ambicije ove strategije ostvariti u željenoj mjeri i na korist svih građana grada Zadra.

Dodatak 1 : Popis članova Radne skupine, tematskih skupina i partnerskog odbora za izradu Strategije razvoja grada Zadra

Članovi radnih i tematskih skupina:

Redni broj	Ime i prezime	Ime organizacije
1.	Sanja Peričić	Zadra
2.	Ana Bajlo	Grad Zadar-UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
3.	Žana Klarić	Grad Zadar- UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
4.	Ante Babić	Grad Zadar- UO za komunalne djelatnosti
5.	Antonela Zrilić Vulić	Zadarska županija – UO za prostorno uređenje, zaštitu okoliša i komunalne poslove
6.	Nevena Rosan	Zavod za prostorno uređenje Zadarske županije
7.	Ivana Perić	Nasadi d.o.o.
8.	Sašenka Korenov	Eko d.o.o.
9.	Smiljan Peša	Odvodnja d.o.o.
10.	Vojid Sumić	Vodovod d.o.o.
11.	Slobodan Erslan	Liburnija d.o.o.
12.	Sandro Vukelić	Lučka Uprava
13.	Da Francescha	Društvo arhitekata Zadar
14.	Benito Pucar	Zavod za javno zdravstvo – Zadar
15.	Dorotea Kamber-Kontić	Grad Zadar – UO za odgoj i školstvo
16.	Jakov Vidović	Grad Zadar – UO za socijalnu skrb i zdravstvo
17.	Snježana Jurinić	Grad Zadar – UO za kulturu i sport
18.	Renata Vuksan	Zadarska županija – UO za društvene djelatnosti
19.	Franka Krajnović	Zadarska županija - UO za zdravstvo i socijalnu skrb
20.	Ljiljana Vidov	OŠ Krune Krstića
21.	Ante Knez	OŠ Šimuna Kožića Benje
22.	Vesna Stojanov	OŠ Bartula Kašića
23.	Maja Lovrin Đurović	OŠ Voštarnica
24.	Igor Cević	OGŠ Sv. Benedikta
25.	Marinko Miočić	Udruga Loptica
26.	Edita Tošić	Udruga odgojitelja predškolske djece Zadarske županije Maraške
27.	Irena Palčić	Udruga Svjetlo
28.	Lepa Filipi	Udruga Svjetlo
29.	Marija Pletikosa	Dom Sv. Frane
30.	Danijela Oštrić	Dom Sv. Frane
31.	Hrvoje Perica	Narodni muzej Zadar
32.	Toni Puhalo	Narodni muzej Zadar
33.	Smiljan Glušćević	Arheološki muzej Zadar
34.	Marija Petričić	Arheološki muzej Zadar
35.	Mladen Masar	Gradska knjižnica Zadar
36.	Nada Radman	Gradska knjižnica Zadar
37.	Marijana Senkić-Klapan	Znanstvena knjižnica Zadar
38.	Norma Miočić	Znanstvena knjižnica Zadar

39.	Ana Odvitović	Grad Zadar – UO za gospodarstvo
40.	Ivica Katić	Grad Zadar – UO za poljoprivredu i razvitak otoka
41.	Marin Milković	Zadarska županija – UO za more i turizam
42.	Daniel Segarić	Zadarska županija – UO za poljoprivredu
43.	Lea Grdović	HGK Županijska komora Zadar
44.	Ivo Marin	HOK Zadar
45.	Renata Marušić	Udruženje obrtnika Zadar
46.	Branko Ganzulić	Turistička zajednica grada Zadra
47.	Dubravko Bacalja	HZZ Područni ured Zadar
48.	Vandri Montabello	Maraska d.d.
49.	Jurica Dević	Vigens d.o.o.
50.	Julijan Matulina	Cromaris d.o.o.
51.	Ivo Moković	Udruga Zapuntelaca, prijatelja Zapuntela "Naš Zapuntel"
52.	Zoran Knežević	Udruga Zadarski potrošač
53.	Jadranka Brkić – Vejmelka	Hotelijsko – turistička i ugostiteljska škola
54.	Tomislav Fain	Terra Travel
55.	Alan Kociper	Grad Zadar – UO za gospodarstvo
56.	Neda Beverin	Grad Zadar – UO za gospodarstvo
57.	Helena Rogić	Turistička zajednica grada Zadra
58.	Mili Radović	Sveučilište u Zadru, ogranak za turizam
59.	Irena Depur	Omladinski Hostel
60.	Mladen Malta	Udruga obrtnika Zadar
61.	Dinko Basioli	ŽK Zadar
62.	Meri Šuljak	Turistički vodič
63.	Zdenka Brković	Turistički vodič
64.	Magda Bevanda	Turistički vodič
65.	Anđela Nuić Hrboka	Turistički vodič
66.	Dina Bušić	HNK Zadar – Glazbene večeri
67.	Nena Ninčević Mandić	HNK Zadar
68.	Tomislav Košta	Gradska glazba Zadar
69.	Tamara Šarić-Šušar	Državni arhiv u Zadru
70.	Ivana Burić	Državni arhiv u Zadru
71.	Ivana Župić Baždarić	Znanstvena knjižnica Zadar
72.	Marijana Senkić-Klapan	Znanstvena knjižnica Zadar
73.	Kristijan Mičić	Zadar snova
74.	Marina Brkić	Arheološki muzej Zadar
75.	Josip Matassi	Zadra
76.	Šime Erlić	Zadra
77.	Stela Klepac Erstić	ZZJZ Zadar
78.	Ljilja Balorda	ZZJZ Zadar
79.	Marina Gašpar	DZODM Zadar
80.	Marija Jerolimov	DZODM Zadar
81.	Zlata Matalić	Sanus
82.	Gorana Milković	Poliklinika Sunce
83.	Vitimir Rušev	Dom Zdravlja Zadarske županije
84.	Petar Lozo	Poliklinika Lozo
85.	Mladen Klanac	Caritas Zadarske nadbiskupije
86.	Mirjana Tadić	Caritas Zadarske nadbiskupije
87.	Maja Škifić	Obiteljski centar Zadarske županije

88.	Jelka Špralja	Centar za socijalnu skrb Zadar
89.	Dijana Miočić	Društvo naša djeca Zadar
90.	Vesna Penjalov	Dječji vrtić Latica
91.	Tmara Ciciliani	Društvo naša djeca Zadar
92.	Franka Krajković	Zadarska županija
93.	Tihomir Tomčić	Strukovna škola Vice Vlatković
94.	Ivan Dušević	Tehnička škola
95.	Tomislav Grbin	Prirodoslovno – Grafička škola
96.	Dolores Mufa	Privatna Osnovna škola Nova
97.	Radimir Zrilić	Osnovna škola Stanovi
98.	Ivan Čular	Osnovna škola Šime Budinić
99.	Davor Vidaković	Medicinska škola Ante Kuzmanić
100.	Elvira Katić	Klasična gimnazija Ivana Pavla II.
101.	Jasna Dražina	Osnovna škola Petra Preradovića
102.	Nikolina Mičić	Grad Zadar
103.	Atana Grbić	Eko-Zadar
104.	Nevena Rosan	Županijski zavod za prostorno uređenje
105.	Hrvoje Patrk	Vodovod d.o.o.
106.	Damir Maruna	Eko d.o.o.
107.	Katica Pupiće-Bakrać	Zračna luka Zadar
108.	Matko Segarić	Grad Zadar
109.	Jelena Buzov	HZZ, područni ured Zadar
110.	Radovan Dunatov	Grad Zadar
111.	Renata Peroš	Narodni muzej Zadar
112.	Helena Kuzminski	Osnovna škola Voštarnica
113.	Ante Knez	Osnovna škola Šimuna Kožičića Benje
114.	Ivana Župić – Baždarić	Znanstvena knjižnica Zadar
115.	Doroteja Kamber – Kontić	Grad Zadar
116.	Mario Pešut	Grad Zadar
117.	Alan Kociper	Grad Zadar
118.	Berislav Zrilić	Poduzetnički inkubator
119.	Hrvoje Grandov	Futuro Zadar
120.	Dinko Basioli	HGK ŽK Zadar
121.	Ivo Marin	Obrtnička komora Zadarske županije
122.	Marica Nekić	Zadarska županija
123.	Marin Milković	Zadarska županija
124.	Lores Kučaić Bobić	Centar za kulturu turizma Koraki
125.	Davor Stipanić	Turistički vodič
126.	Nada Beverin	Grad Zadar
127.	Branimir Kulonja	TZG Zadar
128.	Tonči Jureško	Brodooprema d.o.o.
129.	Tamara Glušić	Sveučilište u Zadru

Članovi Partnerskog odbora:

Redni broj	Ime i prezime	Ime organizacije
1.	Zvonimir Vrančić	Gradonačelnik – Predsjednik Partnerskog vijeća
2.	Grozdana Perić	Grad Zadar – Pročelnica UO za financije
3.	Alan Kociper	Grad Zadar – Pročelnik UO za gospodarstvo
4.	Matko Segarić	Grad Zadar – Pročelnik UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
5.	Ivica Katić	Grad Zadar – Pročelnik UO za poljoprivredu i razvitak otoka

6.	Joso Nekić	Grad Zadar – Pročelnik UO za odgoj i školstvo
7.	Sanja Peričić/Marica Babić	Razvojna agencija Zadarske županije – Zadra d.o.o.
8.	Šime Erlić	Razvojna agencija Zadarske županije – Zadra d.o.o.
9.	Željko Marić/Dubravko Bacalja	HZZ – područna služba Zadar
10.	Vladimir Skračić	Sveučilište u Zadru
11.	Ivo Gregov	Ured državne uprave u Zadarskoj županiji
12.	Renata Marušić / g. M. Malta	Udruženje obrtnika Zadar
13.	Ivo Marin	Obrtnička komora Zadarske županije
14.	Denis Ikić	HGK Županijska komora Zadar
15.	Marina Dujmović Vuković	Zadarska županija
16.	Nives Kozulić	Zavod za prostorno uređenje Zadarske županije
17.	Marija Kuljериć	Otočki LAG Mareta
18.	Hrvoje Grdović	Nasadi d.o.o.
19.	Dino Perović	Eko d.o.o.
20.	Josip Klišmanić	Gradsko vijeće, Odbor za gospodarstvo
21.	Atana Grbić	Udruga Eko Zadar
22.	Mata Mavar	Udruga mladih otoka Rave
23.	Ivo Moković	Udruga Zapuntelaca, prijatelja Zapuntela "Naš Zapuntel"
24.		Tankerska Plovidba
25.	Vandri Montabelo	Maraska d.d.
26.	Danka Nekić	Turisthotel d.d.
27.	Elvira Sterle	Vigens d.o.o.
28.	Krešimir Peroš	Cromaris d.o.o.
29.		ESSO Grande d.o.o.
30.	Lea Grdović	Ribarsko poljoprivredna zadruha Premuda
31.	Branko Ganzulić	Predsjednik TZ Grada Zadra

Odluka o osnivanju tijela za izradu Strategiju razvoja Grada Zadra

Na temelju članka 36. Statuta Grada Zadra (Glasnik Grada Zadra, broj 9/09) Gradonačelnik Grada Zadra dana 16. ožujka 2012. d o n o s i

ODLUKU

o osnivanju tijela za izradu Strategije razvoja Grada Zadra

Članak 1.

Ovom Odlukom propisuje se osnivanje, djelokrug, način rada i sastav tijela za izradu Strategije razvoja Grada Zadra.

Tijela za izradu Strategije razvoja Grada Zadra su:

- Partnerski odbor
- radne skupine
- radni tim.

Partnerski odbor

Članak 2.

Partnerski odbor osniva se kao savjetodavno tijelo s ciljem definiranja strateških ciljeva i prioriteta održivog društveno gospodarskog razvoja Grada Zadra.

Članak 3.

Partnerski odbor sudjeluje u svim fazama izrade i provedbe Strategije razvoja Grada Zadra, od analize stanja i SWOT analize, preko definiranja razvojnih problema županije, utvrđivanja vizije i ciljeva, prioriteta i mjera, do odabira razvojnih projekata i praćenja provedbe Strategije.

Članak 4.

Partnerski odbor se u svom radu rukovodi načelima konsenzusa, jednakosti i transparentnosti.

Članak 5.

Partnerskom odboru predsjedava gradonačelnik.

Članak 6.

Članovima Partnerskog odbora imenuju se predstavnici sljedećih institucija i organizacija iz redova javnog, privatnog i civilnog sektora, vodeći računa o adekvatnoj zastupljenosti svakog od navedenih sektora:

1.	Grad Zadar - Gradonačelnik
----	----------------------------

2.	Grad Zadar - UO za financije
3.	Grad Zadar - UO za gospodarstvo
4.	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
5.	Grad Zadar - UO za poljoprivredu i razvitak otoka
6.	Grad Zadar - UO za odgoj i školstvo
7.	Razvojna agencija Zadarske županije – ZADRA d.o.o.
8.	Razvojna agencija Zadarske županije – ZADRA d.o.o.
9.	Hrvatski zavod za zapošljavanje – područna služba Zadar
10.	Sveučilište u Zadru
11.	Ured državne uprave u Zadarskoj županiji
12.	Udruženje obrtnika Zadar
13.	Obrtnička komora Zadarske županije
14.	HGK Županijska komora Zadar
15.	Zadarska županija
16.	Zavod za prostorno uređenje Zadarske županije
17.	Otočki LAG (Mareta)
18.	Nasadi d.o.o.
19.	Eko d.o.o.
20.	Gradsko vijeće Grada Zadra – Odbor za gospodarstvo
21.	Udruga Eko Zadar
22.	Udruga mladih otoka Rave
23.	Maraska d.d.
24.	Vigens d.o.o.
25.	Cromaris d.o.o.
26.	Ribarsko poljoprivredna zadruga Premuda
27.	Turistička zajednica Grada Zadra

Radne skupine**Članak 7.**

Radne skupine za izradu Strategije grada Zadra osnivaju se za rad na konkretnim poslovnim zadacima koji se tiču savjetovanja, predlaganja i usmjeravanja procesa izrade Strategije kroz za to namijenjene konstruktivne radionice.

Svaki član Partnerskog odbora može biti i član radnih skupina, a osim njih u rad radnih skupina mogu se uključiti i stručne osobe koje nisu u Partnerskom odboru, prema sljedećim ključnim temama radnih skupina:

- *prostorno uređenje, infrastruktura i zaštita okoliša*
- *društvena i socijalna infrastruktura*
- *gospodarstvo, ruralni razvoj i otoci.*

Radni tim**Članak 8.**

Administrativne i stručne poslove za potrebe rada Partnerskog odbora obavljat će Radni tim za izradu Strategije razvoja grada Zadra sastavljen od sljedećih djelatnika Razvojne agencije Zadarske županije (ZADRA) i gradske uprave:

1. Sanja Peričić, direktorica ZADRA-e
2. Šime Erlić, ZADRA
3. Marica Babić, ZADRA
4. Žana Klarić, Grad Zadar – UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
5. Ana Bajlo, Grad Zadar – UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša
6. Anita Radetić, Grad Zadar – UO za financije
7. Ana Odvitović, Grad Zadar – UO za gospodarstvo.

Članak 9.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Klasa: 300-01/12-01/05

Ur.broj: 2198/01-1/4-12-7

Zadar, 16. ožujka 2012. godine

GRADONAČELNIK
Zvonimir Vrandić

POPIS TABLICA:

Tablica 1. Pregled ciljeva i indikatora strategije Europa 2020	9
Tablica 2. Prostorno razvojne cjeline, površina i gustoća stanovništva naselja grada Zadra.....	12
Tablica 3. Kretanje broja stanovnika u gradu Zadru od 1953.-2011. godine	16
Tablica 4. Indeks kretanja broja stanovnika u gradu Zadru po područjima od 1953.-2011., 1953.=100.....	17
Tablica 5. Kretanje broja stanovnika u izabranim većim naseljima RH, 1961-2011.	17
Tablica 6. Prosječna starost stanovništva u RH prema popisima	18
Tablica 7. Dobna struktura stanovništva prema područjima u 2001. i 2011. godini u Zadru	19
Tablica 8. Prirodno kretanje stanovništva grad Zadar 2007. – 2010. godina.....	21
Tablica 9. Radno sposobno stanovništvo u 2001. i 2011. godini	21
Tablica 10. Migracijska kretanja u Zadarskoj županiji 2002. – 2008. god.	22
Tablica 11. Stanovništvo staro 15 i više godina prema školskoj spremi i pismenosti.....	22
Tablica 12. Izgradnja sustava odvodnje za područje grada Zadra prema dostupnim podacima po godinama ..	24
Tablica 13. Sustav odvodnje grada Zadra	24
Tablica 14. Predviđeno kretanje količine otpada u Diklu do kraja 2014. Godine	25
Tablica 15. Zone i broj parkirnih mjesta	31
Tablica 16. Kućanstva i stambene jedinice u 2001. i 2011. za područje naselja u gradu Zadru	36
Tablica 17. BDP i BDP po glavi stanovnika za RH i županije Jadranske RH u 2009. godini	44
Tablica 18. BDP u tekućim cijenama (u mil. EUR) od 2000.-2009. za županije Jadranske RH	45
Tablica 19. Osiguranici (broj zaposlenih) prema izabranim gradovima od 2001.-2011. godine.....	47
Tablica 20. Broj nezaposlenih u izabranim gradovima prema podacima HZZ-a na dan 31.12.	48
Tablica 21. Stopa registrirane nezaposlenosti za grad, županiju i RH u zadnje tri godine	49
Tablica 22. Indeks prosperiteta za Zadarsku županiju po djelatnostima, NKD 2002	52
Tablica 23. Broj izvoznika i broj zaposlenih po gradovima u 2001., 2008., 2011.	58
Tablica 24. Financijski pokazatelji za 10 najvećih gradova RH u 2011. godini, iznosi u tisućama kuna	60
Tablica 25. Temeljni financijski pokazatelji poduzetnika u razdoblju rasta i recesije za grad Zadar	61
Tablica 26. Preferencije poduzetničkog ulaganja	65
Tablica 27. Prioritetnost ulaganja (manji iznos je viši prioritet).....	66
Tablica 28. Infrastrukturni faktori – utjecaj na poslovanje poduzetnika	67
Tablica 29. Faktori utjecaja na poduzetničko poslovanje	67
Tablica 30. Top 10 poduzeća prema djelatnosti – Hoteli i sličan smještaj u 2011. godini	73
Tablica 31. Gosti prema zemlji porijekla u 2011. godini.....	75
Tablica 32. Dolasci i noćenja turista po mjesecima u 2011.	75
Tablica 33. Podaci o školama, učenicima, učiteljima po godinama, Zadar	84
Tablica 34. Upisani studenti prema visokim učilištima od ak. g. 2006./2007. do 2010./2011.	87
Tablica 35. izvršenje aktivnosti iz Programa zdravstvene zaštite za razdoblje 2012.-2013. godinu.....	90
Tablica 36. Korisnici socijalne skrbi u Zadru u 2009. i 2010. godini	92
Tablica 37. Ukupni proračun i proračun za kulturu grada Zadra ostvaren u 2011. i planiran za 2012.	95
Tablica 38. Ograničavajući čimbenici razvoja	105
Tablica 39. Sličnosti i razlike u strukturi proračuna Zadar, Pula, Šibenik i Split	110
Tablica 40. Vrsta pojave i događaja.....	110
Tablica 41. Posljedice ugrožavanja sigurnosti	111
Tablica 42.: Popis institucija javnog sektora prema područjima Strategije	169

POPIS SLIKA:

Slika 1. Organizacijska struktura za izradu Strategije	5
Slika 2. Geoprometni položaj grada	11
Slika 3. Indeks rasta broja stanovnika po odabranim gradovima, 1961.=100	18
Slika 4. Dobna struktura stanovništva u Zadru 2001. i 2011. godine	19
Slika 5. Dobna struktura stanovništva prema područjima u gradu Zadru u 2011. godini	19
Slika 6. Struktura stanovništva prema narodnosti u 2001. i 2011. godini za grad Zadar	20
Slika 7. Struktura stanovništva prema vjeroispovijesti u 2001. i 2011. godini za grad Zadar	20
Slika 8. Ceste grada Zadra	30
Slika 9. Parkirne zone	31
Slika 10. BDP po županijama od 2000. do 2009. godine	45
Slika 11. Struktura zaposlenih prema vrsti poslodavca u gradu Zadru	46
Slika 12. Indeks broja zaposlenih po godinama i gradovima od 2001.-2011. godine, 2001=100	47
Slika 13. Stope nezaposlenosti po godinama i izabranim gradovima	48
Slika 14. Promjene u strukturi nezaposlenosti od 2008.-2011. godine	49
Slika 15. Udio nezaposlenih osoba u gradu Zadru prema dobi u 2008. i 2011. godini	50
Slika 16. Prosječna isplaćena neto plaća po djelatnostima za Zadarsku županiju u 2010. godini*	51
Slika 17. Prosječna neto plaća prema stupnju stručne sprema za Zadarsku županiju u 2010. godini	51
Slika 18. Struktura zaposlenosti po djelatnostima u gradu Zadru 2011. godine	53
Slika 19. Promjena zaposlenosti 2001.-2008. po djelatnostima za RH, grad Zadar i Istarsku županiju, NKD 2002	54
Slika 20. Promjena zaposlenosti 2009.-2011. po djelatnostima za RH i grad Zadar, NKD 2007	56
Slika 21. Indeks izvoza za grad Zadar, ZŽ i RH, 2006=100	56
Slika 22. Indeks uvoza za Zadar, ZŽ i RH, 2006.=100	56
Slika 23. Izvoz po županijama i gradovima Jadranske RH u 2011. godini, u tis. kn	57
Slika 24. Udio iznosa izvoza po sektorima za grad Zadar*	57
Slika 25. Udio zaposlenih u izvozu u odnosu na ukupnu zaposlenost po godinama	58
Slika 26. Kretanje investicija za područje županija Jadranska RH i RH od 2001.do 2010.	59
Slika 27. Broj zaposlenih po poduzeću za 10 najvećih gradova.....	60
Slika 28. Indeks broja poslovnih subjekata u blokadi, broja zaposlenih i iznosa neizvršenih plaćanja za Zadar, 2005.=100	62
Slika 29. Odnos trgovačkih društava i obrta u ZŽ i RH.....	63
Slika 30. Indeks broja aktivnih obrta za Zadarsku županiju i RH od 2006. do 2011., 2006.=100	63
Slika 31. Indeks kretanja zaposlenosti u obrtima za izabrane gradove od 2001. do 2011., 2001.=100	64
Slika 32. Cehovski ustroj u aktivnim obrtima prema županijama i oznaci glavne djelatnosti u sjedištu prosinac 2011	64
Slika 33. Poduzetnička infrastruktura u RH	68
Slika 34. Struktura smještajnih kapaciteta u 2011.g.	73
Slika 35. Ukupno prihod po djelatnosti.....	74
Slika 36. Dolasci i noćenja turista u 2011. prema smještajnim kapacitetima	74
Slika 37. Tri scenarija razvoja grada do 2020.	81
Slika 38. Udio upisane djece u dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja	82
Slika 39. Udio upisane djece u dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja prema dobi.....	82
Slika 40. Pokrivenost vrtićima, Zadar.....	83
Slika 41. Broj djece, skupina i odgajatelja po vrtićima	84

<i>Slika 42. Udio učenika po srednjim školama, 2009./2010., Zadar</i>	85
<i>Slika 43. Upisani studenti prema visokim učilištima od ak. g. 2006./2007. do 2010./2011.</i>	87
<i>Slika 44. Doktorandi – osobe u postupku stjecanja doktorata znanosti – prema znanstvenom području, Zadar, AK.G. 2010./2011.</i>	88
<i>Slika 45. Učenici/studenti smješteni u domu prema spolu, Zadar</i>	89
<i>Slika 46. Sredstva za izvršenje pojedinih aktivnosti Socijalnog programa, 2011./2012.</i>	92
<i>Slika 47. Sredstva javnih potreba u kulturi u 2011. godini.</i>	95
<i>Slika 48. Udjeli financiranih sportskih aktivnosti</i>	97
<i>Slika 49. Područja djelatnosti udruga iz grada Zadra u 2012. godini</i>	98
<i>Slika 50. Proračun Grada Zadra u razdoblju od 2001.-2011.u HRK</i>	107
<i>Slika 51. Struktura poslovnih prihoda grada Zadra u 2011. g.</i>	108
<i>Slika 52. Struktura rashoda poslovanja u 2011. g.</i>	109
<i>Slika 53. Rashodi prema funkcijskoj klasifikaciji 2011.</i>	109
<i>Slika 54: shematski prikaz odabira projektnih ideja za provedbu strategije</i>	163
<i>Slika 55.: Raspodjela projektnih ideja prema prioritetima</i>	164
<i>Slika 56.: Broj projektnih ideja razvrstanih prema stupnju dovršenosti</i>	164
<i>Slika 57.: Preduvjet održivosti provedbe strategije razvoja</i>	168
<i>Slika 58.: Financijska alokacija po prioritetima izražena u eurima</i>	171

POPIS SLIKA:

Slika 1. Organizacijska struktura za izradu Strategije	5
Slika 2. Geoprometni položaj grada	11
Slika 3. Indeks rasta broja stanovnika po odabranim gradovima, 1961.=100	18
Slika 4. Dobna struktura stanovništva u Zadru 2001. i 2011. godine	19
Slika 5. Dobna struktura stanovništva prema područjima u gradu Zadru u 2011. godini	19
Slika 6. Struktura stanovništva prema narodnosti u 2001. i 2011. godini za grad Zadar	20
Slika 7. Struktura stanovništva prema vjeroispovijesti u 2001. i 2011. godini za grad Zadar	20
Slika 8. Ceste grada Zadra	30
Slika 9. Parkirne zone	31
Slika 10. BDP po županijama od 2000. do 2009. godine	45
Slika 11. Struktura zaposlenih prema vrsti poslodavca u gradu Zadru	46
Slika 12. Indeks broja zaposlenih po godinama i gradovima od 2001.-2011. godine, 2001.=100	47
Slika 13. Stope nezaposlenosti po godinama i izabranim gradovima	48
Slika 14. Promjene u strukturi nezaposlenosti od 2008.-2011. godine	49
Slika 15. Udio nezaposlenih osoba u gradu Zadru prema dobi u 2008. i 2011. godini	50
Slika 16. Prosječna isplaćena neto plaća po djelatnostima za Zadarsku županiju u 2010. godini*	51
Slika 17. Prosječna neto plaća prema stupnju stručne sprema za Zadarsku županiju u 2010. godini	51
Slika 18. Struktura zaposlenosti po djelatnostima u gradu Zadru 2011. godine	53
Slika 19. Promjena zaposlenosti 2001.-2008. po djelatnostima za RH, grad Zadar i Istarsku županiju, NKD 2002	54
Slika 20. Promjena zaposlenosti 2009.-2011. po djelatnostima za RH i grad Zadar, NKD 2007	56
Slika 21. Indeks izvoza za grad Zadar, ŽŽ i RH, 2006.=100	56
Slika 22. Indeks uvoza za Zadar, ŽŽ i RH, 2006.=100	56
Slika 23. Izvoz po županijama i gradovima Jadranske RH u 2011. godini, u tis. kn	57
Slika 24. Udio iznosa izvoza po sektorima za grad Zadar*	57
Slika 25. Udio zaposlenih u izvozu u odnosu na ukupnu zaposlenost po godinama	58
Slika 26. Kretanje investicija za područje županija Jadranska RH i RH od 2001.do 2010.	59
Slika 27. Broj zaposlenih po poduzeću za 10 najvećih gradova	60
Slika 28. Indeks broja poslovnih subjekata u blokadi, broja zaposlenih i iznosa neizvršenih plaćanja za Zadar, 2005.=100	62
Slika 29. Odnos trgovačkih društava i obrta u ŽŽ i RH	63
Slika 30. Indeks broja aktivnih obrta za Zadarsku županiju i RH od 2006. do 2011., 2006.=100	63
Slika 31. Indeks kretanja zaposlenosti u obrtima za izabrane gradove od 2001. do 2011., 2001.=100	64
Slika 32. Cehovski ustroj u aktivnim obrtima prema županijama i oznaci glavne djelatnosti u sjedištu prosinac 2011	64
Slika 33. Poduzetnička infrastruktura u RH	68
Slika 34. Struktura smještajnih kapaciteta u 2011.g.	73
Slika 35. Ukupno prihod po djelatnosti	74
Slika 36. Dolasci i noćenja turista u 2011. prema smještajnim kapacitetima	74
Slika 37. Tri scenarija razvoja grada do 2020.	81
Slika 38. Udio upisane djece u dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja	82
Slika 39. Udio upisane djece u dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja prema dobi	82
Slika 40. Pokrivenost vrtićima, Zadar	83
Slika 41. Broj djece, skupina i odgajatelja po vrtićima	84

<i>Slika 42. Udio učenika po srednjim školama, 2009./2010., Zadar</i>	85
<i>Slika 43. Upisani studenti prema visokim učilištima od ak. g. 2006./2007. do 2010./2011.</i>	87
<i>Slika 44. Doktorandi – osobe u postupku stjecanja doktorata znanosti – prema znanstvenom području, Zadar, AK.G. 2010./2011.</i>	88
<i>Slika 45. Učenici/studenti smješteni u domu prema spolu, Zadar</i>	89
<i>Slika 46. Sredstva za izvršenje pojedinih aktivnosti Socijalnog programa, 2011./2012.</i>	92
<i>Slika 47. Sredstva javnih potreba u kulturi u 2011. godini.</i>	95
<i>Slika 48. Udjeli financiranih sportskih aktivnosti</i>	97
<i>Slika 49. Područja djelatnosti udruga iz grada Zadra u 2012. godini</i>	98
<i>Slika 50. Proračun Grada Zadra u razdoblju od 2001.-2011.u HRK</i>	107
<i>Slika 51. Struktura poslovnih prihoda grada Zadra u 2011. g.</i>	108
<i>Slika 52. Struktura rashoda poslovanja u 2011. g.</i>	109
<i>Slika 53. Rashodi prema funkcijskoj klasifikaciji 2011.</i>	109
<i>Slika 54: shematski prikaz odabira projektnih ideja za provedbu strategije</i>	163
<i>Slika 55.: Raspodjela projektnih ideja prema prioritetima</i>	164
<i>Slika 56.: Broj projektnih ideja razvrstanih prema stupnju dovršenosti</i>	164
<i>Slika 57.: Preduvjet održivosti provedbe strategije razvoja</i>	168
<i>Slika 58.: Financijska alokacija po prioritetima izražena u eurima</i>	171

Prilog 1: Popis kulturno-povijesne i prirodne baštine

Kulturno – povijesna baština

Popis najvažnijih spomenika nepokretne kulturno-povijesne baštine dan je u prostornom planu uređenja grada Zadra, usvojenom na sjednici Gradsko vijeće Grada Zadra u prosincu 2011. Stupanj zaštite označen je slijedećim kraticama:

- R-*/Z-** kulturno dobro upisano u Registar
- UNESCO prijedlog za upis u svjetsku baštinu
- PZ-*/P** Preventivno zaštićeno
- E Evidentirano kulturno dobro koje treba istražiti i zaštititi ZPP Zaštita ovim Planom

1.o Povijesna naselja i dijelovi naselja		
1.1	Gradskih obilježja	Dokument zaštite
ZADAR		
1.	Povijesna jezgra grada Zadra	Z-3409
1.2	Gradsko-seoskih obilježja	Dokument zaštite
ZADAR		
1.	Diklo – urbano-ruralna cjelina	Z-1322
2.	Puntamika – ostaci pučkog graditeljstva	ZPP
3.	Arbanasi – ostaci pučkog graditeljstva	ZPP
4.	Stanovi, Voštarnica, Vidikovac(Skročini) – ostaci pučkog graditeljstva	ZPP
1.3	Seoskih obilježja	Dokument zaštite
ZADAR		
1.	Bokanjac – ruralna cjelina	ZPP
2.	Dračevac Zadarski – ostaci pučkog graditeljstva	ZPP
3.	Ploče – etnološko područje	ZPP
CRNO		
4.	Pučko graditeljstvo, više dvorova	ZPP
KOŽINO		
5.	Ruralna cjelina	ZPP
PETRČANE		
6.	Petrčane – ruralna cjelina	ZPP
7.	Gornje Petrčane – ruralna cjelina	ZPP
IST		
8.	Pučko graditeljstvo: Smoljan, Segarić (Catarin), Komać, Gojdanić, Smoljan (uvala Široka), Segarić (Tomin), Antićov dvor	ZPP
IŽ MALI		
9.	Ruralne cjeline: Makovac, Porovac, Mućel	ZPP
MOLAT		
10.	Pučko graditeljstvo: Magaš, Mračić, Bašić, Mračić, Matešić, Mikulićin, Španić (Kovačev), Matulić, Španić (Mihoviljev), Pavlov, Lovretić, Matešić (Lučina), Mavar, kuća Jentiličić	ZPP
BRGULJE		
11.	Pučko graditeljstvo: Giričić, Sabljčić, Maletić, Mljačić	ZPP
ZAPUNTEL		
12.	Pučko graditeljstvo: Petrović, Mirković, Tomičić, Petrović (Porat)	ZPP
OLIB		
13.	Matešin dvor, Štrekelov dvor, Telesmanićev (Babin) dvor, Bratvelin dvor, Kančelov dvor, Donji i Gornji Radov dvor, Banduljov dvor, Stipanjev dvor, Skropanjov dvor, Budešin-Počov dvor i Lukin dvor	ZPP
PREMUDA		
14.	Pučko graditeljstvo: Smirčićev dvor, Mikulićev dvor, Kovačijev dvor, Šimunov dvor, kuća Jadrošić, kuća Lovrović, Jurinjev dvor	ZPP
15.	Kuća Bujačić	ZPP

16.	Stara uljara	ZPP
RAVA		
17.	Rava V. – više pučkih dvorova	ZPP
SILBA		
18.	Pučko graditeljstvo: dvor Marinić, kuća Brnetić, kuća Supičić, kuća Silverić	ZPP
2.o Povijesne građevine i sklopovi		
2.1	Sakralne građevine, samostani i kapele	Dokument zaštite/prijedlog za zaštitu
ZADAR		
1.	Episkopalni kompleks: <ul style="list-style-type: none"> – Katedrala sv. Stošije, 5 – 13. st. – Crkva sv. Donata, 8./9.st. – Nadbiskupska palaća (episkopija), 5. – 19. st. – Krstionica, 5. – 6. st. – Sakristija (katekumeneion), 5. – 14. st. – Sjemenište Zmajević, 1748. god 	Z-759 UNESCO
2.	Benediktinski samstan i Crkva sv. Marije, 12. – 19. st.	Z-741 UNESCO
3.	Crkva sv. Ilije i zgrada, 1773. god	Z-762 UNESCO
4.	Franjevački samostan i Crkva sv. Frane, 13. st.	Z-742
5.	Ostaci samostana sv. Nikole s crkvom (1760.) i zvonikom (12. st.)	Z-1337
6.	Crkva gospe od Kaštela/Zdravlja, 1582. god.	Z-763
7.	Crkva sv. Andrije i sv. Petra Starog, 5. – 19. st.	Z-739
8.	Crkva sv. Krševana, 1175. god.	Z-761
9.	Crkva sv. Lovre, 11. st.	Z-751
10.	Samostan i crkva sv. Mihovila, 14. – 19. st.	Z-740
11.	Crkva sv. Šimuna, 5.-18.st.	Z-760
12.	Crkva sv. Dominika, 1280. i ostaci samostana	Z-743
13.	Kompleks ženskog odgajališta sv. Dimitrija, 1901. – 1906.	Z-754
14.	Crkva sv. Ivana Krstitelja, 5. – 6. st.	P-1338
15.	Crkva Gospe od Sedam Žalosti, 18. st.	ZPP
16.	Župna crkva Gospe Loretske s početka 20. st. , sagrađena na temeljima starije crkve iz 18. st., od koje je sačuvan zvonik, Arbanasi	Z-765
17.	Stara Žipna crkva Uznesenja BDM (Gospe maslinske), srvj. preuređena u 18. st., Belafuža	Z-2627
18.	Župna crkva sv. Šimuna i Tadeja, 1623., obnovljena 1769., Bokanjac	Z-1329
19.	Crkva sv. Martina, 12. st., Diklo	Z-1190
20.	Crkva sv. Petra, 14. st. , Diklo	Z-1189
21.	Crkva Gospe od Ružarija, 1710., proširena 1844., Diklo	Z-1191
22.	Župna crkva Uznesenja BDM, 19. st., i groblje, Dračevac Zadarski	Z-1194
23.	Crkva sv. Petra i Pavla, Ploče	ZPP
CRNO		
24.	Crkva sv. Nikole, 14. st.	Z-1330
KOŽINO		
25.	Župna crkva sv. Mihovila Arkandela. Poč. 16. st.	ZPP
PETRČANE		
26.	Ostaci Crkve sv. Bartul, 12./13. st. (Kulina)	Z-1199
	Župna crkva sv. Ivana i Pavla, 19. st.	ZPP
IST		
27.	Župna crkva sv. Nikole, 19. st.	E
28.	Crkva Gospe od Sniga na brdu Straža, 17. st.	E
29.	Crkva sv. Andrije, 16. st. na Škardi	E

IŽ MALI		
30.	Župna crkva Uznesenja BDM	E
31.	Crkva sv. Marije	Z-1562
32.	Kapela sv. Ane	E
IŽ VELI		
33.	Župna crkva sv. Petra i Pavla	E
34.	Crkva sv. Roka	E
MOLAT		
35.	Župna crkva Porođenja BDM	E
36.	Kapelica Gospe Karmelske, 15. st.	E
37.	Crkva sv. Andrije, 17. st.	E
BRGULJE		
38.	Crkva sv. Andrije iz 18. st., obnovljena 1926	E
ZAPUNTEL		
39.	Župna crkva Rođenja BDM, 15. st.	E
OLIB		
40.	Župna crkva Uznesenja BDM, 17. st.	E
41.	Crkvica sv. Roka, 17. st.	E
42.	Crkva sv. Stošije na groblju, 17. st.	E
43.	Kapela sv. Nikole (u Portu sv. Mikule), 19. st.	E
PREMUĐA		
44.	Župna crkva BDM (sv. Jakov), 19. st.	Z-4257
45.	Crkva sv. Cirjaka, 18. st.	Z-4255
RAVA		
46.	Kapela sv. Petra, Mala Rava	E
47.	Župna crkva Uznesenja BDM na groblju, 14. st., Vela Rava	E
SILBA		
48.	Župna crkva Rođenja BDM, 19. st.	P-477
49.	Crkva Gospe od Karmela, 17. st.	Z-4256
50.	Crkva sv. Ivana Krstitelja, 15. st.	P-1860
51.	Kapela Gospe od Žalosti, 18. st.	E
52.	Kapela sv. Ante Padovanskog u južnoj luci (Porat sv. Antuna)	E
53.	Crkva sv. Marka na groblju, 17. st., na mjestu sr. vj. crkvice	E
54.	7 kapelica s postajama Križnog puta	E
2.2	Civilne građevine	Dokument zaštite
ZADAR		
1.	Gradski bedemi*	Z-3409
2.	Bastion Citadela, 1574.	Z-764
3.	Palača Fozze, 18. st.	Z-747
4.	Kneževa palača, 13. -19. st.	Z-3409
5.	Providurova palača, 17. – 19. st.	Z-3409
6.	Palača Nassis, 12./13. st.	Z-745
7.	Palača Borelli, 19. st.	Z-748
8.	Palača Grisogono, 13. – 19. st.	Z-746
9.	Palača Petrizio, 15. – 19. st.	Z-744
10.	Palača Ghiraldini, 13. – 19. st.	Z-737
11.	Kompleks Stare bolnice, 18. st.	Z-755
12.	Veliki Arsenal, 1752.	Z-738
13.	Gradska loža, 1565.	Z-758
14.	Gradska straža, 1562., 1798.	Z-757
15.	Fontana – zdenac za snadbjevanje vodom, 1546.	Z-3019
16.	Kuća Gonaro, 1902.	PZ
17.	Kuća Vlahov, 1911./12.	P-2134
18.	Palača Detrico, romaničke osnove, preuređena u 19. st.	ZPP

19.	Palača Califfi, 18. st.	ZPP
20.	Palača Camerlengho, 18. st.	ZPP
21.	Palača Papafava, 18. st.	ZPP
22.	Fanfogna, 16. st. preuređena u 18. st.	ZPP
23.	Kuća Relja, 1908. g.	ZPP
24.	Kuća Golles, 1898. g.	ZPP
25.	Stambena zgrada, 1908.	ZPP
26.	Kuća Ivković, 1899.	ZPP
27.	Zgrada Pokrajinske bolnice, 1877. g.	ZPP
28.	Kuća Kostainšek	ZPP
29.	Kuća Perlini, 1906. g.	ZPP
30.	Kuća Relja, 1894. -1905.	ZPP
31.	Fortini, austrijska utvrda s poč. 19. st.	ZPP
32.	Kuća Čorak, 1904.	ZPP
33.	Kuća Filippi, 1903.	ZPP
34.	Kuća Perlini, 1906.	ZPP
35.	Pročelje nekadašnje vile Filomene, 1900.	ZPP
36.	Kuća Godnig, 1906.	ZPP
37.	Kuća Dobrović, 1905.	ZPP
38.	Kuća Brčić, 1910.	ZPP
39.	Kuća Crivelli, 1910.	ZPP
40.	Bivša bolnica sv. Mate, 1910.	ZPP
41.	Vila Catarina, 1880.	ZPP
42.	Vila „Ida“, 1899.	ZPP
43.	Kuća Luxardo (Maraska), 1911.	ZPP
44.	Vila Tamino, 1911.	ZPP
45.	Vila Žiška, 1911./12.	ZPP
46.	Vila Cristo, oko 1900.	ZPP
47.	Vila Tripalo	ZPP
48.	Vila G. Smirich, 1901.	ZPP
49.	Vila Bugato, 1902.	P-2179
50.	Obrambena kula, 17. st., Dračevac Zadarski	Z-1193
51.	Kuća Bezić na Kolovarima	P-3181
52.	Svjetionik Oštri rat (Puntamika)	P-3575
53.	Bivša tvornica duhana (preparandija)	P-3237
IŽ MALI		
54.	Ljetnikovac obitelji Begna, 16. – 17. st. (Makovac)	ZPP
55.	Dvor porodice Canegietti	ZPP
IŽ VELI		
56.	Dvor porodice Fanfogna	ZPP
57.	Kućs Banić zvana „Biskupija“	ZPP
58.	Kulturno-prosvjetni dom Sloga	Z-4949
MOLAT		
59.	Kaštel Kaštelanić, 17. – 18. st.	E
60.	Ljetnikovac Abelić sa zapuštenim perivojem i ogradnim zidom	ZPP
IST		
61.	Kula na Škardi – ladanjska kuća nekadašnjeg vlasnika otoka	P-1280
OLIB		
62.	Obrambena kula, 18. st.	Z-4339
SILBA		
63.	Toreta, fortifikacijska građevina iz 19. st.	E
64.	Stražarnica (Stražica) u luci sv. Antuna, sred. 17. st.	ZPP
65.	Stražarnica (Stražica) u Mulu, sred. 16. st.	ZPP
* građevine koje nisu posebno zaštićene, već su zaštićene unutar povijesne jezgre grada		

3.o. Memorijalna baština		
3.1	Spomenik i obilježje vezano uz povijesne događaje	Dokument zaštite
ZADAR		
1.	Spomenik mještanima stradalim u II. svj. Ratu, Diklo	R
IŽ MALI		
2.	Spomenik palim borcima i žrtvama fašističkog terora na Knežu	R
IŽ VELI		
3.	Spomenik palim borcima na Slancu	R
4.	Spomenik žrtvama fašizma	R
MOLAT		
5.	Spomenik palim borcima od lijevanog betona	E
6.	Koncentracijski logor iz 2. svjetskog rata u uvali Jazi	R 737
7.	Groblje logoraša iz 2. svjetskog rata na brdu Hrica	ZPP
3.2	Groblje i grobne građevine	Dokument zaštite
ZADAR		
1.	Gradsko groblje, 1820., uređeno 1866.	Z-756
4.o. Arheološki lokaliteti i zone		
4.1.	Arheološki lokaliteti/zone – kopneni	Dokument zaštite
ZADAR		
1.	Poluotok – povijesna jezgra grada – (rimski forum, ostaci antičkog ulaza u grad, ostaci srednjovjekovnog ulaza u grad, ostaci Crkve sv. Marije Velike, ostaci Crkve sv. Nediljice, ...)	Z-3409
2.	Ostaci Crkve sv. Tome, 5. st., pregrađena u 12. st.	Z-749
3.	Ostaci Crkve Stomorice, 11. st.	Z-753
4.	Ostaci rimskog akvedukta (Biba – Jader) na cesti prema groblju	P-3954
5.	Ostaci Crkve sv. Klementa, 12. – 13. st., Arbanasi	Z-752
6.	Ostaci Crkve sv. Marka, Arbanasi	E
7.	Ostaci Crkve sv. Krševana, Arbanasi	E
8.	Antička nekropola, Arbanasi	E
9.	Trasa rimskog vodovoda na području Gaženice	E
10.	Ostaci rimske centurijacije	E
11.	Ostaci Crkve sv. Marine, 14. st.	Z-2625
12.	Ostaci villa rustica u blizini Crkve sv. Marine	
13.	Puntamika: ostaci srednjovjekovne Crkve sv. Stošije sagrađene na antičkoj cisterni, ostaci antičke vile	Z-750
14.	Čubrijan – ostaci crkve (nepoznata lokacija)	E
15.	Musapstan, ostaci srednjovjekovne crkve	Z-4011
16.	Dračevac Zadarski, ostaci rimske vile rustike	E
17.	Nekropola antičkog Zadra	P-3065
KOŽINO		
18.	Ostaci antičke vile, grobni humci	E
IST		
19.	Gračina	E
20.	Jabučina	E
21.	Vela Tramerka	E
IŽ MALI		
22.	Gračišće	E
23.	Knež s ostacima Crkve sv. Marije Kapelice	E
IŽ VELI		
24.	Veli Opačac	E
25.	Košljin	E
26.	Mali Opačac	E
RAVA		

27.	Dvorić – s rimskim ostacima	E
MOLAT		
28.	Gradina na vrhu brda Straža	E
29.	Prethistorijski grobni humak na otočiću Maslenjaku ispred naselja	E
30.	Ostaci crkvice sv. Pavla na hridi Ošljsk u blizini naselja	E
31.	Bavkul, s ostacima crkvice sv. Ante	E
32.	Manastirina – ruševine iz 15. st. u zapadnoj luci zvanj Lučina	E
BRGULJE		
33.	Karniški Varh s ostacima ranokršćanske crkve – Garska Crikva	E
34.	Gračina s ostacima prethistorijskog gradinskog naselja	E
35.	Lokardenik s ostacima prethistorijskog gradinskog naselja	E
ZAPUNTEL		
36.	Ledenice podno brežuljka Gomilica s ostacima iz paleolita	E
37.	Gradina Knežak	E
38.	Fortica s ostacima neistražene arhitekture	E
39.	Lovreć s ostacima gradinskog naselja	E
PREMUDA		
40.	Pastirska s ostacima Garške crkvice	E
OLIB		
41.	Mirine s ostacima antičkih građevina	E
42.	Gradina u uvali Banjve s ostacima antičke vile	E
43.	Stivanje polje s ostacima srednjovjekovne crkvice	E
SILBA		
44.	Ostaci utvrde s kulom	E
45.	Ostaci vjetrenjače	E
4.2.	Arheološki lokaliteti/zone – podmorski	Dokument zaštite
ZADAR		
1.	Ostaci antičkog pristaništa u moru kraj Fontane	E
2.	Ostaci antičke vile i pristaništa pod morem, Diklo	E
IST		
3.	JI strana otočića Tramerka, zapadno od Ista i Molata	E
PREMUDA		
4.	Lokalitet (N=44° 19' 48" / E=14° 36' 72")	P-628
5.	Kamenjak na SZ strani Premude	E
6.	Greben Plitka sika i Masarine	E
7.	Olupina ratnog broda „Szent Istvan“ (N=44° 14' 05" / E=14° 26' 00")	Z-67
8.	Uvala Banjve s ostacima rimskog pristaništa	E
9.	Rt Zubinin na JI strani otoka	E
SILBA		
10.	Grebeni, više antičkih brodoloma	Z-3021
11.	Rt Arat na JI strani otoka s ostacima rimskih amfora	E
12.	Ostaci pristaništa s kamenim sarkofazima u uvali pocukmarak	P-3306

Izvor: PPU grada Zadra

Antička arhitektura

Forum

Monumentalni stup

Rimski stup

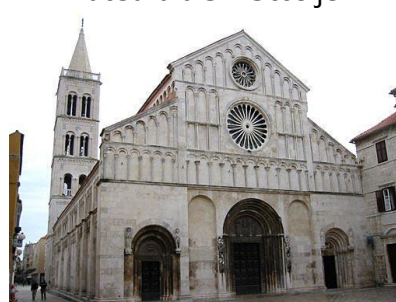

Arhitektura srednjeg vijeka

Crkva Sv. Donata

Katedrala Sv. Stošije

Crkva Sv. Marije

Crkva Sv. Krševana

Crkvica Stomorica

Kapetanova kula

Palača Ghirardini

Sv. Andrija i Sv. Petar Stari

Ostaci srednjovjekovnog gradskog kaštela

Crkva Sv. Franje i samostan franjevac

Crkva Sv. Dominika

Renesansna arhitektura

Gradske zidine

Kopnena vrata

Trg Pet Bunara

<p>Ostaci palače Cedulin</p> 	<p>Gradska loža</p> 	<p>Perivoj Vladimira Nazora</p>
<p>Crkva Gospe od Zdravlja</p> 	<p>Gradska straža</p> 	<p>Lučka vrata</p>
<p>Barokna arhitektura</p>		
<p>Crkva Sv. Šimuna</p> 	<p>Providurova palača</p> 	<p>Veliki arsenal</p>
<p>Ruševine samostana Sv. Nikole</p>		<p>Crkva Sv. Ilije</p>

Suvremene građevine

Široka ulica

Arheološki muzej

Hrvatska kazališna kuća

Narodni muzej – Muzej grada Zadra

Povijesni arhiv i Znanstvena knjižnica

Gradska vijećnica

Filozofski fakultet

Obala Kralja Petra Krešimira IV

Prirodna baština

PODRUČJA NACIONALNE EKOLOŠKE MREŽE prema Uredbi o proglašenju ekološke mreže (N.N. 109/07)

a. Međunarodno važna područja za ptice

ŠIFRA I NAZIV	CILJEVI OČUVANJA	SMJERNICE ZA MJERE ZAŠTITE***
	DIVLJE SVOJTE	
#HR 100034 SJEVERNI DIO ZADARSKOG ARHIPELAGA	<ul style="list-style-type: none"> - Morski vranac <i>Phalacrocorax aristotelis</i> - Mala čigra <i>Sterna albifrons</i> - Crvenokljuna čigra <i>Sterna hirundo</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Pažljivo provoditi turističko rekreativne aktivnosti (11); - Prilagoditi ribolov i spriječiti prelov ribe (28); - Ostalo: sprječavanje izgradnje objekata na gnijezdećim kolonijama i u njihovoj neposrednoj blizini
# HR 100024 RAVNI KOTARI	<ul style="list-style-type: none"> - Jarebica kamenjarka <i>Alectoris graeca</i> - Ušara <i>Bubo bubo</i> - Zmijar <i>Circaetus gallicus</i> - Eja strnjara <i>Circus cyaneus</i> - Eja livadarka <i>Circus pygargus</i> - Voljić maslinar <i>hippolais olivetorum</i> - Rusi svračak <i>Lanius collurio</i> - Sivi svračak <i>Lanius minor</i> - Ševa krunica <i>Lullula arborea</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Regulirati lov i spriječiti krivolov (7); - Ograničiti širenje područja pod intenzivnim poljodjelstvom (8); - Osigurati poticaje za tradicionalno poljodjelstvo i stočarstvo (9); - Pažljivo provoditi turističko rekreativne aktivnosti (11).

b. Koridori

ŠIFRA I NAZIV	CILJEVI OČUVANJA:	SMJERNICE ZA MJERE ZAŠTITE*
HR2001136 KORIDOR ZA MORSKE KORNJAČE	- morske kornjače	

c. Područja važna za divlje svojte i stanišne tipove

ŠIFRA I NAZIV	CILJEVI OČUVANJA			SMJERNICE ZA MJERE ZAŠTITE
	NKS šifra*	NATURA**	Stanišni tip	
#HR3000056 MORE OKO OTOKA GRUJICA	G.3.5.	1120	Naselje posidonije	<ul style="list-style-type: none"> - Ograničiti sidrenje (25); - Regulirati akvakulturu (31); - Regulirati ribolov povlačnim ribolovnim alatima (32); - Očuvati povoljnu građu i strukturu morskog dna, obale, priobalnog područja i riječnih ušća
#HR3000052 OLIB-PODMORJE				
#HR3000053 SILBA-PODMORJE				
#HR3000058 PLANIK I PLANICIC				
#HR3000063				

PROLAZ IZMEĐU ZAPUNTELA I ISTA				(132); - Očuvati biološke vrste značajne za stanišni tip; ne unositi strane (alohtone) vrste i genetski modificirane organizme (133).
#HR3000057 OLIBSKI KANAL			Spongiferna dna	- Očuvati povoljnu građu i strukturu morskog dna, obale, priobalnih područja i riječnih ušća (132), - Očuvati biološke vrste značajne za stanišni tip; ne unositi strane (alohtone) vrste i genetski modificirane organizme (133).
#HR3000054 PREMUDA – VANJSKA STRANA	G.4.3.1. G.3.5.	8330 1170 1120	Morske špilje Grebeni Naselja posidonije	- Pažljivo provoditi turističko rekreativne aktivnosti (11); - Ograničiti sidrenje (25); - Regulirati ribolov povlačnim ribolovnim alatima (32); - Ostalo: očuvati povoljne stanišne uvjete
#HR3000271 JAMA TORANJ I		8330	Morske špilje	- Pažljivo provoditi turističko rekreativne aktivnosti (11); - Ostalo: očuvati povoljne stanišne uvjete
#HR3000272 JAMA TORANJ II				
#HR3000270 KATEDRALA (MORSKA ŠPILJA NA O. PREMUDA)				
#HR3000274 ŠPILJA U KOZJOJ DRAGI				
#HR3000273 JAMA NA PLIČINI KOD ISTA				
#HR3000275 JAMA O. GALIOLA				
#HR4000025 SILBANSKI GREBENI	Morski vranac <i>Phalacrocorax aristotelis</i> Kolonije morskih ptica			- Spriječavati nasipavnje i betonizaciju obale (23); - Ograničiti sidrenje (25); - Odrediti kapacitet posjećivanja područja (29); - Regulirati akvakulturu (31); - Regulirati ribolov povlačnim ribolovnim alatima (32); - Očuvati povoljnu građu i strukturu morskog dna, obale, priobalnih područja i riječnih ušća (132); - Očuvati biološke vrste

				značajne za stanišni tip; ne unositi strane (alohtone) vrste i genetski modificirane organizme (133).
#HR3000084 UVALA SV. ANTE		1160	Velike plitke uvale	<ul style="list-style-type: none"> - Očuvati povoljna fizikalna i kemijska svojstva morske vode ili ih poboljšati tamo gdje su pogoršana (130); - Očuvati povoljnu građu i strukturu morskog dna, obale, priobalnih područja i riječnih ušća (132); - Očuvati biološke vrste značajne za stanišni tip; ne unositi strane (alohtone) vrste i genetski modificirane organizme (133); - Sanirati oštećene djelove morske obale gdje god je to moguće (135).
#HR3000060 MORE OKO OTOKA ŠKARDA	G.4.3.1. G.3.5.	1170 1120	Grebeni Naselja posidonije	<ul style="list-style-type: none"> - Ograničiti sidrenje (25); - Regulirati akvakulturu (31); - Regulirati ribolov povlačnim ribolovnim alatima (32); - Očuvati povoljnu građu i strukturu morskog dna, obale, priobalnih područja i riječnih ušća (132); - Očuvati biološke vrste značajne za stanišni tip; ne unositi strane (alohtone) vrste i genetski modificirane organizme (133).
#HR3000061 PLIČINE OKO MASLINJAKA, VODENJAKA, KAMENJAKA				
#HR3000062 PLIČINE OKO TRAMERKE				
#HR3000066 JI DIO O. MOLATA				
#HR3000064 BRGULJSKI ZALJEV – O. MOLAT	G.3.5.	1160 1120*	Velike plitke uvale Naselja posidonije	<ul style="list-style-type: none"> - Sprječavati nasipavanje i betonizaciju obala (23); - Ograničiti sidrenje (25); - Regulirati akvakulturu (31); - Regulirati ribolov povlačnim ribolovnim alatima (32); - Očuvati povoljnu građu i strukturu morskog dna, obale, priobalnih područja i riječnih ušća (132); - Očuvati biološke vrste značajne za stanišni tip; ne unositi strane (alohtone) vrste i genetski modificirane organizme (133).

#HR3000065 BONASTER – O. MOLAT	G.4.3.1.	1170	Grebeni	<ul style="list-style-type: none"> - Očuvati povoljnu građu i strukturu morskog dna, obale, priobalnih područja i riječnih ušća (132)
#HR3000077 J DIO O. IŽA I O. MRTOVNJAK	G.3.5.	8330 1120	Morske špilje Naselja posidonije	<ul style="list-style-type: none"> - Pažljivo provoditi turističko rekreativne aktivnosti (11); - Ograničiti sidrenje (25); - Regulirati ribolov povlačnim ribolovnim alatima (32); - Očuvati povoljnu građu i strukturu morskog dna, obale, priobalnih područja i riječnih ušća (132); - Očuvati biološke vrste značajne za stanišni tip; ne unositi strane (alohtone) vrste i genetski modificirane organizme (133); - Ostalo: očuvati povoljne stanišne uvjete
#HR3000419 J. MOLAT–DUGI – KORNAT–MURTER– PAŠMAN–UGLJAN– RIVANJ–SESTRUNJ– MOLAT	Dobri dupin <i>Tursiops truncatus</i>			<ul style="list-style-type: none"> - Pažljivo provoditi turističko rekreativne aktivnosti (11); - Prilagoditi ribolov i spriječiti prelov ribe (28).
#HR2000916 BOKANJAČKO BLATO	Herpetofauna			<ul style="list-style-type: none"> - Očuvati vodena i močvarna staništa u što prirodnijem stanju, a prema potrebi izvršiti revitalizaciju (100), - Osigurati povoljnu količinu vode u vodenim i močvarnim staništima koja je nužna za opstanak staništa i njihovih značajnih bioloških vrsta (101).

* NATURA šifra – stanišni tipovi zaštićeni direktivom o staništima

**NKS šifra – stanišni tip utvrđen Nacionalnom klasifikacijom staništa

***Smjernice za mjere zaštite područja ekološke mreže RH propisane Uredbom o proglašenju ekološke mreže (N.N. 109/07)

- potencijalno područje europske ekološke mreže NATURA 2000

IZVOR: Prostorni plana uređenja Grada Zadra

Prilog 2: Kompletna gospodarska analiza

SADRŽAJ

1. ANALIZA OSNOVNIH GOSPODARSKIH POKAZATELJA	3
1.1 TRŽIŠTE RADA U GRADU ZADRU	6
1.1.1 ZAPOSLENOST	6
1.1.2. NEZAPOSLENOST	9
1.1.3 PLAĆE	15
2. INDEKS PROSPERITETA	21
3. STRUKTURA GOSPODARSTVA	23
4. OCJENA DINAMIKE RAZVOJA GOSPODARSKIH SEKTORA GRADA ZADRA	27
4.1 ANALIZA UDJELA (SHIFT-SHARE)	28
4.2 KRETANJE GOSPODARSTVA U RECESIJI	31
5. ROBNA RAZMJENA S INOZEMSTVOM	31
5.1. STRUKTURA IZVOZA	35
5.2. ZAPOSLENI U IZVOZU (MULTIPLIKATOR ZAPOSLENOSTI)	38
6. INVESTICIJE	39
7. MALO I SREDNJE PODUZETNIŠTVO	42
7.1. TEMELJNI FINACIJSKI POKAZATELJI PODUZETNIKA	43
7.2. PREGLED BLOKIRANIH POSLOVNIH SUBJEKATA (NEIZVRŠENA PLAĆANJA)	45
8. OBRTNIŠTVO	47
BIBLIOGRAFIJA	55

1. Analiza osnovnih gospodarskih pokazatelja

Prvi dio analize uključuje analizu bruto društvenog proizvoda tj. sposobnosti gospodarstva da stvori finalna dobra i usluge. Budući da ne raspolažemo podacima o BDP-u za grad Zadar razmotriti ćemo promjene u društvenom proizvodu za područje Zadarske županije te ih usporediti sa BDP-om ostalih županija RH, a posebno županija Jadranske Hrvatske jer su te županije prema strukturi gospodarstva sličnije Zadarskoj županiji od ostatka RH.

U strukturi BDP-a RH najveći udio u BDP-u RH ima Splitsko-dalmatinska županija, koju potom slijedi Primorsko-goranska pa Istarska županija. Po udjelu u ukupnom BDP-u RH, Zadarska županija je četvrta županija od sedam županija. Prve tri županije su gospodarski snažnije županije od Zadarske, prije svega zahvaljujući veličini i snazi svojih urbanih središta. Kako bi Zadar dosegao tu razinu mora u sljedećem desetljeću rasti po stopama većim od tri navedene županije, no to nije vjerojatno za očekivati, zbog mnogo drugih faktora koji određuju veličinu nekog gospodarstva (prije svega broj stanovnika).

Za analizu je značajniji pokazatelj BDP-a po glavi stanovnika od ukupnog BDP-a za županiju jer pokazuje veličinu županijskog gospodarstva bez obzira na broj stanovnika. Prema tom pokazatelju Zadarska županija je ispod prosjeka RH (na 83 %) te je peta od sedam županija Jadranske RH. Zanimljivo je kako je Ličko-senjska ispred Zadarske prema ovom pokazatelju iako je gospodarski slabija županija. Razlog tome je mali broj stanovnika u odnosu na ukupni BDP županije.

Tablica 1: BDP i BDP po glavi stanovnika za RH i županije Jadranske RH u 2009. godini

	Bruto domaći proizvod, mil. EUR	Struktura po županijama, % (Hrvatska = 100)	Bruto domaći proizvod po glavi stanovnika, EUR	Indeks (Hrvatska = 100)
RH	44.781,00	100,00	10.111,00	100,00
Jadranska Hrvatska	14.343,00	32,00	9.764,00	96,60
Istarska	2.754,00	6,20	12.810,00	126,70
Primorsko- goranska	3.744,00	8,40	12.305,00	121,70
Ličko-senjska	435,00	1,00	8.707,00	86,10
Zadarska	1.474,00	3,30	8.388,00	83,00
Šibensko-kninska	826,00	1,80	7.239,00	71,60
Splitsko- dalmatinska	3.837,00	8,60	7.952,00	78,70
Dubrovačko- neretvanska	1.273,00	2,80	9.990,00	98,80

Izvor: DZS, Priopćenja i statistička izvješća, 2012.

Podaci o BDP-u u danoj jedinici vremena ne otkrivaju nam dovoljno o performansama pojedinih gospodarstva, tj. ne kazuju nam koliko je dobro ekonomija radila u proteklom razdoblju. RH je prošla turbulentno razdoblje od osamostaljenja do danas pri čemu su neke županije morale uložiti značajne napore kako bi revitalizirale svoja gospodarstva nakon ratnih razaranja. Kako bi vidjeli koliko je koja županija bila uspješna u prethodnom razdoblju potrebno je razmotriti kako se BDP županija kretao u posljednjih 10 godina.

Pri tome u analizi BDP-a (a i svih ostalih gospodarskih pokazatelja) vremenski period dinamike kretanja BDP-a logično je podijeliti u dva razdoblja - razdoblje rasta do 2008. i razdoblje stagnacije nakon 2008. godine, kada nastupa ekonomska kriza.

Gospodarstvo Zadarske županije je u prethodnom desetljeću **raslo prema prosječnoj godišnjoj stopi rasta od 10,3%**. U tom razdoblju gospodarstvo je **poraslo za 137 % u odnosu na 2000. godinu**. To je ujedno i **najveći porast od svih Jadranskih županija**. Nakon 2008. godine koja se službeno uzima kao godina početka globalne ekonomske krize slijedi pad BDP-a u svim Jadranskim županijama. Premda ne raspoložemo podacima nakon 2009., na osnovu drugih dostupnih podataka (zaposlenost, nezaposlenost) možemo zaključiti kako se negativni trend nastavio sve do danas.

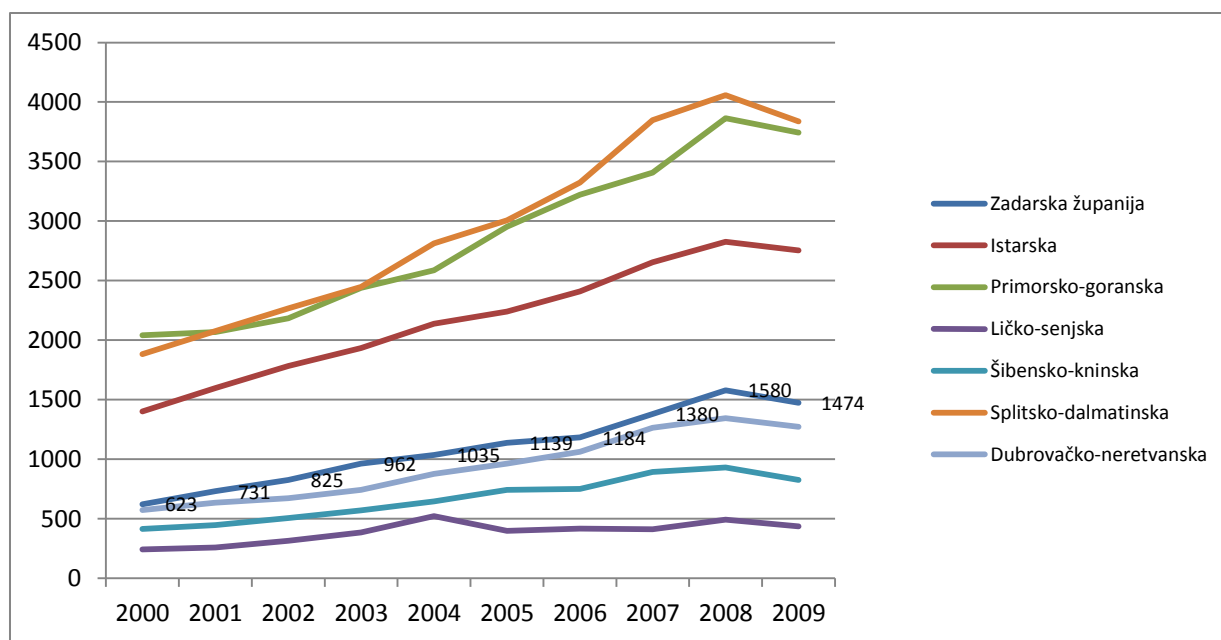
Tablica 2: BDP u tekućim cijenama (u mil. EUR) od 2000.-2009. za županije Jadranske RH

Godina	Zadarska županija	Istarska	Primorsko-goranska	Ličko-senjska	Šibensko-kninska	Splitsko-dalmatinska	Dubrovačko-neretv.
2000	623	1.401,00	2.040,00	242,00	416,00	1.883,00	572,00
2001	731	1.597,00	2.067,00	259,00	447,00	2.077,00	634,00
2002	825	1.783,00	2.185,00	316,00	506,00	2.267,00	674,00
2003	962	1.935,00	2.440,00	384,00	570,00	2.446,00	742,00
2004	1035	2.137,00	2.586,00	521,00	647,00	2.813,00	876,00
2005	1139	2.240,00	2.952,00	398,00	742,00	3.006,00	963,00
2006	1184	2.410,00	3.222,00	418,00	751,00	3.324,00	1.063,00
2007	1380	2.654,00	3.406,00	411,00	892,00	3.847,00	1.265,00
2008	1580	2.826,00	3.864,00	492,00	932,00	4.058,00	1.344,00
2009	1474	2.754,00	3.744,00	435,00	826,00	3.837,00	1.273,00
PGS rasta	10,30%	7,90%	7,12%	8,23%	8,29%	8,40%	9,51%

Izvor: DZS, Priopćenja i statistička izvješća, po godinama

Podaci o BDP-u od 2000.-2009. nam pokazuju kako se gospodarstvo Zadarske županije, a time i grada Zadra uspješno oporavilo od ratnih razaranja i raslo više od drugih Jadranskih županija, sve do 2009. godine kada sva gospodarstva ulaze u razdoblje stagnacije. Premda ti podaci ohrabruju oni ne govore dovoljno o samoj strukturi rasta, tj. pokretačima rasta gospodarstva. Iz njih ne možemo vidjeti dali ovakva struktura gospodarstva može generirati dugoročni rast, niti kakav je životni standard stanovništva u gradovima i županijama. Za Zadar i Zadarsku županiju je važno imati na umu da ako se želi podići gospodarstvo na prosjek RH i dostići razvijenije županije RH da grad i županija moraju nastaviti rasti brže od ostalih „razvijenijih“ županija i u sljedećem desetljeću.

Slika 1: BDP po županijama od 2000. do 2009. godine

Izvor: DZS, Priopćenja i statistička izvješća, po godinama, obrada ZADRA

Podaci o rastu BDP-a na općenitoj razini ilustriraju kojom brzinom je neko gospodarstvo raslo. Da bi vidjeli koji su uzroci rasta tj. koje djelatnosti su najviše zaslužne za rast treba promotriti strukturu BDP-a, tj. djelatnosti koje imaju najveći udio u BDP-u županija (u odnosu na ukupni BDP Hrvatske).

U strukturi gospodarstva Zadarske županije, uspoređujući se sa ostalim županijama posebno je izražena djelatnost poljoprivrede i ribarstva. Iako SDŽ u toj djelatnosti ima veći udio u BDV- od ZŽ, udio od 3,6 % za ZŽ je veći nego što je u drugim županijama. Stoga tu djelatnost treba gledati kao komparativnu prednost županije. Nadalje, cijela Jadranska regija ima visoke udjele u djelatnosti građevinarstva, zatim djelatnosti trgovine i djelatnosti poslovanja nekretninama koje su redom djelatnosti usluga koje ne generiraju održivi rast područja. Dok je primjerice prerađivačka djelatnost na 27% za Jadransku RH i na vrlo niskih 1,1% za Zadarsku županiju.

Tablica 3: Udio županija u BDV Hrvatske prema djelatnostima NKD-a 2007. u 2009. godini

Prostorne jedinice	A	B,C,D,E		F	G,H ,I	J	K	L	M,N	O,P ,Q	R,S, T	Ukupno dodana vrijednost djelatnosti
		Ukupn o	Prerađ . Ind.									
Republika Hrvatska	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Jadranska Hrvatska	18	27,7	27,5	40,8	39	24,3	21,9	42,3	28,2	29,8	35,5	32
Istarska	2,8	7,4	7,1	8	8,4	3,8	3,8	6,2	4,9	4,3	5,9	6,2
Primorsko-goranska	2	10,1	10,8	8,3	10,1	6,8	4,9	9,8	7,8	7,3	8,4	8,4
Ličko-senjska	2	0,4	0,3	2,1	0,9	0,6	0,3	1,5	0,3	1,3	0,9	1
Zadarska	3,6	1,4	1,1	4,6	3,4	2	2,8	6,1	3	3,6	3,7	3,3
Šibensko-kninska	1,2	1,6	1,5	2	2	1,4	1,3	3,7	1,4	1,2	3,1	1,8
Splitsko-dalmatinska	4,2	5,9	5,9	11,2	9,7	7,4	6,9	11,8	7,9	9,4	10,9	8,6
Dubrovačko-neretvanska	2,2	0,9	0,6	4,6	4,6	2,4	1,8	3,3	2,9	2,7	2,6	2,8

Izvor: DZS, Priopćenja i statistička izvješća, po godinama, obrada ZADRA

*Kazalo je na kraju poglavlja

Usporedba udjela BDV-a po djelatnostima u ukupnom BDV-u RH nam ne govori dovoljno o specijalizaciji samih županija, jer gospodarski jače županije imaju veći udio u BDV-u od ostalih županija, pa se jasno ne može zaključiti u kojim djelatnostima se neka županija specijalizirala više od drugih (zadnja kolona tablice pokazuje koliko koja županija ima udjela u ukupnoj dodanoj vrijednosti). Više o tome će biti objašnjeno u sljedećim poglavljima.

1.1 Tržište rada u gradu Zadru

1.1.1 Zaposlenost

Glavni izvor radne snage predstavlja muško stanovništvo od 15 do 64 godine i žene od 15 do 59 godina, a nazivamo ga radni kontingent ili radno sposobno stanovništvo. Osobe koje rade ili aktivno traže zaposlenje predstavljaju najvažniju kategoriju tržišta rada, a to je radna snaga ili ekonomski aktivno stanovništvo.

Kako na razni gradova RH ne postoje dostupni podaci o broju zaposlenih, kod analize zaposlenosti grada Zadra i ostalih gradova Jadranske Hrvatske korištene su statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, više godina). Podaci HZMO-a su jedini potpuni i relevantni podaci za procjenjivanje broja zaposlenih za područje gradova u RH jer jedini objedinjuju podatke zaposlenih kod pravnih osoba, obrta, fizičkih osoba, poljoprivrednike i samostalne profesionalne djelatnosti, tj. svih onih zaposlenika koji su osiguranici HZMO-a. Usporedba podataka HZMO-a i DZS-a o zaposlenosti za razinu RH pokazuje sličnosti u dinamici broja stanovnika te u broju zaposlenika, iako su generalno podaci DZS-a nešto niži od podataka HZMO-a. Svi ostali podaci za razinu RH i podaci o nezaposlenosti su korišteni od DZS-a i HZZ-a.

Zaposlenost je jedan od najvažnijih indikatora gospodarske dinamike koji je u snažnom međuodnosu sa demografskim kretanjima. Podaci o ukupnom broju zaposlenih **za RH pokazuju kontinuirani rast od 2001. godine do 2008. godine nakon čega slijedi recesijsko razdoblje** i pad zaposlenosti, baš kao što je slučaj i sa BDP-om. Broj zaposlenih u RH je do 2008. godine porastao za 19% u odnosu na 2001. godinu, dok nakon toga od 2008. do 2011. slijedi oštar pad broja zaposlenih za 9%, te iznosi 1.380.294 zaposlenih u 2011. godini. Od ukupnog broja zaposlenih u RH, u gradu Zadru je bilo zaposleno 33.579 (2,4%) u 2011. godini.

U strukturi zaposlenih u gradu Zadru najveći je broj zaposlenih u pravnim osobama (80%), zatim kod fizičkih osoba i obrta. Dinamika promjene strukture u broju zaposlenih ukazuje na **značajnije smanjivanje broja zaposlenih u obrtima** (i poljoprivrednika) koji se smanjuje kontinuirano kroz cijelo desetogodišnje razdoblje u svim gradovima, da bi u 2011. broj zaposlenih u obrtima pao ispod razine od 2001. godine. S druge strane dešava se „procvat“ samostalnih profesionalnih djelatnosti¹ koje su u Zadru porasle za 379%! Broj zaposlenih u samostalnim djelatnostima raste kroz cijelo razdoblje u svim gradovima bez obzira na recesiju, što znači da te djelatnosti odolijevaju recesiji, ali što ne znači da i one neće stagnirati ako se negativni trendovi nastave u gospodarstvu, jer upravo usluge koje pružaju te djelatnosti ovise o potražnji gospodarskog sektora za njima.

¹ Djelatnostima slobodnih zanimanja osobito se smatraju:

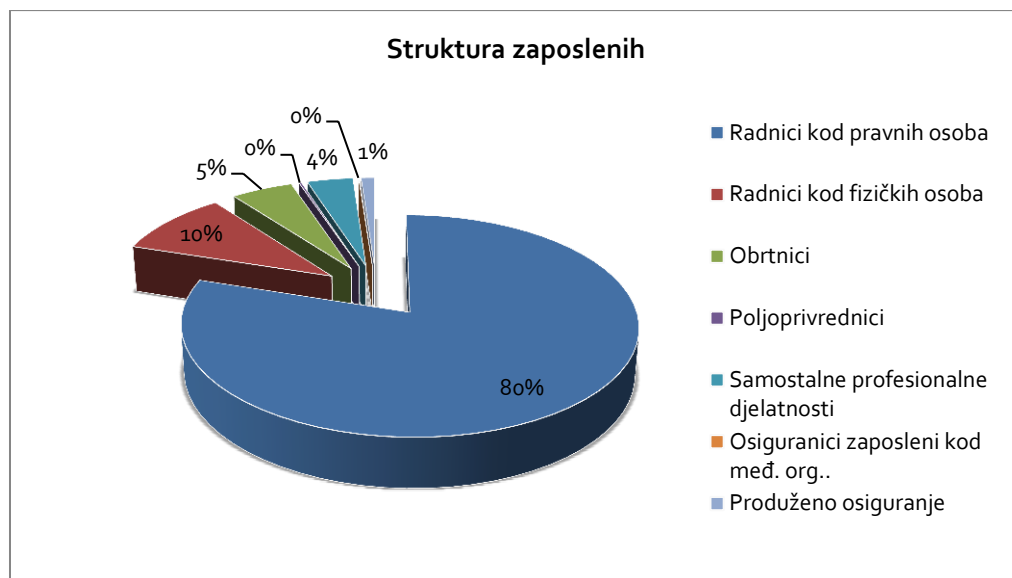
1. samostalna djelatnost zdravstvenih djelatnika, veterinar, odvjetnik, javnih bilježnika, revizora, inženjera, arhitekata, poreznih savjetnika, stečajnih upravitelja, tumača, prevoditelja, turističkih djelatnika i druge slične djelatnosti,
2. samostalna djelatnost znanstvenika, književnika, izumitelja i druge slične djelatnosti,
3. samostalna predavačka djelatnost, odgojna djelatnost i druge slične djelatnosti,
4. samostalna djelatnost novinara, umjetnika i športaša.

Tablica 4: Osiguranici (broj zaposlenih) prema osnovama osiguranja u 2011. godini u gradu Zadru

Osnova osiguranja	Broj osiguranika Zadar	Indeks 2011/2010	%
Radnici kod pravnih osoba	26842	100,28	79,94
Radnici kod fizičkih osoba	3282	93,34	9,77
Obrtnici	1718	97,06	5,12
Poljoprivrednici	66	108,20	0,20
Samostalne profesionalne djelatnosti	1278	115,03	3,81
Osiguranici zaposleni kod međ. org. u inozemstvu i hrvatski državljani zaposleni na teritoriju RH kod poslodavaca sa sjedištem u inozemstvu	17	94,44	0,05
Produženo osiguranje	376	86,04	1,12
UKUPNO	33.579	99,70	100,00

Izvor: HZMO, Statističke informacije, 2011. godina; obrada: ZADRA

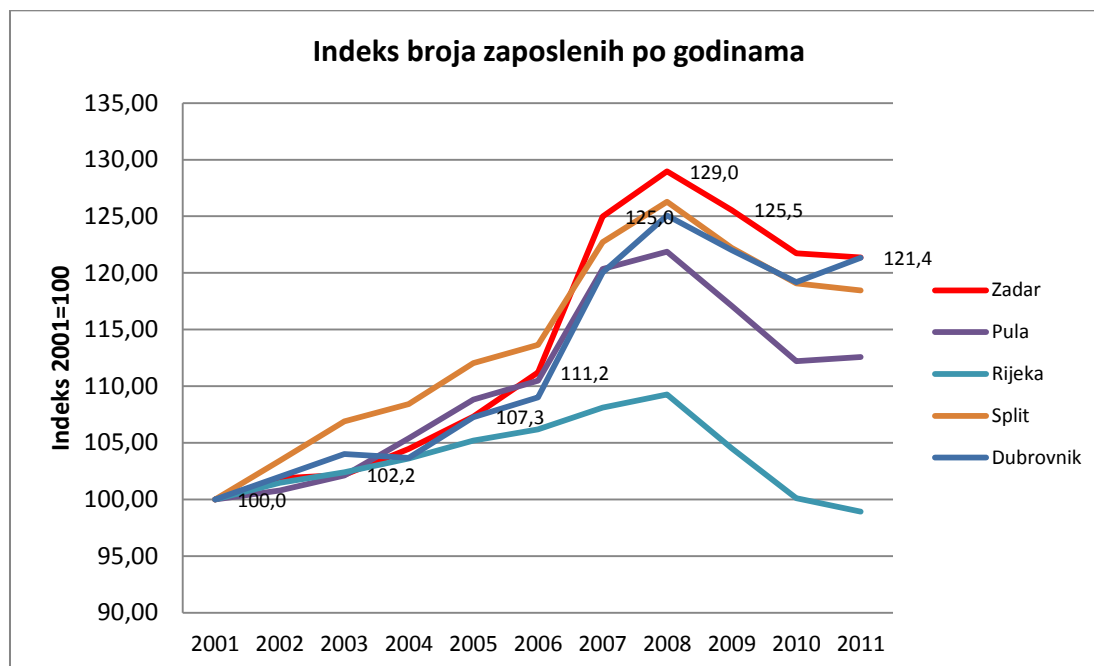
Slika 2: Struktura zaposlenih prema vrsti poslodavca u gradu Zadru

Izvor: HZMO, Statističke informacije, 2011. godina; obrada: ZADRA

U razdoblju od 2001. do 2008. (2001 je uzeta za baznu godinu) **godine grad Zadar ima najveći postotni porast zaposlenosti (29%) u odnosu na ostale gradove Jadranske Hrvatske** (vidi graf Indeks broja zaposlenih). Iza njega slijedi Split što ova dva grada svrstava u gradove sa iznadprosječnom stopom rasta u promatranom razdoblju. Nakon 2008. slijedi pad zaposlenosti u svim gradovima, pri čemu se broj zaposlenih u većini gradova približava razini iz 2001. godine, dok u Rijeci pada ispod razine od 2001. godine. Gledajući cijelo **desetogodišnje razdoblje grad Zadar također ima najveći porast (21%) u odnosu na 2001.**, unatoč padu broja zaposlenih nakon 2008. godine u svim gradovima. Radi se o značajnom padu u svim gradovima što potvrđuje velike gospodarske probleme s kojima se gospodarstvo suočava i nemogućnost gospodarstva da generira zaposlenost. Brzina pada zaposlenosti ovisi o strukturi gospodarstva, pa će tako gradovi u kojima primjerice prevladava djelatnost koja je jače pogođena krizom (npr. Industrijska proizvodnja) brže gubiti zaposlene od ostalih gradova, što je vrlo vjerojatno slučaj sa Rijekom i Pulom, koje su od izabranih gradova najbrže opadali od 2008.-2011. godine.

Slika 3: Indeks broja zaposlenih po godinama i gradovima od 2001.-2011. godine, 2001=100

Izvor: HZMO, Statističke informacije, po godinama; obrada: ZADRA

Zabrinjava podatak da u pojedinim gradovima zaposlenost opada brže od 2008. do 2011. godine nego što je rasla od 2001.-2008. godine u razdoblju rasta, što je vidljivo iz prosječne godišnje stope rasta. To znači da u svega nekoliko godina krize gubimo "desetljeće razvoja" što je sigurno zabrinjavajući podatak. To je još uvijek najmanje izraženo u Zadru i Dubrovniku, ali ako se negativni trendovi nastave i nakon 2013. i Zadar će se približiti razini zaposlenosti iz 2001. godine. Zamjetna je također visoka sličnost trenda porasta i pada broja zaposlenih između svih gradova što ukazuje da većinu gradova "muče" slični "vanjski" problemi. Svi gradovi bilježe umjereni rast do 2006., nakon čega slijedi nešto viši porast u 2007. godini, koji se održava u 2008. godini i zatim slijedi gospodarska kriza i opći pad gospodarstva koja traje do danas.

Tablica 5: Osiguranici (broj zaposlenih) prema izabranim gradovima od 2001.-2011. godine

Godina	Zadar	Pula	Rijeka	Split	Dubrovnik
2001.	27.669	28.320	66.847	71.889	17.653
2002.	28.182	28.540	67.827	74.340	18.007
2003.	28.274	28.917	68.459	76.850	18.363
2004.	28.904	29.848	69.270	77.951	18.300
2005.	29.690	30.817	70.326	80.547	18.937
2006.	30.769	31.291	70.985	81.705	19.243
2007.	34.585	34.079	72.266	88.228	21.192
2008.	35.684	34.517	73.044	90.782	22.079
2009.	34.737	33.159	69.869	87.852	21.538
2010.	33.679	31.780	66.920	85.600	21.040
2011.	33.579	31.884	66.126	85.162	21.422
Prosječna godišnja stopa rasta 2001-2008	4,14	3,13	1,32	3,75	3,58
Prosječna godišnja stopa rasta 2008-2011	-1,97	-2,54	-3,16	-2,06	-0,99

Izvor: HZMO, Statističke informacije, po godinama; obrada: ZADRA

1.1.2. Nezaposlenost²

Nadalje, nisu u svim gradovima situacije na tržištu rada iste. Tako treba obrati pažnju i na dostupnost radne snage, tj. na ukupan broj zaposlenih i nezaposlenih u promatranom vremenu. Primjerice Pula ima nisku stopu nezaposlenosti kroz cijelo razdoblje što znači da gospodarstvo u vremenu prosperiteta uspijeva zaposliti većinu ljudi dostupnih na lokalnom tržištu rada. Pula i Zadar imaju prilično sličan broj zaposlenih (u apsolutnom iznosu) iako je Pula nešto manja od Zadra prema broju stanovnika, a kako je broj nezaposlenih manji u Puli, stopa nezaposlenosti u Puli je kontinuirano ispod 10% što nije slučaj kod Zadra. Razlozi tome mogu se tražiti u veličini dostupne radne snage u ukupnom stanovništvu, strukturi gospodarstva i demografskoj strukturi stanovništva gradova.

Tablica 6.: Broj nezaposlenih u izabranim gradovima prema podacima HZZ-a na dan 31.12.

Godina	Zadar	Pula	Rijeka	Split	Dubrovnik
2001.	7.074	3.769	12.439	21.383	4.342
2002.	7.043	2.740	10.895	19.868	3.623
2003.	5.571	2.155	9.641	17.966	2.911
2004.	5.552	2.397	9.376	17.487	2.692
2005.	4.982	2.282	8.928	16.545	2.489
2006.	5.068	2.210	8.127	15.414	2.498
2007.	4.437	2.010	6.958	13.602	2.109
2008.	4.063	1.890	6.687	12.416	1.867
2009.	4.788	2.820	8.435	14.059	2.409
2010.	4.928	2.997	9.385	15.989	2.509
2011.	4.740	2.948	9.008	16.920	2.261
PGS 2001-2008	-6,08	-7,12	-6,61	-5,99	-8,14
PGS 2008-2011	5,55	18,66	11,57	12,09	7,03

Izvor: HZZ, Registrirana nezaposlenost, po godinama, obrada: ZADRA

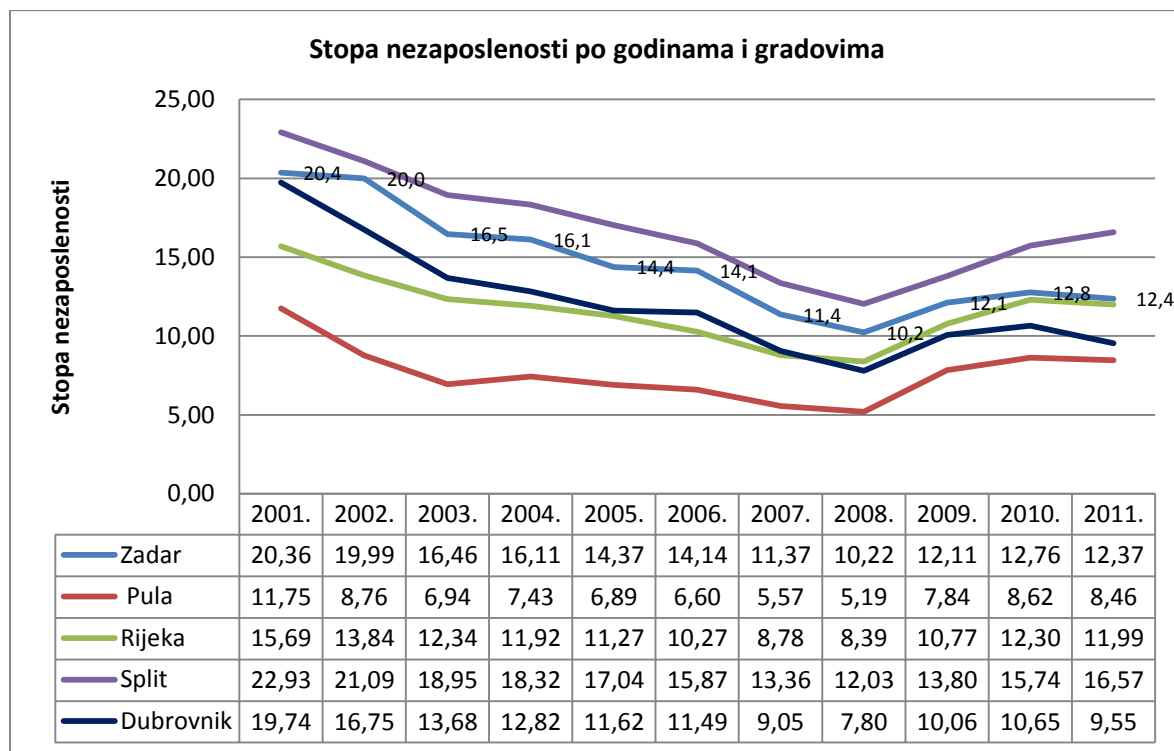
Dinamika u stopi nezaposlenosti za izabrane gradove pokazuje pozitivne pomake do 2008. godine. **Grad Zadar je u svega nekoliko godina uspio smanjiti svoju stopu nezaposlenosti sa 20,36% u 2001. godini na 10,22% u 2008.,** što je smanjenje za deset postotnih poena u samo osam godina. U tome razdoblju stopa nezaposlenosti je **opadala po godišnjoj stopi od 6,08%.** Nezaposlenost je brže opadala u Puli, Rijeci i Dubrovniku, što znači da su svi Jadranski gradovi u razdoblju rasta vodili učinkovitu politiku protiv nezaposlenosti. Grad Zadar, **s obzirom na mogućnosti (usporedba s Pulom) ima relativno visoku stopu nezaposlenosti,** koja se nije uspjela smanjiti na razinu ispod 10% u poslijeratnim godinama, što znači da će u godinama oporavka koje slijede trebati vratiti pozitivni trend koji je grad imao do 2008. godine. Cilj je u kratkom roku broj nezaposlenih svesti ispod 4.000, a duljem roku još i niže prema 2.000 nezaposlenih što je svakako izazov u desetljeću koje je ispred nas.

Za daljnje razumijevanje gospodarskih performansi gradova potrebno je vidjeti kako su gradovi odolijevali recesiji. U razdoblju recesije u Zadru je od svih gradova **najsporije rasla nezaposlenost po prosječnoj godišnjoj stopi od 5,55%,** dok je gospodarstvo Pule najlošije reagiralo na gospodarsku krizu, te je nezaposlenost oštro rasla po godišnjoj stopi od 18,66%. Kako je već naglašeno razlozi leže u strukturi gospodarstva, jer gospodarstva koja imaju većinu zaposlenih u industrijama koje su više pogođene krizom brže gube zaposlene. Ako usporedimo **kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u krizi, možemo zaključiti kako je Zadar zadržao stabilnost** bez većih gubitaka. To se dobro vidi iz prosječne godišnje stope rasta zaposlenosti i nezaposlenosti. U razvojnim godinama zaposlenost raste po stopi od 4,14%, te istodobno nezaposlenost opada po stopi od 6,08%, dok u recesijskim godinama zaposlenost opada po stopi od 1,97%, a broj

² Stopu nezaposlenosti računamo kao omjer nezaposlenost/(zaposlenost + nezaposlenost). U izračunu su za broj zaposlenih uzeti podaci HZMO-a kojima se pribrojio broj nezaposlenih prema podacima HZZ-a.

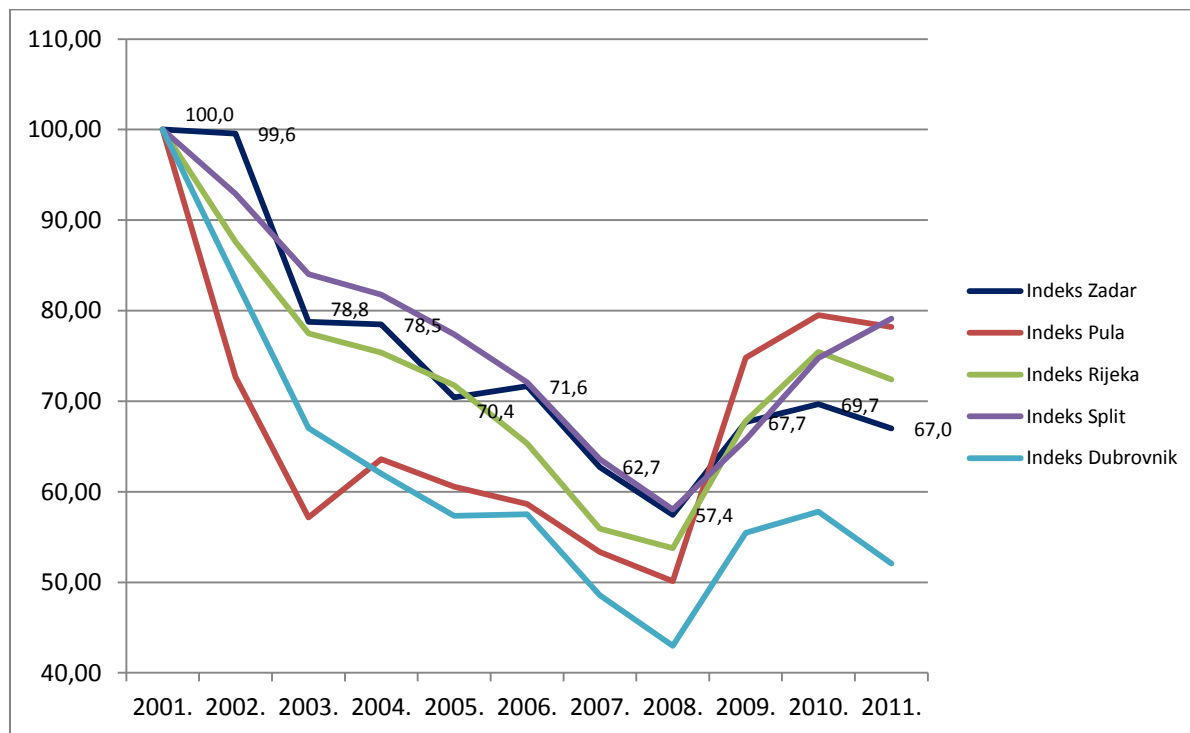
nezaposlenih raste po stopi od 5,55%. Ako to usporedimo s drugim gradovima možemo vidjeti da su izabrani gradovi u godinama rasta rasli sporije od Zadra, dok su u recesiji brže opadali nego što je opadao Zadar.

Slika 4.: Stope nezaposlenosti po godinama i izabranim gradovima

Izvor: HZZ, Registrirana nezaposlenost; HZMO, Statističke informacije, po godinama; obrada: ZADRA

Slika 5.: Indeks broja nezaposlenih po godinama i izabranim gradovima, 2001=100

Izvor: HZZ, Registrirana nezaposlenost, po godinama; obrada: ZADRA

U prijašnjim primjerima je grad Zadar uspoređivan sa gradovima iz Jadranske Hrvatske kako bi se dobila slika o ekonomskim performansama grada. No, koliko je Zadar bitan za vlastitu županiju pokazuju sljedeći podaci. Na županijskoj razini grad Zadar kao županijsko središte ima najveći broj zaposlenih i nezaposlenih u županiji. Štoviše, usporedbom podatak o broju zaposlenih za grad i županiju proizlazi da je u gradu Zadru preko 70 % zaposlenih cijele županije³ što opravdava reputaciju urbanog centra i „motora“ razvoja naše županije. Navedeno potvrđuju i podaci o stopi registrirane nezaposlenosti iz sljedeće tablice. Iz tablice vidimo da je Zadarska županija prema stopi nezaposlenosti ispod prosjeka RH dok je grad Zadar kao i većina naših gradova bolji od prosjeka RH.

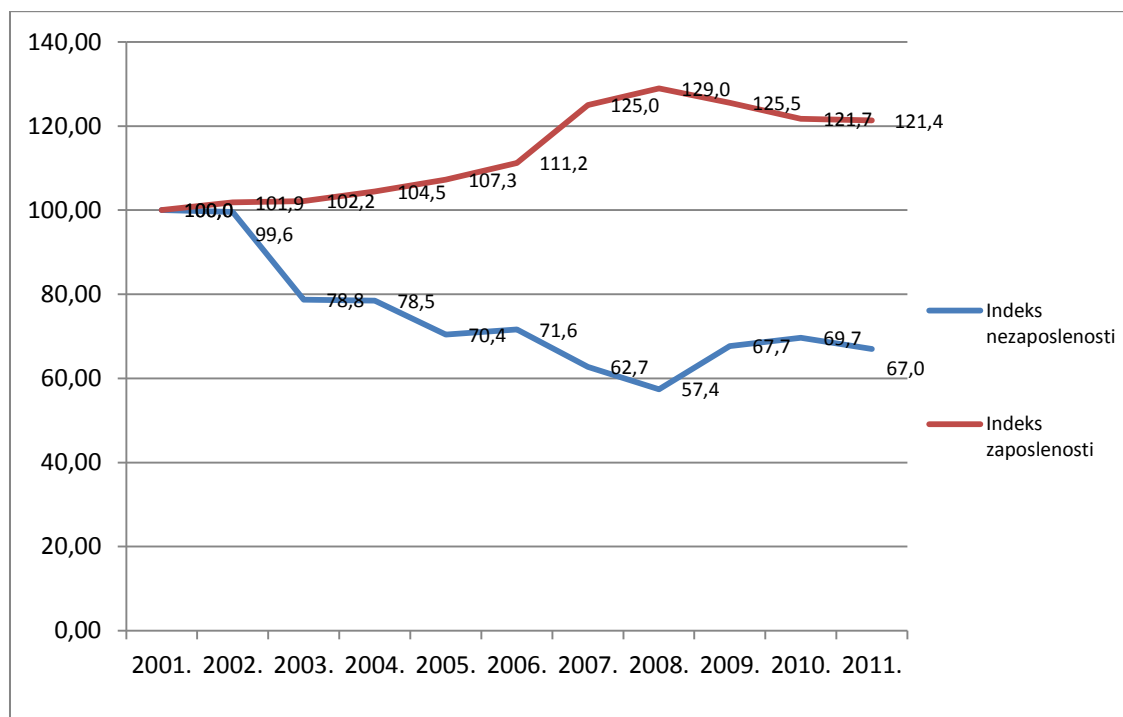
Tablica 7.: Stopa registrirane nezaposlenosti za grad, županiju i RH u zadnje tri godine

	2009.	2010.	2011.
Grad Zadar	12,11	12,76	12,37
Zadarska županija	18,7	21,10	21,00
RH	15,1	18,20	19,10

Izvor: DZS, Statističke informacije; HZMO, Statističke informacije; obrada: ZADRA

Krivulje indeksa zaposlenosti i indeksa nezaposlenosti za grad Zadar pokazuju „zrcalni efekt“, tj. u godinama u kojima zaposlenost raste, nezaposlenost pada i obratno.

Slika 6.: Indeks broja zaposlenih i broja nezaposlenih za grad Zadar po godinama, 2001=100

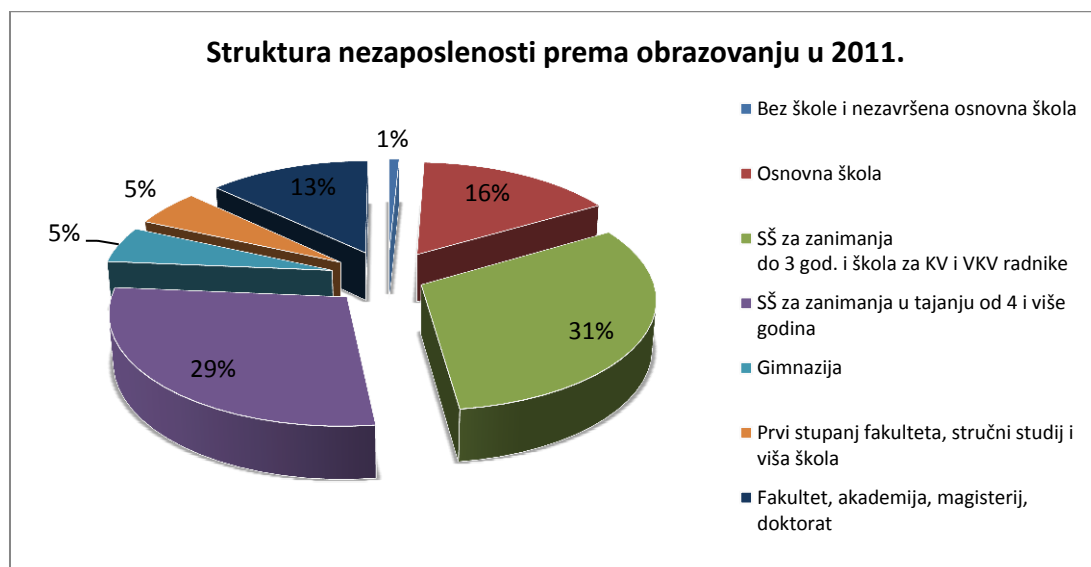
Izvor: DZS, Statističke informacije; HZMO, Statističke informacije; obrada: ZADRA

³ Prema podacima DZS-a u Zadarskoj županiji je 2011.godine evidentirano 44.727 zaposlenih, dok je u Zadru prema podacima HZMO-a evidentirano 33.579 zaposlenih. Treba imati na umu da su podaci o broju zaposlenih nešto niži prema izvoru DZS, nego prema HZMO, tako da se radi samo o procjeni. To s druge strane ne umanjuje vrijednost procjene iz koje je vidljiv veliki udjel broja zaposlenih iz grada Zadra u Zadarskoj županiji.

Struktura nezaposlenosti

Analiza strukture nezaposlenosti pokazuje nam kakve je učinke gospodarska kriza imala na radnu snagu prema njejoj strukturi (po dobi, spolu i razini obrazovanja nezaposlenih osoba). Podaci o broju nezaposlenih preuzeti su od Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i prikazuju broj nezaposlenih na dan 31.12. U strukturi nezaposlenosti prema razini obrazovanja od ukupno 4.740 nezaposlenih osoba u 2011. godini najviše nezaposlenih čine osobe sa završenom srednjom školom (čak 60% ako zbrojimo trogodišnje i četverogodišnje SŠ obrazovanje). Zatim slijede sa 16% udjela nezaposleni sa osnovnom školom, te nezaposleni sa završenim fakultetom, magisterijem ili doktoratom (13%).

Slika 7.: Struktura nezaposlenosti za grad Zadar prema razini obrazovanja u 2011. godini

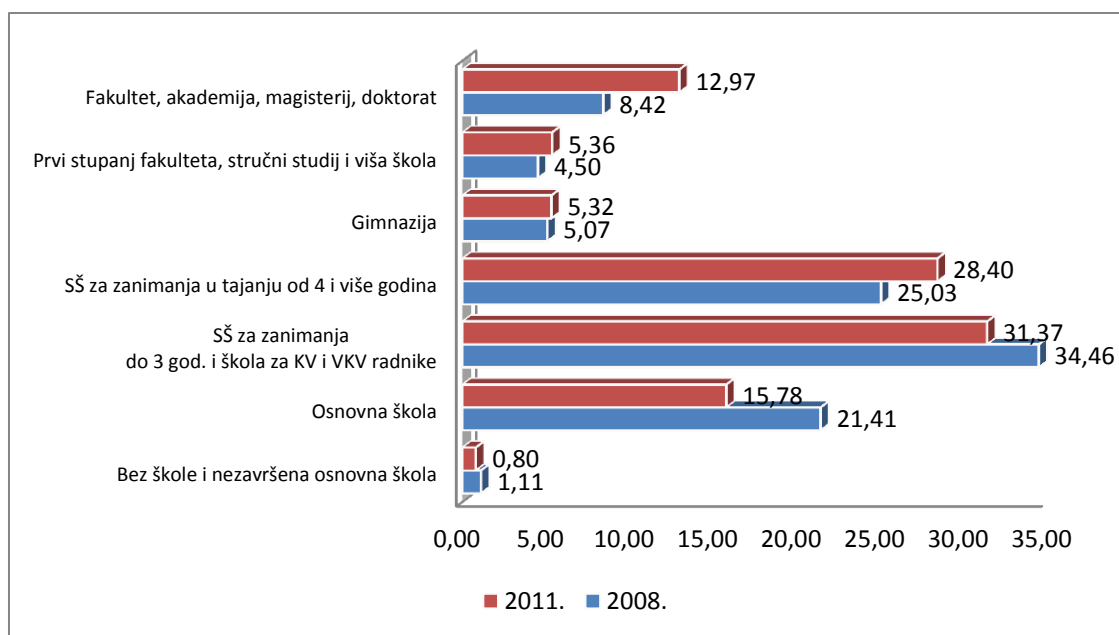
Izvor: HZZ, Registrirana nezaposlenost, 2011.; obrada: ZADRA

Podaci o promjenama u strukturi nezaposlenosti kroz godine pokazuju **negativne pomake u strukturi nezaposlenih sa VSS obrazovanjem** što ukazuje na slabljenje i nestajanje gospodarskih subjekata koji zapošljavaju visoko kvalificiranu radnu snagu, a što također govori i o niskoj konkurentnosti lokalnog gospodarstva. **U odnosu na 2008. godinu u 2011. godini broj visokoobrazovanih nezaposlenih osoba u Zadru je porastao za 80%**, te je povećao svoj udio u ukupnoj nezaposlenosti sa 8,42% na 12,97%. Više je potencijalnih razloga zbog kojih se povećao udio nezaposlenih sa VSS razinom obrazovanja:

- raste broj studenata koji završavaju fakultete, a ne uspijevaju se zaposliti;
- strukturni gospodarski problemi i pad konkurentnosti gospodarstva rezultiraju većim otpuštanjima visoko obrazovanog stanovništva;
- te viši troškovi angažiranja radnika sa VSS razinom obrazovanja uzrokuju pad potražnje za VSS radnom snagom idr.

Negativni porast u strukturi nezaposlenosti također bilježe nezaposleni sa završenim prvim stupnjem fakulteta, stručnim studijem i višom školom, zatim osobe sa završenom gimnazijom i osobe sa završenom četverogodišnjom srednjom školom. S druge strane, značajnije se smanjuje udio nezaposlenih osoba sa završenom osnovnom školom i završenom trogodišnjom školom u ukupnom broju nezaposlenih.

Slika 8.: Promjene u strukturi nezaposlenosti od 2008.-2011. godine

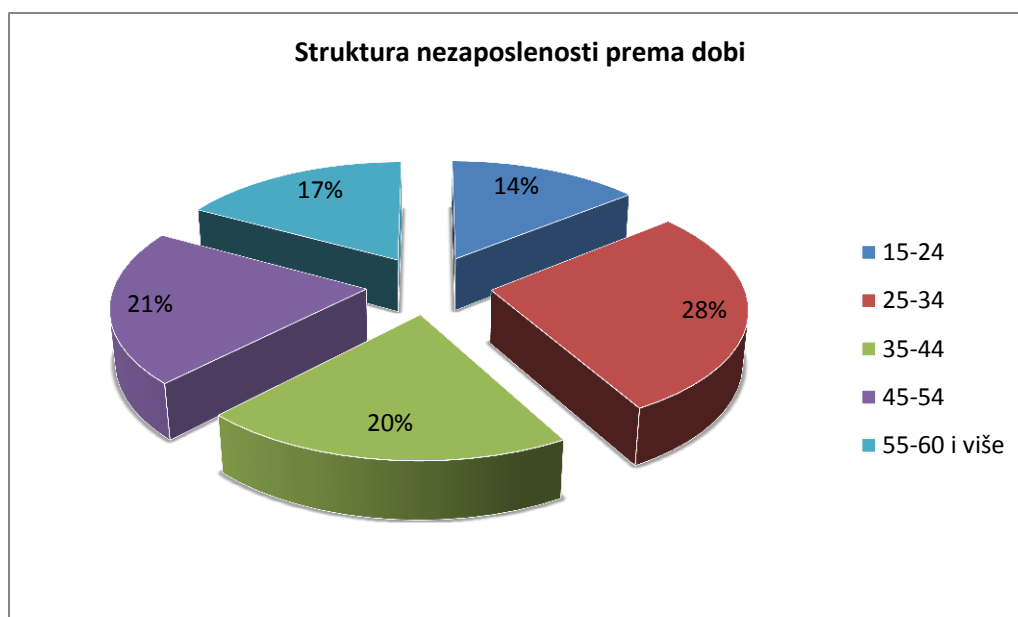
Izvor: HZZ, Registrirana nezaposlenost, po godinama.; obrada: ZADRA

Visoki broj nezaposlenog visoko obrazovanog stanovništva dodatno se potvrđuje u strukturi nezaposlenih prema dobi, gdje u ukupnom broju nezaposlenih prevladava dobna skupina od 25-34 godine sa 28 %, što upućuje na zaključak da u strukturi nezaposlenih prevladavaju mladi, obrazovani ljudi. No, to nije iznimka jer istraživanja pokazuju da nezaposlenost među mladima između 20-24 godine u razvijenim zapadnim ekonomijama dvostruko viša od prosječne nezaposlenosti. To je negativna posljedica preferencije poslodavca koji oklijevaju zaposliti mlade obrazovane ljude preferirajući iskusniju radnu snagu. Dulja razdoblja traženja posla destimuliraju mlade ljude, pa se oni odjavljuju sa biroa za zapošljavanje tražeći alternativne povremene poslove (Družić, 1999). Ipak, prema podacima DZS-a Hrvatska je po nezaposlenosti mladih u dobi do 24 godine, koja iznosi više od 35 posto, druga u Europi, odmah iza Španjolske, što znači da problemi nisu samo u preferencijama poslodavca nego i u kontinuiranoj nemogućnosti gospodarstva da apsorbira nove obrazovane kadrove nakon završetka fakulteta.

Nešto manje, sa 21% su nezaposlena dobna skupina od 45-54 godine, dakle zrelo stanovništvo. Zatim slijede nezaposleni u dobi od 35-44 godine sa 20% udjela u ukupnoj nezaposlenosti. Vidljivo je k tome da je gotovo polovica nezaposlenih (48%) u dobi od 25-44 godine, tj, u godinama kada je radna produktivnost na najvišem nivou.

U ukupnom broju nezaposlenih 2011. godine bilo je 57% žena, ali taj udjel opada kroz posljednje tri godine (u 2008. godini udio nezaposlenih žena je bio 64%). Premda udio žena u nezaposlenosti opada, broj nezaposlenih žena i muškaraca raste, tako da se zapravo samo mijenjaju udjeli muških i ženskih nezaposlenih osoba u ukupnoj nezaposlenosti. S druge strane to znači da su muškarci jače pogođeni negativnim kretanjima na tržištu rada i da je kriza više pogodila pretežno „muške“ djelatnosti (poput građevine).

Slika 9.: Struktura nezaposlenosti za grad Zadar prema dobi u 2011. godini

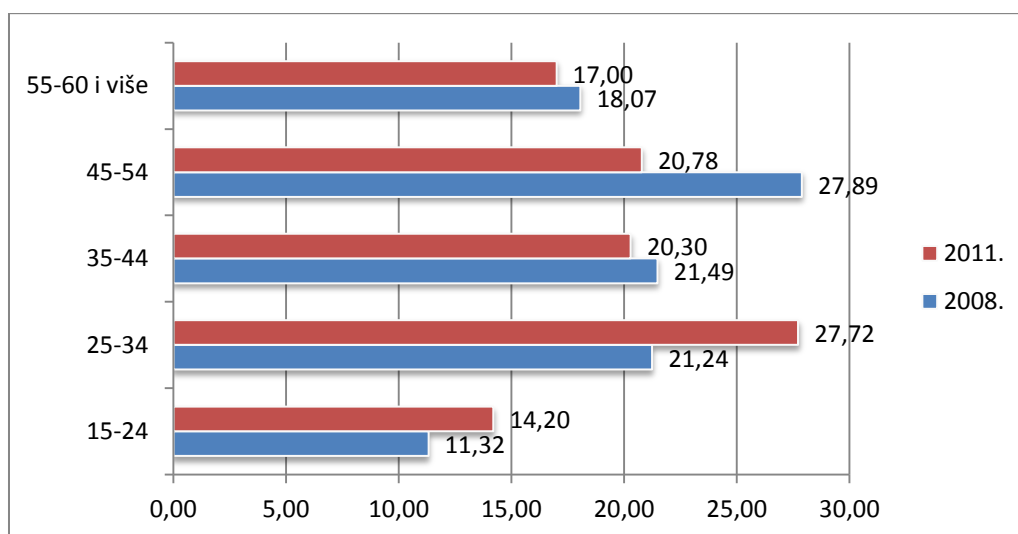

Izvor: HZZ, Registrirana nezaposlenost, po godinama.; obrada: ZADRA

Slična je situacija na tržištu rada i u drugim Jadranskim gradovima, što znači da su to karakteristike nacionalnog tržišta rada, stoga i ne čudi činjenica da upravo **najpogođenije** dobne skupine (prije svega mladi) traže načine za zapošljavanjem izvan granica RH, ili su primorani tražiti privremena zaposlenja sezonalnog karaktera.

Ako promotrimo **podatke o promjenama u udjelu nezaposlenih u gradu Zadru kroz posljednje tri godine, također su vidljivi negativni trendovi u povećanju mladih u ukupnoj nezaposlenosti**. Dakle, problem zapošljavanja mladih i obrazovanih, naspram starijih i iskusnijih, koji je oduvijek karakterističan za RH, u krizi se samo produbio. Tako je udio nezaposlenih od 15-24 godina u posljednje tri godine porastao sa 11,32% na 14,20%, kao i udio nezaposlenih od 25-34 godine koji je porastao sa 21,24% na 27,72% (**porast od 52% u tri godine**). Kod ostalih dobni skupina zamjetan je trend pada udjela u ukupnoj nezaposlenosti.

Slika 10.: Udio nezaposlenih osoba u gradu Zadru prema dobi u 2008. i 2011. godini

Izvor: HZZ, Registrirana nezaposlenost, po godinama.; obrada: ZADRA

Dob i količina radnog iskustva u značajnoj mjeri određuju izgled na tržištu rada. I u razdoblju prosperiteta mlade osobe bez radnog iskustva u Hrvatskoj suočavaju se sa značajnim problemima pri nalaženju posla. No, u recentnom nastupu krize, stopa zaposlenosti mladih tek je nastavila dugogodišnji trend smanjivanja (Matković, Mihail, & Šošić, 2010). Porast nezaposlenosti je, kao i u vrijeme krize na hrvatskom tržištu rada desetljeće ranije, u posljednje tri godine najsnažnije pogodio mlade, što je potvrdila i analiza za grad Zadar. Dakle, kada je u pitanju nezaposlenost, **kriza je najsnažnije pogodila mlađu populaciju**, u dobi do 35 godina, dok je porast nezaposlenosti među osobama starijim od 45 godina umjeren. Najveći je porast nezaposlenosti među osobama na početku ili u relativno ranoj fazi svoje karijere, koje se često još mogu osloniti na potporu roditeljske generacije (koja trenutno nije u toj mjeri zahvaćena krizom). Međutim, ovakva situacija može značajno odgoditi ili otežati njihovo stambeno osamostaljivanje, zasnivanje obitelji, otplatu preuzetih kredita i sl.

1.1.3 PLAĆE

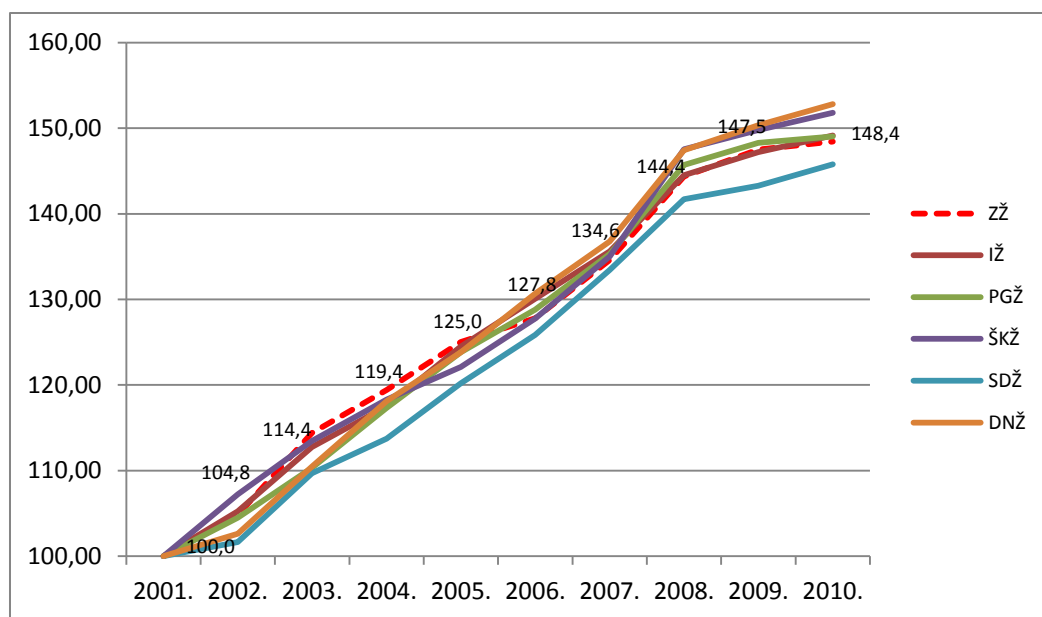
Prema podacima DZS-a visina prosječne neto plaće u Zadarskoj županiji iznosi 5.137 kn u 2010. godini. Plaće su **kontinuirano i stabilno rasle kroz cijelo posljednje desetljeće** te su u odnosu na 2001. godinu porasle za 48,43%. Plaće u Zadarskoj županiji slijede trend porasta plaća na razini Jadranske RH i kreću se između 5.031 kn u Šibensko-kninskoj županiji do 5.312 kn u Primorsko-goranskoj županiji. Zadarska županija je na četvrtom mjestu po visini plaće od izabranih Jadranskih županija.

Tablica 8.: Visina prosječne isplaćene neto plaće u Zadarskoj županiji po godinama

	Prosječna plaća	Indeks	Indeks 2001.=100
2001.	3461,00	-	100,00
2002.	3628,00	104,83	104,83
2003.	3960,00	109,15	114,42
2004.	4133,00	104,37	119,42
2005.	4327,00	104,69	125,02
2006.	4423,00	102,22	127,80
2007.	4659,00	105,34	134,61
2008.	4996,00	107,23	144,35
2009.	5105,00	102,18	147,50
2010.	5137,00	100,63	148,43

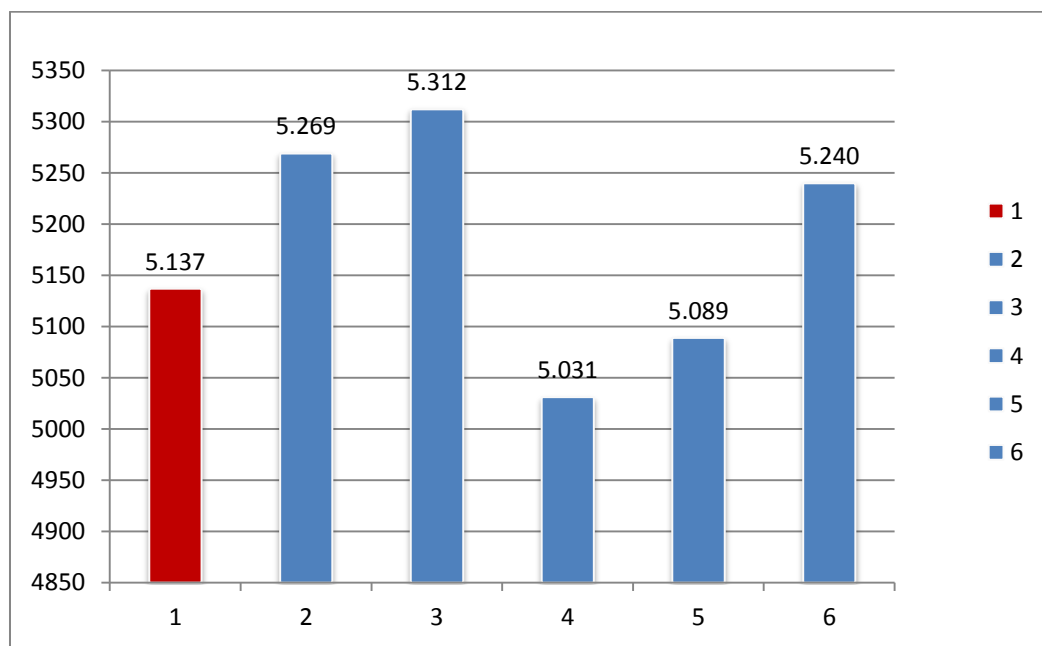
Izvor: DZS, Statistička izvješća, zaposlenost i plaće, po godinama, obrada: ZADRA

Slika 11.: Indeks neto plaća po županijama od 2001.-2010., 2001=100

Izvor: DZS, Statistička izvješća, zaposlenost i plaće, po godinama, obrada: ZADRA

Slika 12.: Visina prosječne neto plaće po županijama u 2010. godini

Izvor: DZS, Statistička izvješća, zaposlenost i plaće, 2010, obrada: ZADRA

Prethodne slike pokazuju stabilan rast plaća na razini Jadranske regije od 2001. na ovamo. Daljnjim prikazom možemo vidjeti koje su to djelatnosti sa najvišim plaćama u Zadarskoj županiji, tj. djelatnosti koje su plaćene više od županijskog prosjeka. **U 2010.-oj godini (prema NKD 2007) djelatnosti sa najvišim prosječnim isplaćenim plaćama su:**

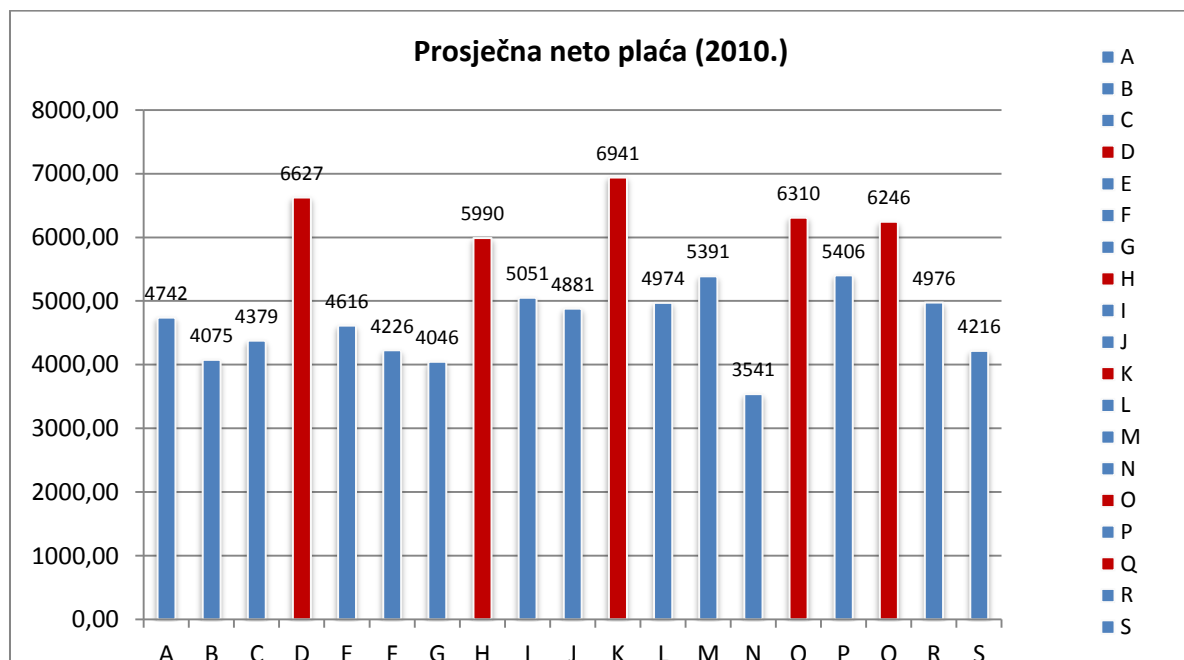
- (D) Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija⁴

⁴ U Zadarskoj županiji u djelatnosti D „Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija“ (proizvodnja, opskrba, savjetovanje itd.) djeluju poduzeća koja se bave pretežno obnovljivim izvorima energije (solarna energija, vjetroelektrane, itd.), te instalacijom grijanja i klimatizacije.

- (H) Prijevoz i skladištenje⁵
- (K) Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
- (O) Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje
- (Q) Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi

Dvije od pet djelatnosti direktno su vezane uz plaće zaposlenika u javnom sektoru kojima je poslodavac država. Poznato je da su plaće u javnom sektoru stabilnije nego u privatnom sektoru. Međutim, treba uzeti u obzir da se radi o 2010. godini kada se kriza već značajno osjetila u gospodarstvu Zadra, a poznato je kako je privatni sektor fleksibilniji i prije reagira na promjene od javnog sektora. Ako usporedimo ranije podatke iz 2007. godine najbolje plaćenim djelatnostima treba dodati još i „Ribarstvo“ (prema NKD 2002). Najviše isplaćene plaće su u **financijskim djelatnostima i osiguranju** – čak 35% više od prosječne županijske plaće.

Slika 13.: Prosječna isplaćena neto plaća po djelatnostima za Zadarsku županiju u 2010. godini*

Izvor: DZS, Statistička izvješća, zaposlenost i plaće, po godinama, obrada: ZADRA

*Pogledati kazalo djelatnosti na kraju poglavlja

Prije krize, od 2001. na ovamo plaće su najznačajnije rasle u djelatnostima:

- Poljoprivreda, lov i šumarstvo
- Ribarstvo
- Građevinarstvo
- Trgovina na veliko i malo
- Poslovanje nekretninama

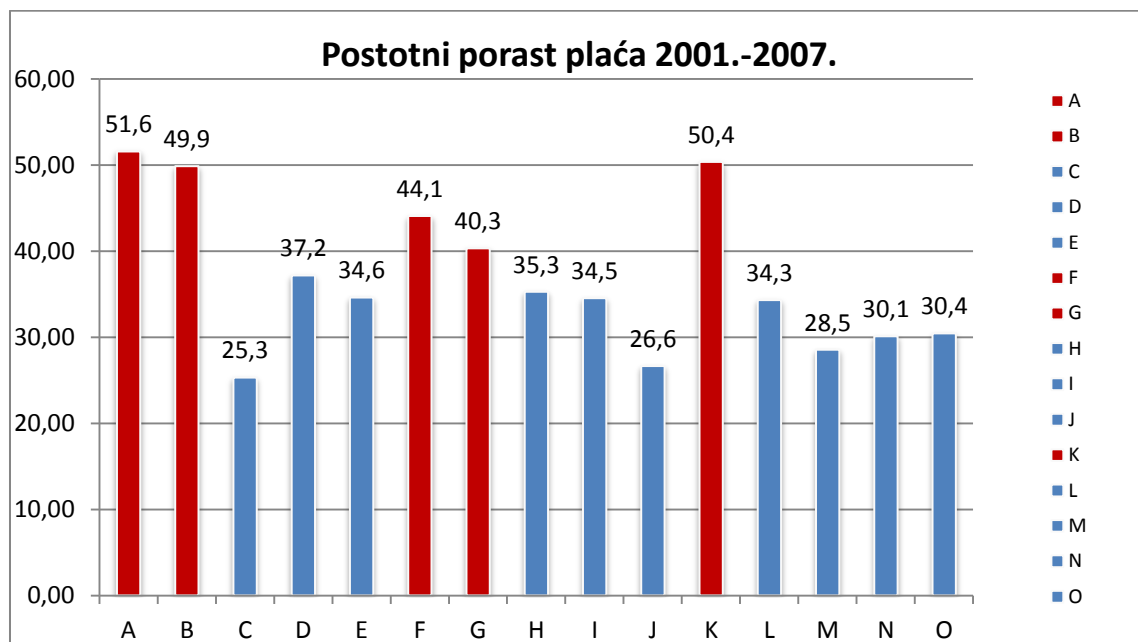
Vidljivo je kako među ovima djelatnostima nema djelatnosti koje se mogu okarakterizirati kao isključivo djelatnosti javnog sektora, što nam govori kako su poduzeća ovih sektora u prosperitetnim godinama dobro poslovala (bolje od javnog sektora) te su bila u mogućnosti povećavati svoje plaće brže od poduzeća iz ostalih djelatnosti. Ove djelatnosti su u razdoblju od

⁵ Djelatnost „Prijevoz i skladištenje“ uključuje kopneni prijevoz i cjevovodni transport, vodeni i zračni prijevoz, te skladištenje u prijevozu i kurirsku djelatnost.

2001.do 2007. **povećale svoje plaće između 40% i 50%**. S druge strane, u istom razdoblju je rast plaća u javnom sektoru umjeren i stabilan, te plaće rastu po stopi od 5,7% godišnje, ili 34% u šestogodišnjem razdoblju do 2007. godine.

Važno je vidjeti da su sektori koji su povećavali svoje plaće uglavnom sektori „usluga“, uz iznimku djelatnosti **„Ribarstva“ koja je tradicionalno snažan sektor županije**, te djelatnost „Poljoprivrede...“ koja je porasla u plaćama 51% ali se rastom samo približila razini prosjeka županijske plaće.

Slika 14.: Postotni porast plaća u razdoblju od 2001.-2007. godine po djelatnostima Zadarske županije, NKD 2002*

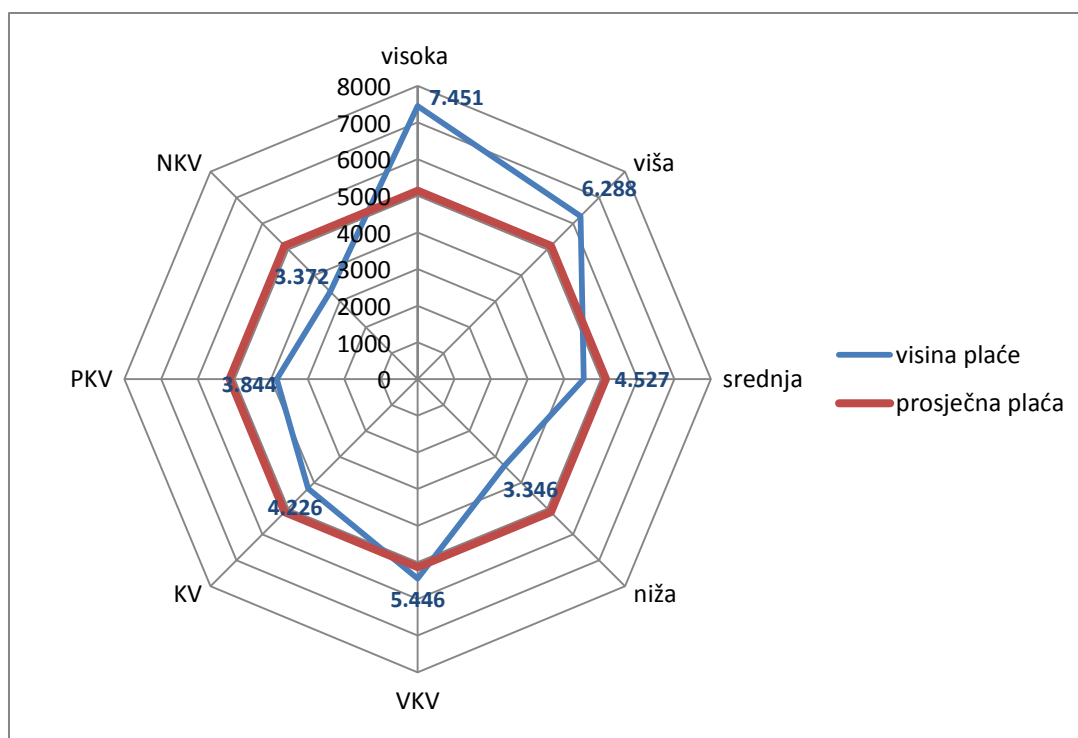

Izvor: DZS, Statistička izvješća, zaposlenost i plaće, po godinama, obrada: ZADRA

*Pogledati kazalo djelatnosti na kraju poglavlja

Nadalje, prema podacima DZS-a iz 2010. godine (slika niže) najlošije su plaćeni nekvalificirani radnici i radnici niže stručne spreme, koji za svoj rad dobiju čak 35 % nižu plaću od prosječne, a slijede PKV, KV, srednja, te VKV, viša i visoka. Podaci pokazuju **kako stupanj obrazovanja, značajno utječe na visinu plaće**: osobe sa završenim fakultetom imaju 45% višu plaću u odnosu na prosječnu plaću.

Slika 15.: Prosječna neto plaća prema stupnju stručne spreme za Zadarsku županiju u 2010. godini

Izvor: DZS, Statistička izvješća, zaposlenost i plaće, po godinama, obrada: ZADRA

ZAKLJUČNO O TRŽIŠTU RADA

Temeljni problemi hrvatskog tržišta rada koji utječu na ravnotežu pa tako i na razinu zaposlenosti, još uvijek su rezultat povijesnih zbivanja na ovim područjima. Prije svega to su dugoročni demografski trendovi, a osobito zbivanja tijekom zadnjeg desetljeća 20-og stoljeća koji ozbiljno reduciraju ponudu radne snage. Drugi uzrok su (još uvijek) razvojno-gospodarski procesi koji su u 1990-im godinama drastično reducirali potražnju za radnom snagom. I jedan i drugi uzrok kontinuirano proizvode neravnotežu na tržištu rada pri čemu gospodarska zbivanja dominiraju među faktorima neravnoteže što se evidentira rastom nezaposlenosti (Družić, 1999).

Pad zaposlenosti i rast nezaposlenosti znači da se u Hrvatskoj manje radnih mjesta otvara nego što ih se zatvara. Izvor problema zaposlenosti u Hrvatskoj nije zatvaranje velikog broja radnih mjesta, već mali broj novih radnih mjesta. Otvaranjem novih poduzeća nastaje otprilike jedna trećina novih radnih mjesta u gospodarstvu, što je pojava koja se redovito primjećuje u određenom broju tranzicijskih gospodarstava, kao što su bugarsko, litvansko i poljsko. Današnja stopa rasta novih poduzeća nije dostatna da ublaži smanjenje zaposlenosti koje se događa u postojećim tvrtkama. U drugim tranzicijskim gospodarstvima proces osnivanja novih tvrtki bio je mnogo dinamičniji nego u Hrvatskoj. Na primjer, u Poljskoj se u 90-ima broj tvrtki povećavao prema prosječnoj godišnjoj stopi rasta od gotovo 13%, dakle znatno viši nego u Hrvatskoj. (Rutkowski, 2003).

Premda smo danas skoro 20 godina od ratnih zbivanja koja su se zbivala na području RH, posljedice se u gospodarstvu i na radnoj snazi još uvijek osjete. Pozitivni trendovi od 2001.-2008. vrlo brzo su zaustavljeni ekonomskom krizom u 2008. godini, iako je gospodarstvo i u tim prosperitetnim godinama bilo suočeno sa značajnim strukturnim problemima. Negativni demografski trendovi se ne mogu promijeniti kratkoročnim politikama, a upravo je demografski kapital u visokoj zavisnosti

sa tržištem rada. Kako bi vratili izgubljene godine potrebno je nastaviti rasti po još višim stopama nego što je to bilo u prosperitetnim godinama, a za to je potrebna strategija koja će napraviti odmak od „prepuštanja razvoju“ ka „usmjeravanju razvoja“, a što za rezultat treba imati uravnoteženo tržište rada, nova zapošljavanja i smanjenje nezaposlenosti. U tome će vodeću ulogu imati gradovi u RH, koji su prepoznati kao motori rasta nacionalnog gospodarstva.

U skoroj budućnosti očekuje se daljnja specijalizacija regija i njihovih urbanih središta kombinirana sa politikom održivog razvoja i politikom koja će moći iskoristiti integracije Hrvatske u EU u svoju korist. To sve predstavlja nove dugoročne izazove za gradove, a posebno one manje poput Zadra, koji su primorani prilagođavati se svjetskim trendovima i utjecajima globalizacije.

PREGLED KARAKTERISTIKA TRŽIŠTA RADA

ZAPOSLENOST

- U razdoblju od 2001. do 2008. godine grad Zadar ima najveći postotni porast zaposlenosti (29%) u odnosu na ostale gradove Jadranske Hrvatske.
- Kontinuirani rast zaposlenosti od 2001. godine do 2008. godine prekinut je recesijskim razdobljem i padom zaposlenosti
- Negativne trendove je potrebno što prije zaustaviti jer ako se nastave i nakon 2013. Zadar će se kao i ostali gradovi približiti razini zaposlenosti iz 2001. godine
- Usporedbom podataka o broju zaposlenih za grad i županiju proizlazi da je u gradu Zadru preko 70 % zaposlenih cijele županije
- Najveći broj zaposlenih u gradu Zadru radi u pravnim osobama (80%), zatim kod fizičkih osoba i obrta

NEZAPOSLENOST

- Grad Zadar je u svega nekoliko godina uspio smanjiti svoju stopu nezaposlenosti sa 20,36% u 2001. godini na 10,22% u 2008. godini
- Grad Zadar, s obzirom na mogućnosti (usporedba s Pustom) ima relativno visoku stopu nezaposlenosti uzrokovanu demografskom strukturom stanovništva i nedovoljnom potražnjom gospodarstva za radom. Tamo kada je stopa trebala pasti ispod 10% uslijedile su godine recesije.
- U razdoblju recesije u Zadru je od svih gradova najsporije rasla nezaposlenost po prosječnoj godišnjoj stopi od 5,55%
- Ako usporedimo kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u krizi, možemo zaključiti kako je Zadar zadržao stabilnost bez većih gubitaka
- Ako to usporedimo s drugim gradovima možemo vidjeti da su izabrani gradovi u godinama rasta rasli sporije od Zadra, dok su u recesiji brže opadali nego što je opadao Zadar
- Najviše nezaposlenih čine osobe sa završenom srednjom školom (čak 60% ako zbrojimo trogodišnje i četverogodišnje SŠ obrazovanje). Zatim slijede sa 16% udjela nezaposleni sa osnovnom školom, te nezaposleni sa završenim fakultetom, magisterijem ili doktoratom (13%).
- Povećanje nezaposlenih sa VSS obrazovanjem ukazuje na slabljenje i nestajanje gospodarskih subjekata koji zapošljavaju visoko kvalificiranu radnu snagu
- U ukupnom broju nezaposlenih prevladava dobna skupina od 25-34 godine sa 28 %, što upućuje na zaključak da u strukturi nezaposlenih prevladavaju mladi, obrazovani ljudi.
- Gotovo polovica nezaposlenih (48%) je u dobi od 25-44 godine
- U posljednje tri godine broj mladih nezaposlenih osoba porastao je za 52%
- Od ukupnog broja nezaposlenih, žena je 57%, ali taj udjel opada kroz posljednje tri godine

PLAĆE

- Plaće su kontinuirano i ujednačeno rasle kroz cijelo posljednje desetljeće u Zadarskoj županiji, kao i u ostatku Jadranske Hrvatske
- Zadarska županija je na četvrtom mjestu po visini plaće od 6 izabranih Jadranskih županija
- U 2010.-oj godini (prema NKD 2007) djelatnosti sa najvišim prosječnim isplaćenim plaćama su: Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija, Prijevoz i skladištenje, Financijske

djelatnosti i djelatnosti osiguranja, Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje, Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi

- Ako usporedimo ranije podatke iz 2007. godine najbolje plaćenim djelatnostima treba dodati još i „Ribarstvo“ (prema NKD 2002).
- Vidljivo je kako među djelatnostima koje su najbrže rasle od 2001.-2007. nema djelatnosti koje se mogu okarakterizirati kao djelatnosti javnog sektora, što nam govori kako su poduzeća ovih sektora u prosperitetnim godinama dobro poslovala (bolje od javnog sektora) te su bila u mogućnosti povećavati svoje plaće brže od poduzeća iz ostalih djelatnosti.
- Važno je vidjeti da su sektori koji su najbrže povećavali svoje plaće uglavnom sektori „usluga“
- Prema stupnju obrazovanja najlošije su plaćeni nekvalificirani radnici i radnici niže stručne spreme
- Podaci pokazuju kako stupanj obrazovanja, značajno utječe na visinu plaće, te kako su zaposleni sa fakultetima iznadprosječno plaćeni

INDEKS prosperiteta

- Veliki dobitnik je djelatnost ribarstva koja je rasla prema obje kategorije (plaće i zaposlenost) i uz to je plaća rasla više od zaposlenosti. Zatim slijede građevinarstvo i trgovina sa indeksom 1,19 i 1,04 koji su također značajno rasli po obje kategorije, s tim da građevina ima još izraženiju razliku u rastu plaća od ribarstva.
- S druge strane građevinarstvo i trgovina u godinama recesije su vrlo brzo opadali
- Industrije gubitnici prema indeksu prosperiteta su sve ostale industrije od kojih zbog svoje veličine treba izdvojiti prerađivačku industriju te prijevoz, skladištenje i veze

2. Indeks prosperiteta

Moguće je da lokalno gospodarstvo raste iznimno brzo, a da je istodobno stanovništvo siromašnije. Ova iznimna činjenica je osobito karakteristična za manje sredine u kojima se nastane poduzeća sa niskim plaćama, a istodobno povećaju zaposlenost. To znači da stanovništvo ostaje jednako siromašno, a često im bude i gore. **Indeks prosperiteta** je jednostavna mjera koja pokazuje odnos između porasta plaće i porasta zaposlenosti u nekoj industriji na lokalnoj razini. **Ako je indeks iznad 1.0, plaće su rasle brže od zapošljavanja, a ako je indeks ispod 1.0, plaće su rasle sporije od zapošljavanja.** Razlozi zbog kojih neke industrije imaju slabiji porast plaća od zaposlenosti mogu biti jer u nekim slučajevima lokalno područje privlači poduzeća sa niskim plaćama, ili razlog može biti zato što su mnogi poslovi u industriji honorarni, privremeni poslovi (Blakely & Bradshaw, 2002).

Grad Zadar i Zadarska županija moraju razmotriti žele li usmjeriti napore u privlačenju poslova koji su slabo plaćeni, ili im je cilj stimulirati poduzeća sa bolje plaćenim poslovima koji mogu smanjiti siromaštvo i povećati standard stanovništva. Industrije sa visokim indeksom prosperiteta znaju biti atraktivni kandidati za ekonomski razvoj grada ili županije.

Budući gospodarstvo RH nakon 2008. godine stagnira i opada, pa tako i zaposlenost po djelatnostima, prikazati ćemo indeks konkurentnosti za razdoblje od 2001.-2007. U tim godinama gospodarstvo je stabilno raslo što zaključke analize čini primjenjivim u „normalnim“ gospodarskim uvjetima.

Tablica 9.: Indeks prosperiteta za Zadarsku županiju po djelatnostima, NKD 2002

DJELATNOST	% promjena plaća (2001-2007)	% promjena zaposlenost (2001- 2007)	INDEKS PROSPERITETA
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	51,58	1,04	49,81
Ribarstvo	49,87	42,66	1,17
Rudarstvo i vađenje	25,31	34,06	0,74
Prerađivačka industrija	37,17	-17,94	-2,07
Opskrba električnom energijom, plinom i vodom	34,60	-3,77	-9,18
Građevinarstvo	44,09	36,90	1,19
Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu...	40,33	38,67	1,04
Hoteli i restorani	35,27	0,97	36,48
Prijevoz, skladištenje i veze	34,52	-10,68	-3,23
Financijsko posredovanje	26,64	29,25	0,91
Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	50,37	54,98	0,92
Javna uprava i obrana, obavezno socijalno osiguranje	34,31	151,20	0,23
Obrazovanje	28,54	21,14	1,35
Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	30,10	8,76	3,43
Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	30,43	85,88	0,35

Izvor: DZS, Statistička izvješća, zaposlenost i plaće, po godinama, obrada: ZADRA

Crvenim brojkama u tablici označene su djelatnosti „dobitnici“, dok su ostale djelatnosti izgubile ili prema broju zaposlenih ili je plaća manje rasla od porasta zaposlenosti. **Poljoprivreda** ima izniman porast plaće, no utvrdili smo ranije da se plaća u poljoprivredi tek približila prosječnoj županijskoj plaći u 2007. godini, dok je zaposlenost jedva porasla za 1,04%. Isto je i sa **Hotelima i restoranima** kojima je indeks 36,48 i koji su kao i poljoprivreda značajno rasli u plaćama (do županijskog prosjeka) ali je zaposlenost gotovo na istoj razini kao i 2001. godine.

Veliki dobitnik je djelatnost ribarstva koja je značajno rasla prema obje kategorije i uz to je plaća rasla više od zaposlenosti. Zatim slijede **građevinarstvo i trgovina sa indeksom 1,19 i 1,04** koji su također značajno rasli po obje kategorije, s tim da **građevina ima još izraženiju razliku u rastu plaća od ribarstva**.

S druge strane **građevinarstvo i trgovina u godinama recesije su vrlo brzo opadali u obje kategorije, iz čega možemo zaključiti kako su obje djelatnosti brzo rastuće u godinama prosperiteta uz visoki dohodak zaposlenika, dok je u doba recesije situacija obratna**. To se isto ne može zaključiti za primjerice ribarstvo koje je ostalo stabilnije u doba recesije i koje može poslužiti kao pozitivni „primjer“ gospodarstva županije. Preostale djelatnosti dobitnici su djelatnosti javnog sektora - obrazovanje i zdravstvena zaštita, sa indeksom 1,35 i 3,43. Obje djelatnosti bilježe umjeren rast plaća i zaposlenosti u analiziranom razdoblju.

Industrije gubitnici prema indeksu prosperiteta su sve ostale industrije od kojih zbog svoje veličine treba izdvojiti **prerađivačku industriju te prijevoz, skladištenje i veze**, koje su obje značajno opale prema broju zaposlenih. **Kako je u tom razdoblju zaposlenost rasla, a broj nezaposlenih opadao, znači da su radnici iz tih djelatnosti pronašli posao u nekim drugim, vjerojatno brže rastućim industrijama**.

3. Struktura gospodarstva

Kako je Zadarsko gospodarstvo strukturirano i koji su uzroci rasta u godinama prosperiteta? Odgovore na to pitanje analizirati ćemo u sklopu ovog poglavlja. **Poglavlje se u potpunosti nastavlja na analizu tržišta rada** jer se pri analizi koriste podaci o zaposlenosti za područje grada, no sa intencijom da se pojasni koje su to industrije najvažnije u gospodarstvu grada, kako su rasle u odnosu na prosjek RH, te **što zapravo sačinjava ekonomsku bazu zadarskog gospodarstva**.

Standardna mjera za procjenu važnosti pojedinih industrijskih sektora u gospodarstva je broj zaposlenih po djelatnostima, jer se upravo sektori sa najvećim udjelom zaposlenih u ukupnoj zaposlenosti lokalnog područja gledaju kao sektori koji najviše utječu na prosperitet nekog područja. U gradu Zadru sljedeće djelatnosti čine **40% zaposlenih u ukupnom gospodarstvu grada**:

(C) Prerađivačka industrija (8%)

(F) Građevinarstvo (6%)

(G) Trgovina na veliko i na malo (20%)

(H) Prijevoz i skladištenje (6%)

Ovim djelatnostima također treba dodati djelatnost (K) *Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja*, te djelatnost (N) *Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti*, koje čine 9% od ukupnog gospodarstva grada.

Sektori koji se mogu okarakterizirati kao javni sektori, ili sektori u kojima je većina zaposlenih korisnik državnog ili lokalnog proračuna čine najmanje⁶ 30% gospodarstva grada. To su:

(O) Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje

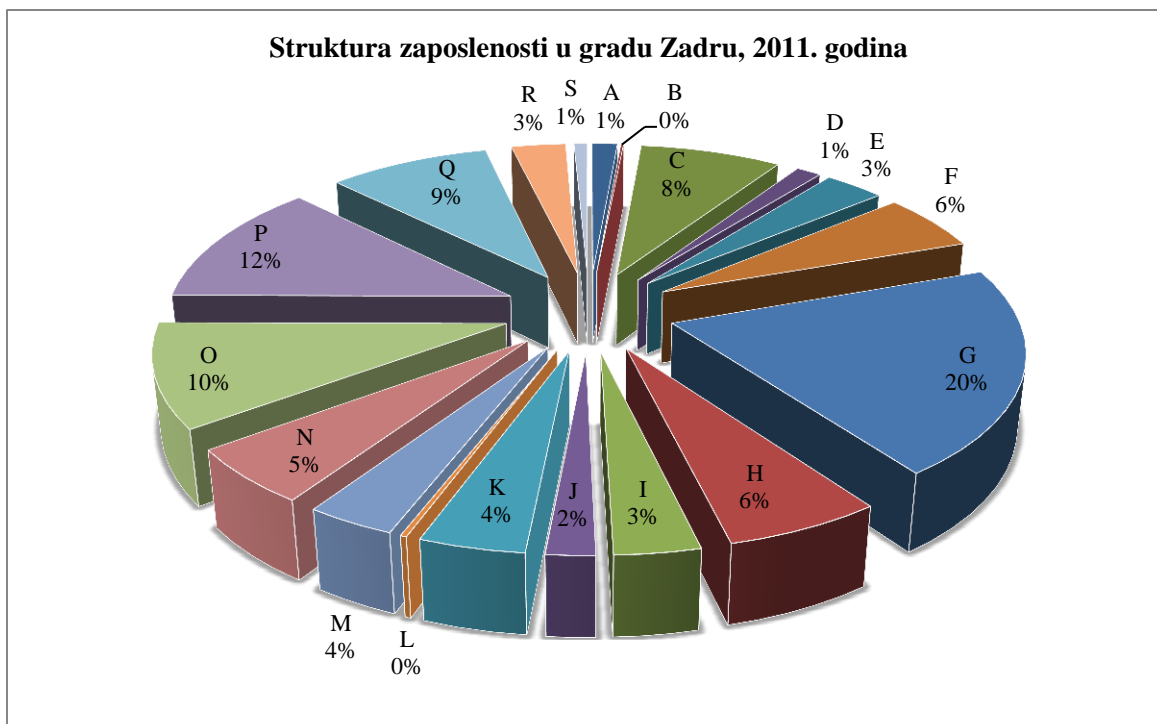
(P) Obrazovanje

(Q) Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi

Možemo zaključiti kako **ne postoji izražena specijalizacija** u ni jednoj od djelatnosti, osim možda trgovini, te da je gospodarstvo grada diversificirano, tj. većina djelatnosti je ravnomjerno zastupljena u strukturi gospodarstva grada. Spomenutoj tvrdnji u prilog ide i usporedba sa Pulom u kojoj je zastupljenost **Prerađivačke djelatnosti značajno veća nego u Zadru i iznosi 23%**! Trgovina je na 14%, dok su djelatnosti javnog sektora (O, P, Q) niže nego u Zadru i čine 27%, gospodarstva. **Prema tome, mogućnost daljnjeg napretka i specijalizacije Zadra evidentna je u području prerađivačke industrije, što znači da ostale djelatnosti mogu nastaviti rasti jednakom dinamikom, dok bi prerađivačka industrija trebala rasti brže** kako bi povećala svoj udio u gospodarskoj strukturi grada.

⁶ Djelatnosti O, P i Q se mogu okarakterizirati kao djelatnosti pretežito javnog karaktera, no to nisu jedine djelatnosti u kojima djeluju ustanove ili tvrtke, a kojima je vlasnik država. Tako da je udio zaposlenih u javnom sektoru najmanje 30 % ukupno zaposlenih u gospodarstvu grada Zadra.

Slika 16.: Struktura zaposlenosti po djelatnostima u gradu Zadru 2011. godine

Izvor: DZS, Statističko izvješće, obrada: ZADRA

*kazalo djelatnosti je na kraju poglavlja

Lokacijski kvocijent

Lokacijski kvocijent (LQ) je tehnika potrebna za mjerenje specijalizacije određene regije/lokalne jedinice u industriji. Industrijska kompozicija lokalne ekonomije može se bolje razumjeti usporedbom s drugim gradovima ili regijom u cjelini nego kada bi se ona promatrala u izolaciji. Primjerice, ukoliko je 12% zaposlenih na određenom području zaposleno u metalnoj industriji, to nam ne govori ništa ukoliko taj podatak ne usporedimo s ostalim gradovima/regijama (Blair, 1995). Lokacijski kvocijent najčešće se odnosi na zaposlenost i predstavlja omjer zaposlenih u jednoj industriji u odnosu na ukupan broj zaposlenih u toj regiji i broja zaposlenih u istoj industriji u široj jedinici⁷ i ukupnog broja zaposlenih u toj jedinici. Prema tome, lokacijski kvocijent za industriju *i* se uobičajeno izražava kao (McClean & Voytek, Razumjevanje vaše ekonomije, 2009):

$$LQ = (ei/e) / (Ei/E)$$

ei = lokalna zaposlenost u djelatnosti *i*

e = ukupna lokalna zaposlenost

Ei = zaposlenost u cijeloj zemlji u djelatnosti *i*

E = ukupan broj zaposlenih u cijeloj zemlji

Kvocijenti mogu varirati među regijama upravo zbog razlika u proizvodnji i potrošnji. Kada je $LQ=1$ onda regija ima isti postotak zaposlenih u određenoj industriji kao i nacionalno. Kada je $LQ<1$ onda je postotak zaposlenih unutar regije u određenoj industriji manji od nacionalnog prosjeka u istoj industriji, a kada je $LQ>1$ onda je postotak zaposlenih unutar regije u određenoj industriji veći od nacionalnog prosjeka u istoj industriji. **Lokacijski kvocijenti korisni su za identifikaciju industrija u kojima regija ima disproporcionalnu razinu zaposlenosti što se često može dovesti u vezu s trenutnom ili povijesnom lokacijskom prednošću.**

⁷ Najčešće se tu radi o gradu, regiji ili državi itd.

Na sljedećoj slici predstavljeni su podaci o ukupnom broju zaposlenih u pravnim osobama u RH i gradu Zadru na dan 31.3.2011. po djelatnostima, NKD 2007. Također, prikazani su podaci za Istru koja je uzeta kao referentni okvir. Istarska županija ima donekle slične razvojne preduvjete Zadru i Zadarskoj županiji pa zato može bolje poslužiti za usporedbu od nacionalnog prosjeka.

Iz slike možemo vidjeti kako **grad Zadar u odnosu na nacionalni prosjek zaposlenosti, prednjači u sektorima:**

- (E) Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša⁸
- (G) Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala
- (H) Prijevoz i skladištenje
- (I) Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
- (K) Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
- (N) Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
- (O) Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje
- (P) Obrazovanje
- (Q) Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi
- (R) Umjetnost, zabava i rekreacija⁹

Podobljano su označene djelatnosti koje nisu direktno vezane uz javni sektor, iz čega je vidljivo kako se Zadar u odnosu na RH specijalizirao u 5 djelatnosti, **od kojih se ni jedna ne može okarakterizirati kao proizvodna djelatnost**. Dakle, lokacijski kvocijent otkriva jakosti Zadra u mnogim tipovima ne proizvodnih aktivnosti, posebno u pomoćno uslužnim, trgovačkim, smještajno-ugostiteljskim, financijskim i prijevoznim aktivnostima.

Analiza kvocijenta lokacije potvrđuje prethodne zaključke kojima se pokazalo da Zadar sa svojih 10 specijaliziranih djelatnosti ima širu i diverzificiraniju gospodarsku bazu od RH.

U svrhu ekonomskog razvoja, često je korisno fokusirati se na ekstreme-djelatnosti sa kvocijentom lokacije većim od 1,25 (moguće komponente izvozne baze). U gradu Zadru **djelatnost sa najvećim lokacijskim kvocijentom je djelatnost (N) Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (1,90)** koja se sastoji od djelatnosti iznajmljivanja (ponajviše charter, različiti leasini, zatim iznajmljivanje auta, itd.), putničkih agencija, tvrtki za upravljanje zgradama, zaštitarskih tvrtki idr. Unutar djelatnosti **najveći je broj charter tvrtki te putničkih agencija**.

Sljedeća djelatnost sa najvišim lokacijskim kvocijentom je **trgovina** koja zapošljava najveći broj ljudi u Zadru, zatim slijedi **financijski sektor** (prvenstveno zbog OTP banke), **te prijevoz i skladištenje** gdje dominiraju tvrtke poput Tankerske plovidbe, Zračne luke Zadar, itd. **Sve ove djelatnosti karakteristične su po istaknutim velikim tvrtkama koje zapošljavaju većinu ljudi** iz navedenih sektora djelatnosti, što ujedno znači da poslovanje tih tvrtki krucijalno utječe na razvoj navedenih sektora.

U usporedbi s Istrom (**bez djelatnosti javnog sektora**) Zadar se specijalizirao u djelatnostima:

⁸ Od poslovnih subjekata u ovom sektoru prednjače javna komunalna poduzeća Vodovod d.o.o., Odvodnja d.o.o., Čistoća idr.

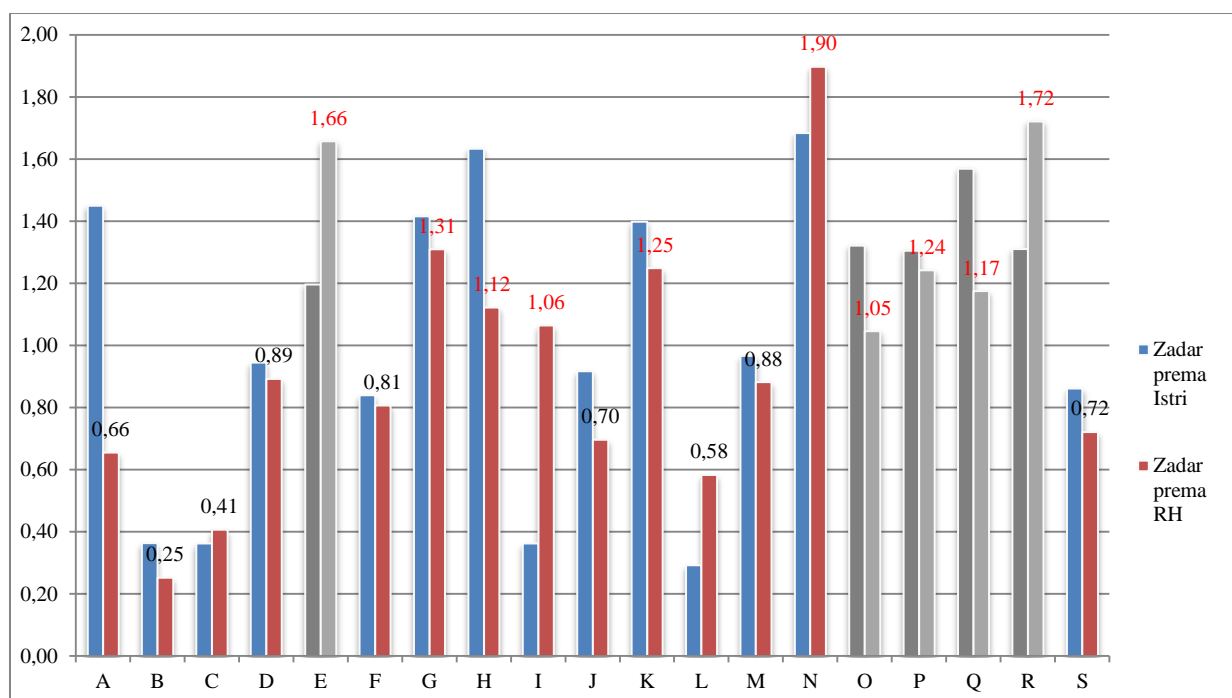
⁹ Ovdje spadaju organizacije tipa HNK, Kazalište lutaka, Narodni muzej, Javne ustanove u kulturi i prirodi, Knjižnice, te razne udruge koje se ne mogu okarakterizirati kao javni sektor, no koje uvelike ovise o proračunu grada

- (A) Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo
- (G) Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala
- (H) Prijevoz i skladištenje
- (K) Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
- (N) Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti

Interesantno je da se Zadar više specijalizirao od Istre u djelatnostima prijevoza i skladištenja zatim administrativnim djelatnostima kao i trgovini i financijskim djelatnostima. S druge strane razlika u odnosu na RH je što je Zadar „manje“ specijaliziran od Istre u djelatnosti smještaja te pripreme i usluživanja hrane.

U svim ostalim djelatnostima (LK manji od 1) Zadar se manje specijalizirao od Istre i RH.

Slika 17.: Lokacijski kvocijent za grad Zadar u odnosu prema RH i prema Istri u 2011. godini, NKD 2007

Izvor: DZS, Statističko izvješće, obrada: ZADRA

*Sivo su označene djelatnosti javnog sektora

U strukturi djelatnosti grada Zadra nije spomenuta djelatnost Ribarstva¹⁰ (kao dio poljoprivrede), a svakako zasluŹuje da se spomene zbog svog iznimnog značaja za cijelu Źupaniju. Ribarstvo i prerada ribe tradicionalno su sektor u kojemu Zadarska Źupanija prednjači naspram ostalih Źupanija u RH¹¹. Grad Zadar kao urbani centar Źupanije ribarima sluŹi za plasman ribe i logistiku, stoga se snaŹna ribarska industrija Źupanije ne moŹe zamisliti bez potpore Zadra.

¹⁰ Na području Zadarske Źupanije aktivno je **368 poslovnih subjekata** - koji za osnovnu djelatnost po NKD-u imaju *Ribarstvo i uzgoj riba ili usluge povezane s njima* (Poslovna.hr, 2012). Bitno je naznačiti da od ukupno 368 subjekata, njih 67 ima sjedište u samom gradu Zadru, dok preostalih 301 imaju sjedište na ruralnom području Zadarske Źupanije

¹¹ Lokacijski kvocijent za djelatnost Ribarstva na razini Źupanije iznosi 12,29!

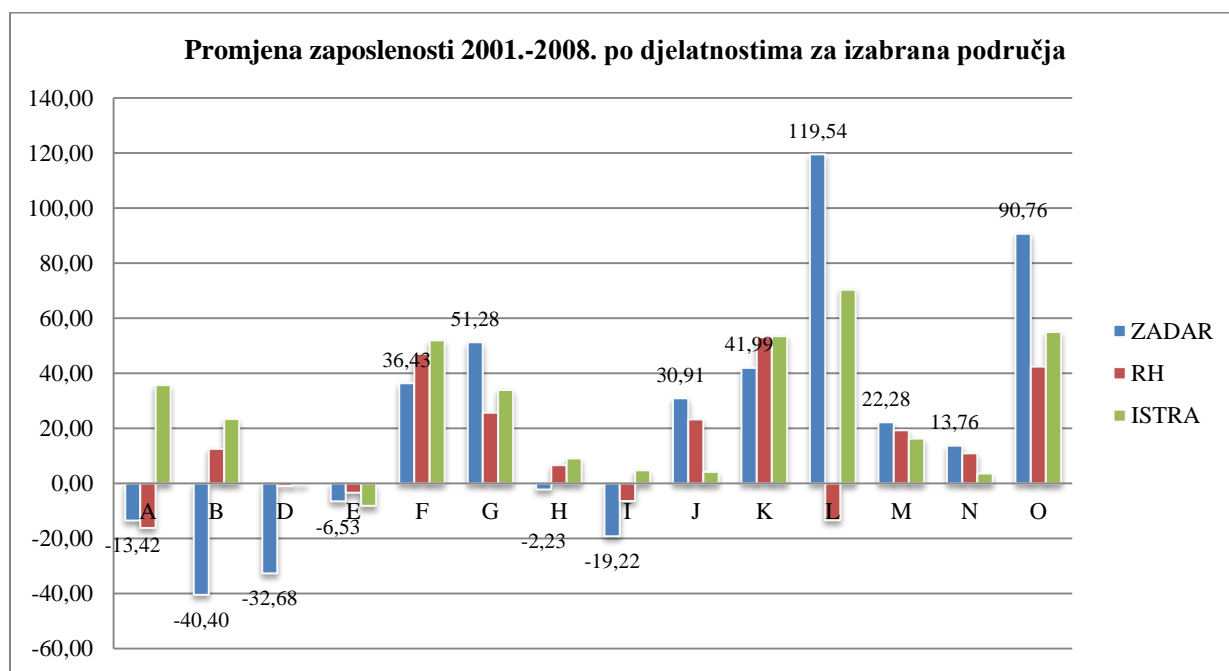
Analiza lokacijskih kvocijenata za gradove u RH potvrđuje raniji zaključak (analiza zaposlenosti i nezaposlenosti) o tome da su gradovi „gubitnici“¹² oni koji su imali veću koncentraciju odnosno usku gospodarsku strukturu (dominiraju jedna ili dvije djelatnosti). Također i gradovi koji su pokazali najmanju otpornost na krizu imaju uglavnom monostrukturno gospodarstvo. Među gradovima „gubitnicima“ **u pravilu dominiraju primarne djelatnosti (poljoprivreda, prerađivačka industrija i proizvodnja energije)** uz izuzetak Dubrovnika i Šibenika dok kod ostalih imamo tendenciju k monostrukturnom gospodarstvu (dominacija jedne djelatnosti). Očito da se transformacija i rast konkurentnosti tih djelatnosti odvijaju vrlo sporo i teško, odnosno da to nepovoljno utječe na demografska i socijalna kretanja u tim gradovima (Čavrak, 2012).

Nasuprot toj skupini su gradovi (među kojima je i Zadar) **s relativno širokom gospodarskom strukturom koji zadržavaju pozitivnu demografsku dinamiku i koji su pokazali veću otpornost na pad zaposlenosti u aktualnoj gospodarskoj krizi.**

4. Ocjena dinamike razvoja gospodarskih sektora grada Zadra

Sljedećom slikom prikazano je kretanje zaposlenosti po djelatnostima za Zadar, RH i Istarsku županiju. Istra je i u ovom primjeru uzeta kao referentni okvir za usporedbu. Prema Istri možemo usporediti koliko je rast u Zadru visok ili nizak.

Slika 18.: Promjena zaposlenosti 2001.-2008. po djelatnostima za RH, grad Zadar i Istarsku županiju, NKD 2002

Izvor: DZS, Statističko izvješće, obrada: ZADRA

Već na prvi pogled vidljivi su nedostaci zadarskog gospodarstva u odnosu na RH i Istru. U ni jednoj gospodarskoj djelatnosti Zadar (plavi stupac) nije rastao više od prosjeka RH ili Istre. Premda je gospodarstvo grada u navedenom razdoblju naraslo za 20,14 % (RH 11,13%; Istra 20,24%) to je **ponajviše rezultat rasta javnog sektora (L, M, N), zatim trgovine (G) i građevinskog sektora (F)**

¹² Gradovima „gubitnicima“ smatraju se gradovi kojima nije rastao broj stanovnika i kojima je zaposlenost brže opadala od prosjeka

te poslovanja nekretninama, iznajmljivanje, te poslovne i stručne usluge (K)¹³. Rast ovih sektora stvorio je ukupno **4.486 novih radnih mjesta** u Zadru (od ukupno 3.722 novo stvorena radna mjesta za sve sektore¹⁴). Ostali sektori uz iznimku **financijskog sektora (J)** koji čini manji dio gospodarstva, nisu se uspjeli transformirati i doseći potrebnu razinu konkurentnosti. Veliki sektori **poput prerađivačke industrije su značajno opali** u godinama rasta, što je zabrinjavajući podatak koji ukazuje na iznimne strukturne slabosti zadarske industrije. **Pad prerađivačke industrije u Zadru značajno je veći od RH prosjeka**. Iako se ne konkurentnost ovog sektora može povezati sa ne konkurentnošću i strukturnim problemima nacionalne prerađivačke industrije očito je kako se ostaci snažnih prerađivačkih poduzeća zadarske prerađivačke industrije iz 80-ih i 90-ih godina nisu uspjela transformirati u godinama nakon osamostaljenja, te su "nastavili s propadanjem" i u razdoblju od 2001. na ovamo.

Hoteli i restorani također bilježe pad zaposlenih u navedenom razdoblju, iako je ugostiteljska djelatnost čvrsto vezana uz turizam koji posljednjih godina bilježi pozitivne rezultate. No, činjenica je da broj zaposlenih u ugostiteljskim djelatnostima nije rastao nakon 2001. godine prema podacima DZS-a. Ipak, prema podacima FINA-e ovaj sektor bilježi kontinuirani rast u navedenom razdoblju. U posljednjih nekoliko godina vidljivi su pomaci pa je tako izgrađen hotelski smještaj u Punta skali, hotel Bastion na Poluotoku i Kalelargi, te Motel na Donatu.

Prijevoz i skladištenje kao jedna od djelatnosti "uzdanica" Zadarskog gospodarstva sa prepoznatljivim tvrtkama također u navedenom razdoblju nisu sačuvale zaposlenost, što svjedoči o problemima u tim tvrtkama koje se pokušavaju izboriti za poziciju na globalnom konkurentskom tržištu.

Djelatnosti "dobitnici" koje su osigurale kontinuirani rast i stabilnost su djelatnosti poslovnih usluga poput **chartera, zatim djelatnosti putničkih agencija i drugih poslovnih usluga (pravne i računovodstvene usluge, projektantske usluge, promidžbene, grafičke, računalne i druge usluge)** (K). Iako čine oko 5% gospodarstva, tvrtke iz ovog sektora uspijevaju pronaći tržišnu nišu i ostati konkurentne. Upravo takvi sektori trebaju biti baza na koju će se nasloniti budućnost gospodarskog razvoja grada.

4.1 Analiza udjela (Shift-share)

Shift-share analiza pruža retrospektivan pogled na uzroke ekonomskog rasta pojedinih regija. Tom tehnikom se regionalni rast dijeli u tri komponente:

1. Rast koji se može pripisati učincima nacionalne ekonomije.
2. Rast koji se može pripisati kombinaciji brže ili sporije rastućih sektora u odnosu na prosjek.
3. Rast koji se može pripisati konkurentnosti lokalnih sektora.

Ova tehnika olakšava usporedbu između lokalne i nacionalne ekonomije (ili usporedbu s nekom drugom lokalnom ekonomijom). Specifično, shift-share analiza pomaže da u lokalnoj ekonomiji ustanovimo brzo i sporo rastuće sektore u odnosu na nacionalne prosjeke. Također nam pomaže da objasnimo razlike. Na primjer:

- Proizlaze li promatrane razlike u stopama rasta iz razlike u sastavu zaposlenosti pronađenom u lokalnoj ekonomiji relativno u odnosu na nacionalnu razinu?
- Ili razlike proizlaze iz konkurentskih prednosti specifične lokalne ekonomije u odnosu na nacionalnu ekonomiju (Čavrak, 2012)?

¹³ Ovdje spadaju poslovni subjekti sektora K poput pravnika, javnih bilježnika, arhitekta i inženjera, knjigovoža, zatim iznajmljivača (posebno charteri) i agencije za poslovanje nekretninama

¹⁴ Nekim sektorima se broj zaposlenih smanjio. Zato je porast zaposlenosti „rastućih“ djelatnosti veći od ukupnog porasta broja zaposlenih za sve djelatnosti.

Rezultati shift-share analize za grad Zadar prikazani su sljedećom tablicom.

Tablica 10: Shift-share analiza

	2001.	2008.	Stvarna promjena	% promjene	Nacionalni udio	Mix djelatnosti	Lokalni faktori
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	231	200	-31	-13,42	26	-63	6
Ribarstvo	151	90	-61	-40,40	17	2	-80
Rudarstvo i vađenje	1	21	20	2000,00	0	0	20
Prerađivačka industrija	3335	2245	-1090	-32,68	371	-402	-1060
Opskrba električnom energijom vodom i plinom	613	573	-40	-6,53	68	-89	-19
Građevinarstvo	1260	1719	459	36,43	140	453	-135
Trgovina na malo i veliko	3440	5204	1764	51,28	383	503	878
Hoteli i restorani	852	833	-19	-2,23	95	-38	-76
Prijevoz, skladištenje i veze	1821	1471	-350	-19,22	203	-319	-234
Financijsko posredovanje	673	881	208	30,91	75	82	51
Poslovanje nekretninama...	1036	1471	435	41,99	115	435	-115
Javna uprava i obrana; obvezno soc. Osiguranje	1003	2202	1199	119,54	112	-246	1334
Obrazovanje	1881	2300	419	22,28	209	153	56
Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	1526	1736	210	13,76	170	-3	43
Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	660	1259	599	90,76	73	207	319
UKUPNO	18483	22205	3722	20,14	2057	675	989

Izvor: DZS, Statističko izvješće, obrada: ZADRA

Lokalna komponenta (zadnja kolona) – konkurentnost grada Zadra po sektorima

Kompetitivna komponenta (lokalni faktor) u gradu Zadru je pozitivna, odnosno **989 radnika iz grada Zadra „ima posao“ jer grad Zadar ima bolju konkurentsku poziciju u odnosu na nacionalni prosjek**. Ako pogledamo strukturu lokalnog faktora vidljivo je kako je najveći doprinos rastu ostvaren upravo u djelatnosti **trgovine (od gospodarskih djelatnosti)**, u kojima je Zadar konkurentnije područje od RH.

Razmatrajući pojedinačno sektore ova analiza pokazuje da **Prerađivačka industrija**, djelatnost koja je pretrpjela najveći postotak pada zaposlenosti (-32,68%), je također pretrpjela i najveći pad u svom lokalnom ili konkurentskom udjelu (posljednja kolona, -31,77%). Znači da je prerađivačka industrija u Zadru **značajno brže opadala od prosječnog pada RH** prerađivačke industrije.

Veći pad od prerađivačke djelatnosti (prema lokalnom faktoru) jedino je zabilježen kod **ribarstva**, no to je rezultat premještanja ribarskih tvrtki u ruralni dio županije, izvan administrativnih dijelova grada. To potvrđuje podatak o značajnom rastu broja zaposlenih u ribarstvu na području županije.

Analiza pokazuje da su vodeće i konkurentne djelatnosti grada Zadra **trgovina te financijsko posredovanje** (ostalo su djelatnosti javnog sektora). To su jedine dvije djelatnosti u kojima je grad Zadar lokacijski konkurentniji od prosjeka RH.

ZAKLJUČNO To znači da su sektori na koje se Zadarsko gospodarstvo oslonilo u razdoblju rasta (prerada, hoteli i restorani, prijevoz, poslovanje nekretninama, građevinarstvo) zapravo nacionalno nedovoljno konkurentni, tj. bez obzira jesu li ti sektori rasli ili padali od 2001.-2008. oni su u sektorima koji bilježe rast rasli sporije od nacionalnog prosjeka, a u sektorima koji bilježe pad Zadar je opadao brže od nacionalnog prosjeka. Jedina dva sektora kod kojih to nije slučaj su **trgovina te financijsko posredovanje**. To su sektori koji su rasli više od prosjeka RH što znači da su očigledno znali iskoristiti lokalnu konkurentnu prednost u Zadru u odnosu na druga područja RH. Budući sve ove sektore nije moguće razlomiti na niže podsektore tako nije moguće vidjeti koje su djelatnosti

unutar glavnog razreda djelatnosti konkurentne u odnosu na RH. No, prema drugim podacima kojima raspolažemo (FINA) u konkurentne sektore možemo dodati i sektor poslovnih usluga te usluga iznajmljivanje i poslovanja nekretninama (djelatnost K).

Nacionalna komponenta rasta (šesta kolona)

Analiza „nacionalne komponente“ pokazuje kako bi, da je grad Zadar bilježio ekonomski rast proporcionalan prosječnom rastu u RH, u navedenom razdoblju povećao broj zaposlenih za 2.057 zaposlenih, što je manje od stvarnog rasta (3.722). Možemo zaključiti kako je nacionalni doprinos rastu 2.057 radnika, dok je ostalo (do 3.722) rezultat lokalne politike. Iako i ta razlika bi bila manja da je manji bio stvarni rast javne uprave (rast od 1199 zaposlenih). Prema tome, **možemo zaključiti kako rast lokalne ekonomije u dobrom djelu možemo pripisati rastu nacionalne ekonomije.**

Nacionalna komponenta pokazuje koliko lokalne zaposlenosti možemo pripisati rastu nacionalne ekonomije, odnosno koliko je lokalnu zaposlenost potaknula nacionalna politika rasta. **Za sve gradove kao i za Zadar ova komponenta pokazuje pozitivnu vrijednost što znači da je lokalni rast u RH uglavnom iniciran nacionalnom razinom** (Čavrak, 2012).

Miks komponenta (sedma kolona)

Miks komponenta djelatnosti pokazuje udio zaposlenosti sporo rastućih ili brzo rastućih sektora u ukupnoj zaposlenosti lokalne ekonomije (primjerice ukoliko postoji disproporcionalna razina zaposlenosti u onim industrijama koje rastu brzo/sporo na nacionalnoj razini). Dakle, razlika između stope rasta u nekoj djelatnosti u RH i cjelokupne stope rasta ekonomije RH je efekt miksa djelatnosti.

Miješana komponenta pokazuje pozitivnu vrijednost od 675 zaposlenih – što pokazuje kako Zadar ima 675 novih radnih mjesta više nego što bi imao kada bi mu struktura zaposlenosti bila proporcionalna nacionalnoj, pa možemo zaključiti kako u strukturi djelatnosti Zadar naginje onim industrijama koje na nacionalnoj razini rastu brže.

Da je Zadar imao gospodarsku strukturu proporcionalnu RH gospodarstvu miks komponenta bi bila jednaka nula. Dakle, djelatnosti koje imaju pozitivnu komponentu miksa su djelatnosti koje su rasle brže od ukupnog RH prosjeka, a grad Zadar ima udjela u rastu u većini od tih brzo rastućih djelatnosti.

Brzo rastuće djelatnosti u RH su:

- Građevinarstvo
- Trgovina
- Financijsko posredovanje
- Poslovanje nekretninama
- Obrazovanje

Grad Zadar u svim ovim djelatnostima ima rast, što znači da su većina brzorastućih djelatnosti u RH također brzorastuće djelatnosti i na lokalnoj razini. To potvrđuje zaključke prethodne analize, a to je da **je lokalni rast u RH uglavnom iniciran nacionalnom razinom.**

Shift-share analiza samo pokazuje stanje i trend, ali ne omogućuje detaljno objašnjenje uzroka lokalne nekonkurentnosti. Dakle, ostaje otvoreno pitanje je li problem u neadekvatnoj sposobnosti lokalne zajednice i lokalnog sustava ili je problem u nedostatku nekih resursa, odgovarajuće infrastrukture i slično .

4.2 KRETANJE GOSPODARSTVA U RECESIJI

Administrativni podaci o kretanju zaposlenih u pravnim osobama prema sektoru djelatnosti pružaju ažurnu sliku područja djelatnosti u kojima se smanjenje zaposlenosti dogodilo. U usporedbi s 2009. godinom, **najsnažnije su pogođene:**

(I) ugostiteljstvo - Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (-21.25%)¹⁵,

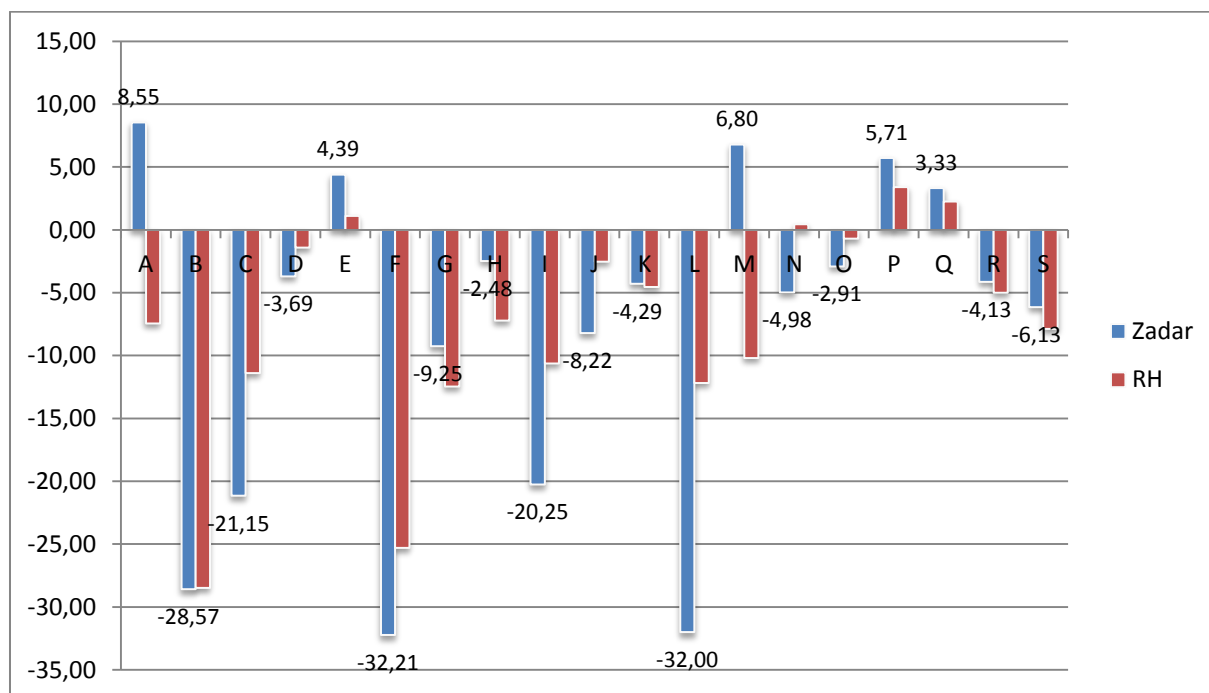
(C) prerađivačka industrija (- 21,15%), te

(F) građevinarstvo (- 32,21%)

koji zajedno čine oko 20% zaposlenosti u pravnim osobama. Smanjenje broja zaposlenih umjerenije je u trgovini i prijevozu te većini poslovnih usluga, a **nezamjetno u djelatnostima gdje dominira javni sektor.**

Dodatno opterećenje za Zadar je brže smanjivanje zaposlenih u naj snažnije pogođenim djelatnostima od smanjenja nacionalnog prosjeka. Ukupan broj zaposlenih u pravnim osobama smanjen je za 7,23% (2009.-2011.), dok je na nacionalnoj razini zaposlenost smanjena za 8,04%.

Slika 19.: Promjena zaposlenosti 2009.-2011. po djelatnostima za RH i grad Zadar, NKD 2007

Izvor: DZS, Statističko izvješće, obrada: ZADRA

5. Robna razmjena s inozemstvom

Zdrave ekonomije izvoze poslove, zadržavaju značajan prihod i stvaraju interne veze unutar ekonomskog sustava. Veličina ekonomije je u suštini određena priljevom vanjskog prihoda, odljevom prihoda i količinom resursa korištenih za proizvodnju proizvoda lokalne ekonomije

¹⁵ Podatak DZS-a o padu broja zaposlenih u djelatnosti „I“ treba uzeti s rezervom, jer podaci FINA-e pokazuju značajan rast kroz cijelo desetogodišnje razdoblje od 2001.-2011., pa čak i u razdoblju gospodarske krize, što se za podatke o drugim djelatnostima ne može reći.

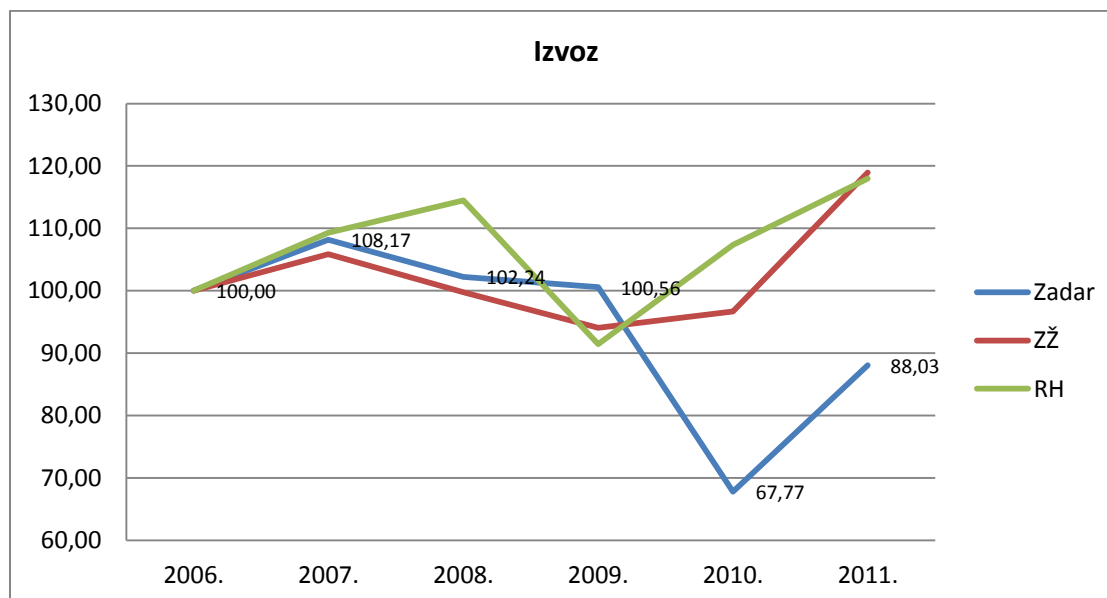
(Hustedde, Shaffer, & Pulver, 1993). Znači da bi ekonomija Zadra, Zadarske županije i RH rasla, ona mora biti temeljena na izvozu.

Poduzeća koja pružaju svoju uslugu/proizvod samo lokalno mogu jedino rasti ako postoji rast u prihodima regije i/ili rast populacije, što sa time donosi dodatno bogatstvo i povećava radnu snagu. S druge strane, neke firme prodaju većinu svojih dobara i usluga izvan regije. Te firme se nazivaju izvozno orijentirane firme. Razlika je važna jer poduzeća koja pružaju svoju uslugu samo lokalno ne donose dodatno bogatstvo u regiju. Samo izvozna poduzeća donose novo bogatstvo (King, 2000). Sukladno teoriji ekonomske baze, treba ciljano privlačiti u područje ona poduzeća koja generiraju bogatstvo, sa većim prioritetom od ostalih. Dakle pitanje koje trebaju riješiti lokalni stručnjaci je identificiranje tih poduzeća i njihovo stimuliranje (Blakely & Green Leigh, 2010).

U gradu Zadru djeluju tvrtke sa dugom izvoznom tradicijom. Dio tih tvrtki postoji još od prije 90-ih, dok je dobar dio proizvodno prerađivačkih tvrtki nestao ili značajno oslabio u razdoblju tranzicije. Današnja situacija ukazuje na teško razdoblje s kojima se suočava izvoz grada Zadra i Zadarske županije.

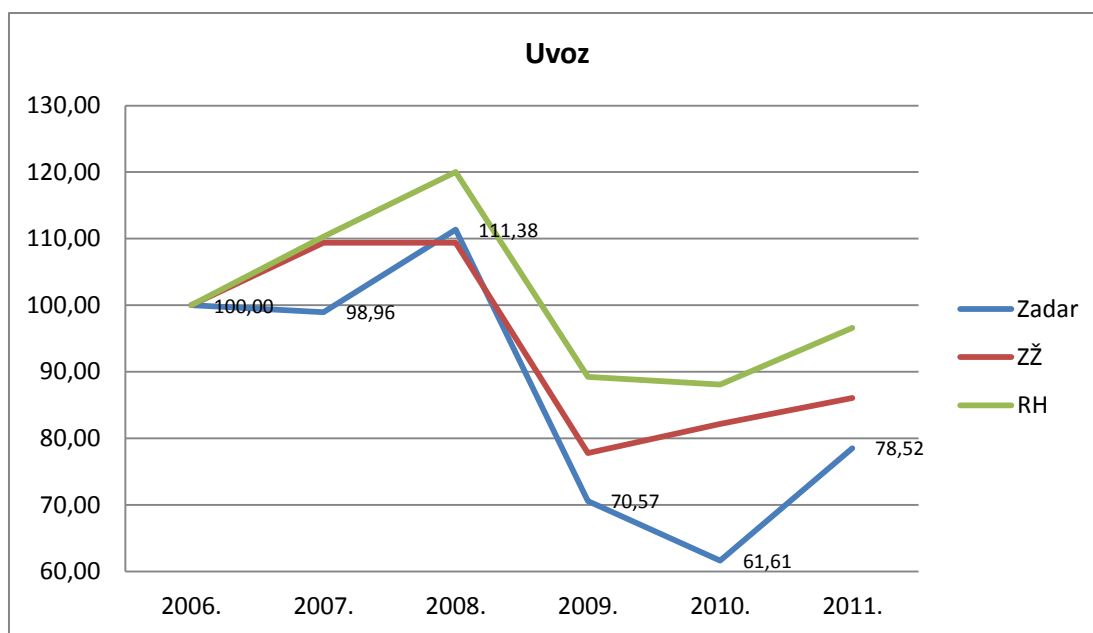
Analiza podataka DZS-a pokazuje kako izvoz i uvoz kontinuirano rastu u Zadru, Zadarskoj županiji i RH od 2006.-2009., i to je trend koji je nastavljen od kraja 90-ih. U 2009. godini dolazi do značajnog pada uvoza i izvoza uzrokovanih gospodarskom krizom i smanjenjem potrošnje. **Kriza je posebno jako pogodila izvoznike iz grada Zadra** te je kulminirala u 2010. godini kada izvoz opao za više od 32% u odnosu na 2006. godinu, dok je taj pad na nacionalnoj razini i razini Zadarske županije umjereniji. Zadarski izvoz polagano se oporavlja u sljedećim godinama i u 2011. iznosi 88% vrijednosti izvoza 2006. godine te se još uvijek ne uspijeva vratiti na razinu iz 2006. godine, dok se izvoz Zadarske županije u potpunosti oporavlja i raste za 19% više od razine iz 2006. godine. Trend uvoza prati trend izvoza, s tim da je pad uvoza ipak „dublji“ i sporije se oporavlja na svim promatranim razinama.

Slika 20.: Indeks izvoza za grad Zadar, ZŽ i RH, 2006=100

Izvor: DZS, Priopćenja po godinama, obrada: ZADRA

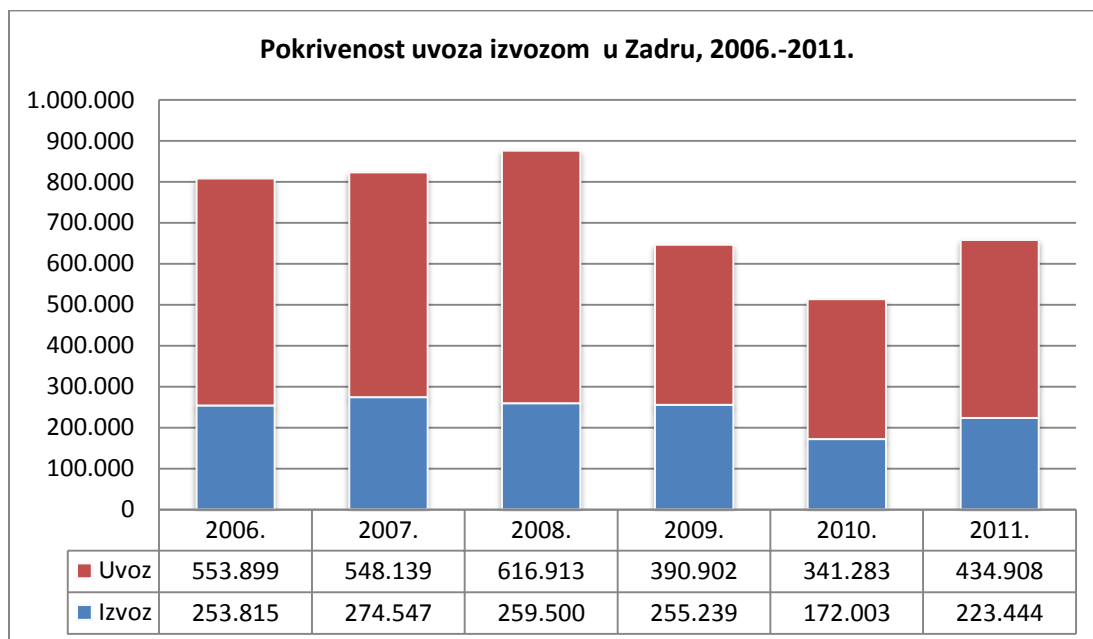
Slika 21.: Indeks uvoza za Zadar, ZŽ i RH, 2006.=100

Izvor: DZS, Priopćenja po godinama, obrada: ZADRA

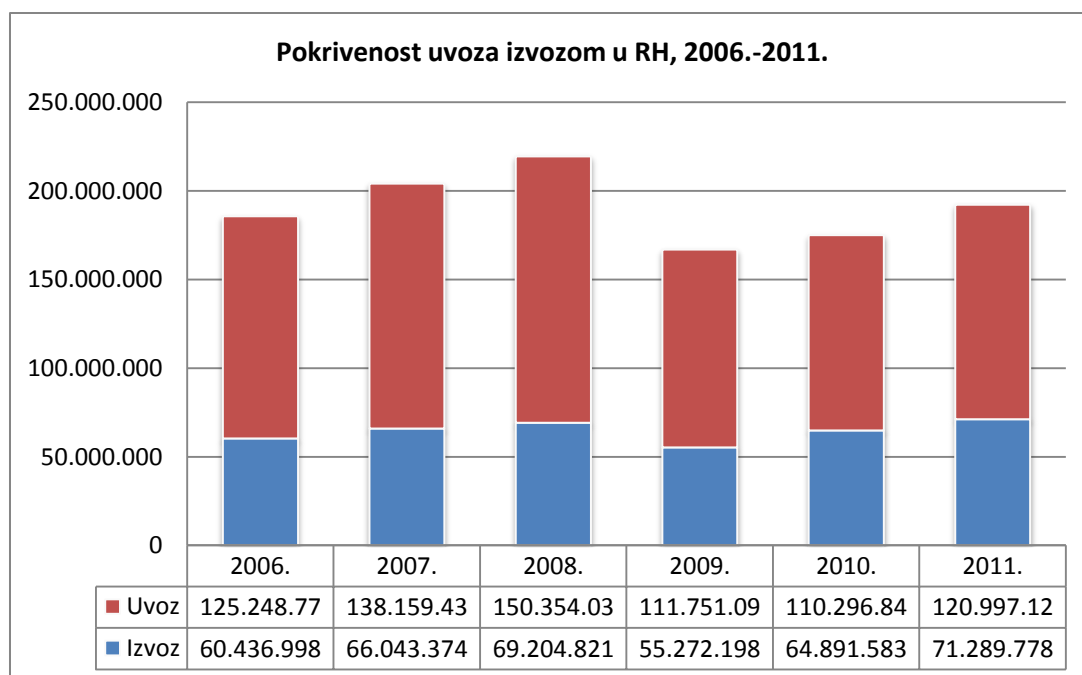
Pokrivenost uvoza izvozom u Zadru se kreće od 40% do 50%, što je nešto niže od prosjeka RH gdje se pokrivenost uvoza izvozom kreće između 50% i 60%.

Slika 22.: Pokrivenost uvoza izvozom za grad Zadar 2006.-2011.

Izvor: DZS, Priopćenja po godinama, obrada: ZADRA

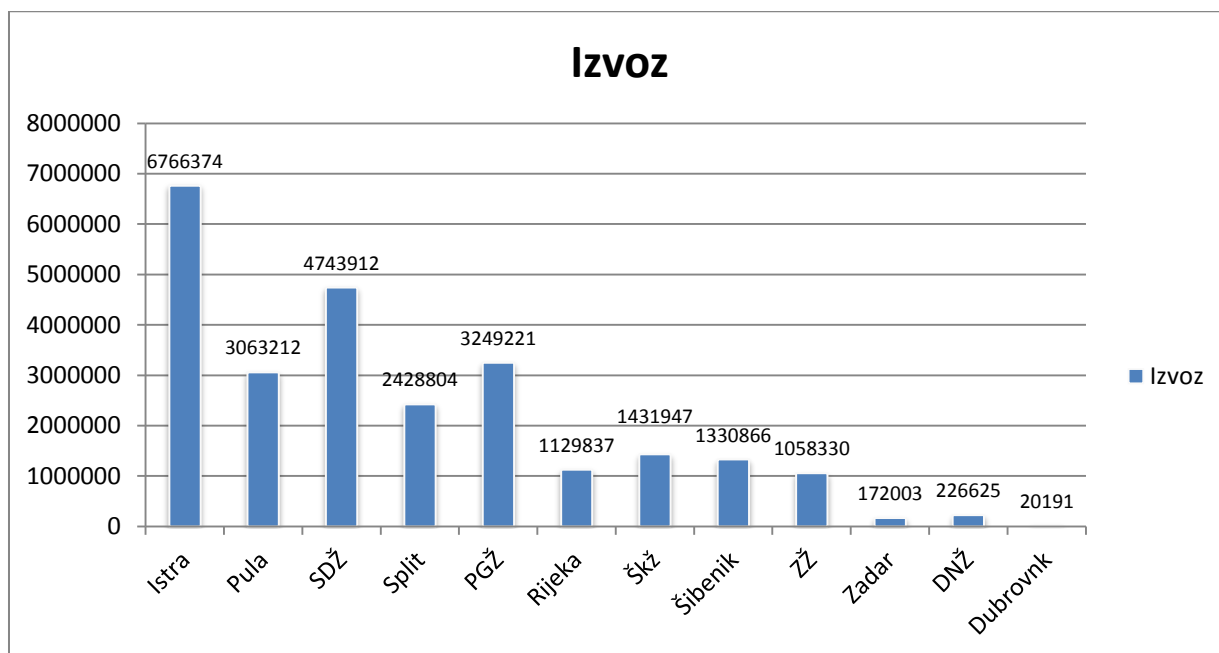
Slika 23.: pokrivenost uvoza izvozom za RH, 2006.-2011.

Izvor: DZS, Priopćenja po godinama, obrada: ZADRA

Usporedni podaci o ukupnom izvozu poduzetnika sa područja grada pokazuju **slabosti Zadra naspram ostalih Jadranskih gradova** pa čak i naspram Zadarske županije. Tako se iz slike može vidjeti kako je Zadar na začelju prema iznosu ukupnog izvoza u 2011. godini uz Dubrovnik koji je prioritetno turistički grad bez ozbiljnih izvoznika. **Zadar je od odabranih gradova jedini grad kojemu je izvoz na 15% od izvoza cijele županije** (Rijeka: 51%, Split: 42%, Pula: 52%). Benkovac ima tek nešto niži izvoz od Zadra dok primjerice općina Poličnik izvozi i do 3 puta više od Zadra. To znači da su se izvozne firme iz Zadra uglavnom **rasporedile na ruralnim područjima županije**. Vrlo vjerojatno zbog povoljnijih uvjeta poslovanja, no sigurno je kako **ni grad ni županija nisu ispunili svoje izvozne potencijale s obzirom na veličinu područja, broj stanovnika i ostale društveno – ekonomske resurse koje posjeduju.**

Slika 24.: Izvoz po županijama i gradovima Jadranske RH u 2011. godini, u tis. kn

Izvor: DZS, Priopćenja po godinama, obrada: ZADRA

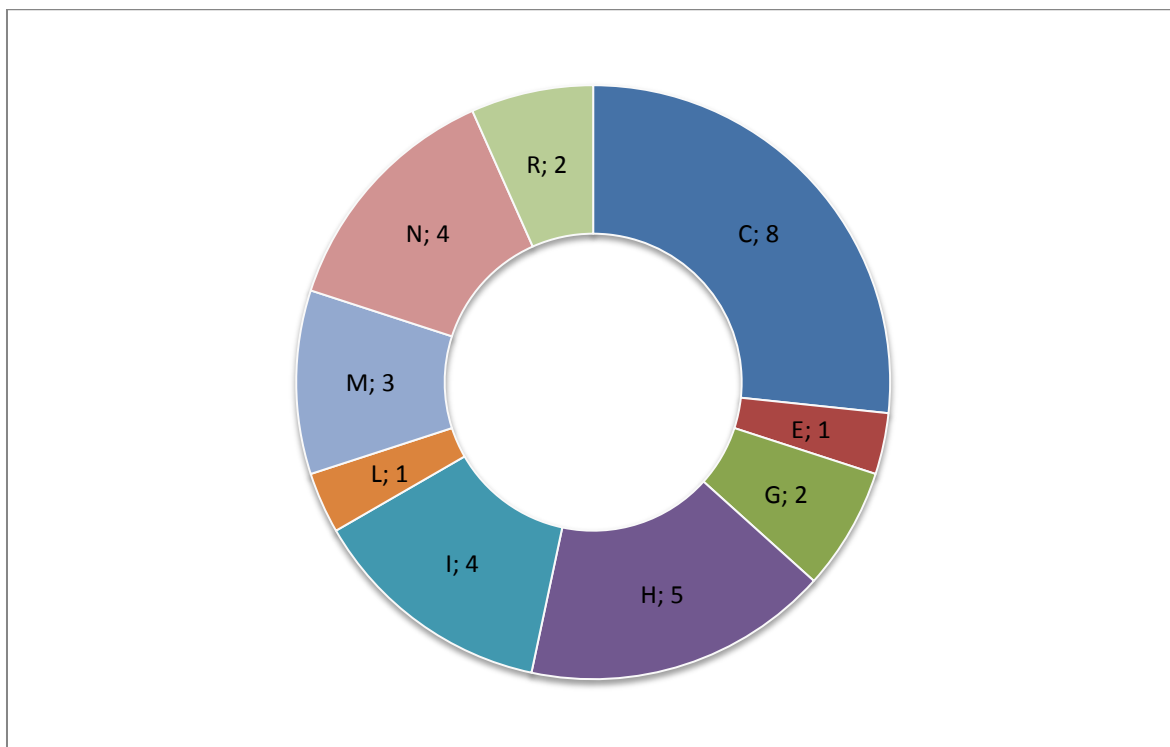
5.1. STRUKTURA IZVOZA

Što pokreće Zadarski izvoz i koje su tvrtke glavni izvoznici grada Zadra ?

Rezultati prethodne analize ukazali su na strukturalne probleme zadarskog izvoza. U nastavku je prikazan pregled 30 najvećih izvoznika sa područja grada Zadra prema podacima FINA-e. Tih 30 firmi ujedno čini većinu zadarskog izvoza.

U strukturi djelatnosti **najveći broj izvoznih poduzeća sa područja grada su poduzeća iz prerađivačke djelatnosti**, zatim slijede poduzeća iz djelatnosti prijevoza i skladištenja te djelatnosti pružanja smještaja.

Slika 25.: Struktura top 30 izvoznih poduzeća iz Zadra u 2011.

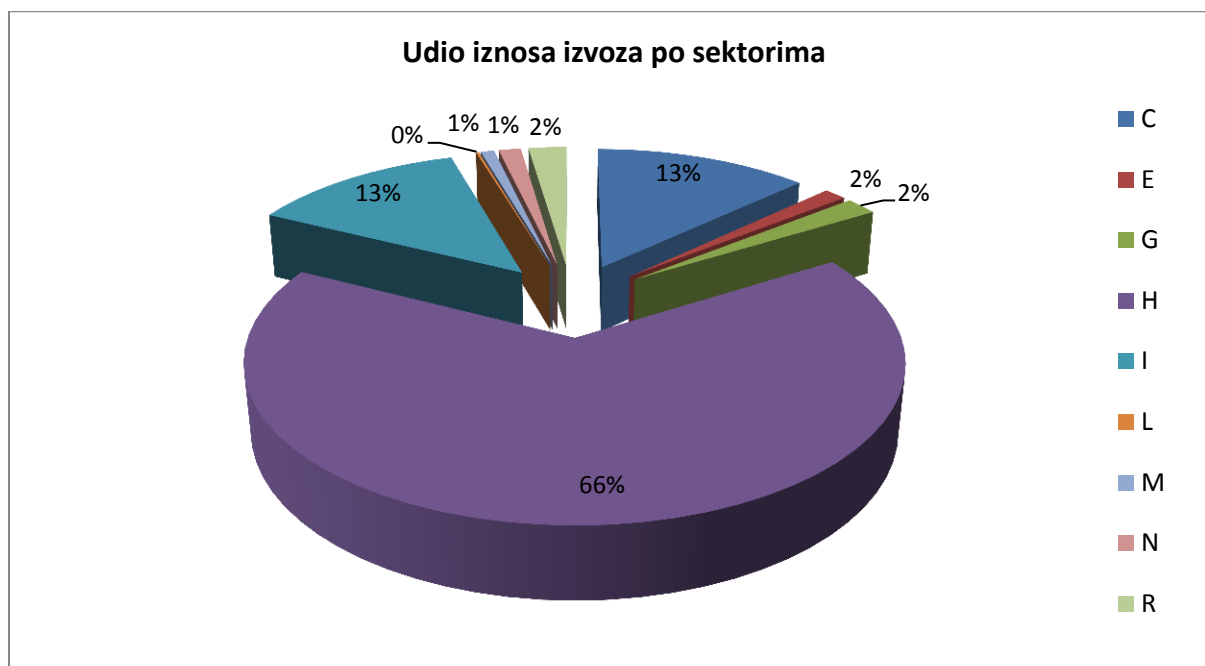

Izvor: FINA, obrada: ZADRA

Prema broju izvoznih poduzeća najviše je onih prerađivačke djelatnosti. No, prema udjelu u iznosu izvoza čak **66% ukupnog izvoza grada Zadra čini djelatnost prijevoza i skladištenja** na čelu sa Tankerskom plovidbom d.d.. Bez te tvrtke djelatnosti sa najvećim udjelom u izvozu su **prerađivačka djelatnost i djelatnost pružanja smještaja**. To potvrđuje posebnu važnost koja se daje Prerađivačkoj industriji, jer upravo prerađivačke tvrtke su one koje izvoze, tj. čine područje na kojem rade „bogatijim“.

Od ostalih djelatnosti interesantno je da djelatnosti koje su se prethodnom analizom pokazali kao djelatnosti „dobitnici“ također participiraju u izvozu. Prije svega to su stručne djelatnosti i djelatnosti poslovnih usluga (charter i putničke agencije) te trgovina.

Slika 26.: Udio iznosa izvoza po sektorima za grad Zadar

Izvor: FINA, obrada: ZADRA

Tablica 11.: Top 30 tvrtki po izvoz u 2011. godini za Zadar, poredane po veličini ukupnog izvoza

Naziv poslovnog subjekta	Opis šifre djelatnosti
TANKERSKA PLOVIDBA D.D.	Pomorski i obalni prijevoz robe
PUNTA SKALA D.O.O.	Hoteli i sličan smještaj
BORIK D.D.	Hoteli i sličan smještaj
SAS STROJOGRAĐNJA D.O.O.	Proizvodnja ostalih alatnih strojeva
CROMARIS D.D.	Morska akvakultura
MARINA DALMACIJA D.O.O.	Ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti
HSTEC D.D.	Proizvodnja elektromotora, generatora i transformatora
ARBACOMMERCE D.O.O.	Prerada i konzerviranje riba, rakova i školjki
INTERMOD D.O.O.	Trgovina na malo namještajem, opremom za rasvjetu i ostalim proizvodima za kućanstvo u specijaliziranim prodavaonicama
ODLAGALIŠTE SIROVINA D.O.O.	Oporaba posebno izdvojenih materijala
MARASKA D.D.	Destiliranje, pročišćavanje i miješanje alkoholnih pića
ZRAČNA LUKA ZADAR D.O.O.	Uslužne djelatnosti u vezi sa zračnim prijevozom
HOTELI ZADAR D.D.	Hoteli i sličan smještaj
TURISTHOTEL D.D. ZADAR	Hoteli i sličan smještaj
ASTA JAHTING D.O.O.	Iznajmljivanje i davanje u zakup (leasing) plovnih prijevoznih sredstava
KEPOL-TERMINAL D.O.O.	Skladištenje robe
EZ ENGINEERING D.O.O.	Inženjerstvo i s njim povezano tehničko savjetovanje
TANKERKOMERC D.D.	Nespecijalizirana trgovina na veliko
ADRIA D.D. - ZADAR	Prerada i konzerviranje riba, rakova i školjki
JADERATOURS D.O.O.	Djelatnosti putničkih agencija
MILENKO GULAN PRIJEVOZNIČKI OBRT	Cestovni prijevoz robe
MARINA BORIK D.O.O.	Ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti

TAJER D.O.O. ZADAR	Prerada i konzerviranje riba, rakova i školjki
KONTAKT D.O.O.	Inženjerstvo i s njim povezano tehničko savjetovanje
MULTIPLY D.O.O.	Proizvodnja užadi, konopaca, upletenoga konca i mreža
DENISS-TRANSPORT D.O.O.	Cestovni prijevoz robe
TORETE D.O.O.	Iznajmljivanje i davanje u zakup (leasing) plovnih prijevoznih sredstava
MARIS ZADAR D.O.O.	Iznajmljivanje i upravljanje vlastitim nekretninama ili nekretninama uzetim u zakup (leasing)
EFFECTUS D.O.O.	Agencije za poslovanje nekretninama
MIT INŽENJERING D.O.O.	Inženjerstvo i s njim povezano tehničko savjetovanje

Izvor: FINA, 2012

5.2. Zaposleni u izvozu (multiplikator zaposlenosti)

Multiplikator zaposlenosti je jednostavni izraz odnosa između broja radnika u izvozu i ukupne zaposlenosti lokalnog područja. Pomaže nam utvrditi izvoznu bazu područja. U tablici niže prikazan je broj zaposlenih u izvozu za gradove Jadranske hrvatske po godinama. Izvozna poduzeća generalno mogu proizvesti više poslova i prihoda za grad od ostalih gospodarskih sektora. Osim toga, **takva poduzeća su vrlo često vidljiv izvor promjene u zapošljavanju**. Smatra se kako su upravo izvozna poduzeća „multiplikator“ zaposlenosti nekog područja.

Iz sljedeće tablice možemo vidjeti kako su od svih gradova jedino Zadar i Rijeka rasli prema broju zaposlenih u izvozu u razdoblju recesije, iako je u razdoblju od 2001.-2008. broj zaposlenih u izvozu opao u oba grada. Teško je temeljem samo ovih podataka zaključiti zašto je tome tako, no očito je da se konkurentnost izvoznog sektora Zadra i Rijeke povećala u razdoblje recesije, što potvrđuju i prethodno analizirani podaci o rastu izvoza u tim godinama (nakon pada iz 2008.).

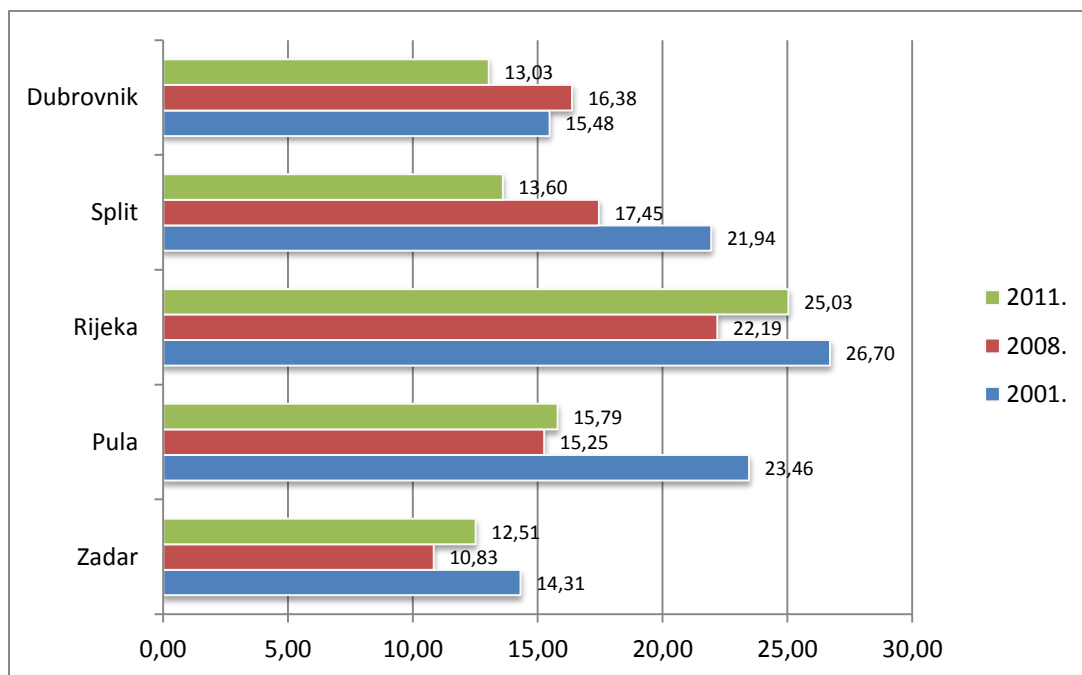
Tablica 12.: Broj izvoznika i broj zaposlenih po gradovima u 2001., 2008., 2011.

Naziv općine	2001.		2008.		2011.	
	Br. izvoznika	Br. zaposlenih	Br. izvoznika	Br. zaposlenih	Br. izvoznika	Br. zaposlenih
DUBROVNIK	89	2.732	99	3.616	100	2.792
PULA	189	6.643	205	5.264	229	5.035
RIJEKA	525	17.851	665	16.207	621	16.554
SPLIT	528	15.774	451	15.838	466	11.582
ŠIBENIK	62	4.290	63	3.321	73	2.739
ZADAR	118	3.960	118	3.864	119	4.202

Izvor: FINA, 2012, obrada: ZADRA

Na slici niže možemo primijetiti kako je udio zaposlenih u izvozu u ukupnoj zaposlenosti grada na **12,51% u 2011. godini što je najniži udio zaposlenih u izvozu od svih odabranih Jadranskih gradova**. Također, Zadar ima najmanji udio zaposlenih u izvozu i u ostalim promatranim godinama. To svakako nije dobro jer nam upravo taj udio govori o snazi lokalne ekonomije. Pretpostavka je da lokalna ekonomija donosi više prihoda i više zapošljava ako je taj udio veći. Ako razmotrimo dinamiku kretanja udjela zaposlenih u izvozu u ukupnoj zaposlenosti možemo primijetiti kako je najveći udio izvoza u ukupnoj zaposlenosti u 2001. godini nakon čega taj udio opada (raste ukupna zaposlenost i jačaju drugi ne-izvozni sektori). Nakon 2008. godine dolazi do rasta udjela zaposlenika izvoza najviše zbog pada ukupne zaposlenosti (vidljivo je ranije da se broj zaposlenih u izvozu također smanjio u većini gradova).

Slika 27.: Udio zaposlenih u izvozu u odnosu na ukupnu zaposlenost po godinama

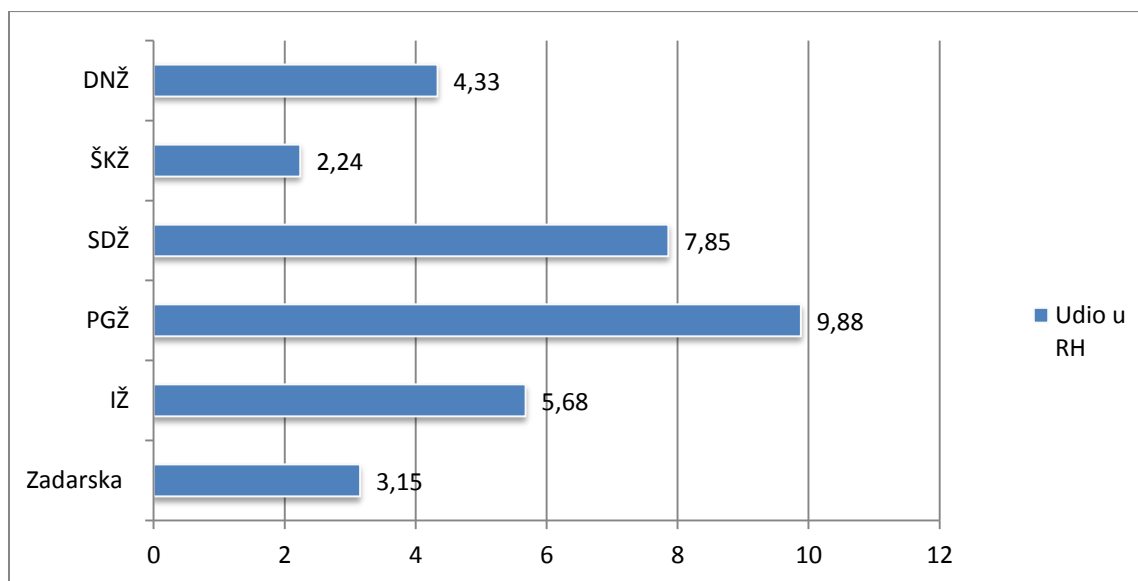

Izvor: FINA, 2012, HZMO po godinama, obrada: ZADRA

6. INVESTICIJE

Podaci o investicijama u novu dugotrajnu imovinu dostupni su samo za županiju, no slična se struktura i dinamika kretanja investicija može preslikati i na grad. Usporedna analiza investicija po županijama pokazuje kako je **ZŽ po iznosu investicija na predzadnjem mjestu od Jadranskih županija**. Prva po investicijama je Primorsko-goranska županija, iza koje slijede Splitsko-dalmatinska i Istarska županija.

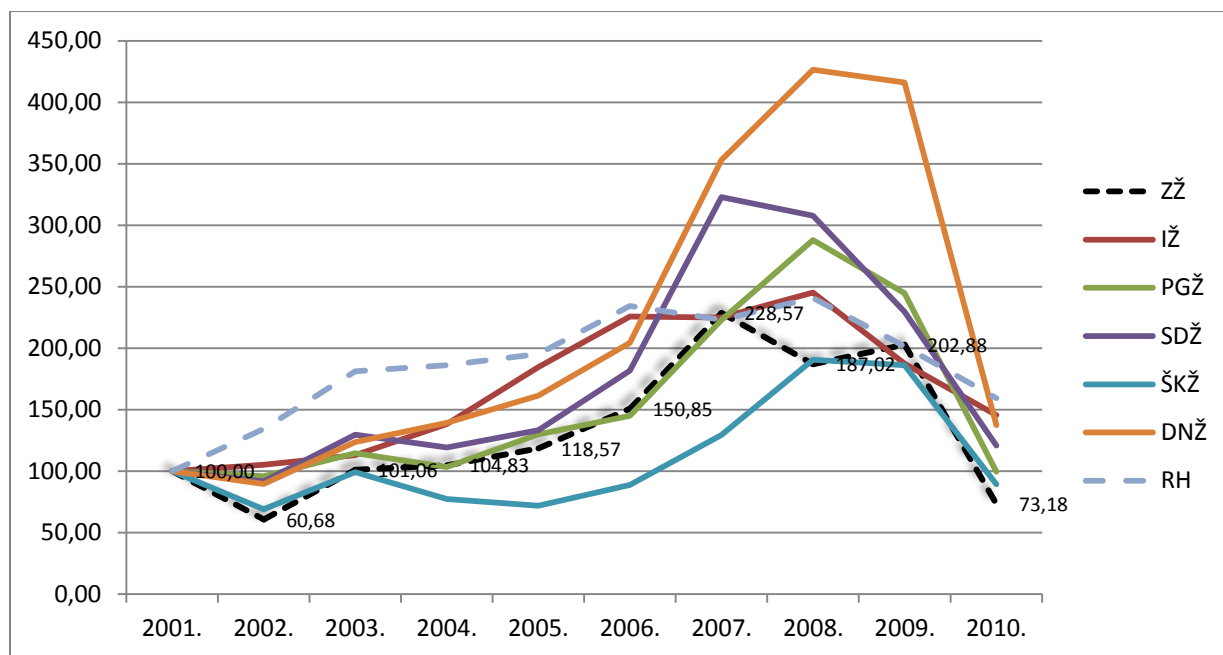
Slika 28.: Udio investicija županija u ukupnim RH investicijama u 2009. godini

Izvor: DZS, Priopćenja po godinama, obrada: ZADRA

Ako promotrimo dinamiku kretanja investicija u prethodnom desetljeću uočavamo vrlo znakovit trend kretanja investicija u razvojnim i recesijskim godinama. U usporedbi sa prethodnom analizom zaposlenosti ili BDP-a vidljivo je kako investicije prije reagiraju na krizu, **pa tako već u 2007/2008. godini, na prvi dodir globalne ekonomske krize, imamo zaustavljanje investicija** koje je prisutno u gotovo svim županijama (osim PGŽ i ŠKŽ). Nakon 2008. godine dolazi do ogromnog pada, te investicije u ZŽ padaju na 73% vrijednosti investicija iz 2001. godine (u tri godine sa 228% na 73%). Ovaj graf kretanja investicija možda i najbolje slikovito predodžuje pogubne učinke gospodarske krize koje osjećamo još i danas. Iako kriza investicija nastupa u 2008. godini, kriza u svim ostalim gospodarskim segmentima „osjeti“ se tek nekoliko godina kasnije.

Slika 29.: Kretanje investicija za područje županija JRH i RH od 2001.do 2010.

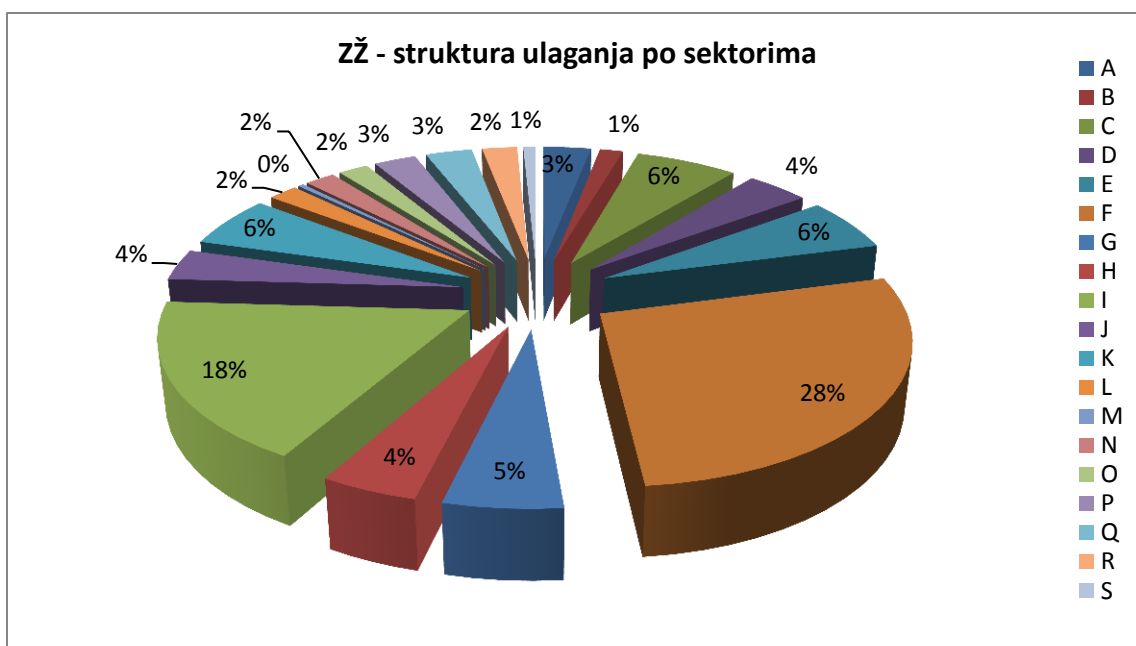
Izvor: DZS, Statistička izvješća po godinama, obrada: ZADRA

Prema slici niže možemo vidjeti koji su to sektori koji čine većinu investicija u Zadarskoj županiji u 2009. godini. Kao što možemo vidjeti, to su u najvećoj mjeri:

(F) Građevinarstvo,

(I) Pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane,

Slika 30.: Struktura investicija u Zadarskoj županiji po sektorima, NKD 2007 u 2009. godini

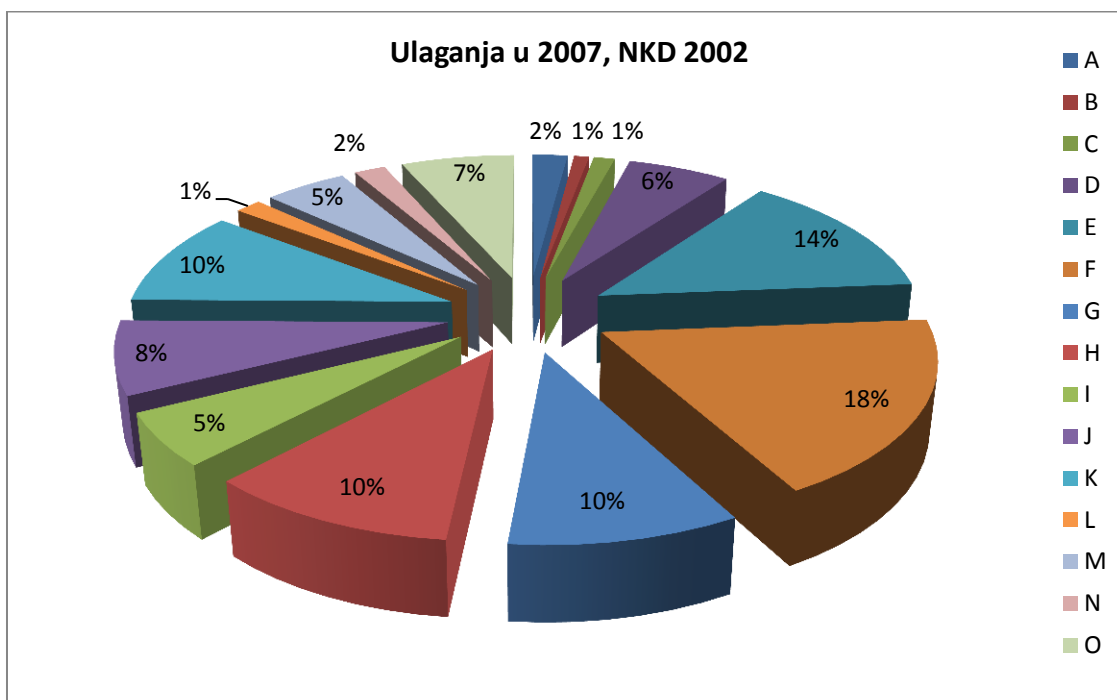

Izvor: DZS, Priopćenja po godinama, obrada: ZADRA

Međutim, kada su investicije bile na vrhuncu (u 2007.) struktura investicija je nešto drugačija, pa je tako najviše ulagano u sektorima:

- *Opskrba električnom energijom vodom i plinom*
- *Građevinarstvo*
- *Trgovina na malo i veliko*
- *Hoteli i restorani*

Slika 31.: Struktura investicija u Zadarskoj županiji po sektorima, NKD 2002 u 2007. godini

Izvor: DZS, Priopćenja po godinama, obrada: ZADRA

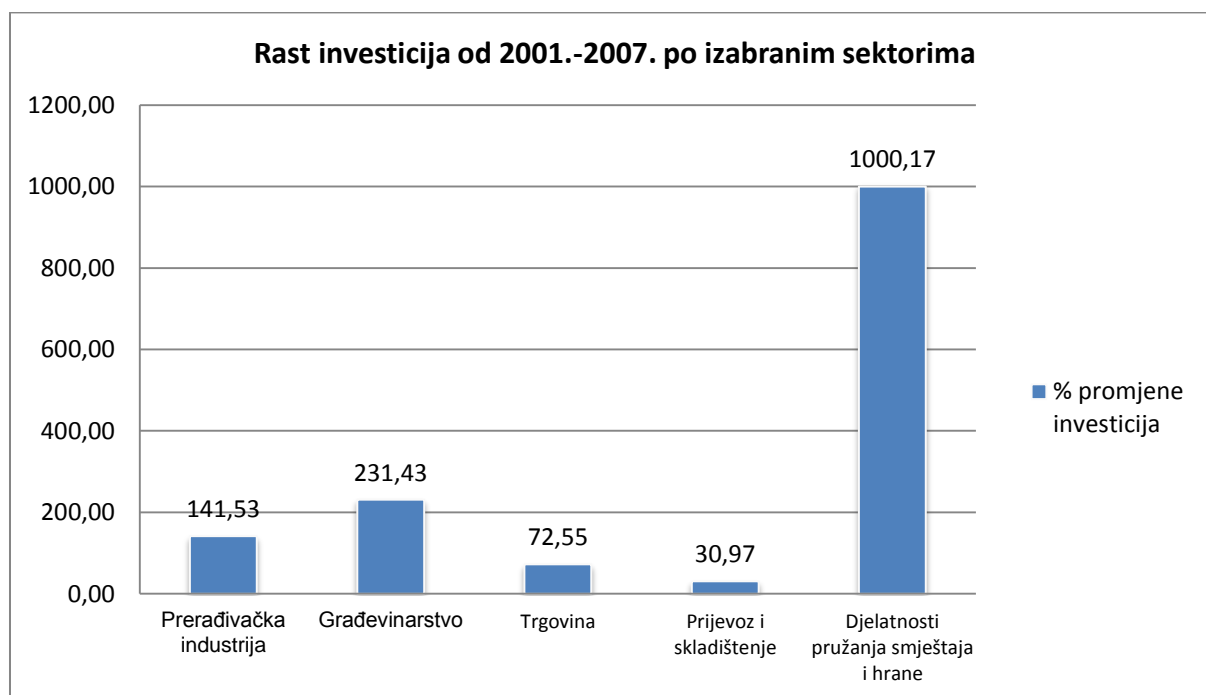
Prerađivačka industrija je i u 2009. i u 2007. na 6% od ukupnih investicija. U svim ostalim sektorima raspodjela ulaganja je podjednaka, što također potvrđuje prethodnu analizu da je struktura Zadarskog gospodarstva značajno diverzificirana.

Usporedna analiza investicija za RH pokazuje da su sektori u kojima se najviše ulagalo u RH u 2009. sljedeći:

- *Prerađivačka industrija*
- *Građevinarstvo*
- *Trgovina na veliko i na malo*
- *Poslovanje nekretninama*
- *Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja*

Investicije u 2007. veće su od investicija u 2001. za 128,5% što ukazuje na povećanje investicijskih kapacitete investitora u tom razdoblju. Ako pogledamo koji su sektori rasli (rasli su i drugi sektori koji nisu prikazani ovdje) možemo zaključiti kako je ukupni rast investicija u Zadarskoj županije ponajviše **uzrok rasta investicija u djelatnosti pružanja usluga smještaja i hrane (porast od čak 1000%),** te u građevinarstvu (231%) i u prerađivačkoj industriji (141 %).

Slika 32.: Promjena investicija u 2007. godini u odnosu na 2001. godinu za Zadarsku županiju

Izvor: DZS, Priopćenja po godinama, obrada: ZADRA

7. Malo i srednje poduzetništvo

Lokalne samouprave su strukturno ovisne o poduzetništvu zbog mobilnosti kapitala i ovisnosti o poduzetničkim investicijama, ne samo kako bi pružili poslove i prihode lokalnom stanovništvu nego i zbog generiranja lokalnih javnih prihoda koji potom služe za pružanje javnih usluga, **bez da se opterećuju stanovnici sa visokim porezima** (Wolman & Spitzley, 1996). U strategiji poduzetništva

svugdje u svijetu posebno se naglašava uloga malog i srednjeg poduzetništva i potreba potpore njihovog razvitka. Povoljno političko okruženje i manje restriktivan regulatorni okvir mogu pomoći malim poduzećima na dugi rok, ali uvijek će ostati nesavršenosti u samom djelovanju slobodnog tržišta koje stavljaju mala poduzeća u podređeni položaj. **Produktivnost, a ne prirodni resursi, određuje prosperitet nacije.** Spoznajući to, lokalne zajednice trebaju težiti stvaranju okruženja koje potiče rast proizvodnosti. (Mrnjavac & Pašalić, 2000).

Nekoliko je mehanizama kojima se strategija razvoja poduzetništva može ostvariti

- Centri za podršku i inovacije malom poduzetništvu
- Tehnološki i poslovni parkovi
- Poduzetnički inkubatori
- Informacijski centri za poduzetnike ("one-stop")
- Programi za mikro poduzeća
- Potpore istraživanju i razvoju
- Strategije zapošljavanja kreirane kako bi promovirale zapošljavanje kroz lokalno tržište

Kod ovakvih pristupa država i lokalna zajednica preuzimaju aktivnu ulogu u razvoju i identificiranju tržišta ili firmi i pruža podršku u kreiranju ili širenju lokalnih firmi, često u početničkoj fazi. S druge strane imamo potpore koje direktno utječu na smanjenje troškova poslovanja poduzetnika, kao što su: porezne olakšice, financiranje kreditima, investicije u infrastrukturu, regulatorna politika, poduzetničke zone, prostorno planiranje. Takve potpore su se pokazale kao nedovoljne i manje efikasne u podizanju konkurentnosti poduzetništva u odnosu na prethodno spomenute potpore.

7.1. Temeljni financijski pokazatelji poduzetnika

Zadar je prema prvih 5 pokazatelja (bez neto dobiti) u prosjeku osmi „poduzetnički“ grad u RH. Ispred njega od manjih gradova su Pula na šestom i Varaždin na sedmom mjestu. Nadalje, vidimo kako Zadar na svojih 1.824 poduzetnika ostvaruje prihod duplo manji od Varaždina iako Varaždin ima manje poduzetnika (1.519). S druge strane, Pula ima više poduzetnika od Zadra i Varaždina i ostvaruje manji prihod od Varaždina, a veći od Zadra.

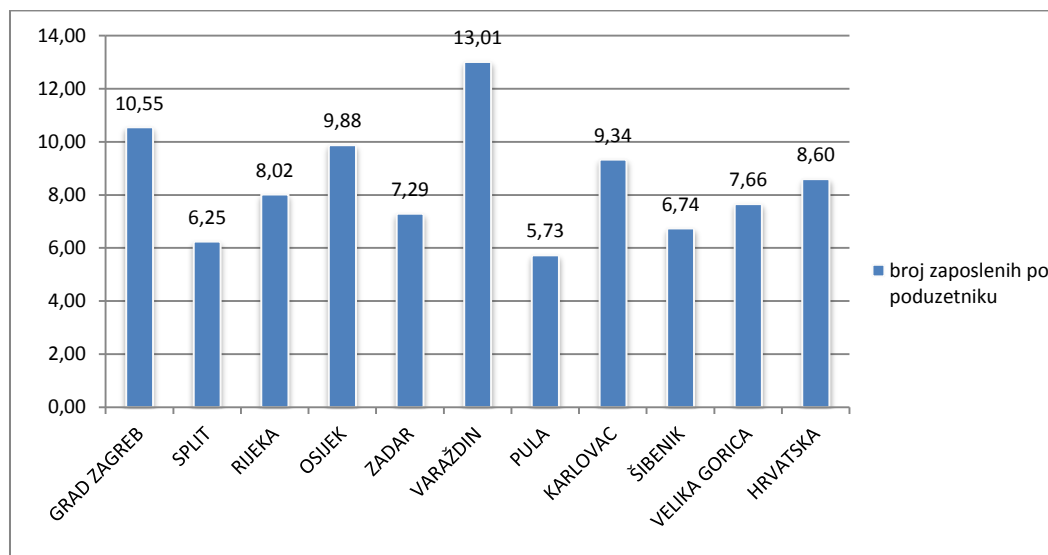
Tablica 13.: Financijski pokazatelji za 10 najvećih gradova RH u 2011. godini, iznosi u tisućama kuna

	Broj poduzetnika		Broj zaposlenih		Ukupni prihod		Dobit nakon poreza		Gubitak nakon poreza	
	Broj	Rang	Broj	Rang	U tis. Kn	Rang	U tis. Kn	Rang	U tis. Kn	Rang
GRAD ZAGREB	32144	1	339.072	1	329.321.161	1	16.501.983	1	10.654.968	1
SPLIT	6.237	2	38.978	2	23.589.517	2	2.492.215	3	1.193.610	2
RIJEKA	4.100	3	32.866	3	21.093.072	3	3.596.710	2	682.474	6
OSIJEK	2.209	5	21.826	4	13.772.493	4	553.538	6	568.417	9
ZADAR	1.824	6	13.303	7	6.326.677	9	216.886	13	657.905	7
VARAŽDIN	1.519	8	19.767	5	12.831.500	5	375.809	7	332.214	10
PULA	2.479	4	14.202	6	7.550.625	7	318.011	8	1.034.414	3
KARLOVAC	1.021	11	9.535	12	5.757.089	10	585.845	5	124.910	27
ŠIBENIK	977	14	6.582	17	4.004.781	18	89.998	33	254.506	13
VELIKA GORICA	1.245	9	9.541	11	9.300.166	6	227.588	10	115.343	28

Izvor: FINA, 2012

Isto vrijedi i za broj zaposlenih. **Varaždin ima manje poduzeća, a više zaposlenih od Zadra i od Pule.** Na sljedećoj slici je prikaz broja zaposlenih po poduzetniku. Ovaj pokazatelj nam govori koliko su poduzeća smještena u nekom gradu ili regiji sposobna generirati zaposlenost. **Varaždin ima najveći broj zaposlenih na broj poduzeća od svih gradova u RH, dok Pula i Split imaju najmanje.**

Slika 33.: Broj zaposlenih po poduzeću za 10 najvećih gradova

Izvor: FINA, 2012

U razdoblju 2001. do 2008. godine broj poduzetnika u Zadru je rastao po prosječnoj godišnjoj stopi od 15,3% (više od RH prosjeka), a broj zaposlenih kod poduzetnika po stopi od 13,74% što je također značajno više od RH prosjeka. Nakon 2008. godine trend se zaustavlja i dolazi do stagnacije (pad prihoda, zaposlenosti, dobiti, itd.). **Možemo kazati kako se poduzetništvo solidno razvijalo do recesije, kada se rast prekida i Zadar ne uspijeva maksimizirati kapacitete koje ima.** Koncentracija poduzetnika na gradskom prostoru grada je **9,5 poduzetnika po km²**, dok je prosječno aktivno u RH ukupno 4 poduzetnika po km².

Značajna stavka u analizi financijskih pokazatelja poduzetnika za prihodovnu stranu gradskog proračuna je **porez na dobit** (zajednički prihodi - koji se dijele s državom). Vidljivo je kako je ukupna suma poreza na dobit značajno rasla do 2008. godine (356,14%) nakon čega su izdvajanja za porez na dobit opala za 29,5%. **Pad poreza na dobit znači i pad prihoda proračuna** od poreza na dobit u isto tolikoj mjeri.

Prosječna plaća koju poduzetnik isplaćuje svojim zaposlenicima iznosi **4.847 kn u 2010. godini.** U odnosu na prosječnu neto plaću u Zadarskoj županiji koja uključuje izdvajanje za plaće javnog i privatnog sektora i iznosi 5.137 kn, **prosječna plaća isplaćena kod poduzetnika je za 290 kn manja.**

Tablica 14.: Temeljni financijski pokazatelji poduzetnika u razdoblju rasta i recesije za grad Zadar

	2001.	2008.	2011.	2001-2008 PROMJENA	2008-2011 PROMJENA
Ukupni prihod	3.806.596,00	8.879.762,00	6.326.677,00	133,27	-28,75
Ukupni rashodi	3.727.168,00	8.770.219,00	6.718.944,00	135,31	-23,39
Dobit prije opor.	169.701,00	660.828,00	265.516,00	289,41	-59,82
Gubitak prije opor.	90.273,00	551.285,00	657.783,00	510,69	19,32
Porez na dobit	15.154,00	69.123,00	48.753,00	356,14	-29,47
Dobit nakon opor.	154.581,00	592.039,00	216.886,00	283,00	-63,37

Gubitak nakon opor.	90.306,00	551.619,00	657.905,00	510,83	19,27
NETO DOBIT	64.275,00	40.420,00	-441.019,00	-37,11	-1.191,09
Prosječna neto plaća	2.685,00	4.666,00	4.826,00	73,78	3,43
Broj poduzetnika	790,00	1.636,00	1.824,00	107,09	11,49
Prosječan broj zaposlenih	7.010,00	13.753,00	13.303,00	96,19	-3,27

Izvor: FINA, 2012

Analiza strukture djelatnosti poduzetnika pokazuje kao i prethodna analiza ukupnog gospodarstva da su glavne poduzetničke djelatnosti **trgovina, prerađivačka industrija, građevina, prijevoz i skladištenje te pružanje hrane i smještaja**. Razlika je u odnosu na prethodno promatranje čitavog gospodarstva (javnog i privatnog sektora) što prerađivačka industrija ovdje uzima veći udio u strukturi zaposlenosti i iznosi 14% zaposlenosti, odmah iza građevine. Dakle, **promatrajući isključivo rezultate poduzetnika prerađivačka industrija je iza trgovine najvažnija poduzetnička grana u Zadru**.

7.2. Pregled blokiranih poslovnih subjekata (Neizvršena plaćanja)

Jedan od najvećih problema s kojima se trenutno poduzetnici u RH suočavaju je nemogućnost naplate potraživanja, a koja uzrokuje povećanu nelikvidnost gospodarskog sustava RH. Ovdje su prikazani svi poslovni subjekti (pravne i fizičke osobe) koji su barem na jedan dan bili blokirani zbog neizvršenih plaćanja. Podaci uključuju sve one poslovne subjekte koji su u sustavu FINA-e, čak i ako nisu predali završna izvješća po nekoliko godina, no imaju evidentiran dug.

U strukturi prema ročnosti **daleko najviše je onih koji su dugotrajno blokirani, više od 360 dana (više od 80%)**, dakle prenose svoj dug iz godine u godinu.

U kolovozu 2012. u RH ukupno ima:

- 73.393 blokiranih poslovnih subjekata (od toga pravnih je osoba 52,7%, a fizičkih osoba je 47,3%),
- 66.265 osoba zaposlenih u blokiranim poslovnim subjektima,
- poslovni subjekti u blokadi ukupno duguju 44,06 milijardi kuna.

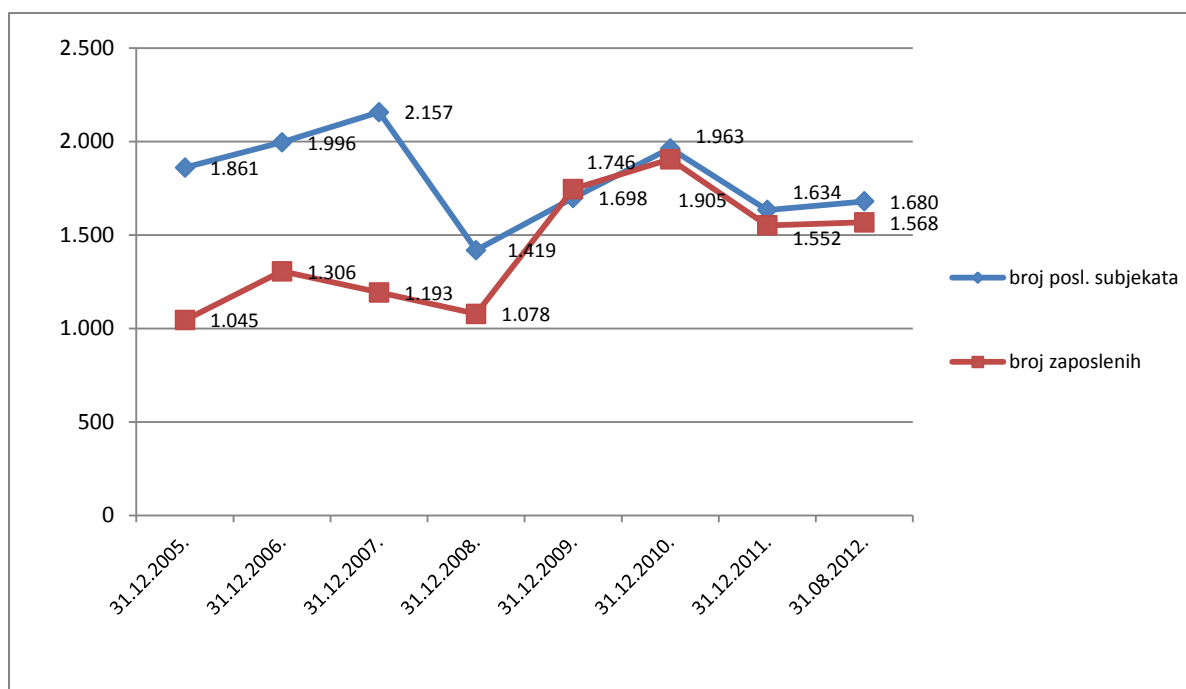
Od toga je u gradu Zadru:

- 1.680 blokiranih poslovnih subjekata,
- 1.568 osoba zaposlenih u blokiranim poslovnim subjektima,
- poslovni subjekti u blokadi ukupno duguju 773,9 milijuna kuna.

Od 2005. godine na ovamo bilježi se **rast iznosa duga za 84,3% u Zadru (u RH za 94,7%) i rast broja zaposlenih u blokiranim poslovnim subjektima od 50%**.

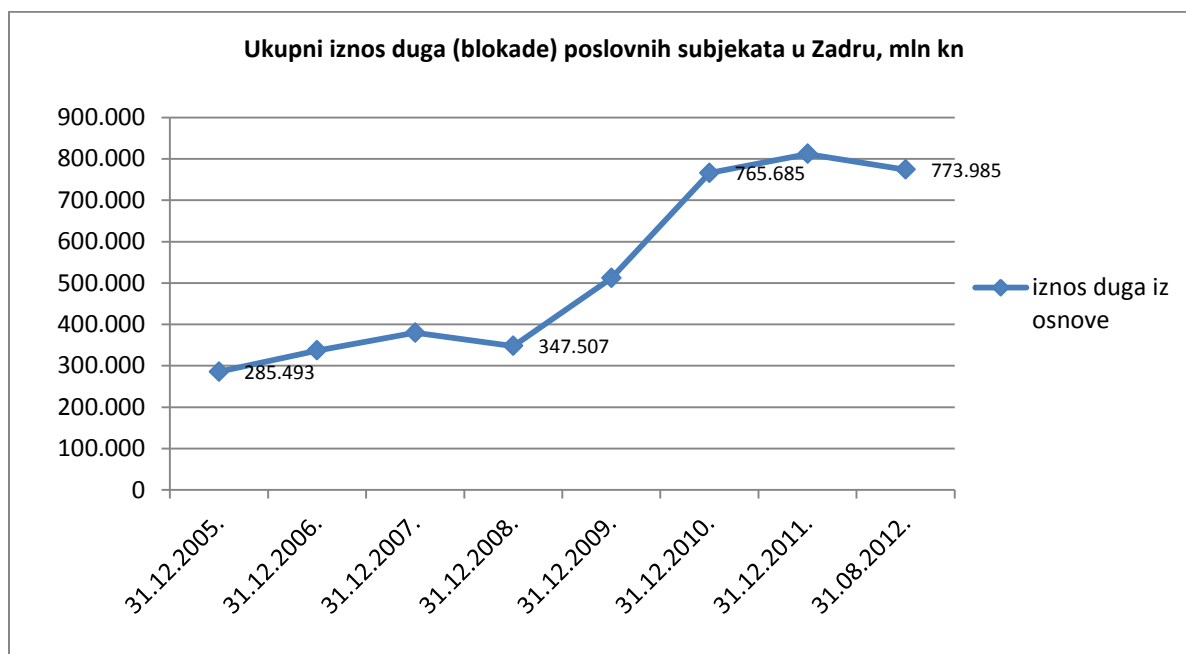
Najveći iznos blokade u RH odnosi se na poslovne subjekte iz djelatnosti **TRGOVINE, ukupno 12,19 milijardi kn** (27,33%) neizvršenih osnova za plaćanje svih poslovnih subjekata. Prema iznosu blokade slijede poslovni subjekti iz djelatnosti GRAĐEVINARSTVA i prerađivačke djelatnosti

Slika 34.: Broj blokiranih poslovnih subjekata i broj zaposlenih u blok. poslovnim subjektima od 2005. do 2012. u Zadru

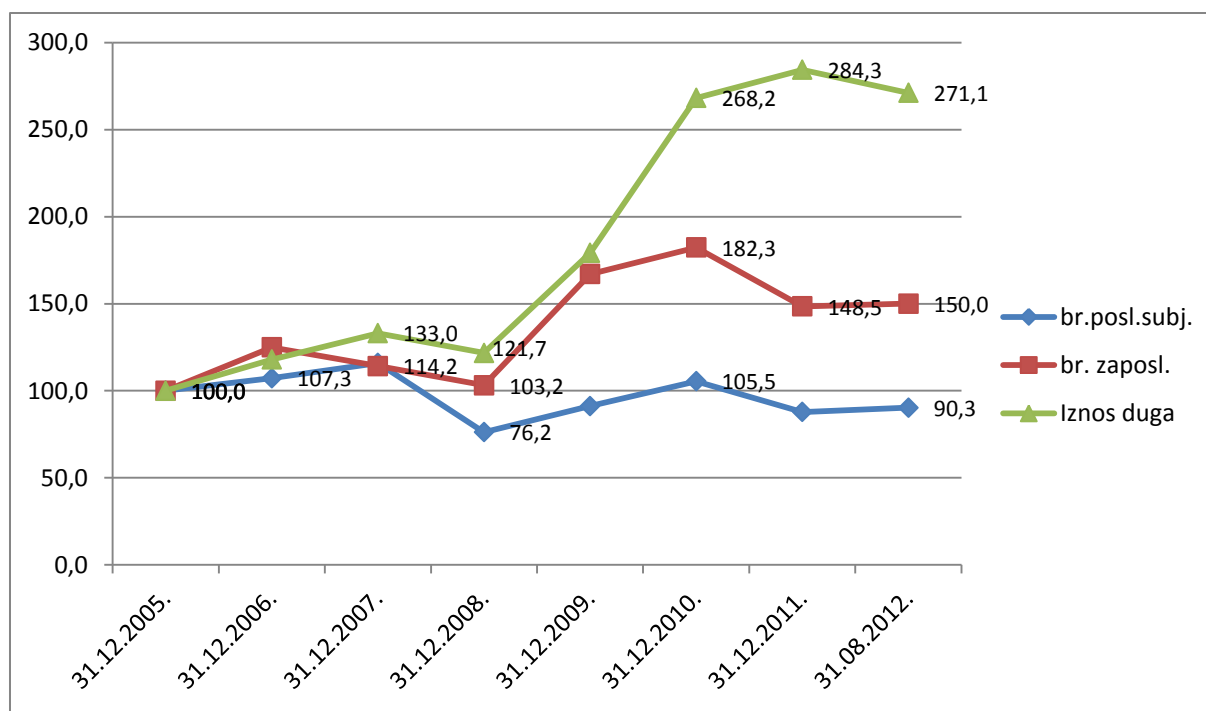
Izvor: FINA, 2012

Slika 35.: Rast ukupnog duga blokiranih poslovnih subjekata u Zadru

Izvor: FINA, 2012

Slika 36.: Indeks broja poslovnih subjekata u blokadi, broja zaposlenih i iznosa neizvršenih plaćanja za Zadar, 2005=100

Izvor: FINA, 2012, obrada: ZADRA

Rezultati analize temeljnih financijskih pokazatelja poduzetnika svjedoče o teškim vremenima za poduzetnike. Poduzetnici u Zadru se suočavaju sa padom prihoda, rastom gubitaka, povećanim dugovanjima i sve više ih je s blokiranim računima. Dinamika kretanja poduzetničkih financijskih rezultata ukazuje na pozitivna zbivanja koja su se dešavala u razdoblju od 2001. do 2008. godine, kada je prema većini pokazatelja poduzetništvo grada raslo više od prosjeka RH. Taj trend je zaustavljen u 2009. godini te se poduzetništvo do danas još nije oporavilo od negativnih ekonomskih kretanja.

8. OBRTNIŠTVO

Obrti i obrtništvo imaju dugu tradiciju u gradu Zadru i Zadarskoj županiji. Posljednjih godina uloga obrtništva sve više opada, i sve je veći broj osnovanih tvrtki koji postaju popularniji oblik poslovnog subjekta. Neki od razloga nestajanja obrta mogu se tražiti u odumiranju tradicionalnih obrtničkih djelatnosti, ali i u nepovoljnim zakonodavno-regulatornim uvjetima za obrte.

Za grad i gradski identitet je važno da se tradicija obrtništva nastavi, stoga je posebno bitno zaštititi i očuvati postojeće **tradicijske obrte**¹⁶ grada. Neki od dugovječnih tradicijskih obrtničkih zanimanja koji djeluju još i danas na području grada su:

- **Barkarjoli**

¹⁶ **Tradicijski obrti** su obrti za koje je potrebno posebno poznavanje zanatskih vještina i umijeća u obavljanju djelatnosti te koji se obavljaju pretežnim udjelom ručnog rada, a koji se tehnikama proizvodnje i rada, namjenom i oblikom oslanjaju na obrasce tradicijske kulture, pa u tom smislu **mogu simbolizirati lokalni, regionalni ili nacionalni identitet.**

- Brusači
- Postolari
- Keramičari
- Svjećari
- Urari, i sl.

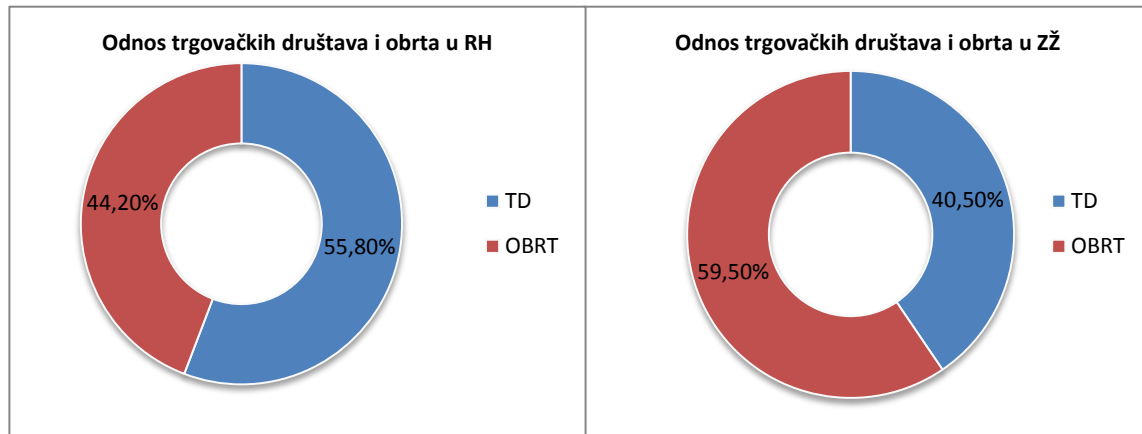
Analiza obrtništva temelji se na izvješćima HOK-a u kojima su obrađeni podaci o obrtima za područje Zadarske županije. Za samo područje grada Zadra ne raspolažemo strukturno poslovnim podacima o obrtima, no najvažniji zaključci o kretanjima u obrtništvu mogu se vidjeti iz kretanja obrtništva na županijskom nivou.

Prema podacima poslovnog alata „Poslovna Hrvatska“ vidljivo je kako je u Zadru aktivno 2.073 obrta, dok je na županijskom nivou **4.782 aktivna obrta prema podacima HOK-a**. Dakle, oko **43% svih obrta u županiji smješteno je u gradu Zadru**.

Prema broju obrta **Zadarska županija je među prvim županijama u RH**, iza Splitsko dalmatinske (10.167), Primorsko goranske (8.478), Istarske (8.033) i Zagrebačke županije (5.995), te ispred županija poput Osječko baranjske, Varaždinske itd.

Premda broj obrta kontinuirano opada, u **Zadarskoj županiji još uvijek prevladavaju obrti naspram trgovačkih društava**. No, to je trend koji se mijenja u korist trgovačkih društava, pa tako na nacionalnoj razini prevladavaju trgovačka društva u odnosu na obrte.

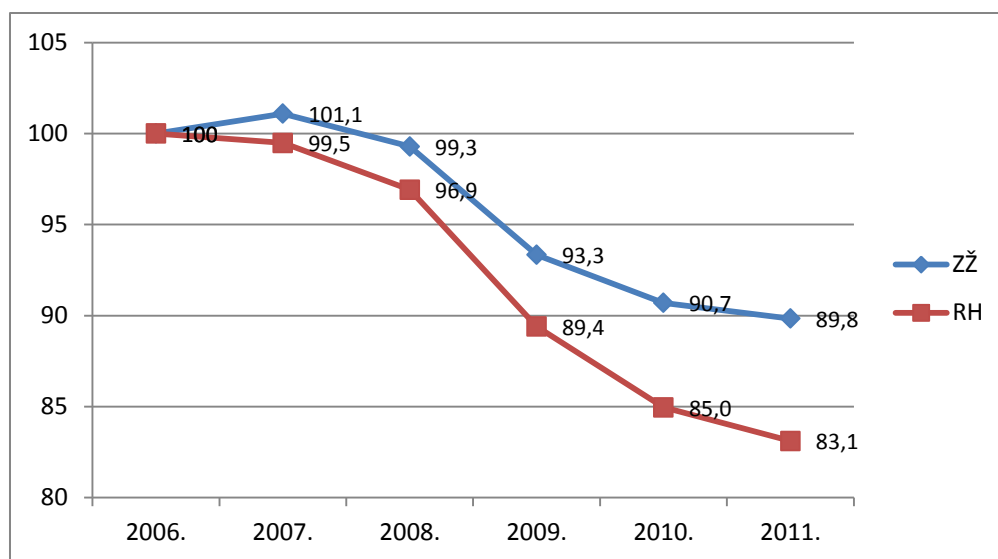
Slika 37.: Odnos trgovačkih društava i obrta u ZŽ i RH

Izvor: DZS, Stat. priopćenja, KNJIGA OBRTNIKA – članova HOK-a, 31.12.2011, obrada: ZADRA

Ako razmotrimo kretanje broja obrta u posljednjih 6 godina zamjetno je kako **broj obrta kontinuirano opada**, te je u 2011. godini na razini 89% od 2006., kada je obrta bilo 5.331. Na nacionalnoj razini nestajanje obrta je još izraženije.

Slika 38.: Indeks broja aktivnih obrta za Zadarsku županiju i RH od 2006. do 2011., 2006.=100

Izvor: KNJIGA OBRTNIKA – članova HOK-a; 31.12.2011. (podaci za aktivne obrte); obrada ZADRA

Iz prethodne analize tržišta rada ovdje su izdvojeni podaci o zaposlenima u obrtu za područje grada Zadra (temeljem podataka mirovinskog osiguranja)¹⁷.

Tablica 15.: Zaposleni u obrtima u 2011. godini po odabranim gradovima

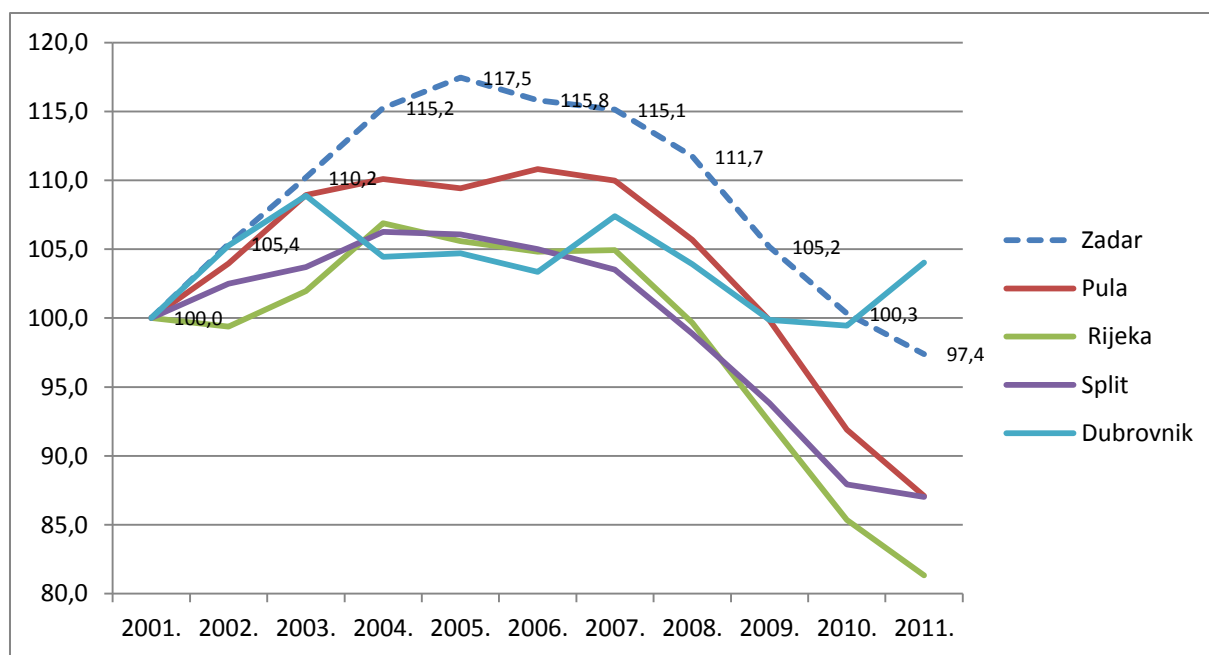
ZAPOSLENI U OBRTIMA	Zadar	Pula	Rijeka	Split	Dubrovnik
2001.	1764	1814	2613	2814	743
2002.	1859	1886	2597	2884	782
2003.	1944	1976	2664	2918	809
2004.	2033	1997	2793	2990	776
2005.	2072	1985	2759	2985	778
2006.	2043	2010	2739	2955	768
2007.	2031	1995	2742	2913	798
2008.	1971	1917	2604	2782	772
2009.	1855	1811	2416	2640	742
2010.	1770	1667	2230	2474	739
2011.	1718	1580	2125	2449	773

Izvor: HZMO, 2012, obrada: ZADRA

Možemo vidjeti kako je broj zaposlenih u obrtu kontinuirano rastao do 2008. godine, kada slijedi značajno opadanje zaposlenih obrtnika. Broj zaposlenih obrtnika je najbrže rastao u Zadru. Međutim, rast se nije održao te krivulja pokazuje kako je u svim gradovima broj zaposlenih obrtnika pao na razinu ispod 2001. godine.

¹⁷ Obrtnik-osiguranik mirovinskog osiguranja je osoba koja ostvaruje dohodak isključivo bavljenjem obrtničke djelatnosti bez obzira na broj registriranih obrtničkih radnji i po toj osnovi plaća doprinos za mirovinsko osiguranje. U obrtnike-osiguranike Mirovinskog osiguranja ne evidentiraju se obrtnici koji imaju otvoren obrt uz radni odnos i po kojoj su osnovi osiguran

Slika 39.: Indeks kretanja zaposlenosti u obrtima za izabrane gradove od 2001. do 2011., 2001.=100

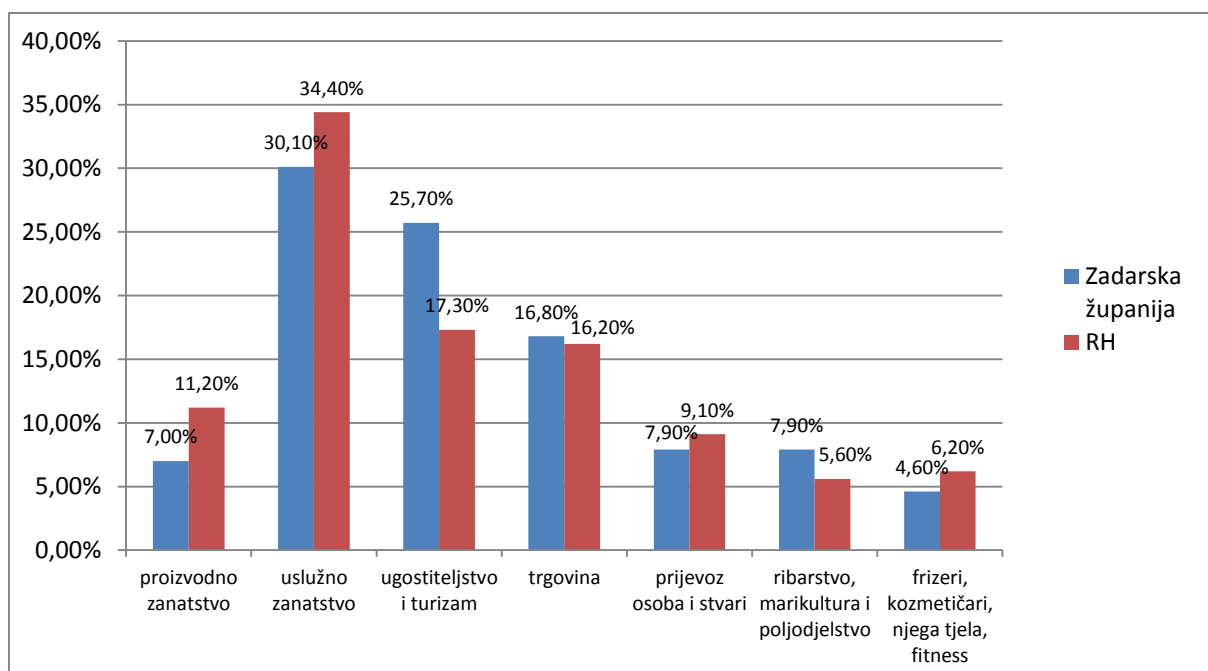
Izvor: HZMO, po godinama, obrada: ZADRA

U Zadarskoj županiji prevladavaju obrti koji se bave djelatnostima:

- **uslužnog zanatstva** (građevina, izdavaštvo, tisak, autostruka, čišćenje itd.),
- **ugostiteljstva i turizma, te**
- **trgovine.**

Usporedbom relativnih udjela strukture djelatnosti sa nacionalnom razinom Zadarska županija ima veći udio u ugostiteljstvu i turizmu, malo više u trgovini te ribarstvu i marikulturi. Manji udjel je u proizvodnom i uslužnom zanatstvu, što ponovo potvrđuje raniji zaključak o **manjem udjelu proizvodnje u gospodarstvu grada i županije.**

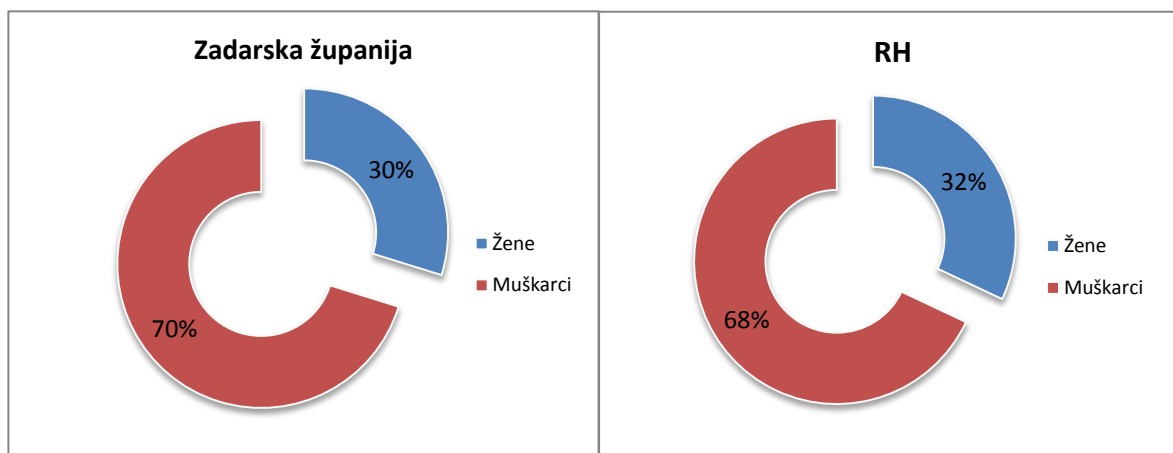
Slika 40.: Cehovski ustroj u aktivnim obrtima prema županijama i oznaci glavne djelatnosti u sjedištu prosinac 2011

Izvor: KNJIGA OBRTNIKA – članova HOK-a; 31.12.2011. (podaci za aktivne obrte); obrada ZADRA

Još uvijek je visok udio muškaraca vlasnika obrta (70%), dok je na nacionalnoj razini taj odnos nešto manji i iznosi 68:32 u korist muškaraca.

Slika 41.: Vlasnici aktivnih obrta prema spolu u ZŽ i RH

Izvor: KNJIGA OBRTNIKA – članova HOK-a, 31.12.2011, obrada: ZADRA

STRUKTURA GOSPODARSTVA

- U gradu Zadru **40% zaposlenih u ukupnom gospodarstvu** grada čine prerađivačka industrija (8%), građevinarstvo (6%), trgovina (20%), prijevoz i skladištenje (6%). Uz njih su još sa 9% zastupljene financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja, te djelatnost administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti;
- **Gospodarska baza grada je diversificirana**, tj. većina djelatnosti je ravnomjerno zastupljena u strukturi gospodarstva grada (odskoče jedino trgovina);
- Zadar se u odnosu na RH specijalizirao u djelatnostima od kojih se ni jedna ne može okarakterizirati kao proizvodna djelatnost. **Jakosti Zadra prepoznate su u mnogim tipovima ne proizvodnih aktivnosti, posebno u administrativnim, trgovačkim, smještajno-ugostiteljskim, financijskim i prometnim aktivnostima;**
- U gradu Zadru djelatnost sa najvećim udjelom u zaposlenosti u odnosu na RH je djelatnost administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti (1,90) koja je pretežno sačinjena od **tvrtki za iznajmljivanje (charter), putničkih agencija, zaštitarskih tvrtki i tvrtki za održavanje;**
- **Ribarstvo i prerada ribe** tradicionalno su sektor u kojemu Zadarska županija prednjači naspram ostalih županija u RH. Grad Zadar kao urbani centar županije ribarima služi za plasman ribe i logistiku, stoga se snažna ribarska industrija županije ne može zamisliti bez potpore Zadra;
- Analiza gradova u RH pokazuje da su gradovi „gubitnici“ oni koji su imali veću koncentraciju odnosno usku gospodarsku strukturu (dominiraju jedna ili dvije djelatnosti). Nasuprot toj skupini su gradovi (među kojima je i Zadar) s relativno širokom gospodarskom strukturom koji zadržavaju pozitivnu demografsku dinamiku i koji su pokazali veću otpornost na pad zaposlenosti u aktualnoj gospodarskoj krizi;

DINAMIKA GOSPODARSKOG RASTA

- Gospodarstvo grada je od 2001.-2008. naraslo za 20,14 % (RH 11,13%; Istra 20,24%) i to **ponajviše kao rezultat rasta trgovine, javnog sektora, građevinskog sektora, te poslovanja nekretninama, iznajmljivanje i poslovnih usluga**. Rast ovih sektora stvorio je ukupno **4.486 novih radnih mjesta** u Zadru.
- Zabrinjavajuća je brzina opadanja **prerađivačke industrije** koja je pretrpjela najveći postotak pada zaposlenosti (-32,68%), te je u Zadru **značajno brže opadala od prosječnog pada RH** prerađivačke industrije;
- Jedina dva sektora koja su rasla više od prosjeka su **trgovina te financijsko posredovanje**, što znači da su znali iskoristiti lokalnu konkurentsku prednost koju ima Zadar u odnosu na druga područja RH;
- Rast zadarskog gospodarstva u dobrom djelu možemo pripisati rastu nacionalne ekonomije (kao i većina gradova RH). U strukturi djelatnosti Zadar naginje onim industrijama koje na nacionalnoj razini rastu brže;
- U usporedbi s 2009. godinom, najsnažnije su pogođene djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (-21,25%) , prerađivačka industrija (- 21,15%), te građevinarstvo (- 32,21%). Te djelatnosti čine oko 20% zaposlenosti u pravnim osobama. Smanjenje broja zaposlenih umjereno je u trgovini i prijevozu te većini poslovnih usluga, a nezamjetno u djelatnostima gdje dominira javni sektor.

ROBNA RAZMJENA SA INOZEMSTVOM

- Analiza pokazuje kako izvoz i uvoz kontinuirano rastu u Zadru, Zadarskoj županiji i RH od 2006.-2009., i to je trend koji je nastavljen od kraja 90-ih . U 2009. godini dolazi do značajnog pada uvoza i izvoza uzrokovanih gospodarskom krizom i smanjenjem potrošnje. **Kriza je posebno jako pogodila izvoznike iz grada Zadra** te je kulminirala u 2010. godini kada je izvoz opao za više od 32% u odnosu na 2006. godinu;
- **Zadar je od odabranih gradova jedini grad kojemu je izvoz na 15% od izvoza cijele županije** što znači da su se izvozne firme iz Zadra uglavnom rasporedile na ruralnim područjima županije;
- Usporedni podaci o ukupnom izvozu poduzetnika sa područja grada pokazuju **slabosti Zadra naspram ostalih Jadranskih gradova**. Zadar je na začelju prema iznosu ukupnog izvoza u 2011. godini; te ima najmanji udio zaposlenih u izvozu od svih odabranih Jadranskih gradova

INVESTICIJE

- Investicije su od 2001.-2008. narasle za 128,5% što ukazuje na povećanje investicijskih kapacitete investitora u tom razdoblju
- Nakon 2008. godine dolazi do ogromnog pada investicija, te investicije u ZŽ padaju na 73% vrijednosti investicija iz 2001. godine;
- kada su investicije bile na vrhuncu (u 2007.) najviše je ulagano u sektorima: opskrba električnom energijom vodom i plinom, građevinarstvo, trgovina na malo i veliko, te hoteli i restorani

MALO I SREDNJE PODUZETNIŠTVO

- Zadar je prema prvih 5 pokazatelja u prosjeku osmi „poduzetnički“ grad u RH. Ispred njega od manjih gradova su Pula na šestom i Varaždin na sedmom mjestu;
- U razdoblju 2001. do 2008. godine broj poduzetnika u Zadru je rastao po prosječnoj godišnjoj stopi od 15,3% što je više od RH prosjeka;
- Možemo kazati kako se poduzetništvo solidno razvijalo do recesije, kada se rast prekida i Zadar ne uspijeva maksimizirati kapacitete koje ima;
- Koncentracija poduzetnika na gradskom prostoru grada je **9,5 poduzetnika po km²**, dok je prosječno aktivno u RH ukupno 4 poduzetnika po km²;
- Analiza strukture djelatnosti poduzetnika pokazuje kao i prethodna analiza ukupnog gospodarstva da su glavne poduzetničke djelatnosti **trgovina, prerađivačka industrija, građevina, prijevoz i skladištenje te pružanje hrane i smještaja**; Promatrajući isključivo rezultate poduzetnika **prerađivačka industrija je iza trgovine najvažnija poduzetnička grana u Zadru**;
- Od 2005. godine na ovamo bilježi se **rast iznosa duga poduzetnika za 84,3% u Zadru (u RH za 94,7%) i rast broja zaposlenih u blokiranim poslovnim subjektima od 50%**;
- U strukturi prema ročnosti **daleko najviše je onih koji su dugotrajno blokirani, više od 360 dana (više od 80%)**, dakle prenose svoj dug iz godine u godinu;
- Najveći iznos blokade u RH odnosi se na poslovne subjekte iz djelatnosti **TRGOVINE, ukupno 12,19 milijardi kn** (27,33%), zatim slijede poslovni subjekti iz djelatnosti GRAĐEVINARSTVA i prerađivačke djelatnosti;

OBRTNIŠTVO

- Oko 43% svih obrta u županiji smješteno je u gradu Zadru;
- Prema broju obrta Zadarska županija je među prvim županijama u RH, iza Splitsko dalmatinske, Primorsko goranske, Istarske i Zagrebačke županije, te ispred županija poput Osječko baranjske i Varaždinske;
- Premda broj obrta kontinuirano opada, u Zadarskoj županiji još uvijek prevladavaju obrti naspram trgovačkih društava.
- Broj zaposlenih u obrtu je kontinuirano rastao do 2008. godine, kada slijedi značajno opadanje zaposlenih obrtnika;
- U Zadarskoj županiji prevladavaju obrti koji se bave djelatnostima: uslužnog zanatstva (građevina, izdavaštvo, tisak, autostruka, čišćenje itd.), ugostiteljstva i turizma, te trgovine.

KAZALO

KAZALO, NKD 2007:

A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo
B	Rudarstvo i vađenje
C	Prerađivačka industrija
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te
E	djelatnosti sanacije okoliša
F	Građevinarstvo
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala
H	Prijevoz i skladištenje
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
J	Informacije i komunikacije
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
L	Poslovanje nekretninama
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
O	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje
P	Obrazovanje
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi
R	Umjetnost, zabava i rekreacija
S	Ostale uslužne djelatnosti

KAZALO, NKD 2002

A	Poljoprivreda, lov i šumarstvo
B	Ribarstvo
C	Rudarstvo i vađenje
D	Prerađivačka industrija
E	Opskrba električnom energijom, plinom i vodom
F	Građevinarstvo
G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu...
H	Hoteli i restorani
I	Prijevoz, skladištenje i veze
J	Financijsko posredovanje
K	Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge
L	Javna uprava i obrana, obavezno socijalno osiguranje
M	Obrazovanje
N	Zdravstvena zaštita i socijalna skrb
O	Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti
P	Privatna kućanstva sa zaposlenim osobljem
Q	Izvanteritorijalne organizacije i tijela

Bibliografija

(n.d.).

Blair, J. P. (1995). *Local economic development*. London: SAGE Publications.

Blakely, E. J., & Green Leigh, N. (2010). *Planning local economic development; theory and practice* (4th Edition izd.). Thousand Oaks, California: SAGE Publications, Inc.

Blakely, E., & Bradshaw, T. (2002). *Planning local economic development: Theory and practice*. Thousands Oaks: Sage Publications.

Čavrak, V. (2012). Uloga gradova u regionalnom razvoju. *Rifin*.

Družić, I. (1999). *Resursi i tržišta Hrvatskog gospodarstva*. Zagreb: Politička kultura.

Đerić, A. (2009.). *Kreativne industrije i ekonomija znanja*. Beograd: ACADEMICA – Akademska grupa.

Hrvatska gospodarska komora, ŽK Zadar. (2011.). *Gospodarstvo i komora u Zadru 1806.-2011*. Zadar: HGK.

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. (više godina). *Statističke informacije HZMO-a*. Zagreb: HZMO.

Hustedde, R. J., Shaffer, R., & Pulver, G. (1993). *Community Econmic Analyses: A How To Manualn*. Ames: North Central Regional Center for Rural Development.

Matković, T., Mihail, A., & Šošić, V. (2010). *Utjecaj ekonomske krize na tržište rada*. Zagreb: UNDP Hrvatska.

McClean, M. L., & Voytek, K. P. (2009). *Razumjevanje vaše ekonomije: Korištenje analize za vođenje lokalnog strateškog planiranja*. Zagreb: MATE d.o.o., Zagreb.

McClean, M. L., & Voytek, K. P. (2009). *Razumjevanje vaše ekonomije: Korištenje analize za vođenje lokalnog strateškog planiranja*. Zagreb: MATE d.o.o., Zagreb.

MojPosao. (rujan 2012). *Plaće u RH*. Preuzeto studeni 2012 iz MojPosao: <http://www.moj-posao.net/>

MojPosao. (2012). *Stanje na tržištu rada*. Zagreb: MojPosao.

Mrnjavac, Ž., & Pašalić, Ž. (2000). Lokalni sustav malih poduzeća i gospodarski razvitak. U D. Derado, D. Grubišić, Ž. Mrnjavac, Ž. Pašalić, & L. Vidučić, *Lokalni sustavi malih poduzeća*. Split: Ekonomski fakultet Split.

Rutkowski, J. (2003). Analiza i prijedlozi poboljšanja tržišta rada u Hrvatskoj. *Financijska teorija i praksa*, str. str. 495-513.

Wolman, H., & Spitzley, D. (1996). The politics of local economic development. *Economic Development Quarterly*, 115-148.

TABLICE

Tablica 1: BDP i BDP po glavi stanovnika za RH i županije Jadranske RH u 2009. godini	3
Tablica 2: BDP u tekućim cijenama (u mil. EUR) od 2000.-2009. za županije Jadranske RH	4
Tablica 3: Udio županija u BDV Hrvatske prema djelatnostima NKD-a 2007. u 2009. godini	5
Tablica 4: Osiguranici (broj zaposlenih) prema osnovama osiguranja u 2011. godini u gradu Zadru	7
Tablica 5: Osiguranici (broj zaposlenih) prema izabranim gradovima od 2001.-2011. godine	8
Tablica 6.: Broj nezaposlenih u izabranim gradovima prema podacima HZZ-a na dan 31.12.	9
Tablica 7.: Stopa registrirane nezaposlenosti za grad, županiju i RH u zadnje tri godine	11
Tablica 8.: Visina prosječne isplaćene neto plaće u Zadarskoj županiji po godinama	15
Tablica 9.: Indeks prosperiteta za Zadarsku županiju po djelatnostima, NKD 2002	22
Tablica 10: Shift-share analiza	29
Tablica 11.: Top 30 tvrtki po izvoz u 2011. godini za Zadar, poredane po veličini ukupnog izvoza	37
Tablica 12.: Broj izvoznika i broj zaposlenih po gradovima u 2001., 2008., 2011.	38
Tablica 13.: Financijski pokazatelji za 10 najvećih gradova RH u 2011. godini, iznosi u tisućama kuna	43
Tablica 14.: Temeljni financijski pokazatelji poduzetnika u razdoblju rasta i recesije za grad Zadar	44
Tablica 15.: Zaposleni u obrtima u 2011. godini po odabranim gradovima	49

SLIKE

Slika 1: BDP po županijama od 2000. do 2009. godine	5
Slika 2: Struktura zaposlenih prema vrsti poslodavca u gradu Zadru	7
Slika 3: Indeks broja zaposlenih po godinama i gradovima od 2001.-2011. godine, 2001=100	8
Slika 4.: Stope nezaposlenosti po godinama i izabranim gradovima	10
Slika 5.: Indeks broja nezaposlenih po godinama i izabranim gradovima, 2001=100	10
Slika 6.: Indeks broja zaposlenih i broja nezaposlenih za grad Zadar po godinama, 2001=100	11
Slika 7.: Struktura nezaposlenosti za grad Zadar prema razini obrazovanja u 2011. godini	12
Slika 8.: Promjene u strukturi nezaposlenosti od 2008.-2011. godine	13
Slika 9.: Struktura nezaposlenosti za grad Zadar prema dobi u 2011. godini	14
Slika 10.: Udio nezaposlenih osoba u gradu Zadru prema dobi u 2008. i 2011. godini	14
Slika 11.: Indeks neto plaća po županijama od 2001.-2010., 2001=100	16
Slika 12.: Visina prosječne neto plaće po županijama u 2010. godini	16
Slika 13.: Prosječna isplaćena neto plaća po djelatnostima za Zadarsku županiju u 2010. godini*	17
Slika 14.: Postotni porast plaća u razdoblju od 2001.-2007. godine po djelatnostima Zadarske županije, NKD 2002*	18
Slika 15.: Prosječna neto plaća prema stupnju stručne spreme za Zadarsku županiju u 2010. godini	19
Slika 16.: Struktura zaposlenosti po djelatnostima u gradu Zadru 2011. godine	24
Slika 17.: Lokacijski kvocijent za grad Zadar u odnosu prema RH i prema Istri u 2011. godini, NKD 2007	26
Slika 18.: Promjena zaposlenosti 2001.-2008. po djelatnostima za RH, grad Zadar i Istarsku županiju, NKD 2002	27
Slika 19.: Promjena zaposlenosti 2009.-2011. po djelatnostima za RH i grad Zadar, NKD 2007	31
Slika 20.: Indeks izvoza za grad Zadar, ZŽ i RH, 2006=100	32
Slika 21.: Indeks uvoza za Zadar, ZŽ i RH, 2006.=100	33
Slika 22.: Pokrivenost uvoza izvozom za grad Zadar 2006.-2011.	33
Slika 23.: pokrivenost uvoza izvozom za RH, 2006.-2011.....	34
Slika 24.: Izvoz po županijama i gradovima Jadranske RH u 2011. godini, u tis. kn	35
Slika 25.: Struktura top 30 izvoznih poduzeća iz Zadra u 2011.	36
Slika 26.: Udio iznosa izvoza po sektorima za grad Zadar	37

Slika 27.: Udio zaposlenih u izvozu u odnosu na ukupnu zaposlenost po godinama.....	39
Slika 28.: Udio investicija županija u ukupnim RH investicijama u 2009. godini	39
Slika 29.: Kretanje investicija za područje županija JRH i RH od 2001.do 2010.	40
Slika 30.: Struktura investicija u Zadarskoj županiji po sektorima, NKD 2007 u 2009. godini	41
Slika 31.: Struktura investicija u Zadarskoj županiji po sektorima, NKD 2002 u 2007. godini.....	41
Slika 32.: Promjena investicija u 2007. godini u odnosu na 2001. godinu za Zadarsku županiju.....	42
Slika 33.: Broj zaposlenih po poduzeću za 10 najvećih gradova.....	44
Slika 34.: Broj blokiranih poslovnih subjekata i broj zaposlenih u blok. poslovnim subjektima od 2005. do 2012. u Zadru.....	46
Slika 35.: Rast ukupnog duga blokiranih poslovnih subjekata u Zadru	46
Slika 36.: Indeks broja poslovnih subjekata u blokadi, broja zaposlenih i iznosa neizvršenih plaćanja za Zadar, 2005=100.....	47
Slika 37.: Odnos trgovačkih društava i obrta u ZŽ i RH	48
Slika 38.: Indeks broja aktivnih obrta za Zadarsku županiju i RH od 2006. do 2011., 2006.=100	49
Slika 39.: Indeks kretanja zaposlenosti u obrtima za izabrane gradove od 2001. do 2011., 2001.=100	50
Slika 40.: Cehovski ustroj u aktivnim obrtima prema županijama i oznaci glavne djelatnosti u sjedištu prosinac 2011	51
Slika 41.: Vlasnici aktivnih obrta prema spolu u ZŽ i RH	51

Baza projekata Grada Zadra

Redni broj	Podnositelj	Naziv	Vrijednost u EUR	Prioriteti	Mjere	K1 - Pripremlje nost	K2 - Relevantno st	K3 - Fin. Kapacitet	Ukupno
<u>1</u>	Centar "Koraki" Zadar	Made in Zadar	20.000,00	2.3.	2.3.1.	4	2	2	8
<u>2</u>	Grad Zadar	Centar za mlade	5.000.000,00	2.1.	2.1.3.	4	4	1	9
<u>3</u>	HZZ, Područni ured Zadar	Educirane i spremne za posao - dadilje i gerontodomačice	100.000,00	3.3.	3.3.1.	4	2	2	8
<u>4</u>	Dom za odrasle osobe Sv. Frane Zadar	SEMIJA – Socialization and emantipation of mentally ill adults	200.000,00	3.1.	3.1.7.	4	3	1	8
<u>5</u>	Udruga socijalnih radnika Zadar	Osnivanje Volonterskog centra Zadarske županije	18.000,00	3.1.	3.1.7.	4	3	1	8
<u>6</u>	Grad Zadar	Rekonstrukcija starih i probijanje novih tematskih puteva (vinski i malinski putevi)	1.000.000,00	4.1.	4.1.6.	0	3	2	5
<u>7</u>	Grad Zadar	Izgradnja tržnice za autohtone i ekološki poljoprivredne i prehrambene proizvode	400.000,00	1.1.	1.1.7.	0	3	2	5
<u>8</u>	Grad Zadar	Obnova vodosprema		4.1.	4.1.2.	0	4	2	6
<u>9</u>	Grad Zadar	Kanalizacijski kolektor na dijelu ulice Matije Gubca i okolnih priključnih ulica III. Građevina	625.000,00	1.2.	1.2.1.	4	3	2	9
<u>10</u>	Grad Zadar	Izrada projektne dokumentacije sustava odvodnje zadarskih otoka		4.1.	4.1.2.	4	4	2	10
<u>11</u>	Arheološki muzej Zadar	3D animacija antičkog Zadra	500.000,00	3.1.	3.1.4.	4	3	1	8
<u>12</u>	Arheološki muzej Zadar	Nova zgrada muzeja	20.000.000,00	3.1.	3.1.3.	0	4	1	5
<u>13</u>	Arheološki muzej Zadar	Oprema i edukacija za geofizička istraživanja	150.000,00	2.4.	2.4.1.	4	3	2	9
<u>14</u>	TZ grada Zadra	Rekonstrukcija palače Cedulin - izgradnja turističko informativnog centra	1.300.000,00	2.3.	2.3.3.	4	3	2	9
<u>15</u>	Grad Zadar	Izrada strategije turističkog razvoja grada Zadra	27.500,00	2.3.	2.3.2.	4	4	2	10
<u>16</u>	Grad Zadar	Crpna stanica Park sa pripadajućim gravitacijskim kolektorima i tlačnim cjevovodima	2.000.000,00	1.2.	1.2.1.	3	3	2	8
<u>17</u>	HZZ, Područni ured Zadar	Poljoprivreda – izlaz iz nezaposlenosti	150.000,00	3.3.	3.3.1.	4	3	2	9
<u>18</u>	Udruženje obrtnika Zadar	Coworking	150.000,00	2.2.	2.2.1.	4	3	1	8
<u>19</u>	Udruženje obrtnika Zadar	Urediti i opremiti zajednički otvoreni prostor za edukaciju poduzetnika	50.000,00	2.2.	2.2.5.	4	3	1	8
<u>20</u>	Udruženje obrtnika Zadar	Poticanje diversifikacije turističkog proizvoda na području Zadra	70.000,00	2.3.	2.3.2.	4	3	1	8
<u>21</u>	Udruga za pomoć osobama s mentalno	Klub TIM – poludnevna skrb izvan obitelji za osobe s mentalnom retardacijom	57.500,00	3.1.	3.1.7.	4	3	1	8
<u>22</u>	HZZ, Područni ured Zadar	Osnaživanje dugotrajno nezaposlenih visokoobrazovanih osoba za zapošljavanje	110.000,00	3.3.	3.3.1.	4	3	2	9
<u>23</u>	Grad Zadar	APRES-MED-Savjetodavna platforma za usluge u vezi obnovljivih izvora energije u meditera	150.000,00	1.4.	1.4.1.	4	4	2	10
<u>24</u>	Grad Zadar	Rekonstrukcija bedema Grada Zadra	1.500.000,00	1.1.	1.1.2.	1	3	2	6
<u>25</u>	Grad Zadar	ACT – Biciklističke staze na Jadranu	142.500,00	1.3.	1.3.6.	4	3	2	9
<u>26</u>	Grad Zadar	BuildEcoMED-Izgradnja eko prijateljskih mediteranskih gradova	147.550,00	1.4.	1.4.3.	0	4	2	6
<u>27</u>	Nasadi d.o.o.	Ekološka rasvjeta Perivoja Vladimira Nazora	64.000,00	1.4.	1.4.2.	0	4	2	6
<u>28</u>	Grad Zadar	Centar za gospodarenje otpadom Zadarske županije	56.700.000,00	1.2.	1.2.7.	0	4	1	5
<u>29</u>	Grad Zadar	Čisti gradski prijevoz	120.000,00	1.3.	1.3.5.	4	4	2	10
<u>30</u>	Grad Zadar	Povećanje energetske učinkovitosti stambenih zgrada	200.000,00	1.4.	1.4.2.	0	4	2	6
<u>31</u>	Grad Zadar	EV-TOUR-Promocija električnih vozila u turističkom sektoru	75.832,00	1.3.	1.3.5.	4	3	2	9
<u>32</u>	Grad Zadar	IMPROVE.WASTE-Unapređenje kapaciteta gospodarenja otpadom (postavljanje zelenih ot	287.476,24	1.2.	1.2.7.	4	3	2	9
<u>33</u>	Grad Zadar	Projekt prometnog sustava grada Zadra: Inteligentni prometni sustav (ITS) i rekonstrukcija	25.000.000,00	1.3.	1.3.1.	0	4	1	5
<u>34</u>	Grad Zadar	Izgradnja školske zgrade u gradskom predjelu "Crvene kuće"	4.672.000,00	3.1.	3.1.1.	1	4	2	7
<u>35</u>	Grad Zadar	Izgradnja školske zgrade u gradskom predjelu "Novi bokanjac"	6.380.000,00	3.1.	3.1.1.	1	4	2	7
<u>36</u>	Nasadi d.o.o.	Ekološka rasvjeta Perivoja kraljice Jelene Madijeveke	40.000,00	1.4.	1.4.2.	0	4	2	6
<u>37</u>	Grad Zadar	Izvođenje građevinskih radova na rekonstrukciji obale u uvali Jazine - I. faza	1.033.992,00	1.1.	1.1.5.	4	3	2	9
<u>38</u>	Grad Zadar	Izgradnja i rekonstrukcija komunalnog i vodoopskrbnog sustava na području Grada Zadra	10.500.000,00	1.2.	1.2.2.	0	4	1	5
<u>39</u>	Grad Zadar	Korištenje otpadnog mulja iz uređaja za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda u poljopr	60.000,00	3.4.	3.4.1.	0	3	2	5
<u>40</u>	Grad Zadar	Izgradnja infrastrukture područja – šumski kompleks Musapstan	8.000.000,00	1.1.	1.1.7.	1	3	2	6
<u>41</u>	Grad Zadar	Muzej 2 palače	20.000.000,00	3.1.	3.1.3.	3	3	1	7
<u>42</u>	Grad Zadar	Rekonstrukcija i dogradnja nogometnog stadiona na Stanovima	1.350.000,00	3.1.	3.1.5.	3	4	2	9
<u>43</u>	Grad Zadar	Nabavka novih gradskih autobusa na biodizel	1.481.100,00	1.4.	1.4.2.	4	4	2	10
<u>44</u>	Grad Zadar	Sanacija obale u Velom Ižu	424.342,00	4.1.	4.1.6.	4	3	2	9
<u>45</u>	Grad Zadar	Obalni pojas Petrcane	4.054.054,05	1.1.	1.1.5.	1	3	2	6

46	Zadarska županija	Vodoopskrba otoka Zadarske županije	30.000.000,00	4.1.	4.1.2.	1	4	1	6
47	Grad Zadar	Odvodnja otpadnih voda naselja Kožino-Petrčane	5.100.000,00	1.2.	1.2.1.	3	3	2	8
48	Narodni muzej Zadar	Obnova galerije umjetnina NMZ i osnivanje restauratorske radionice za slikarstvo i polikron	200.000,00	3.1.	3.1.3.	1	3	2	6
49	Narodni muzej Zadar	Life of the Islanders (LOTI)	200.000,00	3.1.	3.1.3.	0	3	2	5
50	Grad Zadar	PlasMAN-Obrada ostalih polimera	267.225,11	3.4.	3.4.2.	4	3	2	9
51	Grad Zadar	Povećanje energetske učinkovitosti u javnim objektima u vlasništvu grada Zadra (OŠ i vrtići)	3.500.000,00	1.4.	1.4.2.	0	4	2	6
52	Grad Zadar	Mini pretovarne stanice na otocima	300.000,00	4.1.	4.1.2.	1	3	2	6
53	Grad Zadar	PRO-E-BIKE-Promoviranje električnih bicikla i skutera u području dostave i transporta putni	1.300.000,00	1.3.	1.3.5.	4	3	2	9
54	Grad Zadar	Reciklažna dvorišta	405.405,00	1.2.	1.2.7.	0	3	2	5
55	Grad Zadar	Recikliranje građevinskog otpada i sanacija divljih odlagališta	1.500.000,00	1.2.	1.2.7.	0	4	2	6
56	Grad Zadar	Sanacija i zatvaranje odlagališta komunalnog otpada Diklo	12.000.000,00	1.2.	1.2.7.	1	4	1	6
57	Grad Zadar	Izgradnja skloništa za životinje	1.000.000,00	3.1.	3.1.10.	3	3	2	8
58	Grad Zadar	Smanjenje gubitaka u vodoopskrbnom sustavu Grada Zadra	2.293.333,33	1.2.	1.2.2.	0	4	2	6
59	Grad Zadar	Dom za starije i nemoćne osobe - otok Olib	1.200.000,00	3.1.	3.1.7.	3	3	2	8
60	Grad Zadar	Vodoopskrba otoka Premude, Silbe i Oliba	3.500.000,00	4.1.	4.1.2.	3	4	2	9
61	Grad Zadar	WEE MED-Voda i energetska učinkovitost u urbanim područjima na Mediteranu	195.000,00	1.4.	1.4.2.	4	4	2	10
62	Grad Zadar	Zabavno-rekreacijski park "Žmirići"	5.000.000,00	1.1.	1.1.7.	4	3	2	9
63	Služba za zdravstvenu ekologiju	Ispitivanje kakvoće zraka na području grada Zadra	50.000,00	3.4.	3.4.1.	4	3	2	9
64	Služba za zdravstvenu ekologiju	Ispitivanje kakvoće prehrane u vrtićima i osnovnim školama Zadarske županije	21.632,00	3.1.	3.1.1.	4	3	2	9
65	Služba za zdravstvenu ekologiju	Program praćenja vrsta i koncentracije peludnih zrnaca u zraku na području grada Zadra	30.000,00	3.4.	3.4.1.	4	3	2	9
66	Služba za zdravstvenu ekologiju	Ispitivanje zdravstvene ispravnosti vode za piće u mjesnim cisternama na otocima na podru	9.190,00	3.4.	3.4.1.	4	3	2	9
67	Služba za zdravstvenu ekologiju	Ispitivanje kakvoće mora na plažama	11.500,00	3.4.	3.4.1.	4	3	2	9
68	Grad Zadar	Inkluzijom osoba s invaliditetom/osoba s teškoćama do pravednijeg društva	90.000,00	3.1.	3.1.7.	0	4	2	6
69	Udruga odgajatelja predškolske djece „	Dvorište djetinjstva	35.000,00	3.1.	3.1.1.	4	3	1	8
70	Arheološki muzej Zadar	Postava i unutrašnje uređenje novog muzeja	2.000.000,00	3.1.	3.1.3.	4	3	1	8
71	Arheološki muzej Zadar	Oprema i konzervacija liburnskih brodova iz Zatona	70.000,00	3.1.	3.1.4.	4	3	2	9
72	Arheološki muzej Zadar	Rekonstrukcija antičkih brodova	500.000,00	3.1.	3.1.4.	4	3	1	8
73	Liburnija d.o.o. Zadar	Sistem za nadgledanje i kontrolu prometa	2.000.000,00	1.3.	1.3.5.	4	4	1	9
74	Grad Zadar	Oborinska i fekalna kanalizacija MO Belafuža	600.000,00	1.2.	1.2.1.	1	3	2	6
75	Zadarska županije	Kamper odmorišta Zadarske županije	300.000,00	2.3.	2.3.4.	0	3	2	5
76	Nasadi d.o.o.	Sustav automatskog navodnjavanja	272.000,00	1.2.	1.2.2.	0	3	1	4
77	Grad Zadar	Bežični pristup internetu na svim važnijim gradskim lokacijama	100.000,00	1.2.	1.2.4.	4	3	2	9
78	Zračna luka Zadar	Izgradnja trafostanice za solare i postavljanje fotonaponskih elektrana	655.333,33	1.4.	1.4.1.	2	4	2	8
79	Grad Zadar	Energetski učinkovita rasvjeta otvorenog plivališta Kolovare	210.000,00	1.4.	1.4.2.	4	4	2	10
80	Grad Zadar	Gospodarska zona Crno	45.000.000,00	2.2.	2.2.1.	3	4	1	8
81	Obala i Lučice d.o.o.	Uređenje plaže Barakuda	130.000,00	1.1.	1.1.5.	4	3	2	9
82	Grad Zadar	Gradnja dječjeg vrtića Pčelica	500.000,00	3.1.	3.1.1.	0	4	2	6
83	Obala i Lučice d.o.o.	Uređenje plaže Kolovare	130.000,00	1.1.	1.1.5.	4	3	2	9
84	Grad Zadar	Informatička edukacija službenika gradske uprave	120.000,00	5.1.	5.1.3.	4	3	2	9
85	Grad Zadar	Infrastrukturno održavanje, uređenje i zaštita povijesne jezgre Grada Zadra	10.000.000,00	1.1.	1.1.3.	1	4	1	6

<u>86</u>	Grad Zadar	Razvoj zemljopisnog informacijskog sustava (GIS)	300.000,00	5.2.	5.2.1.	4	4	2	10
<u>87</u>	Grad Zadar	Crpna stanica Maestral s pripadajućim gravitacijskim kolektorima i tlačnim cjevovodom	1.000.000,00	1.2.	1.2.1.	3	3	2	8
<u>88</u>	Grad Zadar	Crpna stanica Zgon s pripadajućim gravitacijskim kolektorima i tlačnim cjevovodom	1.100.000,00	1.2.	1.2.1.	4	3	2	9
<u>89</u>	Grad Zadar	Pametna kartica za plaćanje usluga koje pruža Grad Zadar i gradska poduzeća	200.000,00	5.1.	5.1.2.	4	3	2	9
<u>90</u>	Grad Zadar	Kanalizacijski kolektor na dijelu ulice Matije Gubca i okolnih priključnih ulica IV. Građevina	350.000,00	1.2.	1.2.1.	4	3	2	9
<u>91</u>	Grad Zadar	Solarna energana na krovu ŠC Ravnice	180.000,00	1.4.	1.4.1.	0	4	2	6
<u>92</u>	Grad Zadar	Solarna energana na krovu ŠC Mocire	280.000,00	1.4.	1.4.1.	0	4	2	6
<u>93</u>	Grad Zadar	Solarno dogrijavanje na krovu ŠC Mocire	420.000,00	1.4.	1.4.2.	0	4	2	6
<u>94</u>	Grad Zadar	Solarno dogrijavanje na krovu ŠC Ravnice	300.000,00	1.4.	1.4.2.	0	4	2	6
<u>95</u>	Grad Zadar	Sustav objedinjene naplate	60.000,00	5.1.	5.1.2.	4	4	2	10
<u>96</u>	Grad Zadar	Telekomunikacijska i informatička mreža Grada Zadra	450.000,00	1.2.	1.2.3.	4	3	2	9
<u>97</u>	Grad Zadar	Ugradnja solarnih kolektora i sustava za korištenje prirodnog plina na osnovne škole i vrtiće	3.177.674,00	1.4.	1.4.2.	0	4	2	6
<u>98</u>	Grad Zadar	PoTRaGA - Web portal za tržište rada, razvoj gospodarstva i mjere aktivne politike zapošljavanja	115.800,00	3.3.	3.3.1.	4	3	2	9
<u>99</u>	Grad Zadar	Glavni kolektor uz potok Ričinu i sekundarni kolektori na dijelu okolnih ulica na području MO	550.000,00	1.2.	1.2.1.	4	3	2	9
<u>100</u>	Grad Zadar	Sekundarna kanalizacijska mreža na području MO Višnjik s priključcima na postojeći kolektor	850.000,00	1.2.	1.2.1.	4	3	2	9
<u>101</u>	JVP Grada Zadra	Nabava vatrogasnih vozila	450.000,00	3.1.	3.1.10.	4	3	1	8
<u>102</u>	Grad Zadar	Kanalizacijska mreža gradskog predjela Arbanasi u Zadru koja gravitira na CS Arbanasi I	1.500.000,00	1.2.	1.2.1.	3	3	2	8
<u>103</u>	Grad Zadar	Crpne stanice Centar I i Centar II sa pripadajućim gravitacijskim kolektorima i tlačnim cjevovodima	830.000,00	1.2.	1.2.1.	3	3	2	8
<u>104</u>	Grad Zadar	Sekundarna kanalizacijska mreža na dijelu MO Ričine u gradu Zadru	1.350.000,00	1.2.	1.2.1.	2	3	2	7
<u>105</u>	Grad Zadar	Kolektor duž Ulice kralja Dmitra Zvonimira, CS Ravnice i pripadajući tlačni cjevovod u Gradu	300.000,00	1.2.	1.2.1.	4	3	2	9
<u>106</u>	Dom za odrasle osobe Sv. Frane Zadar	Home Assistance - Pružanje novih van-institucionalnih usluga starijima i nemoćnima u njihovim domovima	165.000,00	3.1.	3.1.7.	4	3	1	8
<u>107</u>	Eko Zadar	B.hive - Udružene organizacije civilnog društva za razvoj ljudskih potencijala	200.000,00	5.3.	5.3.1.	4	3	1	8
<u>108</u>	Liburnija d.o.o. Zadar	Projekt kontejnerskog terminala u Gaženici	40.000.000,00	1.3.	1.3.4.	0	3	2	5
<u>109</u>	Strukovna škola Vice Vlatković	Projekti usmjereni na razvitak socijalnih usluga unutar zajednice koji dozvoljavaju bolji rad	160.000,00	3.1.	3.1.7.	4	2	1	7
<u>110</u>	Zračna luka Zadar	Projekt proširenja putničke zgrade		1.3.	1.3.2.	0	2	2	4
<u>111</u>	Grad Zadar	Izrada strateške karte buke	30.000,00	3.4.	3.4.3.	4	3	2	9
<u>112</u>	Grad Zadar	Izgradnja poliklinike	18.666.666,67	3.1.	3.1.6.	0	4	2	6
<u>113</u>	Zadarska županija	E - bodul - INTEGRACIJA ZADARSKOG ARHIPELAGA U GOSPODARSKI RAZVOJ ŽUPANIJE		4.1.	4.1.3.	4	3	2	9
<u>114</u>	Grad Zadar	Uređenje dijela bastiona "Citadela"	3.000.000,00	2.3.	2.3.3.	0	3	2	5
<u>115</u>	Razvojna agencija Zadarske županije - Z	Autism - Knowing is helping	120.000,00	3.1.	3.1.7.	4	3	2	9
<u>116</u>	Lučka uprava Zadar	Izgradnja luke Gaženica	236.000.000,00	1.3.	1.3.4.	4	4	2	10
<u>117</u>	Grad Zadar	Razvoj mreže heliodroma		1.3.	1.3.2.	0	4	2	6
<u>118</u>	Grad Zadar	Novo gradsko groblje	35.090.486,15	1.2.	1.2.9.	0	4	2	6
<u>119</u>	Grad Zadar	Unaprjeđenje obalnog pojasa grada - Ravnice	50.000.000,00	1.1.	1.1.5.	0	4	2	6
<u>120</u>	Grad Zadar	Projekt prenamjene uvale Jazine u luku		1.1.	1.1.5.	0	4	2	6
<u>121</u>	Sveučilište u Zadru	Novi kampus i sveučilišni učilišni centar s knjižnicom	90.000.000,00	3.1.	3.1.2.	1	4	2	7
<u>122</u>	Sveučilište u Zadru	CIMMAR - Europski Centar za interdisciplinarno istraživanje mora i pomorstva	4.997.692,00	3.1.	3.1.1.	0	3	2	5
<u>123</u>	Sveučilište u Zadru	Arhipelagos	2.923.000,00	4.2.	4.2.3.	1	4	2	7
<u>124</u>	Lučka uprava Zadar	Projekt kontejnerskog terminala u Gaženici	40.000.000,00	1.3.	1.3.4.	4	4	2	10
<u>125</u>	Zračna luka Zadar	Rekonstrukcija rasvjetne stajanke	320.000,00	1.3.	1.3.2.	1	2	2	5
<u>126</u>	Zračna luka Zadar	Rekonstrukcija i dogradnja uzletno-sletne staze	36.564.000,00	1.3.	1.3.2.	1	2	2	5
<u>127</u>	Zračna luka Zadar	Rekonstrukcija i dogradnja postojeće stajanke	7.033.333,33	1.3.	1.3.2.	1	2	2	5
<u>128</u>	Zračna luka Zadar	Izgradnja skladišta za duty free shop	160.000,00	1.3.	1.3.2.	3	2	2	7
<u>129</u>	Zračna luka Zadar	Izgradnja trafostanice za solare i postavljanje fotonaponskih elektrana	655.333,33	1.4.	1.4.1.	2	4	2	8
<u>130</u>	Grad Zadar	Sanacija i definiranje koncepta uređenja Obale Petra Krešimira - Rive.	7.000.000,00	1.6.	1.1.6.	0	4	2	6
<u>131</u>	Grad Zadar	Plinifikacija Grada Zadra	18.200.000,00	1.2.	1.2.5.	4	4	2	10
<u>132</u>	Dom za odgoj djece i mladeži	Postava solarnih panela		1.4.	1.4.2.	0	3	1	4

KRITERIJI	BROJ BODOVA 10 max
1. PRIPREMLJENOST 0. Projekt na razini ideje/prijedloga (tek se treba razviti) 1. Projekt ima izrađen Idejni projekt i Projekti za koje tek treba načiniti studije predizvodivosti i početne procjene učinka, te ishoditi dokumentaciju 2. Projekt ima Lokacijsku dozvolu 3. Projekt ima i/ili Glavni i Izvedbeni projekt 4. projekti spremni za provedbu (posjeduju sve potrebne dozvole, potvrdu glavnog projekta, itd.) Napomena: projekti za koje nije potrebna dokumentacija za početak provedbe – „soft projekti“ - rangirani su po ostalim kriterijima	4
2. RELEVANTNOST PROJEKTOG PRIJEDLOGA NA STRATEGIJU - Važnost projekta po prioritetima i ciljevima (ukoliko projekt doprinosi ostvarenju više prioriteta njegov doprinos je veći)	4
3. FINACIJSKI KAPACITET PODNOSITELJA ZA PROVEDBU PROJEKTA - Dosadašnja ulaganja u projekt - mogućnost sudjelovanja visinom potrebnog učešća u projektu - Kapacitet predlagatelja u financiranju više od jednog projekta za razdoblje provedbe	2

Prilog 3: Anketa „Poslovno okruženje u gradu Zadru“

Strategija razvoja grada Zadra

Urednik: Šime Erlić, univ.spec.oec

On-line objava ankete: Martina Knežević, mag.oec.

Obrada rezultata: Marin Pašić, mag.ing.el.techn.inf.

ožujak, 2013.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA „POSLOVNO OKRUŽENJE U GRADU ZADRU“

Razvojna agencija Zadarske županije – ZADRA d.o.o.

Grgura Budislavića 99, 23000 Zadar

Tel: 023/492-880

Fax: 023/492-881

Web: www.zadra.hr

Sadržaj

1. Uvod.....	4
2. Informacije o poduzetniku.....	5
3. Perspektiva poslovnog okruženja	7
4. Percepcija gradske uprave.....	9
5. Poduzetnički pogled na gospodarski razvoj grada Zadra.....	22
6. Zaključak.....	24
7. Popis slika.....	25

1. Uvod

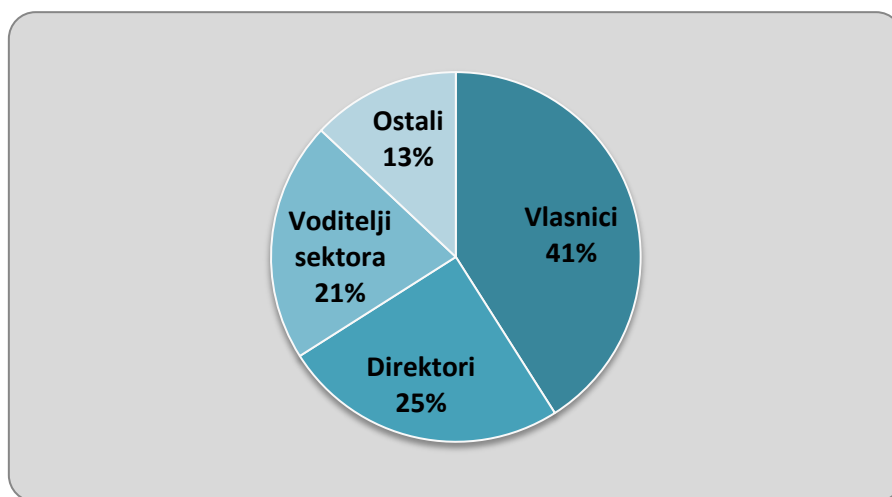
Grad Zadar u suradnji sa Razvojnoum agencijou Zadarske županije u 2012. je započeo sa procesou izrade Strategije razvoja grada Zadra za razdoblje 2014.-2020. Strategija razvoja grada Zadra prvi je strateški dokument politike regionalnog razvoja koji objedinjuje strateške ciljeve za sve najvažnije razvojne sektore grada Zadra.

Zadra d.o.o. je za potrebe izrade Strategije razvoja grada Zadra tijekom 2012./2013. provela anketiranje na uzorku od 112 ispitanika u svrhu istraživanja "Poslovnog okruženja u gradu Zadru" kojim se nastojalo utvrditi kakvo je viđenje zadarskih poduzetnika o uvjetima i regulativama koje utječu na gradsko poduzetništvo, te kako bi prepoznata ograničenja, prilike i probleme u poslovnou okruženju grada Zadra istaknuli u Strategiji, te dali prijedloge za njihovo unaprijeđenje.

2. Informacije o poduzetniku

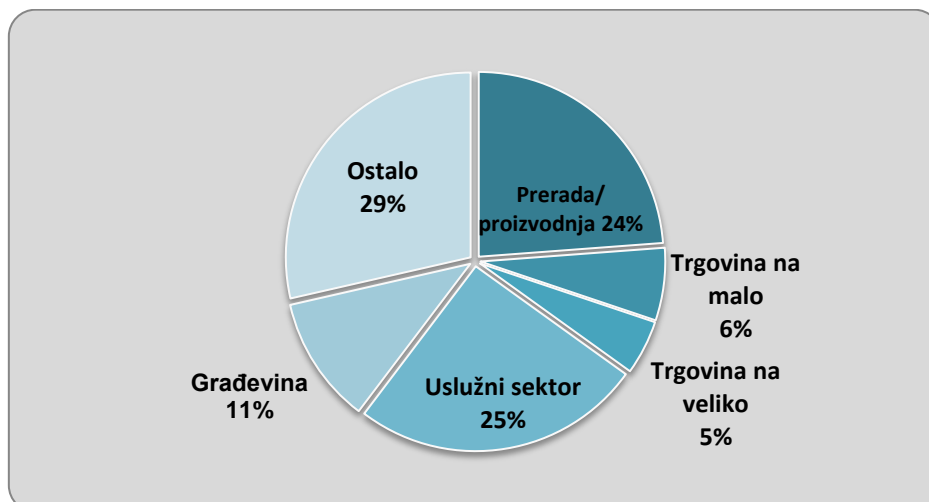
1. U istraživanju su sudjelovali poduzetnici s područja grada Zadra. Najviše ispitanika, njih 41% prema funkciji koju obavljaju na poslu, identificirani su kao **vlasnici poduzeća**.

Slika 1. Ispitanici prema funkciji na poslu

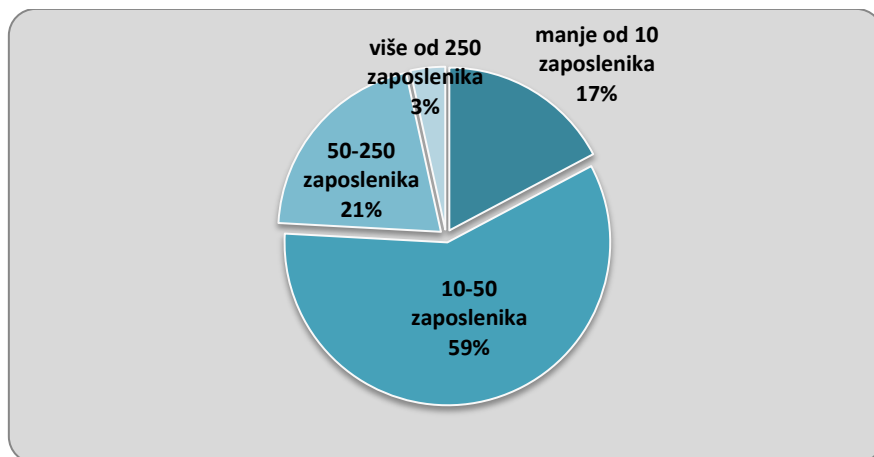
2. Prema vrsti posla 25% ispitanika dolazi iz djelatnosti **prerade i proizvodnje**, zatim uslužnog sektora 25%, trgovine 11 %, građevine 11% i ostalo njih 29%.

Slika 2. Vrsta posla kojom se bavi poduzeće ispitanika

3. Od ukupnog broja ispitanika, 34% ispitanika se identificiralo kao **izvoznici**.
4. Najčešće (59%) se radi o poduzećima s **10-50 zaposlenika**.

Slika 3. Broj ljudi zaposlenih u poduzećima ispitanika

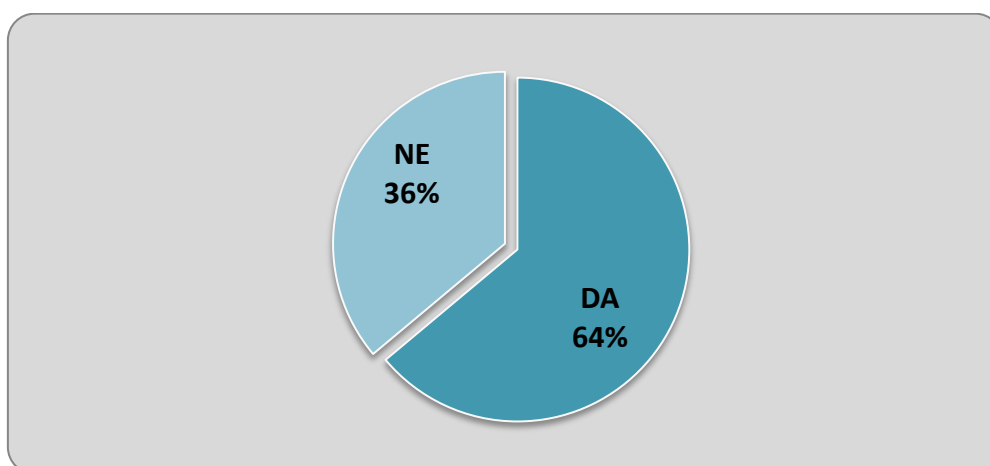
3. Perspektiva poslovnog okruženja

5. Čak **85% ispitanika planira proširiti svoje poslovanje**. Njih 42% planira proširenje na području grada. Čak **58% njih planira proširenje izvan grada** (od čega **37% izvan grada**, a **21% ih se planira širiti izvan države**).
6. Na budućnost svoga poslovanja u gradu Zadru **68% ispitanika gleda optimistično**, a 32% pesimistično.

ZNANJE I RADNA SNAGA

7. Čak 64% naših poduzetnika ima problem s pronalaženjem kvalitetne/kvalificirane radne snage.

Slika 4. Prikaz problema prilikom traženja kvalificirane radne snage

8. Većina ispitanika smatra kako njihovim zaposlenicima nedostaje znanja u području **tehničkih vještina bitnih za posao, a potom znanje o računovodstvu te marketingu i prodaji**.

KONKURENCIJA

9. Najveći broj ispitanika **najvećom konkurencijom smatraju ostala poduzeća u gradu**, zatim **poduzeća iz drugih jadranskih gradova**, a najmanjom strana poduzeća (izvan RH).

POSLOVNA UDRUŽENJA

10. 76% ispitanika smatra da poslovna udruženja mogu pomoći u razvoju njihova posla.

11. S druge strane više od polovice ispitanika nije znalo **nabrojati niti jedno poslovno udruženje** koje djeluje u gradu Zadru. Od prepoznatih udruženja najčešće prepoznata poslovna udruženja su UOZ, HOK, HGK, zatim razna poljoprivredna udruženja u zadruga, a rjeđe su navedene specifične grupacije važne za određenu branšu.

INVESTICIJE (novi poduzetnički pothvat)

12. Kad bi bili u mogućnosti, naši ispitanici investirali bi najvećim djelom u:
- Proizvodnju (20%) i to:
 - prehrambena industrija (temeljena na autohtonosti i ekologiji, poljoprivrednom potencijalu i ribarstvu)
 - metaloprerađivačka (visoke tehnologije)
 - proizvodnja temeljena na znanju, inovacijama
 - Turizam i ugostiteljstvo (15%)
 - Proizvodnja električne energije (obnovljivi izvori) (7%)
 - IT, web (3%)
 - Ostalo: Skladištenje, logistika, nekretnine, idr. (15%)
 - Ne bi ulagali (20%)

OGRANIČENJA

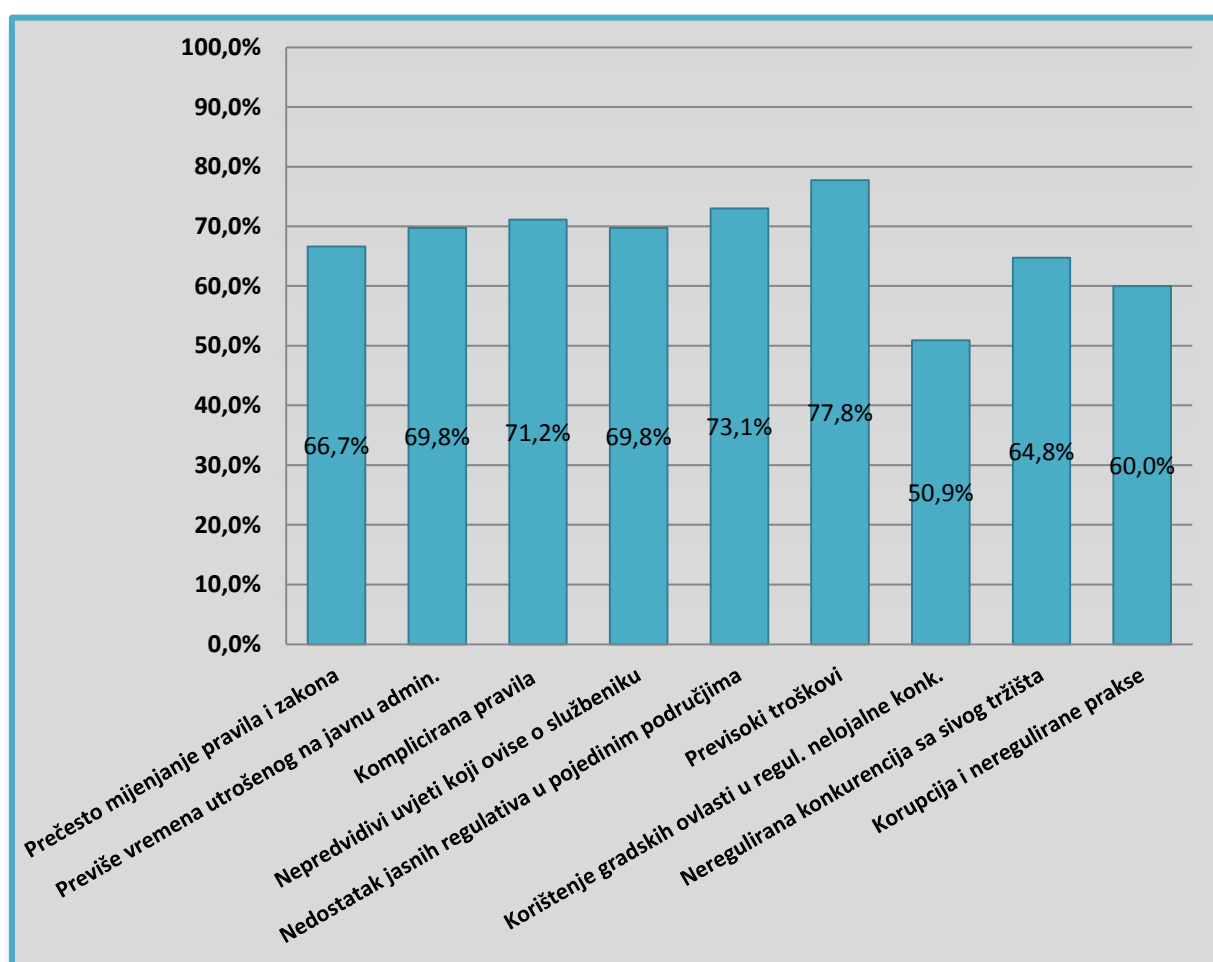
13. Pet najvažnijih faktora koji poduzetnike ograničavaju u širenju poslovanja su:
- Nedostupna financijska sredstva (visoke cijene kredita te preniski poticaji, teško do kredita, bankarski uvjeti koji nisu naklonjeni poduzetniku)
 - Administracija, zakonska regulativa (kompliciranost i sporost kod ishoda dokumentacije, imovinsko pravni odnosi, slaba obrazovanost i motiviranost lokalne samouprave,)
 - Visoka davanja državi i previsoki osnovni troškovi poslovanja (porezi, parafiskalni nameti, trošak radne snage, visoki troškovi dozvola i zadovoljavanja uvjeta poslovanja, visoki troškovi poslovanja (cijene energenata)
 - Loše poduzetničko okruženje (ekonomska kriza, gašenje nekih važnih industrija (brodogradnja, prerađivačke kompanije), gašenje obrta, visoki uvoz, ne razumjevanje za poduzetničke probleme, nestabilni uvjeti, nelikvidnost, te niska platežna moć građana
 - Nelojalna konkurencija i korupcija (rad na crno koji je potaknut lošim mjerama države)

4. Percepcija gradske uprave

14. Prema ovom ispitivanju ispitanici prosječno godišnje na obavljanje poslova povezanih sa zahtjevima javne administracije utroše **71,78 dana**. Više od **50% ih smatra da troše previše vremena na isto**.
15. Za ishođenje svih potrebnih dozvola i odobrenja koja omogućavaju obavljanje posla, ispitanicima je, u prosjeku, potrebno malo više od 2 mjeseca, odnosno 67 dana. Najmanje vremena za ishođenje dozvola potrebno je poduzećima iz uslužnog sektora (turizam, ugostiteljstvo itd.) i potrebno vrijeme iznosi 30,5 dana odnosno točno mjesec dana. Poduzećima iz sektora građevine treba oko 44 dana dok je trgovcima potrebno tek 2 dana više za dobivanje svih potrebnih dozvola. Zaposlenici ostalih sektora davali su vrlo raznolike odgovore, u ovisnosti o vrsti posla kojim se bave. Njihov prosjek iznosi 107,5 dana odnosno potrebno im je oko 3 ipo mjeseca godišnje za ishođenje svih potrebnih dozvola koje im omogućavaju obavljanje posla.
Gotovo **50% ispitanika smatra da je to previše vremena** te da bi proces ishođenja dozvola trebao trajati kraće.
16. Temeljem dosadašnjeg iskustva o praksi lokalne samouprave (rangirajući od „bez utjecaja“ do „visokog utjecaja“):
 - 16.1. Oko 67% ispitanika smatra da prečesto mijenjanje pravila i zakona ima visok ili značajan utjecaj na njihov posao.
 - 16.2. Oko 70% ispitanika smatra da previše vremena, utrošenog na bavljenje javnom administracijom, ima visok ili značajan utjecaj na njihov posao.
 - 16.3. 37% ispitanika smatra da komplicirana pravila i nemogućnost njihovog ispunjavanja ostavljaju visok utjecaj na njihov posao. Samo 6% ispitanika smatra da komplicirana pravila i nemogućnost njihovog ispoštovanja nema utjecaja na njihov posao.
 - 16.4. Zbog nepredvidivih uvjeta koji ovise o službeniku, utjecaj na njihov posao je visok ili značajan, kaže 70% ispitanika.
 - 16.5. Nedostatak jasnih regulativa u pojedinim područjima, ostavlja visok utjecaj na 38% ispitanika odnosno značajan utjecaj na 34% ispitanika.
 - 16.6. Trenutačno previsoki troškovi imaju visoki utjecaj na 52% ispitanika.

- 16.7. Korištenje gradskih ovlasti u reguliranju nelojalne konkurencije kod 30% ispitanika ima visoki utjecaj na posao, dok za 11% ispitanika nema nikakvog utjecaja.
- 16.8 Neregulirana konkurencija sa sivog tržišta, trenutno ima visoki ili značajan utjecaj na posao 65% ispitanika.
- 16.9. 60% ispitanika kaže da korupcija i neregulirane prakse trenutno imaju visok ili značajan utjecaj na njihov posao.

Slika 5. Prikaz **značajnog ili visokog utjecaja** određenih praksi na poslovanje, izraženo u postocima

17. Ispitanici smatraju kako sljedeće mjere gradska uprava može poduzeti kako bi olakšali razvoj njihovog poslovanja:
- Ukinuti ili sniziti razne namete te sniziti cijenu najma (smanjenje naknada za korištenje javnih površina, poreza na tvrtku, spomeničke rente)
 - Regulirati inspekcijski nadzor i rad na crno

- Modernizirati javni servis te ubrzati administraciju (omogućiti veću dostupnost javnih podataka i mogućnost rješavanja dokumentacije putem Interneta, ubrzati izdavanje zahtjeva)
- Jačati savjetodavnu ulogu, te uklanjati prepreke poduzetnicima „u hodu“
- Poboljšati komunikaciju i suradnju sa drugim javnim službama, uredima sudovima, idr.
- Osmisliti i povećati sustav potpora poduzetnicima, olakšati pristup financijskim sredstvima i posebno podupirati proizvodnju (direktne potpore ili oslobođenje davanja, idr.)
- Graditi infrastrukturu (voda, kanalizacija, idr.), posebno poslovnu (zona Crno)
- Pomoći pri razvoju kadrova za poduzetnike
- Jasno definirati DUGOROČNU gospodarsku strategiju razvoja Zadra i Zadarske županije, te se držati iste

18. Od ponuđenih mjera ispitanici smatraju da je najvažnije da gradska uprava **unaprijedi poslovnu infrastrukturu, zatim da unaprijedi administraciju i reformira lokalni porezni sustav. Tek nakon toga prema važnosti mjere da pruži edukacije i stručni pristup i na kraju pruži informacije o mogućnostima razvoja poduzetništva.**

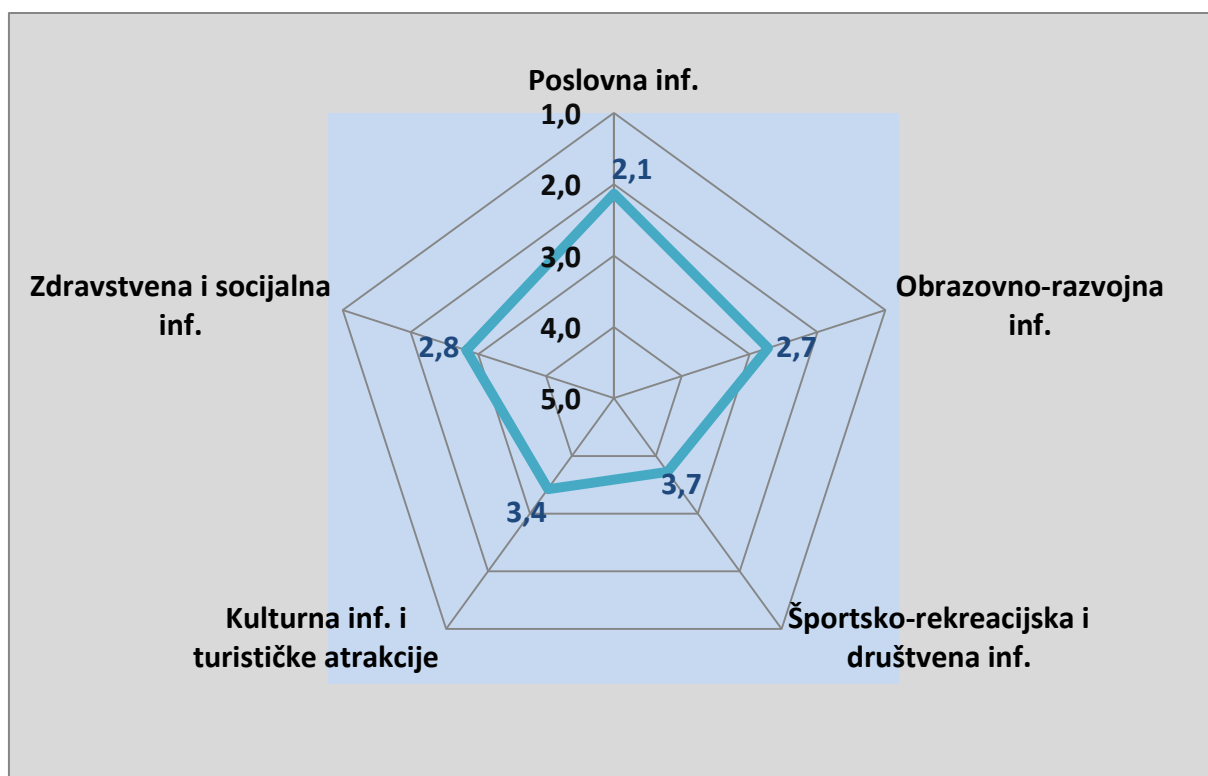
19. Ispitanici smatraju da **s obzirom na ograničenost sredstava** projektno područje u koje Grad treba prioritetno usmjeriti svoje napore u sljedećih 5 godina je **razvoj poslovne infrastrukture** (npr. Luka Gaženica, poslovna zona Crno..). Odmah iza toga po važnosti smatraju ulaganja u **obrazovno-razvojnu infrastrukturu** (npr. sveučilišni kampus), zatim ulaganja u zdravstvenu i socijalnu infrastrukturu, zatim slijede ulaganja u Kulturno/ konferencijski/ izložbeni prostor i turističke atrakcije (npr. Centar za baštinu, idr.) i tek na zadnjem mjestu je ulaganje u Športsko rekreacijska i društvena infrastruktura (npr. stadion, infrastruktura za jedriličare, dvorane, igrališta, parkovi, itd.).

Ispitanici su označili sljedećim ocjenama (1-najviše, 5-najmanje):

19.1. 57% ispitanika smatra da je od iznimne važnosti (ocjena 1) usmjeriti napore u razvoj poslovne infrastrukture (npr. Luka Gaženica, poslovna zona Crno..)

- 19.2. Najveći dio ispitanika (njih 38%) dalo je ocjenu 2 za napore koje bi Grad trebao uložiti u Obrazovno-razvojnu infrastrukturu (npr. ulaganje u Sveučilište).
- 19.3. Usmjeravanje napora u izgradnju i razvoj Športsko rekreacijske i društvene infrastrukture (npr. stadion, dvorana, igralište, park...) ispitanici su uglavnom ocijenili sa ocjenom 5 tj. smatraju da bi to trenutno trebalo biti na zadnjem mjestu prioriteta Grada.
- 19.4. Najveći dio ispitanika (njih 35%) dalo je ocjenu 4 za napore koje bi Grad trebao uložiti u Kulturno/konferencijski/izložbeni prostor i turističke atrakcije (npr. Centar za baštinu).
- 19.5. Ocjenom 3 ispitanici su označili potrebu usmjeravanja napora u zdravstvenu i socijalnu infrastrukturu (npr. Bolnica, dom za starije, vrtić...)

Slika 6. Prioriteti u sljedećih 5 godina

S grafa je vidljivo da je, s obzirom na ograničenost sredstava, trenutno najpotrebnije usmjeriti svoje napore u poslovnu infrastrukturu, tijekom sljedećih 5 godina. Ispitanici smatraju da je najmanje napora potrebno ulagati u razvoj Športsko-rekreacijske i društvene infrastrukture u sljedećih 5 godina.

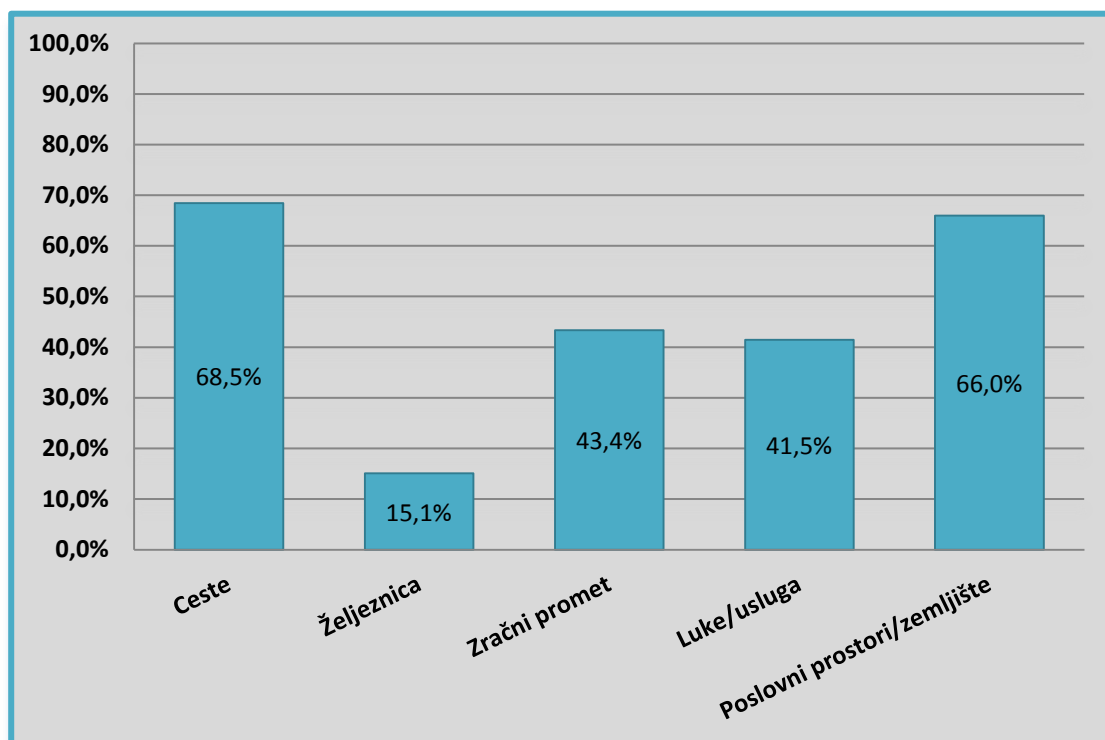
20. Rangirajući faktore prema važnosti koji utječu na rast poslovanja, ispitanici su dali sljedeće odgovore:

INFRASTRUKTURA:

- 20.1. Infrastruktura (**Ceste**) – 69% ispitanih smatra da cestovna infrastruktura ima visok ili značajan utjecaj na njihovo poslovanje
- 20.2. Infrastruktura (Željeznica) – Čak 58% ispitanika smatra da željeznica nema nikakvog utjecaja na njihovo poslovanje.
- 20.3. Infrastruktura (Zračni promet) – iz odgovora je vidljivo da za posao nekih ispitanika (njih 20%) zračni promet nema nikakvog utjecaja na posao, dok kod nekih ima jako visok utjecaj (njih 28%).
- 20.4. Infrastruktura (Luke/usluge) – Ovdje je također prisutna podjednaka raspodjela odgovora. Dok za neke ispitanike lučka infrastruktura nema nikakvog utjecaja na njihov posao, za neke ima umjeren ili čak visok utjecaj.
- 20.5. Infrastruktura (Poslovni prostori/zemljište) – Ovdje je većina ispitanika odgovorila da navedena infrastruktura ima značajan (27%) ili visok utjecaj (39%).

Na sljedećoj slici prikazani su rezultati utjecaja infrastrukture na rast poslovanja poduzetnika. Postoci označavaju samo odgovore koji su odnose na visok ili značajan utjecaj.

Slika 7. Postotni prikaz visokog ili značajnog utjecaja infrastrukture na rast poslovanja

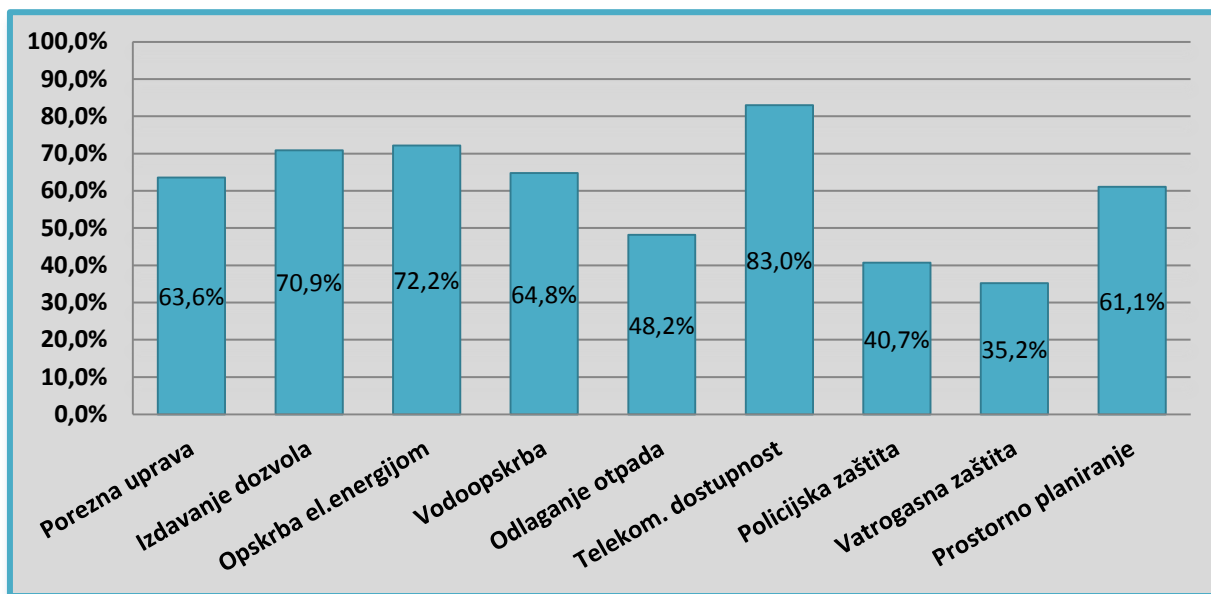

JAVNE USLUGE

- 20.6. Javne usluge (Porezna uprava) – Porezna uprava na posao 64% ispitanih ima značajan ili visok utjecaj
- 20.7. Javne usluge (Izdavanje dozvola) – Na 49% izdavanje dozvola ima visok utjecaj na njihovu djelatnost
- 20.8. Javne usluge (Opskrba električnom energijom) – Ima visok utjecaj na 46% ispitanika
- 20.9. Javne usluge (Vodoopskrba) – Također ima veliki utjecaj na posao ispitanika. Njih 65% je odgovorilo da dostupnost priljučka ima visok ili značaja utjecaj na njihovo poslovanje.
- 20.9. Javne usluge (Odlaganje otpada) – Najveći broj ispitanika odgovorio je da odlaganje otpada ima srednji utjecaj na njihov posao.
- 20.10. Javne usluge (Telekomunikacijska dostupnost) – Čak 83% ispitanika smatra da telekomunikacijska dostupnost ima značajan ili visok utjecaj na njihovu djelatnost.
- 20.11. Javne usluge (Poliicijska zaštita) – Na posao 30% ispitanih , ova stavka ima srednji utjecaj

- 20.12. Javne usluge (Vatrogasna zaštita) – 56% anketiranih odgovorilo je da vatrogasna zaštita ima nizak ili srednji utjecaj na njihov posao
- 20.13. Javne usluge (Prostorno planiranje) – Najveći postotak ispitanika (njih 32%) izjasnio se da prostorno planiranje ima značajn utjecaj na njihov posao.

Slika 8. Postotni prikaz visokog ili značajnog utjecaja javnih usluga na rast poslovanja

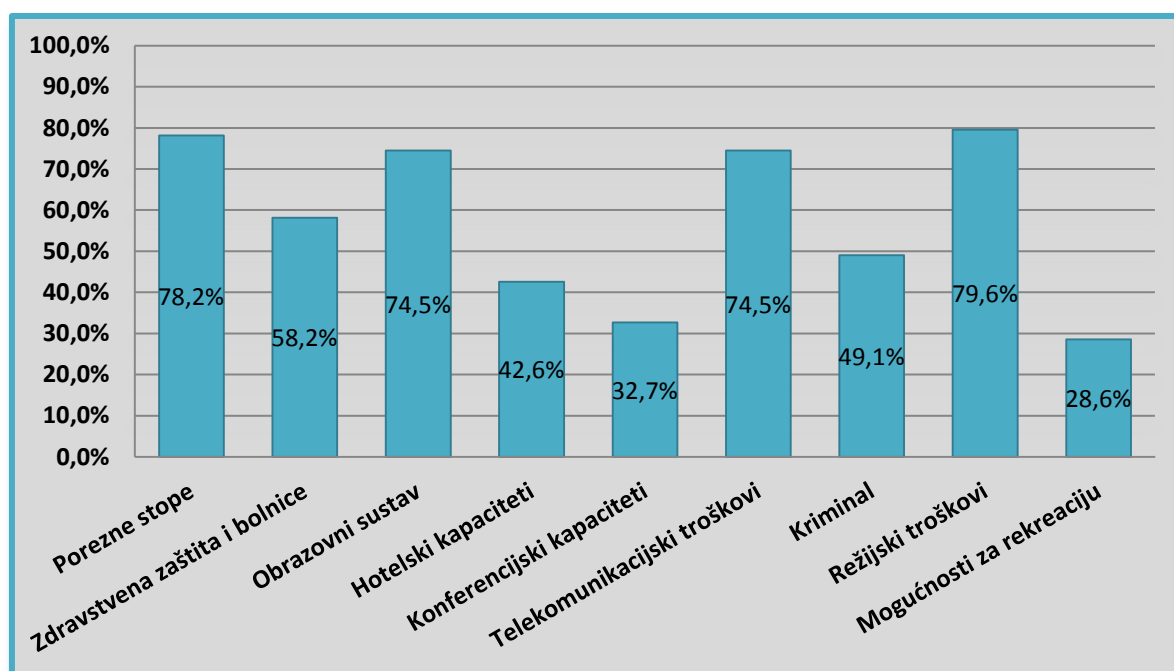

KVALITETA ŽIVOTA

- 20.14. Kvaliteta života (Porezne stope) – 47% anketiranih izjavilo je da porezne stope imaju visok utjecaj na njihov posao
- 20.15. Kvaliteta života (Zdravstvena zaštita i bolnice) – ovaj faktor na 33% ispitanika ima visok odnosno na 25% značajan utjecaj.
- 20.16. Kvaliteta života (Obrazovni sustav) – Na posao 75% ispitanika, ovaj faktor ima visok ili značajan utjecaj
- 20.17. Kvaliteta života (Hotelski kapaciteti) – Najveći broj ispitanika odgovorio je da hotelski kapaciteti imaju umjeren utjecaj na rast/pad njihovog poslovanja
- 20.18. Kvaliteta života (Konferencijski kapaciteti) – Ovaj faktor također ima umjeren utjecaj na posao ispitanika

- 20.19. Kvaliteta života (Telekomunikacijski troškovi-tel,mob,Internet) – Samo 4% ispitanih je odgovorilo da telekomunikacijski troškovi nemaju utjecaj na njihovo poslovanja, ili je utjecaj nizak.
- 20.20. Kvaliteta života (Kriminal) – Na ovo pitanje je podjednaka raspodjela odgovora, dok za neke ispitanike stopa kriminala nema utjecaja na poslovanje, za druge je taj utjecaj visok.
- 20.21. Kvaliteta života (Režijski trošak) – Na gotovo sve ispitanike, režijski troškovi imaju značajan ili visok utjecaj
- 20.22. Kvaliteta života (Mogućnosti za rekreaciju) – Najveći broj ispitanih (njih 34%) odgovorio je da da mogućnosti za rekreaciju imaju nizak utjecaj na njihov posao

Slika 9. Postotni prikaz visokog ili značajnog utjecaja kvalitete života na rast poslovanja

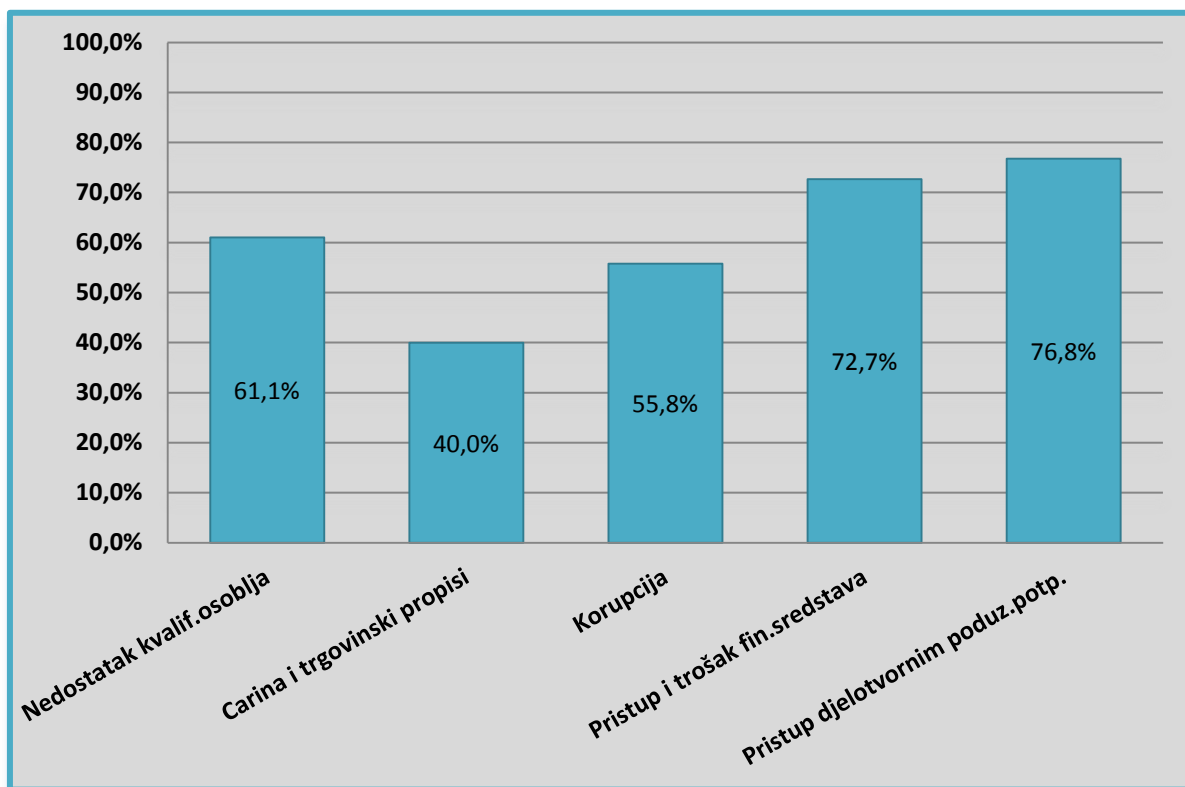

OSTALO

- 20.23. Ostalo (Nedostatak kvalificiranog osoblja) – 61% ispitanika odgovorilo je da nedostatak kvalificiranog osoblja ima značajan ili visok utjecaj na njihovo poslovanje
- 20.24. Ostalo (Carina i trgovinski propisi) – Na ovo pitanje je podjednaka raspodjela odgovora.

- 20.25. Ostalo (Korupcija) – Ovaj faktor ima visok utjecaj na poslovanje 35% ispitanika
- 20.26. Ostalo (Pristup i trošak financijskih sredstava) – Na posao 73% ispitanih ovaj faktor ima visok ili značajan utjecaj
- 20.27. Ostalo (Pristup djelotvornim poduzetničkim potporama) – Samo 10% ljudi odgovorilo je da ovaj faktor ima nizak utjecaj ili nema utjecaja na njihovo poslovanje

Slika 10. Postotni prikaz visokog ili značajnog utjecaja ostalih faktora na rast poslovanja

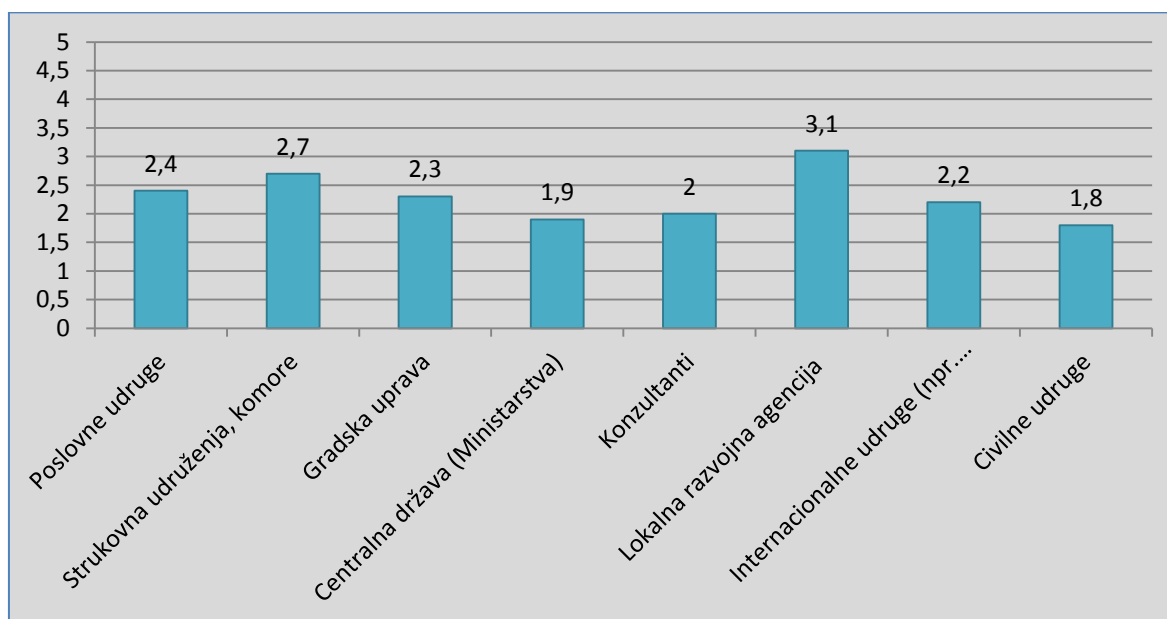
21. Ocjenjujući od 1 (nedovoljno) do 5 (odlično) podršku malom i srednjem poduzetništvu u Zadru, ispitanici su dali sljedeće odgovore:

- 21.1. Poslovne udruge – 53% odgovorilo je da da je podrška poslovnih udruga nedovoljna
- 21.2. Strukovna udruženja, komore – 45% ispitanika smatra da je nedovoljna podrška ovih udruženja

- 21.3. Gradska uprava – Čak 54% ispitanih nije zadovoljno podrškom Gradske uprave u njihovom poslovanju te su njihovu podršku ocijenili nedovoljnom ocjenom
- 21.4. Centralna država (Ministarstva) – Podrška Ministarstava je nedovoljna (46%) odnosno dovoljna (28%), smatra ukupno 74% ispitanika
- 21.5. Konzultanti – 78% ispitanih podršku konzultanata je ocijenilo sa nedovoljnom odnosno dovoljnom ocjenom.
- 21.6. Lokalna razvojna agencija – Podršku lokalne razvojne agencije, 31% anketiranih ocijenilo je ocjenom nedovoljan a 7% sa ocjenom odličan.
- 21.7. Internacionalne organizacije (npr. UNDP) – 49% ih je odgovorilo da da je podrška ovih organizacija nedovoljna.
- 21.8. Civilne udruge – Čak 85% ispitanika odgovorilo je da je podrška civilnih udruga nedovoljna ili samo dovoljna.

Prosječne ocjene koje su institucije dobile prikazane su na sljedećoj slici.

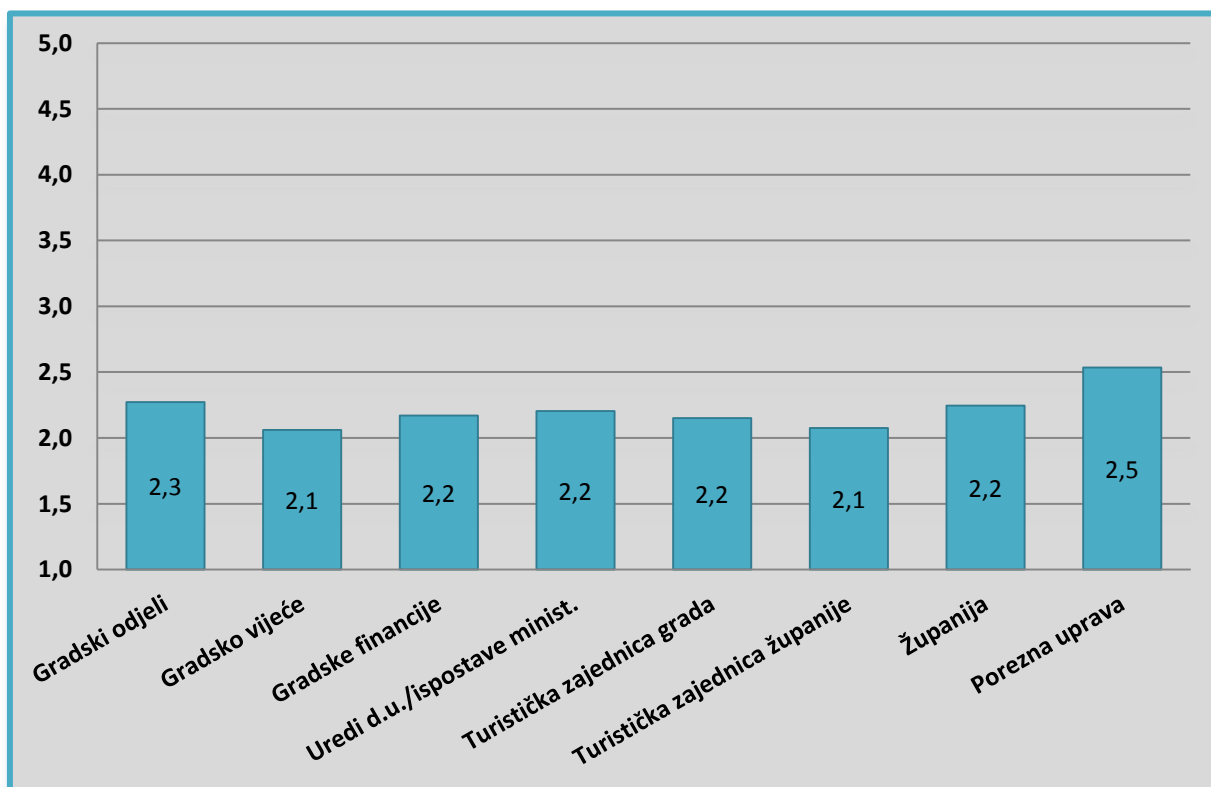
Slika 11. Rezultati ispitivanja podrške malom i srednjem poduzetništvu u Zadru (1-nedovoljno, 5-odlično)

- 22. Unutar ankete, ispitanici su ocjenjivali i vlastiti odnos sa sljedećim tijelima/odjelima:
 - 22.1. Gradski odjeli – Samo 13% ispitanika je ocijenilo njihov odnos sa gradskim odjelima ocjenom vrlo dobar ili odličan.

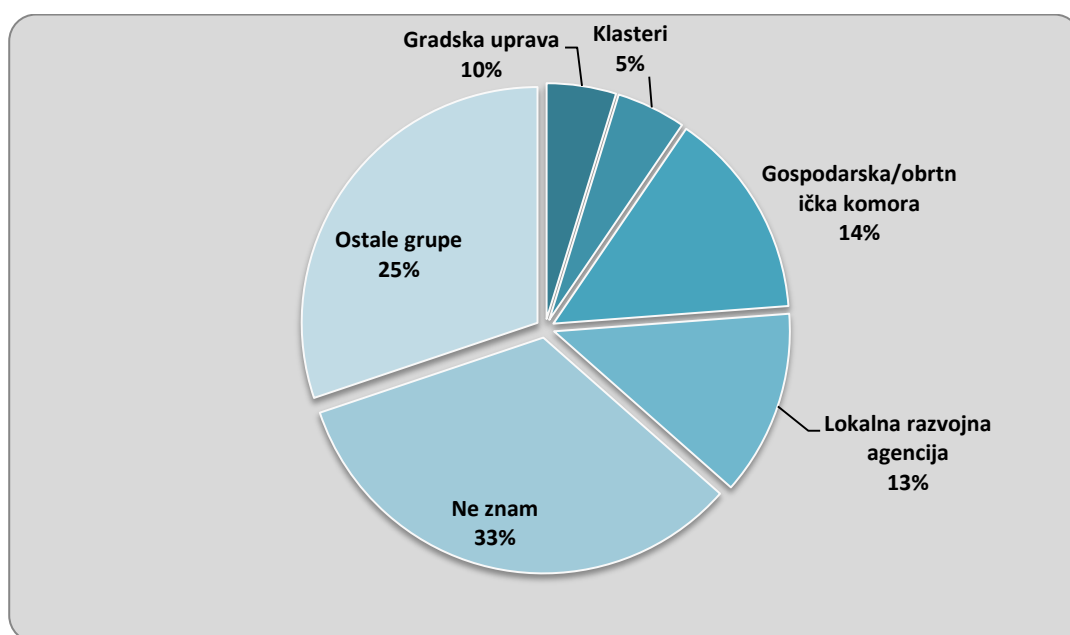
- 22.2. Gradsko vijeće – 44% ispitanih smatra da je njihov odnos sa Gradskim vijećem nedovoljan.
- 22.3. Gradske financije – Ispitanici su njihov odnos sa gradskim financijama ocijenili pretežno nedovoljnom ocjenom (njih 68% dalo je ocjenu nedovoljan).
- 22.4. Uredi državne uprave/ispostave ministarstva – 33% ispitanika smatra da je njihov odnos sa uredima državne uprave/ispostavama ministarstva nedovoljan a 30% ispitanika smatra da je odnos dovoljan.
- 22.5. Turistička zajednica Grada – 49% ispitanih, odnos sa turističkom zajednicom, ocijenilo je nedovoljnom ocjenom.
- 22.6. Turistička zajednica županije – Samo 17% ispitanika ocjenjuje svoj odnos sa turističkom zajednicom županije vrlo dobrim ili odličnim.
- 22.7. Županija – 38% ispitanih odnos sa županijom ocijenilo je ocjenom nedovoljan a 25% svoj odnos sa županijom ocjenjuje dobrim.
- 22.8. Porezna uprava - 27% ispitanih odnos sa županijom ocijenilo je ocjenom nedovoljan a 25% svoj odnos sa županijom ocjenjuje dobrim.

Slika 12. Rezultati ocjenjivanja odnosa MSP-a sa sljedećim tijelima/odjelima

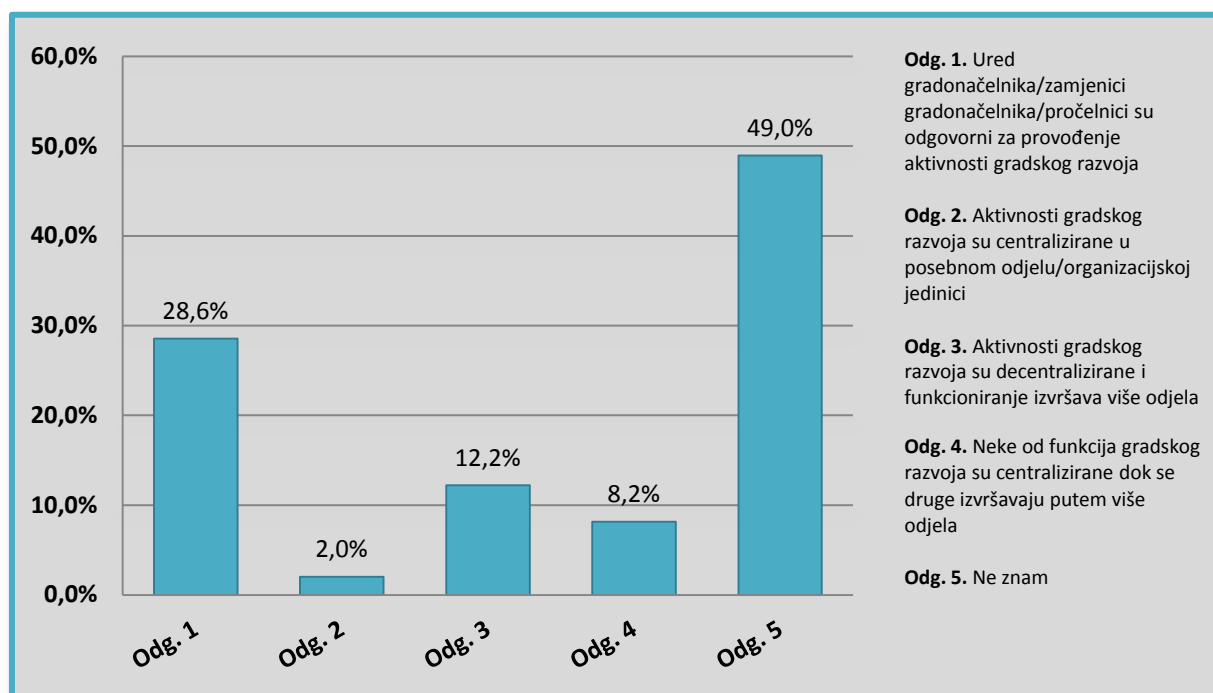
23. 40% anketiranih ne zna koja je od navedenih grupa najaktivnija u promoviranju i poticanju gospodarskog razvoja u Zadru, 15% svoj glas dalo je Lokalnoj razvojnoj agenciji, 17% smatra da je to Gospodarska/obrtnička komora odnosno udruženje obrtnika, a po 6% anketiranih svoj glas dalo je Gradskoj upravi i Klasterima. Ostatak anketiranih smatra da nijedna od navedenih grupa nije najaktivnija u promoviranju i poticanju gospodarskog razvoja u Zadru.

Slika 13. Aktivnosti navedenih grupa u promoviranju i poticanju gospodarskog razvoja u gradu Zadru

24. 29% anketiranih smatra da su Ured gradonačelnika/zamjenici gradonačelnika/pročelnici odgovorni za provođenje aktivnosti gradskog razvoja u gradu Zadru.

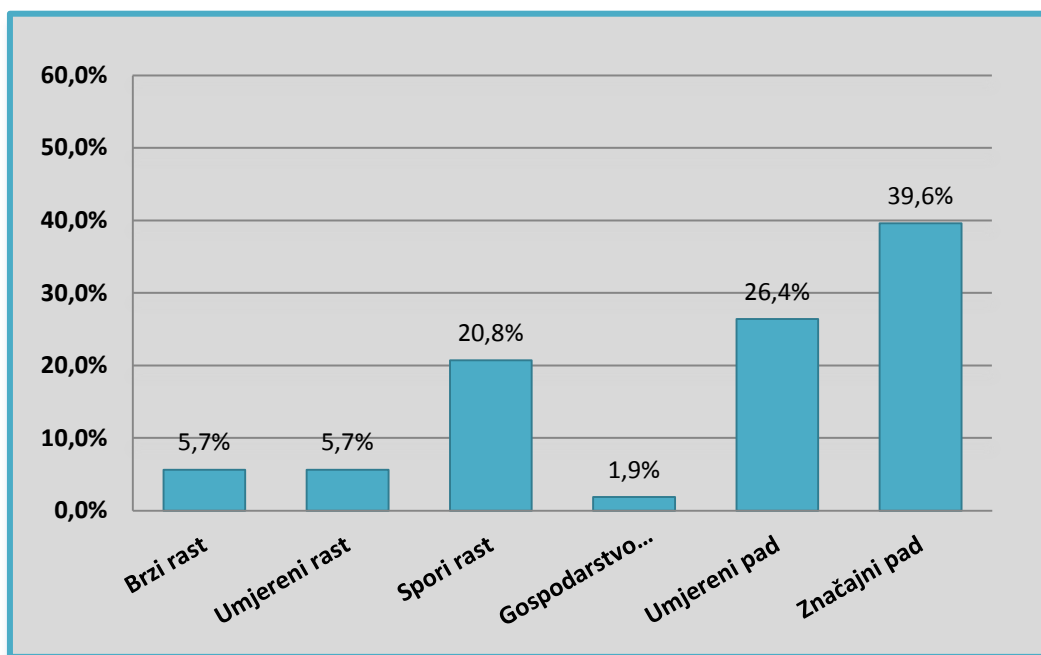
Slika 14. Opis situacije u svezi s organizacijom i izvršenjem gospodarskog razvoja u gradu Zadru

5. Poduzetnički pogled na gospodarski razvoj grada Zadra

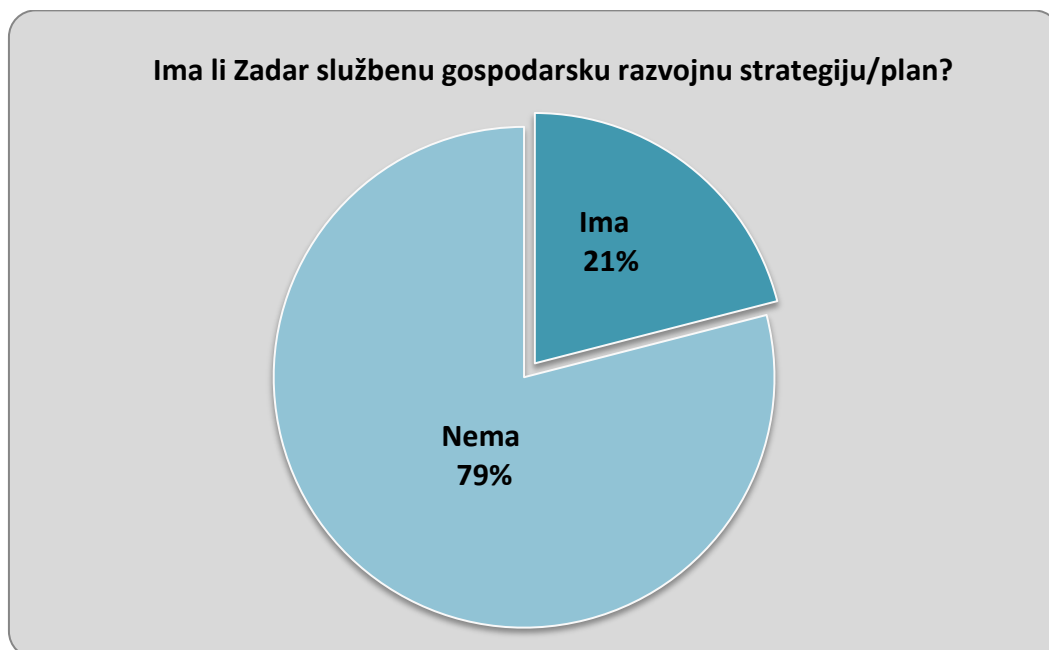
25. Najveći broj ispitanika, **smatra da su turizam i ugostiteljstvo, trgovina i ribarstvo** 3 najbrže rastuća sektora/industrije u Zadru.
26. Prema mišljenju ispitanika, 3 sektora/industrije koja najviše opadaju u Zadru su: **građevina, prerađivačka (prehrambena) industrija te malo obrtništvo**.
27. Tri najatraktivnija poduzetnička faktora za one koji žele investirati u Zadar, prema odgovorima ispitanika, su: **položaj, prometna povezanost i infrastruktura te klimatski uvjeti**.
28. Tri najviše ograničavajuća poduzetnička faktora za one koji žele investirati u Zadar su: **troma administracija, nedostatak znanja i obrazovane radne snage i negativno poslovno okruženje (visoki porezi i troškovi poslovanja, učestale promjene zakona, nedostupna financijska sredstva idr.)**, smatraju ispitanici.
29. Čak 70% ispitanih smatra da se **poduzetničko okruženje u zadnje 3 godine pogoršalo**.
30. Na pitanje „Koje tri stvari vi možete napraviti kako bi doprinijeli gospodarskom razvoju Zadra“, ispitanici su uglavnom odgovorili: **povećanje broja zaposlenih, educiranje i rad na vlastitom razvoju te opstati na tržištu**.
31. Da je gospodarski razvoj Zadra u posljednjih 5 godina u umjerenom ili značajnom padu, misli 66% anketiranih.

Slika 15. Percepcija rasta Zadra u posljednjih 5 godina

32. Manji broj ispitanika (njih 21%) misli da Zadar ima službenu gospodarsku razvojnu strategiju/plan a 79% misli da ona ne postoji.

Slika 16. Percepcija – Ima li Zadar službenu gospodarsku razvojnu strategiju

6. Zaključak

Rezultati analize poduzetničkog okruženja u gradu Zadru sugeriraju kako se poduzetnici kao i u ostatku RH suočavaju sa teškim uvjetima poslovanja, te kako su učinci gospodarske krize značajno pogoršali poslovnu klimu u gradu Zadru. Ipak, 68% ispitanika na budućnost svoga poslovanja u gradu Zadru gleda optimistično. To je potencijal na kojemu treba raditi kako bi se poslovno okruženje u gradu Zadru podiglo na viši nivo. Gradska uprava zajedno sa raznim institucijama s područja grada, kao i državna razina na čelu s resornim Ministarstvima i vladom moraju raditi na stvaranju povoljnijeg poslovnog okruženja.

Rezultati ovog istraživanja, poslužiti će kod predlaganja razvojnih mjera strategije razvoja grada Zadra, kojoj je jedan od primarnih fokusa razvoja, upravo gospodarski razvoj i razvoj poduzetništva grada Zadra. O privlačnosti poslovnog okruženja u velikoj mjeri će ovisiti i daljnji ukupni razvoj Zadra, te je stoga ovo istraživanje i Strategija razvoja grada polazna točka u izgradnji konkurentnijeg poslovnog okruženja Zadra.

7. Popis slika

Slika 1. Ispitanici prema funkciji na poslu

Slika 2. Vrsta posla kojom se bavi poduzeće ispitanika

Slika 3. Broj ljudi zaposlenih u poduzećima ispitanika

Slika 4. Prikaz problema prilikom traženja kvalificirane radne snage

Slika 5. Prikaz značajnog ili visokog utjecaja određenih praksi na poslovanje, izraženo u postocima

Slika 6. Prioriteti u sljedećih 5 godina

Slika 7. Postotni prikaz visokog ili značajnog utjecaja infrastrukture na rast poslovanja

Slika 8. Postotni prikaz visokog ili značajnog utjecaja javnih usluga na rast poslovanja

Slika 9. Postotni prikaz visokog ili značajnog utjecaja kvalitete života na rast poslovanja

Slika 10. Postotni prikaz visokog ili značajnog utjecaja ostalih faktora na rast poslovanja

Slika 11. Rezultati ispitivanja podrške malom i srednjem poduzetništvu u Zadru

Slika 12. Rezultati ocjenjivanja odnosa MSP-a sa sljedećim tijelima/odjelima

Prilog 5: Akcijski plan provedbe

Akcijski plan provedbe

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 1. Očuvanje i održivi razvoj prostora te unaprjeđenje infrastrukturnog sustava grada	Prioritet 1.1. Unaprjeđenje i održivo korištenje prostora grada	Mjera 1.1.1. Cjelovito planiranje prostornog razvoja sukladno sa razvojnim potrebama Grada	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar	14821979,38 EUR
		Mjera 1.1.2. Unaprjeđenje postojećih i uređenje novih javnih gradskih prostora te poticanje obnove pročelja	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Europski fond za regionalni razvoj ERDF	
		Mjera 1.1.3. Revitalizacija urbanog središta grada – Poluotoka	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Europski fond za regionalni razvoj ERDF	
		Mjera 1.1.4. Urbana obnova perifernih dijelova grada	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Europski fond za regionalni razvoj ERDF	
		Mjera 1.1.5. Uređenje obalnog pojasa grada, poglavito na potezu Draženica-Maestral, Liburnske obale, Karme, uvale Bregdeti i Ravnica	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša, Ured gradonačelnika	2014.-2020.	Grad Zadar, Europski fond za regionalni razvoj ERDF	
		Mjera 1.1.6. Sanacija i definiranje koncepta uređenja Obale Petra Krešimira - Rive.	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Europski fond za regionalni razvoj ERDF	
		Mjera 1.1.7. Profiliranje, sadržajno i oblikovno unapređivanje te stvaranje novih zadarskih tržnica, plaža i javnih zelenih površina.	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša i UO za komunalne djelatnosti	2014.-2020.	Grad Zadar, Europski fond za regionalni razvoj ERDF , Programi prekogranične suradnje	

Strateški i cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 1. Očuvanje i održivi razvoj prostora te unaprjeđenje infrastrukturnog sustava grada	Prioritet 1.2. Razvoj i unapređenje infrastrukturnog sustava grada	Mjera 1.2.1. Razvoj i unaprjeđenje sustava odvodnje sukladno razvoju Grada	Odvodnja d.o.o.	2014.-2020.	Grad Zadar, Kohezijski fond	34279280 EUR
		Mjera 1.2.2. Razvoj i povećanje učinkovitosti vodoopskrbnog sustava Grada	Vodovod d.o.o.	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Kohezijski fond	
		Mjera 1.2.3. Razvoj i unaprjeđenje elektroenergetske i telekomunikacijske mreže sukladno razvoju Grada	HEP/HT	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Europski fond za regionalni razvoj ERDF	
		Mjera 1.2.4. Povećanje dostupnosti bežičnog Interneta na cijelom Poluotoku, te na važnijim punktovima izvan centra grada	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Europski fond za regionalni razvoj ERDF	
		Mjera 1.2.5. Plinifikacija Grada Zadra	Zadarska županija	2014.-2020.	Zadarska županija, Grad Zadar	
		Mjera 1.2.6. Unaprjeđenje javne gradske rasvjete.	Grad Zadar – UO za komunalne djelatnosti	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Europski fond za regionalni razvoj ERDF	
		Mjera 1.2.7. Sanacija odlagališta Diklo, izgradnja Županijskog regionalnog centra za gospodarenje otpadom te unaprjeđenje sustava za gospodarenje otpadom	Eko d.o.o./ Čistoća d.o.o.	2014.-2020.	Zadarska županija, Grad Zadar, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost	
		Mjera 1.2.8. Unaprjeđenje sustava komunalnih usluga grada.	Grad Zadar - UO za komunalne djelatnosti	2014.-2020.	Grad Zadar	
		Mjera 1.2.9. Izgradnja novog Gradskog groblja i proširenje postojećih groblja.	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 1. Očuvanje i održivi razvoj prostora te unaprjeđenje infrastrukturnog sustava grada	Prioritet 1.3 Unapređivanje prometne mreže grada	Mjera 1.3.1. Integracija i poboljšanje kvalitete kolnog, pješačkog i prometa u mirovanju te cestovne mreže kao i unaprjeđenje sustava za upravljanje i nadzor prometa	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša, UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Državni proračun, Europski fond za regionalni razvoj ERDF	66.790.000,00 EUR
		Mjera 1.3.2. Razvoj zračnog prometa kroz razvoj Zračne luke Zadar i mreže heliodroma.	Zračna luka Zadar	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Europski fond za regionalni razvoj ERDF, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje	
		Mjera 1.3.3. Modernizacija željeznice, te ostvarenje efikasnog uključivanja Zadra u državnu mrežu	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture, Europski fond za regionalni razvoj ERDF	
		Mjera 1.3.4. Razvoj pomorske infrastrukture i usluga i potpora projektu luke Gaženica kao luke od međunarodnog značaja	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Ministarstvo prometa, pomorstva i infrastrukture Zadarska županija, Kohezijski fond	
		Mjera 1.3.5. Unaprjeđenje sustava javnog prijevoza i stvaranje preduvjeta za razvoj intermodalnog prijevoza	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, Europski fond za regionalni razvoj ERDF, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje	
		Mjera 1.3.6. Razvoj biciklističkog prometa	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Europski fond za regionalni razvoj ERDF, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 1. Očuvanje i održivi razvoj prostora te unaprjeđenje infrastrukturnog sustava grada	Prioritet 1.4. Održivo gospodarenje energijom i povećanje udjela obnovljivih izvora energije	Mjera 1.4.1. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije.	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Programi zajednice, Europski fond za regionalni razvoj, Programi prekogranične suradnje	13.653.894,00 EUR
		Mjera 1.4.2. Povećanje energetske učinkovitosti u sektorima industrije, zgradarstva, prometa i javne rasvjete.	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Programi zajednice, Europski fond za regionalni razvoj, Programi prekogranične suradnje	
		Mjera 1.4.3. Unaprjeđenje energetskog informacijskog sustava grada.	Grad Zadar - UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Programi zajednice, Europski fond za regionalni razvoj, Programi prekogranične suradnje	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 2. Povećanje gospodarske konkurentnosti	Prioritet 2.1. Poticanje održivog razvoja industrije	Mjera 2.1.1. Stvaranje povoljnog okruženja za razvoj prerađivačke industrije visokih tehnologija s integriranom brigom za okoliš.	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Europski fond za regionalni razvoj, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje	5.074.666,68 EUR
		Mjera 2.1.2. Stvaranje povoljnog okruženja za razvoj djelatnosti usluga prijevoza i skladištenja.	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Europski fond za regionalni razvoj,	
		Mjera 2.1.3. Poticanje razvoja kreativnih industrija	Grad Zadar – UO za gospodarstvo, UO za kulturu i šport	2014.-2020.	Grad Zadar, Europski fond za regionalni razvoj, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje	
		Mjera 2.1.4. Poticanje razvoja sektora poslovnih i stručnih usluga.	Grad Zadar – UO	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Ministarstvo	

			za gospodarstvo		gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Europski fond za regionalni razvoj, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje	
--	--	--	-----------------	--	---	--

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 2. Povećanje gospodarske konkurentnosti	Prioritet 2.2. Unaprijeđenje poduzetničkog okruženja	Mjera 2.2.1. Razvoj gospodarske zone Crno, te jačanje ostale poslovne infrastrukture i poslovnih potpornih institucija	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Europski fond za regionalni razvoj, Programi zajednice	5.372.000,01 EUR
		Mjera 2.2.2. Poticanje izvozne orijentacije gospodarstva i stvaranje pozitivnog investicijskog okruženja.	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Ministarstvo gospodarstva, Europski fond za regionalni razvoj, Programi prekogranične suradnje	
		Mjera 2.2.3. Poticanje gospodarskog udruživanja i razvoj klastera	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Ministarstvo gospodarstva, Europski fond za regionalni razvoj, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje	
		Mjera 2.2.4. Poboljšanje dostupnosti financijskih sredstava MSP i obrtništvu	Grad Zadar – UO za gospodarstvo, ZADRA nova, banke	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Europski fond za regionalni razvoj	
		Mjera 2.2.5. Edukacija poduzetnika, te poticanje umrežavanja i inovativnih načina poslovanja poduzetnika	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Europski fond za regionalni razvoj, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje	
		Mjera 2.2.6. Očuvanje tradicijskih obrta	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija,	
		Mjera 2.2.7. Poticanje zaštite, certificiranja, brendiranja autohtonih Zadarskih proizvoda	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Programi prekogranične suradnje, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 2. Povećanje gospodarske konkurentnosti	Prioritet 2.3. Razvoj turizma grada Zadra	Mjera 2.3.1. Razvoj turističkog identiteta Grada i stvaranje brenda grada	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi prekogranične suradnje, državni proračun	4.717.500,00 EUR
		Mjera 2.3.2. Unaprjeđenje i bolje upravljanje postojećom turističkom ponudom grada i jačanje izvan sezone turističke ponude	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi prekogranične suradnje, državni proračun	
		Mjera 2.3.3. Razvoj turističke infrastrukture	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi prekogranične suradnje, državni proračun	
		Mjera 2.3.4. Razvoj specifičnih oblika turističke ponude	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi prekogranične suradnje, državni proračun	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 2. Povećanje gospodarske konkurentnosti	Prioritet 2.4. Povećanje primjene znanja, inovacija i novih tehnologija u gospodarstvu	Mjera 2.4.1. Jačanje razvojno istraživačke infrastrukture i usluga	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Programi prekogranične suradnje, državni proračun, Programi zajednice, Europski fond za regionalni razvoj	168.666,67 EUR
		Mjera 2.4.2. Poticanje korištenja znanja, razvoja tehnologija i inovacija u gospodarstvu	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Programi prekogranične suradnje, državni proračun, Programi zajednice, Europski fond za regionalni razvoj	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 3. Unaprjeđenje kvalitete života i zaštita okoliša	Prioritet 3.1. Razvoj društvene infrastrukture i usluga	Mjera 3.1.1. Poboljšanje uvjeta i kvalitete usluga sustava odgoja i obrazovanja na svim razinama	Grad Zadar – UO za odgoj i školstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Programi prekogranične suradnje, državni proračun, Programi zajednice, Europski socijalni fond	39.025.367,87 EUR
		Mjera 3.1.2. Potpora projektu sveučilišnog kampusa, te razvoju znanstvenih i nastavnih djelatnosti u područjima prirodnih, tehničkih biotehničkih i biomedicinskih znanosti	Sveučilište u Zadru	2014.-2020.	Sveučilište u Zadru, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond	
		Mjera 3.1.3. Unaprjeđenje kvalitete infrastrukture u kulturi, kulturnih programa i poboljšanje koordinacije između kulturnih institucija	Grad Zadar – UO za kulturu i šport	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Programi prekogranične suradnje, državni proračun, Programi zajednice, Europski socijalni fond	
		Mjera 3.1.4. Očuvanje i jačanje prepoznatljivosti kulturno povijesne baštine	Grad Zadar – UO za kulturu i šport	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Programi prekogranične suradnje, državni proračun, Programi zajednice, Europski fond za regionalni razvoj	
		Mjera 3.1.5. Razvoj športske infrastrukture, športskih programa i aktivnije uključivanje športa u obrazovanje	Grad Zadar – UO za kulturu i šport	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun,	
		Mjera 3.1.6. Poboljšanje uvjeta i kvalitete usluga u zdravstvu i razvoj programa zdravstvene prevencije	Grad Zadar – UO za socijalnu skrb i zdravstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun, Europski fond za regionalni razvoj	
		Mjera 3.1.7. Unaprjeđenje socijalne infrastrukture, usluga i programa i poboljšanje koordinacije između organizacija socijalne skrbi	Grad Zadar – UO za socijalnu skrb i zdravstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Programi prekogranične suradnje, državni proračun, Programi zajednice, Europski socijalni fond	
		Mjera 3.1.8. Unaprjeđenje pronatalitetne populacijske politike	Grad Zadar – UO za socijalnu skrb i zdravstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 3. Unapređenje kvalitete života i zaštita okoliša	Prioritet 3.2. Unaprijeđenje kvalitete stanovanja i sigurnost stanovništva	Mjera 3.2.1. Planiranje i stvaranja preduvjeta za stambenu izgradnju	Grad Zadar – UO za gospodarstvo, UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun	9.571.240,00
		Mjera 3.2.2. Planiranje i gradnja stanova iz programa društveno poticane stanogradnje	Grad Zadar –UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun,	
		Mjera 3.2.3. Unaprijeđenje sustava zaštite i spašavanja.	Grad Zadar –UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Programi prekogranične suradnje, državni proračun, Programi zajednice, Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 3. Unapređenje kvalitete života i zaštita okoliša	Prioritet 3.3. Razvoj ljudskih potencijala	Mjera 3.3.1. Integracija osoba u nepovoljnoj poziciji na tržištu rada	Grad Zadar – UO za školstvo i obrazovanje, UO za gospodarstvo, UO za socijalnu skrb i zdravstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun, Programi zajednice, Europski socijalni fond	531.800,01 EUR
		Mjera 3.3.2. Razvoj cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja i razvoj programa cjeloživotnog obrazovanja i osposobljavanja	Grad Zadar – UO za školstvo i obrazovanje, UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Programi prekogranične suradnje, državni proračun, Programi zajednice, Europski socijalni fond, Europski fond za regionalni razvoj	
		Mjera 3.3.3. Poticanje obrazovanja za zapošljivost i konkurentnost na tržištu rada	Grad Zadar – UO za školstvo i obrazovanje, UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun, Programi zajednice, Europski socijalni fond, Europski fond za regionalni razvoj	
		Mjera 3.3.4. Prevencija dugotrajne nezaposlenosti	Grad Zadar – UO za školstvo i obrazovanje, UO za gospodarstvo, UO za socijalnu skrb i zdravstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun, Europski socijalni fond, Europski fond za regionalni razvoj	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 3. Unapređenje kvalitete života i zaštita okoliša	Prioritet 3.4. Zaštita i očuvanje prirode i unapređenje okoliša	Mjera 3.4.1. Provedba mjera za zaštitu, povećanje kvalitete i unapređenje sustava praćenja kakvoće okoliša (mora, voda, tlo, zrak)	Grad Zadar – UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša/Zadarska županija	2014.-2020.	Grad Zadar, gospodarski subjekti u turizmu, Europski regionalni fond, Programi prekogranične suradnje, Zadarska županija	228.023,34 EUR
		Mjera 3.4.2. Podizanje svijesti o zaštiti okoliša i očuvanju prirode	Grad Zadar – UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Europski regionalni fond, Programi prekogranične suradnje	
		Mjera 3.4.3. Planiranje sadržaja, određivanje praćenja i mjera sprječavanja nastajanja buke te njezino smanjivanje na dopuštenu razinu.	Grad Zadar – UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Europski regionalni fond, Programi prekogranične suradnje	
		Mjera 3.4.4. Očuvanje i održivo korištenje prirodne baštine i biološke raznolikosti.	Grad Zadar – UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša,	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Europski regionalni fond, Programi prekogranične suradnje	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 4. Održivi razvoj ruralnog područja i otoka	Prioritet 4.1. Razvoj prostora i infrastrukture	Mjera 4.1.1. Očuvanje tradicionalnih obilježja i uređivanja naselja ruralnog i suburbanog karaktera i nekadašnjih seoskih naselja	Grad Zadar – UO za poljoprivredu i razvitak otoka/Zavod za prostorno uređenje	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun, Programi zajednice, Europski fond za regionalni razvoj, Programi prekogranične suradnje, Europski fond za ruralni razvoj	7.973.942,00 EUR
		Mjera 4.1.2. Razvoj sustava vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanje otpadnih voda, te razvoj sustava gospodarenja otpadom na otocima	Grad Zadar – UO za poljoprivredu i razvitak otoka	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun, Europski fond za regionalni razvoj, Programi prekogranične suradnje, Europski fond za ruralni razvoj	
		Mjera 4.1.3. Razvoj sustava gospodarenja otpadom na otocima	Grad Zadar – UO za poljoprivredu i razvitak otoka	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun, Europski fond za regionalni razvoj, Programi prekogranične suradnje, Kohezijski fond, Europski fond za ruralni razvoj	

	Mjera 4.1.4. Povećanje dostupnosti širokopojasnog pristupa internetu na otocima.	Grad Zadar – UO za poljoprivredu i razvitak otoka	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun, Europski fond za regionalni razvoj, Programi prekogranične suradnje, Europski fond za ruralni razvoj	
	Mjera 4.1.5. Prilagodba prometnih tokova s kopna prema otocima sukladno sa razvojnim potrebama.	Grad Zadar – UO za poljoprivredu i razvitak otoka	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun, Europski fond za regionalni razvoj, Kohezijski fond, Programi prekogranične suradnje, Europski fond za ruralni razvoj	
	Mjera 4.1.6. Izgradnja, obnova i održavanje mjesnih luka i iskrcajnih mjesta , te punktova opskrbe za nautičare	Grad Zadar – UO za poljoprivredu i razvitak otoka	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun, Europski fond za regionalni razvoj, Programi prekogranične suradnje, Europski fond za ruralni razvoj	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 4. Održivi razvoj ruralnog područja i otoka	Prioritet 4.2. Razvoj društvene infrastrukture	Mjera 4.2.1. Razvoj cjeloživotnog obrazovanja i specijaliziranih obrazovnih programa	Grad Zadar – UO za poljoprivredu i razvitak otoka, UO za školstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija , državni proračun, Europski socijalni fond, Programi prekogranične suradnje, Programi zajednice, Europski fond za ruralni razvoj	494.633,33 EUR
		Mjera 4.2.2. Unaprjeđenje tradicijske, kulturne i športske ponude na otocima	Grad Zadar – UO za poljoprivredu i razvitak otoka, UO za kulturu i šport	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun, Programi prekogranične suradnje, Programi zajednice, Europski fond za ruralni razvoj	
		Mjera 4.2.3. Obnova i revitalizacija zapuštenih prostora i objekata društvene namjene.	Grad Zadar – UO za poljoprivredu i razvitak otoka	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun, Europski fond za regionalni razvoj, Europski fond za ruralni razvoj, Programi prekogranične suradnje,	
		Mjera 4.2.4. Unaprjeđenje medicinske skrbi i skrbi o starijim osobama na svakom otoku	Grad Zadar – UO za poljoprivredu i razvitak otoka	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, državni proračun, Europski socijalni fond	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 4. Održivi razvoj ruralnog područja i otoka	Prioritet 4.3. Razvoj turizma, poljoprivrede i ribarstva	Mjera 4.3.1. Poticanje proizvodnje prerade, trženja i promocije poljoprivrednih i ribljih proizvoda.	Grad Zadar – UO za poljoprivredu i razvitak otoka	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, , Europski fond za regionalni razvoj, Europski ribarski fond	56.000,00 EUR
		Mjera 4.3.2. Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti.	Grad Zadar – UO za poljoprivredu i razvitak otoka	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, , Europski fond za regionalni razvoj Europski fond za ruralni razvoj,	
		Mjera 4.3.3. Razvoj infrastrukture za potrebe sektora ribarstva	Grad Zadar – UO za poljoprivredu i razvitak otoka	2014.-2020.	Grad Zadar, Zadarska županija, Europski fond za regionalni razvoj Europski ribarski fond	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 5. Povećati efikasnost upravljanja razvojem	Prioritet 5.1. Povećanje kompetencija i unaprjeđenje sustava za upravljanje razvojem	Mjera 5.1.1. Jačanje kapaciteta za korištenje sredstava EU	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje Europski socijalni fond	506.933,33 EUR
		Mjera 5.1.2. Poticanje širenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija u javnom upravljanju i poboljšanju javnih usluga	Grad Zadar – UO za gospodarstvo	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje Europski socijalni fond, Europski fond za regionalni razvoj	
		Mjera 5.1.3. Kontinuirano osposobljavanje i obrazovanje u skladu s potrebama javnog upravljanja.	Grad Zadar – Svi upravni odjeli ovisno o području	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje Europski socijalni fond, Europski fond za regionalni razvoj	
		Mjera 5.1.4. Unaprjeđenje upravljanja, protoka informacija i komunikacije između gradskih odjela, institucija i drugih javnih organizacija s područja grada	Grad Zadar – Ured gradonačelnika	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje Europski socijalni fond,	
		Mjera 5.1.5. Poboljšanje sustav mjerenja učinka i transparentnosti javnih programa.	Grad Zadar – UO za financije	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje Europski socijalni fond, Europski fond za regionalni razvoj	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 5. Povećati efikasnost upravljanja razvojem	Prioritet 5.2. Učinkovito upravljanje gradskim prostorom i gradskom imovinom	Mjera 5.2.1. Unaprjeđenje sustava upravljanja prostorom i zemljištem.	Područni ured za katastar Zadar	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje Europski socijalni fond	277.666,67 EUR
		Mjera 5.2.2. Jačanje kapaciteta ureda za izdavanje dozvola.	Grad Zadar – Upravni odjel za provedbu dokumenata prostornog uređenja i građenja	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje Europski socijalni fond	
		Mjera 5.2.3. Poticanje modernizacije i racionalnog upravljanja gradskom imovinom.	Grad Zadar – UO za gospodarenje gradskom imovinom	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje Europski socijalni fond	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 5. Povećati efikasnost upravljanja razvojem	Prioritet 5.3. Jačanje kapaciteta civilnog sektora	Mjera 5.3.1. Potpore djelovanju, osposobljavanju i transparentnosti rada lokalnih udruga	Grad Zadar – UO za kulturu i šport	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje Europski socijalni fond	114.000,00 EUR
		Mjera 5.3.2. Poticanje umrežavanja i razvoj partnerstva s civilnim sektorom .	Grad Zadar – UO za kulturu i šport	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje Europski socijalni fond	

Strateški cilj	Prioritet	Mjera/projekt	Nositelj	Rok	Izgledni izvori financiranja	
Strateški cilj 5. Povećati efikasnost upravljanja razvojem	Prioritet 5.4. Jačanje međugradske, međužupanijske, prekogranične i međunarodne suradnje i prepoznatljivosti grada	Mjera 5.4.1. Jačanje uloge grada u međunarodnim organizacijama i udruženjima i uključivanje u nove organizacije .	Grad Zadar – ured gradonačelnika	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje	28.000,00 EUR
		Mjera 5.4.2. Unaprjeđenje suradnje i razvoj zajedničkih projekata sa partnerskim gradovima i institucijama iz drugih županija i prekograničnog prostora.	Grad Zadar - ured gradonačelnika	2014.-2020.	Grad Zadar, Programi zajednice, Programi prekogranične suradnje	